ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 9 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد رقم ٩ — الخميس ٩ يناير ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

●●● ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԸ ●●●

Այնքա՛ն տիեզերական դարձած են Դեկտեմբեր 31ը եւ Քրիստոսի Ծննդեան Սուրբ տարեդարձը, որ նոյնիսկ ուրիշ կրօնք դաւանող ժողովուրդները կը նշեն եւ անուղղակի կերպով կը տօնեն զանոնք։

Տարեգլուխը օ՛րն է հաշուեփակի եւ ինքնամփոփման, իբրեւ անհատ, իբրեւ համայնք եւ իբրեւ ժողովուրդ, ինքնստինքեան պարտադրուած մեզի: Ու թերացում պիտի ըլլար նկատողութեան չառնել այդ հաշուեփակն ու ինքնամփոփումը։

Արդ, Նոր Տարուոյ եւ Ս. Ծնունդի առթիւ, ո՛չ միայն պիտի կարգադրենք մեր առկախ գործերը իբրեւ քաղաքացի, այլեւ՝ իբրեւ հաւաքականութիւն՝ պիտի չափե՛նք մեր կտրած ուղին ու պիտի սեւեռուինք դէպի նորը:

Կը հարցնե՛նք. Իբրեւ սոսկական անհատներ, կատարեցի՞նք մեր պարտքը: Եթէ տակաւին ոչ, երբեք ուշ չէ՝ վերջին պահուն իսկ շարժելու, վեհանձնութեամբ:

Իբրեւ համայնք, հոգացի՞նք մեր խնամքին ու պահպանութեան յանձնուած արժէքներն ու նուիրականութիւնները — մեր լեզուն, մեր եկեղեցին, մեր ցեղային դիմագիծը, մեր մշակոյթը, հայրենիքի գաղափարը, մեր պատմական իրաւունքները, եւ վերջին հաշւով՝ մեր ազգային միասնականութիւնը։

Իբրեւ ժողովուրդ ու գործօն նաեւ արաբ հայրենիքի, մնացի՞նք օրինաւոր գիծին վրայ, պարտքի ու պարտաւորութեան մարզին մէջ, արժանի ըլլալու համար մեզի ընծայուած կամ սահմանուած իրաւունքներուն: Պաշտպանեցի՞նք դրական չէզոքութիւնը, դեմոկրատականութիւնը, ընկերվարութիւնը, համագործակցութիւնը, եւ ընկերային ու շինարարական մեր նուաճումները։

Եթէ թերացանք, տարեվերջի եւ մեր Փրկիչի տօներուն առթիւ, վճռե՛նք անգամ մըն ալ որ գալ տարի պիտի լեցնենք բաց մնացած միջոցը:

Ուրեմն շնորհաւորելով զիրար՝ Նորին գալուստին առջեւ ուխտե՛նք որ եղբայրական ոգիով պիտի գծենք եւ իրերահասկացողութեամբ պիտի կտրենք այն Նոր Ուղին, որ Շնորհաց 1964ը կը բանայ մեր առջեւ, երթալու համար բերկրանքին ու բարգաւաճման:

Շնորհաւոր Նոր Տարի եւ Ս. Ծնունդ։

ԱՐԱԲ ԳԵՐԱՍՏԻՃԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Արաբական Լիկան, Նախագահ Նասէրի անցեալ շաբթուան առաջարկին վրայ, ձեռնարկեց Արաբ Թագաւորներու եւ Հանրապետութեան-Նախագահներու խորհրդաժողովի մը, որ պիտի գումարուի Գահիրէ, 13 Յունուար 1964ին, ճշդելու համար արաբ ժողովուրդներու դիրքը՝ հանդէպ Յորդանան գետի հոսանքը ուղեփոխելու իսրայէլեան ծրագիրին։

Իրաքեան 20 հոգինոց պատուիրակութեան պիտի ընկերանայ Նախագահ Արէֆ, իսկ Յորդանանեան 21 հոգինոց պատուիրակութեան՝ նոյնինքն Հիւսէյն Թագաւորը։ Անմիջականօրէն պիտի յայտարարուին անունները Մարոքի, Լիպիոյ, Քուէյթի, Սուտանի Կազայի եւ Եմէնի պատուիրակութեանց անդամներուն։

Սէուտական Արաբիոյ ներկայացուցչութիւնը յայտնած է որ իր կառավարութիւնը սկզբունքով ընդունած է մասնակցիլ Խորհրդաժողովին։

Առաջին անգամ ըլլալով՝ Արաբական Լիկան՝ միաժամանակ կը դառնայ նաեւ ներկայացուցիչը անդամ պետութեան մը՝ Յորդանանի։ Ասիկա մեծ նշանակութիւն ունի Ա.Մ.Հ.ի, արաբ միւս երկիրներու եւ Յորդանանի մերձեցման տեսակէտէն։

Վեհապետներու, Նախագահներու եւ պատուիրակութեանց ընդունելութիւնը, հիւրասիրութիւնը եւ ապահովութիւնը տեղական իշխանութեանց առաջին հոգը կը հանդիսանայ։

Պատմական դառնալիք այս Խորհրդաժողովին որոշումները օրը օրին պիտի յայտարարուին ու պիտի բազմագրուին։

Ա. Մ. Հ.ԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ազգ.ին Ժողովի կամ Խորհրդարանի ընտրութիւնները ամբողջ Ա.Մ.Հ.ի մէջ պիտի կատարուին Փետր. 18ին, Ռամատանի տօներէն անմիջապէս ետք։

Արաբ ընկերվարական Միութեան մէջ կան զանազան ձգտումներ ունեցող դէմքեր եւ խմբաւորումներ։ Կուսակցութիւններ չկան այլեւս, բայց այդ խմբաւորումներուն միջեւ լուրջ ընտրապայքար մը միայն երկիրը պիտի օժտէ ընկերվարութեան իսկական մեքենայով՝ Ազգ. Ժողովով։ Անխտիր բոլոր եգիպտահպատակները այժմէն կ'ապահովեն իրենց շրջանէն՝ ընտրական քարտեր։ Իսկ Ա. Ը. Միութեան անդամները՝ արդէն սկսած են ստանալ իրենց պաշտօնական անդամատետրերը։

ԿԻՊՐՈՍԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Վերջացող տարուան վերջին դժբախտ եղելութիւններէն մէկն ալ Կիպրոսի յոյն եւ թուրք համայնքներուն միջեւ ծագած զինեալ բախումներն են։ Յունուարի սկիզբը կարեւոր ժողովներ գումարուեցան Լոնտոն, երբ արդէն 800 անկարգելորդներ մեկնած էին դէպի Կիպրոս։ Խռովութիւնները հազիւ սկսած՝ Թրքական Նաւատորմիղը ուղղուեցաւ դէպի Կիպրոս։ Աթէնքի կառավարութիւնն ալ յայտարարեց, որ ստիպուած է զինուորական միջամտութիւն մը ընել՝ եթէ խնդիրը բարդանայ։

Արաբ երկիրները եւս մօտէն կը հետեւին Կիպրոսի դէպքերուն, որոնք ցաւագին տպաւորութիւն ձգեցին խաղաղասէր շրջանակներուն վրայ։ 21 Դեկտ. 1963ին, ինքնութեան թուղթերու պարզ քննութեան մը պատճառով՝ Թուրքերու ստեղծած այս կռիւին եւեւ գաղութարարներու մատը տեսնելով՝ Աղեքսանդրիոյ Կիպրոսի հիւպատոս Պ. Միխայէլ Ն. Փիսաս օգնութեան կոչ ուղղեց արաբ եղբայր կառավարութիւններուն։

Մակը դիտող մը պիտի ղրկէ Կիպրոս կղզին։

Պէյրութի մեր պաշտօնակից «Արարատ»ին ուղղուած հեռաձայնային հաղորդակցութենէ մը կ'իմացուի որ Կիպրոսի հայ գաղութը յաջողած է չէզոք մնալ յոյն եւ թուրք բախումի ընթացքին եւ թէ մինչեւ այժմ հայերուն որեւէ վնաս հասած չէ։

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Ալէլա՜, ալէլա՜,
Այսօր կախան, վաղը կաղանդ:
Շարոց, բաստեղ, չիր ու հէվէք,
Գոգնոց բացէք, գոգով տուէք:
Ալէլա՜, ալէլա՜. . .
Ճոլոտ մամուն՝ նմուռ, քաղցու,
Ջոջիկ պապուն՝ բաղարջ, բլիթ:
Ալէլա՜, ալէլա՜. . . :
Լոյս է իջեր գերեզմանին,
Ողորմիս ձեր լոյս մեռելին,
Գոգնոց բացէք, գոգով տուէք,
Ափով բաժնենք, ծափով վայլենք:
Տուն ու երդիք լիք են շարքով,
Բարո՜վ Կաղանդ, բա՛րկ արեւով:

Ծ. Խ.- «Կախան»ը վաղորդայնն է Կաղանդին: Վերի ժողովրդական տաղը կ'երգէին մեր պատանիները՝ կախանի իրիկունը՝ գօտի կախելով տանիքներէն ու հաւաքելով աւանդական մրգեղէնը:

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԸ ԽՕՍԻ ԹԱՍՍ-Ի ԹՂԹԱԿԻՑԻՆ

Ընդունելով Խորհրդային ԹԱՍՍ գործակալութեան թղթակիցը, Ամենայն Հայոց Վեհ. Վազգէն Ա. Հայրապետը յայտնեց իր գոհունակութիւնը իր երկար ճամբորդութենէն, զոր կատարած էր Մեծն Բրիտանիոյ, Յորդանանի, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան եւ Հնդկաստանի մէջ։ Վեհափառ Հայրապետը գոհ է հանդիպումներէն, զորս իր շրջապտոյտի ընթացքին ունեցած էր քաղաք. ղեկավար անձնաւորութեանց եւ բարձրաստիճան հոգեւորականներու, ինչպէս նաեւ հաւատացեալներու հետ։

«Մեր խօսակցութիւնները կ'ընդգրկէին եկեղեցիներու կեանքին, արտասահմանի հայ հաւատացեալներու միասնականութեան, խաղաղութեան պաշտպանութեան՝ եկեղեցիներու մասնակցութեան, ինչպէս նաեւ ժողովուրդներու միջեւ բարեկամութեան ամրապնդման վերաբերեալ խնդիրները։ Մեր ճամբորդութիւնը նպաստեց Հայաստանեայց Եկեղեցիին միութեան ամրապնդման», ըսաւ Վեհ. Վազգէն Ա. Հայրապետը։

Ամենայն Հայոց Հայրապետը խօսեցաւ Տանն Կիլիկիոյ Խորէն Ա. Կաթողիկոսի հետ ունեցած հանդիպման մասին եւ ըսաւ, թէ արդէն վերջ տրուած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պառակտուած վիճակին եւ թէ ինք համոզուած է, որ իրականացուած այդ միութիւնը պիտի աճի ու զօրանայ ժամանակի ընթացքին։

Վազգէն Վեհափառը աւելցուց, որ հրաւէր տուած է Խորէն Ա. Կաթողիկոսին, որ Ս. Էջմիածին

(Շար. տես էջ 2)

ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՑԻ ԿԸ ԽՕՍԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ուէ տը Լիլի Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին մէջ ժամադրուած ենք հայասէր, հայագէտ ու հայերէն լեզուի հմուտ դասախօս Փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյցիի հետ, որ նոր վերադարձած է Հայաստանէն։

Դասախօսներու սրահին մէջ նստած ենք դէմ դէմի։ Կը նայինք իրարու աչքերուն մէջ ու գիտե՛նք արդէն, թէ ի՛նչ պիտի ըլլան հարցումները։ Կրնայինք այդպէս ամբողջ ժամեր նստած մնալ դէմ դէմի, ու ապա բաժնուիլ իրարմէ առանց բառ մ'իսկ փոխանակած ըլլալու եւ ըսած ըլլալ, լսած ըլլալ ամէ՛ն ինչ այդ «լռութեան» պերճախօս ձայնովն իսկ։ Բայց քանի որ սպիտակ թուղթեր կան սեղանին վրայ ու մատիտ մը մատներուս մէջ, հարկադրուած կը զգամ ինքզինքս եղու տալ մեր միջեւ այդ պահուն գոյացող մտածումի ու զգացումի հաղորդակցութեան։

— Յարգելի Փրոֆեսէօր, կը սկսիմ հարցումներուս, սովետահայ մամուլէն օրը օրին տեղեկացանք Հայաստանեան ձեր տպաւորութիւններուն, ձեր խանդավառ արտայայտութիւններուն, բայց ուզեցինք մեր ականջներով ալ լսել ձեզ այժմ, երբ արդէն երկու շաբաթէ ի վեր վերադարձած էք Փարիզ ու Հայաստանի խանձող արեւին հետքերը տակաւ կ'անհետանան ձեր դէմքին վրայ։

— Մէկ բառով պատասխանեմ ձեզի,— ըսաւ փրոֆեսէօրը ժպտելով,— հիանալի է, ամէն ինչ հիանալի...

Ու տեսնելով որ թուղթին վրայ արձանագրած էի միայն հիանալի բառը ու կը սպասէի... շարունակեց.

— Տեղեակ էի արդէն հայոց պատմութեան. լաւ ծանօթ անոր պայծառ կամ ամպամած շրջաններուն։ Գիտէի թէ ի՛նչ էր Երեւանը 40 տարիներ առաջ եւ պատրաստուած էի անշուշտ հոն տեսնելու յառաջդիմութիւններ։ Բայց, բնա՛ւ չէի երեւակայեր նըման Երեւան մը։ Ու այս հաստատումը այլազան գետիններու վըրայ։ Հոն շփում ունեցայ ամբողջ մտաւորականութեան հետ։ Մինչեւ հիմա ստացուած դժբախտաբար սակաւաթիւ հրատարակութիւններով միայն որակի մասին էր որ գաղափար կազմած էի։ Գիտէի թէ Երեւանի համալսարանական կազմին մէջ բարձրաստիճան ու մեծարժէք գիտուններ կան, բայց տեղեակ չէի թէ այդքան մեծ թիւով մեծարժէք մտաւորականներ կը գտնուէին հոն։ Ես այցելեցի Համալսարանը, Ակադեմիան, ինստիտուտներ, թան-

(Շար. տես էջ 2)

Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս

Ս· ԾՆՈՒՆԴԸ ՄԵՐ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ՆԵՐՍ

Այս տարի եւս Ս· Ծնունդը փառաշուք կերպով տօնուեցաւ ԱՄՀի հայ համայնքներուն մօտ։

Երկուշաբթի, 6 Յունուար, Ս· Պատարագ մատուցուեցաւ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ հայ եկեղեցիներուն մէջ։ Իշխանութեանց բարեհաճ արտօնութեամբ, Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիի քառաձայն երգեցողութիւնները (ղեկավարութեամբ Մօ· Եղ· Յակոբեանի) ձայնասփռուեցան պետական ռատիոյէն։ Ձայնասփռուեցաւ Տ· Մամբրէ Ս·ի քարոզն (եւ արաբերէն թարգմանութիւնը)եւս։ Արարողութիւններէն ետք՝ Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ կատարուեցաւ ընդունելութիւն։ Եկած էին քոյր եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ։ Խօսք առաւ Թեմական Ժողովի Ատենապետ Պր· Գր· Դարբինեան։

Ս· Ծնունդի առթիւ սարքուած էին Տօնածառներ՝ գրեթէ բոլոր հայ ակումբներուն մէջ, մանուկներու եւ երէցներու յատուկ բաժիններով։

ԹԱԴԷՈՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Տխրութեամբ կ'արձանագրենք, որ երկուշաբթի 23 Դեկտ· 1963ին, 77 տարեկան հասակին մէջ՝ մահացած է Պոլսեցի (Մաքրի գիւղ) ճարտարագէտ-մեքենագէտ Թադէոս Մինասեան, ամուսինը Գահիրէի «Այծեմնիկ» Տիկնանց Միութեան Վարչական Տիկին Մելինէ Մինասեանի, եւ քենեկալ Պր· Երուանդ Մսըրլեանի (Սալոնիկ)։ Թաղումը տեղի ունեցաւ յաջորդ օրը։

Մինասեան իր ուսումը առած էր Էքս-ի (Ֆրանսա) «Առ-զ'է Մէթիէ» վրժ·ին մէջ՝ իբր ս օսմ· պետական սան։ Սահմանադրութեան նախօրէին՝ դառնալով Պոլիս՝ կարգուած է օսմ· արհեստից վրժ·ին Տնօրէն։ Պատերազմին՝ ծառայած է օսմ· բանակին, իբրեւ սպայ։ Զինադադարէն ետք՝ ազգ· մեծ գործունէութիւն ցոյց տուած է Որբանոցին Ցնծ·ին մէջ։ Ասոր համար՝ հետապնդուած է թաճիկներէն՝ եւ անցած է Եգիպտոս, 1921ին։ Եղած է Կիպրոսի (Նիկոսիա) Մելգոնեան Կրթարանի Արհեստից ճիւղին տնօրէնը՝ քանի մը տարի։ Ունի մեքենա-ճարտարագիտական քանի մը ինքնատիպ հնարում-գիւտեր։ Աշխատած է Մաթոսեան, Մուխթար Փաշա (Կղմինտր), Քահլա եւ այլ գործատանց մէջ որպէս ճարտարագէտ։ Մեծ փափաք ունէր Հայաստան հաստատուելու։

Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալի այրիին՝ Տիկ· Մելինէին, Տէր եւ Տիկին Եր· Մսըրլեանի-Տիկ· Սիրվարդ Աֆարեանին եւ համայն սգակիր պարագաներուն։

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

Այս օրերուն Երեւան կը գտնուի նաեւ երգահան Արամ Խաչատրեան, ՀՀԳ-ի թղթակիցին ըսած է ան· «Ս. Միութեան եւ աշխարհի բազմաթիւ տարբեր քաղաքներուն մէջ ունեցած իմ հանդիպումներուս եւ համերգներուս ժամանակ ես կը յուզուէի եւ կը հրճուէի անկեղծ ուշադրութեան եւ ջերմ վերաբերմունքի համար։ Սակայն այն հանգամանքը որ զիս կը համակէ ամէն անգամ հարազատ Հայաստան գալուս, կը դժուարանամ բառերով արտայայտել, որովհետեւ ես կը սիրեմ Հայաստանը, իմ հոգիի բոլոր թելերով կապուած եմ անոր հետ, որովհետեւ Հայաստանը ինծ համար ԱՄԵՆԱԹԱՆԳ ԱՆՈՒՆՆ է։ Իմ այս այցելութիւնը կ'ըլլայ իւրայատուկ ստեղծագործական հաշուետուութիւն այն ժողովուրդին որ աճեցուցած, դաստիարակած եւ ներշնչած է զիս։»

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱ

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ 250-ԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Տօնուած է Դեկտ·1-ին՝ Ազգային թատերասրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ նախագահութեամբ գրագէտ եւ «Բիւրակն»ի խմբագիր Լեւոն Զորմիսեանի։ Խօսած են՝ բանաստեղծուհի Մառի Աթմաճեան, Հրանդ Բալուեան («Զուարթնոց») եւ Մեսումենց։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Օրիորդ Բաբաեանի 65ամեայ երաժշտական բեղուն գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Դեկտ·15ին, Փլէյէլի սրահը, հովանաւորութեամբ Սերովբէ Արք· Մանուկեանի։

ԿԱԼԸՐԻ «ԱԽՆԱԹՈՆ»Ի Գ· ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տիկկն Ց.Պալլարեան այսօր կ·ե· ժամը 6ին կը կատարէ բացումը իր Կալըրիի երրորդ ցուցահանդէսին, նուիրուած Աղեքսանդրիացի նկարիչ ՄԱՀՄՈՒՏ ՀԸԼՄԻԻ։ Ցուցահանդէսը բաց պիտի մնայ մինչեւ 15 Յունուար 1964 (ամէն օր ժամը 9-13 եւ 16-20)։

(Շար·Ա·էջէն)

այցելէ 1964ի ընթացքին եւ թէ այդ հրաւէրը հաճոյքով եւ շնորհակալութեամբ ընդունուած է։

Խօսելով իր Հնդկաստան ճամբորդութեան մասին, Վեհ· Հայրապետը յայտնեց թէ խորապէս տպաւորուած էր այս ճամբորդութենէն։ Ան աւելցուց.— «Համոզուած եմ որ հնդիկ ժողովուրդը կը գնահատէ ժողովուրդներու բարեկամութիւնը եւ անկեղծօրէն խաղաղութիւն կը փափաքի։ Հնդկաստանի մէջ մեծապէս կը գնահատուի այս մարզին մէջ Խ. Միութեան ջանքերը»։

Ինչպէս ծանօթ է, Վեհ· Վազգէն Ա· Հայրապետ իր շրջապտոյտին ընթացքին, Լոնտոնի մէջ պարգեւատրուած էր Անկլիքան եկեղեցւոյ բարձրագոյն շքանշանով եւ Ամմանի մէջ՝ «Յորդանանի Աստղ» շքանշանով։ Ամենուրեք ան ընդունուած է մեծ պատիւներով։ Վեհափառ Հայրապետը յայտարարեց թէ իր անձին ուղղուած այս պատիւները կ'երթան Հայաստանեայց Եկեղեցիին եւ համայն հայ ժողովուրդին, որ յարգուած է աշխարհի չորս ծագերուն։

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Իտալական «Լա Ռոզզա» կարեւոր պարբերաթերթը երկար յօդուածով մը կը խօսի Կարտինալ Գրիգոր Պետրոս ԺԵ· Աղաճանեանին մասին, որ համայն կաթողիկէ Հայոց Հովուապետը ըլլալէ ետք, է' նաեւ Հաւատոյ Տարածման Ս· Ժողովի Մեծաւորն ու Տիեզերական Ժողովի առաջին ղեկավարը՝ վերջին Նստաշրջանին։

Թերթը կը գովէ հայազգի Կարտինալին լուսկեացութիւնը։ Կը պատմէ 1958ի եւ 1963 Քահանայապետական Ընտրական Ժողովին անցուդարձերը, Կարտ· Աղաճանեանի թեկնածութիւնը եւ անոր «րժանիքները։ Ան այցելած է բազմաթիւ գաղութներ եւ ծանօթ է հայերէն, ռուսերէն, լատիներէն, իտալերէն, սպաներէն, ֆրանսերէն, անգլերէն լեզուներու։ Անխոնջ ուսումնասիրող մըն է ան։

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Խմբավար Տուրեան Արեւելեան Գերմանիա իր այցելութենէն վերադարձած է Երեւան, Լայփցիկի մէջ «Գէրան Հաուզ» նուագախումբի հանդէսը վարելէ ետք։ Նուագուած են Պրուքներ, Մոցարդ, Պերլիոզ եւ Ալ· Յարութիւնեան։ Գերման մամուլը մեծ խանդավառութեամբ խօսած է Տուրեանի մասին։ Իսկ Լայփցիկի Օփերայի տնօրէնը իրեն առաջարկած է վարել Մոցարթի կամ Վակների օփերաներէն մէկուն երաժշտական ղեկավարութիւնը։ Տուրեան ընդունած է։

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ԵԼՈՅԹԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 24ին Երեւանի մէջ համերգային ձեռնարկ մը տուած է ֆրանսահայ յայտնի երգահան Արա Պարթեւեան՝ պետական նուագախումբի եւ երգչախումբի մասնակցութեամբ։ Պարթեւեան, համերգէն ետք խօսած է Հայկ· Ռատիոկայանէն եւ հիացումով արտայայտուած Երեւանի նուագային կազմակերպութիւններու յառաջդիմութեան եւ ժողովուրդի երաժշտական հասկացողութեան մասին։ Խօսած է նաեւ արուեստագիտուհի Ցիցիլիա Բրուտեան, որուն յօդուածը (համերգի մասին) պիտի տանք ամբողջութեամբ մեր յաջորդ դթիւով։

Արա Պարթեւեան կը ղեկավարէ Հայաստանի Պետական Սենֆոնիք Նուագախումբն ու Երգչախումբը։

ՓՐՈՖ. ՖՐ. ՖԷՅՏԻ

(Շար· Ա· էջէն)

զարաններ, գիտա-հետազօտական կեդրոն, բոլորն ալ հիանալի կերպով կազմակերպուած։

— Ի՞նչպէս ընդունեցին ձեզ։

— Փառաւոր կերպով, նախ իբրեւ հիւրը Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսին, որ շատ յուզիչ ընդունելութիւն մը ըրաւ, շատ պատիւներով։ Ու յետոյ, երբ Վեհափառը մեկնեցաւ արտասահման, Երեւան մնացի որպէս Ակադեմիայի հիւրը, նոյն հոգածութեամբ։ Զիս սիրով ընդունեցին նաեւ Ակադեմիայի հայագիտական, լեզուագիտական, պատմական, օտար լեզուներու, գրականութեան եւ այլ բաժիններու բոլոր աշխատողները, որոնց հետ ունեցայ շահեկան շփումներ։

— Սիրեցի՞ք Հայաստան Երկիրը···

— Շա՛տ։ Երկիրը չէի տեսած։ Աշխարհագրապէս շատ նոր տեղեկութիւններ ունեցայ, գիտցածս գիրքերէ միայն քաղուած էին։ Հիմա աչքերովս տեսայ զայն, տեսայ հոն ապրող ժողովուրդը։ Տեսայ շինարարութիւնը որ, պէտք է ըսեմ, ոչ միայն հոյակապ աշխատանք մըն է, այլ, իմ կարծիքովս, ճաշակի տեսակէտէն գլուխ գործոց մը, չափաւոր ու զուսպ, ու պահած իր ազգային դիմագիծը։

— Դուրս ելա՞ք Երեւանէն այցելեցի՞ք ուրիշ քաղաքներ, գիւղեր···

— Տեսայ շատ մը գիւղեր։ Ամենուրեք մեծ յառաջդիմութիւններ կան, քարաշէն հիանալի տուներ, ճանապարհներ, մանաւանդ լեռնանցքերը բոլորովին կատարեալ են···

— Իսկ ի՞նչ է ձեր կարծիքը ժողովուրդի կենսամակարդակի մասին։

— Իմ տպաւորութիւնս սա եղաւ որ գոհացուցիչ է ժողովուրդին կենսամակարդակը, քանի որ հոն բոլորը ունին հանդարտ երեւոյթ, ինչ որ կը նշանակէ ինքնավստահութիւն եւ բարեկեցիկ կեանք···

Այս ինքնատիպ բացատրութեամբ կ'ուզէի վերջ տալ մեր զրոյցին, բայց հարցում մը կը չարչրկէր միտքս։ Բաց թողուցի զայն·

— Ողջ աշխարհին ծանօթ էք դուք որպէս հայասէր։ Յարգելի փրոֆեսէօր, այս այցելութեամբ որեւէ փոփոխութիւն կրեցի՞ն ձեր զգացումները···

Փրոֆեսէօր Ֆէյտի ժպտեցաւ, եւ հատիկ հատիկ, մեսրոպաշունչ պաշտելի հայերէնով մը ըսաւ·

— Իմ հայասիրութիւնս իր գագաթնակէտին հասած է արդէն, բայց եթէ կարելի ըլլար՝ աւելի եւս կը բարձրանայի այդ ուղղութեամբ···

Բազմազբաղ փրոֆեսէօրին սուղ ժամերը աւելի եւս չգրաւելու մտահոգութեամբ, սկսած էի ծալլել թուղթերս, երբ ան սկսաւ խօսիլ կրկին·

— Պտոյտներու ընթացքին տեսայ վանքերու եւ այլ յուշարձաններու պահապանները, որոնք կը սիրեն իրենց քարերը, կը պաշտպանեն զանոնք հոգածութեամբ··· Հայաստանի մէջ ամենուրեք կը զգացուի պաշտամունք մը հայ մշակոյթին հանդէպ··· Ազգային զգացումը շատ արթուն է, խելացի կերպով ըմբռնուած, առանց արհամարհելու այլ ազգեր···։ Հոն տեսայ նաեւ այն ջերմ հետաքրքրութիւնն ու սէրը որ կը տածեն Ֆրանսայի նկատմամբ։ Դպրոցներու մէջ կը դասաւանդուի ֆրանսերէն լեզուն, եւ Օտար լեզուներու դպրոցին մէջ երիտասարդ դասախօս մը զիս դիմաւորեց ֆրանսերէն ճառով մը, շատ սահուն կերպով։

Հրաժեշտի եւ շնորհակալութեան մէկ քանի խօսքեր ալ ես կ'ուղղեմ մեծայարգ Փրոֆեսէօրին, որ կը շարունակէ·

— Ամէն տեսակէտէ շատ գոհ եմ, հիանալի՛ է··· անմոռանալի այս ճամբորդութիւնը եղաւ իմ ասպարէզիս գմբէթացումը···

Դուռնէն դուրս ելած եմ արդէն երբ կ'ընեմ վերջին հարցում մը·

— Կը փափաքի՞ք վերադառնալ···

— Անշո՛ւշտ··· կը գոչէ յարգելի Փրոֆեսէօրը։

ԱՇՈՏ ՔԻՊԱՐԵԱՆ

«Աւխարհ»

ՏԱՂ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ

Այսօր տօն է (Սուրբ) Ծննդեան, ալէլուիա.
Տեառն մերոյ եւ յայտնութեան, ալէլուիա:

Այսօր արեւն արդարութեան, ալէլուիա.
Երեւեցաւ ի մէջ մարդկան, ալէլուիա:

Այսօր սուրբ Կոյսն անապական, ալէլուիա.
Ծնաւ եբեր զանմահ արքայն, ալէլուիա:

Այսօր հրեշտակք յերկնից իջան, ալէլուիա:
Ընդ մեզ օրհնեն զանմահ արքայն, ալէլուիա:

Այսօր դժոխքն սասանեցան, ալէլուիա.
Գունդք դիւաց յոյժ տրտմեցան, ալէլուիա:

Այսօր չարքն կարկեցան, ալէլուիա.
Եւ ադամեանքն ուրախացան, ալէլուիա:

Արտատպուած Ն. Յակոբեանի կազմած
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՏԱՂԵՐ ԵՒ ՄԵՂԵԴԻՆԵՐ
ժողովածուէն

ԾՆՈՒՆԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Գրեց ՅՈՎՍԷՓ ԹԸԳԸՐԵԱՆ

Ծնունդի իրական պատմութիւն մը չէ որ պիտի պատմեմ, այլ ողիսականը Ծնունդ անունով հայ աղջկան մը, սիրոյ քրոջ մը, որուն յիշատակն ու կարօտը, շատ տարիներ ետք, կ՚արտասուեն դեռ իմ սրտիս մէջ։

Մեր գրացուհիին միամօր աղջիկն էր Ծնունդը, հազիւ տասնեւհինգ գարուններ բոլորած։ Ծնունդի օր մը ծնած էր և Ծնունդ անուանած էին զինքը։

Մանկութեան ու պատանեկութեան անբաժան ընկերուհիս էր Ծնունդը։ Երկայնահասակ, գեղանի և բոցավառ աչքերով աղջիկ մըն էր։ Կը սիրէի զինք իբրեւ իմ կրտսեր քոյրս։ Շատ կանուխէն մեռած էր իր հայրը և այրի մօրը խնամքին ու գուրգուրանքին առարկան էր ան։

Գեղեցիկ և հրապուրիչ կին մըն էր տիկին Ջեբեթուհին։ Շատեր ուզած էին ամուսնանալ անոր հետ, բայց ան՝ միշտ մերժած էր և անդրդուելի մնացած։

Երբ ես բարձրագոյն ուսում ստանալու համար մեկնեցայ իմ հայրենի գիւղէս՝ Սելճուքեան մայրաքաղաք Իկոնիոն, Ծնունդը մեկնումի օրս եկաւ մեր տունը ողջերթ մաղթելու ինծի։ Իր աչքերուն մէջ արցունք կար։ «Ուրեմն կը մեկնիս և քոյրդ առանձին կը թողուս հոս», ըսաւ ան։ Չափազանց յուզուեցայ իր այս խօսքէն և իմ ալ աչքերս լեցուեցան արցունքով։ Ան մինչեւ «Կալեր»ու ճամբան ընկերացաւ ինծի ու երբ վերջին անգամ բարով ըսի իրեն, առտուան արշալոյսին պէս պայծառ իր դէմքը յանկարծ տժգունեցաւ և մեղրամոմի մը գոյնը ստացաւ։

«Տո՛ւր», ըսաւ Փիլիկ մօրեղբայրս, որ գլխ իր ձիով Նալովա, պիտի տանէր ու անկէ շոգենաւով Նիկոմիտիա պիտի ճամբորդէի. «Եկո՛ւ ու ձին հեծի՛ր»։ Ծնունդ իր տխուր ակնարկը Փիլիկ մօրեղբօրս դարձուց. ապա ինծի դառնալով՝ տխուր շեշտով մը յարեց. «Մի՛ մոռնար զիս, պիտի գրես ինծի, այնպէս չէ՞»։

Յետմիջօրէի վախճանին մօտ էր, մեր գիւղի արեւին վերջին ցոլքերը հետզհետէ հորիզոնէն դէպի վար կը սահէին։ Մնաս բարո՛վ, Ծնո՛ւնդ, մնա՛ս բարո՛վ հայրենի գիւղ և մնաք բարով հայրենի սիրելի դէմքեր։

Փիլիկ մօրեղբայրս, որ դրամէն զատ ուրիշ բան չէր ճանչնար, սկսաւ կշտամբել զիս, «Պիտի ուշանանք և ճիշդ ժամանակին պիտի չհասնինք Նաւահանգիստ», ըսաւ։

Հինգ երկար տարիներ Ծնունդը դարձեալ տեսնելու առիթը չունեցայ երբեք։ Եւ երբ ծննդավայրս վերադարձայ, ան չկար գիւղին մէջ։ Ըսին թէ երեք տարի առաջ իր մայրը ամուսնացած էր մերձակայ հայ գիւղէ մեծահարուստի մը հետ և Ծնունդն ալ իր հետ տարած։

Այդ մերձաւոր գիւղին մէջ հօրս հօրեղբօրորդին կար։ Փափաքեցայ որ օր մը երթամ ու տեսնեմ զինք ու իր զաւակները։

Կիրակի առաւօտ մը, հեծելով ճամբայ ելայ ու մէկ ժամէն հասայ յիշեալ գիւղը։ Յաջորդ օրը առաջին փափաքս եղաւ այցելել գիւղին վարժարանը, ուր երիտասարդ ուսուցիչ մը, բնիկ Նիկոմիտիացի, դիմաւորեց զիս և ցոյց տուաւ նորաշէն վարժարանին բոլոր դասարանները և երկսեռ աշակերտութիւնը։

Մինչ կը խօսա ,ցէի ուսուցչին հետ, յանկարծ ուսուցչարան մտան տիկին մը և օրիորդ մը։

Սարսուռ մը անցաւ երակներուս մէջէն։ Ծնունդը և իր մայրիկն էին։ Նոյն գեղեցիկ ու վայելուչ աղջիկն էր ան ու աւելի հրապուրիչ։ Ծնունդի մայրը՝ Տիկ. Ջեբեթուհին խնդրեց որ նոյն օրն իսկ այցելութիւն մը տամ իրենց. չմերժեցի։

Ուսուցիչ եւ Գրող
ՅՈՎՍԷՓ ԹԸԳԸՐԵԱՆ

Յետմիջօրէին, արդէն իրենց տան դուռը կը բախէի։ Շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրին մայր ու աղջիկ։

Տիկ. Ջեբեթուհի խոհանոց մտաւ սուրճ եփելու համար։ Հիմա մինակ էի Ծնունդին հետ։ Ուրախութեան և տրտմութեան արցունքներ կային անոր աղուոր և արտայայտիչ աչքերուն մէջ։ Ծընունդ իր աչքերը սեւեռելով իմ աչքերուս՝ ըսաւ. «Խօսէ՛, Յովսէփ, խօսէ՛, չորս երկար տարիներու կարօտը կայ իմ սրտիս մէջ։ Կը յուսամ թէ ա՛լ չես մեկնիր պանդխտութեան ու կը մնաս գիւղը։ Ինքս ալ կուգամ հոն ու դարձեալ կը յիշենք մեր մանկութեան անոյշ օրերը ու մի՛շտ միասին կ՚ապրինք։ Խօսք տուր որ այլեւս պիտի չմեկնիս օտար երկիր»։

Տիկ. Ջեբեթուհին կանաչ ափսէի մը վրայ դրուած սուրճը բերաւ և դրաւ եռանկիւն պզտիկ սեղանի մը վրայ։ Ես և Ծնունդը Սփինքսի պէս լուռ էինք։ «Ինչո՞ւ չէք խօսիր. Ծնունդը քեզ շատ կը սիրէ», ըսաւ ան։

Յաջորդ օրը ես մեկնեցայ մեր գիւղը։ Մեկնելէս առաջ Ծընունդին գացի հրաժեշտ տալու համար։ Մայրը դրացուհիի մը տունը գացեր էր։ Մինակ էինք երկուքս ալ։ «Համբուրէ՛ զիս, համբուրէ՛ և թող այս համբոյրը քու սիրոյդ ապացոյցը ըլլայ», ըսաւ Ծնունդ, ու յանկարծ սկսաւ փղձկիլ. իր աղուոր աչքերէն արտասուքի խոշոր կաթիլներ կ իջնէին։

* * *

Անողոք ճակատագիրը այնպէս կամեցաւ որ գիւղ վերադառնալէս երեք ամիս ետք դարձեալ պանդխտութեան մեկնիմ, ու անկէ ետք երբե՛ք չտեսնեմ Ծնունդը։

Համաշխարհային առաջին պատերազմին Ծնունդն ալ տարագրուեր էր իր ծնողաց հետ և անապատին մէջ անսուաղ մեռեր էր։

Իր վերապրող ազգականուհիներէն մին, վերջերս Լիբանանէն կը գրէ ինծի. «Աքսորի դառն օրերուն Ծնունդին հետ միասին էի միշտ կը յիշէր քեզ ու կ՚ըսէր՝ երանի թէ ինքս ալ անոր ընկերանայի և բաժնէի իր բախտն ու ճակատագիրը»։

Հէ՜ք Ծնունդ, դժբա՛խտ աղջիկ, ցեղիս բազում դժբախտ աղջիկներուն պէս։ Դուն լոկ տխուր յիշատակ մը եղար ինծի համար։ Տարիներ ետք երբ կը յիշեմ քեզ, յանկարծ սիրտս կ՚արիւնի և յիշատակդ ու կարօտդ կ՚արթննան սրտիս մէջ։

(Նայրոպի) 17·12·1963

Նիւթերու առատութեան պատճառով՝ մեր թերթօնին, «Սատանայի Աղջիկը» վիպակին շարունակութիւնը կը մնայ յաջորդ թիւին։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՆՈՒԷՐԸ

ԱԼԻ ԷՄԻՆ

Կեանքի հոգերը մեզի մոռնալ կուտան մեր գործած սխալները։

Մեզի մոռնալ կուտան նոյնպէս այն չքմեղանքը, զոր կը պարտինք անոնց՝ որոնց կը զարնուինք կեանքի ինքնաշարժին հասնելու համար։

Մեր վարած տատանեալ կեանքը մեր յիշողութենէն կը սրբէ այն սխալները, որոնց տեղի տուինք և կը չափազանցէ այն սխալները, զոր ուրիշներ կը գործեն։

Իր բնութեան բերումով, մարդը իր առնելիքները կը յիշէ և կը մոռնայ իր պարտքերը։ Ես սովորութիւն ունիմ, ամէն տարեվերջին, յիշողութեանս մէջ փնտռելու անունները անոնց, զորս վիրաւորած եմ, և փորձելու յարաբերութեան մէջ մտնել անոնց հետ՝ դարմանելու համար իմ պատճառած վէրքերը, որքան ալ այդ վէրքերէն ոմանք արդիւնքն եղած ըլլան իմ անհոգութեան, իմ մտացիրութեան կամ արագօրէն կազմած իմ դատումներուս։

Այս շաբթու՝ առի մատիտս և սկսայ գրել անունները անոնց, որոնց հանդէպ թերացայ տարուան ընթացքին։ Բայց չգտայ մէկ հատիկ իսկ անուն՝ թուղթին վրայ նշանակելու համար։

Իմ միակողմանի յիշողութիւնս կարծել տուաւ ինծի, ըստ սովորութեան, թէ ես երկինքէն ինկած հրեշտակ մըն եմ եւ թէ իմ զոհերն են յանցաւորները։

Եւ սակայն, վայրկեան մը խորհրդածելէ ետք, յիշողութիւնս ինծի ներկայացուց անունը մէկու մը, զոր վիրաւորած էի։ Անմիջապէս անոր անունը գրեցի թուղթին վրայ։

Յետոյ, մատիտս սկսաւ գրել հարիւրեակ մը անուններ և այն նախատինքները, զոր ես ըրեր էի անոնց հանդէպ։

Այս մեծ թիւը զիս սարսափեցուց։ Կը խորհէի թէ իմ ամբողջ կեանքիս ընթացքին հարիւր հոգի վիրաւորած չեմ․ ի՞նչպէս կրնայի հարիւր հոգի վիրաւորել մէկ տարուան մէջ։

Քանի մը անուններ սրբեցի, պատրուակելով որ իմ յանցանքներս անոնց հանդէպ, ես չափազանցութեամբ դատած էի։

Յետոյ սրբեցի ուրիշ անուններ, պատճառաբանելով որ անոնք արդէն մոռցեր էին իմ վիրաւորանքներս և յիմար գործ պիտի ըլլար զանոնք իրենց յիշեցնելը։

Ապա, ջնջեցի այլ անուններ, ես ինծի ըսելով՝ որ անոնց տէրերուն հասցէները չեմ գիտեր։

Ցանկը հետզհետէ պզտիկցաւ և ի վերջոյ մնաց տասը հոգի։

Այդ անձերէն քանի մը հատին հեռախօսեցի և ուրիշներուն ուղղեցի նամակներ՝ աշխատելու համար դարմանելու իմ պատճառած վէրքերս։

Տասը հոգիներն ալ եղան շատ առատաձեռն իրենց ներողամտութեան մէջ։

Ասոր համար է որ յարաբերութեան մէջ պիտի մտնեմ միւս ութսուն հոգիներուն հետ։

Դարմանել վիրաւորանքներ, ահիկա լաւագոյն նուէրն է, զոր կրնամ ես ինծի ուղղել Նոր Տարւոյ առթիւ։

ՍՐՏԱՊՆԴՈՒՄ...

(ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ԽՈՀԵՐ)

Կը պատրաստուինք ճամբու դնել հին տարին ու դիմաւորել Նոր Տարին։

Կ'ըսեն՝ թէ այս հանգրուանը որոշ հաշուետուութեան և հաշուեյարդարի կայան մը պէտք է ըլլայ։

Ինչո՞ւ չէ։

Քանի որ շատ տխուր չեղաւ անցնող տարին։ Ու հայու մեր իրաւ ու ստեղծագործող լաւատեսութեամբը, տխուր պիտի չըլլայ նաև գալիք տարին։

Արդարև, մեր լաւատեսութիւնը ճակատագրապաշտական չէ՛, համակերպութեան միամիտ կամ թոյլ ակնկալութիւնը չէ՛։ Այլ հաւատքի և արդարութեան մասին իրաւ հասկացողութեան լաւատեսութիւն մըն է՝ մե՛րը։ Եւ ատով իսկ նշանակելի, բոլոր հաւաքականութիւններէն ներս թէ անոնց կողքին։

Մեր մայր հայրենիքը, անցեալ տարի եւս յաղթանակէ յաղթանակ սաւառնեցաւ, մանաւանդ մշակոյթի եւ գիտութեան մարզին մէջ։ Մեծն Մաշտոցի 1600ամեակի փառահեղ Յոբելեանէն ետք՝ ահա՛ միջժողովրդային մեծ բանաստեղծ Սայաթ-Նովայի 250ամեակի տօնակատարութիւնները, որոնք մարդկային ազնիւ սիրտի, պայծառ ու անբիծ միտքի, վեհանձն հոգիի պանծացումը հանդիսացան։ Ու արուեստը նոյնացուցին մարդուն հետ, մարդուն մէջ վերարծարծելով եղբայրութեան ու խաղաղութեան նուիրական տրամադրութիւններ։

Հապա Հայրենադարձութի՞ւնը․․․։ Իրանէն, քանի մը տասնեակ կարաւաններով, Յունաստանէն, Կիպրոսէն և ԱՄՀէն՝ ընտրեալ խումբերով, ազգահաւաքման սրբազան գործը շարունակուեցաւ ի հեճուկս օտար մարդասիրական խաղերու։ Այո՛, այժմ, սխալ ու ճիշտ հաշիւներով Պրազիլիա, Գանատա, և Աւստրալիա գացող հայն ալ իր աչքերը ուղղած պիտի պահէ սրբազնագոյն Արարատին, որուն ժպիտին ու շունչին մօտիկութիւնը կը վերանորոգէ մեզ․․․։

Հայ Դատը, հոգ չէ թէ ստուերին մէջ, գետին կը շահի հետզհետէ։ Անցնող տարին՝ եղաւ խմորումի տարի մը։ Ու մենք պիտի քաղենք պտուղը՝ կատարուած նախապատրաստական հաշիւներուն։

Ի՛նչ ըսել այն մե՛ծ սփոփանքին համար, զոր հայու հոգին վայելեց մեկնող տարուան մէջ՝ Վեհափառ Վազգէն Ա․ի և Տնօրհազարդ Խորէն Ա․ի վերահաստատած Միաբանականութեամբ, Հայաստանեայց Եկեղեցիէն ներս։ Մօտալուտ Ս․ Ծնունդի Պատարագի ընթացքին, վստա՛հ ենք, որ «Գոհութիւն» աղօթքին մէջ՝ հպարտանքով պիտի յիշենք մեր բոլոր Աթոռները, որոնք ներկայացուցչութիւններն են Ս․ Գրիգորի, Ս․ Յուսիկի, Ս․ Շնորհալիի․․․։

Օրհնութի՛ւն՝ Վեհ․ Վազգէն Ա․ի այցելութիւնն առ մեզ․․․և ուրախութի՛ւն՝ մեր Ս․Առաջնորդին Յոբելեանին տօնակատարութիւնը․․․։

Հայ գաղութներուն մէջ, անձնական անմիջական հաշիւներէ, փառասիրութենէ կամ անգիտակցական վիճակէ առաջնորդուած մարդիկ պահ մը հարուածեցին ազգային միաբանականութեան պատնէշը։ Բայց տարին չլրացած, հրաշիւք իմն, անոնք ըմբռնեցին թէ իրենց իսկ նստած ճիւղն է որ կը կտրեն։ Ուրախ ենք, որ արժէքները և դիրքերը վերահաստատուեցան իրենց տեղը, գէթ սկզբունքային մարզին մէջ։ Գերադաս հայեր և ստորադաս հայեր չկան։ Գերադաս մտաւորականներ, արուեստագէտներ ու գործիչներ չկան․․․ Ամէն մէկը իր տեղն ունի հասարակական կեանքին մէջ։ Նոր Տարին, ահա կը բերէ մեզի արդարութեան այդ սկզբունքն ալ․․․։

Պահ մը յուսալքուած ու դառնացած մեր հոգիները, մեր յոգնասպառ բիբերուն ետև, կը վերագտնեն իրենց աշխոյժն ու կենսունակութիւնը ի տես այն իրողութեան, թէ նիւթական մարզին մէջ աննկուն չարքաշութեան ընդունակ հայը, մտաւորական և գաղափարական գետնի վրայ ալ բացառիկ էակ մըն է։

Արդարև, կարգ մը արժէքաւորներու անդարձ մեկնումէն ետք, երբ առջևդ և շուրջդ կը տեսնես ուրիշ հիններ ու մանաւանդ նորեր, բոլորովին երիտասարդներ, որոնք վճռակամ ժառանգորդները կը հանդիսանան իրենց յանձնուած ազգային աւանդին, — սէր՝ հանդէպ Հայ Գիրին, Հայ Եկեղեցիին, Հայրենիքի Գաղափարին, և իտէալներ՝ մարդկային ու հայկական բարձրագոյն անշահախնդրութեան խարիսխով․․․։ Նոր Տարուան սեմին՝ միթէ վարակիչ չէ՞ ահիկա․․․

Վարակի՛չ, վասնզի հայրենական մեր ձգտումները, ազգային մեր պահանջները, արուեստի ու մշակոյթի մեր կարիքները՝ պէ՛տք ունին ատոր, քա՛յլ մը աւելի առաջ ընթանալու համար դէպի վերջնական խաղաղութիւն, դէպի եղբայրութիւն, դէպի ստեղծագործութիւն․․․

Գալուստդ բարի՛, Նո՛ր Տարի։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ ՅԱՏԿԱՑՈՒԱԾ

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

(ԵՐԵՒԱՆԻ ՌԱՏԻՈԿԱՅԱՆԻ 24 ՆՈՅ.Ի ՀԱՂՈՐԴՈՒՄԸ)

Ծ. Խ.— Երեւանէն ուղղակի ստացանք եւ ստորեւ կը հրատարակենք սոյն յօդուածը՝ մեր ժրաջան աշխատակից Արմէն Տատուրի մասին։ Ցուցումով եւ հպարտանքով լոյս կ'ընծայենք զայն՝ անգամ մը եւս ուշադրութեանը յանձնելով մեր հասարակութեան, թէ Մայր Հայրենիքը ի՛նչպէս կը գնահատէ իր հարազատ ու վտարանդի արժէքաւոր զաւակները։

Սկսում ենք մեր գրական հաղորդումը՝ նուիրուած եգիպտահայ արձակագիր Արմէն Տատուրի ստեղծագործութեանը։

Աշխարհացրիւ արեւմտահայութիւնը գնաց Արեւելք ու Արեւմուտք, Հիւսիս ու Հարաւ։ Բոյն դրեց, որտեղ իր համար երդիկ գտաւ։

Հազիւ օրուայ հացը ճարած՝ դպրոցի, գիր ու գրականութեան մասին մտածեց, Օտարութեան անապատում Մեսրոպեան ովասիսներ ստեղծեց, բայց ապրեց իր դրկից հարեւանի հետ։ Նրա հետ կիսեց իր կեանքն ու հացը, ուրախութիւնն ու տխրութիւնը։

Ծնուեց սփիւռքահայ գրականութիւնը՝ մի բազմերանգ հորըստութիւն, որի ատաղձը, երբեմն տարաշխարհիկ է, երեւոյթներն ու իրադրութիւնները, որ այնտեղ պատկերուած են, պատահում է, որ հայ իրականութեան ծնունդ չեն բայց նր..նց մթնոլորտում է ապրում հայութեան աստանդական հատուածը։

Հայ արուեստագէտը չէր կարող անտարբեր լինել այդ իրողութեան նկատմամբ։ Այստեղից՝ այն իւրայատուկ երանգները, որ արտայայտութիւն են գտնում գրականութեան և արուեստի բնագաւառները՝ տարբեր երկրներում ապրող սփիւռքահայ մշակների ստեղծագործութիւններում։

Այս խորհրդածութիւններին առիթ է տալիս Արմէն Տատուրի ստեղծագործութիւնը, մի գրող, որի ձայնը գալիս է եգիպտական անապատներից։ Պատմում է անապատի, նրա մարդկանց ծոցում հայ մարդկանց և ընտանիքների մասին։

Արմէն Տատուրը մամուլում հանդէս է եկել յետպատերազմեան տարիներին։ Նա իր պատմուածքների առաջին ժողովածուն՝ «Կը Սիրեմ Աշխարհը» լոյս է ընծայել 1948 թուականին, Գահիրէում. երկրորդ գիրքը, որ վերնագրել է «Անապատին Խորքէն», հրատարակուել է այս տարի, նոյն քաղաքում։

Արմէն Տատուրը գրում է ակնարկներ, պատմուածքներ, և տեսութիւններ տարբեր երեւոյթների մասին։ Հասակ նետած ու երկար տարիներ ապրած լինելով Եգիպտոսում, նա հաւասարապէս մօտ է եգիպտական ժողովրդի ու նրա հետ ամենօրեայ շփման մէջ գտնուող կեանքին։ Սակայն, ինչ խօսք, որ որտեղից էլ վերցնի իր ստեղծագործութեան նիւթը, նա միշտ ու ողջ էութեամբ մնում է հայ գրող, ոչ միայն նրա համար, որ արտայայտութեան միջոցը հայերէնն է, այլև յատկապէս իր խառնուածքով ու հայրենասիրութեամբ։

Արձակագիր է, բայց խառնըւածքով բանաստեղծ ու երազող։ Ինչպէս վկայում է Արմէն Տատուրի ստեղծագործութիւնը, նա այն մարդկանցից է, ովքեր, դժգոհ, շրջապատից, երազի գեղեցկութեանն են ձգտում։ Դա ենթադրում է կեանքում առկայ խոցերի, վատի ու տգեղի ժխտում, լաւի գեղեցկութեան ներբողում։

Ինչ խօսք, որ ուժեղագոյն տպաւորութիւնը, որ ստանում է ընթերցողը Արմէն Տատուրի ստեղծագործութիւնից, ոչ միայն նրա խոր հայրենասիրութիւնն է, այլև, նոյնքան ուժեղ մարդկայնութիւնը՝ սէ՛րը մարդու, աշխատող, տքնող, ազնի՛ւ մարդու նկատմամբ։ Գրողին մտահոգում են մարդու բախտն ու վիճակը կեանքում։ Նա յուզւում է մարդուն հասած իւրաքանչիւր դժբախտութիւնից։ Ոչ միայն յուզւում ու ցաւում է, այլև վրդովւում։ Արմէն Տատուրն իր ստեղծագործութեամբ տալով հանդերձ եգիպտական դասակարգային իրականութեան տարբեր երեսների պարզ ու ճշմարտացի պատկերը, միաժամանակ արուեստագէտի լեզուով, դատապարտութեան խօսք է ասում յոռի ու հակամարդկային երեւոյթների նկատմամբ։

Այդպիսին է Արմէն Տատուրն իր սոցիալական թեմաներով գրած երկերում, որոնք նրա ստեղծագործութեան կարեւոր երակներից մէկն է կազմում։

Համոզիչ և յուզիչ են «Տասը Մատները» պատմուածքի բովանդակութիւնն ու գոյները։ Նրա հերոսները՝ տասը անտուն — անտէր երեխաներ, ապրում են փողոցներից հաւաքած գլանիկի մնացուկներ վաճառելով, քնում են քաղաքի հրապարակներից մէկում, մզկիթի մօտ, կրակի շուրջը։ Հասարակութիւնը դաժան է իր այդ խորթ զաւակների նկատմամբ։ Նրանցից ամենաճարպիկը՝ Ալին, մի օր թրջուած չորերը չորացնելիս վառւում է կրակի բոցերի մէջ։ Ալիի ողջ մնացած ընկերները, որ յաջորդ օր բանտ էին տարուել ու բովհետև կարող էին իրենց վառած կրակով մերձակայ տները վտանգի ենթարկել, ազատւում են միայն այն ծխախոտավաճառի միջոցով, որին վաճառում են իրենց հաւաքած գլանիկի մնացուկները․․․ Ինչ հոգ, որ նրանք տասի փոխարէն ինն են։ Հեշտ է նրանց թիւը լրացնել։

Այդ նոյն բուրժուական հասարակութեան դաժանութեան մի պատկերն է նաև «Տպող Մեքենան» պատմուածքը, որի հերոսը՝ տասը տարեկան, տեսքով աւելի տարեց մի տղայ, կարծես տպագրական մեքենայի մէկ մասը դարձած, օրն ի բուն աշխատում է, գիր, գրականութիւն ու լոյս է տալիս բոլորին, բայց ինքը ոչինչ չի ստանում, զուրկ է մնում իր բաշխած լոյսից։

Բուրժուական Արեւելքի համար բնորոշ ու գունեղ է նաև «Ֆլուքաները» պատմուածքը։ Ծանըր է կեանքը Նեղոսի ապրանքատար այդ նաւերի վրայ, որոնց նաւաստիները, երբեմն ընտանեօք, ասես ստրուկներ լինեն գործատէր Հիւսէյնի, որ ծոյլ ու մեղկ, ըմբճարանում, գլգլակը միշտ շրթներին, արիւն քրտինք է թափել տալիս թշուառներին։

Զքաւորութեան թանձրացած ու տպաւորիչ գոյներով են գըրուած Արմէն Տատուրի մի շարք այլ պատմուածքները, ինչպիսիք են «Կօշիկ Ներկող Տղան», «Վերջին Հանդէսը», «Արևէն Այրած»ը եւայլն։

Այս վերջին պատմուածքով նա միաժամանակ բարձրացնում է երկու հարց․ այն, որ չքաւոր ընտանիքի աղջիկ Աշխէնը թշուառութիւնից դուրս գալու մտումով փախչում և ամուսնանում է իր գործատիրոջ որդու՝ Ալիի հետ և այն, որ նրա մայրը՝ Գոհարիկը իր աղջկան «մեռած» և «հայութիւնից դուրս եկած» է համարում։ Դա սփիւռքահայութեան ձուլման հարցն է։ Դրան՝ գրողն անդրադառնում է նաև «Բեւին» իմաստալից և յուզական պատմուածքում, որի հերոսը, մինչև վերջին շունչն ապրում է փոքրի ու մեծի հայութեան պահպանման հոգսով։

Այդ հոգսով են ապրում ինքը՝ գրողն ու նրա հերոսներից ոմանք։ «Երբ Տասը տարեկան էի․․․» պատումի հերոս տատիկն էր թոռնիկից հայերէնի դասեր է վերցնում, հայերէն սովորելու՝ մեր մայրենի լեզուով կարենալ խօսելու համար իր նորածին թոռնիկի հետ։

Հայրենասէր գրողը՝ մղուած սփիւռքահայութեան ինքնապաշտպանութեան մտահոգութիւնից, նրա պահպանման ազդակներ է որոնում։ Արմէն Տատուրի համար դրանից ուժեղագոյնը Մայր Հայ-

(Շար. տես էջ 2.)

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴԸ

ԻՐԵՆՑ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ, ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
ԳԱՀԻՐԷ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՋՕՐԱՅԵԱՆ
Հ. 906479

ՍԱՍԻՔ-ԹՈՐԳՈՄ

ԳԷՈՐԳ ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ
Պէյրութ

ԲԻՒԶԱՆԴ ԿԻԼԻԿԵԱՆ
Պէյրութ

«ԱՐԵՒ»
ՕՐԱԹԵՐԹ

ՖՕԹՕ-ԼԻԹՕ ՓՐԻՆԹ
ՆՈՒՊԱՐ
47, Թէրաա էլ Պուլագիա Հ.40281

ՄԵԹՐ ՊԱՐՈՅՐ ՄԱՍԻԿԵԱՆ
2, Շառուարպի փող. Հ.42259

ՏՊԱՐԱՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ
Կ. ՏՕՆԻԿԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
Պէյրութ

ՏՊԱՐԱՆ ՇԻՐԱԿ
Կ. ԵՒ Յ. ԶԱՆՆԷՍԵԱՆ ԵՂԲ.
Պէյրութ

ՄԱՐՏԻԿ ԹԱԹԻԿԵԱՆ
3, Սէրակ էլ տին փող. Հ. 901883

ՊՈՂՈՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ
17, Տուպրէ փող. Հ. 40281

ԴԵՂԱՐԱՆ ՄԵԹՐՕ
ՏՔ. ԺԻՐԱՅՐ ԱՐԹԻՆԵԱՆ
3, Էմատ էլ Տին Հ.44897—51731

PENELOPE HOSIERY CO. SAE
AND
EGYPTIAN WORSTED SPINNERS
SAE
A. KAVALDJIAN LTD.S.A.R.L.
TEL. 41080

ՎԻՒԼՔԱՆ
Մեքենական Մեծ Աշխատանոց
ՀՐԱՉ ԳԱԼԸՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ
35, Ապուտարտար փող. Հ.27931
Աղեքսանդրիա

STUDIO GARO
ԿԱՐՕ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ
40, Քասր էլ Նիլ փող. Հ. 47240

STUDIO ANTRO
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ
32, Թալաթ Հարպ Հ. 75542

STUDIO NICHAN
ՇԱՆԹ ՊԱԼԱԵԱՆ
8, Պաղտատ փողոց, Հելիոպոլիս

ՎԱՀԱԳՆ ՏԵՓՈՅԵԱՆ
Ելեկտրագէտ
93, Ռամսէս փողոց Հ. 79381

Մ. ԶԱՊԷՇԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
6, Տք. Ապտէլ Համիտ Սայիտ փողոց
Հ.43826

ԱՐԱՄ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ
Գոհարավաճառ
Խան էլ Խալիլի Հ.901412

ONNIG OF CAIRO
ՕՆՆԻԿ Կ. ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ
Խան Խալիլի — Սեմիրամիս
Հ. 900186 — Հ.26535

BIJOUTERIE DIRAN
ՏԻՐԱՆ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
2, Պաղտատ փող. Հեռ. Հ.62309

SALON MICHEL & COSTA
5, Պաղտատ փողոց, Հելիոպոլիս
Հեռ. 65764

LA PRINCESSE
ԵՐՈՒԱՆԴ ԹԱՇՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ
1, Էմատ էլ Տին փող. Հ.41231

LA CONFIANCE
ՎԱՀՐԱՄ ԹԱԹԷՈՍԵԱՆ
10, Պաղտատ փող.
Հելիոպոլիս Հ. 61981

ԱԼ ՇԱՐՔ ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ
ԱՐԱՄ ՕԳՆԱՅԵԱՆ
18, Ապտէլ Ազիզ փող. Հ.41534

ARABIAN NEON
&
FLUORESCENT LIGHT CO.
ՓՕԼ ՔԻԼԻՏՃԵԱՆ
133, Մոհամէտ Պէյ Ֆարիտ փողոց
Հ. 43316—44792

MAISON D'ART
ՅՈԼԱԿ ԵՐԶՆԿԱՑԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
29, Ապտէլ Խալէք Սարուաթ փող.
Հեռ. 40584

EXPRESS
PHOTO STORES
3, Միտան Թահրիր Հ. 30831

ՄՈՀԱՄԷՏ ՖԱԹՀԻ ԱՊՏԷԼ ՌԷՀԻՄ
Իրաւագիտական Խորհրդատու
Հեռ. 57013

ՀՐԱՆԴ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ
Ոսկերիչ
Սիֆֆէք Մանախ

Mirande

ՄԱԿԱՐ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ
ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ
Ատտ Շէրիֆ — Դանիրէ

THE READER'S CORNER
BOOKSHOP
ԺՈՐԺ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
33, Ապտէլ Խալէք Սարուաթ փող.
Հեռ. 42801

ՋԱՀԱԿԻՐ

9 ՅՆՒ. 1964

ՄԵՐ ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ՝ ԱՅՍ ՏԱՐԻ

Հայկական Ընթերցասրահի «Երեւան» օրացոյցը – որ կը հրատարակուի 22 տարիէ ի վեր՝ անընդհատ – այս տարի աւելի ներկայանալի եւ խիստ շահեկան է. մեծադիր նկարներ՝ Հայաստանէն, բոլորովին անտիպ, յստակ ու գեղատիպ, գունաւոր Թուղթի վրայ: Թերթերը՝ ամսօրեայ: Գործնական եւ հեռուէն ընթեռնելի թուանշաններով.

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, ըստ իր սովորութեան, պահած է ամենօրեայ թերթիկներով օրացոյցի դրութիւնը, եկեղեցական, ազգային եւ միջազգային մշակոյթի դէմքերուն եւ դէպքերուն, պատմական թուականներովն ու յիշատակութեամբ: Խաւաքարտը այս տարի կը կրէ ողբ՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի նկարը, գեղատիպ:

Մամուլի աշխատաւոր Ալպեր Շմաւոնեանի այս տարուան օրացոյցը զարդարուած է բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանի նկարով: Շաբաթական թերթիկները կը բացուին «Արմենիա» նաւին նկարովը եւ բարեմաղթութիւններով. ներքին թերթիկներուն վրայ կը գտնենք օրերու թիւերն ու անուները, ռատիոյի ժամերը, երաժշտական, կարճ գիտելիքներ, առողջապահական նոթեր, հետաքրքրական դրուագներ, եւլն: Թերթիկներուն կռնակին՝ հայաստանեան երգեր: Շմաւոնեան՝ իր օրացոյցով՝ կը հանդիսանայ հայ ազգապահպանութեան գործին նուիրեալ մէկ աշխատողը եւ շնորհաւորելի է ատոր համար:

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց, թիւ 18, Ռամլէ, Քամ Տը Սեզար:

«ՋԱՀԱԿԻՐ» ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ

Պր. Հ. Հապէշեան (Գահիրէ) իր ընկերոջ պրն. Արթօ Տէյիրմէնճեանի (Լենինական):

Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Հաննէսեան (Պէյրութ) իրենց մօրաքրոջ Տիկին Զ. Եկիտպաշեանի (Սուէզ):

Պր. Յարութիւն Լեւոնեան (Գահիրէ) իր քրոջ Տիկ. Լիւսի Թութունճաքլի (Աթէնք):

Պր. Վահան Սարգիսեան (Գահիրէ) իր ազգականին Պր. Խաչիկ Էմճեանի (Կիրովական):

Պր. Հրաչ Գալընեան (Աղեքսանդրիա) իր եղբօր Պր. Նուպար Գալընեանի (Երեւան):

Պր. Տիգրան Ադամեան (Գահիրէ) իր հօրեղբօրորդւոյն Պր. Կաճկուառ Ադամեանի (Փարիզ):

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՖՈՆՏԻՆ

Ընկ. Յակոբ Անսրլեան (Պէյրութ) 1 ե. ոսկի կը նուիրէ առ ի քաջալերութիւն:

Պր. Կարապետ Մալխասեան (Աղեքս.) 100 ե. դ. կը նուիրէ թերթին յաջողութեան առթիւ:

Նոյն առթիւ, ոմն (Ա. Մ.) 50 ե. դ.:

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԴ

Կը խնդրուի արտասահմանի մեր բարեկամներէն — որոնց ղրկուած են «Ջահակիր»ի սկզբնական թիւերը — որ բարի ըլլան փութացնել բաժանորդագրութեան իրենց համամտութիւնը, որպէսզի յառաջիկայ շաբթու չստիպուինք ընդհատել թերթին առաքումը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պատմութիւն Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան, 1887–1963, (Ա. եւ Բ. հատոր, 1250 էջ): Հրատ. Ս.Դ.Հ.Կ. Պատմագրութեան կեդր. Յանձնախումբի (Ամերիկա). խմբագրեց Արսէն Կիտուր: (Նուիրուած «Ջահակիր»ին, խմբագրին կողմէ): Տպարան Շիրակ, 1963, գեղատիպ, պատկերազարդ, ընտիր թուղթ, գին՝ երկու հատորի թղթակազմ 15 լ. ոսկի, լաթակազմ 20 լ. ոսկի: Դիմել Օննիկ Ճամպուլեանի, փոստարկղ 756, Պէյրութ կամ «Արարատ»ի խմբագրութեան:

Աւերակ Արծուեբոյնը – Նոր Զէյթուն եւ Հայրենական տպաւորութիւններ, հեղինակ՝ Մաշտոց Ա. Քէնտ. Ոսկերիչեան: 300 էջ: Գեղատիպ, ընտիր թուղթ, պատկերազարդ:

Տպարան Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ 1963: Գին 2 տոլար: Դիմել հեղինակին, փոստարկղ թիւ 1, Զահլէ. Լիբանան:

Աբու Լալա Մահարի, Ա. Իսահակեանի եւ ֆերթուածներ ու արձակ էջեր: Պատրաստեց Յարութիւն Մոռալեան, 1957 – 1961: Տպարան Նոր Աստղ, Գահիրէ: 80 էջ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՀՕ–ԿԱՌ, Աղեքսանդրիա: — Պիտի հրատարակենք ձեր տոմսը: Բայց բարի եղէք ձեր իսկական անունն ու հասցէն իմացնել խմբագրութեան: Գրեցէք ուրիշներ ալ:

Կ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Հելիոպոլիս. — Կրնանք գրել միայն մեր տեսած բաներուն մասին, գիրք թէ հանդէս: Խմբագրութիւնը հրաւիրուած չէր այնտեղ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ ԳԱՀԻՐԷ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԵՒ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կաղանդի եւ Ս. Ծննդեան առթիւ, Հայկական Ընթերցասրահի մանուկներու աւանդական հանդէսը տեղի ունեցաւ Շաբաթ 4 Յունուար 1964ին:

Հանդէսին բացումը կատարեց սրահին պատանիներէն Օր. Սաթենիկ Պալաեան, որ յանուն սրահի պատանիներուն իր մաղթանքի խօսքը ըրաւ ներկաներուն, մաղթելով երկար կեանք ու առողջութիւն:

Յաջորդաբար բեմ հրաւիրւեցան սրահիս մանուկներն ու պատանիները, որոնք փոխն ի փոխ երգեցին եւ արտասանեցին:

Աւելի քան մէկ ժամու յայտագրէ մը վերջ, Օրք. Սաթենիկ եւ Մարօ Պալաեաններ բեմադրեցին «Ջուրս Սալորները» կատակերգութիւնը:

Մանուկները անհամբեր կը սպասէին Կաղանդ-Պապայի գալուստին: Ու ահա սրահին դուռը կը զարնուի ու ծերուկ Կաղանդ-Պապան սրահէն ներս կը մտնէ՝ ուրախացնելով բոլոր մանուկները (ոմանց ալ երկիւղ առթելով), որոնք բեմ կը բարձրանան ու Կաղանդ-Պապայի ներկայութեան անգամ մը եւս կ'երգեն ու կ'արտասանեն եւ կը ստանան իրենց նուէրները:

Ապա, ծնողները կը շարունակեն երեկոյթը ընտանեկան խրախճանքով մը, որ կը տեւէ մինչեւ ուշ գիշեր:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

(Շար. 4 րդ էջէն)

րենիքն է: Ոսկերիչ Ոսկանը՝ համանուն պատմուածքի հերոսը, որ ամբողջ կեանքում ոսկի է կուտակել, հայրենի երկրի ներկայացուցչի հետ զրուցելուց յետոյ խոստովանում է. «Կեանքիս մէջ Հայրենիք, ապրող եւ աճող հայ ժողովուրդ ինչ կը նշանակէ չէի գիտեր, ես, որ կը կարծէի, թէ իմ որբանալովս, տունիս եւ գիւղիս աւերումով՝ Հայութիւն եւ Հայրենիք վերջացեր էին, մեռեր ինծի համար, նո՛ր սկսայ տեսնել Արարատն իր վեհապանծ չքեղութեան մէջ, նո՛ր անդրադարձայ թէ իսկապէս խղճալի է այն քանի մը կտոր ոսկին զոր ես կը պաշտէի ու կը սիրէի աչքիս լոյսին պէս, թէ հեռո՛ւն, վեհ Արարատն ու ծեր Արագածը՝ մեր ամբո՛ղջ Հայրենիքը՝ ձոյլ ոսկի է»: Եւ նա երկրպագում է պատին փակցրած Արարատի նկարը ու մրմնջում.

— Մենք ալ դեղին փոշի պիտի ըլլանք ոսկիին պէս, հողմերն ու հեղեղները պիտի տանին մեզ. դուն սակայն, ո՛վ Ոսկի Լեռ, պիտի մնաս անխորտակելի, անսասան, յաւիտենական Պահակն իմ սիրելի ժողովուրդին:

Հայրենիքի կենդանի իրականութիւնը սփիւռքահայութեան պահպանման ներշնչարանն է — այս միտքը արտայայտութիւն է գտել նաեւ գրողի մի շարք այլ գործերում:

«Դուն ու Ես...» գրուածքում պատմողը, խօսելով իր հայատառ մեքենայի հետ, ցաւում է, որ հայերէն տառերը մաշուել են ու Ամերիկայից է՛լ չի կարող բերել տալ, քանի որ իր դիմումին պատասխանել են. «Հայերէն տառ գրամեքենայի համար չենք ձուլեր այլեւս: Չկայ պահանջք. որո՞ւ համար պիտի պատրաստենք»: Եւ երբ ուզած տառերն ստանում է Հայաստանից, գոչում է. «Յաղթանակ մըն է ասիկա քեզի եւ ինծի համար, սիրելի գրամեքենաս, յաղթանակն է ասիկա հայ տառին, որ չի մեռնիր երբեք քու եւ իմ փոշիանալովս, չի դադրիր ստեղծուելէ: Դուն գոնէ, երկաթ գրամեքենաս, որ կը կարծե՛ն թէ չես զգար, չես ապրիր ու տառապիր, դուն գէթ, կրնաս ըմբռնել ըսածներս ամբողջ, գիտնա՛լ, որ հայ տա՛ռն ալ ունի Հայրենիք, հին ու հարազատ, նոր ու նայիրեան՝ ուրկէ ծնունդ կ'առնէ, հոգի ու լոյս կը ծծէ ամէ՛ն օր, ամէ՛ն ժամ ու կը հոսի բոլոր անոնց, որ կը փնտռեն, կ'ուզեն ունենալ իրենց հետ պողպատեայ հաւատքի պէս, տառե՛րը հայկական»:

Իր հրապարակախօսական գրքոյցներից մէկում, որ կրում է «Մայր Նեղոսը» վերնագիրը, Արմէն Տատուրը խօսում է այն մասին, թէ ինչպէս անապատի «Այն աւազները, որ մօտիկ են Նեղոսին, կեանքով ու կանաչով են ծածկւում ամբողջ տարին, ապրում՝ «մշտական գարուն»: Գրողի համար՝ «հայրենիքը Նեղո՛սն է հայուն: Որքան ալ հեռու ըլլանք ու խմենք անոր անմահական հեղուկէն՝ որուն մէջ կայ հայ ժողովուրդին արիւը, ծծենք այդ ջուրը մեր արմատներէն ներս՝ կը լեցուինք կեանքով ու երգով»:

Բացի սոցիալական ու հայրենասիրական գործերից, Արմէն Տատուրն ունի նաեւ հոգեբանական կենցաղային թեմայով գրած պատմուածքներ, որոնցում դէպքերի ճշմարտացի զարգացումով, ու պարզ կիրթ պատմելաձեւով, նա գիտէ յարել ընթերցողի հետաքրքրութիւնը: Նշենք, որ գրողը եւ բացող է ու մարդասէր, գեղեցիկ ու ազնիւի սիրահար: Դա նրան թելադրում է «Սուտ չէր Շուշանիկ» պատմուածքով տալու ամբողջ կեանքում սիրած, իր դերասան ընկերոջ մահուանից յետոյ յամառ կերպով աշխարհից կտրուած, յաւէտ կորած ընկերոջ՝ Արեգի յիշատակով ապրող դերասանուհի Շուշանիկի դիմանկարը: Լաւի այդ նոյն մղումով է, որ գրողը տալիս է տգեղի եւ այլանդակի պատկերը: Այդպէս է անում նա, յանուն իր բարեկեցութեան, անմեղ քրոջը պոռնկացնող Հրանոյշի կերպարի ուրուագծումով «Ալմաս» պատմուածքում: Այս տեսակէտից յատկապէս ուշագրաւ է «Անմահ Աւօն» երկը, որում վերարտադրուած է իր կնոջից յուսախաբ եղած, կեանքը սրճարանների տիղմում քարշ տուող, անբուժելի կերպով վիրաւորուած Աւոյի տառապանքը:

Կեանքի աննշան թուացող դէպքերն իմաստաւորելու ընդունակ, դրանց նշանակութիւնն ընդհանրացնելու կարողութեամբ օժտուած արձակագիր է Արմէն Տատուրը: Լեզուն կիրթ է ու պատկերաւոր, պատմելաձեւը հաճելի: Նախասիրում է փոքրածաւալ պատմուածք ու պատկեր — ակնարկը: Նրա արուեստն աւելի՛ կը շահի, եթէ նա խուսափի երբեմն նկատուող անհարկի ձգտումներից:

Շ. ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

* * *

Այժմ դուք կը լսէք Արմէն Տատուրի «Հսկայ Մանուկը» պատմուածքը:

(Ձայնագրութիւն)

* * *

Մեր գրական հաղորդումը՝ նուիրուած սփիւռքահայ արձակագիր Արմէն Տատուրի ստեղծագործութեանը, վերջացաւ:

Զրոյցի հեղինակ՝ Շահէ Տատուրեան:

Արմէն Տատուրի «Հսկայ Մանուկը» պատմուածքը կարդաց՝ արտիստ Գրիգոր Ջալլիկեանը:

Ջահակիր.— Յաջորդ թիւով Արմէն Տատուրէն պիտի տանք բոլորովին անտիպ պատմուածք մը՝ «Երկու Գունագեղ Թութակիկ...»:

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵՏՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՊԻՒՖԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՒԹԱՆՈՅ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ եւ Վ. ԳԱՉԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ—Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն. 21 ԷՄԱԴ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. — Յայտարարութիւններ ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ հեռ. 57013–62590 — Բաժանորդագրութիւն ՋԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ հեռ. 57013: ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

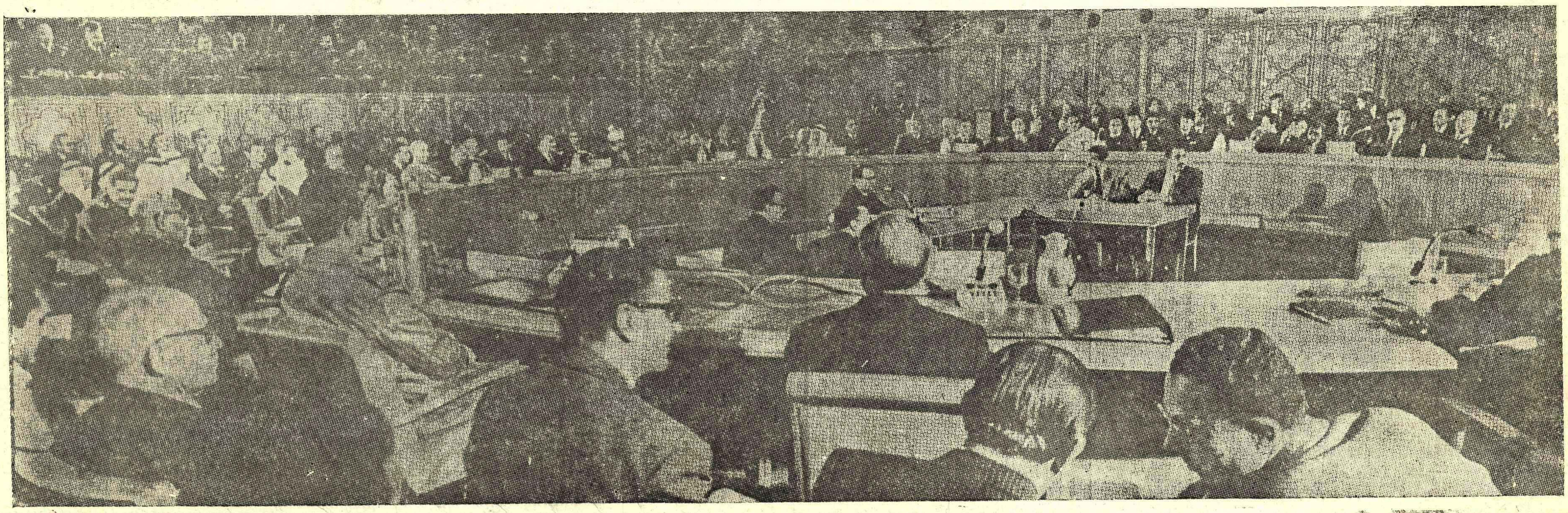
Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 10 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1964 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد رقم ١٠ — الخميس ١٦ يناير ١٩٦٤

ԱՐԱԲ ԳԵՐԱՍՏԻՃԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Խիստ կենսական հարց մը — Յորդանան գետի ուղեփոխութեան խորայէլեան ծրագիրը — օրակարգ ունեցող Արաբ Պետերու Գերաստիճան Խորհրդաժողովը բացուեցաւ Երկուշաբթի, 13 Յունուար 1964, Արաբական Լիկայի Գահիրէի կեդրոնատեղիին մէջ, ժամը 17ին, Նախագահութեամբ Իրաքի Նախագահ մարաջախտ Ապտէլ Սալամ Արէֆի, աջին ունենալով Լիկայի ընդհ. քարտուղար Ապտէլ Խալէք Հասունան: Բացումէն անմիջապէս ետք՝ ժողովը վերածուեցաւ դռնփակի:

Առաջին նիստէն առաջ՝ նախագահ Ապտէլ Նասէր և Նախագահական Խորհուրդի անդամ և Գործադիր Խորհուրդի Նախագահ Ալի Սապրի, երկար ժամեր անցուցին օդակայանին մէջ՝ ընդունելու համար 13 երկիրներու բարձր հիւրերը, որոնց մէջ են՝ Թունուզի Նախագահ Հապիպ Պուրկիպա, Սէուտ. Արաբիոյ վեհապետ Սէուտ Թագաւոր, Մարոքի վեհապետ Հասան Բ., Յորդանանի Թագաւոր Յիւսէյն, Իրաքի Նախագահ մարաջախտ Արէֆ, Սուտանի Նախագահ Ապպուտ, Մարոքի վեհ.ին եղբայրը՝ իշխան Ապտալլա, Նախագահ Ահմէտ Պէն Պէլլա, Պաղեստինի ներկայացուցիչ Շուքէյրի, Զօրավար Հալիմ Իմամ, Տոքթ. Մոհմ. Այմէտ Սէլիմ, գնդապետ Ապպ.ո Շահին, Ռետա Սապըր, գեր-գնդապետ Ապտէլ Խալէք Աթիա, հարիւրապետ Էլ Հուէյտի և Գ. Ա. Համիտ Էլ Ֆէքի, Սուրիոյ Լէվա Ամին Էլ Հաֆըզ, Քուէյթի Էմիր Ա. Ս. Էլ Սապպահ, Լիպիոյ Էմիր Հասան Ռէտա (գահաժառանգ), Լիբանանի վարչապետ Ռաշիտ Քերամէ, և Եմէնի Նախագահ Ապտալլա Սալլալ:

Երկրորդ նիստը տեղի ունեցաւ Երեքշաբթի, ժամը 10ին: Նիստէն ետք հրատարակուեցաւ թիւ 1 հաղորդագրութիւնը, որուն մէջ կ'ըսուի՝ թէ ժողովը զբաղած է Յորդանան գետի ընթացքին փոփոխման խորայէլեան ծրագիրին քննութեամբը յատկապէս և պաղեստինի հարցով ընդհանրապէս:

Աֆրօ-ասիական բազմաթիւ երկիրներու Նախագահներ շնորհաւորական հեռագիրներ ղրկած են: Ամբողջ աշխարհի մամուլը և յատկապէս արաբական աշխարհը մեծ շահագրգռութեամբ և լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին ժողովին ու մեծ ակնկալութիւններ ունին անոր տալիք որոշումներէն:

Երէկ, Չորեքշաբթի, պետութեանց ղեկավարները քանի մը գաղտնի նիստեր գումարեցին, սիրալիր մթնոլորտի մէջ: Մինչ այդ՝ պատրաստ էր խորայէլեան ծրագիրի մասին (Յորդանանի ուղեփոխութեան վերաբերեալ) մանրամասն տեղեկագիր մը, ուսումնասիրուելու համար: Վերջին նիստին ընթացքին ժողովասրահ ընդունուեցան նաեւ արտաքին գործոց նախարարները:

Խորհրդաժողովի վեցերորդ նիստը գումարուեցաւ գիշերը: Մարոքի Հասան Բ. Թագաւորը մեկնած էր առտուն՝ ստիպողական գործով: Մարոքի արտաքին գործոց նախարար Ռետա Կերիտան կը նախագահէր պատուիրակութեան:

Վերջին՝ եօթներորդ նիստը գումարուեցաւ այսօր և պետութեանց ղեկավարները որոշեցին իրիկունը ստորագրել կայացած որոշումներուն ատենագրութիւնը:

ԱՄՀի Մշակոյթի և Ազգային Ուղղութեան Նախարար Տոքթ. Հաթէմ ընդունելութիւն մը պիտի տայ այս երեկոյ՝ ի պատիւ Գերաստիճան Ժողովին մասնակցող լրագրողներուն:

Ժողովը որոշած է՝ Ա) ստեղծել զինուորական միացեալ հրամանատարութիւն (ԱՄՀ պնդեց որ ընդհ. հրամանատարը իրաքցի զօրավար մը ըլլայ:) Բ) Քուէարկել միացեալ հրամանատարութեան ծախքերուն համար վարկ մը՝ զինուորական մասնագէտներու տեղեկագրին վրայ:

Ուրիշ որոշումներ կը մնան գաղտնի:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻ ՎՐԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, Եգիպտահայ հայրենադարձները աննախընթաց ոգեւորութեամբ ընդունուած են Լենինականի ժողովուրդէն: Կառամատոյցին վրայ, պետական և ազգային քայլերգներէն ետք, ելոյթներ ունեցած են սովետահայ պաշտօնական անձեր, գրողներ, նորոգ հայրենադարձ նըկարիչ Յակոբ Յակոբեան, նոյն կառաւանին պատգամախօս ընկ. Ազատ Պօղիկեան, Պօղոսեան վրժ.ի նախկին տնօրէն ընկ. Լեւոն Գալէմքեարեան: Տիկ. Ալիս Պօղիկեան կարդացած է հայրենիքին նուիրուած բանաստեղծութիւն մը, զոր արդէն տուինք «Ջահակիր»ի նախանցեալ թիւին մէջ: Ստորեւ կուտանք ընկերներ Պօղիկեանի և Գալէմքեարեանի խօսքերը:

ԵՂԲԱՅՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

ԱԶԱՏ ՊՕՂԻԿԵԱՆ

(Գահիրէէն հայրենադարձ)

Հարազատ և թանկագին ընկերնե՛ր.—

Ահա վերջապէս երկար տարիներու մեր փափաքը կ'իրագործուի:

Պանդխտութեան ծանր լուծը թօթափելով մեր վրայէն, վերջապէս այսօր ոտք կը դնենք Մայր Հողի վրայ, ու մենք մեզ կը զգանք աւելի ուժեղ և աւելի զօրեղ, որովհետեւ կանգնած ենք մեր սիրելի հողին վրայ, մեր հարազատ եղբայրներու կողքին, ալ վիշտ ու հոգ խոյս տուած են մեզմէ, որովհետեւ մեր գլուխին վրայ ունինք Ս. Հանրապետութիւններու Միութիւնը:

Մենք հայրենադարձներս, կը յայտնենք երախտագիտական մեր խոր զգացումները հայ ժողովրդի մեծագոյն բարեկամ Ս. Միութեան ղեկավար Ն. Ս. Խրուշչովին:

Մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք մեզի հանդէպ ցոյց տրուած այն մեծ հոգատարութեան և խնամքին, որ այսօր 12 օրերէ ի վեր կը տեսնենք և կը վայելենք մեր ռուս, վրացի, թէ հայ եղբայրներուն և քոյրերուն կողմէ: Ի փոխարէն այս բոլոր զոհողութիւններուն, մենք՝ հայրենադարձներս, կը խոստանանք մեր բոլոր ջանքերը թափել, որ կարողանանք աւելի զօրացնել մեր ժողովուրդները և մասնակից ըլլալ այն մեծ ու վսեմ կառուցման գործին, որ կը կատարուի մեր հայրենիքին մէջ:

Կեցցե՛ն հզօր եղբայր ժողովուրդները և անոր իմաստուն ղեկավարները:

Թող ամրապնդուի և աւելի՛ զօրանայ ժողովուրդներու բարեկամութիւնը:

Ա. ՊՕՂԻԿԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԷՐԸ ՄԵՐ ՍՐՏՈՒՄ

ԼԵՒՈՆ ԳԱԼԷՔԵԱՐԵԱՆ

(Աղեքսանդրիայէն հայրենադարձ)

Մեծ է մեր ամենուն ուրախութիւնն այսօր, թէ հայրենադարձներիս, թէ՛ հայրենաբնակ հայ ժողովուրդի, և թէ՛ համայն հայութեան: Այս համախմբումը հայութեան միասնութեան խորհըրդանիշն է: Ի՞նչ կայ աւելի գեղեցիկ իրականութիւն, քան լինել հարազատ մօր գրկում, ղարիպութիւնից դարձած տուն:

Կռունկը վերադառնում է իր բոյնը:

Հայրենակիցներ, Ս. Հայաստանի կազմակերպած ներգաղթը 1962, 1963 թուականներին և գալիք տարիներին արդէն իսկ ինքնին մեծ փաստ է:

Գանատա ներգաղթող հայ ընտանիքը իր զաւակներով առաջին քայլին իսկ մտնում է թըշուառութեան ու նորից դուրս գալիս մնում է փողոցներում՝ ցուրտ ու ձիւնին: Ու չգիտեն ուր երթան, ուր ապաստան գտնեն... Ու տեսէք մերոնք ինչ են անում... Արտասահման պատուիրակներ են ու-

(Շար. տես էջ Բ.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ ՎԵՀԱՓԱՌԷՆ

Վեհ. Վազգէն Ա. կ'ընդունի «Մեծ Աստղ»ի շքանշանը Յորդանանի Վեհապետ Հիւսէյն Թագաւորէն:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

(Շար. Ա. էջէն)

զարկում, որոնք կազմակերպում են ներգաղթը, պատրաստութիւններ տեսնում, որ հայերը կազմակերպուած գան մայր Հայրենիք: Հայկական Պետութիւնը ներգաղթողներին ոչ միայն ձրի երթեւեկ է հայթայթում, այլեւ աշխատանք ու բնակարան՝ լաւագոյն պայմաններով: Այս միայն սովետական իշխանութիւնը կարող է անել:

Սակայն ինչ որ մեզի աւելի է չահագրգռում՝ ոչ ձրի երթեւեկն է, ոչ աշխատանքը, այլ այն ոգին, սովետական հայրենիքի ոգին, որն իր զաւակներուն տուն կը կանչէ:

Մենք ճամբորդեցինք Աղեքսանդրիայից Բաթումի՝ «Արմենիա» նաւով: Իր տեսքին մէջ գեղեցիկ, չքեղ և արագընթաց նաւ է՝ «Արմենիա» և առաջին ճամբորդութեան նպատակը եղաւ հայերին հաւաքել Հայրենիք: Թող «Արմենիա» Նաւի միակ նպատակը լինի հայերի հայրենադարձութիւնը:

Այս բոլորը ապացոյց են որ Ս. Հայաստանը տէր է կանգնած սփիւռքում ցրուած հայութեան համար և համախմբում է նրանց: Սա ապացոյց է, որ մենք պիտի լինինք աւելի զօրաւոր, աւելի հզօր:

Մենք եկել ենք մեր համեստ ուժերով, քար մը աւելի դնելու քարին վրայ, Հայաստանը մեծացնելու, չէնացնելու համար, որ մեզմէ յետոյ եկող հայերը աւելի հանգստաւէտ պայմաններում լինեն: Հայութեան այս համախմբման համար սովետական կառավարութեանը և Նրա ղեկավար ընկեր Խրուշչովին, Ս. Հայաստանի կառավարութեանը յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնը և ուխտում ենք հաւատարիմ մնալ Հայաստանը վերելքից վերելք մղող գաղափարներին:

Կեցցէ՛ Ս. Միութիւնը ու Նրա անբաժան Ս Հայաստանը:

Լ. ԳԱԼԷՄՔԵԱՐԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ԵՐԵՒԱՆԻ ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անցեալ Դեկտ. 30ին, Ս. Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան դահլիճին մէջ տրուած է մեծ ընդունելութիւն մը Հայ Հանրապետութեան երկրորդական և մասնագիտական Կրթ. Կոմիտէի Նախագահ Հայրեանի կողմէ, ի պատիւ Երևանի մէջ ուսանող սփիւռքահայ երիտասարդներուն: Ներկայ եղած են Արտաքին գործոց Նախարար Բալաբէկ Մարտիրոսեան, երիտասարդաց կազմ. կոմիտէի Քարտուղար Ծեմմա Հասրաթեան, պետական, կրթական անձաւորութիւններ, տընօրէններ և դասախօսներ: Խօսած են Գ. Հայրեան, ճարտարապ. ուսանող Ժիրայր Թիւթիւնճեան, Փոլիթեքնիքի ուսանող Թ. Թորանեան և ուրիշներ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի հռչակաւոր Մատենադարանին գիտաշխատակիցներէն Լևոն Մարտիրոսեան պատրաստելու վրայ է նոր գիրք մը՝ «Եւրոպացի ճամբորդները Հայաստանի մասին» խորագրով:

Մարտիրոսեան իր գիրքին մէջ ծրագրած է հաւաքել 13րդ դարէն ի վեր Հայաստան այցելած բոլոր ճամբորդներուն յայտարարութիւնները: Հեղինակը ծանօթ է եօթը լեզուներու, ինչ որ կը դիւրացնէ իր աշխատանքը: Ֆրանսայէն հայրենիք դառնալով՝ Լևոն Մարտիրոսեան իր բարձրագոյն ուսումը առած է Հայաստանի մէջ:

Տեսարան մը Ալլահվերտիի պղինձի վերամշակման գործարաններէն

✻✻ ԿԻՊՐՈՍ ✻✻

ՄՏԱՀՈԳԻՉ ԼՈՒՐԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

Կիպրոսի երկու համայնքներուն՝ Թուրքերու և յոյներու միջև ստեղծուած բախումներու ընթացքին հայ գաղութը չէզոք դիրք մը որդեգրած էր: Թրքական թաղերու մօտ յիսուն հայ ընտանիքներ ապաստանած էին Հայոց եկեղեցի և Մելքոնեան Կրթական Հաստատութեան մէջ: Անոնցմէ թիւով հայեր ալ տեղաւորուած էին իրենց բարեկամներուն մօտ, առ ի զգուշութիւն:

Երէկ Կիպրոսէն քաղաքս հասած ճամբորդէ մը ցաւով կ՝իմանանք, թէ Թրքական Թաղերու մօտ գտնուող բոլոր հայերուն տուները կողոպտուած և պարպուած են Թուրքերու կողմէ, բնակիչներուն բացակայութենէն օգտուելով... և ապացուցանելով որ իրենք իրենց նախնիքներու բնազդներուն արժանաւոր հետևորդներն են, կը գրէ Պէյրութի մեր պաշտօնակից «Արարատ»:

✻✻

Կիպրահայ մատուրական Գ. Քէշիշեանի անգլերէն «Ռոմենթեք Սայփրըզ» գիրքը — 1946էն ի վեր ամէն տարի տպուած՝ յաւելումներով — այս տարի հրատարակուած է 67.590 օրինակ և ամբողջովին սպառած է, կը գրէ «Այգ»:

✻✻ ՖՐԱՆՍԱ ✻✻

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Նախկին եգիպտահայ ծաղրանկարիչ Քիրազ հետզհետէ նշանաւոր կը դառնայ, Փարիզի մէջ, ֆրանսական թերթերուն բերած իր աշխատակցութիւններով: Վերջերս, ան հրատարակած է ծաղրանկարներու հաւաքածոյ մը՝ նուիրուած «Փարիզուհիներ»ու: Ան օր մը, զարմանքով կարդացած է փարիզեան վարսայարդարի մը ցուցափեղկին մէջ, հետևեալ ազդը. «հոս մազերը կը յարդարենք Քիրազի ոճով»...

✻✻ ԹՈՒՐՔԻԱ ✻✻

ՊՈԼՍՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Այսօր հաճոյքով կը հաղորդենք մեր ընթերցողներուն — կը գրէ Պոլսոյ «Մարմարա»ն իր 20 Դեկտ. 1963ի թիւով - թէ Ամեն. Տ. Շնորհք Պատր. Գալուստեան, իր եղբայրական տրամ. դրութիւնները ցոյց տալու նպատակաւ, որոշած է հրահանգել մեր բոլոր եկեղեցիներուն և հոգեւորականներուն, որպէսզի Երկուշաբթի օր Ս. Յակոբի տօնակատարութեան առթիւ, վերսկսի յիշատակութիւնը Երուսաղէմի Ս. Աթոռին:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

Պէյրութի մէջ, Յունուար 16ին համար. Սահակեան Լիսէի սրահին մէջ սարքուած է մեծարանքի հանդիսութիւն մը՝ Գրագէտ Շահան Շահնուրի 60 ամեակին առթիւ, նախագահութեամբ Օր. Շ. Մոլոյեանի: Կը խօսին՝ Գ. Աճեմեան, Արմէն Դարեան և Պ. Սիմոնեան: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Ա. Կիրակոսեան, Թ. Սպիտանեան, Վարդան Զարբքեան և Կիւրեղ Մանկըրեան:

ԱՊԱԴԻՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՀԻՆԳ ԱՄԵԱԿԸ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հանրապետական Թուրքիոյ «հիմնադիր» ճանչցուած է Մուսթաֆա Քեմալը, որ 1919ին համաշխարհային հանրային կարծիքին կողմէ կ'որակուէր «գորշ պարագլուխը» կամ «ապաղէմ աւազակը»...: Անոր մահուան 25ամեակին առթիւ, Արժանթինեան Հանրապետութեան նախկին կառավարութիւնը անպատեհ և անհեթեթ հրահանգ մը տուած էր արժանթինեան Թղթատարական վարչութեան՝ նմանի (որ կոչուեցաւ Աթաթիւրք) նկարով դրոշմաթուղթ մը շրջաբերութեան հանելու...:

Բազմաթիւ մեծ անձնաւորութիւններ, քաղաքագէտներ, գրագէտներ և կրօնականներ բողոք բարձան այս որոշումին դէմ: Արժանթինեան շատ մը թերթեր դատապարտեցին այս որոշումը: Հոկտ. 28ին (1963), «Լա Փրենսա» (Մամուլ) թերթը իր խմբագրական սիւնակին մէջ դիտողութիւն ըրաւ՝ ըսելով որ բազմաթիւ նամակներ ստացած է այդ որոշումին դէմ: «Այս պարագան — ըսած է թերթը — ցոյց կուտայ, թէ ինչպէս իշխանութիւնները խոհեմօրէն պէտք է դատեն, երբ պաշտօնապէս կ'ուզեն ոգեկոչել դէմքեր, որոնց քաղաքական գործունէութիւնը վիճելի է, և որը պէտք է հասկնալ պատմութեան դատումով: Այս կարգի հիացում պէտք է յայտնուի բացառիկ պատճառներով միայն»:

Հայ անգէն զանգուածներ և յոյն անպաշտպան բազմութիւններ անճիտող և այրող, բազմաթիւ եւրոպացիներ ոչնչացնող, ապա, քանի մը յանցաւորներու կարգին՝ անթիւ Թուրքեր ալ խեղդամահ ընող Քեմալ Աթաթիւրքի դէմ մամուլը կը շարունակէր բողոքել, երբ Նոյեմբեր 19ին, Պուէնոս Այրէսի ամենաշքեղ թատրոնին մէջ կազմակերպուեցաւ հրապարակային բողոքի ցոյց մը՝ Աքսիոն Արմենիա-Արժանթինի կողմէ, գործակցութեամբ գաղութին բոլոր կազմակերպութիւններուն և հաստատութեանց: Խօսած են Յ. Օղուլեան և իրաւաբան Տոքթ. Մկ. Գույումճեան:

Գրաւոր ճառ մը կարդացած է Արժանթինի Իրաւաբանական Համալսարանի տեսուչ Տոքթ. Գարլոս Ալպերթօ Էրրօ: «Մենք արժանթինցիս — ըսաւ Տոքթ. Էրրօ — հակառակ ենք բռնապետի մը, ոճրագործի մը դրոշմաթուղթին հրապարակ հանուելուն և կը բողոքենք Ունէսքոյի յանձնառութեան և որոշումին (նախկին արժանթինեան կառավարութիւն)»:

Խօսեցաւ նաեւ արժանթինեան ընկերվարական ղեկավարներէն Տոքթ. Գարլոս Սանչէ Վիամոնթէ: «Մենք թոյլ պիտի չտանք որ տխրահռչակ ոճրագործ մարդու դրոշմաթուղթը շրջագայութեան դրուի: Մեր բողոքի միահամուռ ձայնը պիտի միացնենք հայ ժողովուրդի ձայնին»:

Վերջին խօսողը եղաւ ծանօթ փրոֆ. Պրնայեան, ներկայացնելով պատմական տուեալներ, որոնք կ'ապացուցանեն Քեմալի անընդունելի հանգամանքներուն զանազան հակազդեցութիւնները՝ ի վնաս անմեղներու:

Կարդացուեցան բողոքի բազմաթիւ հեռագիրներ և վերապրող Հաճընցիներու կոչը և նամակներ, կը գրէ «Երիտասարդ Հայաստան» թերթը:

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ՀԱՄԵՐԳԸ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ

ԳՐԵՑ ՑԻՑԻԼԻԱ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

Մեր վաղնջական հայ ժողովրդի մի ստուար մասը չարագործ ու անողոք իրողութեամբ բնագերծ արուեց իր հայրենի ոստաններից ու ցրուեց աշխարհով մէկ:

Դարեր շարունակ պետականութիւնից զուրկ, աշխարհի բոլոր ծագերում հայ ժողովրդի բեկորները սակայն գոյատեւման մէջ զարմանահրաշ կենսունակութիւն ցուցաբերեցին: Նրանք ոչ միայն չկորցրին իրենց ազգային ինքնուրոյնութիւնն ու արժանապատուութիւնը, այլեւ պահպանեցին ու զարգացրին իրենց մշակոյթն ու արուեստը:

Վերածնուած մայր հայրենիքը նոր խթան հանդիսացաւ ի սփիւռս աշխարհի հայ աշխատաւոր ժողովրդի գոյատեւման ու առաջընթացի համար: Սփիւռքի հայ մտաւորականներն ի դէմս մայր հայրենիքի տեսան իրենց ոգեշնչման աղբիւրը:

Ու այսօր սփիւռքահայ մշակոյթի ու արուեստի ուսումնասիրութեան ընթացքում ակնյայտ է դառնում, որ այն մեր ժողովրդի հոգեւոր կեանքի ու մշակոյթի մի նշանակալից մասն է կազմում: Սփիւռքահայ երաժշտական կեանքն ու երաժիշտներն էլ կազմում են մեր ազգային երաժշտական մշակոյթի ամբողջութեան մի գեղեցիկ մասը:

Առանց սփիւռքահայ երաժշտութեան ուսումնասիրութեան ճիշդ եւ ամբողջական չէր լինի մեր երաժշտական արուեստի մասին պատկերացումը, նրա պատմութեան ուսումնասիրութիւնը:

Վերջին տարիների ընթացքում սփիւռքահայ շատ երաժիշտներ եկան հայրենիք, տեսնելու համար սոցիալիստական պետականութեամբ կրնքուած մայր Հայաստանը, ստեղծագործական ոգեշնչման նեկտար առնելու նրանից, եւ իրենց արուեստը նուիրաբերելու հայրենիքին:

Այս օրերին իր հայրենիքի հիւրն է երգահան-դիրիժոր Արա Պարթեւեանը:

Ծնուել է նա 1903 թուականին Պոլսում: Վտարանդի կեանքի յորձանքը 1923 թուին նրան նետում է Փարիզ: Երաժշտական տուեալներով օժտուած երիտասարդը շատ դժուարութիւններ յաղթահարելով ընդունւում է Փարիզի կոնսերվատորիան: Երեք տարի այնտեղ ուսանելուց յետոյ, մտնում է տեղի յայտնի Սկոլա-Կանտորումը: Նա աշակերտում է նշանաւոր Ֆրանսիացի Վենսան դ'Էնդիին: 1933ին աւարտում է իր բարձրագոյն ուսումը իբրեւ ստեղծագործող: Սակայն 1932 թուականից արդէն նա ինքնուրոյնութեամբ մուտք է գործում նաեւ խմբավարական-դիրիժորական արուեստի անդաստանը, կազմակերպում Փարիզի հայկական երգչախումբը: Ապա համերգներ ունենում զանազան սիմֆոնիկ նուագախմբերի հետ: Նա Փարիզի հայոց եկեղեցիներից մէկում երգեհոնահար է, այն եկեղեցու, որ սփիւռքահայ իրականութեան մէջ ազգապահպանման մի օջախ է:

(Շար. տես էջ 5)

Անցեալ Կաղանդին նուէր ստացայ աւստրալիական երկու գունագեղ թութակիկ, մէկը բերուզ, միւսը՝ վառ կանաչ, իրենց աղուոր կարմիր վանդակով։ Ինծի նուէր ընողը բարեկամ մըն էր, Գահիրէի մէկ արուարձանէն՝ ուր ունէր բնակարան մը պարտէզով՝ որուն մէջ կը պահէր մեծ թիւով թռչուն՝ իբր սիրող...։

Բարեկամս սիրտը հանգիստ մեկնեցաւ, գիտնալով ինչքա՛ն աղուոր նուէր մը բերեր էր ինծի և ապահով ձեռքերու վստահեր՝ իր թռչունները։

Եթէ մէկը չ'ուզեր ընտանիք կազմել, զաւակ ունենալ և հոգ ու պատասխանատուութիւն վերցնել, լաւագոյն և ամենէն ազդու կերպը անոր բա՛ն մը սորվեցնելու, պատժելո՛ւ, զոյգ մը պանր՝ թռչնաբոյծի հովեր առած, որպէսզի իրենց աճած հաւկիթին կեղևը կարծր ըլլայ — հաւկթախաղի՞ համար արդեօք...—։ Բիչ մը շուշմայ՝ որպէսզի չմսին ծմեռը, օրօրոց մը՝ գոյն գոյն, որպէսզի ձանձրոյթ չզգան, մասնաւոր աման մը՝ որ մաքուր ջուր խմեն։ Խորհա՞ծ էք ուր պիտի թսխէ էգը, կը հարցնէ ինծի աւազակադէմ մարդն ու խորա-

ԵՐԿՈՒ ԳՈՒՆԱԳԵՂ ԹՈՒԹԱԿԻԿ...

— Քեզի համար ընտրեցի ամենէն գեղեցիկները, բերուզը՝ էգ, կանաչը՝ արու, — կտուցին գոյնէն կը հասկնամ թռչունին սեռը — որպէսզի միշտ յիշես զիս։

Ժպիտով մը ընդունեցայ նուէրը և շնորհակալ եղայ բարեկամիս։ Նո՛յն պահուն սակայն այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ ինք ճարպիկ ձև մը գտեր էր տակաւ ազատելու համար իր բազմացող թռչուններէն։ Պահ մը նոյնիսկ փորձեցի ըսել թէ գեղգեղող թռչունը միայն կը սիրեմ՝ սոխակը կամ դեղձանիկը, օրինակ։ Բայց ատոնք սուղ կ'արժեն և քնքուշ թռչնիկներ են՝ որոնց պիտի չկրնայի թերևս պէտք եղած փափուկ խնամքը տալ...։

— Մի՛ վախնար, վստահեցուց բարեկամս· թռչունները պիտի շէնցնեն տունդ, քեզի ալ աղուոր ժամանց մը պիտի ըլլան։ Խնամքի գրեթէ պէտք չունին· կեր կը գնես շուկայէն, թռչունի յատուկ։ Յետոյ՝ բերանփոխի համար կուտաս, եղանակին համեմատ՝ հազար, վարունգ, կոտեմ, շաբաթը մէկ երկու անգամ՝ լաւ խաշուած հաւկիթի դեղնուց, պակսիմաթ, թրջած հաց, բրինձ — հաւի ջուրով եփած փիլաւին հոգի՛ կուտան...։

— Վախնա՛լ, ըսի, այս ճաշացուցակը լսելէ ետք։ Սքանչելի՛ ճաշակ ունին թռչուններդ՝ իսկապէս...։

թռչուն է, սիրուն վանդակի մը մէջ և լուծուած կ'ըլլայ հարցը՝ քնքո՛ւշ կերպով...։

Եթէ նուէր ստացող անձը կծծի է, ծախքի դուռ մը անհաւասիկ, որ կը մտահոգէ, կը մաշեցնէ, առանց քեզ սնանկացնելու...։

ԳՐԵՑ
ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Նուէր մը՝ փողկապ, կաշի գօտի, նայլըն գուլպայ, պայուսակ, դրամապանակ, կը մաշին ատեն մը վերջ ու կը նետուին, կը մոռցուին։

Այդպէս չէ սակայն զոյգ մը թռչնիկը.— մէկ հատը մինակը՝ իմաստ չունի —։ Եթէ զոյգին սկզբնական արժէքն է, ըսենք մէկ ոսկի, տարի մը ետք կ'արժէ բուն գինին հի՛նգ անգամը։ Հաշի՛ւ եմ բռնած, խօսք չէ...։

Ի՞նչ կերպ նուէր ստանալ է ասիկա, երբ նուէրը ձեր քով պահելու համար ձեր գրպա՛նն ալ պիտի բանաք... աստծուն օրը։

Խնդիրը թռչունի կեր հայթայթելը չէ միայն։ Թռչնազգիի վերաբերեալ յատուկ շուկայ մը կայ՝ բարգաւաճ առևտուրով։

Ե՛ս ալ ինկայ այդ տեսակ խանութներու ցանցին մէջ։

— Թռչուններդ կերի պէտք ունին, ըսաւ մասնագէտ խանութմանկ ժպիտ մը դէմքին՝ կը շարունակէ· կ'ընդարձակէք վանդակը՝ բացուածք մը կը բանաք եւ դուրսէն կ'ամրացնէք տնակ մը, մէջը թխսումի մասնաւոր բազմոցով...։

— Մեռսի՛։ Ծրարեցէք այդ ամէնը։

Իսկ ժամանա՞կը, ԻՄ վատնած սուղ ժամանակս՝ գնումի, ուտելիքի, խնամքի։ Դրամի համազօր չէ՞ արդեօք ժամանակը, որ կը վատնեմ թռչուններուս սիրոյն։

Մինակ եմ։ Մինակ էի, ըսել կ'ուզեմ։ Սենեակիս մաքրութիւնը և լուացքս կ'ընէր շաբաթը անգամ մը մէկը՝ չնչին վարձքով։ Կ'ուտէի ճաշարանի մը համեղ կերակուրները ու հանգիստ կ'ընէի։ Այո, այս ամէնը՝ թռչուն նուէր ստանալէս ԱՌԱՋ։ Հիմա այնքան ալ մեծ տարբերութիւն մը չկայ ամուսնացողի մը և իմ միջև· ուտելիք կը բերեմ, ջուր կը փոխեմ, վանդակին յատակը կը մաքրեմ՝ թռչուններուս ծիրտէն, վարունգի և հազարի համար բանջարավաճառին կ'երթամ, հաւկիթ կը խաշեմ — բա՛ն մը՝ որ կեանքիս մէջ չեմ ըրեր ու այս ամենէն վերջ թռչուններս արևին կը հանեմ ու իրենց քով պահակ կը կենամ՝ որպէսզի արծիւն ու ցին, ագռաւն ու կատուն չյափշտակեն խեղճերը...։

(Շար. տես էջ 4.)

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 90-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Հայպետհրատը որոշած է նահատակ գրող Արտաշէս Յարութիւնեանի ընտիր ստեղծագործութիւնները տպել 1964 թուականին։

Արտաշէս Յարութիւնեան ծնած է 1873 Հոկտ. 15ին Արևելեան Թրակիոյ Մալկարա գիւղաքաղաքին մէջ։ Արտաշէս, որուն աւազանի անունը Պօղոս էր, իր ուսումը առած է տեղւոյն ազգային եօթնամեայ դպրոցին մէջ ու յետոյ յարատև ինքնաշխատութեամբ հասած է արևմտահայ գրականութեան բարձունքները։ Մըտաւոր կարողութեան բացառիկ ձիրքերով օժտուած ըլլալով՝ ան դեռ պատանի հասակին սկսած էր աչքի զարնել։

Ա. Յարութիւնեան գրականութեան անդաստանին մէջ իր մուտքը ըրած է նախ որպէս զգայուն բանաստեղծ, «Բուրաստան մանկանց»ի մէջ Մանիշակ ծածկանունով, ապա յայտնուած է որպէս տաղանդաւոր արձակագիր և առաջնակարգ քննադատ։ Աշխատակցած է «Անահիտ»ի, «Մասիս»ի, «Արևելեան Մամուլի», Արփիարեանի «Հայրենիք»ին, «Բիւրակն»ին, «Արևելք»ին, իսկ աւելի վերջերը՝ «Լը Մակազէն Էնթերնասիոնալ» և «Լ'Անքլօ» ֆրանսական թերթերուն, զանազան ծածկանուններով և երբեմն ալ իսկական անունով։

Ա. Յարութիւնեան, իբր քննադատ, ուշադրութեամբ վերլուծած է իւրաքանչիւր նոր գիրք և անաչառօրէն մատնացոյց ըրած է անոնց մէջ երևցող արժանիքներն ու թերութիւնները։ Իրեն համար պարտականութիւն համարած է սատար և զօրավիգ հանդիսանալ անտեղի կերպով խըծբըծուողներուն։ Անոր ստեղծագործութիւնները մեծ մասամբ յառաջդիմական բոյր ու թոյր ունեցած են։ Ան առաջինը եղած է ռուսական գրականութեան խոշորագոյն իրապաշտը՝ Մաքսիմ Կորքին արևմտահայերուն ծանօթացնողը։

Իր «Իմաստասիրական խօսակցութիւններ»ին մէջ դաստիարակութեան բարոյականի մասին ի մէջ այլոց հետևեալ միտքերը յայտնած է. «Դիտելի է, որ մեր մէջ դաստիարակութեան բարոյականի խնդիրը, գիտակցաբար կամ անգիտակցութեամբ, շփոթուած է կրօնքին հետ և ուղղուած է կրօնքը հիմ նկատել անոր»։

«Այն օրը, երբ երիտասարդութեան միտքը ուսմանց և զարգացման, գաղափարներու ազատութեան և գիտակցութեան ըմբռնումներու հետևանքով անցնի այս վիճակափոխութենէն, այն օրը ճշմարիտ, բարի ու արուեստի գիտական յատկութիւններով լեցուն գրականութիւն մը պիտի ունենանք, այն ատեն միայն կրթական խնդիրը իր ամբողջութեան մէջ պիտի լուծուի»։ (Տե՛ս «Անահիտ», 2րդ թիւ 1930)։

Արտաշէս Յարութիւնեան ուրիշ խոր համոզում մըն ալ ունեցած է, որ հայկական վաղուան (նոր) գրականութեան հարազատ ներկայացուցիչները առաւելապէս պիտի գան գաւառէն՝ ժողովուրդի մէջէն և այդ պատճառով ալ խանդավառուած է գաւառի ներկայացուցիչ Թլկատինցիով և ոգևորուած է Դ. Վարուժանով, որոնց ստեղծագործութեան մէջ գտած է հայ գեղջուկի և աշխատաւորի տոհմիկ շունչն ու հոգին...

Արտաշէս ինքն ալ իբր գաւառացիի զաւակ յաճախ ոգևորուած է դաշտային գեղեցկութեան յափշտակութեամբն ու հողագործի հալալ ու քրտնաթոր աշխատանքովը՝ գծելով ստեղծագործութիւններուն մէջ իրապաշտ ու հարազատ պատկեր և հովուերգական նուրբ զգացում.—

«Իրիկուն է, լուռ է գիւղակն ամայի,
Ես կը դառնան մարդիկ հեռուի դաշտերէն,
Մինչ յոգնութեան տօթակը դեռ կռնակին՝
Հողագործը, դուրը նստած իր հիւղին,

(Շար. տես. էջ 5)

ԹՌՈՒՑԻԿ ԱԿՆԱՐԿ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ

Եգիպտահայ մամուլի ամենափայլուն շրջանը եղած է 1927 — 1957ի երեսնամեակը։

Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Գահիրէի մասնաճիւղը, արտօնատիրութեամբ Ս. Միսայէլեանի եւ խմբագրութեամբ Ա. Գոլոյեանի, Մ. Պալաեանի եւ Մ. Պէյլէրեանի, հրատարակած է 1927–29 «Լուսարձակ» շաբաթաթերթը։

«Արարատ» Գոլէճի հիմնադիր Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան 1928էն 1934, ապա որոշ ընդհատումով՝ մինչեւ 1940 հրատարակեց «Հրեղէն Սիւն» անուն կրօնական՝ պայքարող ամսաթերթ մը։

Հայ բողոքականներն ալ պարբերաբար հրատարակած են՝ Գահիրէ եւ Աղեքսանդրիա՝ կրօնական պարբերական պրակներ, որոնց անունները շատ են։

Հայ Ուսուցչական Միութիւնը, 1933ին, ունեցած է իր օրկանը՝ «Հայ Դպրոց»։ Նոյն թուականին՝ բանաստեղծ եւ պատմաբան Արշակ Ալպօյաճեան սկսած է «Ազատ Միտք» շաբաթաթերթի հրատարակութեան, որ — թերթին ու իր խմբագիրին դէմ բացուած պայքարին հետեւանքով — հազիւ տարի մը տեւեց։

«Զարթօնք»ը խմորատիպ թերթերուն ամենէն նախկայանալին է, հրատարակութիւն Ս. Դ. Հ. Երիտ. Միութեան, 1935 Մայիսէն մինչեւ 1936 Ապրիլ, 12 թիւ, գեղագրութեամբ Մ. Պալաեանի։

1942ին՝ Դաւիթ Շահլամեան սկսաւ իր «Զարթօնք» պարբերագիրքը, որ 1945ին վերածուեցաւ «Կեանք եւ Գիր» պարբերագիրքին։ 1948ին՝ Շահլամեանի ներգաղթելէն ետք՝ Վ. Գարտաշեան եւ Ս. Պալըգեան շարունակեցին «Կեանք եւ Գիր»ը տարի մը եւս։ Արշամ Տատըրեան հրատարակեց մէկ թիւ՝ «Բանաստեղծին Զայնը»։ 1953 ին՝ երկու թիւ «Նոյեան Աղաւնի»

1942ին, «Յուսաբեր» օրաթերթին կից, սկսաւ հրատարակուիլ նաեւ «Յուսաբեր» ամսագիրը, մասնակցութեամբ Գ. Մխիթարեանի, Բ. Թաշեանի եւ Հ. Ժամկոչեանի։ Կ'աշխատակցէին հայրենասէր գրողներ եւս, ինչպէս Ա. Ալպօյաճեան եւ Ա. Սահրատեան, որովհետեւ այդ շրջանին պայքար չկար։ Ամսաթերթը տեւեց մինչեւ 1946։

Նոյն թուականին՝ Հայկական Ընթերցասրահի Վարչութիւնը ձեռնարկեց «Աշխատանք» անուն պարբերական հրատարակութեան մը, հայրենասիրական եւ ընկերային բովանդակութեամբ։ «Աշխատանք»ը տեւեց երկու տարի։

1943 — 48՝ Ռ. Ա. Կուսակցութեան Ուսանողական Միութիւնը, նախ «Շողակաթ», ապա «Շարժում» անունով պարբերական հրատարակութիւններ ունեցաւ, ղեկավարութեամբ ծանօթ ուսուցիչ եւ «Փունջ»ի խմբագիր Լ. Անէմեանի եւ խմբագրութեամբ՝ Յ. Թիւթիւնճեանի, Զ. Գարամանեանի եւ Յ. Մէքէրեանի։

Ս. Պալաեան 1947 Դեկտ.ին եւ 1948 Յունուարին լոյս ընծայած է երկու թիւ «Նոր Արուեստ եւ Մշակոյթ» պարբերականը, որպէս հաւաքածոյ գրուածքներու, հրատարակչութեամբ Պ. Սիմոնեանի։

1948 Մայիսին, Հայկ Ժամկոչեան հիմնեց «Ջահակիր» շաբաթաթերթը, որ նախ հրատարակուեցաւ իբրեւ երկշաբաթաթերթ եւ յետոյ իբրեւ պարբերաթերթ։ Թերթին շուրջ բոլորուած էին Ա. Տատրեան, Գ. Գըլճեան, Հ. Տատրեան, Վ. Պալատունի, Ս. Արքինեան։ Գլխաւոր աշխատակիցն էր Ա. Ալպօյաճեան։ Վերջին շրջանին՝ խմբագրի. քարտուղարն էր Գր. Պասմաճեան։

1963 Մայիսէն սկսեալ՝ «Ջահակիր» փոխանցուեցաւ Ա. եւ Ս. Պալաեաններու անունին, վարչական եւ խմբագրական զօրաւոր կազմով մը եւ կը հրատարակուի իբրեւ շաբաթաթերթ, կանոնաւոր կերպով։ Թերթին շուրջ բոլորուած են Հայկական Ընթերցասրահի ուժերը։ Ունի նուիրեալ աշխատակիցներու հոյլ մը։

Գահիրէի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, վեր. Հ. Խանդամուրի օրով (1940—1948) կը հրատարակէր ամսական պրակներ՝ տեղեկութեանց համար։

1954ին՝ Վարչութիւնը, արտօնատիրութեամբ յայտնի արուեստագէտ Ալ. Սարուխանի, սկսաւ հրատարակել «Տեղեկատու» ամսագիրը։ Խմբագրական մարմինի անդամներն եղած են՝ Հ. Ժամկոչեան, Ս. Շալճեան եւ Գր. Պասմաճեան։ Ներկայիս՝ վերջինին տեղ կ'անդամակցի երգահան Մօ. Ցակոբեան։

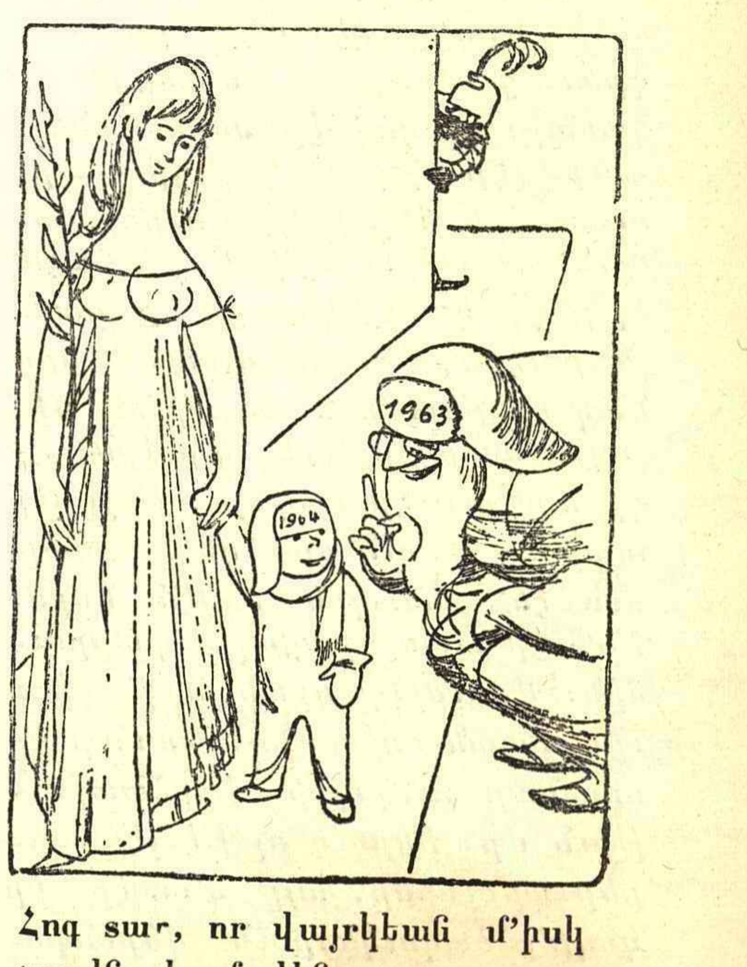
Տասնեակ մը տարիներ առաջ՝ յայտնի դաստիարակ Լեւոն Գալէմքեարեան (Կալկաթայի Մարդասիրական Ընկ.ի Ճեմարանի տնօրէն եւ վերջին շրջանին՝ տեսուչ Պօղոսեան Ազգ. Վրժ.ի), որ ներկայիս ներգաղթեց Հայաստան, հրատարակած է մանկական պատմուածքներու շարք մը, կանոնաւորաբար։ Նուպարեան Վրժ.ի ուսուցիչ Նուպար Քիւփէլեան եւս, 1961ին, ձեռնարկեց մանկական գունաւոր հրատարակութեան մը (պատկերազարդումովը՝ Ս. Սամսոնեանի), որ ունեցաւ միայն երկու թիւ։

Եգիպտահայ մամուլը, որ այնքան փայլուն եղած է վերոյիշեալ երեսնամեակի շրջանին, եւ պատճիւով շարունակած է իր գործը նաեւ 1957էն 60, ներկայիս անշրջանցած վիճակ կը ներկայացնէ։ Որակաւոր աշխատակիցներու պակասը զգալի է եւ մտրակի օժանդակութիւնը մեծ։ Թերթեր, յաճախ, եթէ ոչ միշտ, արտատպումներ կ'ընեն՝ նոյնիսկ չյիշատակելով աղբիւրը, այն տպաւորութիւնը ձգել ուզելով ընթերցողին վրայ, որ սեփական յօդուած է։

Եգիպտահայ մամուլը, ներկայիս, ունի դեռ շատ մը ուրիշ թերութիւններ, որոնց մէկ մասը արդիւնք է ստեղծուած նոր պայմաններուն (պակասութիւն ուժերու), միւս մասն ալ կը բխին ուղղակի վարիչներուն անբարեացակամութենէն։ Կը նախընտրենք սակայն չխօսիլ այս մասին։ Այլ յուսալ, որ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի բարերար այցէն ետք բարելաւում տեսնուի։ Մաղթենք, որ ներկայի «Ջահակիր»ը, այդ թերացումները դարմանելու բարձրութեան եւ յառաջդիմութեան ուղիին մէջ մնայ, ամրքելու համար հայ հասարակութեան ցաւերը եւ սնունդ հայթայթելու անոր սիրտին ու միտքին։

Հ. Ժ.

ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ

Հոգ տար, որ վայրկեան մ'իսկ չբաժնուիս քովէն։

Գծեց ՋԻԿ ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ԱՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ...

Սեւազգեստ կինը, որ Տիանայի ինքնութիւնը ճշդած էր, դուրս ելաւ գրասենեակէն, ընդմիջելով այսպէս երկու հարազատներու խօսակցութիւնը եւ հիացմունքի ամբարտաւան նայուածքներ ուղղելով օրիորդին, որ յօնքերը պռստած կը դիտէր այդ անծանօթուհին, որուն աչքերէն խայթիչ արհամարհանք մը կը ժայթքէր: Գեղեցիկ կին մըն էր, բայց ո՛չ գրաւիչ. իսկ այն թշնամական վերաբերմունքը, զոր կ'արտայայտէր, անհասկնալի կը թուէր Տիանա Գավուրի, ինչպէս եւ այն հաստատ եւ վստահ յանձնարարութիւնը, զոր ֆրանսական քաղցրալուր շեշտով մը ըրաւ՝ Հովարտին դառնալով.

— Համաձայն ենք: Ես եւ Անթուանը պիտի չսպասենք: Ուրեմն, վաղը, դո՛ւք պէտք եղածը կը կարգադրէք, այնպէս չէ՞:

— Այո՛, դարձեալ պիտի գամ, ըսաւ Գավուր, այնպիսի արագութեամբ մը, որ անոնցմէ վայրկեան մը առաջ ձերբազատուելու իր արտօրանքը կը մատնէր:

— Առաւօտո՛ւն, աւելցուց միւս մարդը, խիստ շեշտով:

— Շա՛տ լաւ, առաւօտուն, կրկնեց Հովարտ, ջղայնացած:

Կինը, վերջին ակնարկ մը նետեց Տիանայի վրայ, այնպիսի պաղ ակնարկ մը, որ օրիորդ Գավուր խռովեցաւ: Յետոյ, դարձեալ Հովարտի դառնալով աւելցուց.

—Լա՛ւ, պանդոկը քեզի կը սպասենք...: Անթուա՛ն, քալէ...

Այս վերջինը, տիրոջը հետեւող տխրատեսիլ շան մը նման, քրոջը ետեւէն դուրս ելաւ: Այս մեկնումը բացարձակ լռութեան մէջ տեղի ունեցաւ, ներկայացման ո՛չ մէկ փորձ, քաղաքավարական արտայայտութեան ո՛չ մէկ ժեստ. իւրաքանչիւր ոք անբացատրելի եւ ահաւոր ողբերգութեան մը նախազգացումն ունենալու երեւոյթն ունէր:

Անոնց մեկնումէն ետք, Օրիորդ Գավուր եղբօրը գրասենեակը անցաւ: Տէքսթէր Լիւֆպէրի պահ մը դիտեց փակ դուռը, դժգոհութեամբ եւ յօնքերը պռստած:

Երբե՛ք մտքէն չէր անցըներ թէ ճակատագիրը իրեն դէմ ալ դաւ մը կը նիւթէր, ճիշդ այդ դրան ետին. բաներ մը մոլտաց. յետոյ, մեքենագրուհիին ներկայացուցած նամակը առնելով գրասեղանին առջեւը անցաւ, խորապէս ազդուած.

— Թշուառակա՛ն երիտասարդ...:

— Որո՞ւ մասին է խօսքդ, հարցուց Տէքսթէրի եղբայրը՝ Ճօն, քիչ մը զարմացած:

Պաշտօնէութեան համար, Ճօն խորհրդաւոր դէմք մըն էր: Ո՛չ ոք գիտէր թէ ի՞նչ էին իր իրաւասութիւնները: Խոշորակազմ եւ հիւծած մարմնով մարդ մըն էր ան, որ ամբողջ օրը սեղանին առջեւ նստած, տարօրինակ գծագրութիւններ կ'ընէր: Թէեւ հաստատութեան շահակից, քիչ անգամ միայն իր հեղինակութիւնը զգալի կը դարձնէր: Այսուհանդերձ ամէն անոնք, որ մօտէն զինքը կը ճանչնային, կը հաւաստէին թէ անհոգ երեւոյթին տակ կը պահուէր վառվռուն խելացիութիւն մը: Ան էր որ ընկերակիցներուն պատրաստած յատակագիծը աչքէ կ'անցընէր, վաւերացնելով կամ մերժելով եւ անոնց գործառնութեանց վրայ հսկելով:

— Չըսե՞ս թէ որու մասին է խօսքդ, կրկնեց Ճօն:

— Ո՞վ պիտի ըլլայ, Գավուրը, պատասխանեց Տէքսթէր բարկութեամբ թիկնաթոռին մէջ տեղաւորուելով: Ի՞նչ պէտք ունի իր անձնական գործերը այստեղ քաշքշելու: Առանց ատոնց ալ արդէն, բաւական մը գործ ունինք կատարելիք:

— Ո՜հ, հառաչեց Ճօն, քեզի ի՞նչ վնաս ունի: Գաւաթ մը եւս ճնկէ եւ թող տուր մարդը, որ իր գործին նայի:

— Լսէ՛, ըսաւ Տէքսթէր զայրացկոտ, գիտե՞ս թէ տակաւին Գիւրպէրթոնի գործին ձեռք զարկած չենք, եւ որ յատակագիծները պէտք է ամսոյն 1ին պատրաստ ըլլան: Չորս օր է որ Գավուր մատիտը ձեռք առած չունի:

— Կարելի չէ՛. այդ պարագային դուն ինչո՞ւ չես սկսիր:

— Ի՛ր գործն է:

— Սխա՛լ. մե՛ր գործն է:

— Քեզի կ'ըսեմ, թէ առանց Գավուրի աշխատակցութեան, մենք բան չենք կրնար ընել. ինք կը խորհի տունը աշխատիլ. բայց գիծ մը անգամ քաշած չունի:

Ճօն ուսերը թօթուեց:

— Այդ տղան մտահոգութիւններ մը ունենալու է. մենք ալ, այսպէս կամ այնպէս, գերծ չենք մնար զանազան հոգերէ:

— Եւ սակայն Գիւրպէրթոն կը սպասէ...:

— Երկա՜յն մի՛ ըներ, Տօքսթէր, մոռցա՞ր որ Լէֆզորի գործը ութը օր ետ մնաց քու ծայր աստիճան գինով ըլլալուդ հետեւանքով:

— Ո՜հ, բաւական է:

Ու բարկաճայթ, Տէքսթէր, վերսկսաւ իր աշխատութեան, մինչ եղբայրը զինքը կը դիտէր մտախոհ: Լեւֆպերի եղբայրները, առանց կռուելու, հազուադէպ է որ իրարու հետ խօսէին: Ճօն վիճաբանութիւններէն ամէն անգամ ալ հանդարտ եւ պաղարիւն դուրս կուգար, մինչ եղբայրը բարկանալով, աշխատաւորներուն վրայ կը թափէր իր դառնութեան բաժակը:

— Խօսքը մէջերնիս, սա գացողները ովքե՞ր էին. վերսկսաւ Ճօն, ցած ձայնով:

Տէքսթէր առաւել եւս խիստ արտայայտութեամբ մը ըսաւ.

— Չեմ ճանչնար. այսքանը գիտեմ որ Օրիորդը՝ Հիւթչենսը Սերանդել կը կոչեն:

— Սա ձեռնարկուները չըլլա՞ն...

—Բերնէս գաղտնի՞ք կորզել կ'ուզես, մրմռաց Տեքսթէր:

— Հեռու ինձմէ այդ գաղափարը: Այս զոյգը, եւ կամ անոնցմէ մէկը առնուազն, ժամանակէ մը ի վեր օրական վեց-եօթն անգամ կը հեռախօսէ Գավուրի: Գիտե՞ս թէ այս առաւօտ ժամը քանիին հոս եկած էին:

— Կ'ենթադրեմ, շա՛տ կանուխէն:

— Ժամը 8.30ին: Ճիմին, եկած պահուն մուտքի բաժինին մէջ իրենց հանդիպած է: Արձաններու պէս քարացած, Գավուրի ճամբան սպասեցին: Եթէ իրենց անձնական գործերով կ'ուզեն իր ժամերը գրաւել, թող տունը երթան:

—Եւ ի՞նչ պատճառ ունին տունը չերթալու:

— Ո՛վ գիտէ, մրմնջեց Ճօն, պատուհանէն անձրեւոտ օդը դիտելով, թերեւս ալ այդպէս ընեն:

Եւ վերստին լռութիւն տիրեց երկու եղբօր միջեւ: Կէս ժամ վերջը, անոնք Տիանայի մեկնումին ականատես եղան:

Տեքսթէր, իր տեղէն գլխու շարժում մը ըրաւ, զոր օրիորդը չտեսնել ձեւացուց: Զափազանց տժգոյն էր ան. եղբայրը, որ յոգնած ու դաժան երեւոյթ մը ունէր, մինչեւ դուռ իրեն ընկերացաւ:

— Իրիկունը կը տեսնուինք, ըսաւ Տիանա հանդարտութեամբ:

— Շա՛տ լաւ. ժամը ութ ու կէսին մօտ քեզի կը սպասեմ:

— Մի՛ մտահոգուիր:

— Անձնուիրութեան տիպար մըն ես, յարեց եղբայրը քաղցրութեամբ:

Ու բաժնուեցան:

Տիանա չէր կրնար ենթադրել թէ Հովարտ գրասենեակ վերադառնալով, դարձեալ յուսահատութեան պիտի մատնուէր:

— Այս երեկոյ, կը մրմնջէր ան սարսուռով: Վասնզի քրոջը խոստացած էր նոյն իրիկունն իսկ վերադարձնել Հաննա Միւրշանի գոհարեղէնները:

Ու յանկարծ վերյիշեց անսահման գուրգուրանքի այն խանդավառ արտայայտութիւնը, զոր քոյրը ունեցաւ, երբ ինք իր սխալը խոստովանեցաւ: Տիանա, չէր խորհեր թէ եղբայրը թրծուած ոճրագործ մըն է, որով կը հաւատար տակաւին անոր պատուոյ զգացումներուն: Մինչ եղբայրը՝ ինքզինքը այս վստահութեան անարժան համարելով, լուռ կերպով կը տառապէր: Եւ ինչպէ՜ս չտառապէր, քանի որ մեղապարտ մըն էր, ամօթալի ոճիրի մը պատասխանատուն:

Վերջապէս զինքը հօրենական տունը կողոպտելու մղող դըրդապատճառը յայտնի չէր քրոջը, որ կ'անգիտանար եղբօրը մանրուած ծանրակշիռ կացութեան, ինչպէս եւ Սերանդել Անթուանի եւ Նիթայի հետ իր յարաբերութեանց բուն էութիւնը... Ու յանկարծ, ոտքի ելլելով սկսաւ ճեմել սենեակին լայնքին ու երկայնքին: Կը մտածէր կնո՛ջը, քրո՛ջը, հօ՛րը եւ տասնեակ մը բարեկամներու մասին, որոնցմէ եւ ո՛չ մէկը պիտի կարողանար փրկել զինքը իր մըխըրճուած անցեալէն: Ցատակօրէն տրամաբանելու համար, մտքի պայծառութիւնն ալ իրեն կը պակսէր: Եւ փրկութեան մէկ միջոց կրցաւ գտնել միայն. փախչի՜լ. փախչիլ այն ահաւոր սպառնալիքէն, զոր Սերանդել կոչեցեալները անդադար կ'ընէին իրեն: Պէտք էր ամէն ինչ ընել վտանգէ զերծ մնալու եւ ոստիկանական հետապնդումներէ խուսափելու համար, հոգ չէ թէ կորսուած, անյայտացած ըլլար իրեններուն, նոյնիսկ կնոջը՝ Մարսէլլային համար:

Եւ կեղծ անունով հեռաւոր երկիր մը ապաստանելու գաղափարը սկսաւ տիրապետել իր մտքին, հակառակ անոր որ փորձած էր ամբողջ ժամ մը առողջ մտքով կացութիւնը ըմբռնել: Շուրջիններուն առանց բառ մը ըսելու, գրասենեակէն մեկնեցաւ. Նախ դրամատուն հանդիպեցաւ եւ բաւական խոշոր գումար մը քաշեց, առանց սակայն իր հաշուըընթացը փակելու, զգուշանալով ըսի — ըսածներէ: Յետոյ, հակառակ տեղացող անձրեւին, հետիոտն կեդրոնական կայարանը գնաց: Եւ նոյն իրիկունը, ժամը իննին, Մոնրէալ մեկնող գնացքին համար տոմսակ մը գնեց:

(8)

ԹՈՒԹԱԿԻԿ ...

(Շար. Գ. էջէն)

Իսկ ի՞նչ է վարձատրութիւնս: Գոնէ երգո՜ղ տեսակէն ըլլային թռչունները: Միայն կը պոռան, կը կանչեն:

Սիրային վէպ մը սկսաւ երբ փայտէ տնակով մը օժտեցի զանոնք:

Բերուզը՝ զօրաւոր կտուց մը ունի: Անմիջապէս տէր դարձաւ, գրաւե՛ց տնակը: Ամէն անգամ որ կանաչը կը փորձէր ներս մտնել, դուրս կը քշուէր կտուցի հարուածով եւ ճիչով մը: Ուրիշ ատեն՝ ճշմարիտ սիրահարի պէս՝ երկուքը կտուց կտուցի կը համբուրուէին, իրարու գլուխ եւ կըռնակ կը քերէին եւ հազար ու մէկ լարախաղացութիւն կ'ընէին: Էգը արթուն էր սակայն, թոյլ չէր տար որ արուն ոտք դնէ իր կալուածէն՝ տնակին սեմէն ներս: ԻՆԲ էր ատոր բացարձակ տիրուհին: Ամուսինը դրան առջեւ իբր պահապան սպասելուն համար կը ստանար համբոյրի վարձատրութիւն մը: Բերուզ ոչ թէ չէր սիրեր ամուսինը, այլ կ'ուզէր իր գալի՛ք ձագուկներուն վերապահել բոյնը:

Թխսումի շրջանին էգը երկու շաբաթ մնաց փակուած ներսը: Օրը քանի մը անգամ հազիւ դուրս կը վազէր՝ մեծ աճապարանքով, կը թափահարէր թեւերը եւ միշտ արագ՝ կը կլլէր բրինձի քանի մը հատիկ ու կը վերադառնար իր տնակը:

Կանաչը կը նեղուէր մինակը. հետաքրքիր՝ գլուխը կը մըտցընէր տնակին կլոր բացուածքէն ներս ու եթէ փորձէր քայլ մը աւելի առնել, կ'ուտէր ծեծը...: Օր մը ինչպէս պատահեցաւ, կեր լեցնելու համար ներս տարեր էի դարակը: Վերադարձիս տեսայ կանաչը չկար վանդակին մէջ:

Փախչեր, ազատեր է, ըսի ես ինծի եւ ուրախացայ գործած ակամայ բարիքիս համար: Մօտ ատենէն բերուզը ձագուկներ կ'ունենայ, կը զբաղի ատոնցմով ու կը մոռնայ կանաչը: Ամբողջ վանդակը բերուզինը կ'ըլլայ, ըսի...: Որոշեցի ուրիշ ընկեր մը չբերել եւ առաջին իսկ առթիւ՝ ազատիլ էգէ՛ն ալ, նուիրել զայն մէկու մը...:

Դիտեցի շուրջս: Զհաւատացի աչքիս: Կանաչը կծկուեր էր պատշգամիս մէկ անկիւնը՝ թաղարի մը քովիկը: Ունէր կատարեալ թեւեր, կրնա՛ր թռչիլ՝ եթէ ուզէր, քանի որ գտեր էր իր ազատութիւնը...:

Անշարժ կը սպասէր սակայն: Բերուզը վանդակին մէջ կը թըռչկոտէր, տուն կը կանչէր իր կեանքի ընկերը, ճիչերով. «Վերադարձի՛ր տունդ, մտածէ վաղուան մեր գալիք ձագուկներուն մասին, մտածէ ԻՄ մասին, կ'ըսէր համոզող աղերսանքով:

Թութակն ինչո՞ւ չէր փախչէր մօտակայ ծառերուն վրայ, ինչո՞ւ այդքան կապուեր էր բերուզին:

Մօտեցայ կանաչին: Զըրաւ փախչելու դոյզն ճիգ մը անգամ: Բռնեցի թռչունս, ակամայ դրի զայն վանդակին մէջ ու գոցեցի դռնակը՝ ետեւէն:

Որքա՜ն զրկանք էր իրեն համար հրաժարիլ արկածախնդիր եւ ազատ կեանքէ, վայելել աշխարհն ու աշնան արեւը: Գիտէր նաեւ որ իրեն պէս թռչուն չկար դուրսը եւ իր երկիրը կը գտնուէր շա՜տ շա՜տ հեռուն...: Իր ապահով տեղէն դիտեր էր յաճախ երկինքը, ուր կը սաւառնէին ցիներ ու ագռաւներ, լսեր էր կատուին մլաւելը ու կը զգար թէ ի՜նչ փորձանքներ կը սպասեն իրեն՝ ազա՜տ աշխարհի մէջ...:

Թռչունը նախընտրեց իր տունը՝ ուր գտեր էր թէ՛ ապահով կեանք, թէ՛ գուրգուրանք, թէ՛ ուտելիք եւ թէ մանաւանդ իր ցեղին տեւականացումը: Բնազդը կ'ըսէր իրեն՝ թէ շուտով աշխարհ պիտի գային, մեծնային իր ճուտիկները, իր վաղուան յոյսը, ի՛նք՝ իսկ եւ իսկ: Ու բթամիտ թութա՛կն անգամ տեսաւ ու ըրաւ բան մը՝ որ մարդիկ երբեմն իրենց ամբողջ խելքով ու հանճարով ՉԵ՜Ն ԿՐՆԱՐ ՏԵՍՆԵԼ, ԸՄԲՌՆԵԼ...:

Որոշած եմ արդէն այն անձը՝ որուն մօտ ատենէն պիտի նուիրեմ զոյգ մը գունագեղ թութակիկ՝ աղուոր վանդակի մը մէջ...:

5-12-1963

Աշխատակիցներէն կը գրեն

ՆԻՍ, (ՖՐԱՆՍԱ)

Սիրելի Տիար Ս. Պալաեան,

Հաճոյք ունեցայ ստանալու ձեր 27 Յուլիս ամսաթիւ շրջաբերական նամակը, որով կը ծանուցանէք, թէ «Ջահակիր»ը այսուհետեւ պիտի հրատարակէք որպէս շաբաթաթերթ, եւկը փափաքիք որ աշխատակցութիւնս բերեմ անոր:

Աւելորդ է ըսել, թէ իբրեւ անկեղծ բարեկամ սրտագին գոհունակութեամբ կ'ողջունեմ ձեր ծրագիրը եւ կը մաղթեմ լիակատար յաջողութիւն։

Կը ցաւիմ սակայն յայտնելու որ 92 տարիներու բեռին տակ ընկճուած եմ եւ հետզհետէ կը զգամ վայրէջքիս տկարութիւնները, այնպէս որ վհատութեան շրջան մը կ'անցընեմ այլեւս, հարկադրուած ըլլալով ընդհատել կամ զգալապէս պակսեցնել թղթակցութիւններս եւ յօդուածագրութիւնս:

...Այսուհանդերձ, մասամբ գոհացում տալու համար ձեր առաջարկին, կը ներափակեմ անտիպ մէկ արձակ քերթուած՝ «Սրունգներու թափօրը» կամ եւս «Բումբերու թափօրը», զոր թերեւս յարմար կը դատէք օգտագործել որպէս հրաժեշտի ժեստ մը:

Ձերդ անկեղծ համակրանքով եւ հայկական մաղթանքներով,

ՎԱՀԱՆ ՄԱԼԷԶԵԱՆ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԱՆԲԱՐՈՅԱԿԱՆՆԵՐԸ

Գաղութահայ յայտնի հրապարակագիր Տոքթ. Վ. Մարտիկեան, Աթէնքէն, «Գայթակղութիւններ» խորագրին տակ կը խօսի անբարոյական կարգ մը երեւոյթներու եւ եղելութեանց մասին, որոնք ի գործ կը դրուին *ժողովուրդը առաջնորդելու կոչուած* անձերու կամ բարձր պաշտօններ գրաւած անհատներու կողմէ, եւ որոնց հանդէպ *հանրային դատաստանը* խօսք չ'ըլլար, ու այդպէսով այդ երեւոյթները կը քաջալերուին եւ պարբերաբար կը կրկնուին քաղաքակիրթ կոչուած ազգերու մօտ եւս:

«Երբ — կ'ըսէ Տոքթ. Մարտիկեան, — որոշ ձեռնհաս շրջանակներ եւ հանրային կարծիքը խօսք վերաբերում մը ցոյց տային գռեհիկներու, դիմակաւոր ցոփուհիներու եւ առհասարակ բոլոր գայթակղութեանց հեղինակներուն հանդէպ, անբարոյական եւ տգեղ արարքները *քաջալերութիւն պիտի չգտնէին։*»

Ապա կը պատմէ՝ թէ խստաբարոյ կարծուած բրիտանական բարոյականը, Անգլիոյ պատերազմական նախարարին սիրային եւ սեռային գայթակղութեան խողութեան առջեւ ի'նչպէս չկրցաւ պէտք եղած անհանդուրժողութիւնը ցոյց տալ:

Ժողովուրդը, մանուկի մը հետաքրքրութեամբ եւ պառաւի մը հետամտութեամբ՝ սկսաւ դէպքին մանրամասնութիւններով զբաղիլ։ Մամուլը, շարժանկարի ընկերութիւններ, նոյնիսկ հեռատեսիլը կարեւորութիւն *ընծայեցին* ցոփուհիին եւ տեսակցութիւններ հրատարակեցին կամ սփռեցին անոր հետ: Այ'ն աստիճան, որ ցոփուհին, ինքզինք հեղինակութեան մը տեղ դնելով, յայտարարեց նոյնիսկ թէ գիրք մը պիտի գրէ մարդոց (այրերու) մասին:

Թէ ինչո՞ւ հանրութիւնը, իր օրկաններով, փոխանակ դատապարտելու, մերժելու, լռելու եւ մոռացութեան տալու նման տգեղ երեւոյթներ, կը տարուի աւելի՛ եւ աւելի՛ ծանուցում ընել անոնց մասին եւ անբարոյական «հերոս»-ները ականաւոր դէմքերու վերածել: Ասիկա ժողովրդային դաստիարակութեան եւ մտայնութեան ամենէն վիրաւոր կողմն է, որմէ բուժուիլ պիտի չկրնայ ոչ մէկ ազգ:

Պատճառն ի՞նչ է, որ երբեմն անվայել կամ անվայելուչ փոքրիկ արարք մը գործող անձը կը տուժէ եւ կը լքուի հանրութենէն եւ իր շրջանակէն, մինչ մեծ աւազակ մը կամ հնարագէտ ոճրագործ մը կամ մասնագէտ անբարոյական մը ժողովրդականութեան կը տիրանայ:

Որովհետեւ, պէտք չէ մոռնալ, որ դպրոցէն եւ գիրքերէն՝ բարոյականի դասեր սորված մարդիկ, միեւնոյն ատեն շահագէտ, շահադէտ եւ շահամոլ եղկներ կրնան ըլլալ: Եւ ընկերութիւնը պարտադրաբար տակ կը դրուի ընդունելու զանոնք, նաեւ անոնց կարգ մը ղեկավարներու, որոնք *չահ ունին* անբարոյական հերոսներ: Երբեմն ալ պարագաները կը ստիպեն, որ անբարոյական, լրտես, դաւաճան, խարդախ մարդիկ ղեկավարներ դառնան՝ *առ ի չգոյէ գործող անձերու:*

Արդարեւ, կազմակերպութեան մը վարչութիւնը, որ նիւթական ծանր հոգեր ալ ունի, երբ կը տեսնէ թէ իր նեղ կացութիւնը փրկողը պիտի ըլլայ Պր. Ք., յանկարծ կը մոռնայ անոր անցեալն ու ներկան, եւ մի միայն եկամուտի սիրոյն, զայն կը նստեցնէ նախագահի աթոռին վրայ: Եւ անցեալով ու կասկածելի կենցաղով անտեսելով, շնորհիւ իր յարաբերութիւններուն եւ վարպետութիւններուն, կը յաջողի կազմակերպութեան պիտանի հաւասարակշռել, կը սկսի յարգուի՛լ, մեծարուի՛լ...: Եւ երբ պատահաբար գտնուի անձ մը, որ բողոքէ անոր դէմ, (այսինքն՝ անբարոյական մարդուն յարգուելուն դէմ), բոլորը կը դատապարտեն զինք եւ իրեն կը վերագրեն նախանձ, անձնական հակառակութիւն եւայլն: Անբարոյականը, այս պարագային, իր կամ իր կնոջ կամ իր զաւկին անբարոյականութեանը համար չի դատապարտուիր, այլ կը մեծարուի. մինչ ատոր չհանդուրժող խստաբարոյ անձը՝ կը դատապարտուի ու կը լքուի...:

Ինչպէս ըսինք, յաճախ *մարդու պակասին* պատճառով ալ՝ անբարոյականներ կը բերուին գործի գլուխ, կ'ըլլան ժողովական, ղեկավար, նախագահ, լրագոր, պատուիրակ: «Եղբայր, գիտենք որ մաքուր մարդ չէ եղած, բայց ասիկա իր անձնական կեանքն է. հիմա ազգը կամ կազմակերպութիւնը պէտք ունի անոր, որովհետեւ ուրիշ մարդ չկայ: Երբ ասիկա նամբենք ո՞վ պիտի բերենք տեղը: Յարմար մէկը գտնենք, ասիկա հեռացնենք...»

Արդարանալու եւ արդարացնելու հզօրագոյն պատճառաբանութիւնը, որմէ յայնօրէն կ'օգտուին անբարոյականները:

Արդարեւ, քաղաքակիրթ հասարակութեան մը մէջ, մանաւանդ ազգային հանդէսի մը ընթացքին տեսնել որ իրենց գոյութեան ընթացքին միշտ պարկեշտ ապրած մարդիկ, կը բազմեցնին եսեւները եւ անկիւնները, մինչդեռ իրենց անբարոյական կենցաղով, կասկածելի յարաբերութիւններով, անպատիւ շահարկութիւններով, լրտեսութեամբ կամ հայրենադաւութեամբ նշանաւոր մարդիկ կը հրամցուին առաջին շարքի բազկաթոռներուն վրայ:

Երիտասարդութիւնը, որ կը հասնի եւ դեկը ձեռք կ'առնէ, պարտի տարբերութիւն մը դնել սեւին եւ ճերմակին միջեւ:

Ա. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

Տրեխներուն կը թոթուէ հողն յամրօրէն»:

Իսկ «Վերջալոյսին» բանաստեղծութեան մէջ պատկերալից ոճով մը կ'ըսէ.—

«Մինչ կը դեղնի վերջալոյսի
արեւն հասած,
Դաշտերուն մէջ համասարած
Հողագործներ դեռ կը հերկեն
Լայն փոքրն երկրին կակուղ ու
թաց»:

Ա. Յարութիւնեանը 1890էն մինչեւ 1915 տարիներուն հրատարակեց բանաստեղծութիւններու երեք հատորներ՝ «Լքուած քնար» 1902ին, «Երկունք» 1906ին և «Նոր Քնար» 1912ին։ Աւա՜ղ, սակայն 1915ի ապրիլեան մեծ եղեռնի առաջին օրերուն իսկ ձերբակալուեցաւ Սկիւտարի (Կ. Պոլիս) մէջ իր հօր՝ հաճի Յարութիւն Պօղոսեանի հետ և հազիւ Իզմիտի կամ Տերպենտի կայարանները հասած՝ ծեծի խուժդուժ չարչարանքներու տակ, չղթայակապ՝ նահատակուեցաւ իր ալեհեր հօր աչքերուն առջև 42 տարեկան հասակին, երբ սկսած էր արդէն իր մտքի ամենաբեղուն ստեղծագործութեան յուռթի չողարձակումները ցնցուղել արեւմտահայ գրականութեան անդաստանին մէջ...

ՍԱՐԳԻՍ ՓԱԶԱՃԵԱՆ

(Սոֆիա)

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

(Շար. 2 րդ էջէն)

Պարթեւեանն իր բազմազան երաժշտական գործունէութեան մէջ, ամենից աւելի ստեղծագործող է: Սփիւռքահայ երաժիշտների մեծագոյն մասի առաւելութիւնն ու արժանիքն է, որ նա, չնայած օտար ափերին, տարբեր ժողովուրդների ազգային երաժշտութեան մթնոլորտին, տարբեր ազգային երաժշտական դպրոցների եւ ուղղութիւնների ազդեցութեան, մնացել է հայ: Նրա ստեղծագործութեան բնորոշ գիծը հայկականութիւնն է:

Կարծես ազգային հենքի վրայ մեր երաժիշտներն իրենց երաժշտական կտաւն են հիւսել, օգտագործելով զանազան ժողովուրդների երաժշտութիւնը, իբրեւ գունագեղ մետաքսէ ու կերպասէ թելեր, դրանցով ազգային հենքին հետաքրքիր բազմերանգութիւն ու նրբանկարներ, բայց միշտ հիւսելով ազգային զարդանկարներ ու նախշեր, միշտ առաջին իսկ պահից դրսեւորելով ազգայինի բովանդակը:

Արա Պարթեւեանն էլ իր ազգային երաժշտութեան ինտոնացիոն, ռիթմիկ, մեղեդային իմքնատիպ յատկանիշները հիւսել է Ֆրանսիական դասական երաժշտութեան ու մասամբ իմպրեսիոնիստական ուղղութեան ձեւերի, արտայայտչական միջոցների հետ, կազմելով իր պարզ եւ հետաքրքիր ստեղծագործական ոճը։ Պարթեւեանը դիմում է հայկական գեղջկական, հոգեւոր եւ արեւմտահայ քաղաքային ֆոլկլորին: Գուցէ այս՝ մասամբ զրկում է Պարթեւեանին իր ոճի միասնականութիւնից, բայց միեւնոյն ժամանակ ընդարձակում է ազգայինի ընդգրկման շրջանակները:

Սփիւռքի ստեղծագործները ունեն եւ մեծ առաւելութիւն, որը միեւնոյն ժամանակ, մասամբ արգելակում է ստեղծագործողի անկաշկանդ թռիչքը: Այդ ազգապահպանման սրբազան գործն է: Ըսփիւռքահայ երաժիշտը իր երաժշտական լեզուով կոչուած է միշտ հասկնալի լինել վտարանդի հայութեան համար: Նա միշտ պիտի սերտօրէն կապուած լինի իր ժողովրդի ներքնաշխարհի, նրա նրբագոյն ազգային ձգտումների հետ: Ու ահա այս առաւելութիւնը որքան սուրբ ու նուիրական, որոշ չափով եւ արգելակում է ստեղծագործ-երգահանին առաջ մղուել պրոֆեսիոնալիզմի անպարփակ շրջագծերում եւ ստիպուած սանձում է իր թռիչքը հարազատ ու հասկանալի մնալու համար իր ունկնդրին՝ վտարանդի հայ բեկորներին:

Եւ մենք մայր հայրենիքի երաժիշտներս, շատ յաճախ խորամուխ չլինելով իրական ու հոգեբանական այս երեւոյթներին, ըստ արժանւոյն չենք գնահատում սփիւռքի հայ երաժշտի հայ-եռանդուն ջանքերը:

Արա Պարթեւեանը այն հայ երգահաններից է, որն իր ստեղծագործական ակնառու կարողութիւնները միշտ ստիպուած է եղել կաղապարների մէջ դնել, իր սրբազան պարտքը կատարելու համար եւ այդ նրան յաջողուել է: Երբ նա երեսուն տարի շարունակ մնում է Ֆրանսահայ երգչախմբի ղեկավարը, երբ նա վայելում է Ֆրանսահայ երաժշտասէր հասարակութեան լայն համակրանքը, ապա այդ ապացոյցն է Պարթեւեանի հայրենասիրական ջանքի արդիւնաւէտութեան: Մեծ է Պարթեւեանի դերը նաեւ օտար հասարակութեանը հայ երաժշտութիւնը ծանօթացնելու գործում, որովհետեւ Պարթեւեանն իր համերգային յայտագրերի մէջ բացի իր հեղինակութիւններից ընդգրկում է նաեւ հայ երաժշտութեան շատ ներկայացուցիչների երկերը, ինչպէս եւ դասական երաժշտութեան նմուշները:

Մինչեւ հայրենիք այցելելը Պարթեւեանը բազմաթիւ նամակներում իր ամենամեծ իղձն է համարել հայրենի համերգասրահում հեղինակային համերգ ունենալ: Նրա այդ իղձն իրականացաւ: Այդ համերգում կատարուեցին նրա մի քանի սիմֆոնիկ երկերը եւ չորս հատուած «Տասրագոմի Հարսը» օպերայից, որը գրուած է Կոստան Զարեանի համանուն պոեմի հիման վրայ:

Հնչեց նրա «Րապսոդիան» հայկական ժողովրդական թեմաներով: «Գեղջկական համերգը», որ բաղկացած է չորս երաժշտական պատկերներից — «Լուսաբաց», «Գեղջկական պար», «Հովիւները լեռան վրայ» եւ «Երեկոյեան խըրախճանք»: Այս ամէնը միասին ամրան գեղածիծաղ մէկ օրուայ տրամադրութիւնների երաժշտական նկարագիրն է: «Անտառի մէջ Նոյեմբերին» սիմֆոնիկ պատկերը, երաժշտութեան լեզուով պատմում է մենաւոր անցորդի յուշերի մասին, որոնք արթնանում են նրա մէջ տերեւաթափ անտառի խորհրդաւոր ամայութեան մէջ, նկարագրելով կարծես տարագիր հայի հոգեվիճակն ու յոյզերը: Այստեղ միահիւսուած են բնութեան պատկերների ու ձայների արձագանգը մարդու ներքնաշխարհի, նրա հոգեկան տուայտանքների ելեւէջների հետ:

«Տասրագոմի հարսը»ից կատարուեցին Սանանի երկու արիաները, հարսանեկան պարերգը եւ հայ զինուորների հրաժեշտի երգը: Կատարողներն էին Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նուագախումբը, երգչախումբը եւ վաստակաւոր արտիստուհի Արմինէ Թուբունջեանը:

Պարթեւեանի ստեղծութեան մէջ վերը նշուած առաւելութիւնների կողքին, ամէնից աւելի գոհացուցիչը նուագախմբային մտածողութեան դրսեւորումն էր, նուագախմբի արտայայտչական հնարաւորութիւնների տիրապետումը, երգայնութիւնը:

Հայրենիքի երաժշտասէր հասարակայնութիւնը ջերմօրէն ընդունեց Արա Պարթեւեանի հեղինակային համերգը:

Երանի թէ բոլոր ազնիւ մարդկանց նուիրական իղձերն այսպէս իրականանային...

ԵՐԵՒԱՆ, 3 - 11 - 1963

ՄՐՑԱՆՔՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ
ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ծ. Խ. — Հրատարակութեան համար ստացած ենք խիստ շահեկան կոչ մը, որուն գործնական մասը կը հրատարակենք ստորեւ, մեր կարգին հրաւէր ուղղելով «Ջահակիր»ի բարեկամ-աշխատակիցներուն, որ մասնակցին այս մրցանքին:

1965 *թուականին կը լրանայ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը։*

... Թէքէեան Մշակութային Միութիւնը կ'առաջադրէ արժանավայել կերպով նշել Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը, ի միջի այլոց բանալով մրցանքներու շարք մը՝ պատմութեան, վէպի, պատմուածքներու, թատերգութեան, պոէմայի և երաժշտութեան, որոնց թեման պէտք է ըլլայ Ապրիլեան Եղեռնը։

Մասնակցողները պարտին իրենց ստեղծագործութիւնները միութեանս հասցնել մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1964։

Դատական կազմերու քննարկումէն և վճիռէն ետք՝ առաջին մրցանակի արժանացած գործերը պիտի տպագրուին և պիտի բաժնուին 1965 Ապրիլին։ Յիսնամեակի բացումը՝ պիտի կատարուի մրցանակի արժանացած թատերախաղին ներկայացումովը։ Եզրափակիչ հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Պէյրութի մեծագոյն սրահներէն մէկուն մէջ, արտասահմանէն և հայրենիքէն հրաւիրուած անձնաւորութիւններու ներկայութեան, 1965 Ապրիլ 24-ին։

Բացի մրցանակի գումարէն, անոր արժանացած գիրքերու սպառումէն գոյացած հասոյթին 25 առ հարիւրը պիտի յատկացուի հեղինակներուն։ Նոյն համեմատութեամբ պիտի տրուի նաեւ թատերախաղի ներկայացումին հասոյթէն։

Մրցանակները պիտի յատկացուին հետեւեալ ձեւով.—

	Ա. ՄՐՑԱՆԱԿ	*Բ. ՄՐՑԱՆԱԿ*
1. *Պատմութիւն Մեծ Եղեռնի*	1500 *Լ. Ո.*	750 *Լ. Ո.*
2. *Վէպ*	1500	750
3. *Թատերախաղ*	1000	500
4. *Երժշ. (համանուագ կամ օրաթորիօ)*	1000	500
5. *Հինգ պատմուածքներ*	500	250
6. *Պոէմա*	500	250
7. *Յուշեր*	500	250

Մրցումներուն կրնան մասնակցիլ Արտասահմանի և Հայրենիքի գրողներն ու արուեստագէտները։

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար կը խնդրուի դիմել վարչութեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հասցէ.—Գերսամ Ահարոնեան, Նամակատուփ 4192, Պէյրութ, Լիբանան։

ՋԱՀԱԿԻՐ

16 ՅՆԻ. 1964

Հ.Բ.Ը.Մ. - ԳԱՀԻՐԷ

ՏԻԳ. Ծ. Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Չորեքշաբթի, 15 Յունուար 1964ի երեկոյեան, հոծ ունկնդիրներու առջեւ, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Գահիրէի կեդրոնին մէջ դասախօսեց Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան (Անթիլիաս) Դպրեվանքի երիտասարդ Տեսուչ Տ. Գարեգին Ծ. Վ. Սարգիսեան, նիւթ ունենալով՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցին Միջազգային Քրիստոնէութեան մէջ»։

Հոգեշնորհ Հայր-Սուրբը Գահիրէ հրաւիրուած էր «Յուսաբեր» Մշակութային Միութեան կողմէ, բանախօսելու համար նոյն ընկերակցութեան կազմակերպած Սայաթ-Նովայի 250ամեակի տօնակատարութեան (12 Յունուար)։ Առիթէն օգտուելով, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Գահիրէի Սանուցողը հրաւիրած էր զինք՝ դասախօսելու։

Հայր Սարգիսեան, որ ծանօթ է իր աստուածաբանական եւ պատմական բարձր ուսումով ու Կաթողիկոսարանի մօտ իր գործունէութեամբը, ունի խօսելու բացառիկ կարողութիւն։ Հանդարտ, աչքերը հայելէնով, բովանդակալից եւ տրամաբանական կարգով։

Ան, նախ, ներկայացուց քրիստոնեայ աշխարհի կացութիւնը, ներկայիս։ Մխիթարական չէր պատկերը, եւ նոյնիսկ գայթակղեցուցիչ էր տեսնել նոյն հաւատքի հետեւող հաւաքականութիւններ միշտ իրարմէ բաժնուած եւ իրարու հետ հակամարտ դիրքաւորումով։ Այս վիճակին պատմական դրդապատճառները համառօտիւ թուելէ ետք, ըսաւ, թէ սկզբնական այլազանութիւնը՝ քրիստոնեայ մէկ կամ միւս եկեղեցիի, արեւելեան եւ արեւմտեան թեւերուն միջեւ, կեանքի ու սովորութեանց, ինչպէս եւ կազմի ու ըմբռնողութեանց բերումով՝ շատ բնական էր։ Բայց երբ այդ այլազանութիւնը հասաւ ծայրայեղութեանց, սանձուեցաւ պառակտում, որ անբնական էր։

Այս երեւոյթին պատճառները կը հանդիսանային պատմական երկու դէպքեր, որոնց թուումն ըրաւ Հայր-Սուրբը։ Ապա յիշեց, թէ մէկէ աւելի անգամներ, քրիստոնեայ եկեղեցիներու պետեր, փորձեր էին բառնալու այս տխուր վիճակը, բայց չէին յաջողած։ Պառակտուած վիճակէն ամենէն շատ տուժողը Աւետարանական (Բողոքական) Եկեղեցին ըլլալով (իր անթիւ յարանուանութիւններով), անոր կարգ մը իմաստուն պետերը կ՚ուզէին դարման տանիլ բաժանման։

Այս նպատակով է որ հիմնուեցաւ Ամսթերտամի Եկեղեցիներու Միութեան (էքիւմէնիք) Խորհուրդը, որուն նիստերուն, շատ մը եկեղեցիներու կարգին, Հայաստանեայց Եկեղեցին ալ կը ղրկէր դիտողներ, 1927էն ի վեր (Ղեւոնդ Դուրեան Ս.)։ Կաթողիկէ Եկեղեցին հեռու կը մնար ժողովներէն։ Սակայն, Յովհաննէս 23րդ Պապի հրամանով, 1962ի Համաժողովին մասնակցեցաւ Կաթողիկէ Եկեղեցին եւս։ Պելճիգացի կրօնաւոր մը խօսք առաւ՝ բանաձեւ կազմուելէ առաջ եւ ըսաւ. «Պէտք է այնպիսի բանաձեւ մը կազմել, որ մեզ իրապէս միացնէ եւ ոչ թէ նոր բաժանումի պատճառ տայ...»

Արդարեւ. կազմուած բանաձեւը բոլոր եկեղեցիներն ալ նկատի առած էր եւ քրիստոնէական եղբայրութեան իսկական ոգիով էր խմբագրուած։

Հայոց համար պատմական թուական է 11 Օգոստոս 1962ը։ Այդ օրուան ժողովին մէջ, այս անգամ պաշտօնապէս մասնակցող Հայ Եկեղեցւոյ (իր երկու Կաթողիկոսութիւններով) պատուիրակներս (Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ) կեցեր էինք նախագահին մէջ, երբ ժողովի նախագահը կ՚ըսէր թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին ա) ԱՌԱՋԻՆՆ է եղած՝ իբրեւ պետական կրօնք քրիստոնէութիւնը հաստատող, բ) պաշտպանած է քրիստոնէական Հաւատքը ԱՐԻՒՆՈՎ։ «Ձեզ կ'ըսնար երեւակայել, սիրելիներ, թէ մենք, Էջմիածնի եւ Անթիլիասի պատուիրակ վարդապետներս, որքա՜ն նկուն կը զգայինք զմեզ՝ այս մեծ պատիւին ու փառքին առջեւ, այնտեղ...»

Ուրեմն Հայաստանեայց Եկեղեցին, որ երբեք բաժնուած չէ քրիստոնէութեան բունէն, մնալով (ինչպէս Օրմանեան Ս. հաստատած է) քրիստոնէական հիմնական սկզբունքին՝ ներողամտութեան վրայ, չըլլալով երբեք այլամերժ, հանդիսացած է ընդհանրական՝ իր պատմութեան մէջ, առողախօս, յունախօս եւ մեսրոպաւանդ հայութիւններովը, եւ կատարած է ղեկավար դեր՝ քոյր ժողովուրդներու եկեղեցական կեանքին մէջ։ Մենք եղած ենք միասնական՝ նաեւ Խաչակիրներու շրջանին։ Ու երբեք չենք ուզած կղզիանալ, կըծկուիլ, առանձնանալ, որ կը նշանակէ ծաւալով սահմանափակուիլ եւ տկարանալ։

Արդարեւ, չփումը առիթ կու տայ ինքնաքննութեան եւ ինքնաժեռուումի, այլոց հետ եւ այլոց մէջ ինքզինք բաղդատելով։ Մենք մեզ վերանորոգելու եւ պատմութենէն ժառանգած մեր կոչումն ու արժէքը բարձրացնելու համար պէտք ունինք չփումի։ Տիալոկը անհրաժեշտ է, անիկա մարդուն կուտայ հոգեկան հաղորդակցութիւններ եւ նոր գիտակցութիւն։

Միութիւնը ոչ միայն հոգեկան կազդոյր, վերանորոգում է, այլեւ անմիջական նպաստաւորում։ Երեւակայեցէք ի՞նչ կրնան ընել հարիւրաւոր հայ գրողներ կամ գիտուններ՝ երբ հակահայ շարժում մը կը տեսնուի օտար շրջանակի մէջ. Անոնց ձայնը կը մնայ ձայն բարբառոյ յանապատի։ Բայց երբ անդամ ենք տիեզերական քրիստոնէական միութեան, հարցը կրնայ փոխուիլ։ Ազատելու ենք մենք մեզ, մեզ տառապեցնող բարդոյթէն։

Եկեղեցիները, պահելով մէկտեղ իրենց ներքին անկախութիւնը վարչական իմաստով, պէտք է միանան հաւատքի մի եւ նոյն ըղղբունքներով։ Հայաստանեայց Եկեղեցիին վերապահուած է, իբրեւ հզօրագոյնը մեր շրջանակի եկեղեցիներուն մէջ, կարեւոր առաքելութիւն։ Կատարելու ենք մեր պատմական դերը եւ ներքնապէս ալ պայծառացնելու ենք մեր ներկան՝ մեր պապերուն հետ ոգեղինացնելով զայն։

Անհրաժեշտ է այստեղ նշել, որ Դպրեվանքի Տեսուչին այս դասախօսութեան ընդհանուր ոգին խիստ սրտապնդիչ է, ըստ երեւոյթին եւ ըստ էութեան եւս։ Ճշմարտապէս քրիստոնէավայել եւ հայ միասնականութեան անկեղծ ոգիով իր ակնարկները՝ իր նուիրուածութեան ու կարողութեան մասին մեզի կուտան համարում եւ յոյսեր։

Հայր Սարգիսեանի դասախօսութիւնը բուռն ծափահարութիւններով ողջունուեցաւ։ Հ.Բ.Ը.Մ. Մասնաժողովի Ատենապետ պ. Հ. Քիւրքճեանի հրաւէրով՝ հաւաքոյթը փակեց Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, աւետելով ներկաներուն որ Գարեգին Ծայրագոյն վարդապետ Սարգիսեան՝ Յունուար 19ին Անթիլիասի մէջ պիտի ձեռնադրուի եպիսկոպոս։

Դասախօսութենէն ետք՝ Ս. Առաջնորդը, Հոգեշն. Դասախօսը, Հ. Կ. Եկեղեցւոյ Ար. Հ. Դր. Կէրկէրեան, Հ. Աւ. Եկ. Հովիւ Վեր. Վ. Թութիկեան, Թաղ. Ժող.ի անդամներ, հոգաբարձուներ, մշակութային միութեանց ներկայացուցիչներ եւ մամուլի թղթակիցները պատուասիրուեցան զովացուցիչներով եւ քաղցրեղէնով։ Միութեան Ոսկեմատեան նին մէջ արձանագրութիւն ձգելու ժամանակ, ապա երիտասարդներու հետ եւ հիւրերէ շրջապատուած՝ Սարգիսեան վրդ. լուսանկարուեցաւ մէկէ աւելի անգամներ։

Յաջորդ առտու Անթիլիաս կը մեկնէր հոգեշնորհ հիւրը՝ օդանաւով.

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Տէր եւ Տիկ Միսաք Ցնկճեան 200 եգ. կը նուիրեն Թերթի յաջողութեան առթիւ։

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տէր եւ Տիկ Վահէ Պօյաճեան, Նոր Տարուոյ առթիւ, մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրեն իրենց որդւոյն՝ Արա Պօյաճեանի, Ուխտ, Հոլանտա։

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մանուկեան (Գահիրէ) Տիկին Ազատուհի Ճինկէօզեանի (Աղեքս.)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԻՏԱՐԱՆ ԿԵԱՆՔԻ, առողջապահական, կենսաբանական, բնախօսական եւ բժշկագիտական, գրեց Տոքթ. Շահնազար Որբունի։ Տպ. Գահիրէ, 1947։ էջ 252, գին 1 եգ. ոսկի։

ԱՆՁՐԵՒ, պատմուածքներ, գրեց Վախթանգ Անանեան։ էջ 52, գին 4 կոպէկ։ Հայպետհրատ - Երեւան, 1963։ Տպաքանակ 15,000։

ՕՇԱԿԱՆ, պատանեկան պարբերագիրք Նուպարեան Ազգ. վրժ.ի։ Գ. Տարի, թիւ 1-2 (դեկտ.) մեքենագիր։ Մեծադիր 18 էջ։ Գրական, կրթական եւ ազգային բովանդակութեամբ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՀՕ-ԿԱՌ, Աղեքսանդրիա.- Ձեր «Հայ Պանթէոնի անմահներէն» գրութիւնն ալ շահեկան է։ Պատմութեան ծանօթ եւ զգացումներով յորդ հայրենասէր կը թուիք. կը ցաւինք, որ մեր ընթերցողները պիտի զրկենք ձեր աղուոր գրչախաղերէն, քանի չյայտնէք մեզի ձեր բուն անունն ու հասցէն։ Աղեքսանդրիոյ մեր 550 բաժանորդներէն ո՞ր մէկն էք...։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՑԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԴ

Կը խնդրուի արտասահմանի մեր բարեկամներէն — որոնց ղրկուած են «Ջահակիր»ի սկզբնական թիւերը — որ բարի ըլլան փութացնել բաժանորդագրութեան իրենց համամասնութիւնը, որպէսզի յառաջիկայ շաբթու չստիպուինք ընդհատել թերթին առաքումը։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է, Պր. Վ.Ա.Հ.Ա.Ն ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց, թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար։

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՖԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆՈՅ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ և Վ. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԷՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ—Խմբագրութիւն և Վարչութիւն. 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ Թիւ 2111 կամ Թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. — Յայտարարութիւններ ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ հեռ. 57013-62590 — Բաժանորդագրութիւն ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ հեռ. 57013.

ՑՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 11 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՐՈՒՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد رقم ١١ — الخميس ٢٣ يناير ١٩٦٤

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ

ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆ ԵՒ ՀԻՆԳ ԱՄԵԱԿԸ

Հայրենասէր մամուլը հայ ազատագրական պայքարի 75ամեակին կ՚անդրադառնայ այսօր և երախտագիտական ոգիով մը կ՚ոգեկոչէ անխտիր բոլոր անոնք՝ որոնք պայքարեցան, նահատակուեցան հայութեան իրաւունքներու պահպանման և վերատիրացման համար։

Իրողութիւն է որ պատմական այդ Թուականը երկնողը, յստակ քաղաքական և տնտեսական ծրագրով, եղաւ Հնչակեան Կուսակցութիւնը։

Կ՚արժէ անհամար դրուագներու գլխաւորներէն մէկ քանիին անդրադառնալ ամփոփ կերպով, վեր առնելու համար Հնչակեան Կուսակցութեան՝ յեղափոխական ծնունդը, գաղափարական մեծութիւնը, հերոսական պայքարները, հեռատեսութիւնը և զմայլելի հայրենասիրութիւնը։

* * *

— Ինչո՞ւ կազմուեցաւ Հնչակեան Կուսակցութիւնը։

Այս հարցումին պատասխանը կրնան տալ անոնք՝ հայ թէ օտար, որոնք հայութեան, մասնաւորապէս գաւառներու մէջ ապրողներու ահաւոր վիճակին ծանօթ են։

Հայաստան, այն օրէն որ դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու իր քաղաքական անկախութիւնը և գերիացաւ, սկսաւ քայքայուիլ փիզիքապէս և տնտեսապէս, դադրեցաւ իր պատիւին, կեանքին և ինչքին տէրն ըլլալէ։ Այլատեսակ բռնակալներու մանակի և զանգուածային ջարդերը հայութիւնը մօտեցուցին մահուան եզրին։

Թուրքիոյ մէջ Եւրոպական պետութեանց դիւպատոսները յաճախ իրենց զեկոյցներուն մէջ այսպէս կը գրէին.— «Թուրքիոյ քրիստոնեաներու կեանքը՝ մասնաւորապէս հայութեան, դժոխային է։ Թուրքեր և Քիւրտեր կը կողոպտեն, կը ջարդեն զանոնք»։

Անկաշառ ունէ եւրոպացի, որ անցած է Թուրքիայէն, ասկէ տարբեր գրած չունի։

Երբ անոնք այսպէս կը գրէին, հայ յեղափոխականներ գոյութիւն չունէին։ Հետեւաբար, ով որ հայկական ջարդերը Հայկ. Յեղափոխութեան վերագրելու փորձ կ՚ընէ, ամենամեծ անարդարութիւնը գործած կ՚ըլլայ, չըսելու համար Թրքանպաստ աշխատանք։

Սուլթանական այդ հայասպան ոճիրները չէզոքացնելու համար էր որ 1887ին հիմնուեցաւ Հնչակեան Կուսակցութիւնը։ Հիմնադիրները եղան Եւրոպայի մէջ ուսանող եօթը հայրենասէր և մարդասէր երիտասարդներ՝ Ա. Նազարբէկ, Ռ. Խան Ազատ. Օրիորդ Մարօ Վարդանեան, Գ. Կաֆեան, Մ. Մանուէլեան, Գ. Ղարաջեան և Ք. Օհանեան։

Այդ երիտասարդները հասարակ մարդիկ չէին, Տեսանողներ էին, տիրացած քանեբորդ դարու քաղաքական և ընկերային գիտութիւններու, համոզումով սոցիալիստներ, որոնք Հնչակեանութեան սկզբունք ընդունեցին Սոցիալիզմը՝ իրականացնելու համար հայութեան քաղաքական և տնտեսական անկախութիւնները միաժամանակ։

Սոցիալիզմի դէմ մասնաւորապէս հայ պահպանողական տարրի մղած տգեղ պայքարին հարկ չենք տեսներ անդրադառնալ. միայն արձանագրենք Հնչակեանութեան տուած պատասխանը այդպիսիներուն։

«Սոցիալիզմը յառաջդիմական գաղափար է և վաղուան ազգերուն իրաւակարգը, որ պիտի գայ բոլորի կամքէն անկախ»։

Սխալեցա՞ւ Հնչակեան Կուսակցութիւնը Սոցիալիզմը որդեգրելով։

Աչքերնիդ յառեցէք ազատագրուած պայծառ Սովետ. Հայաստանին։

Սոցիալիզմի սկզբունքը ստիճանաբար չի՞ թափանցեր այսօր բոլոր ազգերու կեանքէն ներս։

Ասոր պատասխանը ընթերցողը ինք թող տայ։

Հնչակեանութեան հիմնադիրները խորապէս գիտակ էին՝ որ ժողովուրդներու իսկական ազատութիւնը, երջանկութիւնը միայն քաղաքական անկախութիւնով չ՚ապահովուիր, եթէ տնտեսական անկախութիւնը բացակայի։ Պարապ ստամոքսին համար քաղաքական անկախութիւնը անիմաստ, անարժէք է։

Ասիկա Հնչակեանութեան հեռատեսութեան եզական փաստն է։

* * *

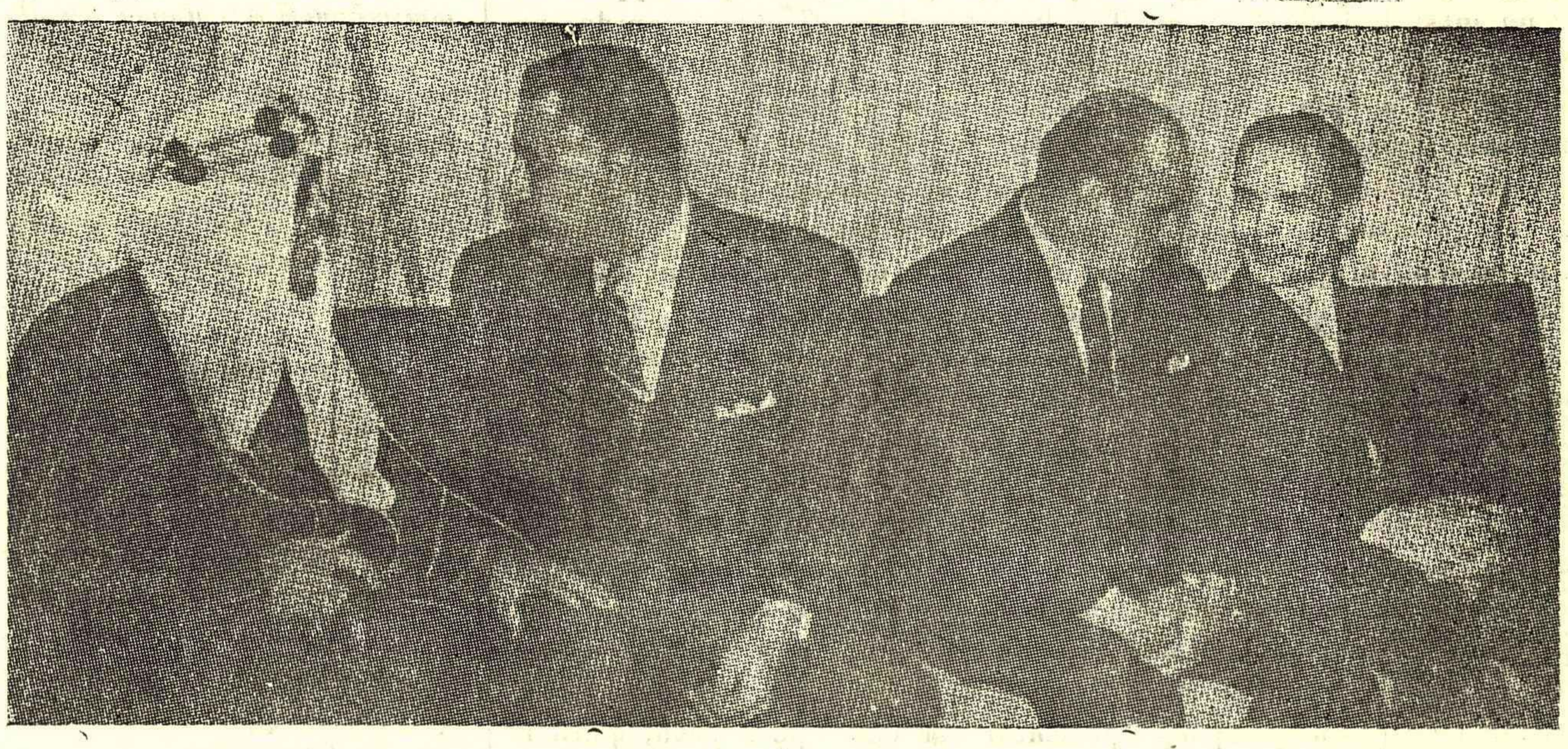
Հնչակեանութեան ցոյցերուն անցնելէ առաջ, արդար է ըսել որ Վանի մէջ գոյութիւն ունէր «Արմենական» անունով միութիւն մը, որ քաղաքական և տնտեսական ծրագիր չունէր և ոչ ալ Վանէն դուրս մասնաճիւղեր. այնպէս որ՝ Հնչակեան Կուսակցութիւնը երբ Հայաստանի բոլոր կողմերը իր ճիւղերը երկարեց, «Արմենական» միութիւնը գոյութենէ դադրեցաւ, Վանի ինքնապաշտպանութեան կռիւին մէջ գնահատելի դեր մը կատարելէ վերջ։

Հնչակեանութիւնը կարճ ժամանակի մէջ, շնորհիւ իր մարտական ուժերուն, օրինակ՝ Ժիրայրի, Արխանեան Գալուստի, Մինաս Օղլիի։ Դանիէլ Զավուշի, Զէյթունցիներու, Անդրանիկի եւայլն, ցնցեց Թմրած երիտասարդութիւնը և զանոնք մղեց ինքնապաշտպանութեան։

(Շար. եփս էջ 6)

ԳԵՐԱՍՏԻՃԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր կը խօսակցի Սէուտ Թագաւորին հետ, մինչ Մարաջախտ Ալ-Սալլալ՝ Հիւսէյն Թագաւորի հետ։

Խորհրդաժողովին մասնակցող տասներեք պետութիւններէն շատերուն վեհապետները, նախագահները և պատուիրակները մեկնեցան իրենց տեղերը։ Ա.Մ.Հ.ի իշխանութիւնները, Նախագահութեամբ Կամալ Ապտէլ Նասէրի և մասնակցութեամբ Յեղափոխական Խորհուրդի բոլոր անդամներուն, մեծ պատիւներով ճամբու դրին հիւրերը։

Միաժամանակ, հրատարակուեցաւ պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը՝ ժողովին որոշումներուն մասին։ Այսպէս, արաբ երկիրները յանձնառու կ՚ըլլան Իսրայէլեան վտանգը չէզոքացնելու, զինուորական, մասնագիտական և քաղաքական բոլոր միջոցներով, ապահովելու համար Պաղեստինցի գաղթականներուն տուն դարձը։

Ի գործ դրուելիք միջոցներուն մանրամասնութիւնները կը մնան գաղտնի։

Այս տարուան Օգոստոս ամսուան մէջ նոր ժողով մը պիտի գումարուի Աղեքսանդրիա, քննելու համար ի գործ դրուիլ սկսած միջոցները։ Արաբական Լիկայի ընդհ. քարտուղարը՝ Ապտէլ Խալէք Հասունա յայտարարեց, որ՝

1.— Պիտի ստեղծուի արաբական զինու. ընդհ. մէկ հրամանատարութիւն, ընդհ. պետ ունենալով Եգիպտացի զօրավար Ալի Ալի Ամէրը։

2.— Պիտի կազմուի յանձնախումբ մը՝ Թագաւորներու և Նախագահներու անձնական ներկայացուցիչներէն՝ հսկելու համար որոշումներուն գործադրութեան։

3.— Պաղեստինի ներկայացուցիչ Ահմէտ Էլ Շուքէյրի յարաբերութիւն պիտի հաստատէ զեկավարներուն հետ, Պաղեստինի ժողովուրդը կազմակերպելու համար։

4.— Պիտի կազմուի յատուկ յանձնախումբ՝ Յորդանան գետին ջուրերը արաբ բնակչութեան ի նպաստ պահելու համար։

5.— Արաբ պետութիւնները պարտականութիւն կը սեպէն քաղաքական մէկ և նոյն ուղեգիծ պահել։

Ընդհ. քարտուղարը՝ իր յայտարարութեանց յաջորդ օրն իսկ յարաբերութեան մէջ մտաւ պետութեանց արտաքին գործոց նախարարութեանց հետ, գործադրելու համար վերի առաջադրանքները։ Առ այս՝ ֆոնտ մը (վարկ) պիտի բացուի՝ ընդհ. հրամանատարութեան ծախքերուն համար։

ԴՈՒ ՉԵՍ ՄԵՌՆԻ

Դու չես մեռնի, դու չես մեռնի
— Ասում է ինձ հոգուս լեզուն,
Այս երկնի տակ դու չես մեռնի,
Քանի արմատ ունես հողում,
Տիեզերքն է հոգիդ գերում,
Քանի սէրն է սրտիդ առուն,
Այս երկնի տակ դու չես մեռնի,
—Ասում է ինձ հոգուս լեզուն։

Դու չես մեռնի, դու չես մեռնի,
—Ասում է ինձ ընկերս հին,
Քանի մարդն է քեզ հմայում,
Փոթորկայոյզ մարդու հոգին,
Քանի քեզ մօտ գտել է հուն
Ազնուութեան անուշ գինին.
Դու չես մեռնի, դու չես մեռնի,
—Ասում է ինձ ընկերս հին։

Դու չես մեռնի, դու չես մեռնի,
—Ասում են ինձ աչքեր բազում...
Քո երգերը կկարկաչեն
Պարզ ու բարի մարդկանց սրտում.
Ծաղիկ ու ծառ կկանաչեն
Մեր սրտերի արօտներում.
Դու չես մեռնի, դու չես մեռնի,
—Ասում են ինձ աչքեր բազում։

Երեւան ՆՇԱՆ ՇԱՀԷՆ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Քրիստոնէական Միջազգային Միութեան «Աղօթքի Շաբաթ»ի հանդիսաւոր աղօթաժողով պաշտամունքներէն երկրորդը տեղի ունեցաւ անցեալ Երկուշաբթի, 20 Յունուար, Գահիրէի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ՝ միջազգային հաւատացեալներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան. անոնք եկած էին կանուխէն գրաւել եկեղեցւոյ նստարանները։

Ժամը 5.30ին հայ եկեղեցականներու եւ օտարազգի բարձրաստիճան կրօնաւորներու թափօրը, առաջնորդութեամբ Գեր. Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեանի, մուտք գործեց եկեղեցիէն ներս՝ «Ուրախ Լեր» շարականի երգեցողութեամբ (Շնորհալի Երգչախումբի կողմէ, ղեկ. Մօ. Ե. Յակոբեանի)։

Ս. Հօր բացման խօսքէն եւ յաջողութեան մաղթանքներէն ետք՝ տեղի ունեցաւ պաշտաճ յայտագիրի մը գործադրութիւնը, որ արաբերէն լեզուով ծանօթ պր. Կարօ Ներսեսեան։

Արարողութիւններուն իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Գերման Աւետարանական Եկեղեցւոյ Կանանց Երգչախումբը, Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Երգեցիկ խումբը եւ Հայ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ «Շնորհալի» երգչախումբը, իր ամբողջական կազմով։ Մեր «Շնորհալի»ն արժանացաւ յատուկ ուշադրութեան՝ իր յաջող կատարումներով։

* * *

Երկուշաբթի, 20 Յունուար 1964 երեկոյեան ժամը 6 ին Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս-Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ քրիստոնէական եկեղեցիներու աղօթաժողովներու պաշտամունքի ժամանակի (Հայ Առաքելական Ուղղափառ եւ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցիներու) արարողութիւն, եկեղեցւոյ խաղաղական ժամու (Հսկումի) ժամերգութեան։ Աղօթքները կարդացուեցան Հայ Առաքելակ. Ուղղափառ եւ Հայ

(Շար. եփս էջ 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՇՈՒՐՋ

ԱՅԺՄ ԱՆՑՆԻՆՔ ԳՈՐԾԻ

(ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ԱՐԱՐԱՏ»Ի, 12-1-1964)

Շուտով կը թեւակոխենք Մեծ Եղեռնի յիսուներորդ տարին: Բովանդակ հայութիւնը կը պատրաստուի անհրաժեշտ շուքով նշելու այս պատմական ողբերգութեան Յիսնամեակը: Զգացական արտայայտութիւն մը պիտի չըլլայ անիկա: Եղեռնագործին բնազդներուն ինչ աստիճան անասնական ըլլալուն գնահատութիւնը պիտի չկատարուի միայն, եւ ոչ ալ պիտի սահմանափակուինք թափուած հայ արիւնին քանի խորանարդ մեթր ըլլալուն ապացուցումով:

Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակին նշումը հիմնական մէկ նպատակի ուղղուած պիտի ըլլայ — Հայկական հողային Դատը թաղուած չէ: Անոր իրաւատէրը՝ հայ ժողովուրդը, աւելի կենսունակ քան երբեք, աւելի հաստատակամ քան երէկ, հատուցումի կը սպասէ: Իսկ այս մէկը պէտք է տրուի շուտով. իսկ այդ հատուցումը հողն է, որ ոչ ոսկիով եւ ոչ ալ արծաթով կը փոխարինուի:

Աւելորդ է ըսելը թէ Հայկական հողային Դատի հետապնդումը համազգային գործ է, իւրաքանչիւր հայու սրբազան պարտականութիւնն է: Ասկէ ալ պէտք է հետեւցնել, որ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին նշումը, որ մտքերու մէջ կը նոյնանայ Հայկական հողային Դատի հետապնդումին հետ, իր բովանդակ ուժգնութեամբը կրնայ արժեւորուիլ համազգային արտայայտութեամբ միայն: Ամբողջ Հայութիւնը, ծալլած ու մէկդի դրած իր ներքին բոլոր տարակարծութիւնները, զինք մասնատող, առանձին հատուածներու վերածող պատնէշները, պէտք է միասնականանայ, դառնայ միաձոյլ ամբողջութիւն, դառնայ բռունցք, խօսքով՝ մէկ, գործով՝ մէկ:

Ցանկալի այլ կենսական այս միասնութեան ստեղծումին պայմաններէն մէկը երէ կողմերու անկեղծ տրամադրութիւնն է, երկրորդը, անխուսափելիօրէն, խուսափումն է հատուածային մասնակի ամէն նախաձեռնութենէ, որ, հիմնական նպատակին չծառայելէ զատ, ազգային ուժերու ջլատումին կը նպաստէ: Մեր ազգային իրաւունքներուն հետապնդումը կարելի չէ առանձին կազմակերպութեան մը կամ հատուածի մը ի նպաստ քարոզչութեան միջոց ծառայեցնել: Ասիկա պիտի թարգմանուէր ազգային զգացումներու եւ շահերու մաքսանենգում, ինչ որ անորակելի արարք մը պիտի ըլլայ: Դժուար չէ երեւակայելը, թէ ինչպիսի՜ ողբերգական պատկեր պիտի պարզուէր մեր ազգային կեանքէն ներս, եթէ իւրաքանչիւր հատուած, հայութեան բանբերի իրաւունք տուած ինքն իրեն, փորձէր հրապարակ իջնել ազգային շահերու պաշտպանութեան կարգախօսով:

Հայկական հողային Դատի հետապնդման հարցը, որ հրատապ այժմէութիւն կը ստանայ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ, կարծուածէն շատ աւելի լրջութիւն, իմաստնութիւն եւ զոհաբերութեան ոգի կ'ակնկալէ մեզմէ: Թաղային դպրոցի ու եկեղեցիի հարց չէ անիկա, ոչ ալ երեսփոխան մը ընտրելու կամ ճանչնալու խնդիր: Գործ պիտի ունենանք միջազգային հանրային կարծիքին հետ: Տէրութիւններու եւ ժողովուրդներու ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրենք արիւնոտ այն կտակին վրայ, որ թրքահայ հողերն են: Պիտի ունենանք տարբեր ձեւի համազգային ելոյթներ, որոնք, իրենց արտայայտութեան ձեւով եւ բովանդակութեամբ պարտին համակրութիւն եւ աջակցութիւն ապահովել արտաքին աշխարհէն:

Դժուար չէ հետեւցնելը այս առաջադրութիւններուն առջեւ, թէ ինչպիսի ծանր ու պատասխանատու դեր մը կը ծանրանայ մեր ուսերուն: Այստեղ այլեւս տեղ չունի եւ չի՛ կրնար ունենալ ամբոխային, անպատասխանատու հոգեբանութիւնը: Լրջութիւնը, ծանրախոհութիւնը, կշռադատուած կողմնորոշումը ընկերացած պիտի ըլլան իւրաքանչիւր քայլափոխին: Պիտի դատենք ու գործենք որպէս կազմակերպուած, ինքնագիտակից, կարգապահ, կեդրոնաձիգ եւ նպատակասլաց հաւաքականութիւն:

Անհրաժեշտ այս գոյավիճակին ստեղծումը, առանց որուն դրական արդիւնք կարելի չէ ակնկալել, որպէս սկզբունք ընդունուած պէտք էր ըլլար արդէն մինչեւ հիմա, ազգային տարբեր շրջանակներուն կողմէ: Այս մէկը զգացնել կուտան զանազան օրկաններ, շեշտելով գաղութներէ ներս համազգային խորհուրդներ յառաջացնելու, Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի տպաւորիչ նշումին նախապատրաստելու անհրաժեշտութիւնը:

Անշուշտ մտածումը թուղթին յանձնելու չափ դիւրին չէ անոր գործադրութիւնը կամ իրականացումը: Եւ սակայն՝ եթէ հայ ենք, եթէ Հայկական հողային Դատը կ'ընդունինք մեր հաւաքական սեփականութիւնը, եթէ համոզուած ենք, որ հայութեան համերաշխ, հաւաքական ու իմաստուն գործելակերպը առաջին պայմանն է հողային մեր արդար եւ դարաւոր իրաւունքի յաղթանակին — այդ պարագային որեւէ լուրջ արգելք չի մնար ցանկալի համազգային միութեան կազմութեան համար:

Գլխաւոր դժուարութիւնը Սփիւռքի մէջ՝ հաւանաբար առանցքի մը որոնումը ըլլայ: Ծաղկապող ու համադրող կեդրոնական հեղինակութիւն մը՝ որուն շուրջ բոլորուին ազգային բոլոր հատուածները, անկախ իրենց քաղաքական, գաղափարական կամ դաւանական տարակարծութիւններէն:

Անժխտելի իրողութիւն է, որ ժամանակը կը շտապէ, իսկ մենք՝ մեր պարտաւորութեանց առաջին հանգրուանին մէջ իսկ չենք: Անհրաժեշտ է շտապել: Զբաւարարուիլ բեմերէ կատարուած փայլուն ելոյթներով եւ մամուլի միջոցաւ ներկայացուած մտքերով. խօսքն ու մտածումը գործի վերածելու ժամը հնչած է:

Ազգային իւրաքանչիւր հատուած, կուսակցութիւն, կազմակերպութիւն կամ համախմբում, որ քիչ թէ շատ գործօն դեր ունի մեր ազգային կեանքի ղեկավարման մէջ, այս օրակարգը մշտապէս իր առջեւ ունեցած պէտք է ըլլայ: Իւրաքանչիւր կողմ իր եզրակացութիւնը հանած կը թուի ըլլալ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի նշումին եւ Հայկական հողային Դատի հետապնդման առաջադրութեան կապակցութեամբ:

Ժամանակ է որ նախնական շփումներն ու խօսակցութիւնները սկսին կողմերու միջեւ, փոխանակուին կարծիքներ, ճամբայ հարթուի միատեսակ գործելակերպի եւ կեդրոնական ղեկավար օրկանի մը ստեղծումին համար:

Եւ ասոր առաջին քայլը պէտք է առնէ, մեր կարծիքով, Հայ Մամուլը:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՏԱՌԱՏԵՍԱԿՆԵՐՈՒ ՓՈՒՆՋ

Վերջերս տպագրութեան յանձնուած է արուեստի վաստակաւոր գործիչ Կարօ Տիրատուրեանի «Հայոց Գիրը» տառատեսակներու գիրքը: Գիրքը բաղկացած է տասը մամուլէ, ուր զետեղուած են հայկական գեղարուեստական 400 տառատեսակ:

Գրքի յառաջաբանին մէջ ՍՍՌՄ ժողովրդական նկարիչ Մարտիրոս Սարեան գրած է «Կ. Տիրատուրեանի տառատեսակներու փունջը զմայլելի է: Այնտեղ արտայայտութիւն գտած են Մաշտոցէն, Խորենացիէն, Նարեկացիէն սկսած մինչեւ մեր ժամանակներու մշակութային երեւոյթները՝ իւրաքանչիւրը իր մեկնաբանութեամբ, բնոյթով, առանձնայատկութիւններով:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՏՈՒՆԸ

Դասական բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանի տունը, ուր ան անցուցած էր իր կեանքին վերջին երկու տարիները, հայկական կառավարութեան որոշումով թանգարանի վերածուեցաւ: Տունը պահած է բանաստեղծին կենդանութեան օրերու տեսքը:

Իսահակեանի այրին ու զաւակները, նկարիչ Մարտիրոս Սարեան, հայ ծանօթ գրողներ, Մ. Նահանգներէն, Ֆրանսայէն ու Արժանթինէն եկած հայեր, ինչպէս նաեւ Եակով Զարոբեան ներկայ եղան բացման հանդիսութեան:

**

Կիրովականի կեդրոնական մասին մէջ վերսկսան կառուցումները: Հայկական կարեւորագոյն եւ մեծածաւալ քաղաքներէն երրորդը նկատուող Կիրովականի մէջ հին շէնքերը քանդուելով երեսուն պլոք շէնքեր եւ յարկաբաժիններ կը կառուցուին:

**

Հայ նկարիչներ մասնակցած են զանազան ցուցահանդէսներու զանազան երկիրներու մէջ:

Մարտիրոս Սարեան նկարահանդէս մը բացած է Վարշաւիոյ մէջ իսկ Մկրտիչ Աբիկեան, Արա Պաքիրեան, Նանա Կիւլիւքճվքեան ցուցահանդէսներ սարքած են Բոբէյի եւ Վիէթնամի մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆ

Բարձր. Տ. Խադ Արքեպիսկոպոս Աջապահեան, 31 Դեկտեմբեր 1963, Երեքշաբթի յետ միջօրէի ժամը 3,30ին, վերադարձաւ Ս. Աթոռ Անթիլիաս:

Յանուն Ն. Ս. Օծութիւն Տ.Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսի, Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ Գեր. Տ. Տաճատ Արքեպիսկոպոս, ընկերակցութեամբ Կաթողիկոսարանի երեք միաբան վարդապետներու, անձամբ առաջնորդեցին զինք Անթիլիաս:

Տ. Խադ Սրբազան ծաղկեպսակ մը դրաւ Երջանկայիշատակ Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի հողակոյտին վրայ եւ ապա տեղաւորուեցաւ իրեն համար յատկապէս յարդարուած սենեակը, ուր կը մնայ այժմ, կը գրէ «Սփիւռք»:

ԵԳԻՊՏՈՍ

ՅԱՐԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔՆԵՐ

(Շար. Ա. էջէն)

Կաթողիկէ եկեղեցիներու վարդապետներուն եւ քահանաներուն կողմէ:

Քարոզ խօսեցան Հայր Աւետիք վրդ. Թալաթինեան եւ հոգեշնորհ Տէր Զաւէն Ծ.վրդ. Չինչինեան: Երկուքն ալ ծանրացան քրիստոնէական միասնականութեան եւ խաղաղութեան ոգիի մասին:

Ներկայ էին Աղեքսանդրիոյ քրիստոնեայ եկեղեցիներուն բոլոր ներկայացուցիչները եւ բազմաթիւ Մայրապետ քոյրեր:

Աղօթաժողովը իր ամբողջութեան մէջ յաջող էր, մասնաւորաբար «Ողջոյն»ի տորչութիւնը, ու մեծ տպաւորութիւն թողուց ներկայ բազմազգի հաւատացեալներուն վրայ:

Աղօթաժողովէն ետք բոլոր եկեղեցականները թափօրով առաջնորդուեցան Ազգային Առաջնորդարանի դահլիճը, ուր հիւրասիրուեցան:

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՆԱՒԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆԸ

Վաղը, Յունուար 24 ին, «Արմենիա» սով. ջերմանաւը— որ եգիպտահայ բ. կարաւանը տարաւ հայրենիք — կը ժամանէ Աղեքսանդրիա և կը սկսի իր կանոնաւոր երթեւեկութիւնը՝ իբրեւ ճամբորդատար նաւ՝ Միջերկրականի և Սեւ ծովու մէջ՝ Աղեքսանդրիա — Պէյրութ — Փիրէա — Պոլիս — Վառնա — Կոսթանցա — Օտեսա ու փոխադարձաբար ուղեգնացութեամբ: «Արմենիա կոչուած է փոխարինել «Ֆելիքս Ձերժինսկի» նաւը: Անիկա ամէն 14 օրը անգամ մը պիտի հանդիպի Աղեքսանդրիա, փոխադրելով ամենազգի ճամբորդներ:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ 1964Ի ԿԱՐԱՒԱՆԸ

Կը տեղեկանանք, որ 1964 ին եւս պիտի շարունակուի Ներգաղթը Եգիպտահայերէն, և թէ այս տարուան Կարաւանը պիտի կազմակերպուի աւելի կանուխ:

Այս առնչութեամբ, սովետահայ լիազօր պատուիրակները Եգիպտոս պիտի ժամանեն Ապրիլի մէջ և հաւանական է որ Կարաւանի մեկնումը տեղի ունենայ Օգոստոսի մէջ:

Ցաւով կը տեղեկանանք անակնկալ մահը մեր բարեկամներէն Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Սրբեննեաններու աղջկան՝ Նատիայի, որ տեղի ունեցած է Երկուշաբթի, 20 Յունուար 1964ին Պէյրութի մէջ:

«Ջահակիր»ի խմբագրութիւնը կու գայ իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել ողբացեալի ծնողքին, եւ բոլոր պարագաներուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՅ ՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ

Կիրակի 22 Մարտ 1964 ին:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐ

Ծ. Խ.— Հաճոյքով կը հրատարակենք Ս. Դ. Հնչակեան Ամերիկայի շրջանի կարեւոր մտաւորականներէն Ընկ. Սիրվարդի ողջոյնի այս գիրը: Ընկ. Սիրվարդ ծանօթ է իր վարած բազմաթիւ կարեւոր պաշտօններով եւ իր գրած գիրքերով (հնչակեան հերոսներու եւ ռահվիրաներու մասին):

Պատմական Նեղոսի ափին «Ջահակիր»ի հրատարակութիւնը, որու երկու ճոխ թիւերը հասած են արդէն, փաստը կը հայթայթէ այն աճող հոգեպարար իրողութեան թէ՝ հայրենասէր հայութիւնը, թէև հեռու և ի հեճուկս կարգ մը մարդոց խծբծանքներուն, աստիճանաբար աւելի խոր կը գիտակցի Հայ պատմական հողամասի մէկ շերտին վրայ ծածանող Հայ Դրօշի արժէքին, երբ անոր անպարտելիութեան համար հրապարակ իջնող հրատարակութիւնը կ'ողջունէ սրտանց:

Այսպիսի գեղեցիկ պատկեր մըն էր, որ գծուեցաւ իմ աչքիս առջև շաբաթ մը առաջ երիտասարդական շրջանակի մը մէջ, երբ անոնցմէ մին «Ջահակիր»ի առաջին թիւի խմբագրականը կը կարդար և անոր ստանձնած առաքելութեան մասին կը խօսէր:

Որո՞ւ ծանօթ չէ այն անհերքելի իրողութիւնը, որ անկեղծութեամբ շաղախուած հայը ուր որ ալ գտնուի, ինչ պայմաններ, ալ դիմագրաւէ՝ կը գուրգուրայ, երբ կը նկատէ որեւէ հրատարակութիւն երբ անոր էջերէն կ'արտացոլայ հայ գեղեցիկ աւանդութեանց դարաւոր հաստատութեանց, Սփիւռքի հայութեան և Մայր Հայրենիքի անկեղծ պաշտպանութեան գիծը:

Այս առաջադրութիւնը որդեգրող «Ջահակիր»ը տարակոյս չըկայ որ պիտի ապրի և դառնայ հայութեան պաշտպանութեան անխորտակ ուժերէն մին:

«Ջահակիր»ի հրապարակ գալը պատմական կարելի է համարել, որովհետեւ ան կը զուգադիպի Ամենայն Հայոց Հայրապետի Ս. Երուսաղէմ այցին և Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի հետ ողջագուրման թըւականին:

Այդ պատմական և սրտագրաւ ողջագուրումով, կ'ուզենք հաւատալ թէ՝ տարիներով կսկիծով ապրող հայութիւնը վերջ պիտի տայ զինքը տանջող ցաւին և աստիճանաբար իրարմէ հեռացող և գրեթէ թշնամացող կողմերը պիտի նախկին եղբայրացման առաջնորդէ ի շահ հայութեան:

Եւ ասիկա կախում ունի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ուղղամիտ քայլէն առաւելապէս:

ՍԻՐՎԱՐԴ

ՀԱՅՐԻԿԸ

(ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ԴԷՊՔ)

ՊԱՅԾԱՌ ԵՐԿԱԹ

Արաբկիր, սիրուն մի առանձնատան համեստ և ճաշակով կահաւորուած լուսաւոր սենեակում պառկել էր մի ալեւոր: Նա դէմքը դարձրել էր լուսամուտին ու նայում էր դուրս, տան ետև գտնուող կանաչազարդ այգուն, նայում էր խշխշացող ծառերին, նրանց դեռ խակ պտուղներով կռացած ճիւղերին: Յանկարծ ծառերի միջից սլացաւ մի քար, ու միանգամից վար ընկան մի քանի դեղձեր:

— Է՜յ... գոռաց հաճի Սերոբը անհեզ ձայնով ու կարծես ուզում էր թռչել տեղից, բայց միայն տեղում: Վա՛յ, հաճի Սերոբ վա՛յ... դու, որ գրկովդ վերցնում էիր գետին ընկած ձին, այժմ չես կարող տեղիցդ էլ շարժուել:

Հաճի Սերոբը Հայաստան էր եկել 23 թուին իր երկու փոքր աղջիկներով, որոնց գուրգուրանքով մեծացրել էր, բարձրագոյն կրթութիւն տուել, ամուսնացրել: Այժմ նրանք լաւ ընտանիքի մայրեր էին:

Մի ամիս էր, որ հաճի Սերոբը անկողին էր ընկել կաթուածով: Որքա՜ն ծանր էր այս հարուածը յարաչարժ մարդու համար:

Ներս մտաւ մօտաւորապէս քառասունհինգ տարեկան մի կին, ձեռքին նախաճաշ՝ հիւանդի համար:

— Այսօրուանից կ'ազատուես մենակութիւնից, հայրիկ: Գուրգէնը ասել է Սլաւիկին, ու մի լաւ նորեկ կին է ճարել. կարելի է նրան վստահել թէ' տունը, թէ' քեզ:

— Ապրես, ապրես Անեաջան, շատ ապրես, երջանիկ ապրես... այդքան մի' մտահոգուիր իմ մասին. ես ինչի՞ եմ պէտք որանից յետոյ:

— Խնդրե՛մ հայրիկ, էլ չըխօսես այդ ուղղութեամբ. այժմ կարեւորը այն է, որ դու հանգիստ լինես ու ես չմտածեմ, որ դու տանը մենակ ես, երբ գնում եմ աշխատանքի:

Ուրախ-ուրախ ներս մտաւ 20-22 տարեկան մի սիրուն երիտասարդ: Դա Սլաւիկն էր, պապիկի աչքի լոյս թոռնիկը:

— Ասա' տեսնեմ պապիկս, ի՞նչ ես ցանկանում, ի՞նչ բերեմ քեզ այսօր վերադարձիս:

— Ոչ մի բանի կարիք ունեմ որդի, միայն հոգ տար մի քիչ այգուն... երեխեքը քարկոծում են, փճացնում են ծառերը, մեղք է, մեղք, որդի':

— Պապի ջան, ես քեզ նրման գիւղատնտես չեմ, բայց անհոգ կաց, կը կատարեմ քո ցանկութիւնը:

— Թէ գնացէ՛ք, գնացէ՛ք ձեր գործին, ուշանում ես Սլաւիկ... Դու էլ կ'ուշանաս Անեա... Ո՞րտեղ է Սիրուշը...

Բախեցին սենեակի դուռը. այս անգամ եկողը ծերունու միւս դստեր ամուսինն էր՝ Գուրգէն Սաղաւարտեանը: Բաւականին գիրուկ, առողջ երևոյթով. յիսունի մօտ մի զուարճախօս մարդ...

— Վայ, ինչքան վախեցայ, որ քեզ տանը չեմ գտնի, բժշկուհի ջան, — ասաց նա, բազմելով մօտիկ թիկնաթոռի վրայ: Տիկինս հրամայեց, որ ինքս քեզ ներկայացնեմ... ինչպե՞ս էր անունը, հա' տիկին Մարկոյին:

— Ինչպե՞ս թէ Մարկո, ասել էին Մաքրիկ...

Գուրգէնը մի երկար շունչ քաշեց, կարծես նոր իմացաւ, որ շատ շտապ էր բարձրացել աստիճաններից:

— Մարկո կամ Մաքրիկ, ի՞նչ գիտենամ: Այժմ լսիր, լիազօրուած եմ քեզ մի քանի խօսքով տալ նրա բնութագիրը: Եկել է Սիրիայից, մօտաւորապէս 50 տարեկան, անգրագէտ, մենակ կին է, ուզում է աշխատել մէկի մօտ: Ապրում է հարեւան Նազանիի տանը, խեւքը գլխին կին է երևում: Միջանցքում է, սպասում է քո հրաւէրին:

— Այ քեզ բա՜ն, սպասում է միջանցքում, — ասաց Անեան, թռաւ դուրս, ու մի րոպէ անց մտաւ ներս նորեկի հետ, ցոյց տուեց նրան մի աթոռ և ասաց. — խնդրեմ, տիկին, նստէ՛ք:

Մարկոն նստեց աթոռի ծայրին և ասաց համեստօրէն.

— Ինչո՞ւ տիկին էք ասում ինձ:

— Ինչպե՞ս էք ուզում որ կոչեմ Ձեզ, — ասաց Անեան նայելով նրան:

— Իմ անունով:

— Այսի՞նքն:

— Ասացէք Մարկո, Մաքրիկ, միևնոյնն է... միայն տուէք ինձ մի անուն... մինչև այսօր շատ անուններ եմ ունեցել:

Մարկոյի վերջին խօսքերը գրաւեցին հիւանդի ուշադրութիւնը: Նա դէմքը դարձրեց դէպի նա ու ասաց.

— Ուրեմն քո մկրտութեան անունը ոչ Մարկո է, ոչ էլ Մաքրի՞կ:

— Ոչ Մաքրիկ, ոչ էլ Մարկո... — Նա դարձաւ Անեային. — Դո՞ւք էք բժշկուհին:

— Այո, — ասաց Անեան իսկոյն հասկանալով, որ նորեկը խոյս էր տալիս հարցաքննութիւններից: — Գիտէ՞ք ինչ, Մարկո ջան, դուք մեր տանը կը մնաք որպէս մեր քոյրը: Մենք փոքր երախայ չունենք, մեր ամէնքիս սիրելի երախան մեր հայրիկն է: Նրան դու հոգ կը տանես այնպէս ինչպէս քոնը: Մանաւանդ կը պատմես նրան հայրենադարձների կեանքից. նա շատ է հետաքրքրւում ձեզնով:

— Ամենայն սիրով, ինչո՞ւ չէ... պատմութիւններ շա՜տ, — թեթև հառաչեց Մարկոն:

Անդամալոյծը հետևում էր նրանց խօսակցութեանը. կարծես ուզում էր մի բան ասել, երբ յանկարծ բացուեց սենեակի դուռը, ու ներս մտաւ մի սպիտակահեր պառաւ... Նա դանդաչելով մօտեցաւ Անեային ու ասաց.

— Ի՞նչպէս ես, հանըմ աղջիկս:

— Լաւ եմ նոնոշիկ մամիկս, շատ լաւ, դո՞ւ ինչպէս ես, — ասաց Անեան ու դարձաւ Մարկոյին: — Չէք ճանաչում, չէ՞:

— Երևի Ձեր մայրն է, — ասաց Մարկոն զարմացած տարօրինակ պառաւի վրայ:

Սաղաւարտեանը քահ-քահ ծիծաղեց:

— Մա՜յրս, — թեթև հառաչեց Անեան, — երանի գոնէ նմանէր նրան: — Նա դարձաւ պառաւին, — Սիրուշ, ծանօթացիր մեր Մարկոյին:

Պառաւ կինը ակնթարթի մէջ հանեց կեղծամը... երևան եկան նրա սաթի նման սև խոպոպները... մօտեցաւ Մարկոյին, ու ասաց իր բնական քնքուշ ձայնով.

— Սիրուշ Ալավերդեան:

— Ձեր աղջի՞կն է եղեր, — ասաց Մարկոն դեռ զարմանահար:

— Աղջիկն է, աղջիկը, — ասաց Սաղաւարտեանը, որ դեռ ծիծաղում էր: Այս տարի աւարտում է Թատերական ինստիտուտը, քննութեան մէջ են, ջադու պառաւի դեր է խաղալու:

Սիրուշը թռաւ դուրս, շուտով մաքրեց դէմքի գրիմն ու վերադարձաւ վարդի նման թարմ ու գունագեղ:

Մարկոն հիացմունքով նայում էր պապիկի շուրջը սոխակի նման ճլուըլացող դեռատի աղջկան... Նա ուրախ էր, որ գտնւում էր մի այդպիսի ընտանիքում: Բայց կար ծես մի մութ ամպ սահեց նրա դէմքից... թեթև հառաչեց ու ասաց գրեթէ մրմունջով.

— Է՜հ... աշխարհ է. միշտ էլ եղել են բախտաւորներ ու անբախտներ...

Հիւանդը նորից ուշադիր նայեց Մարկոյին:

Անեան նայեց ձեռքի ժամացոյցին, ու շտապեց ասելու.

— Դեհ, այսպէս, վերադարձիս կը խօսինք մանրամասնօրէն մեր անելիքների մասին, Մարկո ջան, հիմա ես գնամ: Դու մեր տանը կը լինես այնպէս, ինչպէս քո հօր և երեխաների հետ.

— Ես ոչ ոք չունեմ, — դառնօրէն ժպտաց Մարկոն. — հիմա, սակայն, ունեմ բոլորը միանգամից:

Անեան և Գուրգէնը դուրս եկան:

(Շարունակելի)

★ ԵՐԵՒԱՆ ★

ՀՌՈՄԻ ՏԱՐԻՔՆ ՈՒՆԻ

Մոսկուայէն մինչեւ Հայաստանի մայրաքաղաքը միայն երեքուկէս ժամէն կը հասնի օդանաւը: Ու ես, «Իլ 18»ի մը սրահին մէջ հանգստօրէն նստած, անապարանքով կը թերթատեմ զբօսաշրջիկային տեղեկութիւններու գիրք մը: Ցիշողութեանս մէջ կ'ուզեմ վերականգնել այս քաղաքին վերաբերեալ գլխաւոր տեղեկութիւնները:

Նախ ի՞նչ տարիք ունի Երեւան:

Հայ հին տարեգրութիւններու մէջ անոր անունը առաջին անգամ յիշուած է 607ին: Ուստի, քաղաքին ծննդեան մօտաւոր թուականը այդ նկատուած էր: Բայց վերջերս քաղաքին մօտերը գտնուող Երվունի բերդաքաղաքի պեղումներուն ընթացքին ի յայտ եկաւ, թէ Երեւանը (որ յիշեալ բերդաքաղաքին կը պարտի իր անունը) հիմնուած է Ուրարտուի պետութեան մէջ, Արկիշտի Ա. թագաւորի կողմէ, մեր թուականէն առաջ 783ին: Սալաքարերու վրայ գտնուած եւ երկրաբաններու կողմէ կարդացուած սեպաձեւ գրութիւնները ոչ մէկ կասկած կը ձգեն այս մասին:

Այսպէս ուրեմն, Երեւան 2746 տարեկան է, այսինքն Հռոմի տարիքն ունի:

Միջնադարուն, Սեւ ծովու եզերքները գտնուող քաղաքներէն մեկնող կարաւանները Իրան եւ Հնդկաստան երթալու համար Երեւանէն կ'անցնէին:

Ու այժմ ի՞նչ կը ներկայացնէ Հայաստանի մայրաքաղաքը: Սովետ Միութեան արդիւնաբերական ու մշակութային մեծ կեդրոններէն մէկն է ան: Մեքենաշինական ու քիմիական գործարաններ, թեթեւ ու սննդեղէնի արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններ, շինանիւթերու գործարաններ...:

Հայկական ՍՍՌ ի Գիտութիւններու Ակադեմիան, գիտահետազօտականներ, համալսարան, փոլիթեքնիքական ինստիտուտներ, բժշկական, երկրագործական ու այլ ինստիտուտներ...:

Թանգարաններ, թատրոններ, մարզադաշտեր...: Եւ 600 հազարէ աւելի բնակչութիւն մը, որ երեսուն-քառասուն տարի առաջուան բնակչութեան առ նուազն տասնապատիկն է:

Զբօսաշրջիկային տեղեկութիւններու «Երեւան» գիրքը կը պարունակէր լաւ տեղեկութիւններ, որոնք կը շահագրգռէին զիս:

...Մէկ շաբաթ մնացի Երեւանի մէջ, ուր շահագրգռական հանդիպումներ ու խօսակցութիւններ ունեցայ:

Հայաստանի գիտութիւններու Ակադեմիայի փոխ նախագահ՝ կենսաքիմիագիտութեան տոքթոր Հրաչեայ Բունեաթեան ինծի ցոյց տուաւ Հայ ժամանակակից նկարիչներու գործերէն կազմած իր գեղեցիկ ժողովածուն: Երեւանի Օփերային տնօրէնը՝ կոմպոզիտոր Էտկար Յովհաննէսեան եռանդով խօսեցաւ սպեր-նեքիքայի մասին եւ «լուսաւոր երաժշտութեան» մասին:

Հայկական սինեմայի սթիւտիոյին մէջ ծանօթացայ Մայա Հայրապետեանին, որ նոր Ֆիլմի մը մէջ կը խաղար, եւ որ նոյն ատեն Երեւանի նշանաւոր Մատենադարանին հետազօտողներէն է: Մայա ինծի խօսեցաւ ռուս բանաստեղծ Վալերի Փրուսովի կողմէ հայ գրողներու գործերու թարգմանութեան մասին:

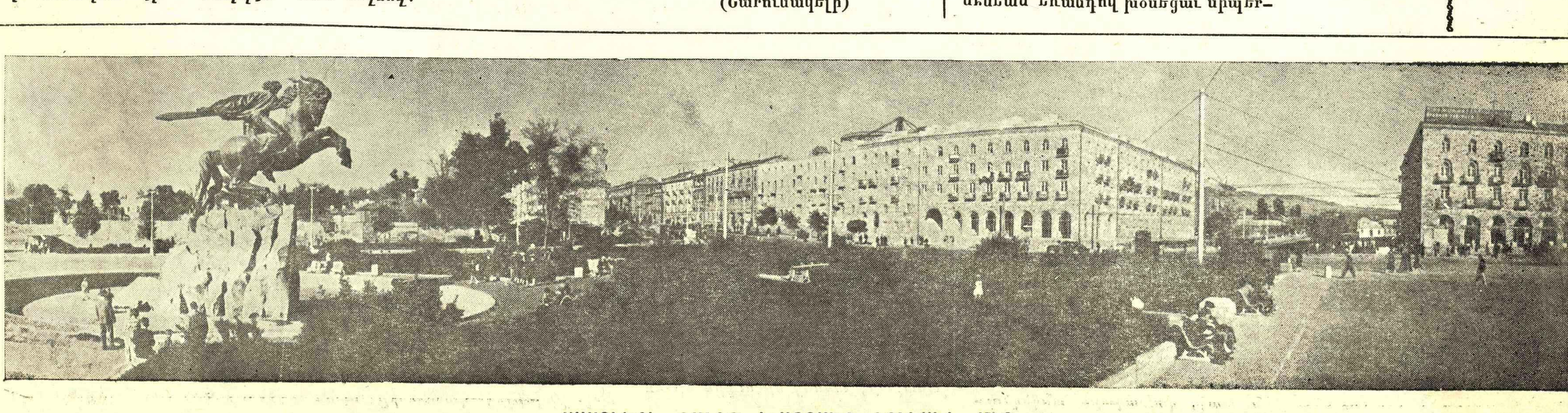
Տեսնուեցայ դաշնակահար Նակով Զաքարեանի հետ: Մեծ հաճոյքով լսեցի իր նուագը, որմէ վերջ միասին գացինք Երեւանի նոր շինուած թաղամասերը, ուր Զաքարեան իւրաքանչիւր տունը ինծի ցոյց կուտար այնպէս, որ կարծես իր սեփականութիւնը ըլլային այդ տուները: Իրմէ իմացայ թէ Երեւանի բնակիչները տարեկան 6 հազար նոր բնակարան կը ստանային, թէ վերջին չորս տարիներու ընթացքին այնքան նոր տուներ կառուցուած են այնտեղ, որքան նախորդ կէս դարու ընթացքին, թէ Երեւանի մէջ գոյութիւն ունին նախապատրաստ տուներու ձեռնարկութիւններ եւ թէ այս տարի իսկ կը սկսի գործել տուներու մասեր պատրաստելու սահմանուած կոմպինատը... :

Աշխարհահռչակ ութսունամեայ նկարիչ Մարտիրոս Սարեան զիս երկար ատեն պահեց իր աշխատանոցին մէջ եւ երբ իմացաւ, թէ միայն մէկ շաբաթ կը մնամ Երեւան բսաւ ինծի.

— Շատ քիչ: Առնուազն մէկ ամսուան համար գալու է մեր երկիրը եւ նոյնիսկ՝ մէկ տարուան համար: Բայց կը վախնամ, որ Երեւանի մէջ քանի մը ամիս մնալէ ետք, պիտի չուզես մեկնիլ...:

... Քաղաք մը իր բնակիչներով յայտնի կ'ըլլայ: Երեւանի մէջ համոզուեցայ թէ որքան ճիշդ էին Սարեանի այդ խօսքերը: Երեւանը յիշողութեանս մէջ քանդակուեցաւ որպէս գեղադէմ, նրբամարմին ու լայն ուսերով մարդ մը, որ զինք շրջապատող լեռները մէկ կողմ հրած է եւ կապոյտ ու պայծառ երկինքին տակ կանգնած է իր ըմբիշի ամբողջ հասակով:

Ն. ԹԱՐԱՍՈՎ

«ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» Ի ԱՐՁԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Անմիջապէս որ ատեանին նիստը փակուեցաւ, դատաւոր Կորտոն Գավուր աճապարանքով իր տունը ճամբան բռնեց: Դատարանին մէջ, ընդունայն տեղը փորձած էր իր ուշադրութիւնը ընթացիկ գործերուն վրայ կեդրոնացնել: Իր անձնական մտահոգութիւնները անյաղթելիօրէն զինքը կը մտալլկէին: Փաստաբանները, ի տես իր նեղսիրտ և գայրացկոտ վարմունքին — խիստ տարօրինակ պարագայ մըն էր արդարեւ — հիւանդութեան կը վերագրէին իր այս վիճակը:

Դատաւորն ալ, իր զաւկին ընթացքէն բան մը հասկցած չունէր: Իրա՛ւ է թէ շատ անգամներ Հովարտ զինքը յուսախաբ ըրած էր, բայց և այնպէս չէր կարծեր թէ ան գողութեան ալ կրնար ընդունակ ըլլալ, ինչ որ խիստ անպատուաբեր կը նկատէր: Ու կը խորհէր որ կիրքի ազդեցութեան տակ սպանութիւն մը աւելի ըմբռնելի էր, քան Հաննա Մերչանի գոհարեղէններուն աղտոտ գողութիւնը:

— Ի՞նչ կրնայ ըլլալ այսպիսի ընթացքի մը պատճառը, կ՚ըսէր ինքն իրեն՝ դատաւորը: Առեւանգման մէկ պահուն, հեռաձայնած էր Տիանայի, որ իրեն հաւաստած էր՝ թէ նոյն իրիկունն իսկ խնդրոյ առարկայ գոհարեղէնները պիտի վերադարձուէին:

— Քանի որ այդպէս է, ինչո՞ւ նոյն պահուն իսկ զանոնք քեզի չյանձնեց:

— Պատճառը՝ վերադարձիդ կը բացատրեմ, հա՛յր, մի՛ մտահոգուիր, ամէն ինչ լաւ կ՚ընթանայ:

— Տեսնե՛նք, ըսաւ հայրը, կասկածոտ շեշտով մը:

Մինչ դատաւորը, Հովարտի հետ Տիանայի ունեցած տեսակցութեան մանրամասնութիւններուն ժամ առաջ տեղեկանալու համար աճապարանքի մէջ էր, տուն հասնելուն, նշմարեց որ ան Մերչաններու հետ նստած թէյ առնելու վրայ էր, որով ստիպուեցաւ պատեհ առիթին սպասել, անոր հետ գրասենեակին մէջ առանձնանալու համար:

Երբ վերջապէ՛ս գլուխ գլխի մնացին, Գավուր մռմռեց.

— Խօսէ՛ նայիմ, Տիանա.

— Ըսելիքս մեծ բան մը չէ՛, հայր, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը: Զինքը իր գրասենեակը գտայ. խոստացաւ այս երեկոյ բոլոր գոհարեղէնները յանձնել: Երեկոյեան ժամը ութուկէսին, պէտք է որ իր տունը գտնուիմ: Ահա՛ ամբողջ ըսելիքս:

— Ըսել է ամբաստանութիւններդ չհերքե՞ց:

— Ուրանա՛լ անկարելի էր, իր այս արարքին համար ես գիս շատ շա՛տ ճնշուած կը զգայի, հա՛յր:

Դատաւորը կատարելապէս չփոթած էր:

— Ի՞նչ եղած է արդեօք իր այս ընթացքին պատճառը, մռմռջեց դարձեալ.

— Կանգիտանամ հա՛յր. բան մը ըլլալու է հարկաւ. ա՛հ, ինչ գիտնամ:

Գավուր աչքերը վրան սեւեռեց:

— Ըսէ՛, ինչո՞ւ կը ծածկես, պնդեց յանկարծ դողդոջուն ձայնը բարձրացնելով:

— Անկեղծ կ՚ըսեմ թէ ոչինչ գիտեմ, հա՛յր, գոչեց Տիանա յուզուած: Շուարած վիճակ մը ունի. երբեք այսպիսի բան մը ըրած պիտի չըլլար, եթէ... այսուհանդերձ, ոչինչ յայտնեց այդ մասին, պատրուակելով որ ի վիճակի չեմ իրեն օգնելու: Տժգոյն, ահաբեկ երեւոյթ մը ունէր. ո՜հ ինչքան ցաւ ազդեց վրաս...

— Ինչո՞ւ սակայն գոհարեղէնները անմիջապէս քեզի չյանձնեց. ի՞նչ պատճառ կար այս իրիկուան սպասելու:

— Պատճառը Մարսելլայի ներկայութիւնն էր:

— Ըսել կուզես թէ... ա՞ն էր իրեն այս յետաձգումը թելադրողը:

— Ո՛չ, ո՛չ, երբե՛ք, հա՛յր. այդ աստիճան խիստ մի՛ ըլլար անոր հանդէպ: Ոչ մէկ յանցանք կարելի է իրեն վերագրել այս խնդրին առնչութեամբ: Պատճառն այն է, որ Մարսելլան բոլորովին կ՚անգիտանայ այս գողութիւնը, և եղբայրս ալ կ՚ուզէ որ ան միշտ այսպէս անտեղեակ մնայ այդ մասին: Գոհարեղէնները վերցուցած ըլլալուն համար շատ զգացուած է և կը փափաքի ժամ առաջ զանոնք վերադարձնել:

— Ինչ որ ալ ըլլան այդ պայմանաժամի մասին տուած բացատրութիւններդ, ինծի բաւարար չեն թուիր, պատասխանեց հայրը հանդարտութեամբ:

— Բայց այս իրիկուընէ առաջ գոհարեղէնները առնելու կարելիութիւնը չունի. ինծի յայտնեց որ զանոնք պարկով մը, իր աշխատանոցին բազրոնակին մէջ պահած է, և թէ կինը տունը կը մնայ: Այսպիսի օդով մը անշուշտ, դուրս ելլելու տրամադիր չըլլար: Պարկը առնելու պարագային Մարսելլան զինքը տեսնելով պիտի հարցափորձէ, մանաւանդ որ Հովարտ, հակառակ իր սովորութեանը, կանուխ տուն գացած պիտի ըլլայ: Եւ որովհետեւ շատ խռոված է, յստակ պատասխան մը տալու անպատրաստ է այժմ...:

— Այսինքն, բացատրութիւն մը հնարելու ի վիճակի չէ՞, ըսել կ՚ուզես: Լա՛ւ, ուրեմն այս իրիկուան կը սպասենք:

— Մարսելլան ժամը ութին դուրս պիտի ելլէ և երեկոյթը պիտի անցընէ բարեկամներու մօտ, որով Հովարտ, այդ ժամուն, տունը մինակ պիտի մնայ:

— Հը...

Դատաւորը, թէեւ քիչ մը հանդարտած էր, գոհարեղէններու վերադարձի մասին յուսադրուած ըլլալով, բայց հեռու էր տակաւին իր բնական վիճակը գտնելէ: Զաւակը գող մը նկատելու իրողութիւնը, կը չարչրկէր զինքը: Եւ յետոյ, մտահոգութեամբ կը հաստատէր՝ որ տղուն ընտանեկան յարկին տակ, փոխադարձ անկեղծութիւնն ու վստահութիւնը կը բացակայէին բոլորովին: Եւ այս մտածումներուն մէջ խորասուզուած, անշարժ մնաց պահ մը:

Կ՚ատէր հարսը՝ Մարսելլան: Առաջին մէկ օրէն, զայն նկատած էր եսասէր և հպարտ կին մը, անընդունակ իր ամուսնոյն բարոյական յենարանը հանդիսանալու:

Յամառօրէն ընդդիմացած էր անոնց ամուսնութեան, և այն օրէն ի վեր որ Հովարտ առանց իր հաճութեան պսակուած էր այդ կնոջ հետ, ինք ոտք կոխած չէր անոնց յարկէն ներս:

Յաճախ, Տիանա, փորձած էր համոզել հայրը որ փոխէ իր ընթացքը կարգ մը պարագաներու մէջ և սակայն, միշտ ալ հանդիպած էր անոր ծայրայեղ յամառութեանը: Հետեւաբար կարելի չէր մեղադրել Մարսելլան, որ զանոնորէն վշտացած էր իր աներոջ վերաբերմունքէն, որով՝ և բնականաբար, անոնց երկուքին միջեւ լուռ և տեւական ատելութիւն մը պիտի աճէր շարունակ:

— Կուզե՞ս որ քեզի ըսեմ թէ ի՞նչ են Հովարտի մտահոգութեանց պատճառները. բացագանչեց յանկարծ հայրը, չեշտակի Տիանայի նայելով:

— Խնդրե՛մ հայր, չեմ ուզեր որ Մարսելլային վերագրումներ ընես:

—Ինչպէ՞ս թէ չէ. անոր հետ չամուսնացած, այսպիսի չարագործութեան մը միտքը ո՛չ իսկ պիտի յղանար Հովարտ: Ան է որ, այսպէս կամ այնպէս, զինքը մղեց այդ պիղծ արարքին: Պարտքերու տակ ճնշուած ըլլալու է:

— Ան յանցանք չունի, հա՛յր. ես անկէ աւելի ծախսող եմ... ինչո՞ւ այսպէս զինքը անդադար մեղադրել: Խորքին մէջ, իսկապէս որ շատ շնորհալի աղջիկ է Մարսելլան...

— Լսէ՛ Տիանա. աւելի լաւ է դէպքերը անաչառութեամբ դատել. ընդմիջեց դատաւորը սառնութեամբ: Հովարտ, ինչպէս ներկայիս, նոյնպէս անցեալին մէջ, նկարագրով տկար մէկն է եղած: Ամէն ոք կրնայ զինքը խամաճիկի մը պէս մատի վրայ առնել: Իր ամուսնութեան յաջորդող այս քանի մը ամիսներու ընթացքին է որ կը պատահի այսպիսի դէպք մը որուն միակ պատասխանատուն, կասկած չկայ թէ իր կինն է...:

Ահաւասիկ չափազանց անհեթեթ կարծիք մը, որ երբ և իցէ ունեցած ըլլար, դատաւոր Կորտոն Գավուր, մտածեց Տիանա, դէպի դուռը ուղղելով իր քայլերը: Այս իրիկուն Հաննան պիտի տեսնեմ, գոհարեղէնները ձեռք պիտի անցնեմ. ուստի պէտք է պաղարիւն և հանդարտ գտնուելու ճիգ մը ընել, մտածեց իւրովի Տիանա. տարօրինակը այն էր որ եղբօրը տան մէջ հանդիպած խորհրդաւոր ամոլի մասին, հօրը ոչինչ ըսա...

(Շար. տես. էջ 5)

ԳՐԵՑ ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ

Չինաստանի քաղաքներէն մէկուն մէջ կ՚ապրէր՝ Չինկ Չանկ Չոնկ անունով հնակարկատ-կօշկակար մը, որ մուրճը ձեռին՝ օրն ի բուն կ՚աշխատէր իր եւ իրեններուն օրապահիկը ապահովելու՝ տքնութեամբ եւ անհուն զրկանքներով...:

Կեանք մը չէր այս, որովհետեւ հազիւ ծայրը-ծայրին կրնար բերել...: Ու ոչ մէկ յոյս ունէր ապագային համար...: Ի՞նչ ընել:

Երկա՜ր կը մտածէ, կ՚որոճայ. ի վերջոյ ինքն ալ պէտք է բան մը ըլլայ, ինչպէս իր նախկին ընկերները, որոնք յամառ աշխատանքով եւ աննկուն կամքով հասած են նախանձելի դիրքերու...:

Ահա՛ կը գտնէ միջոցը...

Մէկդի կը նետէ մուրճն ու աքցանը եւ կը նետուի ասպարէզ:

Կը հաւատայ որ ինք գրելու շնորհ ու խմոր ունի. ինչո՞ւ իր ներքինը փոթորկող հուրը պիտի թողու որ մոխրանայ... Հին Չինաստանի նոր փրկիչը ըլլալու սահմանուած է ինք, նո՛ր գաղափարներով եւ նո՛ր տեսութիւններով...: Իր ժողովուրդին գրական եւ լեզուաբանական աշխարհը պէտք է նուաճէ՝ խիզախ եւ ամեհի մարտնչումներով... Կ՚արիանայ իր իսկ թելադրանքէն եւ կը սկսի գործի...,

Հռչակ շահելու եւ իր անունը տարածելու, եւ ինչո՞ւ չէ, յաւերժացնելու համար՝ կը յարի Վախ-Վախ-Վանկ կուսակցութեան, որ կակղամորթութեան եւ բամբասանքի դէմ պայքարելու համար կազմուած էր...:

Չինկ Չանկ Չոնկ այնտեղ կը մասնակցէր ցայգատօներու, ընկերակցութեամբ տիպեւնկէ տիկիններու...:

Չինկ Չանկ Չոնկ գոհ է իր այս վիճակէն. հետզհետէ կը մօտենայ իր երազած դիրքին: Զինք սկսած են կոչել «Պայծառափայլ Իմացականութիւն»...:

Սակայն, դեռ կայ անանցանելի պատնէշ մը, զոր հարկ է քանդել... ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներով: Շողոմանքով եւ ի հարկին սաղրանքներով կը յաջողի կուսակցութեան ղեկավարներէն ըլլալ: Հիմա այլեւս իրն է կուսամամուլը...: Պիտի կրնայ իր գաղափարները, իր տեսութիւնը ի լոյս ընծայել խաւարի մէջ տուայտող իր ժողովուրդին համար:

Կը նստի սեղանին առջեւ եւ կը գրէ իր չնաշխարհիկ գլուխգործոցը... «Մենք Չինարէն Գիտենք» տեսաբանութիւնը...:

Չինկ Չանկ Չոնկ երջանի՜կ է, անհունս երջանիկ որ իր անմեռ գործով գրական կաճառին մէջ իր անունը ոսկի տառերով պիտի արձանագրուի: Կը ծրարէ իր գիշերներու երկունքներէն եւ աղիքներու գալարումէն ծնած երկը եւ կը վազէ խմբագրատուն...

Խմբագիրը, իր նախկին ընկերներէն, նկատելով կուսակցութեան մէջ Չինկ Չանկ Չոնկի ունեցած դիրքը, ակնածանքով եւ տեսակ մըն ալ երկիւղով տեղ կուտայ բարեկամին եւ կը հարցնէ անոր այցելութեան շարժառիթը:

— Չիս մտիկ ըրէ, կ՚ըսէ մեր հերոսը յոխորտանքով, գրական աշխարհը նուաճող երկ մը բերած եմ, կ՚ուզեմ որ շաբաթներ, օրեր առաջ յայտարարէք, որպէսզի հետաքրքրութիւն արթնցնէք ընթերցասէր հասարակութեան մէջ...:

Սիրո՛վ, կը պատասխանէ խեղճ խմբագիրը սկեպտիկօրէն, պարտ ու պատշաճը պիտի տնօրինենք...:

Չինկ Չանկ Չոնկ յաղթական դուրս կը նետուի խմբագրատունէն... բազկատարած գոհութիւն մատուցանելով Աստուծոյ... որ ամէն բան կարգին է...:

Եւ իսկապէս ալ, խմբագիրը, օրերով շաբաթներով, ընթերցողին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ հրատարակուելիք «Մենք Չինարէն Գիտենք» հոյակա՜պ երկասիրութեան...:

Եւ կը հրատարակուի անիկա: Ընթերցողները, որոնց մեծագոյն մասը՝ գրագէտներ, գիտնականներ, հրապարակագիրներ, արուեստագէտներ եւայլն, անհամբեր եւ քիչ մըն ալ ապշանքով կը հետեւէին ամէն օր լոյս տեսնող թերթին, թէ ի՛նչ կրնար ըլլալ հասարակ հնակարկատ-կօշկակարի մը տեսաբանութիւնը...: Բայց բան մը չէին հասկնար անոնք, իրարու կը հարցնեն թէ ուեէ մէկը բան մը հասկցա՞ծ էր...: Ի՛նչ պիտի հասկնային խեղճերը, քանի որ հեղինակը՝ ինքը բան մը հասկցած չէր իր գրածէն...:

Ամիսներ կը տեւէ այս արգահատելի կատակերգութիւնը, որ ոչ սկիզբ ունէր, ոչ վերջ... Իւրաքանչիւր էջ կրկնութիւնն էր նախորդին. եւ ահա, վերջապէս կ՚աւարտի, Չինկ Չանկ Չոնկի արտասովոր երկը...:

Ան կը սպասէ, որ արտայայտուին իր գործին մասին: Ո՛չ մէկ արտայայտութիւն...: Չի յուսահատիր: Գրքոյկը կը վերածէ իր մտքին արգասիքը, աննշան գին մըն ալ նշանակելով...: Ոչ մէկը կը մօտենայ... ո՛չ մէկ պահանջ: Այս անգամ՝ կը հարկադրուի նուէրի ձեւին տակ ղրկել աստ-անոր, յուսալով որ գոնէ կը խղճան ու դրուատիքը կ՚ընեն իր անհուն զոհողութիւններուն գնովը լոյս աշխարհ եկած իր հոգեհատորին...:

Ապերախտնե՜ր, ո՞ւր են սա մտաւորական կոչուողները, որոնք հրապարակը կ՚աղմկէին թէ գրական մշակներ են իրենք: Չկա՜ն անոնք հիմա. չքացած են, կորսուա՜ծ... ձգելով որ Չինկ Չանկ Չոնկ ողբայ իր սեւ եւ անողորմ բախտը...:

Սակայն ո՛չ. առնելիք ունենան...: Այս պարագային՝ Չինկ Չանկ Չոնկ լաւ մը կը զինուի իր ամենահատու զէնքերով եւ մամուլի էջերէն իր հոգիին մաղձը կը թափէ ամենուն վրայ, առանց խտրութեան...:

Յոգնած, պարտասած այս անհեղ մարտնչումներէն, քայքայուած ջիղերը կազդուրելու համար ան չերեւիր այլեւս հասարակութեան մէջ... ինքզինքը կամաւոր բանտարկութեան կ՚ենթարկէ...:

Գիշեր մը, այդ տաժանելի գիշերներէն, ուր կը խոկայ իր անցեա՜լ կեանքի անփառունակ օրերո՜ւն... յանկարծ ձայն մը կը հասնի ականջին...: Կը սրէ իր լսողութիւնը՝ լաւ իմանալու համար...: Աչքին ուրուականներ կ՚երեւին...: Ձայնը մութին մէջէն կը պոռայ.

= Կօշկակա՜ր, կօշիկէդ վեր մի՛ ելլեր...:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Հ.Մ.Մ.(ՊԷՅՐՈՒԹ) ԿԸ ՅԱՂԹԷ ՖԱՅՍԱԼԻ

Հ.Մ.Մ. (ՊԷՅՐՈՒԹ) ԿԸ ՅԱՂԹԷ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԱԽՈՅԵԱՆ ՖԱՅՍԱԼԻ (5—2)

6 Յունուար 1964։ Հայկական Ս. Մնունդի եզակի յետմիջօրէ մը։ Հասարակութիւնը փութաց ներկայ գտնուելու ֆութպոլի փոխ-վրէժի խիստ հետաքրքրական մրցումի մը՝ Սահակեան մարզադաշտին վրայ, Յորդանանի ախոյեան ՖԱՅՍԱԼի և Պէյրութի Հ.Մ.Մ.ին միջեւ։

Ժամը ճիշդ 3ին, յատկապէս հրաւիրուած Մթէյն գիւղի տիրամիք փողերախումբի հնչիւններուն տակ դաշտ մուտք կը գործէ հովանաւոր օրուան Նախագահ Պր. Վիքթոր Մուսա, քանի մը րոպէ ետք կը ժամանէ նաեւ Գերշ. Տ. Գինէլ Եպիսկ. Ճերեճեան, տեղ գրաւելով օրուայ հովանաւորի կողքին։

Միջազգային ծանօթ իրաւարար Պր. Սարգիս Տեմիրճեանի ազդանշանով կը սկսի մրցումը։ Առաջին վայրկեաններուն այնպէս կը թուի, թէ ՀՄՄ պիտի չկարենայ փայլուն արդիւնք մը ձեռք ձգել, ինչպէս այդ կարողացած էր Ամմանի մէջ, նոյն խումբին դէմ (5 — 2)։ Արդարեւ, Ֆայսալի երիտասարդ տղաքը տոկունութեամբ ետ կը մղէին ՀՄՄի յարձակողականները, նոյն ատեն վտանգելով հայկական խումբին բերդը։ 16 վայրկեաններ մէկ կիսադաշտէն միւսը երթեւեկելէ ետք, վերջապէս, Մարտիկ Ա.ի մէկ ճարտար փոխանցումով և Յովսէփի ուժգին հարուածով, գնդակը կ'երթայ հանգչելու յորդանանեան բերդէն ներս։ «Ֆայսալ»ի տղաքը քանիցս կը վտանգեն ՀՄՄի բերդը, բայց չեն կրնար արդիւնք ձեռք ձգել։ Կիսախաղը վերջ կը գտնէ 1 — 0 արդիւնքով։

Երկրորդ կիսախաղը կը սկսի ՀՄՄի բացարձակ գերակայութեամբ։ Մարտիկ, ճարպիկ փախուստով մը, առանձին մնալով յորդանանցի բերդապահին հետ, կէտ մը կ'ապահովէ։ Ականատես կ'ըլլանք նոյն Մարտիկին — լիբանանեան ֆութպոլի անողոք սքոռըրին — յաջորդական 26րդ և 28րդ վայրկեաններուն նշանակած միջազգային կոչուելու արժանի երկու կէտերուն։ Մրցումին արդիւնքն է՝ 4 — 0։ 34րդ վայրկեանին, իր անհատական խաղարկութեամբ աչքի զարնող յորդանանցի թիւ 11ը, քսան մեթրէն տրուած անզուսպ հարուածով մը կը բռնաբարէ Ուաժիհի բերդը։ Հազիւ չորս վայրկեան անց, Պարգեւ, ձախ ծայրէն և շեղակի կը նշանակէ անակնկալ կէտ մը, որ կ'ըլլայ նաեւ վերջինը՝ իր խումբին։ Խաղը կը շարունակուի և ահա իրաւարարը արդար բենալթի մը կուտայ ի նպաստ «Ֆայսալ»ի։ Կը քաշեն։ Կոլ։ Խաղը վերջ կը գտնէ 5 — 2 շնորհաւորելի արդիւնքով։ Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 7ին, ՀՄՄի Պէյրութի Տեղական Վարչութիւնը, ի պատիւ «Ֆայսալ»ի մարզիկներուն և ղեկավարութեան տուաւ թէյասեղան մը՝ ՀՄՄի Ակումբի սրահին մէջ։

ԱՐՄԷՆ

ՈՒԿԱՆՏԱ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻ Ա.Մ.Հ.ԷՆ

Յունուար 15ին Գահիրէի Ջամալէքի դաշտին վրայ, հազարաւոր հանդիսատեսներու ներկայութեան տեղի ունեցաւ Թոքիոյ ողիմպիականի ֆութպոլի մրցաշարքին Ա.Մ.Հ. — Ուկանտա հանդիպումը։

Ա. կիսախաղի ընթացքին, եգիպտացիք շնորհիւ իրենց ներդաշնակ խաղարկութեան, նշանակեցին 3 կոլեր. իսկ Բ. կիսախաղին, ԱՄՀի խումբը ունեցաւ թոյլ խաղարկութիւն, մինչ ուկանտական խումբը անցաւ յարձակողականի։ Անոր ձախ յառաջապահ Օմար անառիկ հարուածով մը նշանակեց Ուկանտայի միակ կոլը, որմէ ետք արդիւնքը մնաց 3 — 1 անփոփոխ, ի նպաստ ԱՄՀի խումբին։

ԱՄՀի խումբը ամիսներ առաջ Ուկանտայի մայրաքաղաք Քամպալայի մէջ երթի մրցումին ընթացքին 4 —1 արդիւնքով յաղթած էր ուկանտական խումբին։ Այս զոյգ յաղթանակներէն ետք, ԱՄՀի խումբը պիտի մրցի Սուտանի խումբին հետ, մէկը Խարթումի, իսկ միւսը Գահիրէի մէջ։ Եթէ ԱՄՀի խումբը յաղթէ այդ մրցումներուն, իրաւունք պիտի ստանայ մասնակցելու յառաջիկայ աշնան Թոքիոյի մէջ կայանալիք ողիմպիական միջազգային ֆութպոլի մրցախաղին աւարտական մրցումներուն, 16 երկիրներու խումբերու կողքին։

ՍԷՆ-ԼՈՐԵՆԶՕ ԿԸ ՅԱՂԹԷ

Յունուար 16ին, Տամանհուրի սթատին վրայ տեղի ունեցաւ ֆութպոլի միջազգային բարեկամական մրցում մը, որուն մասնակցեցան Եգիպտոս այցելած արժանթինեան Սէն-Լորենզօ խումբը և ԱՄՀի երկրորդ դասի խումբ մը։

Սէն-Լորենզօ զգալի գերազանցութիւն ցոյց տուաւ եգիպտական խումբին վրայ։ Արժանթինեան խումբը ապահովեց դիւրին յաղթանակ մը 6 — 0 արդիւնքով։

Սէն-Լորենզօ Եգիպտոսի մէջ խաղաց երկու ուրիշ մրցումներ Ահլիի դէմ, առաջինը երկուշաբթի 20 Յունուար Գահիրէ, երկրորդը 22 Յունուարին Ասուանի մէջ, ու յաղթեց, առաջինը 3 — 2 արդիւնքով, իսկ երկրորդը 4 — 0ով։

ՄՐՑԱՆՔՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ծ. Խ.— Հրատարակութեան համար ստացած նե[illegible]խիս շահեկան կոչ մը, որուն գործնական մասը կը հրատարակենք ստորեւ, մեր կարգին հրաւէր ուղղելով «Ջահակիր»ի բարեկամ-աշխատակիցներուն, որ մասնակցին այս մրցանքին։

1965 Թուականին կը լրանայ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը։

... Թէքէեան Մշակութային Միութիւնը կ'առաջադրէ արժանավայել կերպով նշել Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը, ի միջի այլոց բանալով մրցանքներու շարք մը՝ պատմութեան, վէպի, պատմուածքներու, թատերգութեան, պոէմայի և երաժշտութեան, որոնց թեման պէտք է ըլլայ Ապրիլեան Եղեռնը։

Մասնակցողները պարտին իրենց ստեղծագործութիւնները միութեանս հասցնել մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1964։

Դատական կազմերու քննարկումէն և վճիռէն ետք՝ առաջին մրցանակի արժանացած գործերը պիտի տպագրուին և պիտի բաժնուին 1965 Ապրիլին։ Յիսնամեակի բացումը՝ պիտի կատարուի մրցանակի արժանացած թատերախաղին ներկայացումովը։ Եզրափակիչ հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Պէյրութի մեծագոյն սրահներէն մէկուն մէջ, արտասահմանէն և հայրենիքէն հրաւիրուած անձնաւորութիւններու ներկայութեան, 1965 Ապրիլ 24-ին։

Բացի մրցանակի գումարէն, անոր արժանացած գիրքերու սպառումէն գոյացած հասոյթին 25 առ հարիւրը պիտի յատկացուի հեղինակներուն։ Նոյն համեմատութեամբ պիտի տրուի նաեւ թատերախաղի ներկայացումին հասոյթէն։

Մրցանակները պիտի յատկացուին հետեւեալ ձեւով.—

	Ա. ՄՐՑԱՆԱԿ	Բ. ՄՐՑԱՆԱԿ
1. Պատմութիւն Մեծ Եղեռնի	1500 Լ. Ո.	750 Լ. Ո.
2. Վէպ	1500	750
3. Թատերախաղ	1000	500
4. Երժշ. (համանուագ կամ օրաթորիօ)	1000	500
5. Հինգ պատմուածքներ	500	250
6. Պոէմա	500	250
7. Յուշեր	500	250

Մրցումներուն կրնան մասնակցիլ Արտասահմանի և Հայրենիքի գրողներն ու արուեստագէտները։

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար կը խնդրուի դիմել վարչութեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հասցէ.—Գերսամ Ահարոնեան, Նամակատուփ 4192, Պէյրութ, Լիբանան։

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԻՐԱՔ

Ծանօթ է, որ հինգ միլիոն հաշուըող քիւրտ ժողովուրդը երկար ատենէ ի վեր կը մարտնչի իր ազատութեան եւ անկախութեան համար՝ միաժամանակ Թուրք, Իրաքեան ու պարսիկ իշխանութեան դէմ, առաւել կամ նուազ չափով։

Տաճկաստանի կառավարութիւնը, ըստ իր աւանդութեան, աւերածութեամբ եւ արիւնով զսպեց քրտական շարժումը, որ բոլորովին ալ կասած չէ այնտեղ։ Իրաքի մէջ քիւրտերն՝ աւելի ազատ ու բարգաւաճ ըլլալով, եւ օգտուելով Քասէմի ռէժիմին ստեղծած դժգոհութիւններէն, կազմակերպուած շարժումի մը ձեռնարկեցին, երբեմն կանոնաւոր պատերազմի բռնուելով Իրաքեան զօրքին հետ։

Զօրավար Արէֆի պետական հարուածէն ետք կը կարծուէր, որ քիւրտ պետերը պիտի կասեցնեն իրենց շարժումը, քանի որ համակիր էին Արէֆի։

Արէֆ, իր ռէժիմը զօրացնելէ անմիջապէս ետք կոչ մը հրատարակած է, ուղղուած քիւրտ պետերուն, բաղկացած հինգ կէտերէ։ Այնտեղ, զգաստութեան յորդոր կարդալէ ետք, իրերահասկացողութիւն կը փնտռէ եւ անցեալի պատասխանատուութիւնը կը նետէ միապետական վարչաձեւին եւ Քասէմի տիքթաթորութեան վրայ։

Զգուշաւորութեամբ խմբագրուած այս կոչը երբեք չի խօսիր քիւրտերու քաղաքական իրաւունքներուն մասին, և այնպիսի տպաւորութիւն կ'ուզէ ձգել, թէ եղածը դաւանական պարզ տարակարծութիւն մըն է, զոր զէնքի ուժով կարգադրելու հարկը չի զգացուիր։

Արէֆ չի յիշեր, որ անցեալ Մարտին, Պաղտատի կառավարութիւնը կերպով մը ճանչցած էր ըմբոստներու պահանջները, որոնք կը վերաբերին քրտական շրջաններու ներքին ինքնավարութեան։ Այդ տարբեր որ նոյն կառավարութիւնը, իր տապալման նախորէին դրժած էր իր խոստումը եւ վերջնագիր տուած էր քիւրտերուն որ յանձնուին։

Հակառակ անոր որ պաշտօնական հաղորդագրութիւնները արձանագրեցին թէ քրտական շարժումը լուծարքի ենթարկուած է, Իրաքեան նոր գունդերու դիրքաւորումը կ'ապացուցանէր որ շարժումը չէ մարած։ Քիւրտ պետը՝ Պարզանի, այդ յաղորդագրութեանց մէջ կը ներկայացուի որպէս արկածախնդիր աւազակ։

Աւելորդ է յիշել, որ Միջին Արեւելքի եւ Ափրիկէի փոքր ժողովուրդներուն ազատութեան կողմնակից և ախոյեան Կամալ Ապտէլ Նասէր՝ առաջին մէկ օրէն համակիր էր քիւրտերուն և անոնց արդար դատին։ Ասիկա ցարդ կը շարունակուի։ Եւ Արէֆի բարեացակամ կեցուածքին մէջ -հանդէպ քիւրտերուն- Նասէրի դիրքը իր կշիռն ունի։

Քիւրտերը դէմ են Պաաս կուսակցութեան՝ յայտնի պատճառներով։

Ասիկա առաւել պատճառ է, որ Արէֆ աշխատի ամէն կերպով սիրաշահիլ քիւրտերը, որոնք երկրի բնակչութեան երկու երրորդը կը կազմեն իսկութեան մէջ։

Միջին Արեւելքի երկիրներուն խաղաղութիւնը սերտօրէն կապուած է -Իսրայէլեան արկածախնդրութիւններէն ետք- նաև քրտական փշոտ հարցին, որուն մէջ մեծ դեր կրնայ խաղալ Նախագահ Ապտէլ Նասէրի վայելած համակրանքը բոլոր շրջաններուն մէջ և Արէֆի հետ ունեցած բարւոք յարաբերութիւնները։

Քրտական հարցը պէտք է իր լուծումը գտնէ։

Հ. Մ. Մ.

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(Շար. Դ. էջէն)

չէր, ինչ որ հետագային իր խիղճը պիտի տանջէր այս մոռացումին համար։ Եթէ սակայն անոր մասին խօսուած չէր, պատճառն այն էր որ տակաւին կ'անգիտանար այդ զոյգին հետ Հովարտի ունեցած արաբերութեանց չարժաւիթը, և միտքէն իսկ չէր անցըներ թէ ան կրնար գողութեան հետ որեւէ ձեւով առնչակից ըլլալ։ Մնաց որ, ինք, նոյն իրիկունն իսկ կը յուսար վերջ մը տալ այս արկածախնդրութեան։

Բայց այդ երեկոյ բոլորովին նոր դէպք մը պիտի պատահէր։

Ճիշդ ժամը ութը քսանը հինգ վայրկեան անցած, ինքնաշարժ մը Օրիորդ Գավուրը եղբօրը դրանը առջեւը հասցուց։ Անձրեւը դադրած, բայց գիշերը մռայլ ու ցուրտ էր։ Տիանա, իր մուշտակաւոր վերարկուին մէջ պատսպարուած կը մնար։ Նախ դեռատի աղջիկը նշմարեց որ Ռոժէ Նիվէլի կառքը դրան առջեւ կանգ առած էր։ Այդ պահուն երիտասարդին հաճելի ժպիտին յիշատակը ուրախութիւն պատճառեց իրեն։ Բնազդաբար աչքերը վեր՝ երրորդ յարկը բարձրացուց, որուն պատուհանները լուսաւորուած էին։ Իսկ չորրորդ յարկը խաւարի մէջ էր, ինչ որ զինքը մտահոգութեան և խուճապի մատնեց։

Անշուշտ թէ Հովարտ տունը ը գտնուէր այդ պահուն և իրեն կը սպասէր... Ո՛չ. չէր կրնար խոստմնադրուժ ըլլալ, վասնզի բացակայիլը և խոստմնազանց գտնուիլը յիմարութիւն պիտի նշանակէր պարզապէս։ Շտապով սանդուխներէն վեր ելաւ և շնչասպառ վիճակի մէջ չորրորդ յարկը հասաւ։ Յարկաբաժինին դուռը կիսաբաց էր։ Լոյս չկար։ Վառարանին մէջ այրող փայտը, մինչեւ մուտքի սրահը կարմիր լոյս մը կ'արձակէր։

Տիանա զարկաւ, յետոյ բացաւ մեծ դուռը։ Խորհելով որ եղբայրը իր բարեկամ՝ Նիվելը տեսնելու իջած է, չզարմացաւ. ու աշխատանոց մտաւ։ Նայուածքը վառարանին արձակած լոյսին կողմը ուղղեց, ու սարսափէն քարացած մնաց։

Վառարանին առջեւ մարմնեղ մէկը տարածուած էր, իսկ ետեւի կողմն ալ՝ արեան գորշ և ահազդեցիկ հետք մը...

Տիանա պոռալ ուզեց, սակայն վախը զինքը կաշկանդեց։ Վար չիյնալու համար դրան կառչեցաւ ու աչքերը փակեց։ Եւ երբ աչքերը բացաւ, լոյսին շողերը գետնատարած մարդուն դիմագիծերուն վրայ կը ցոլային։

Անմիջապէս ճանչցաւ զոհը, որ Տէքսթեր Լիւֆպերին էր։

(Թ)

ՋԱՀԱԿԻՐ 23 Յնւ. 1964

ԱՅՑ ՄԸ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պատահական այցելութիւն մը տուինք Պուլաքի Գալուստեան Ազգ. Վարժարանը: Մեզ ընդունեցաւ տնօրէնուհի Տիկին Ի. Տատրըեան: Խօսակցութեան ընթացքին, Տիկինը խանդավառութեամբ արտայայտուեցաւ վարժարանէն ներս սկսած բարեկարգչական և շինարարական աշխատանքներուն մասին: Ցոյց տուաւ Ս. Առաջնորդը, Պատ. Քաղ. Ժողովը, Հոգաբարձութիւնը և Ծնողաց Միութեան Վարչութիւնը, որոնք իրարու հետ մրցումի ելած էին վարժարանին յառաջդիմութեան համար հնարաւորութիւններ ստեղծելու գործին մէջ:

Տնօրէնութեան սենեակին մէջ

Ի պաշտօնէ, Տիկին Տատրըեան ատենապետն է նաև Ծնողաց Միութեան, որ հազիւ տարուան մը կեանք ունի դեռ, և որուն պատուակալ նախագահ հռչակած են Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպիսկոպոսը: Առ այս, Տիկինը մեզի տուաւ սրտապնդիչ տեղեկութիւններ՝ վարժարանի կրթական և ուսումնական մակարդակին, «Է'տատիէն»ի վկայականներուն դիւրացումին ու Ծնողաց Միութեան գործունէութեան մասին:

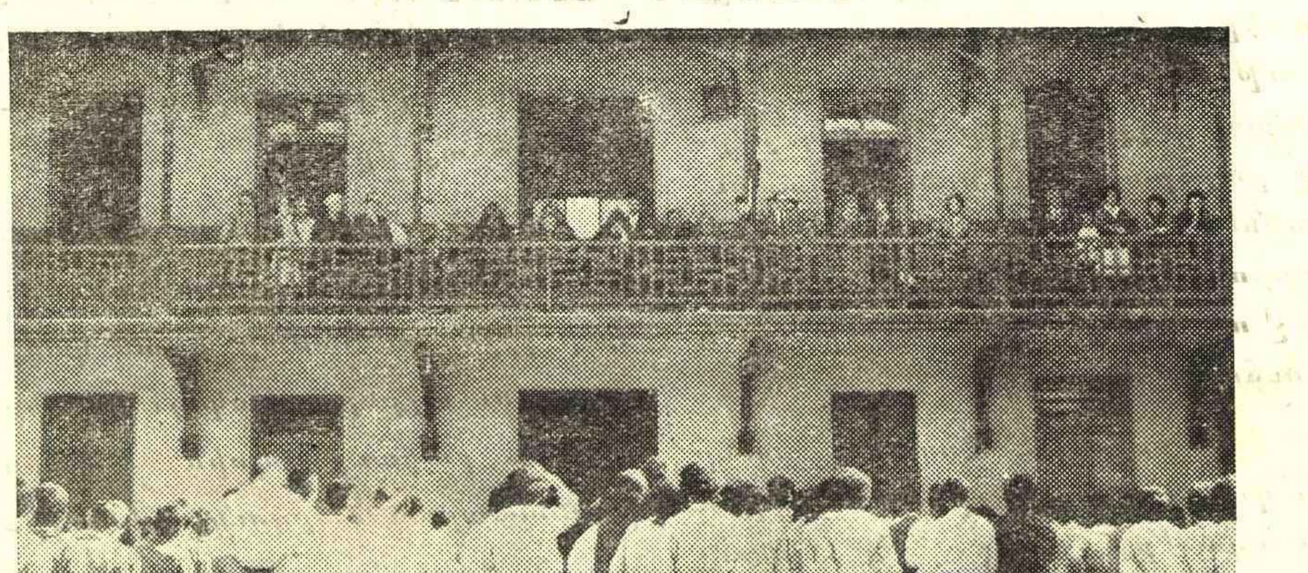

Անցեալ տարի, Ծնողաց Միութիւնը վարժարանը օժտած է բարձրախօսով մը (իր յարակից կազմածներովը մէկտեղ), շնորհիւ Պր. Աւետիս Եփրեմեանի խնայողական յանձնառութեան: Այս տարի պիտի ունենան պաշտպանութեամբ պօլի դաշտը՝ արդիական դրութեամբ շինուած տոկուն կողովակիր ձողով: Ինչպէս նաև արհեստանոց, ատաղձագործական, ելեկտրամեքենագիտական, լուսանկարչութեան բաժիններով, որոնց դասաւանդութիւններն ու ծախքերը յանձն առած են ազգայիններ, սիրայօժար: Պիտի շինուի մեծ արդիական դարաններով մատենատուն մը՝ «Իտէալ» վաճառանիշով: Ժիմնազի համար տախտակամածը իրականանալու վրայ է արդէն: Պիտի ունենան ձայնագրող մեքենայ (ըէքօրտըր) և հեռատեսիլ: Վարժարանը պիտի ունենայ նաև խաղասրահ մը, ուր աշակերտները անմեղ խաղերով պիտի փնտռեն վերակազդուրում և շինիչ զբօսանք: Պիտի կազմուի փոքր նուագախումբ մը՝ միայն աշակերտներէն: Ապա, կը մտածուի միջվարժարանային ողիմպիականի մը մասին:

Այս բոլորը ըսելէ ետք, Տիկին Տատրեան մեզի տրամադրեց երկու նկար, Վեհ. Վազգէն Ա.ի այցէն՝ ի վարժարան, և աւելցուց.

— Յունուար 26ին, Ծնողաց Միութեան Թէյասեղանին պիտի խօսիմ այս բոլորին մասին:

Խոստացանք ներկայ ըլլալ այդ թէյասեղանին և հրաժեշտ առինք Տիկին Տնօրէնուհիէն՝ մեծապէս տպաւորուած վարժարանէն ներս կատարուած և կատարուելիք բարեկարգութիւններէն:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ

— Ով իր թերութիւնները թաքցնում է, նա երբեք դրանք չի տեսնի:

— Մարդու մէջ գլխաւորը համեստութիւնն է:

— Մուշտակը կարիր ամառը, մանգաղը առիր ձմռանը:

— Ուղտի վրայ նստած ոչխարի հօտի մէջ չի կարող թաքնուել:

— Համբերատարը սարն էլ կը հարթեցնէ:

— Գործը որ վաղուան մնաց, իմացիր՝ կորաւ գնաց:

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Պր. Հրազդան Պալեան 5 Ե. Ո. կը նուիրէ, թերթիս գտած ժողովրդականութեան համար՝ վասն խնդակցութեան:

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Օր. Արշալոյս Շահրօղեան՝ իր քրոջ, Տիկին Փայլուն Սեմերճեանի, Կատարէֆ, Սուտան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՐԱՑՈՅՑ Աղեքսանդրիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, գունաւոր, գեղատիպ, գնահատելի գործ, տպ. Աղեքսանդրիա, 1964:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ Հ. Բ. Ը. Միութեան, Գահիրէ: Է. տարի, Թիւ 4 — 5, 1963: Շահեկան բովանդակութեամբ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Պր. ՀԱՅԿ ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Աղեքսանդրիա.— Ստացանք ձեր 20 Յունուար թուակիրը, որով կը յայտնէք որ «Հօ-Կաւ»ը դուք էք: Գալ շաբթուընէ սկսեալ ձեր գրչախաղերը պիտի կրնանք հրամցնել մեր ընթերցողներուն: Գրեցէք նորեր, պահեստի համար:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Անստորագիր յօդուածներ չեն ընդունուիր:

Թղթակցութիւնները գրել թուղթի մէկ երեսին վրայ միայն:

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ -ԳԱՀԻՐԷ

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

******

Միութեան Տարեկան Թէյասեղանը տեղի պիտի ունենայ շքեղ հանդիսութեամբ

ԿԻՐԱԿԻ, 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1964, Կ.Ե. ԺԱՄԸ 6 ԻՆ

Վարժարանիս վրանածածուկ շրջաբակին մէջ

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ԹԵՄԻՍ ԲԱՐԵԽՆԱՄ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ԳԵՐՇ. Տ. ՄԱՄԲՐԷ Ս. ԱՐՔ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

Ծանօթ.— Մուտքը հրաւէրով: Հրաւէր ստանալու համար դիմել Վարժարանի Տնօրէնութեան:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԶԴ

Կը խնդրուի արտասահմանի մեր բարեկամներէն — որոնց ղրկուած են «Ջահակիր»ի սկզբնական թիւերը — որ բարի ըլլան փութացնել բաժանորդագրութեան իրենց համամտութիւնը, որպէսզի յառաջիկայ շաբթու չստիպուինք ընդհատել թերթին առաքումը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. Վ. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հէլիոպոլիս փողոց, թիւ 18, Բամլէ, Քան Տը Սեզար:

75 ԱՄԵԱԿԸ

(Շար. Ա. էջէն)

Յեղափոխականութեան զարկի առաջին ձայնը 1890ին լսուեցաւ «Էրզրումի Հայոց լեռներէն»:

Այդ ձայնը ուժեղացուցին Հնչակեան Կեդրոնի անդամներէն անոնք՝ որոնք անցան երկիր և Տրապիզոնի մէջ կուսակցութեան մարտական կեդրոնը զօրացուցին:

Սխալ է ոմանց այն յայտարարութիւնը թէ՝ Հնչակեանները արտասահմանի մէջ նստած յեղափոխութիւն կ'ընէին: Ճիշդ է, Հնչակեանութիւնը հիմնուեցաւ Արտասահմանի մէջ, սակայն երկրի ուժերուն ղեկավարութիւնը մնաց Տրապիզոնի մէջ ստեղծուած յեղափոխական մարմինի ձեռքը:

Տրապիզոնի ղեկավարութեան հրահանգով և անոր մէկ-երկուքին գործակցութեամբը տեղի ունեցաւ Գում Գափուի ցոյցը 1890ին՝ որպէս բողոք Հայաստանի մէջ կատարուած հարստահարութեանց և հալածանքները մանաւորապէս Մուշի շրջանի ոճրագործ-աւազակ Մուսա պէկի ազատ արձակման դէմ: Սակայն չարագործ Սուլթանը այդ խաղաղ ցոյցը վերածեց արիւնալի ցոյցի, երբ հրամայեց կոտորել ցուցարարները:

Եւրոպական պետութեանց ուշադրութիւնը գրաւող այդ ցոյցը՝ հայ ինքնապաշտպանողական յեղափոխական ոգին ամենուրեք զգալի ըրաւ, նոյնիսկ Կովկասահայ մտաւորականութեան մէջ: Այս վերջինը փոխանակ Թրքահայութեան մէջ գործող կազմակերպութեան ոյժ տալու, դժբախտաբար ստեղծեց «Դաշնակցութիւն» անունով նոր կազմակերպութիւն մը:

Նորակազմ այդ կազմակերպութիւնը, որ Հնչակեանութենէն 4 տարի ետք հրապարակ կուգար չունեցաւ յստակ քաղաքական ծրագիր. եղաւ պատեհապաշտ. աւելի' գոյութիւն ունեցող ուժերը, հայ միասնականութիւնը բաժնող և պառակտող մը եղաւ:

(Շարունակելի)

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵՏՈՒԱՐԴ ՑԱԿՈԲԵԱՆ և նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓԻՖԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՄԻԹԱՆՈՖ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ և Վ. ԳԱՏԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԷՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ—Խմբագրութիւն և Վարչութիւն. 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. — Բաժանորդագրութիւններ ՆՈՒԹԱՐ ՊԱԼԵԱՆ հեռ. 57013-62590 — Բաժանորդագրութիւն ՋԱՒԷՆ ՊԱԼԵԱՆ հեռ. 57013. ՑՐՈՒՆԱԿ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 12 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1964 ՀԱՏԸ ՋՆՈՒԹԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. العدد رقم ١٢ — الخميس ٣٠ ينـــاير ١٩٦٤

ԴԱՐՁԵԱԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Գրեց Հ. ԳԱՆԳՐՈՒՆԻ

Մեր հողային դատի հետապնդման առնչութեամբ «Արարատ» ըսաւ իր խօսքը՝ հոս թէ հայրենիքէն ներս (Տես «Ջահակիր», թիւ 11)։ Ան վարչապետ Խրուշչովի առջեւ եւս չքաշուեցաւ, 40-ամեակի առթիւ, արծարծելու այդ հարցը։

Ն. Խրուշչովի վերջին առաջարկը՝ քննելու եւ արդար լուծում տալու հողային առկախ մնացած սահմանային հարցերու շուրջ, կը հետաքրքրէ նաեւ մեզ բոլորս, հայրենիքէն ներս թէ դուրս ապրող հայութիւնը։

Բազմիցս շեշտած ենք համահայկական բնոյթը մեր դատին եւ համատեղ զայն հետապնդելու անհրաժեշտութիւնը։

Հողային դատը հետապնդելու համար երկու ձեւի կեդրոնացուած աշխատանք անհրաժեշտ է ներկայիս։

ա) Ներքին մարզ.— Եկած է ժամանակը, որ հայ մամուլը դադրեցնէ տպելէ գձուձ եւ անձնական շահերէ թելադրուած գրութիւնները եւ դիմացինին հայհոյանքով պատասխանելու մեթոտին վերջ տայ։ Տեղ չտայ այնպիսի յօդուածներու՝ որոնք կրնան վիրաւորել հայու արժանապատուութիւնը եւ ուրախացնել գլխաւոր հակառակորդը մեր սեփական հողին դէմ գրուած որեւէ յօդուածով։

Մամուլը պարտի լայնօրէն տեղ տալ այնպիսի գրութիւններու՝ որոնք ընդհանուր հայութիւնը մէկտեղելու եւ հաւաքական ձեռնարկներու, գործակցութեան կրնան մղել։

Կ՚առաջարկենք հայ մամուլի ներկայացուցիչներու անմիջական գործակցութիւն մը, առանց նկատի առնելու կողմերու ներկայացուցած ներքին տարակարծութիւնները։ Եւ ասիկա՝ քննելու եւ լուսաբանելու համար հայ կեանքը յուզող հիմնական հարցերը եւ ի հարկին տարուելիք հաւաքական աշխատանքներու շուրջ հայ կեանքէն ներս համաձայնութեան գիծեր որդեգրելու։

բ) Արտաքին մարզ.— Կազմել, հայ գաղութներէն ներս, ընկերակցութիւններ և բարեկամական կապեր, հիմնելով հայեւարաբ, հայեւամերիկացի, հայեւանգլիացի, հայեւբոլոնացի, հայեւհնդիկ, հայեւռուս եւայլն բարեկամութեան կոմիտէներ, եւ համադրուած ճիգով մը կատարել հրատարակութիւններ՝ որոնք ձգտին նպաստել մեր հողային հարցի հետապնդման։ Միւս կողմէ յատուկ աշխատանքով մեր դատին ի նպաստ յօդուածներ եւ պրոշիւրներ հրատարակել եւ զանոնք տրամադրել ՄԱԿի անդամ բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչներուն։

Եւ դեռ, ստեղծել համահայկական ազգային խորհուրդներ՝ բոլոր գաղութներու մէջ՝ ունենալով մէկ կեդրոն եւ առ այդ յուշագիրներ պատրաստել անհրաժեշտ վայրկեանին տրամադրութեան տակ կարենալ դնելու այն օտար անձերուն կամ կազմակերպութեանց՝ որոնք տրամադիր են անիրաւուած ժողովուրդի մը իրաւունքները հետապնդելու։

Այս առթիւ թելադրել երկու Կաթողիկոսներուն եւ հայ Կաթոլիկ Պատրիարքարանին՝ որպէսզի համատեղ տանին իրենց աշխատանքը այս գծով։

Եկած է ժամանակը, որ այլեւս գործնական քայլերու դիմէ Հայ Սփիւռքը եւ կատարէ այն աշխատանքը, զոր մեր հայրենի մտաւորականութիւնը իր հերթին եւ իր գծով պէտք է տանի՝ օրէնքի տրամաբանական հետքերով։

Ոչ ոքի համար գաղտնիք է, որ Թուրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ բարի-դրացիական կապերու հաստատման համար անհրաժեշտ է որ թուրքերը իրե՛նք ըլլան գիջումի առաջին քայլը առնողը՝ Կարսի, Արտահանի, Էրզրումի, Վանի եւ հայկական միւս նահանգներուն նկատմամբ։ Այդ ձեւով միայն դարմանուած կ՚ըլլայ, մասամբ, աւելի քան մէկ միլիոն հայերու տեղահանման եւ կոտորածի վիշտը։

Ոչ ոքի համար գաղտնիք է, որ հայ ժողովուրդը ո՛ւր որ ալ գտնուի՝ իր իրաւունքին տէրն է եւ տէր ալ պիտի մնայ։

Հաւաքական դիմում մը հայ եկեղեցական պետերու եւ հայ քաղաքական բոլոր հոսանքներուն կողմէ վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովին եւ նախագահ Լինտըն Ճոնսընին եւ առ որ անկ է, կրնայ իրաւ լուծումի մը ճանապարհ բանալ։

Ու ոչ ոք թող ինքնախաբէութիւնը ունենայ, որ այս կամ այն ձեւով հայ քաղաքական հոսանքի մը առանձինն հետապնդումովը կարելի է լուծել հողային հարցը. ընդհակառակն, պահանջողներու միասնական ճիգերն են միայն, որ կրնան արդար լուծման առաջնորդել մեր դատը։

Անդրանկութեան իրաւունքի հարց չկայ։ Հարց ալ չէ մեզի համար, թէ ո՛վ ի՛նչ չափով ճիգեր է թափած անցեալին. կարեւորն այն է, ներկայիս ո՛վ ինչո՛վ պատրաստակամ է Մեծ Եղեռնի զոհերու կտակին տէր դառնալու եւ գործնական քայլեր առնելու։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՕՐԷՆՔԻ ՆԱԽԱԳԻԾԸ

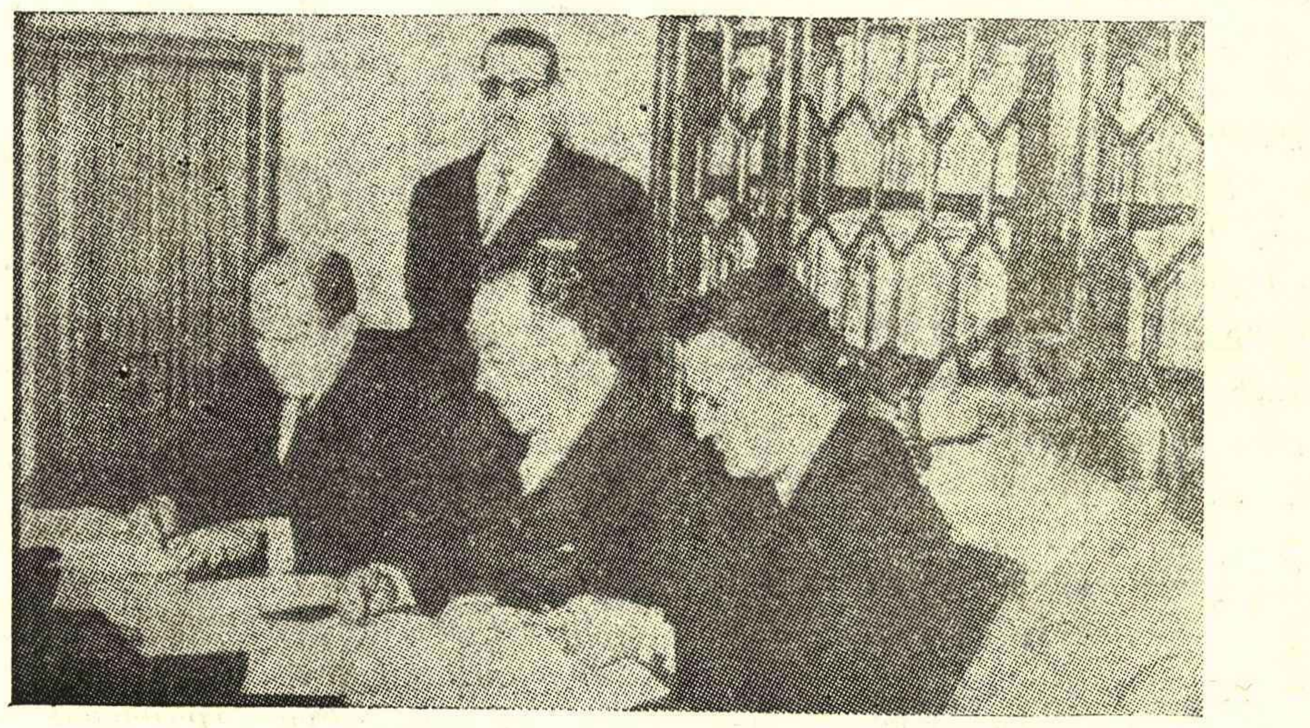
Գործադիր Խորհուրդի Նախագահ ԱԼԻ ՍԱՊՐԻ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Գործադիր Խորհուրդը նիստ ունեցաւ Յունուար 27ին նախագահութեամբ Ալի Սապրիի և վաւերացուց կառավարական ու հանրային հիմնարկութեանց և ընկերութեանց պաշտօնէութեանց, և գործաւորներուն ի նպաստ բժշկական ապահովագրութեան օրէնքին նախագիծը։

Նիստէն ետք, Գործադիր Խորհուրդի Նախագահ Ալի Սապրի, հեռատեսիլի առջև երկարօրէն բացատրեց այս ապահովագրութեան ընկերային բարիքները և ըսաւ, որ անոր գործադրութիւնը պիտի կատարուի երկու հանգրուաններով։ Մէկը երեք տարիէն, միւսը անկէ ետք՝ պաշտօնեայի կամ գործաւորի ընտանիքին համար եւս ի զօրու ըլլալու պայմանով։

ՁԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ Ա.Մ.Հ.

Յունուար 28ին Գահիրէի մէջ ստորագրուեցաւ կարեւոր համաձայնագիր մը՝ ընդմէջ ԱՄՀի իշխանութեանց և Լոնտոնի «Օմար Խայեամ» ընկերութեան։ Այս համաձայնագրով՝ ամէն երկու շաբաթը անգամ մը ԱՄՀ պիտի այցելէն խումբ մը զբօսաշրջիկներ, որոնց թիւը տարեվերջին պիտի հասնի հարիւր հազարի։

Ազգ. Ուղղութեան և Մշակոյթի Նախարար Տոքթ. Ապտէլ Գատէր Հաթէմ յայտարարեց, որ իր ստորագրած այս համաձայնութիւնը գործադրութեան պիտի 1964 Ապրիլէն սկսեալ «Օմար Խայեամ» ընկերութեան աէր՝ լոնտոնաբնակ Ն. Թ րայեան Գահիրէի մէջ համաձայնութիւնը ստորագրելէ ետք կը պատրաստուի իր տեղը վերադառնալ։

ՆՈՐ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԸԵԱՆՈՒ

Անցեալ Նոյեմբեր 8ին՝ Պուքրէշի մէջ իր մահկանացուն կնքեց հայագիտութեան համար թանկագին ոյժ մը՝ փրոֆեսոր Տոքթոր Վլատ Պընըցըեանու, «հայացած» ռումանացին։

Փրոֆ. Պընըցըեանու կանուխէն նուիրուած է արեւելագիտութեան և մասնագիտացած է հայագիտութեան մէջ, նախ աշակերտելով, ապա գործակցելով օտար հայագէտ գիտուններ Անթուան Մէյէի, Նիկոլայ Եորկայի, Ֆրետերիք Մակլերի և Լուի Մարիէսի։

Ան, Փարիզի, Լոնտոնի և Տըպլինի մէջ կատարելագործելէ ետք իր ուսումը, նուիրուեցաւ հայ լեզուի և հայ մշակոյթի ուսումնասիրութեան ու ատով զբաղեցաւ երեսուն տարի։

Ինք առաջին ռումէն գիտնականն է, որ 1931էն սկսեալ կը դասաւանդէր գրաբար լեզուն և հայագիտական ուսումներ՝ Ռումանիոյ Ակադեմիայի Պատմութեան հիմնարկութեան և ռումէն պետական համալսարանի բանասիրական ֆաքիւլթէին մէջ։ Վտիտ առողջութիւն մը ունէր, բայց, հակառակ ատոր, երբեք ետ չէր կենար իր աշխատանքներէն և նոր հայագէտներ պատրաստելու առաքելութենէն։

Պընըցըեանու 1938 — 1947 տարիներուն Ռումանիոյ մէջ հրատարակեց «Ռըվիւ Տէ Զ՚էթիւտ

Էնտօ-Էրոփէէն» հանդէսը, անոր շուրջ համախմբելով անուանի լեզուաբաններ և քերականագէտներ։

Իր ջանքերով է որ հիմնուած են պատմական և բանասիրական գիտութեանց ընկերութեան ատենթեր՝ Արեւելագիտական Ուսումնասիրութեանց բաժինը և անոր օրկանը՝ «Սթուտիա Է Աքթա Օրիանթալիա» հանդէսը, որուն մէջ երեւցան հայագիտական խիստ կարեւոր յօդուածներ։

Երկու հարիւրի կը հասնի թիւը իր հեղինակութիւններուն, որոնցմէ 90 հատը նուիրուած է հայոց։ Ան գրած է ռումաներէն, ֆրանսերէն, հայերէն, անգլերէն, գերմաներէն, ռուսերէն, պարսկերէն և այլ լեզուներով։ Ուսումնասիրած է մեր գրաբար, դասական, միջնադարեան և արդի լեզուները, հայ ժողովուրդի մշակոյթի պատմութիւնը, ռումանահայ գաղութի պատմութիւնը, եւն.։

Իր «Յունարէն դերբայներով կազմուած դարձուածքներու հայերէն թարգմանութիւնները» մենագրութիւնը լոյս տեսած է ֆրանսերէն, 1937ին։ «Հայերը Ռումէն պատմութեան և կեանքին մէջ»՝ անգլերէն, 1960ին։ «Հայ

(Շար. 6էս էջ 6)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

«Ամերիկայի Ձայն»ի (VOICE OF AMERICA) Միջին Արեւելքի մասնաճիւղի տնօրէնութեան կողմէ, 13 Դեկտեմբեր 1963, Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4-ին, Նորին Սուրբ Օծութիւն Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսին ուղղուեցան չորս հարցումներ՝ ձայնասփռուելու համար «Ամերիկայի Ձայն»ի ռատիոկայանէն ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայութեան:

Ստորեւ կու տանք այդ հարց — պատասխանները:

Հարց. Ա.— Վեհափառ Տէր, համայն հայութեան և օտար եկեղեցական թէ քաղաքական շրջանակներու մէջ լայն արձագանգ գտաւ 26 Հոկտեմբեր 1963ի Ձեր հանդիպումը Էջմիածնի Վեհափառ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին հետ: Կրնայի՞ք մեզ լուսաբանել այս պատմական դէպքի մասին:

Պատ.— Սիրով և հաճոյքով, քանի որ լաւ պիտի ըլլար, որ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայ ժողովուրդը յստակ ու ճշգրիտ ծանօթութիւնը ունենար Կաթողիկոսական երկու Ս. Աթոռներու Վեհափառ Գահակալներուն հանդիպման մասին:

Հարց. Բ.— Նախ կ'ուզէինք գիտնալ, թէ ի՞նչպէս պատահեցաւ 26 Հոկտ. 1963ի հանդիպումը, և ո՞վ հրաւիրեց Ձեզ Երուսաղէմ:

Պատ.— Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Ա., ուխտի եկած էր Երուսաղէմ՝ աղօթելու աշխարհի խաղաղութեան և մարդկութեան բարօրութեան համար: Ան եկած էր միեւնոյն ժամանակ զբաղելու համար Ս. Յարութեան Տաճարի վերանորոգման ծախսեց հայութեան բաժինը եղող 500,000 տոլարի ապահովման գործով և ... այդ անհրաժեշտ եղող կարգադրութիւնները ընելու Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքին հետ: Անելորդ չենք նկատեր, որպէս տեղեկութիւն ըսել, հոս, թէ նախապէս արդէն, Լիզպոնի Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը յանձնառու եղած էր վերոյիշեալ գումարին 100,000ը տրամադրելու Կիւլպէնկեան ֆոնտէն:

Վազգէն Կաթողիկոսի այս այցելութեան ընթացքին էր որ, իր յատուկ յանձնարարութեամբ, Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամ երկու Արքեպիսկոպոսներու ստորագրութեամբ պաշտօնական հրաւիրագիր մը ստացանք, Սուրբ Վայրերու մէջ իրարու հանդիպելու և միասնաբար աղօթելու Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ անշարժութեան և անսասանութեան, ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդի երջանկութեան համար: Հրաւիրագիրը Մեզի բերաւ հոգեւորական ու աշխարհական պատուիրակութիւն մը:

Սոյն հրաւիրագրի ստացումէն վերջ, Մեր կողմէ համապատասխան կազմով պատուիրակութիւն մը մեկնեցաւ Երուսաղէմ՝ տեղւոյն վրայ սահմանաճշդելու համար երկու Կաթողիկոսներու հանդիպման հիմունքները:

Այս հանդիպումը պիտի ունենար մէկ նպատակ միայն.— Քրիստոնէական սուրբ ողջագուրումով մը վերահաստատել Կաթողիկոսական երկու Աթոռներու միջեւ սիրոյ ու եղբայրութեան կապը և վերջ տալ եօթը տարիներէ ի վեր Հայց. Եկեղեցւոյ ծոցէն ներս ծայր տուած արուեստական տագնապին:

Եւ այս ոգիէն թելադրուած, Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, երբ Երուսաղէմ հասանք, չնորհաւորեց Մեր Կաթողիկոսական ընտրութիւնն ու օծումը: Սիրոյ և եղբայրութեան նոյն ոգիի արտայայտութիւնն էր երբ Մեր Երուսաղէմ ժամանման յաջորդ օրը, Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ հոգեհանգստեան յուզիչ արարողութեամբ ոգեկոչուեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Երջանկայիշատակ Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին յիշատակը՝ Նորին Սրբութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին կողմէ մատուցուած Ս. Պատարագի ընթացքին:

Արդ, կարեւորութեամբ կը նշենք, որ Մեր հանդիպումը բանակցութիւն մը չէր և ոչ ալ երկու Կաթողիկոսական Աթոռներու կողմէ յանձնառութիւններ ստանձնելու կամ համաձայնագրեր փոխանակելու բնոյթը ունէր: Այս հանդիպումը բարոյական խորք ու բարոյական նկարագիր միայն ունէր. երկու Աթոռներու գահակալներուն եղբայրական ողջագուրումը պարզապէս:

Երուսաղէմ մեկնեցանք թեմակալ երկու Արքեպիսկոպոսներու, երեք վարդապետներու, ժողովական և անհատ ազգայիններու և մամլոյ ներկայացուցիչներու քսան հոգինոց խումբով մը:

Երուսաղէմի մէջ արժանացանք շքեղ և սրտալից ընդունելութեան մը Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքին, իր գինուորեալ և ուխտաւոր միաբանութեան, միջ-եկեղեցական շրջանակներու, Յորդանանեան բարեխնամ իշխանութեանց և հայ ժողովուրդին կողմէ:

Սրբատեղեաց պահապան ու պաշտպան Հիւսէյն Ա. Թագաւորը, Մեզի շնորհած յատուկ ունկնդրութեան մը ընթացքին, ՄԵԾ ԱՍՏՂԻ բարձրագոյն շքանշանով պարգեւատրեց Մեզ: Այդ առթիւ, մաղթանքներ ըրինք Նորին Վեհափառութեան երջանկութեան և արեւշատութեան համար. օրհնեցինք Հաշիմական Գահն ու Հաշիմական Գերդաստանը և բարօրութիւն ու բարգաւաճում մաղթեցինք արաբ ազնուական ժողովուրդին:

Հարց. Գ.— Կրնայի՞ք մեզի բացատրել, թէ ի՞նչ էին այն պատճառները, որոնք կարելի դարձուցին այս հանդիպումը:

Պատ.— Երկու Կաթողիկոսներուն հանդիպումը կարելի դարձնող պատճառներու բացատրութեան համար, օգտակար և անհրաժեշտ կը նկատենք մի քանի հիմնական իրողութիւններ մատնանշել և հաստատել, որոնց անտեսումը Հայց. Եկեղեցւոյ եօթնամեայ տագնապին հիմքերը կը կազմէին:

Ա/— Հայ կեանքին մէջ երկու Կաթողիկոսական Աթոռներու գոյութիւնը հետեւանքն է հայութեան ապրած անցեալ ու ներկայ քաղաքական պայմաններուն:

Բ/— Այս զոյգ Աթոռները, իրարու հակադրուած չեն, այլ հայութեան հոգեւոր ղեկավարութեան կոչուած իրարու գործակից և իրարու լրացուցիչ կեդրոններ միայն:

Երջանկայիշատակ Մեր նախորդին, Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ, վերեւ ճշդուած իրողութիւններուն ժխտումը և Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին եկեղեցական պատմական առաքելութեան սահմանափակումին ձգտող դիրքաւորումը պատճառ եղան տագնապին սկզբնաւորութեան:

Մեծապէս ուրախալի է որ Ս. Էջմիածնի Գահակալը, Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, նախաձեռնող եղաւ ձեռք երկարելու Մեզի (*), որուն Մենք ընդառաջեցինք սրտի անհուն գոհունակութեամբ և ողջագուրուեցանք իրեն հետ ամենայն անկեղծութեամբ: Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, ինչպէս անցեալին, նաեւ ներկայիս ջերմօրէն կը հաւատայ, որ երկու Ս. Աթոռները գոյութիւն ունին Հայց. Եկեղեցւոյ և հայ ժողովուրդի ծառայութեան համար, որուն մէջ աջակից են և զօրավիգ իրարու՝ իրենց իսկ գոյութեան ամուր պահպանման համար:

Հարց. Դ.— Ի՞նչ արդիւնքներ կը սպասէք այս հանդիպումէն.

Պատ.— Կասկած չունինք որ, անշուշտ, այս հանդիպումը պիտի խաղաղեցնէ Հայց. Եկեղեցւոյ ծոցին մէջ յառաջացած խռովեալ վիճակը և պիտի ապահովէ բարգաւաճ գոյատեւումը երկու Ս. Աթոռներուն՝ ի պայծառութիւն և ի շինութիւն Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
16 ԴԵԿՏ. 1963
ԱՆԹԻԼԻԱՍ

(*) Ծանօթ. «ՋԱՀԱԿԻՐ»ի.— Նախամեծար Արոռ Ս. Էջմիածնի Գահակալ Վեհ. Վազգէն Ա.ի այս վեհանձն արարքը՝ իր բարերար հետեւանքները պիտի ունենայ ոչ միայն Հայ-Քրիստոնեայ աշխարհին, այլ նաեւ տիեզերական Քրիստոնէութեան ու Եկեղեցիներու Միացման գործին մէջ, ինչպէս պարզեց Հոգեշ. Տ. Գարեգին Ծ. Վ. Սարգիսեան՝ Գահիրէի Հ. Բ. Ը. Մ.ի իր դասախօսութեան մէջ:

ՖՐԱՆՍԱ

ՇԱՌԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐ

Անուանի երգահան-երգիչ ու դերասան Շառլ Ազնաւուր Ֆրանսայի մէջ իրերայաջորդ 70 օրերու ընթացքին 70 քաղաքներու մէջ երգահանդէսներ տալէ ետք, անցեալ 10, 11 եւ 12 Յունուարին երգեց նաեւ Փարիզի Օլիմփիա սրահին մէջ, ժողովրդական աննախընթաց խանդավառութիւն ստեղծ լով: Ինչպէս յայտնած էր նախապէս մամուլին, «Լա Մամա»յի աշխարհահռչակ կատարողը, Յունուար 15ին կը մեկնի Ֆրանսայէն՝ շրջելու համար աշխարհը, սկսելով Իտալիայէն ու ապա անցնելու համար Սովետական Միութիւն, ուր պիտի երգէ Մոսկուայի, Երեւանի, Թիֆլիզի, եւ այլ քաղաքներու մէջ, կը գրէ «Աշխարհ»:

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ

Խաչիկ Փիլիկեան թէ՛ ջութակահար է, թէ՛ երգիչ, թէ՛ նկարիչ: Ուսած է Հռոմ, ուր հեռատեսիլէ կայանէն լսելի ըրաւ Մուսորգսքիի «Իլ Գոնտոդդիէրօ»ն: Միլանոյի Սքալային մէջ առաջնութիւն շահեցաւ՝ երեսուն մրցակիցներու միջեւ: Իր նկարները ցուցադրեց Սիեննայի մէջ, արժանացաւ Բ. մրցանակին: 25 տարեկան խոստմնալից երիտասարդ մըն է ան, կը գրէ «Մասիս»:

ՀԱՅ ԳՈՒՍԱՆԱ-ԱՇՈՒՂԱԿԱՆ ԵՐԳԸ

(ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ)

Անցեալ Հինգշաբթի, 23 Յունուար 1964, երեկոյեան ժամը 9.30ին Հայ Դեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հայ երգին նուիրուած երաժշտական ասուլիսներու շարքին առաջինը՝ «Հայ գուսանա-աշուղական երգը» նիւթին շուրջ:

Դասախօսն էր երգահան Ե. Յակոբեան:

Միութեան ատենապետ՝ Պր. Վ. Տեփոյեանի բացման խօսքէն ետք, բեմ հրաւիրուեցաւ յարգելի դասախօսը, որ ըսաւ թէ աշուղ բառը. ըստ ոմանց, արեւելեան ծագում ունի (աշըղ կամ աշըգ՝ արաբերէն) և կը նշանակէ սիրահար, սակայն ուրիշներ կը պնդեն որ ան ասող բառէն յառաջ եկած է:

Աշուղները քրիստոնէութենէն առաջ ժողովրդական մեր երգիչներն էին, որոնք սակայն քրիստոնէութեան շրջանին հալածանքի ենթարկուեցան:

Միջին դարուն, վերածնունդի շրջանին, ժողովրդական երգերու ազդեցութիւնը կը կրեն շատեր մանաւանդ Ներսէս Շնորհալի, որ օգտագործելով այդ երգերուն երաժշտական տարրերը, կը գրէ իր հոգեւոր շարականները, ինչպէս՝ «Առաւօտ Լուսոյ»ն «Նորաստեղծեալ»ը, եւայլն:

Այդ շրջանին է որ մէջտեղ կու գան միջնադարեան մեր տաղասացները, որոնք իրենց գոյութիւնը կը պահեն մինչեւ ԺԹ. դար և որոնց վերջին ներկայացուցիչները կ'ըլլան Պաղտասար Դպիրը և Նաղաշ Յովնաթանը:

Աշուղական գրականութիւնը մեր գրական պատմութեան մէջ առանձին հիւղ մը կը ներկայացնէ, և որուն ազդեցութիւնը մեծ եղած է մեր կարգ մը բանաստեղծներու վրայ, ինչպէս օրինակ Յովհ. Յովհաննիսեանի Յովհ. Թումանեանի, Եղիշէ Չարենցի և ուրիշներու:

Աշուղները որոշ զարգացումի տիրացած, իրաւ բանաստեղծներ, յօրինողներ և երգիչներ էին միանգամայն:

Անոնք նախ պէտք է աշակերտէին «ուստա»ի մը (վարպետ) որմէ կը սորվէին գրել-կարդալ և ոտանաւոր գրելու գիտութիւն: Եւ քննութիւն մը անցընելէ ետք է որ արժանի կ'ըլլային Աշուղ անունին:

Աշուղը պէտք էր վառ յիշողութիւն ունենար և լաւ պատմող ըլլար: Կարգ մը աշուղներ Րաֆֆիի և Խ. Աբովեանի երկարաշունչ գործերը երգելով կը պատմէին:

Աշուղները լաւ երգողներ և բանաստեղծութիւններ ու եղանակներ վայրկեանապէս յօրինողներ կ'ըլլային:

Անոնց ստեղծագործութեան թեման սէրն էր:

Մեր առաջին վարպետ աշուղը եղած է Սայաթ-Նովան:

Աշուղական գրականութիւնը մօտաւորապէս տաղաչափական 70-80 ձեւեր ունի, որոնց բազմազանութեան պատճառներուն մասին բացատրութիւններ տալէ ետք, յարգելի բանախօսը կարդաց անոնցմէ նմոյշներ:

Աշուղները իրենց երգերուն կ'ընկերակցէին երաժշտական զանազան գործիքներով: Անոնցմէ գլխաւորներն էին՝ քամանչան, սազը, չոնքուրը, քեամանին:

Խօսելով ազգային դպրոցի մասին, Մօ. Ե. Յակոբեան ըսաւ որ անոր հիմնադիրն է աշուղ Ջիւանին (1860-1915):

Աշուղական գրականութեան մէջ Ջիւանիի գործերը բացառիկ տեղ մը կը գրաւեն իրենց շօշափած նիւթերուն և բանաստեղծական արուեստին շնորհիւ:

Երբ խորհրդային կարգերը հաստատուեցան Հայաստանի մէջ, այնպէս կարծուեցաւ որ աշուղները գոյութիւն ունենալէ պիտի դադրէին, սակայն ճիշդ հակառակը տեղի ունեցաւ և աշուղին տրուեցաւ իր սկզբնական անունը՝ գուսան:

Նոր շրջանի գուսաններու երգերուն մէջ սիրոյ հաւասար տեղ տրուեցաւ նաև հայրենասիրութեան:

Ուրախալի է հաստատել որ այս շրջանին Հայաստանի մէջ ապրող գուսաններու թիւը մեծ է, անոնցմէ ամենէն աւելի, իրենց արուեստով ուշադրութեան արժանացողներն են գուսաններ Շերամ, Աշոտ և Շահէ:

Այս ասուլիսին իր մասնակցութիւնը բերաւ քաղաքիս սիրուած երգիչ՝ Պր. Գրիգոր Փարթամեան՝ Սայաթ-Նովայէն, Ջիւանիէն եւ Շերամէն երգելով:

Ունկնդրուեցան նաեւ Շնորհալի երգչախումբի կատարումները՝ գուսաններ Շահենէն եւ Աշոտէն:

Մօ. Եդուարդ Յակոբեան, ընտրուած նիւթին լաւ հմուտ ըլլալով, կրցաւ կարճ ժամանակի ընթացքին տպաւորիչ ձեւով ներկաներուն հրամցնել «Հայ գուսանա-աշուղական երգը»՝ իր ամբողջութեամբ:

ՆՈՒՊԱՐ

ԿԱԼԸՐԻ "ԱԽՆԱԹՈՆ" Ի ՉՈՐՐՈՐԴ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այսօր, երեկոյեան ժամը 7.30ին, Մշակոյթի և Ազգ. Ուղղութեան Նախարար Տոքթ. Մոհամմէտ Ապտէլ Գատէր Հաթէմի անունով՝ Պ. Եհիա Ապու Պաքր կը կատարէ բացումը Կալըրի «Ախնաթոն»ի (ղեկ. Տիկին Ց. Պալլարեան) չորրորդ ցուցահանդէսին, նուիրուած արուեստագէտ նկարիչ Ահմէտ Ֆուատ Սելիմի ստեղծագործութեանց: Հրաւիրուած են պետական դէմքեր, արուեստագէտներ, գրագէտներ և մամուլը:

Ցուցահանդէսը բաց պիտի ըլլայ հասարակութեան համար ամէն օր կ. ա. ժամը 10,30էն 2 և կ. ե. 6,30էն 10, մինչև 6 Փետր. 1964:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՅ ՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Կիրակի 22 Մարտ 1964 ին:

ՀԱՅՐԻԿԸ

(ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ԴԷՊՔ)

ՊԱՅԾԱՌ ԵՐԿԱԹ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

— Բախտաւոր ծերուկ է,— ասաց Գուրգէն Սաղաւարտեանը, երբ քայլում էին Արաբկիրի սաֆալտապատ փողոցներով:

— Այսի՞նքն:

— Այսինքն, ուզում եմ ասել, որ շատ բախտաւոր մարդ է ձեր հայրը... այդքա՜ն զուրգուրանք, որ դուք էք ցոյց տալիս:

— Ինչո՞ւ... դու չե՞ս սիրում քո ծնողներին... գորովանք չունե՞ս նրանց հանդէպ:

— Ի հարկէ սիրում եմ, բայց դուք պաշտում էք ձեր հօրը:

— Լաւ, ենթադրենք որ ճիշդ ես ասում... բայց լսիր, Գուրգէն, եթէ պատահի, որ մի մարդ ահաւոր կիրճերից վերցնէ անտէր, վիրաւոր մի երախայ, նրան սիրէ, խնամէ, դաստիարակէ որպէս իր հարազատին, այդ երախան որքա՞ն պարտական է իր պաշտպան հայրիկին:

— Ի՞նչ ես ուզում ասել,— լռջացաւ Գուրգէնը:

— Ուզում եմ իմանալ քո կարծիքը: Ասա, որքա՞ն պարտական է այդ երախան այն հայրիկին, որը կեանք չէ տուել նրան, բայց փրկել է մահուան ճիրաններից:

— Հաճի Սերոբը ձեր հարազատ հայրը չէ՞,— ասաց Գուրգէնը կարծես մի քիչ հիասթափուած:

— Նա մեր անզուգական հայրիկն է... Գուրգէն, դու մինչեւ հիմա չես իմացել: Լսի՛ր, պատմեմ:

Երեկուայ նման յիշում եմ այն զարհուրելի դէպքերը, երբ Թուրքերը վտարեցին մեզ մեր ծննդավայրից, ճամբին նահատակեցին հօրս. մայրս չդիմացաւ, նոյնպէս մահացաւ: Նրա գերեզմանը իր եղունգներով փորեց խեղճ տատիկս... բայց երբ տեսաւ իր աչքի լոյս, ջիւան թոռնիկի տանջամահ արուեը, չանթահար գետին տապալուեց... դժբախտ տատիկ...

— Ցաւո՜յ:

— Ցաւո՜յ, մի՞թէ կարող ես երեւակայել այն հալածանքը, որին ենթարկուել է տարագիր Թրքահայութիւնը...— Անեան հակառակ կամքին խորանում էր իր անցեալի մէջ:— Ցաւոյ, ես տաս տարեկան, քոյրս՝ Արուսը ութ տարեկան, քայլում էինք մահուան ճանապարհով... արիւնլուայ ոտներով, անտէր, անօթի: Կարողութիւն չունէինք շարժուելու, բայց ժանտարմը իր հրացանի կոթով ստիպում էր շարժուել. շարժուեցինք, ու գլորուեցինք ձորն ի վար...

— Ե՞ւ:

— Եւ, սակայն, ապրեցինք, ու ապրում ենք ինչպէս տեսնում ես:

— Ինչպէ՞ս սակայն:

— Որովհետեւ մեր ետեւից իսկոյն գլորեցին նաեւ մի մարդու: Ահ, ի՜նչ աչքեր էին նրա աչքերը այն րոպէին... կրակէ գունդեր. կարծես լափելու համար ամբողջ աշխարհը: Շուտով ընտելացանք մենք՝ երեք թշուառներս: Այդ մարդը եղաւ մեզ համար երկնքից ընկած մի գիսաւոր աստղ: Առաջնորդեց մեզ ամենի կիրճերից, աներկիւղ անցկացրեց անտառից: Ինչե՛ր չտեսան այս աչքերը... Եւ ինչե՛ր չկրեց այդ մարդը տարիներ շարունակ մեզ համար: Ի՜նչ յոգնութիւն, խնամք, ի՜նչ զոհողութիւններ... մինչեւ որ հասաւ այս օրուան:

Սաղաւարտեանը լսում էր լուռ:

Անեան դարձաւ հարցական.

— Իսկ ի՞նչ է մեր արածը նրա արածի փոխարէն...: Ես ու դու մի կին ենք ճարել հա՞... մի անծանօթ նորեկ կին, որ խօսելով մի քիչ հնից, նորից, զբաղեցնէ նրան, փարատէ մենակութեան ձանձրոյթը, և մենք աւելի հանգիստ գնանք այն ճանապարհով, որ նա հարթել է մեզ համար հազար-հազար տառապանքներով: Այս չէ՞ բոլորը...:

Լուռ էր Գուրգէնը. լռեց և Անեան:

* * *

— Ի՜նչ լաւ այգի ունէք,— ասաց Մարկոն, երբ հիւանդի հետ մենակ մնացին:

— Ինչքա՜ն եմ աշխատել այդ այգու համար:

— Երեւում է... էհ... պաքարսան պաղ օլուր, պաքմազսան տաղ օլուր:

— Դու դեռ չե՞ս մոռացել էդ անիծածների լեզուն,— ասաց հաճի Սերոբը, կարծես դժգոհ:

Մարկոն մնաց լուռ:

— Սիրիայի՞ց ես եկել:

— Այո:

— Ո՞ր կողմերից:

— Հեռաւոր գիւղերից:

— Թո՞ւրք գիւղերից:

— Թուրք գիւղերից... հայերէնը ես այստեղ եմ սովորել:

— Ո՞ր Թուականին ես եղել այդ կողմերում:

— Էհ, ի՞նչ քրքրենք անցեալը, հայրիկ: Այս րոպէին ես գտնուում եմ Հայաստանում և ուզում եմ մոռանալ բոլոր անցեալը:

— Մոռացիր աղջիկս, մոռացի՛ր... իրաւունք ունես, ի՞նչ օգուտ անցեալից... ես հետաքրքրուեցի նրա համար, որ դու քո առածը ասացիր Թուրքերէնով:

Բայց բոլորովին մոռանալ էլ չի լինում: Մարդ ենք, չէ՞: Ամէնքս էլ շատ անգամ կարիք ենք զգում խօսելու, պատմելու, մեր ցաւոտ սիրտը դատարկելու:

Քիչ էր մնում, որ արտասուէր ծերունին. դողում էր նրա ծնօտը յուզմունքից, նա զսպում էր իրեն: Մարկոն չգիտէր ինչպէս մեղմել նրա վիշտը:

— Հայրիկ, դուք պէտք է երջանիկ համարէք ձեզ... ունէք այսքան լաւ երախաներ, թոռնիկներ... հապա ի՞նչ անեմ ես... ո՞ւր են իմ երախաները. եթէ գիտենաք, թէ ինչ դառն ճակատագիր եմ ունեցել:

— Որտե՞ղ են երախաներդ,— ասաց հիւանդը շատ ազդուած,— նրանք ի հարկէ մեռած կը լինեն... եթէ ոչ դու չէիր թողնի նրանց... մայրերը չեն թողնի իրենց երախաներին:

— Ես... ես թաղել եմ նրանց ողջ-ողջ.— ասաց Մարկոն և ասուպի նման մի փայլակ անցաւ նրա աչքերից:

— Ի՞նչ ես ասում այ աղջիկ... ինչպէ՞ս թաղել ես ողջ-ողջ... որտե՞ղ...

— Իմ երախաները, երկու տղայ, պոկել եմ սրտիցս, թողել նրանց իրենց Թուրք հօր մօտ. եկել եմ Հայաստան առաջին կարաւանով: Անիծուէր այն դահիճը, որ ինձնից խլեց միակ հարազատիս... հօրս գլորեց ձորն ի վար, և ինձ փախցնելով բանի ամուսնացրեց իր սրիկայ որդու հետ...

Մարկոն լալիս էր:

— Դու յիշո՞ւմ ես այդ բոլորը, թէ պատմել են,— ասաց հիւանդը խեղդուկ ձայնով:

— Ինչպէ՞ս չյիշել... այն ատեն ես տասներկու տարեկան աղջիկ էի:

— Ի՞նչ է քո մկրտութեան անունը,— հիւանդը կարծես ուզում էր թռչել տեղից:

— Իմ մկրտութեան անունը... բայց ի՞նչ ունէք Դուք... շատ այլայլուեցիք... Ներողութիւն, ես չպիտի խօսէի այս ամէնի մասին:

Մարկոն չէր իմանում ինչպէս հանգստացնել ծերունուն, որի աչքերը փայլատակում էին, արիւնը խփել էր դէմքին ու շարժումներ էր անում մի ձեռքով.

— Ասա, ասա ի՞նչ էր քո մկրտութեան անունը:

Մարկոն վախեցաւ:

— Մանուշակ էր,— մրմնջաց հազիւ լսելի:

— Մանուշա՞կ,— պոռաց հիւանդը:— Ձախ ուսիդ նշան ունի՞ս, ցոյց տուր...

Մարկոն շուարած բաց արեց ուսը... իրար մօտ երեք խալեր..

— Իսկ դու ճանաչո՞ւմ ես էս հաճին,— ասաց կաթուածահարը, անակնկալօրէն բարձրացնելով հիւանդ բազուկը, որի վրայ դրոշմըւած էր իր անունը, մի Թուական և Երուսաղէմի տաճարի մանրանկարը:

Մարկոն տեսաւ այդ բոլորը, նայեց ծերուկին ու կարծես քարացաւ...: Իսկ անդամալոյծը, ցնցուած յուզումի սաստկութիւնից, ինքն էլ չիմացաւ թէ ինչպէս թռաւ անկողինից և համբոյրների մէջ ողողեց ուշաթափուելու մօտ Մարկոյին:

Մարկոն նուաղած հեկեկում էր «հայրիկ...» «հայրիկ»:

Հայրը փաթաթուել էր իր աղջկան, որպէս տասներկու տարեկան Մանուշակին... Եւ Սիրուշը... կանգնել էր դրան շեմքին, զարմացած նայելով արտասահմանեան ողբերգութիւնից քաղուած մի կենդանի պատկերի...

(Երեւան)

Նախկին եգիպտահայ, այժմ սովետահայ գրագիտուհի Տիկ. Պայծառ Երկաթ եւ իր որդին՝ Միհրան Երկաթ, որ Ս. Հայաստանի Պետական Օփերայի լաւագոյն դերերէն մէկն է:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

★ ԱՍՏՂ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ... ★

Ատենէ մը ի վեր Լիբանանեան և արտասահմանեան որոշ թերթեր մեծ գովեստով կ'արտայայտուին երգչուհի Վիքի Կարապետեանի մասին:

Վիքի Կարապետեան առաջին լիբանանցի երգչուհին է, որ օտար լեզուով լիբանանեան երգ մը մեկնաբանելով արտասահմանի լիբանանցիները ոգեշնչած է, որպէսզի անոնք միշտ ապրին իրենց Մայր Հայրենիքի սիրովը ու յիշատակներովը և վերադառնան երկիր: Այդ երգը կը կոչուի «Լիպան, Փէյի Մերվէյիէօ», որ արժանացաւ 1963 Նոյեմբերի Սայիտ Աքլ մրցանակին: Առաջին անգամն է որ հայ մը կը շահի այդ մրցանակը:

Քիչ ատենէն կը սկսի երգել Հռոմի հեռատեսիլէն և առաջարկներ կը ստանայ գիշերային հաստատութեանց մէջ երգելու, շլացուցիչ վարձատրութիւններով: Վիքի կը մերժէ և կը բաւականանայ ձայնապնակներու համար և հեռատեսիլէն երգելով միայն:

«Մեցցօ սոփրանօ» է Վիքին, բայց կարելի է կոչել նաեւ «քոնթրալթօ»:

Վիքի Կարապետեան կ'երգէ հայերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, անգլերէն և սպաներէն: Ինք յայտարարած է որ տեղեակ է Թուրքերէն երգերուն, բայց չ'ուզեր երգել զանոնք երբեք:

Ժողովրդային երգչուհի ՎԻՔԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, որուն պատրաստած «Ռանտէ վու ավէք Վիքի Կարապետեան» հայկական յայտագիրին (Խթման գիշեր). հպարտութեամբ հետեւեցան հեռատեսիլի հայ ունկնդիրները, և որու ընթացքին երգչուհիին մասնաւոր խնդրանքով ու հրաւէրով հանդէս եկաւ լիբանանցի մեծ բանաստեղծ՝ Սայիտ Աքլ:

Սակայն Վիքի Կարապետեան լիբանանցի ըլլալէ առաջ հայ է և չի մոռնար իր ազգային մշակոյթն ալ ծանօթացնել օտարներուն: Յունուար 5ին՝ Լիբանանի հեռատեսիլէն՝ Հայկական Ծնունդի առթիւ պատրաստած իր յայտագիրը իրական յաջողութիւն մը եղած է: Բանաստեղծ Սայիտ Աքլ՝ այդ առթիւ՝ հայոց մասին դրուատալից ելոյթ մը ունեցած է:

«Արարատ»ի թղթակիցին հետ ունեցած տեսակցութեան մէջ՝ Վիքի Կարապետեան յայտնած է որ առիթով մը Փարիզ գացած էր եղբօրը հետ ու բարեկամուհի մը, լսելով զինք, խորհուրդ տուած է ձայնամարզութեան հետեւիլ: Վիքի կ'երթայ Հռոմ՝ աշակերտելու Փերաճճիի և յետոյ Միլանոյի Շանկերոթթիին:

Մրցանակի արժանացած երգին — «Լիպան, Փէյի Մերվէյիէօ» — բառերը գրողը ինքն է, ընկերակցութեամբ ռումանացի օրիորդի մը, եւ կը կոչուի Սերենատ տ'Ատիէօ: Այս երգը Պէյրութի ձայնասփիւռի երգացանկին լաւագոյն կտորն է: Մրցանակ շահած երգին ու «Սերենատ տ'Ատիէօ»ի ձայնապընակները մեծ ժողովրդականութիւն գտած են: Իր նոր պատրաստելիք երգապնակներու երգերուն բառերը գրած է բանաստեղծ Աքլ:

Հեռատեսիլի տնօրէնութիւնը Վիքիէն խնդրած է ամսական երկու ունկնդրութիւն սարքել այսուհետեւ, բայց տաղանդաւոր երգչուհին առ այժմ միայն մէկ ելոյթով կը գոհանայ:

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԶՈՐ ԿԸ ՄՈՌՆԱՆ ՄԱՐԴԻԿ

Վիճաբանութիւն մը կը բացուի փաստաբանի մը, բժիշկի մը, լրագրողի մը եւ գործի մարդու մը միջեւ այն մասին՝ թէ նոյն արհեստին կամ զբաղումին հետեւող այր մը եւ կին մը երբ ամուսնանան իրարու հետ՝ աւելի՞ երջանիկ կ'ըլլան քան այն զոյգերը որոնք կը պատկանին տարբեր ասպարէզներու:

=Ես պարտիմ ամուսնանալ, կ'ըսէ փաստաբանը, օրիորդի մը հետ, որ իրաւաբանութիւն ուսած է ինծի նման: Պիտի չկրնայի փակուիլ ժամերով՝ իմ աշխատանոցիս մէջ, բըրթածրարներու եւ գիրքերու մէջտեղ, առանց ինծի վստահուած դատին մասին գաղափարի փոխանակութիւն ունենալու ինծի ամենամօտիկ անձին հետ: Այնուամենայնիւ, կին մը, որուն ալ զարգացած ըլլայ այլ մարզերու մէջ, պիտի չկրնայ հանդուրժել ժամերով առանձին մնալ, մինչ ես մխրճըւած կ'ըլլամ գիրքերուս մէջ, եթէ իրաւաբանութիւն ուսած չէ ...: Ան շուտով պիտի յոգնի ատկէ եւ պիտի չկրնայ համոզուիլ որ զիս իրմէ այդքան ժամեր հեռու պահողը՝ միայն ու միայն իմ ասպարէզս է... :

=Ես համաձայն չեմ, կ'ըսէ բժիշկը, որ մարդ ամուսնանայ նոյն արհեստէն կնոջ մը հետ, որովհետեւ ամուսնական կեանքը այդ պարագային շատ անհամ պիտի ըլլայ: Այրը երբեք պիտի չզգայ որ բաժնըւած է իր գործէն եւ եկած է տուն՝ քիչ մը հանգիստ վայելելու համար: Ըստ իս, կը նախընտրեմ ունենալ բըժշկական աշխարհէն բոլորովին հեռու կին մը: Իր ասպարէզին մէջ, բժիշկը կը դնէ իր ջիղերը ամբողջութեամբ, իր զգացումները,

(Շար. տես. էջ 6)

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ

ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆ ԵՒ ՀԻՆԳ ԱՄԵԱԿԸ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն)

Մուսա պէկի ազատ արձակումով և նոր հրահանգներով զայն Մուշ վերադարձնող Սուլթանի ծրագիրն էր՝ այդ շրջանի և Սասնոյ հայութիւնը կոտորել։ Վիժեցնելու համար այդ ծրագիրը, Հնչակեանութեան գործիչները՝ Մուրատ, Տամատեան, Գոլոզ և ուրիշներ հոն կը փութան ուժեղացնելու ինքնապաշտպանութիւնը։ Հնչակեանութիւնը և Սասնոյ ղեկավարութիւնը կոչ կ'ուղղեն ունևոր հայերուն, օրպէսզի օգնութեան հասնին։ Սուլթանը տասնեակ հազարաւոր զօրքերով կը յարձակի Սասնոյ վրայ։ Սասունցին մեծով, պզտիկով կը կռուի, աչքերը յառելով օգնութեան, բայց ան չի գար։ Հայ ունևորներ քարսիրտ կը դառնան աղէխարշ կոչին հանդէպ ու Սասուն կը պարտուի սովէն։

Սասնոյ կռիւը չսկսած, Մուրատ կ'անցնի Կովկաս, Դաշնակցութենէն և հայ ունևորներէն օգնութիւն խնդրելու։ Ունևորներ կը մերժեն. իսկ Դաշնակցութիւնը կը պատասխանէ.— «Կ'օգնենք, երբ յայտարարէք թէ Դաշնակցութիւնն է ղեկավարողը»։

Սասնոյ ապստամբութիւնը ոտքի կը հանէ Եւրոպան, որպէսզի բարենորոգումներու ծրագիր մը մշակէ, վերջ դնելու համար Թրքահայոց կեղեքումին։

Ծրագիրը կը մշակուի ու կը յանձնուի Թուրք կառավարութեան։ Սուլթանը ծանօթ ըլլալով Եւրոպայի շահամոլ պետութեանց, կը թողու այդ ծրագիրը անտեսուած և կը շարունակէ իր աւանդական քաղաքականութիւնը։

Հնչակեան Կուսակցութիւնը, տեսնելով Եւրոպայի անտարբերութիւնը և Սուլթանական նորանոր ոճիրները, կ'ուզէ 1895ին խաղաղ ցոյց մը ևս կատարել, այս անգամ Եըլտըզի պալատին առջև։

* * *

Ցոյցէն շաբաթներ առաջ Պոլսոյ Հնչակեան Մարմինը Եւրոպական պետութեանց ներկայացուցիչներուն կը տեղեկացնէ ցոյցի մասին գրաւոր կերպով. նոյնպէս կը տեղեկացնէ ոստիկանապետ Նազըմ Փաշային և այլ բարձրաստիճան պաշտօնեաներու, ինչպէս և օրուան Պատրիարքին։

Հակառակ այս բոլորին՝ որ Հնչակեան ցոյցը խաղաղ պիտի ըլլայ, չարագործ Սուլթանը հրացանակիր զինուորները կազմ ու պատրաստ կ'ընէ՝ կէս ճամբուն վրայ դիմաւորելու ցուցարարները և հրացանազարկ ընելու զանոնք։ Զինուորները տառացիօրէն կը կատարեն Սուլթանին հրամանը։ Կը հոսի հայ արիւնը։

Եւրոպական թերթերու Պոլսոյ թղթակիցները, ականատես ցոյցին, իրենց թերթերուն կը հեռագրեն կատարուածը։

Անգլիական «Սթէնտարտ» թերթը գրեց.—«Բարենորոգումները պէտք է կատարուին...։ Անգլիան նախապէս ստանձնեց պաշտպանել Հայերը, սակայն թերացաւ իր յանձնառութեան մէջ։ Հասարակութեան կարծիքը նպաստաւոր է այն մտքին, թէ այդ պաշտպանութիւնը մինչև հիմա իրականացած պէտք է ըլլար»։

Լոնտոնի «Թայմզ» թերթը գրեց.— «Սուլթանին պէտք է բաց յայտնի ըլլայ, որ միայն մեծ պետութեանց խորհուրդն ընդունելով կարող է յոյս ունենալ խուսափիլ ծանր և մինչև անգամ թէ' իրեն և թէ' իր կայսրութեան համար վտանգաւոր դէպքերէն»։

Փարիզեան թերթ «Լ'էնթրանսիժան» գրեց.— «Մեր մինիստրներու անտարբերութիւնը դաւաճանութեան համազօր է, որոնք Պերլինի դաշնագրով պարտաւոր են արգիլք դնել մարդասպան Թուրքերու և սպանուող Հայերու մէջ...»։

Պերլինի «Ֆոսիչէ Ցայթունկ» թերթը գրեց.— «Այս դէպքը կը ստիպէ Եւրոպական պետութիւնները, մանաւանդ Անգլիան, որուն նաւատորմիղը Լիմնոս կը գտնուի, որ արագ շարժին նպաստելու հայկական բարենորոգմանց»։

Եւրոպական թերթերու այս արտայայտութիւններէն ազդըւած, դէպքէն մէկ ամիս յ'ետոյ, Սուլթանը անսպասելիօրէն գլուխ ծռեց, զիջեցաւ ու Հոկտ. 18ին ստորագրեց պաշտօնական «իրատէ»ն՝ Հայաստանի մէջ մտցուելիք բարենորոգումներուն համար։

Այս առթիւ «Թայմզ» թերթը գրեց.— «Հնչակեան Կուսակցութիւնը իր վճռական, յանդուգն ապստամբական շարժումով, նոյն իսկ մայրաքաղաքին մէջ, Սուլթանի ականջին տակ, ցոյց տըւաւ որ յեղափոխական գնդակի պայթիւնը շատ աւելի ուժեղ է քան բոլոր դիւանագիտական միջոցները»։

Երբ անզիջող, կատաղի գազանի նման մռնչող Սուլթանը ակամայ կը ստորագրէր բարենորոգումներու «իրատէ»ն, երբ տանջուած հայութիւնը կ'ոգևորւէր, Հնչակեան Կուսակցութիւնը, որ քաջ ծանօթ էր Եւրոպական «քրիստոնեայ» պետութեանց շահամոլ և երկերեսանի քաղաքականութեան, «ՀՆՉԱԿ» թերթին մէջ անդրադառնալով մշուշապատ բարենորոգումներու ծրագիրին, այսպէս կը գրէր.— «Այս րոպէիս իրերի դրութիւնը խիստ կնճռոտ է ու անորոշ։ Տակաւին սպասելի են բարդութիւններ, անակնկալներ։ Տակաւին նոյնիսկ ընդունուած բարենորոգումների գործադրութեան խնդիրը կարող է միանգամից ուրիշ հողի վրայ դնել մեր դատը, նորից լարելով Անգլիայի և կամ սրա հետ միասին նաև ուրիշ եւրոպական պետութիւնների, օրինակ Իտալիայի ու Աւստրիայի յարաբերութիւնները Թուրքիայի հետ։ Ստախօս և խոստմնազանց՝ Սուլթանը նաև խաբեբայ է, և թէև յաղթուած մեզնից, բայց խորամանկ է։

«... Զխանդավառուինք և չարբենանք եղածովը — լինենք շրջահայեաց և ուշիմ, պինդ կանգնած մեր տեղը՝ պատրաստ դիմագրաւելու ամէն դժուարութիւններին ու բարդութիւններին...»։

Արդարև, շուտով յայտնի կ'ըլլար որ ստախօս, խոստմնազանց և խաբեբայ Սուլթանը, երբ մէկ կողմէն կը ստորագրէր բարենորոգումներու ծրագիրը, միւս կողմէն գաղտնօրէն պետութեանց հետ սակարկութեան կը մտնէր, անոնց լռութիւնը ապահովելով՝ ծրագրելու հայկական ջարդերը։

Ցարական կառավարութիւնը ուղղակի պաշտպան կը կանգնէր Սուլթանի խախուտ կառավարութեան, ինչպէս ըրաւ Անգլիան 1877ին. իսկ միւսները կ'ըլլային ձեռնթափ՝ բարենորոգումներու ծրագրէն, հայութիւնը ձգելով Սուլթանի եաթաղանին ներքև... 1895ին։

Եւրոպայի արդարասէր և մարդասէր մամուլը ուժգին ձայն բարձրացուց Սուլթանի վայրագութեանց և Եւրոպական պետութեանց անտարբերութեանց դէմ։ Անգլիոյ «Տէյլի Նիւզ» թերթը գրեց.— «Եթէ թոյլ տրուի որ անգլիական կառավարութիւնը շարունակէ իր անտարբերութիւնը Սուլթանի ոճիրներուն դէմ, Թուրքիոյ քրիստոնեաներու բնաջնջումը իրականութիւն պիտի դառնայ շուտով։ Յաւիտենական ամօթը պիտի չքի մեր վրայ։»

Դժբախտաբար այդ ամօթը չօրեցաւ Եւրոպական պետութեանց վրայ, և անոնք միշտ ոչ միայն փորձ չըրին բարենորոգումները գործադրել տալու Սուլթանին, այլև իրենց ստացած կըրծօններով թոյլ տուին որ այս անգամ չարագործ Համիտ իր ուշադրութիւնը դարձնէ դէպի Զէյթուն, որ եղած էր դարերէ ի վեր Սուլթաններու աչքին փուշը։

(Շարունակելի 2)

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ

Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

«Տ Ի Ա...»

Կարծես մագնիսական ուժէ մը մղուած ըլլար, Տիանա Գավուր դէպի գոհը խոյացաւ։ Հազիւ գլխակին մօտեցած, յստակ կերպով հասկցաւ թէ ի'նչպէս տեղի ունեցած էր ահաւոր դէպքը։ Ծխնելոյզին վրայ խիստ սրածայր պղինձէ ձողեր կային, որոնցմէ մէկուն վրայ իյնալով, Լիւֆպերի մահացու կերպով մը վիրաւորուած էր։ Եւ անոր ուռած դէմքը զննելով, Տիանա ուրիշ բան մըն ալ նշմարեց։ Ճակտին ճիշդ մէջտեղը կը տեսնուէր սարսափելի հարուածի մը կապուտցած նշանը։ Եւ այդ վէրքին սարսափելի նշանակութիւնը ըմբռնեց։ Մէկը զարկած ըլլալու էր Տեքսթեր Լիւֆպերին։ Այդ հարուածն էր որ զինքը ծխնելոյզի ձողին վրայ նետած ըլլալու էր։ Բայց ո՞վ կրնար ըլլալ այդ դաժան հարուածին հեղինակը։

Հովա՞րտը...

Մարսելլա՞ն...

Այսպիսի ահազդեցիկ ենթադրութիւններ իր մտքին մէջ իրարու կը բախէին. և սակայն պէտք էր գործել։ Թերևս Լիւֆպերի մեռած չըլլար։ Վար ծռեցաւ, և անուշադրութեանը հետևանքով ալ ինկաւ։

Այդ միջոցին, սենեակին մէկ մութ անկիւնէն առնական ձայն մը, ցած և հրամայական, լսելի եղաւ.

— Զըլլա'յ որ դպչիք...

Տիանա պահ մը արձանացած մնաց. եթէ աջ ձեռքը տարուծուած գոհը խօսած ըլլար, այնքան պիտի չզարմանար։ Յետոյ, կամաց մը գլուխը ձայնին կողմը դարձուց։ Մարդը մութին մէջն էր. և սակայն իր դէմքն ու շապիկին սպիտակ կուրծքը կրակին բոցեղէն լոյսովը, անորոշ կերպով մը կը տեսնուէին։ Ձեռքը ատրճանակ մը ունէր։ Այդ մարդը Ռոժէ Նիվէլն էր։

— Զըլլա'յ որ դպչիք։ Մեռած, սպաննուած է, կրկնեց երիտասարդը։

Տիանա ոտքի ելաւ։

Նոր և ահաւոր ենթադրութիւն մը, իր միտքը խռոված էր։ Եւ խռպոտ ձայնով մը գոչեց.

— Ի՞նչ ... ի՞նչ գործ ունիք այստեղ։

— Ես ալ չեմ գիտեր թէ ինչո'ւ. բայց ոստիկանութեան լուր պիտի տամ։

— Ո՞վ... ո՞վ է մարդասպանը։

— Ի՛նչ գիտնամ... պատասխանեց լրջութեամբ Նիվէլ։

— Իսկ դո՞ւք...։

— Ձեզմէ ճիշդ քանի մը րոպէ առաջ եկայ և այս կացութեան ականատես եղայ։

— Հովարտը ո՞ւր է։

— Չեմ գիտեր. այսուհանդերձ քանի որ ոստիկանութեան դեռ լուր տուած չեմ, շատ խելացի բան մը ըրած պիտի ըլլաք, Տիանա Գավուր, եթէ երբեք այս վայրէն անմիջապէս հեռանաք։

Ապշահար, աղջիկը երիտասարդին կը նայէր, որուն խօսակցութիւնը վճռական և անկեղծ շեշտ մը ունէր։

— Վերջապէ'ս, ի՞նչ ըսել կ'ուզէք։

Նիվէլ ուշադրութեամբ Գավուրը դիտելով մրմնջեց.

— Չնշմարեցի՞ք այս մէկը։

Տիանա, հետևելով Նիվէլի ցուցմունքին, տեսաւ որ Լիւֆպերիի աջ ձեռքը ուժեղ կերպով պատառաքաղ մը սեղմած էր։

— Հո'ս նայեցէք, կրկնեց Նիվէլ։

Աղջիկը, երիտասարդին վառած լուցկիին աղօտ լոյսին օգնութեամբը հետևեցաւ մատնանշուած ուղղութեան և յուզումով նշմարեց այն ինչ որ Ռոժէ կ'ուզէր իրեն ցոյց տալ։

Տախտակամածին վրայ երեք տառեր գրուած կային, անկանոն և ղողդոջ տառեր, որոնք մահացեալին կողմէ գրուած էին, ձեռքի պատառաքաղովը, որոնք սակայն շատ հեշտութեամբ կը կարդացուէին՝ Տ Ի Ա տառերը...

— Իսկ մենք, չենք կրնար ասոնք ջնջել, ըսաւ մեղմօրէն Նիվէլ։

Տիանա լարմացական և խեղդուկ բացագանչութիւն մը արձակեց։

Ռոժէ չտկուեցաւ և Տիանայի սևեռելով իր նայուածքը՝ ըսաւ.

— Չեմ ուզեր ահաբեկել ձեզ. բայց պէտք չէ որ այս պարագան խրախուսումի պատճառ ըլլայ։

— Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ կը նշանակեն այս տառերը։

— Նոյնպէս և ես. բայց գիտեմ թէ ոստիկանները ի՞նչպէս պիտի բացատրեն զանոնք, մանաւանդ եթէ երբեք ձեզ հոս գտնեն։ Պիտի եզրակացնեն թէ Լիւֆպերի ջանացած է սպաննիչին անունը յայտնել իր մահէն առաջ։ Եւ վերջապէս Տ Ի Ա երեք տառերը Տիանա Գավուր չե՞ն նշանակեր միթէ։

— Դուք չէ'ք հաւատար, այնպէս չէ՞, թէ ան կ'ուզէր զիս մատնանշել իբր իր ոճրագործը. գոչեց Տիանա այլայլած։

— Երբե'ք, կասկած չունիմ։ Այսուհանդերձ, իմ կարծիքս ո'չ մէկ նշանակութիւն պիտի ունենայ, երբ ոստիկանութիւնը սկսի իր եզրակացութեանց յանգիլ։ Ահա' թէ ինչո՞ւ կ'ուզեմ որ անմիջապէս հեռանաք այս տեղէն։ Հոս ընելիք չունիք. աւելի լաւ կ'ըլլայ որ ձեզ հոս չտեսնեն։

Դառն, ցած և աը գ կերպով մը կը խօսէր Ռոժէ։

Տիանա բնազդաբար զգաց թէ շատ իմաստուն խորհուրդ մը չէր իրեն տրուածը։ Իր անմեղութիւնը կը պարտադրէր զինքը, որ անվախօրէն կացութիւնը դիմագրաւէր, հոն մնալով։ Եւ սակայն... երիտասարդին համակրալից շեշտը, որ խորապէս անկեղծ էր, իրեն այնպէս կը թուէր թէ մեկնելու խորհուրդը աւելի ծանրակշիռ նըկատումով մըն է որ կը տրուէր։

Տիանա, զարմանահար խօսակիցը կը դիտէր. իր մտածումներուն միակ առարկան այդ երեք տառերն էին, Տ Ի Ա...

Անկասկած, կը խորհէր ան, Լիւֆպերի իր անունը տախտակամածին վրայ գրելու մտադրութիւնը ունեցած չէր...։ Ի՛նչ նըպատակ կար ուրեմն իր անուան առաջին սկզբնատառերը այդ տեղ գրելուն մէջ։ Եւ սակայն համոզուած էր որ, եթէ երբեք ոստիկանները ոճիրին վայրը իրեն հանդիպէին, զինքն ալ այդ ահաւոր ոճրագործութեան մասնակից պիտի նկատէին։ Պէտք էր ուրեմն խուսափիլ այդ անհաճոյ հանդիպումէն, մանաւանդ որ ինք տրամադիր չէր, երկար-բարակ հարցաքննութեանց պատասխանելու, վասնզի մինչև առաւօտ, կորսնցնելիք ժամանակ չունէր... միայն թէ յաջողէր Տիկին Միւրշանի գոհարեղէնները դրամարկղին մէջ գտնելու...։

Հաննա Միւրշանի գոհարեղէնները...

Այս յուզումնալից պահուն, Տիանա բոլորովին չուարած երևոյթ մը ունէր, և բոլորտիքը դիտելով կարծես կը սպասէր որ Հովարտի վերցուցած գոհարեղէններու սև պարկը յանկարծ երևան ելլէ... իսկ եղբօրը անբացատրելի անյայտացումը, այն ալ այսքան եղերական պարագաներու մէջ, ահաւոր մտածումներով զինքը կը տըրորէր...։ Յուզումէն սթափելով, Տիանա յիշեց թէ Հովարտ յայտնած էր իրեն գոհարեղէններուն պահուած տեղը, և դէպի բազրոնակը խոյացաւ։

— Ի՞նչ կ'ընէք, բացագանչեց Նիվէլ։

— Բան մը կը փնտռեմ։

— Չէ՛ք կրնար որևէ առարկայի ձեռք դպցնել։

Տիանա բազրոնակին վրայինները արդէն վերցուցած և սնտուկը ձևացնող բացուածքին կափարիչը վեր առած էր։ Թուղթեր, նմոյշներ, խառնակոյտ մը մէկ խօսքով, որոնք ամէն ուղղութեամբ տակն ու վրայ ըրաւ։

Վերջապէս մատները կաշին զգացին։ Ուժգին մը զայն իրեն քաշեց։

Պզտիկ և սևուկ պարկն էր...։

— Այդ ի՞նչ է. հարցուց Նիվէլ հետաքրքիր։

Տիանա, բազրոնակին կափարիչը շուտ մը գոցելով, դարձաւ դէպի երիտասարդը.

— Այս պայուսակը պարտաւոր եմ հետս տանելու. արդէն այս նպատակով եկած էի։ Խնդրեմ, մի' փորձէք ինծի արգելք հանդիսանալ... ուրիշ բացատրութիւն տալու ի վիճակի չեմ...։

— Իսկ ես, ընդմիջեց միւսը վճռական արտայայտութեամբ մը դէպի աղջիկը ուղղուելով, չեմ կրնար ձեզի թոյլատրել այնպիսի արարք մը, որ պիտի կրնար ծանր

(Շար. տես էջ 5)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԷՆ՝ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒՆ

ՊԷՏՔ Է ՍՈՎՈՐԵԼ ԼԱՒ ՍՈՎՈՐԵԼ

Մեր Հայաստան աշխարհը խիստ բնութիւն ունի, և հայ աշխատաւորը իր գոյութիւնը պահպանելու համար միշտ էլ գերմարդկային աշխատանք է թափել: Սակայն դա չի խանգարել, որ միշտ ժողովուրդն ստեղծի ճարտարապետական անզուգական կոթողներ, նկարչական ու երաժշտական գլուխ գործոցներ, ինքնուրոյն գիր ու գրականութիւն:

Գիրքը մեր ժողովուրդի համար սրբութիւն է եղել: Հայ շինականը սոսխի ձեռքով այրած իր տնից երեխաների հետ մէկտեղ փրկել է նաեւ գիրքը, իսկ հայ պատանին գաղթի ճանապարհին էլ հեգել է հայերէն բառեր ու սովորել տառերը Մեսրոպեան:

Այս է եղել մեր ժողովրդի կենսունակութեան հիմքը, այս և անսահման աշխատասիրութիւնը:

Ինչո՞ւ եմ այս մասին յիշեցնում ձեզ հէնց այսօր: Ուսումնական տարուան սկզբին այս մասին ես ասում եմ ձեզ, որպէսզի դուք միշտ յիշէք մի բան: Դուք, երեխաներ, պէտք է դառնաք արժանի հետեւորդները մեր հոգեւոր մշակոյթն ստեղծած մեծերի: Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է սովորել, լաւ սովորել: Անհրաժեշտ է տիրապետել այն ամէնքին, ինչ ստեղծել է մարդկութիւնը:

Սովորեցէ՛ք, երեխաներ, դրա համար դուք բոլոր անհրաժեշտ պայմաններն ունէք:

ԱՂԲԻՒՐ

Մարդ կայ. քեզ բարի օրհնանք է ասում,
Մարդ կայ՝ պղտորում յատակդ վճիտ
Ոչ մի օրհնանքի դու չես սպասում,
Միայն բարին ես հոսում քո խղճից:

Աղբի՛ւր, դու հողի կաթն ես մայրական,
Ծարաւ դաշտերին դու կեանք ես տալիս.
Նրա համար ես դու անոյշ այդքան,
Որ իմ հայրենի հողից ես գալիս:

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՀՄԱՆԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԻ ՃԵՊԸՆԹԱՑԸ ՍԼԱՆՈՒՄ Է ԱՌԱՋ

Իմ պատանի բարեկամներ:

Ինձ երջանիկ հնարաւորութիւն է ընձեռնուել ողջունել ձեզ՝ Հայաստանի բոլոր դպրոցականներին՝ նոր ուսումնական տարուայ առթիւ և մեծ յաջողութիւններ ցանկանալ ուսման գործում:

Գիտելիքներին տիրապետէք լրջօրէն, ամենօրեայ ուսմամբ, չվախենալով ոչ մի դժուարութիւնից: Երբեք մի՛ մոռացէք, որ դպրոցական տարիներին բաց թողածը շատ դժուար է վերականգնել հետագայում: Կեանքի ճեպընթացը ամբողջ ընթացքով սլանում է առաջ: Կեանքից ետ չմնալու համար անհրաժեշտ է, որ ամէն օր, ամէն ժամ լրացնէք ձեր գիտելիքները: Չէ՞ որ բոլոր գիտութիւնների հիմքը տրւում է դեռեւս դպրոցում:

Որպէս երաժիշտ, ես ուզում եմ նաեւ, որ իմ փոքրիկ բարեկամները սիրեն երաժշտութիւնը: Երաժշտութիւնը ժողովրդի հոգին է: Դարձէք երգչախմբերի և ինքնագործունէութեան խմբակների անդամ, զբաղեցէք երաժշտութեամբ: Ձեզանից շատերը ապագայում գուցէ դառնան երաժիշտներ: Այդ դէպքում մի՛ մոռացէք որ լաւ երաժիշտ կարելի է դառնալ միայն յամառութեամբ սովորելով ու քրտնաջան աշխատանքով:

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(Շար. Դ. էջէն)

պատասխանատուութիւն մը հրաւիրել ձեր վրայ:

— Կ՚ըսեմ ձեզի թէ...

Չկրցաւ շարունակել: Փողոցէն սուլոցի մը սուր ձայնը բարձրացաւ:

Ռոժէ, աչքերը խոշոր բացած, գնաց պատուհանէն դիտելու:

— Փա՜ռք Աստուծոյ, ոստիկանութիւնը հասաւ...

— Ոստիկանութիւ՞նը... հո՞ս կուգան:

— Այո՛... ո՞ր սատանան կրցաւ զիրենք այստեղ կանչել:

Եւ երբ ետին դարձաւ, տեսաւ որ Տիանա վազելով կը փախչէր: Տեղէն ցատկեց և զրան մօտ զինքը կեցնելով, ձեռքէն բռնած՝

— Սպասեցէ՛ք... ըսաւ:

— Պէտք չէ՛ որ զիս այստեղ տեսնեն, գոչեց աղջիկը դողդոջուն ձայնով մը, ջանալով ժամ առաջ հեռանալ: Մանաւանդ այս պարկով...

— Ես ալ, չեմ ուզեր որ ձեզ հոն տեսնեն. բայց չէք ալ կրնար իջնել. իմ յարկաբաժինս չհասած՝ արդէն ձեզի պիտի հանդիպին:

— Ի՞նչ ընենք ուրեմն:

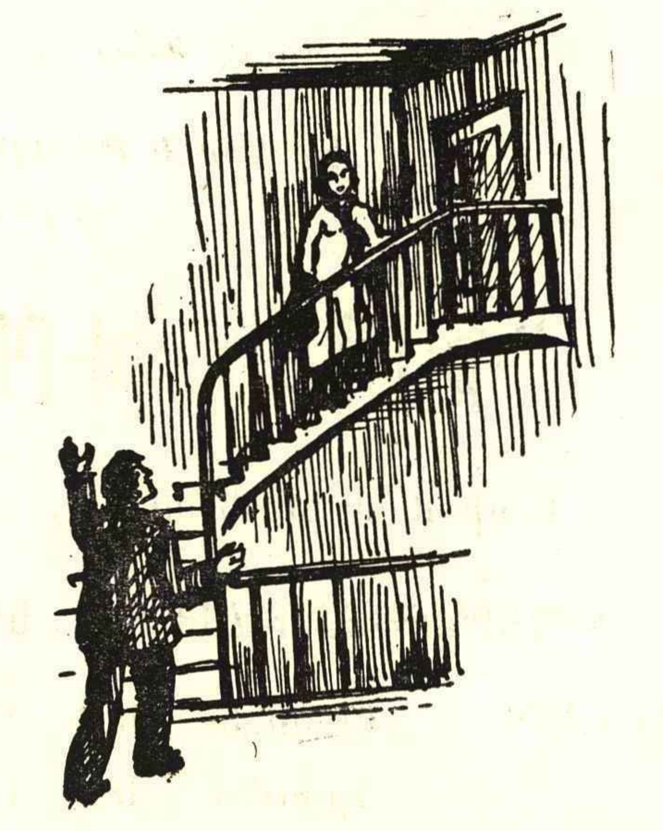
— Սա՛ սանդուխներէն վեր ելէ՛ք:

— Վե՞ր ելլեմ:

— Այո՛, և աճապարեցէք: Տանիքին վրայ բացուող դուռ մը կայ: Պահեկէ մը ձեր քովը կ՚ըլլամ:

— Բայց...

— Վիճաբանելու ժամանակը չէ... վեր ելէք...: Ու այս ըսելով,

Ռոժէ աղջիկը սանդուխին աստիճաններէն վեր հրեց:

Տիանա լսեց, վարի յարկէն, ծանր քալուածքներու ոտնաձայնը. դէպի սանդուխ նետուեցաւ, և երբ դուռը բացաւ, դուրսի ցուրտը զգալով՝ դողդղագին գոչեց.

— Վերարկուս վարը մոռցայ:

— Ո՛չ, ո՛չ, մրմնջեց Նիվել, հետս առի. դո՛ւք աճապարեցէք:

Ո՞վ սպաննած էր Տեքսթեր Լիւֆպէրին. ո՞վ եղած էր ոստիկանութեան տեղեկութիւն տուողը. ու՞ր կը գտնուէր Հովարտ...

Այս հարցումներէն և ո՛չ մէկուն Տիանա պատասխանելու ի վիճակի էր. այժմ ան հեռու կը փախչէր ոստիկանութեան առջեւէն, գողցուած գոհարեղէններու պարկիկ մը ունենալով ձեռքին մէջ և արիւնշաղախ դիակ մը ձգած էր ճամբուն վրայ:...

— Բայց ամէն գինով պէտք է օձիքս փրկեմ, կ՚ըսէր մտովի, յուսահատօրէն...:

(10)

ԺԼԱՏԸ

Հարուստ վաճառական մը իր զաւակին համար ուսուցիչ մը կը փնտռէր: Ցարմար մարդիկ շատ կային քաղաքին մէջ, բայց երբ հարուստը անոնց կ՚առաջարկէր իր պայմանները՝ անոնք անմիջապէս կը հրաժարէին: Վաճառականը կ՚ուզէր որ ուսուցիչը ապրի իր տունին մէջ, բայց ուրիշ տեղ ուտէ:

Այս պատմութիւնը լսելով, խանութպանի ընկերներէն մէկը, որ շատ կատակասէր և ուրախ մարդ մըն էր, ըսաւ վաճառականին. — Լսեցի որ ուսուցիչ կը փնտռես:

— Այո՛, միայն լաւը:

— Եւ որպէսզի պէտք չըլլայ զայն կերակրել:

— Այո՛ այո՛, լաւ կը հասկնաս... մենք ձեւով մը կ՚ապրինք... ան աւելորդ բերան մը պիտի ըլլայ:

— Այսպէս ուրեմն. ես կը ճանչնամ այդպիսի մէ ը, ճիշդ ու ճիշդ ուզածդ, չ՚ուտեր, չի խմեր, միայն հարաւային քամիով կ՚ապրի:

— Ճի՞շդ: Ո՛վ հրաշք: Ես անպայման կը վարձեմ զայն, վաղն իսկ:

Ուրախացած, ժլատը իսկոյն շտապեց տուն, որպէսզի այս լուրը յայտնէ կնոջը:

— Քու գլխուդ մէջն է հարաւային քամին, խելագարուա՞ծ ես, ի՞նչ է, պոռաց վաճառականին կինը, երբ ան պատմեց իր լսածը, ո՛չ մէկ առթիւ կարելի չէ վարձել զայն՝ հարաւային քամիով... Իսկ եթէ հիւսիսային քամին փչէ, կամ արեւմտեա՛նը, կամ բոլորովին քամի չփչէ՛. այն ատեն մենք ստիպուած պիտի ըլլանք զայն կերակրե՞լ, ի՞նչ է...

ՄՐՑԱՆՔՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ծ. Խ.— Հրատարակութեան համար ստացած ենք խիստ շահեկան կոչ մը, որուն գործնական մասը կը հրատարակենք ստորեւ, մեր կարգին հրաւէր ուղղելով «Ջահակիր»ի բարեկամ-աշխատակիցներուն, որ մասնակցին այս մրցանքին:

1965 Թուականին կը լրանայ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը:

... Թէքէեան Մշակութային Միութիւնը կ՚առաջադրէ արժանավայել կերպով նշել Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը, ի միջի այլոց բանալով մրցանքներու շարք մը՝ պատմութեան, վէպի, պատմուածքներու, թատերգութեան, պոէմայի և երաժշտութեան, որոնց թեման պէտք է ըլլայ Ապրիլեան Եղեռնը:

Մասնակցողները պարտին իրենց ստեղծագործութիւնները միութեանս հասցնել մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1964:

Դատական կազմերու քննարկումէն և վճիռէն ետք՝ առաջին մրցանակի արժանացած գործերը պիտի տպագրուին և պիտի բաժնուին 1965 Ապրիլին: Յիսնամեակի բացումը՝ պիտի կատարուի մրցանակի արժանացած թատերախաղին ներկայացումովը: Եզրափակիչ հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Պէյրութի մեծագոյն սրահներէն մէկուն մէջ, արտասահմանէն և հայրենիքէն հրաւիրուած անձնաւորութիւններու ներկայութեան, 1965 Ապրիլ 24-ին:

Բացի մրցանակի գումարէն, անոր արժանացած գիրքերու սպառումէն գոյացած հասոյթին 25 առ հարիւրը պիտի յատկացուի հեղինակներուն: Նոյն համեմատութեամբ պիտի տրուի նաեւ թատերախաղի ներկայացումին հասոյթէն:

Մրցանակները պիտի յատկացուին հետեւեալ ձեւով.—

	Ա. ՄՐՑԱՆԱԿ	Բ. ՄՐՑԱՆԱԿ
1. Պատմութիւն Մեծ Եղեռնի	1500 Լ. Ո.	750 Լ. Ո.
2. Վէպ	1500	750
3. Թատերախաղ	1000	500
4. Երժշ. (համանուագ կամ օրաթորիօ)	1000	500
5. Հինգ պատմուածքներ	500	250
6. Պոէմա	500	250
7. Ցուշեր	500	250

Մրցումներուն կրնան մասնակցիլ Արտասահմանի և Հայրենիքի գրողներն ու արուեստագէտները:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար կը խնդրուի դիմել վարչութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

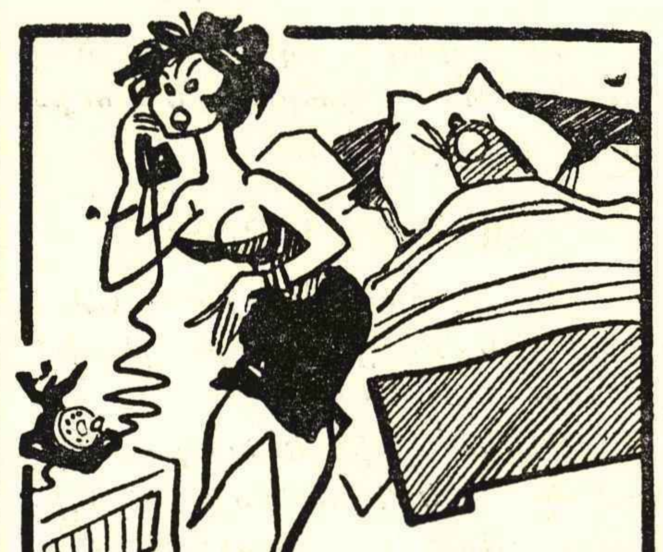
Հասցէ.—Գերսամ Ահարոնեան, Նամակատուփ 4192, Պէյրութ, Լիբանան:

Աւանակ էֆէնտի: — Արդարեւ... Ես ինքս ներշնչեցի Պէն Կուրիոնին՝ Յորդանան գետի ընթացքը փոխելու գաղափարը:

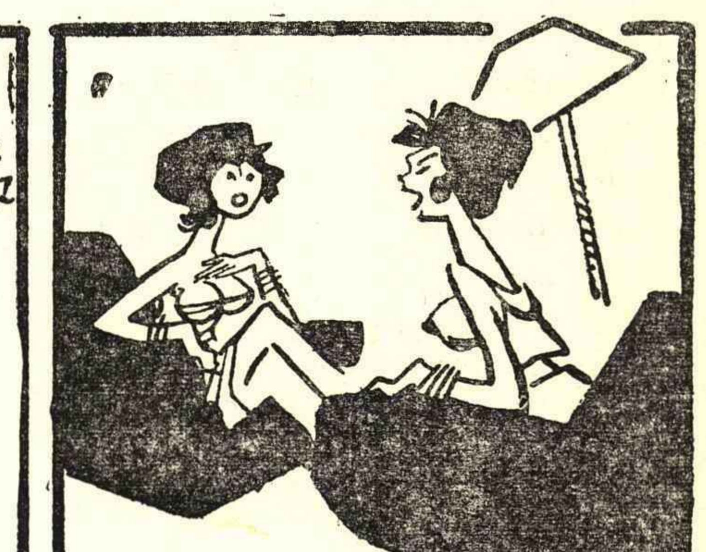
Բժիշկը հիւանդին. — Ամէն բանէ առաջ պէտք է քեզ ազատենք այդ փորէն:

Հարուստ կինը. — Ալօ՛... Մահազդներու բաժի՞ն... Կրնա՞ք փոքրիկ տեղ մը վերապահել մինչեւ կէս գիշեր...

Միմի Պէյր իր սիրուհիին.— Ես պատրաստ եմ ամուսնանալ քեզ հետ, պայմանաւ որ ամուսնալուծման իրաւունքը իմ ձեռքիս մէջ ըլլայ...

Ազնուականներու աղջիկը իր բարեկամուհիին.—Երեւակայէ՛, որ Ֆիֆին ամուսնացած կը մնայ նոյն մարդուն հետ՝ տարուան սկիզբէն մինչեւ այսօր.

ՋԱՀԱԿԻՐ

30 Յնւ. 1964

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ «ԼԻԿ»Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Գահիրէի «Ահլի»ի դաշտին վրայ անցեալ Երկուշաբթի 27 Յունուար 1964 ին, տեղի ունեցաւ «Երթ»ի վերջին մրցումը, «Ահլի»ի և «Արսենալ»ի խումբերուն միջև, երեսուն հազար հանդիսատեսներու ներկայութեան։ Ա. կիսախաղը աւարտեցաւ ի նպաստ «Ահլի»ի (2–0)։ Բ. կիսախաղին երկու խումբերն ալ երկուքական կէտ նշանակելով խաղը վերջացաւ «Ահլի» ի յաղթանակով (4–2)։

—Կիրակի 26 Յունվ. 1964 ին «Զամալէք» ի դաշտին վրայ մեծ թիւով հանդիսատեսներու ներկայութեան «Կարմիր Աստղ» և «Զամալէք» խիստ հետաքրքրական խաղարկութիւն մը ցուցաբերեցին ու մրցումը աւարտեցաւ հաւասար արդիւնքով 2–2 (կիսախաղ 1–1)։

ՉԵԽԱԿԱՆ «ՍՊԱՐՏԱԿ» Ի ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

—Անցեալ Երեքշաբթի 28 Յունուար 1964 ին «Սպարտակ» իր առաջին մրցումը ունեցաւ Պէնի Սուէֆի խումբին հետ, որուն յաղթեց 1–0 արդիւնքով (կիսախաղ 0–0)։

—Այսօր 30 Յունուար 1964 ին Ասիուտի մէջ «Սպարտակ» հանդիպեցաւ «Զամալէք»ի խումբին հետ, որուն յաղթեց 3–1 արդիւնքով (կիսախաղ 2–0)։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ «ԿԱՐՄԻՐ ԱՍՏՂ»Ը Ա.Մ.Հ.Ի ՄԷՋ

—21 Յունուար երեքշաբթի օր Մահալա Էլ Քոպրայի մէջ «Կարմիր Աստղ» իր առաջին մրցումը խաղաց Քաֆր Էլ Զայաթի և Թանթայի խառն խումբին հետ ու վերջացաւ Եուկոսլաւներու յաղթանակով 3–2 (կիսախաղ 2–0)։

ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԸԵԱՆՈՒ

(Շար. Ա. էջէն)

Ժողովուրդի ծագման մէկ քանի խնդիրները»՝ ռուսերէն, 1960ին։ «Հայկական ծագումով Մոլտաւացի պաշտօնեաներ»՝ հայերէն, 1960ին։

Փրոֆ. Պընըըըեանու 1960ին այցելած է Ս. Հայաստան, ականատես եղած է երկրի վերելքին և նուաճումներուն։ կատարած է լայն ուսումնասիրութիւններ, և վերադարձին՝ տուած է շահեկան դասախօսութիւններ։ Այս տարի եւս կը պատրաստուէր անգամ մըն ալ այցելել Հայաստան, բայց վրայ հասաւ մահը։

1961ին գերմաներէնով լոյս տեսաւ իր «Ուրարտական տեղանունները հայերէնի մէջ» երկը։ Բացի ասոնցմէ, ան զանազան առիթներով արտայայտուած է խաչատուր Աբովեանի, Միք. Նալբանդեանի և այլ հայ դէմքերու մասին։ կ'աշխատակցէր գլխաւորաբար Պուքրէշի «Նոր կեանք» թերթին։ Անդամ էր նաեւ Երեւանի «Պատմաբանասիրական Հանդէս»ի խմբագրական կազմին (թըղթակցութեամբ) և Մեսրոպ Մաշտոց Մատենադարանի օրկան «Բանբեր»ին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Կիրակի, Նոյ. 10ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։ Եւ հանգուցեալի կտակին համաձայն, թաղուած է Պուքրէշի հայոց գերեզմանատունը։ Դամբանականներ խօսած են Արեւելագիտա յան Ուսմանց բաժնի, Պուքրէշի համալսարանի, ուսանողութեան, «Նոր կեանք» թերթի, Ռումանահայ Թեմական Խորհուրդի ներկայացուցիչները, .. չխատակիցներ և բարեկամներ։

Ցաւակցական հեռագիրներ ղրկած են Ակադեմական Ալ. Ռոսեթի, Պուքրէշի Բանաս. ֆաքիւլթէն, Ռումէն Արուեստի Թանգարանի տնօրէնը, Հայկ. Ակադ. Նախագահ Վիքթոր Համբարձումեան, Քարտուղար Ներսիսեան, «Պատմաբանասիրական հանդէս»ի խմբագրութիւնը, Երեւանի պատմ. թանգ.ի տնօրէնը, Երեւանի Արուեստի ինսթ. տնօրէնը, Մատենադարանի տնօրէնը և բազմաթիւ օտար և հայ անուանի անձեր։

Ողբ. Փրոֆ. Տոքթ. Վլատ Պընըըըեանու ունէր բազմաթիւ ծրագիրներ իրագործելիք։ Հայագիտութիւնը կորսնցուց անփոխարինելի ոյժ մը։ Կը սգանք։

ՅՈՎՀ. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆ

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՁՈՐ...

(Շար. Գ. էջէն)

իr փորձառութիւնը, ասոr համաr՝ ան կ'ուզէ որ եrբ տուն եrթայ, այնտեղ գտնէ, անդոrrութիւն եւ խաղաղութիւն մտfի, հեռու իr աrհեստին հետ կապ ունեցող բոլոr բանեrէն:

=Գալով ինծի, կը յաrէ լrագrողը, ես իմ կնոջմէս պիտի ուզէի որ քիչ մը հասկնաr իմ աշխատանքիս պահանջնեrը, որոնf կը խլեն ինծմէ օrուան fանըշուռ ժամեrս: Ես կը տաrբեrիմ փաստաբանէն, բժիշկէն եւ գործի մաrդէն, որոնf նոյն ժամուն գործի կը սկսին գrեթէ միշտ եւ աշխատանfէն եtf տուն դաrձին՝ ամէն ինչ կը մոռնան, դառնալու համաr բաrի ամուսին մը կամ ընտանիfի հոգածու հայr մը: Պաrտիմ լrագrող մնալ ցեrեկ եւ գիշեr, տան մէջ, փողոցը, սինեման, ակումբը, ամէն տեղ որ կը գտնուիմ: Լrագrողի ասպաrէզը բոլոrովին կը տաrբեrի միւսնեrէն: Եւ անիկա ամէն բանէ առաջ է, նոյնիսկ շատ սիrելի բանեrէն աւելի առաջ:

Այս մաrդոց վիճաբանութիւնը ժպիտ պատճառեց ինծի։ Մաrդը յաւակնոտ է եւ յաւակնոտ պիտի մնայ իr ամբողջ կեանfին մէջ: Ան պէտf է ամենուrեf եւ միշտ ըլլալ տէrը: Միայն իr իrաւունfն է ընտrելը, որոշելը, այո՛ կամ ոչ ըսելը, առանց դոյզն կեrպով նկատի առնելու իr կինը, որ կ'աշխատի իrեն պէս եւ ունի իrաւունfնեr՝ իr կեանfի ընկեrոջ վrայ:

Նոr ընկեrութիւնը, որուն մէջ կ'ապrինf մենf այժմ, կը պահանջէ որ կինը գտնէ նոյն վեrաբեrմունfը, ինչ որ մաrդը կը գտնէ, եւ ամէն բանի մէջ:

Այս պաrոննեrը պաrտին յիշել այս իrականութիւնը, եrբ կը կաrծեն որոշել ճակատագիrը կնոջ...:

ՖԱԹՄԱ ՍԱԻՏ

«Էլ – Ախպար»

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Եթէ, հին ատեն, մէկը ըսէր, թէ՝

— Աշխարհը կլոր է և արեւին շուրջ կը դառնայ... (Կալիլէոս)

— Նաւեր՝ ովկիանոսի անսահման ջուրերուն վրայէն, օդին մէջէն, աներեւակայելի արագութեամբ մեզ պիտի փոխադրեն մեր ուզած տեղերը...

— Ելեկտրական ոյժ մը պիտի ստեղծուի և անոր միջոցաւ պիտի լուսաւորուին մեր տուները, աշխատանոցները, ճամբաները և մարզարանները, ու այդ ոյժին շնորհիւ՝ պիտի խօսակցինք իրարու հետ մղոններով հեռուէն, պիտի տեսնենք զիրար ծովերէն անդին ալ, ու պիտի ճամբորդենք, սուրալով ելեկտրական փոխադրակառքերու և փոխադրանաւերու միջոցաւ։ Ամենի մեքենաներ պիտի դառնան օրն ի բուն...։ Վերջապէս, կարելի պիտի ըլլայ՝ Հիւլէն անջատել Կորիզէն և հողէն ոսկի շինել կամ ամբողջ երկիր մը հողակոյտի վերածել՝ ջրածնային ռումբով մը...

Այս բաները եթէ մէկը ըսէր, անմիջապէս կը խաչէին զինք, գուցէ, կամ յիմարանոց կ'առաջնորդէին...

Իսկ այսօր, եթէ մէկը ըսէ, որ՝

— Աշխարհիս մէջ խաղաղութիւն պիտի տիրէ, մարդիկ զիրար պիտի սիրեն և յարգեն, ու պիտի գտնուի «դեղ» մը որ երջանկութիւն պիտի բերէ մարդկութեան, այդ անձը իսկոյն պիտի առաջնորդուի տեղ մը, իբրեւ վտանգաւոր ... բարած...

ՀԱՅԿ ԿԱՐԻՆԵԱՆ

(Աղեքսանդրիա)

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԲՌՈՒՆՑՔ եւ ՈԳԻ» (Հայ կոփամարտիկի մը յուշերը, Անդրանիկ Ծառուկեանի յառաջաբանով։ Հեղինակ՝ Յակոբ Թոմպուլեան, Տպ. Սեւան, Պէյրութ, 1964։ Պատկերազարդ, 150 էջ, գին 3 տոլար։ Հասցէ՝ Աթըլիէ տը Վիքթըրի Սաքս, Սթասիոն Փոլիքարպոս, Պուրճ-Համմուտ, Լիբանան։

«ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ» — Բանաստեղծ Վահան Մալէզեանի ազգային եւ գրական վաթսունամեակին առթիւ (1871-1951)։ Տպ, Փարիզ, 1951։ 265 էջ, ընտիր թուղթ եւ գեղատիպ։

«ՁՕՆԱՄԱՏԵԱՆ» — Վ. Մալէզեանի ութսունամեակին առթիւ յարգանքի տուրք (1871-1956)։ Տպ. Արաքս, Փարիզ, 1955։ 157 էջ, գեղատիպ։

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Մարտիկ Օգնայեան (Տիթրոյթ) Պր. Վահրամ Մօրուքեանի (Գալիֆորնիա)։

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Պր. Վահան Սարեան (Հելուան) 55 Ե.Դ. կը նուիրէ թերթի յաջողութեան առթիւ։

Մօ. եւ Տիկին Եդուարդ Յակոբեան 50 Ե.Դ. կը նուիրեն՝ Ողբ. Նատիա Սրբենճեանի կսկծալի մահուան առթիւ՝ վասն ցաւակցութեան։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՏԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼՍԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱՀԷՆԵԱՆ — Կանացի Բաժին ՆՈՒՍԻԴ ՍԷՅԼԻԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՖԷԼԵԱՆ — Շախմատի Բաժին Գ. ԳՈՒԽԱՆՃԵԱՆ — Մարզական Բաժին ՍԻՐՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ և Վ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԷՆԿԷՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ—Խմբագրութիւն և Վարչութիւն. 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, Հեռ. 57013 (3 գ/ծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. — Յայտարարութիւններ ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼՍԵԱՆ Հեռ. 57013-62590 — Բաժանորդագրութիւն ՋԱՒԷՆ ՊԱԼՍԵԱՆ Հեռ. 57013.

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՑՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 13 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՈՒԲ. 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد ـ قم ١٣ — الخميس ٦ فبراير ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՆՀԱՒԱՍԱՐ ԲԱՅՑ ՅԱՂԹԱԿԱՆ...

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ)

Ամէն տարի, Փետրուար ամսուան մէջ, հայերը ամենուրեք կը տօնեն տարեդարձը 451 թուականին՝ Մայիսի վերջերը Աւարայրի դաշտին վրայ տեղի ունեցած պատերազմի մը, որ ծանօթ է Վարդանանց Պատերազմը անունով։

Զայն պատմած են հայ երկու մեծ պատմիչներ, մէկը դիւցազներգական և միւսը քննական ոճով։ Այս պատմութիւնը ճշմարիտ աւետարանի մը չափ նշանակալից եղած է հայոց կեանքին մէջ, այդ թուականէն աստին, յատկապէս վերջին հարիւրամեակի ընթացքին։ Ինչո՞ւ։

Վարդանանց պատերազմը մղուեցաւ բռնակալ և տիրակալ պարսիկ Սասանեան կառավարութեան դէմ՝ պաշտպանելու համար հայ յառաջադէմ ժողովուրդի ազատութիւնը, մանաւանդ խղճի ազատութիւնը, որ նուիրականութիւններուն մեծագոյնն է, ուրիշ նուիրականութիւններու կարգին։

Այս պատերազմով ապացուցուեցաւ, անգամ մը եւս և մեծագոյն պահի մը, որ հայ ժողովուրդը կրնայ հանդուրժել, որ զինք ճորտ դարձնեն, այսինքն՝ առնեն իրմէ իր հողը, ջնջեն իր քաղաքական ազատութիւնը, ընկճեն զինք տնտեսական յափշտակութիւններով և ծանր տուրքերու տակ...։ Այո՛, հայ ժողովուրդը կրնայ հանդուրժել ամէն տեսակ հալածանքի, զրկանքի և անիրաւութեանց, ի հարկին շատ երկար ատեն։

Սակայն, երբ կը փորձեն դպչիլ անոր խղճի ազատութեան և պատիւին, ան չի՛ կրնար համբերել այլեւս և գիտնալով մէկտեղ որ պիտի մեռնի (մահ իմացեալ), կը ծառանայ և կը կռուի. կը կռուի արիաբար ու կ'իյնայ հերոսաբար, պատիւով, շահելու համար այն՝ ինչ որ կ'ուզեն խլել իրմէ, տանելու համար զայն իր հետ (դէպի անմահութիւն)։

Վարդան և իր ընկերները, Ղեւոնդեանք ու ժողովուրդ, 1036 նահատակ տուին, բայց տիրացան անմահութեան եւ գալիք սերունդներու երախտագիտութեան։

Հայաստան կը գտնուէր երկու հզօրներու, Բիւզանդական Կայսրութեան և պարսիկ Սասանեան տէրութեան մէջտեղ։ Յառաջդիմական՝ իր խառնուածքով, հայութիւնը կանուխէն յառած էր այդ դարաշրջանի յառաջդիմական գաղափարին ու հաւատքին,— Քրիստոնէութեան։ Ասով՝ ան բաժնուած եղաւ իրեն արենակից պարսիկ ժողովուրդէն, որ զրադաշտական-մազդէական էր և կը պաշտէր կրակը։ Սասանեանք չէին հանդուրժեր որ իրենց ցեղակից հայերը կրօնակից դառնան իրենց թշնամի քրիստոնեայ Բիւզանդիոնին։

Կար — հայոց մօտ — ողոքումի քաղաքականութեան հետեւող հոսանք մը, Վասակ Սիւնեաց իշխանը և իր քանի մը համախոհները։ (Բանասէրները կը մեծցնեն արեւելեան «օրիանթասիոն» ունեցող հայ նախարարներու թիւը։) Այս ուղղութիւնը թերեւս իմաստուն ուղղութիւն մըն էր, մինչև այն օրը՝ երբ Սասանեանք, իրենց յաջողութիւններէն գինովցած, փորձեցին, Տղմուտ գետի մօտ, ջախջախել հայ ժողովուրդի ազգային ջիղը, արմատախիլ ընել ուզելով անոր խիղճը։ Դա՛ս մըն է ասիկա, նաև փաստ մը, թէ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՀԱՄԲԵՐԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՍԱՀՄԱՆ ՉԷ... (ինչպէս, անցեալ դարու վերջերուն, Սապահգիւլեան եւս ըսած է, առիթով մը, թուրքերուն)։

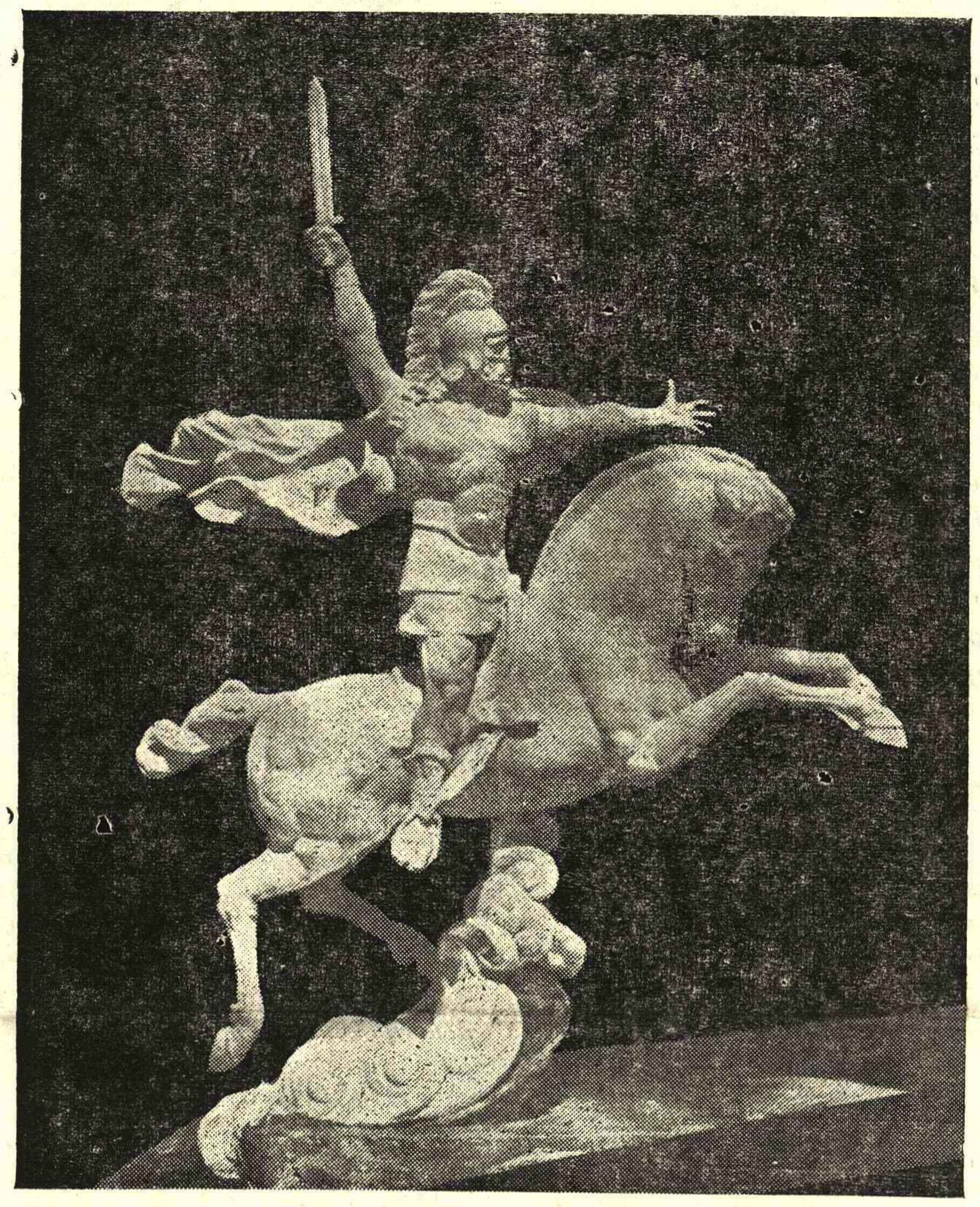
Երկրորդ դասը, որ նոյնքան մեծ է, Վարդանին հոգեփոխութիւնն է։

Վարդան որոշած էր հեռանալ երկրէն, երթալ բիւզանդական բաժինը, հրաժարելով ժառանգաբար իրեն յանձնուած սպարապետութեան պաշտօնէն։ Եւ ասիկա որովհետեւ «խաչապաշտ» Բիւզանդիոն, խոստանալէ և դաշինքով ստորագրելէ ետք որ՝ դուրսէն յարձակումի մը պարագային՝ պիտի օգնէ հայոց, ան մեզ ձգեց միամինակ, դաժան Տիզբոնին դիմաց։ Վարդանանք և Ղեւոնդեանք գիտէին, որ պիտի պարտուին։ Բայց ուզեցին ապացուցանել, որ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԽՈՍՏՈՒՄՆԱԴՐՈՒԺՈՒԹԻՒՆՆ ԻՍԿ ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ՍԱՐՍԱՑՆԵԼ ՀԱՅՈՒ ՀՈԳԻՆ։ Ու նախընտրեցին պատիւով մեռնիլ, քան ապրիլ անպատիւ կերպով։ (Ճի՛շդ հակառակը ոմանց քարոզածին, թէ «նախընտրելի է անպատիւ կեանքը, քան պատիւով մեռնիլը...»)

Երրորդ դասը կը վերաբերի մեր սեփական ոյժին գիտակցութեան։ Վարդան և իր ընկերները գիտէին դարձեալ, որ պիտի ջախջախուին ուղղակի բախումով։ Բայց կը հաւատային, որ ժողովուրդին անուղղակի դիմադրականութիւնը, երկարաձգուած փարթիզականութիւնը, առաջնորդութեամբ Վահանի, Մուշեղի և ուրիշներու,

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՍՆԵԼ ԷՋ 6

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ԳՈՐԾ ԵՐՈՒԱՆԴ ՔՈՋԱՐԻ

ՎԱՐԴԱՆԱՏՕՆ

Վարդա՛ն, անսանձ դարերու դուն աննահա՛նջ դրօշակիր...
Անունդ դրօշ մ'է կարմիր՝ վարդ արիւնո՛վդ հիւսուած,
Մշտածածան և անմաշ դրօ՛շ՝ անունըդ կարմիր,
Որ կը թռչի սիրտէ սիրտ, բերնէ բերան՝ իբր հայերգ,
Որ կ'անցնի իբր անժանգ զանգ, իբր անշէջ ջահ՝ ձեռքէ ձեռք։

Վարդա՛ն, զօրքի և մուրտի դուն պարտիզպա՛ն ծիրանի...
Անունդ դափնի մ'է անթօշ. որ մինչ այսօր կը բուրէ
Շաւարշանի դաշտին մէջ և դաշտերուն հայ սրտի.
Հայ Պատմութեան էջին մէջ բողբոջած փա՛ռք մ'է անունդ՝
Զոր բիւր թոռներդ կը քաղեն և կը շնչեն անյագուրդ։

Վարդա՛ն, Վարդա՛ն, անվեհա՛ր ու զինակի՛ր սրբահայր...
Սուրբի անունդ անհատնում հաց ու գինի է միստիք,
Որ ամէն հայ հոգիի կը բաշխուի՛ դարէ դար։
Ամէն շուրթի վըրայ հայ և խորանի հայկական՝
Անունդ աղօ՛թք է, Վարդա՛ն, ու խնկաշունչ շարակա՛ն։

Վարդա՛ն, Վարդա՛ն, անքա՛նդ բերդ և հայկազեա՛ն յուշարձան...
Հզօր անունդ դիցավէպն է հայ արեան ու խաչին՝
Ուրկէ թոռներդ յոյս եւ սէր, հաւատք և ոյժ կ'ըստանան.
Անունըդ հայ սուրբերուն, հերոսներուն, զոհերուն
Նշխա՛րն է — մի՛շտ կենդանի՝ հայ Դպրութեան և Հոգւոյն։

Վարդա՛ն, Հայոց Պատմութեան սպարապե՛տ ռազմերգակ...
Անունդ շեփո՛ր մ'է անունջ, որ միջոցին ընդ մէջէն
Տասնեւհինգ լայն դարերու, որոտի պէս շարունակ,
Աւարայրէն մինչեւ հայ ծագերն ամէն հողմացան
Դեռ կը խնդա՛յ, կը թնդա՛յ... Եւ դո՛ւն, կրա՛կ, կո՛ւռ Վարդան.

Ռազմակո՛չ ես ու կռի՛ւ ու յաղթութի՛ւն վերջնական...

1952

ԺԱԳ Մ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Ամէն անհատ իրաւունք ունի վայելելու ընկերային ազատութիւնը և աշխատելու՝ մինչեւ որ ինքզինքը զգայ մարդկային արժանաւոր կեանքի մը մէջ։

ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ
(Ճառ Փոր-Սայիտ 23-12-1963)

ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐԸ ԾԱԽՈՒԻ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Բնակութեանց Նախարար Տոքթոր Ահմէտ Մոհարրէմ յայտարարեց որ ուսումնասիրութեան տակ է այն ծրագիրը, որուն համաձայն՝ շէնքի մը վարձակալները, համագործակցաբար, տէր կրնան դառնալ նոյն շէնքին և անոնցմէ իւրաքանչիւրը կը հոգայ իր յարկաբաժինը՝ ըստ իր ճաշակին ու կարողութեան։ Ասիկա կարելի է՝ եթէ սեփականատէրը ծախելու համաձայն ըլլայ։ Գնման գործողութիւնը պիտի կատարուի Նախարարութեան յատուկ գրասենեակին մէջ։

Համագործակցական ընկերութիւն կրնան կազմել որոշ թիւով մարդիկ, բոլորովին նոր շէնք մը կառուցանելու համար, ամէն մէկը տիրանալու միտքով յարկաբաժինի մը, որ ուղղակի իր սեփականութիւնը պիտի ըլլայ՝ մաս կազմելով մէկտեղ ամբողջ կալուածին (գրուած համագործակցականի անունին)։

Համագործակցականի գնած կամ կառուցած շէնքը, անոր բաժնետէրերուն բացարձակ համաձայնութեամբը, վաճառելի է ուրիշ ընկերութեան մը կամ համագործակցականի մը։ Տան վարձակալները, սակայն, չեն կրնար սեփականատէր մը ստիպել՝ ծախելու իր կալուածը։

Մասնաւոր կանոնագիր մը պատրաստութեան մէջ է՝ այս գործողութեանց համար։

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Վարդանանց Տօնին առթիւ, «Ջահակիր» ջերմօրէն կը շնորհաւորէ իր այն աշխատակիցներն ու ընթերցող-բարեկամները, որոնք կը կրեն Վարդան, Ղեւոնդ, Վահան, Խորէն, Արտակ, Գիւտ, Թաթուլ, Արշաւիր, Շմաւոն, Տաճատ, Ատոմ, Կարէն, Խորէն, Հմայեակ, Ներսէս, Արսէն, Շուշան և այլ հայկական անուններ և որոնք տարեդարձ չունին մեր օրացոյցին մէջ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՓԵՐԱ

Երեւանի քնարերգական թատրոնի վրայ ներկայացուած է, այս տարուան սկիզբը, Արտեմի Այվազեանի «Պարոն Մենտոյեւ Փարիզի մէջ» օփերա-քոմիքը: Բեմադրիչն է հրաչեայ Գափլանեան: Օփերային բնագիրը կազմուած է Ալ. Շիրվանզադէի «Մորգանի Խնամին» թատրերգութեան նիւթով, հաւատարիմ մնալով մեծ թատերագիրի երկին: Մենտոյեւի դերը խաղացած է Գ. Մարկոսեան, պաս: Գոհար Գասպարեան՝ երգչուհիի դերը:

Արտեմի Այվազեան երկար տարիներ վարած է Հայաստանի ճազի նուագախումբը և մեծ ժողովրդականութիւն ունի: Այվազեան գրած է բազմաթիւ օփերէթներ, համերգային գործեր, ջութակի և նուագախումբի քոնչերթօ և սենեակային երաժշտութեան կտորներ: «Պարոն Մենտոյեւ Փարիզի մէջ»ը իր առաջին օփերան է: 61 տարեկան է հիմա: Անցեալ աշնան շահած է ա. մրցանակ՝ աշխատանքի նուիրուած իր մէկ երգին համար, որ Ալեքսանդր Սուրքովի բառերուն վրայ յօրինուած է:

ՈՒԻԼԻԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԵՒ Ա. ՊԱՊԱՋԱՆԵԱՆ

Հայաստանի ամէնէն նշանաւոր երգահաններէն Առնօ Պապաջանեան աւարտեց Ուիլլըմ Սարոյեանի «Մարդկային Կատակերգութիւն» վէպին ընկերացող երաժշտութիւնը: Մօտ օրէն Մոսկուայի ձայնասփիւռը պիտի տայ ամբողջ վէպը, երաժշտութեան ընկերակցութեամբ:

Երկրորդ անգամն է որ Առնօ Պապաջանեան երաժշտութիւն կուտայ Սարոյեանի գործերուն: Երկու տարի առաջ «Իմ սիրտը լեռներումն է» կատակերգութեան երաժշտութիւնը յօրինեց, որ մեծապէս գնահատուեցաւ Երեւանի թատերասէրներուն կողմէ ու նկատուեցաւ Պապաջանեանի ամէնէն կարեւոր ստեղծագործութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՀԱՅԱԶԳԻ ԵՐԳՉՈՒՀԻ ՔԱԹԸՐԻՆ ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

«Թայմ» շաբաթաթերթին մէջ գովասանքով կը խօսուի այժմ Միլան բնակող (և երգահան Պ. Լ. Պերիոյի կինը դարձած) երեսունհինգամեայ ամերիկահայ երգչուհի Քաթըրին Պէրպէրեանի

մասին: Անցեալ Սեպտեմբերին վերջերը՝ Պէրպէրեան Վարշաւիայի մէջ մասնակցած է երգի փառատօնին: Ան, ներկայիս կը նկատուի ամենաարդիական երաժշտութեան «Ֆըրսթ Լէյտի»ն...: Ուրախանալով մեր հայրենակցուհիին յաջողութեան համար, կը մաղթենք նորանոր նուաճումներ, նաեւ հայ երաժշտութեան նկատմամբ. զայն օտարներուն ծանօթացնելու աշխատանքին մէջ: (Քաթըրին դուստրն է Նիւ Եորքի Պալքան ճաշարանի տէր Պր. Երուանդ Պէրպէրեանի:)

ՆԿԱՐԻՉ ԱՐԻԷԼԻ ՄԱՀԸ

Յունուարի սկիզբը, Նիւ Եորքի մօտ, իր բնակարանին մէջ մեռած է նկարիչ Յարութիւն Աճէմեան, վրձինի անունով՝ Արիէլ:

Բնիկ Պրուսացի, հազիւ 59 ամեայ արուեստագէտը կը պատկանէր Ա. աշխարհամարտին Եւրոպա գաղթող երիտասարդ սերունդին:

Մխիթարեան սան, Մուրատ Ռաֆայէլեան նախկին աշակերտ, վարժարանէն արդէն նկարչութեան հակում և մեծ ձիրք ցոյց տուած էր:

Վենետիկի Նկարչութեան Ակադեմիայէն շրջանաւարտ, Փարիզ եկած ու մնացած էր երկար տարիներ: 1931ին մեկնած էր Ամերիկա, ուր իր բազմակողմանի տաղանդը լայն հասարակութեան մը կողմէ գնահատուած էր:

«ԱԽՆԱԹՈՆ»ԷՆ ՆԵՐՍ

ԱՀՄԷՏ ՖՈՒԱՏ ՍԵԼԻՄԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Գահիրէի արուեստագէտ—նկարիչները կարծէք կազմ ու պատրաստ կը սպասէին ցուցասրահի մը բացման՝ իրենց գործերը ծանօթացնելու համար արուեստասէր հանրութեան:

Ահա այդ դժուարին սակայն օգտակար պատեհը յանձն առաւ Քաղաքիս շնորհալի արուեստագիտուհիներէն՝ Տիկ. Ցամիկ Պալլարեան, իր անձնական միջոցներով շէնք ցուցասրահի մը՝ «Կալըրի Ախնաթոն»ի դռները բանալով նկարիչներուն առջեւ, ինչպէս աւետած եւ խօսած էինք իր ատենին:

Արդարեւ, ցուցասրահի բացման թուականէն ի վեր, 7 Դեկտ. 1963, չորրորդ ցուցահանդէսն է որ կը տրուի հոն:

Ինչպէս մեր նախորդ թիւին մէջ ծանուցած էինք, վերջին ցուցադրողն է երիտասարդ նկարիչ Ահմէտ Ֆուատ Սելիմ:

Ներկայ արագընթաց դարը կը պարտադրէ կարծէք արուեստագէտներուն կարճ ժամանակի մէջ մեծ ստեղծագործութիւններ մէջտեղ բերել:

Նոյն տպաւորութիւնը կը ձգեն երիտասարդ նկարիչին գործերը, յաջողելով թարգմանը ըլլալ զգացումներու հարազատ արտայայտութեան: Ան արտայայտչական (էքսփրէսիոնիսթ) ոճն ալ գործածած է: Բայց այս ոճով ներկայացուած նկարներուն մէջ, ան ջանացած է գործածել ոչ ճչան գոյներ, չիյնալու համար «չափազանցեալ» (թրաժիք) արտայայտչականութեան մէջ: Կրնանք ըսել որ ան յաջողած է այստեղ: «Մայրութիւն» (թիւ 30 նկարին մէջ կը տեսնենք որ շատ պարզ միջոցներով կրցած է մարմնացնել «մայր»ը, վշտակիր դէմք,

Լռանիստ գեղջկուհիներու միաւորումներ

տառապած ձեռքեր, յոգնաբեկ վիճակ. նոր սերունդներու ծնունդ տուող մայր մը:

Պետական դէմքերու, արուեստագէտներու, գրագէտներու եւ մամլոյ ներկայացուցիչներու եւ արուեստասէր հանրութեան ներկայութեան, անցեալ Հինգշաբթի, 30 Յունուար 1964, Մշակոյթի եւ Ազգ. Ուղղութեան փոխ-նախարար Դր. Եհիա Ապու Պաքր բացումը կատարեց ցուցահանդէսին:

Հոն ցուցադրուած էին 45 գործեր, իւղաներկ, ջրաներկ, մատիտով եւ մելանով գծագրութիւններ:

Նկարներուն մեծ մասը գծուած էր վերացական, քիչ թիւով ալ «Ֆիկիւրաթիֆ» ոճերով:

Նկարիչ Սելիմ իր գաղափարները արտայայտելու համար գործածած է զանազան «թեքնիք» միջոցներ: Իր նկարներուն աւելի կարկառուն ձեւ տալու համար (ան ռըլիէֆ) օգտագործած է նաեւ շիջեալ կիրը:

Սեւով ներմակ նկարներուն մէջէն ամենէն աւելի աչքի զարնողն է «Դաշնամուրը» (թիւ 34): Փոքրիկ գծագրութիւն մը, որուն գիծերը երաժշտական նոթերու տպաւորութիւնը կը ձգեն դիտողին վրայ. հոն դաշնամուրը վերածուած է երաժշտական եղանակի հոսումին:

Նկարիչ Ֆուատ Սելիմ, արուեստագէտի շնորհն ունի, երիտասարդ է, կ'ապրի վերացական արուեստի եւ անոր մէջ «Ֆիկիւրաթիֆ» ձեւեր ներմուծելու փնտռտուքի աշխարհին մէջ: Յաջողութիւն կը մաղթենք իրեն:

Ս. Ս.

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԸՇԱՐԱ ԽՈՒՐԻԻ ՄԱՀԸ

Լիբանանի Հանրապետութեան նախկին նախագահ Շէյխ Պըշարա Խուրի իր մահկանացուն կնքեց Յունուար 11ին: Յաջորդ օրը ցաւակցական հեռագիր ղրկած է Շնորհազարդ Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս Կիլիկիոյ: Յետ միջօրէին, Առաջնորդ Տ. Տաճատ Ս. Արքեպ. այցելեց նախագահական նախկին ապարանքը՝ ցաւակցութեան համար: Յունուար 13ին, Տաճատ Սրբազան, ընկերակցութեամբ երկու աբեղաներու, յանուն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին և հայ համայնքին, մասնակցեցաւ յուղարկաւորութեան, կը գրէ «Ազգ»:

ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Լիբանանահայ մանրանկարիչ Աբրահամ Գուրգէնեան, Սայաթ-Նովայի երգերէն ներշնչուած իր նկարներուն ցուցահանդէսը տըւած է Պէյրութ, Յունուարի կիսուն Գալուստ Կիւլպէնկեան Սրահին մէջ:

Անթօ Տեմիրճեան, կազմակերպութեամբ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի Ուս. Միութեան, Յունուարին ցուցադրած է իր «Գոյութեան Զանազանութիւններ» վերտառուած նկարները՝ «Նէհմէտ Եաֆիտ» գրատան մէջ: 1959ին մրցանակի արժանացած և Հալէպի «Մ. Սարեան» Ակադեմիայի անդամ՝ Տեմիրճեան նկարչութեան հետեւած է փարիզահայ նկարիչ Զարեհ Գափլանի հսկողութեան տակ:

ԻՏԱԼԻԱ

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ՍՈՆԱ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Սոնա Մինասեան մանկամարդ երգչուհին աւարտած է Պէյրութի երաժշտանոցը, ապա գացած է Իտալիա, կատարելագործուելու: 1962 Մայիսին մենահամերգ մը տուած է Վենետիկի մէջ, երգելով Ռիվալտի, Հէնտել, Տոնիցեթթի, Սեն-Սան, Վերտի: Մամուլը մեծ գովեստով խօսած է: Անցեալ տարի, Մինասեան անցած է Պելճիքա, ուր կը շահի երգի Ա. մրցանակ: Պելժ թերթ մը գրած է որ ան կը պատրաստուի մեկնիլ Հայաստան:

Արամ Խաչատուրեան, իր Միլանի այցելութեան առթիւ, կը հրաւիրուի Հայ Տուն, ուր Սոնա Մինասեան-Մանուկեան կ'երգէ Արամ Խաչատուրեանի ստեղծագործութիւններէն՝ իր իսկ ընկերակցութեամբ: (Ետեւը կը տեսնուի Տիկին Նինա Մակարովա, Խաչատուրեանի կինը):

ՖՐԱՆՍԱ

ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ֆրանսայի պաշտօնաթերթը «Ժուրնալ Օֆիսիէլ» կը հրատարակէ ցանկը տարեգլուխի առիթով, Պատուոյ Լեգէոնի պատուանշանին արժանացած պաշտօնատարներու, գրագէտներու և արուեստագէտներու:

Այս ցանկին մէջ կ'երեւի անունը հայազգի Ակադեմական Հանրի Թրուայայի, հետեւեալ ձեւով.

«Լեւոն Թորոսեան՝ Հանրի Թրուայա կոչեցեալ, անդամ ֆրանսական ակադեմիային»:

Մեր հայրենակիցը, որ Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետ էր՝ բարձրացած է Սպայութեան աստիճանին:

Մեր շնորհաւորութիւնները:

Այլեւս ոչ մէկ տարակոյս որ մեծանուն Ակադեմականը հայ է ծագումով և ատոր ապացոյցը հրապարակաւ տուաւ իր ողբացեալ մօրը յուղարկաւորութեան օրը, իր «Է...»:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Անստորագիր յօդուածներ չեն ընդունուիր:

Թղթակցութիւնները գրել թուղթի մէկ երեսին վրայ միայն:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՏՕՆԸ

451 Թուի Մայիս 26ին, Շաբաթ օրը, Աւարայրի դաշտավայրում, Տղմուտ գետի ափին տեղի ունեցաւ հայ ժողովուրդի օտարերկրեայ ներխուժողների դէմ եղած ամենանշանաւոր ճակատամարտերից մէկը՝ Վարդանանց ճակատամարտը։ Ազատասէր հայ ժողովուրդը հերոսաբար կռուեց պարսից բռնակալութեան դէմ, որը ցանկանում էր քաղաքականապէս գլխատել հայ ժողովուրդին, տնտեսապէս քայքայել և կոտրելով նրա կամքը կրօնափոխ անել և ձուլել պարսից ժողովուրդի հետ։ Անհաւասար այդ գօտեմարտում տխպար հերոսի մահով ընկաւ հայոց բանակի քաջ հրամանատար Վարդան Մամիկոնեանը և նահատակուեցան 1036 մարտիկներ ու հրամանատարներ, սակայն բարոյական յաղթանակը, վերջին հաշուով, մնաց հայոց կողմը։ Պարսից բռնակալութիւնը հարկադրուած եղաւ տեղի տալ հայ հայրենասէրների ցուցաբերած անօրինակ հերոսութեան և անխախտ կամքին առջև ու հրաժարուել իր բիրտ քաղաքականութիւնից։ Այսպիսով, ազատագրական այս պայքարում յաղթանակեց հայ ժողովուրդը։

Աւարայրի հերոսամարտը, որը հայրենասիրական բարձր զգացմունքներով գրի են առել ժամանակակից պատմիչներ Եղիշէն և Ղազար Փարպեցին, խոր ազդեցութիւն ունեցաւ հետագայ սերունդների վրայ։ Նա ոգեշնչման աղբիւր և ուղեցոյց աստղ հանդիսացաւ հետագայ դարերում հայ ժողովուրդի մղած ազատագրական պայքարում։ Հայ ժողովուրդի պատմութեան այդ կարևոր իրադարձութիւնը սրբագործուեց Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցու կողմից։ Հայ հաւատացեալ ժողովուրդն ամէն տարի, անխախտ, տօնում է Վարդանանց եւ Ղևոնդեանց սուրբ յիշատակը։

Հայաստանը, ինչպէս յայտնի է 387 թուին բաժանուեց Սասանեան Պարսկաստանի և Բիւզանդական Կայսրութեան միջև։ Արևմտեան Հայաստանը անմիջապէս կորցրեց իր քաղաքական անկախութիւնը։ Հինգերորդ դարի երեսնական թուերին իր քաղաքական անկախութիւնը կորցրեց նաև Սասանեան գերիշխանութեան տակ ընկած Արևելեան Հայաստանը։

Հինգերորդ դարի կէսերին, պարսից Յազկերտ թագաւորը, օգտուելով բարենպաստ քաղաքական իրադրութիւնից, փորձեց իրագործել իր նախնիքների վաղեմի ծրագիրը՝ կրօնափոխ անել հայ ժողովուրդին և ձուլել նրան պարսից ժողովուրդի հետ։ Նա իր այդ ծրագիրն իրագործելու համար սկսեց պառակտում մտցնել հայ ազատանու շարքերում և վստահելի յենակներ ստեղծեց ազգադաւ որոշ նախարարներից։ Այդ մասին Եղիշէն վկայում է. «Բանսարկութեամբ զնախարարս․․․ն էարկ ընդ միմեանս և յամենայն տուն արար խռովութիւն»։

Այնուհետև նա ծանրածանր հարկեր դրեց շինական ժողովուրդի վրայ. «Ո՞վ իսկ կարէ պատմել վասն ծանրութեան մտից և սակից, բաժից և հասից, և հարկաց լերանց և դաշտաց և մայրեաց։ Ոչ ըստ արքունի արժանաւորութեանն առնուին, այլ հինաբար յափշտակելով...», դառնացած պատմում է ոսկեծղիկն Եղիշէ։ Ըստ պատմիչի տեղեկութեան, հարկեր դրուեցին ոչ միայն բնակելի վայրերի, այլև աւերակների վրայ։ Հայկական Եկեղեցին նոյնիսկ հարկի տակ դրուեց։

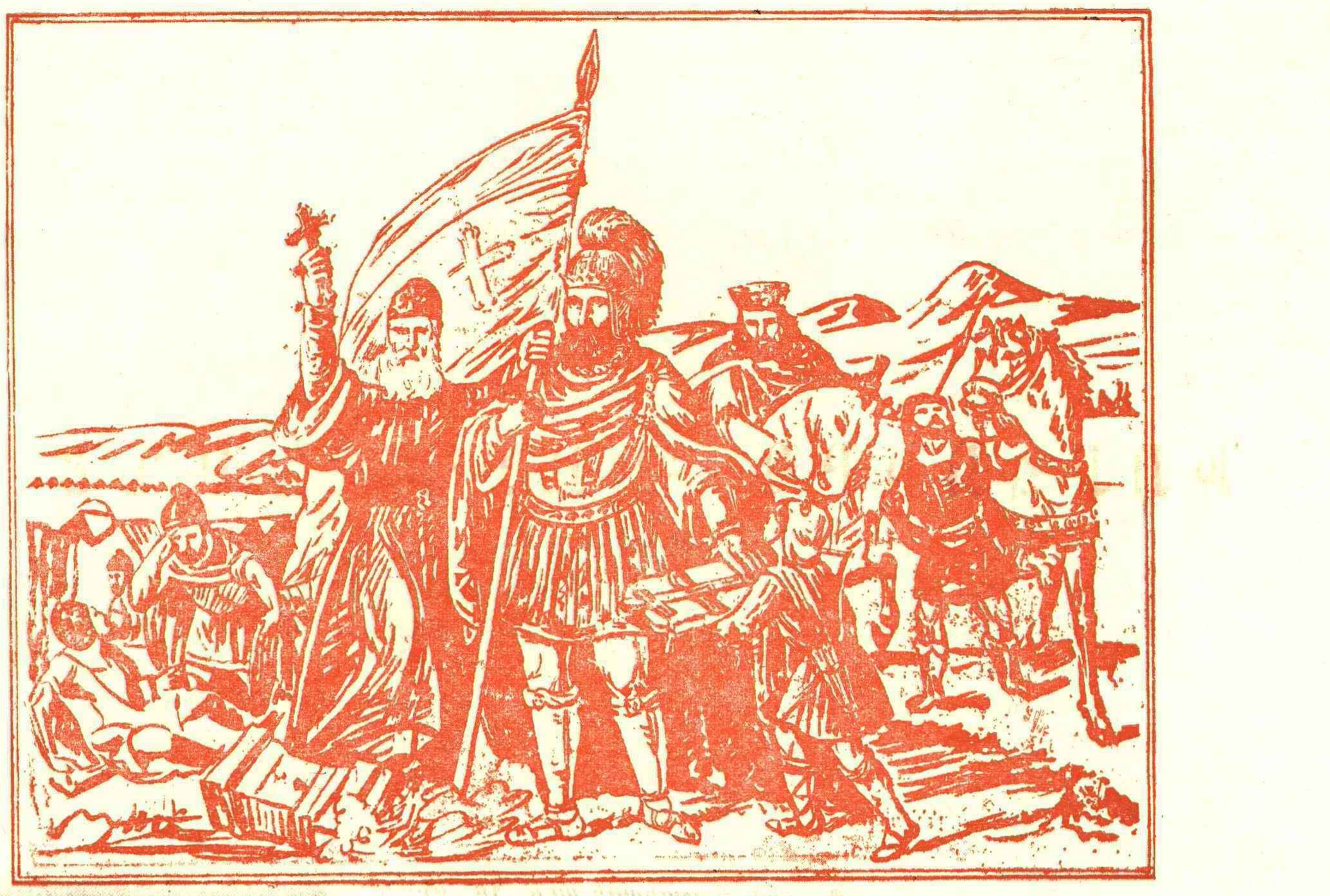
Որոշ ժամանակ անց, պարսից արքունիքի կողմից արուեց կրօնափոխութեան առաջարկը։ Հայաստանի քաղաքական և հոգևոր ղեկավար շրջանը, հայրենասէր Յովսէփ Կաթողիկոս Վայոցձորցու գլխաւորութեամբ, հաւաքուեցին Արտաշատում և խորհրդակցելուց յետոյ համարձակ պատասխանեցին որ իրենք անսասան մնում են իրենց դաւանած հաւատքի մէջ և «Յայժմ հաւատոց զմեզ ո՛չ ոք կարէ խախտել՝ ո՛չ հրեշտակք և ո՛չ մարդիկ, ո՛չ սուր, ո՛չ հուր, ո՛չ ջուր, ո՛չ ամենայն զինչ և դառն հարուածք»։

Յայտնի են այնուհետև ծաւալուող իրադարձութիւնները՝ մոլեգնած Յազկերտի հրամանով հայ նախարարներին Տիզբոն կանչուելը, նախարարների ակամայ կեղծ ուրացութիւնը, առաջին տարերային դիմադրութիւնը Բագրևանդի Անգղ գիւղում, Աւարայրի ճակատամարտը, Ղևոնդեանց նահատակութիւնը, ազատագրական պայքարը Վահան Մամիկոնեանի գլխաւորութեամբ և Նուարսակի դաշնագրութիւնը։

Ազատութեան համար մաքառող հայ հայրենասէրների ընդհանուր նշանաբանը անձնազոհութեան բարձր գաղափարն էր, որը շատ յաջող ձևակերպուած է Աւարայրի հերոսամարտի պատմիչի՝ Եղիշէի մօտ. «Մահ ոչ իմացեալ՝ մահ է, մահ իմացեալ՝ անմահութիւն է։ Որ զմահ ոչ գիտէ, երկնչի ի մահուանէ, իսկ որ գիտէ զմահ, ոչ երկնչի ի նմանէ»։

Վարդանանց հերոսամարտը Հայ ժողովուրդի բազմադարեան անցեալի վեհագոյն ու պանծալի բարձունքն է հանդիսանում՝ որպէս հերոսական արտայայտութիւնը հայ ազգի բարոյական բարձր նկարագրի՝ հայրենասիրութեան, ազգասիրութեան, եկեղեցական ուխտապահութեան, անձնուրաց հերոսութեան, հոգևոր մշակոյթի, նուիրուածութեան և մարտական կորովի։

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ»

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ

ՆՈՒԱՐՍԱԿԻ ԴԱՇՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց ՀՄԱՅԵԱԿ Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Աշխարհի պատմութեան մէջ Նուարսակի դաշինքը առաջի՛նն է որ խղճի ազատութեան շուրջ մասնաւոր յօդուած մը կը պարունակէ, եւ նոյնինքն լուսաւորեալ Եւրոպան միայն 1648ի Ուեսթֆալիոյ դաշնագրին մէջ նման յօդուած մը տեղաւորեց։ Գ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Պարսկական աւագներու խորհուրդը երկիրը վերահաս վտանգէն փրկելու համար՝ 434 թուականի աշնան թագաւոր կը հռչակէ Վաղարշը (Բալաշ)։ Ան կանգնած էր գլուխը պարսկական ազնուականութեան այն թեւին, որ հակառակ էր Պերոզի վարած քաղաքականութեան, և այդ քաղաքականութիւնը կը համարէր սխալ ու կորստաբեր՝ երկրին համար։

Պերոզի թագաւորութեան վերջին շրջանին, առանձնապէս անոր սպանութենէն յետոյ, Պարսկաստանը կ՚ապրէր ներքին քաղաքական ծանր ճգնաժամ։ Ուժեղացեր էին ներքին դժգոհութիւններն ընդդէմ թագաւորի վարած քաղաքականութեան։ Ազնուականութեան մէջ կը խմբաւորուի և կը ձեւակերպուի երկու հոսանք։ Մէկ հոսանքին գլուխ կը կանգնի Զարմիհր Հազարաւուխտը, որ կը դատապարտէր Պերոզի և անոր նախորդներուն վարած քաղաքականութիւնը, իսկ միւս հոսանքին գլուխ՝ Պերոզի որդին Զարեհը, որ յենելով յետադէմ և աւելի նուաճողական ձգտումներ ունեցող ազնուականութեան վրայ, կ՚աշխատէր շարունակել սպանուած թագաւորին քաղաքականութիւնը և, միաժամանակ, կը ձգտէր ձեռք բերել գահը։ Այս ներքին պայքարը կը վերջանայ առաջիններուն յաղթանակովը, գահը կ՚անցնի Վաղարշի ձեռքը, զոր կը պաշտպանէր Զարմիհր Հազարաւուխտը։ Զարեհ հետագային կը սպանուի և անոր գլխաւորած խմբաւորումը կը ջախջախուի։ Պարսկաստանի մէջ տեղի ունեցած այս դէպքերուն ուշի-ուշօք կը հետեւէր Վահան Մամիկոնեան։

Պարսկական նոր թագաւոր Վաղարշ (484-488) պետութեան ղեկն իր ձեռքը առնելէն յետոյ, առաջին հերթին կը կարգաւորէ պետութեան արտաքին քաղաքականութիւնը։ Նախ՝ բանակցութիւններու, մէջ կը մտնէ հեփթաղներու հետ, մեծ տուգանք վճարելով ժամանակաւորապէս դուրս կը հանէ զանոնք Պարսկաստանէն։ Երկրորդ, ուշադրութիւն կը դարձնէ պարսկական պետութեան ենթակայ ապստամբ երկիրներու վրայ։ Հազարաւուխտ և Միհրան Շապուհ զօրավարներու միջոցով ան կը ծանօթանայ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած անցքերուն։ Զօրավարներու բացատրութիւններէն կը պարզուի, որ Պերոզ սխալ քաղաքականութիւն վարած է Հայաստանի նկատմամբ, որուն հետեւանքով արքունիքը զրկուեր է այդ երկրէն ստացուող հարկերէն (տուրքերէն) և այրուձիու ծառայութենէն․ ծառայութիւն մը, որ հեփթաղներու դէմ մղած կռիւներուն մէջ շատ յաղթանակներ էր բերեր Պարսկաստանին։ Այժմ հայկական այրուձին իր զէնքը դարձուցեր էր պարսիկներուն դէմ. պարզ էր, որ ատիկա դիւրացուած էր պարսկական բանակի պարտութիւնը Միջին Ասիոյ մէջ։

Համոզուած ըլլալով, որ պարսկական ջարդուած զօրագունդով անհնար էր հեռացնել հեփթաղներու վտանգը և Հայաստանն ու Վրաստանը ենթակայ դարձնել Պարսկաստանին, նոր թագաւոր Վաղարշ կը փոխէ իր նախորդին վարած քաղաքականութիւնը հպատակ երկիրներու նկատմամբ, կ՚աշխատի անոնց նախկին արտօնութիւններն ու իրաւունքները վերականգնելով, այդ երկիրները ենթարկել, հոգ չէ թէ ձեւականօրէն, պարսկական պետութեան։ Այժմ Տիզբոնի արքունիքին առաջ դրուած է հիմնական խնդիր մը,— վերջ տալ հայերու և վրացիներու հետ տեղի ունեցած կռիւներուն և այնպէս ընել, որ այդ ժողովուրդները նորէն ճանչնան պարսիկներու գերիշխանութիւնը. իսկ իրենց ռազմական ուժերը տրամադրեն պարսիկներուն՝ անոնց ներքին ու արտաքին թշնամիներուն դէմ պատերազմելու համար։

Բանակցութիւններ վարելու և պայմանագիր կնքելու համար Վաղարշ թագաւոր Հայաստան կ՚ուղարկէ արքունիքի մէջ մեծ ազդեցութիւն ունեցող պարսկական իշխաններէն վշնասպդատ Նիխորը։

484 թուականի աշնան, Նիխոր, կարգ մը պարսիկ մեծամեծներով ու զօրաջոկատով մը կուգայ Հայաստան։ Ան կանգ կ՚առնէ սահմանագլուխին վրայ Հեր (Խոյ) գաւառի նուարսակ գիւղին մէջ (Նուարսակը ներկայիս Խոյ-Կզլդիզէ տանող ճամբուն վրայ գտնուող Նիսակ գիւղն է)։

Նիխոր իշխանը Նուարսակէն մարդ կը ղրկէ Դուին, հայերու մօտ և կը յայտնէ իր գալուն նպատակը։ Սպարապետ Վահան Մամիկոնեանը կաթողիկոսի ներկայութեան նախարարներու և երկրի աչքի ինկող մարդերու ժողով կը հրաւիրէ և քննութեան կ՚առնէ պարսիկներու հետ խաղաղութեան պայմանագիր կնքելու առաջարկը։ Ապա կը կազմուի պայմանագրին բնագիրը, բաղկացած երեք կէտերէ, որ պէտք է ներկայացուէր պարսիկ դեսպանին։

Ահա այդ կէտերուն բովանդակութիւնը.—

1.— Պարսիկները պէտք է քրիստոնէութիւնը ճանչնան իբրև միակ օրինաւոր կրօնք Հայաստանի մէջ։ Ոչ մէկ հայու պէտք է ստիպեն կրօնափոխ ըլլալ և ոչ ոքի պէտք է ուրացութեան համար գահ ու պատիւ շնորհել։ Պարսիկները Հայաստանի մէջ այլեւս կրակատուներ պէտք չէ կառուցանեն, կառուցուած բոլոր կրակատուները անխտիր պէտք է քանդուին, Հայաստանէն պէտք է հեռացուին բոլոր մոգերը։

2.— Տոհմիկ նախարարներու իրաւունքները, որոնք ոտնահարուեր էին պարսիկներու կողմէ, պէտք է վերականգնուին պէտք է ճանչնալ իշխաններու տոհմական ծագումը և արհամարհել, տեղ չտալ ոչ տոհմիկ, վատ, տմարտի և անպիտան մարդոց, այսինքն՝ հայերը կը պահանջեն տանուտէրերու, գործակալներու եւ այլ պաշտօնեաներու ընտրութիւնը կատարել «իրաւաբար» և ոչ «իշխանաբար»։

3.— Հայ իշխաններու գործերը քննողն ու դատողը պէտք է ըլլայ ինքը՝ պարսից թագաւորը, իբրև անոնց անմիջական վեհապետը։ Այս կէտին համաձայն, հայ նախարարները ենթակայ կը դառնան անմիջականօրէն թագաւորական կամ արքունական դատարանի իրաւասութեան։ Այդ կարգը հայ նախարարական տոհմերուն համար կարեւոր իրաւունք է եղած իրենց բարձր դիրքի ու կոչման համապատասխան, զոր անոնք, անշուշտ ունեցած են նաեւ հայ Արշակունիներու թագաւորութեան ժամանակ և որ ոտնահարուած էր Պերոզի օրով երբ հայ նախարարներու տոհմական իրաւունքները կ՚անտեսուէին։

(ՇԱՐ. 1)

ՍՊԱՐԱՊԵՏ ՎԱՐԴԱՆԻ ՃԱՌԸ

ԵՂԻՇԷԻ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Սպարապետը նախարարների միաբանութեամբ սկսեց խօսել զօրքի հետ և ասաց.

«Շատ պատերազմներ եմ մղել ես և դուք էլ ինձ հետ. տեղ կար, որ քաջաբար յաղթեցինք թշնամիներին, տեղ էլ կար որ նրանք յաղթեցին մեզ. բայց աւելի շատն այն է, որ յաղթող ենք դուրս եկել և ոչ թէ յաղթուած: Բայց այդ բոլորը մարմնաւոր պարծանք էր, որովհետև անցաւոր թագաւորի հրամանով էինք մարտնչում: Ով փախչում էր, վատանուն էր երևում աշխարհում և նրանից անողորմ մահ էր ստանում. իսկ ով քաջութեամբ առաջ էր ընկնում, քաջ անունն էր ժառանգում և մեծամեծ պարգևներ էր ստանում անցաւոր ու մահկանացու թագաւորից: Եւ մեզնից ամէն մէկս էլ ահաւասիկ շատ վէրքեր ու սպիներ ունենք մեր մարմինների վրայ, և ուրիշ շատ քաջութիւններ էլ են եղել, որոնց համար և մեծամեծ պարգևներ են ստացել: Անարգ և անօգուտ եմ համարում այդ քաջութիւնները և ոչինչ բաներ՝ այդ բազմաթիւ պարգևները, որովհետեւ բոլորն էլ ոչնչանալու են:

«Իսկ արդ՝ եթէ մահկանացու հրամանատարի համար այնպիսի քաջ գործեր էինք կատարում, ի՛նչքան աւելի ևս (պէտք է կատարենք) մեր անմահ Թագաւորի համար, որ տէրն է կենդանիների և մեռելների և բոլոր մարդկանց դատելու է իրենց գործերի համեմատ: Չէ՞ որ եթէ խիստ շատ ապրելով ծերանամ, միևնոյն է՝ այս մարմնից պէտք է բաժանուենք, որպէսզի մտնենք կենդանի Աստուծու մօտ, որից այլևս չպէտք է բաժանուենք:

«Արդ, աղաչում եմ ձեզ, ո՛վ քաջ նիզակակիցներ. մանաւանդ

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ

որ ձեզանից շատերը քաջութեամբ ինձնից աւելի լաւ էք և հայրենական գահի պատուով՝ աւելի բարձր. բայց երբ ձեր յօժար կամքով ինձ կարգեցիք ձեզ առաջնորդ և զօրագլուխ, թող իմ խօսքերը ախորժալուր և բաղձալի թուան մեծերիդ ու փոքրերիդ ականջներին: Չերկնչենք ու չվախենանք հեթանոսների բազմութիւնից և ոչ էլ մահկանացու մարդու ահագին սրի դէմ թիկունքներս դարձնենք. որպէսզի եթէ Տէրը յաղթութիւնը մեր ձեռքը տայ, ոչնչացնենք նրանց զօրութիւնը, որպէսզի բարձրանայ ճշմարտութեան կողմը. իսկ եթէ հասել է ժամանակը մեր կեանքը սուրբ մահով աւարտելու այս պատերազմում, ընդունենք ուրախ սրտով, միայն թէ արիութեան ու քաջութեան մէջ վախկոտութիւն չխառնենք:

«Մանաւանդ ես չեմ մոռացել և յիշում եմ, թէ ինչպէս ես և ձեզնից ոմանք այն ժամանակ անօրէն իշխանին խաբեցինք-մոլորեցրինք, ինչպէս մի անպիտան մանուկ տղայի, երբ երեսանց նրա ամբարիշտ կամքը իբր կատարեցինք, բայց Տէրն ինքը վկայ է մեզ, թէ ծածուկ մտադրութիւններով ինչպէս անբաժան ենք մնացել նրանից: Այս դուք ինքներդ էլ գիտէք, որ հնարներ էինք փնտռում ազատելու մեր սիրելիներին, որոնք մեծ նեղութեան մէջ էին, որպէսզի նրանց հետ միասին մարտի մէջ մտնելով՝ կռուենք անօրէն իշխանի դէմ հայրենի աստուածատուր օրէնքների համար: Եւ երբ նրանց չկարողացանք որևէ կերպ օգնել, թող անհնար լինի, որ մարմնաւոր սիրոյ համար Աստուծուն մարդկանց հետ փոխանակենք:

«Իսկ արդ՝ երկու և երեք կռիւների մէջ ինքը Տէրը մեծ զօրութեամբ օգնեց մեզ, այնպէս որ քաջութեան անուն ժառանգեցինք և արքունի զօրքը չարաչար ջարդեցինք, մոգերին էլ անողորմ կերպով կոտորեցինք, և կռապաշտութեան պղծութիւնը մի քանի տեղերից սրբեցինք, թագաւորի անօրէն հրամանը ջնջեցինք-ոչնչացրինք, ծովի խռովութիւնն իջեցրինք, լեռնացած ալիքները դաշտացան, բարձրադէզ փրփուրն սպառուեց, գազանացած զայրոյթը դադարեց: Նա, որ ամպերի վրայից էր որոտում, ընկճուած՝ իր սովորական բնութիւնից էլ ցած իջաւ՝ մեզ հետ խօսելու: Նա, որ խօսքով ու հրամանով էր ուզում կատարել իր չարութիւնը սուրբ եկեղեցու վերաբերմամբ, այժմ աղեղով և նիզակով ու սրով է կռւում: Նա, որ կարծում էր, թէ մենք քրիստոնէութիւնն իբրեւ զգեստ ունենք հագած, այժմ չի կարողանում մեզ փոխել, ինչպէս մարմնի գոյնը (չի կարելի փոխել), գուցէ այլևս չկարողանայ էլ մինչև վերջը: Որովհետև սրա հիմքերը հաստատ կերպով դրուած են անշարժ վէմի վրայ, ո՛չ թէ երկրի վրայ, այլ վերևում՝ երկինքում, ուր ոչ անձրևներ են գալիս, ո՛չ քամիներ են փչում և ոչ էլ հեղեղներ յարուցանում: Եւ մենք էլ, թէպէտև մարմնով երկրի վրայ ենք, բայց հաւատով երկինքում ենք հաստատուած, որտեղ ոչ ոք չի կարող հասնել Քրիստոսի անձեռագործ շինուածքին:

«Հաստատ մնացէք մեր անվրդովելի զօրագլխի վրայ, որ երբեք չի մոռանայ ձեր քաջագործութիւնները: Ո՛վ քաջեր, մեզ համար մեծ շնորհ է այս, որ Աստուած կատարեց մեր բնութեան միջոցով, որի մէջ և մեծապէս երևում է Աստուծու զօրութիւնը: Որովհետեւ եթէ ուրիշներին կոտորելով աստուածային օրէնքի համար՝ մեզ պարծանք ժառանգեցինք և մեր ազգատոհմի քաջ անունը եկեղեցուն թողինք, և վարձի ակնկալութիւնը Տիրոջից է, որ պահուած է մեզնից ամէն մէկի համար իր սրտի յօժարութեան և կատարած գործերի համեմատ, ինչքան աւելի ևս, եթէ մենք մեռնենք մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի մեծ վկայութեան համար, որ նոյնիսկ երկնաւոր հրեշտակներն են ցանկանում, եթէ հնար լինէր: Եւ որովհետեւ այս պարգևները ո՛չ թէ բոլորին է պատշաճ, այլ ում համար պատրաստում է բարերար Տէրը, մեզ էլ այս պատահեց ո՛չ թէ մեր արդար գործերի համար, այլ աննախանձ պարգևատուի կողմից. ինչպէս որ ասում էլ է սուրբ Կտակարանում. «Ուր աւելի եղաւ մեղքը, այնտեղ էլ աւելացան Աստուծու շնորհները»:

«Եւ խիստ յարմար է գալիս մեզ այս պատգամը. ինչպէս որ մեծ չափով ամբարիշտ երևացինք մարդկանց, կրկնապատիկ չափով արդարացած կ'երևանք մարդկանց ու հրեշտակներին և ամէնքի Հօրը: Որովհետև չէ՞ որ այն օրը, երբ մարդիկ լսեցին մեր ամբարիշտ գործը, շատ արտասուք թափուեց սուրբ եկեղեցում, և է՛լ աւելի շատ՝ մեր սիրելիների մէջ: Մինչև անգամ մեր ընկերները զայրացած՝ սրով էին սպառնում մեզ և կամենում էին դառն մահով պատժել մեզ, և ծառաները խրտչում-փախչում էին մեզանից: Հեռաւոր մարդիկ էլ, որոնք լսել էին մեր քրիստոնէութեան անունը, տեղեակ չլինելով մեր մտադրութիւններին, ողբ ասելով անդադար սուգ էին անում մեզ վրայ և անգիտութեամբ շատ անարգական բաներ էին խօսում մեր մասին: Եւ ինչ որ ամէնից մեծն է՝ կ'ասեմ, ո՛չ միայն մարդիկ երկրի վրայ, այլեւ հրեշտակները երկնքում իրենց երեսները շուռ տուին մեզանից. որպէսզի տխուր դէմքերով չնայեն մեզ:

«Եւ ահա եկել-հասել է ժամանակը, որ ամէն մի կեղտ կոչուած բան հեռացնենք մեզանից: Այն ժամանակ իբրեւ մի վշտալից

ԳԱՅԼ ՎԱՀԱՆ

սգաւոր՝ հոգով ու մարմնով տրտմած էինք, այսօր երկուսով զուարթացած ու զգաստացած՝ առհասարակ խելամիտ ենք դարձել, որովհետեւ բարերար Տիրոջն էլ տեսնում ենք մեզ հետ իբրեւ առաջնորդ. մեր զօրավարը մարդ չէ, այլ բոլոր մարտիրոսների զօրագլուխը: Վախը թերահաւատութեան նշան է. թերահաւատութիւնը մենք վաղուց ենք մերժել մեզանից. նրա հետ թող վախն էլ փախչի մեր մտքերից ու խորհուրդներից»:

(Առնուած 1946ին Հայպետհրատի Երեւանի մէջ հրատարակած (4000 օրինակ) «Վարդանանց պատմութիւնը» գիրքէն, աշխարհաբարի վերածուած՝ Փրոֆ. Ե. Տէր Մինասեանի կողմէ:)

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Ա.

Գիշեր մը երբեք այսպէս լուռ ու լուրջ
Չէ դիզուած, նսկա՜ծ բանակի մը շուրջ:
Ու բանակ մ'երբեք, խաւարին մէջտեղ,
Չէ եղած այսպէս լուսազեղ, անմե՜ղ:
Երկինքն այս գիշեր երկիրը կ'օրրէ,
Հոգիներն Հայոց իրմով կը խմորէ:
Հոս խաչեր եւ հոն սաղաւարտ ու սուր՝
Խաւարի ծովուն շիթերն են մաքուր:
Խրբո՛ւմ է կարծես.— ամէն կողմ հիմա
Կոչնակներու կանչն հանդարտ կը բրբռայ:
Ամէն կողմ սեղան, մոմեր, երգեր.
Բանակը նաշա՜կ կ'առնէ այս գիշեր:
Է՛ն վերջը Վարդան՝ գլխաբաց, հեզի,
Կուգայ հաղորդուիլ արեա՛մբն Յիսուսի:

Բ.

Դաշտն՝ արշալոյսին՝ խո՛ւնկ է, կը մխա՜յ.
Զէնքերու շաչիւնն իր շուրջն է ծնծղայ:
Թշնամի բանակն, ամպի պէս խաւար,
Կ'երեւայ հեռուն եւ կը սահի վար...:
— «Վասըն Յիսուսի, վասըն Հայրենեաց՝
Յառա՛ջ»· Վարդանի հրամանը գոռաց...:

Քիչ յետոյ արեան խառնուրդն է անհուն...
Կեանքէ կեա՜նք կ'երթան զինուորներն Հայուն...:
Կը նետուին ընդդէմ սուրի՛ն, նիզակի՛ն՝
Ոռնք խաչերուն վրայ կը կոտրին:
Վարդան, իր ճերմակ ձիով, զրահով,
Ամէնէն առաջ, ամէնքին է քով:
— «Յաղթեցի՛նք, կ'ըսէ, Պարսիկը փախաւ...»
Ու կ'իյնայ՝ տալով իր հոգին անբաւ...

Գ.

Մուրցած երկինքին ներքեւ՝ արեւի
Ճաճանչ մը, յանկարծ, գետնէն կը ծագի:
Ու մուրցած, սառած դիմքերուն վրայ,
Հաւատքի հուրը նորէն կը շողայ:
Վարդանի հոգին, հրազո՛ւնս անշէջ,
Կը մտնէ՜ ամէն Հայու հոգւոյն մէջ:
Հոգիներուն մէջ ան կ'երթա՜յ առաջ՝
Հոգիներէն դուրս ցցած սուր ու խաչ:
Կը զարնէ խաչովն ու սուրովը գիր
Կը գրէ, կ'օրհնէ՜ Վարդանը Կարմիր:
Դարերը կ'անցնին՝ բայց Վարդա՛նը Քաջ,
Բայց Վարդա՛նը Սուրբ կ'երթա՜յ միշտ առաջ...:

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԱՌ ՏԻԶԲՈՆ

(ԱՐՏԱՇԱՏԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԱՄԱԿԸ)

ՅՈՎՍԷՓ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, ինձ հետ միաբանածներով մէկտեղ՝ մեծամեծներէն մինչեւ փոքրերը, Արիներու և Անարիներու Միհրներսեհ մեծ հազարապետին շատ ու շատ ողջոյն խաղաղասէր մտքով, քեզ և Արեաց ամբողջ զօրաբանակին:

Նախնիներէն սովորութիւն ունինք՝ աստուածասէր պատուիրանի համաձայն՝ աղօթք ընել թագաւորի կեանքին համար և անդադար խնդրել Աստուծմէ անոր համար երկար կեանք, որպէսզի խաղաղութեամբ վարէ այն տիեզերական իշխանութիւնը, զոր Աստուած յանձնած է անոր, որպէսզի անոր երկարատեւ խաղաղ կառավարութեան ժամանակ մենք ալ առողջութեամբ և աստուածապաշտութեամբ անցնինք մեր կեանքը:

Մեր աշխարհը ուղարկած քու նամակիդ վերաբերմամբ կը պատասխանենք. առաջուան ժամանակները մոգպետներէն մէկը, որ ձեր հաւատքին մէջ ամենէն կատարեալն էր, և դուք զայն մարդկային բնութենէն վեր բան մը կը համարէիք, հաւատաց երկինքի և երկրի արարիչ կենդանի Աստուծոյն, և կէտ առ կէտ հերքեց ու հասկցուց ձեզի ձեր կրօնքը, Եւ երբ չկրցան խօսքով անոր դէմն առնել, քարկոծելով մեռաւ Որմիզդ արքայէն: Եւ եթէ ճիշդ կը համարես լսել մեր ըսածը, այդտեղ ձեր աշխարհի շատ տեղերուն մէջ կայ անոր գիրքը, կարդայ և այնտեղէն կը տեղեկանաս:

Ինչ կը վերաբերի մեր կրօնքին, ամենեւին աներեւոյթ չէ այն և ոչ ալ աշխարհի որեւէ մէկ անկիւնն է որ կը քարոզուի, այլ համատարած ամբողջ աշխարհի մէջ, ծովի և ցամաքի ու կղզիներու վրայ, ոչ միայն արեւմուտքի մէջ, այլ և արեւելք, այլեւ հիւսիս և հարաւ և մէջերքները լեցուն է հօծութեամբ: Ո՛չ թէ մարդու է ապաստանած, որ վերակացուի միջոցով, տարածուի աշխարհի մէջ, այլ իր հաստատութիւնն իր մէջ ունի: Ո՛չ թէ ուրիշ վատթարներու մօտ է որ մեծ կ'երեւայ, այլ վերեւէն՝ երկինքէն ունի իր անսուտ օրէնսդրութիւնը, ո՛չ միջնորդի ձեռքով, որովհետեւ մէկ Աստուած և անկէ զատ ուրիշ չկայ, ո՛չ աւելի մեծ և ո՛չ ալ աւելի փոքր:

. . . .

Իսկ մենք այսպէս կը ճանչնանք Աստուածը և այս բանին կը հաւատանք աներկբայ:

Աստուած, որ ստեղծեց այս աշխարհը, նոյնը եկաւ և ծնաւ Սուրբ կոյս Մարիամէն, ինչպէս առաջուընէ գուշակուած էին մարգարէները, առանց մարմնաւոր կարգի որեւէ պատճառի: Ինչպէս որ ոչինչէն ստեղծեց այս մեծամարմին աշխարհը, այնպէս ալ առանց որեւէ մարմնական միջնորդի իր մարմինն առաւ անարատ կոյսէն ճշմարտապէս, և ոչ իբրեւ ստուեր երեւլով: Ճշմարտապէս Աստուած էր և ճշմարտապէս մարդ դարձաւ. ո՛չ մարդ դառնալով

(Շար. տես էջ 5)

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ
ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆ ԵՒ ՀԻՆԳ ԱՄԵԱԿԸ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Հնչակեան Կուսակցութիւնը Համիտի գաղտնի ծրագիր'ն ծանօթ, Զէյթուն փութացուց իր մարտական ուժերէն Աղասին, Մլեհը, Հրաչեան, Ապահը, Նշանը և Սուքիասը:

1896 *Սեպտ. ամսուն* 110 *հազարնոց բանակը կը շարժի դէպի Զէյթուն, զոր փոխն ի փոխ կը ղեկավարեն Թուրքիոյ առաջնակարգ զօրավարները՝ Մուսթաֆա Րեմզի և Էթհէմ փաշաները,* 13 *թնդանօթներով և հարիւրաւոր ռումբերով:*

Այս ահաւոր ուժին դէմ՝ ոտքի է ողջ Զէյթունը, որուն կռուողներուն թիւը 600*ը չ'անցնիր: Անոնք, ղեկավարութեամբ Հնչակեան պետերու, չորս ամիս գերմարդկային պայքարներով կը մաշեցնեն, կը հիւծեն թրքական կանոնաւոր և անկանոն բանակները ու կը բարձրացնեն յաղթանակի դրօշը,* 1896 *Յունուար* 18*ին:*

Սուլթանը կ'ընդունի իր պարտութիւնը: Կը պատրաստուին հաշտութեան պայմաններ, որոնց ներքեւ կը ստորագրեն Սուլթանի, Իտալիոյ, Ռուսիոյ, Աւստրիոյ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, և Գերմանիոյ ներկայացուցիչները:

Իտալիոյ ներկայացուցիչը երբ Զէյթուն կը հասնի, կը փափաքի բանակը տեսնել: Երբ կը ցուցնեն ափ մը զէյթունցի կռուողները հին ձեւի հրացաններով, անիկա ապշահար դիտելով զանոնք և Թրքական մեծ բանակը՝ իր ռազմական մեքենաներով, գլուխը կը շարժէ:

Հայութեան մէջ տիրող անսահման խանդավառութիւնը դժբախտաբար կը չիջի՝ երբ դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնները անգամ մը եւս կը դաւաճանեն հայութեան՝ կանգնելով Սուլթանի կողքին:

Հայաստան դարձեալ արեան մէջ կը լողայ, մեղսակցութեամբ Արեւմուտքի «քրիստոնեայ» պետութիւններուն:

Հնչակեան Կուսակցութիւնը, տեսնելով եւրոպական պետութեանց անվերջանալի դաւաճանութիւնները և խորապէս համոզուելով որ անոնցմէ օգուտ չկայ, կ'որոշէ երես դարձնել անոնցմէ, և համազգայնօրէն՝ ներքնապէս պատրաստուիլ և սպասել պատեհ առիթի մը:

Կային՝ որ տակաւին յուսահատ չէին Եւրոպայէն և Սոցիալիզմը համոզումով ընդունած չէին. անոնք միացած էին Հնչակեանութեան՝ անոր համար որ ան ՄԻԱԿ ուժն էր հայութեան մէջ հայ ազատութեան դրօշը վեր բարձրացնող: Անոնք կը բաժնուին Հնչակեաններէն և կը կազմեն ազգայնական հոսանք մը, առանց իրենց յոյսը կտրելու քանիցս խաբած, դաւաճանած եւրոպական պետութիւններէն:

1904*ին Ռուսիոյ ցարը կը հրամայէ Կովկասի քրիստոնեայ փոխարքայ Գոլիցինին, որ էջմիածնական կալուածները գրաւէ: Գրաւումը կը սկսի: Ամբողջ հայութիւնը կը փոթորկի, ոտքի կը կանգնի այդ հրամանին դէմ: Հնչակեանները, ո՛չ միայն ղեկավարի դեր կը ստանձնեն և քաջաբար կը դիմադրեն ցարական հորդաներուն, այլև կ'որոշեն տերորի ենթարկել Գոլիցինը: Տերորը կը կատարուի: Գոլիցին կը ստանայ մահացու վէրք ու ամիսներ ետք կը մահանայ: Ցարը հրամանը ետ կ'առնէ (մանրամասնութիւնը կարդալ «ՓԱՐԱՄԱԶ» հատորին մէջ):*

* * *

Հնչակեանները Մուրատը կը փախցնեն Աքեայի բանտէն և կը հասցնեն Փարիզ, Հնչակեան Կեդրոնը, 1906*ին: Կեդրոնի հաւանութեամբ և Մուրատի ստորագրութեամբ կոչ մը կ'ուղղուի հայ յեղափոխական ուժերուն, միասնաբար ներքին պատրաստութեան աշխատանքին լծուելու:*

Կոչին մէջ Մուրատ ըսելով՝ թէ համերաշխ գործակցութեան մէջ է հայուն փրկութիւնը և ոչ բաժանուած գործունէութեան, կը վերջացնէ այսպէս.—

«Եւ որպէսզի ցանկալի գաղափարը մարմին առնէ, կրկին և կրկին կը խնդրեմ, որ հայ յեղափոխական կուսակցութեանց վարիչ մարմինները միջոցներ ձեռք առնեն կազմելու Հայ յեղափոխական Կոնգրէ, որուն մասնակցին անխտիր հայ ժողովուրդին մէջ գործող բոլոր կուսակցութեանց ներկայացուցիչները»:

Դժբախտաբար Հնչակեանութեան այս հայրենասիրական սրտաբուխ կոչը անարձագանգ կը մնայ Դաշնակ ղեկավարութեան մօտ: Անիկա աւելի կը նախընտրէ գործակցիլ Եւրոպա որջացող Համիտէն աւելի վատ Իթթիհատական Ժէօն Թուրքերուն, քան համերաշխիլ հայ յեղափոխական ուժերու հետ:

1908*ի Թրքական չակերտաւոր սահմանադրութեան՝ մասնաւորապէս խորհրդարանական ընտրութեանց օրերուն, Հնչակեանութեան ջանքերը եղան դարձեալ հայ ուժերուն համերաշխութիւնը՝ չեզոքացնելու համար Իթթիհատի՝ հայութեան ոչ նպաստաւոր քաղաքականութիւնը, որուն ծանօթ էր Եւրոպայի մէջ անոնց հրատարակութիւններէն: Այդ հայրենասիրական ճիգն ալ անցաւ ապարդիւն Իթթիհատ–Դաշնակ գործակցութեան պատճառաւ:*

Դաշնակցութիւնը իր գործակցութիւնը սերտացնելու համար Իթթիհատին հետ, պաշտպանեց հայ երիտասարդներու զինուորագրութիւնը, Թրքական փարլամենթին մէջ, մինչ Հնչակեանութիւնը հակառակեցաւ: Պատերազմի ընթացքին, յայտնի եղաւ Հնչակեանութեան հեռատեսութիւնը, երբ զինուորագրուած հայեր կոտորուեցան և հայութիւնը մնաց բոլորովին անպաշտպան:

Համիտ, որուն գործակից էր Իթթիհատը, կազմակերպեց Ատանայի ջարդը, իսկ Իթթիհատը Սելանիկի իր համաժողովին մէջ հայութեան իսպառ բնաջնջումը ծրագրեց և Հայաստան արեան ովկիանոսի վերածուեցաւ Առաջին Համաշխարհային Պատերազմին:

Այդ ահաւոր օրերուն, երբ Թրքական եաթաղանը կը շարժէր հայ աշխարհին մէջ, և ամէն բան

(Շար. տես էջ 6)

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՑ ՑԵՂԸ

Հայոց թագաւորներու այն հարստութիւնն էր, որ Հայաստանի մէջ թագաւորած է ըստ աւանդութեան Քրիստոսէ առաջ Բ. դարու կէսերէն (հաւանօրէն 132 թուականէն) մինչեւ 428 թուականը՝ Քրիստոսէ ետք. ուրեմն ճիշդ 560 տարի: Սակայն պատմական ճշգրիտ տեղեկութիւններու համաձայն՝ Արշակունիները թագաւորած են Հայաստանի մէջ միայն 54 թուականէն Ք. Ե., հաստատապէս 66 թուականէն սկսեալ, երբ Արշակունի Տրդատ Ա. թագ ընդունեցաւ հռոմէական կայսր Ներոնի ձեռքէն: Արշակունիներու յաջորդականութիւնն ու ժամանակագրութիւնը մօտաւորապէս հետեւեալն է.—

Տրդատ Ա. (54թ. ճիշդ 66–75)
Աքսիդար (… – 110)
Պարթամասիր (110 – 114)
Վաղարշ Ա. (118 – 140)
Սոյեմոս (140 – 162)
Պակոր (162 – 164)
Սոյեմոս, բ, անգամ (164–169)
Սանատրուկ (190 – 196)
Վաղարշ Բ. (196 – 215)
Տրդատ Բ. (216 – 222)
Արշակ Բ. Խոսրով (222 – 238)
Տրդատ Գ. (238 – 252)
Արտաւազդ Գ. (253 – 273)
Պարսկ. Տիրապետութիւն (273–297)
Տրդատ Մեծ (297 – 336)
Խոսրով Բ. (337 – 342)
Տիրան (342 – 350)
Արշակ Բ. (350 – 367)
Պապ (368 – 374)
Վարազդատ (374 – 377)
Արշակ Գ. (378 – 386)
Բաժանում Հայաստանի 384,390.
Խոսրով Գ. Պարսից բաժին (389 – 391)
Վռամշապուհ (391 – 414)
Շապուհ պարսիկ (415 – 419)
Անիշխանութիւն (419 – 422)
Արտաշէս կամ Արտաշիր (422–428)
Արշակունեաց բարձումը՝ 428.

ՏՈՔԹ. Ե. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻ ՎՐԱՅ

ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

Ականատես ենք, իբրեւ սրտցաւ հայեր, օտարացումի եւ այլասերումի անխուսափելի ու վերահաս վտանգին, որ կը սպառնայ արտասահմանի հայ համայնքներուն. զոհ պիտի երթանք այդ վտանգին, որուն կ'օգնէր նաեւ արմենախտին ստեղծած ներքին, հատուածային անվերջ եւ կործանարար պառակտումներն ու հակամարտութեան պայքարները: Եւ այս ազգափլուզումին իբր դարման՝ հիմնական եւ արգելիչ փրկարար միջոց՝ միայն զանգուածային հայրենադարձ մը նկատած էինք.

Տոքթ. Շահնազար Որբունի

իսկ զանգուածային եւ անմիջական մեծ հայրենադարձը կարօտ էր համաշխարհային հայութեան նիւթական եւ բարոյական զոհաբեր աջակցութեանը մայր հայրենիքին, ինչպէս նաեւ հողային բաւարար կցումը անոր անհրաժեշտ մասերուն, հայկական հողային ժառանգական հարցին գոհացուցիչ լուծումովը: Իսկ այս երկու կենսական անհրաժեշտութիւններու իրագործումին համար՝ նախ պէտք էր ազգային միասնականութիւն ստեղծել, ամուր եւ տեւական հիմերու եւ իրատես տուեալներու վրայ, եւ մայր հայրենիքի ու արտասահմանի հայ ժողովուրդին շատ աւելի սերտ՝ եւ սեղմ գործակցութիւնը ապահովել: Այս իմաստով էր որ հրապարակային կոչ մը գրի առած էի 1959 Դեկտեմբերին եւ որ դժբախտաբար միայն «Արաքս»ի մէջ հրատարակութեան տրուեցաւ: Այս ազգօգուտ կոչը, աւելորդ չէ ըսել, բնաւ իր կարեւորութեան եւ կենսունակութեան արժանի արձագանգը եւ ձայնակցութիւնը չգտաւ՝ ո՛չ հայ մամուլին, ո՛չ հայ միութիւններու եւ ազգային իշխանութիւններու եւ կրօնական դասին կողմէ եւ մնաց «ձայն բարբառոյ յանապատի»:

Այս սրտագին կոչին վրայ չորս տարի պիտի անցնէր, մինչեւ նոր հայ առաքեալի մը երեւումը Արագածի մօտ, հայ ընդհանրական հայրապետ Վազգէն Ա.ի անձով, որ իր անձնուրաց, հայրենասէր մաքուր սրտովը եւ հոգիովը մեզ կ'առաջնորդէ փրկութեան պայմաններուն առաջինը իրականացնելու, աստուածային եւ հայկական հարազատ ու սուրբ ներշնչումով: Երջանիկ ենք, որ Վեհափառը ստանձնած է այս առաքելութիւնը եւ ջանք չի խնայեր երբեք՝ անհրաժեշտ եւ էական այս պայմանը, այսինքն հայկական միասնականութիւնը իրականացնելու եւ հայութիւնը բըժշկելու իր դարաւոր ախտէն, անմիաբանութենէն, որ մեր ամենէն մեծ թշնամին եղած է եւ մեր կործանումներուն գլխաւոր պատճառը:

Երբ այս հայրապետական անձնուրաց առաքելութիւնը պսակուի դրական, ուղղամիտ եւ ամբողջական գործակցութիւններով, այն ատեն ազգափրկութեան, ազգավերածնութեան կենսական հարցը կրնայ յաջողօրէն լուծման կարելիութիւններ գտնել եւ այսպէսով առաջքը առնել զանգուածային օտարացումի եւ այլասերումի անխուսափելի աղէտին:

Արդ, ամէն հայ անունին արժանի եւ նախանձախնդիր ազգակիցի պարտք կ'իյնայ նոր առաքեալ մեր մեծ Հայրապետին զօրավիգ կանգնիլ, եւ զոհաբերուիլ նիւթապէս եւ բարոյապէս, նոր դար մը ստեղծելու համար այս դժբախտ եւ չափէն աւելի ու յաճախ ապարդիւն կերպով զոհուած եւ տառապած ազգին, եւ իր անզուգական յարութիւնով՝ մոռցնել տալ իր հին ձախորդութիւնները եւ վնասները, ու յաճախ այնքան աղիտաբեր արդիւնք տուած իր սխալները:

ՏՈՔԹ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ ՈՐԲՈՒՆԻ

ԱՐՏԱՇԱՏԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

(շար. Դ. էջէն)

աստուածութիւնը կորսնցուց, և ո՛չ ալ աստուած մնալով՝ աղաւաղեց մարդկութիւնը, այլ մնաց միեւնոյնը:

Բայց որովհետեւ չէինք կարող տեսնել անտեսանելին և մերձենալ անմերձենալիին, ուստի եկաւ մեր մարդկութիւնն ընդունեց, որպէսզի մենք ալ անոր աստուածութիւն իր բաժինը ընդունինք: Ամենեւին անարգանք չհամարեց իր ստեղծած մարմինն առնելը, այլ մեծարեց զայն իբրեւ իր աստուածաստեղծ գործը: Ո՛չ թէ քիչ-քիչ շնորհեց ասոր անմահութեան պատիւն ինչպէս անմարմին հրեշտակներուն, այլ մէկ անգամէն զգեցաւ ամբողջ բնութիւնը մարմնով՝ շունչով և հոգիով, և միացուց աստուածութեան հետ. միութիւն և ոչ թէ երկուութիւն. և այսուհետեւ մէկ կը ճանչնանք աստուածութիւնը, որ կար այս աշխարհէն առաջ, նոյնը և այսօր:

Այս Յիսուս Քրիստոսը, որ իր մարմինով փրկեց ամբողջ աշխարհը, իր կամքով դէպի մահ եկաւ, և ինչպէս ինքն աստուածութիւնը գիտէ՝ մարմնացաւ անարատ կոյսէն և ծնաւ ու խանձարուրներով փաթթուեցաւ և մսուրի մէջ դրուեցաւ, և արեւելքէն մոգերը շարժեց–բերաւ իրեն երկրպագելու, իբրեւ երեխայ սնաւ կաթով, աճեցաւ և մեծցաւ երեսուն տարի, ամլորդի Յովհաննէսէն մկրտուեցաւ Յորդանան գետի մէջ: Մեծամեծ հրաշքներ և սքանչելիքներ գործեց հրեաներու մէջ, մատնուեցաւ քահանաներու կողմէ, դատապարտուեցաւ Պոնտացի Պիղատոսի կողմէ: Խաչուեցաւ, մեռաւ, թաղուեցաւ երրորդ օրը յարութիւն առաւ. երեւաց տասներկու աշակերտներուն և ուրիշ շատերուն՝ աւելի քան հինգ հարիւրի: Եւ անոնց հետ շրջելով քառասուն օր՝ երկինք վերացաւ Ձիթենեաց լեռնէն, իր աշակերտներուն աչքին առջեւ. ելաւ ու նստաւ հայրենի աթոռը: Խոստացաւ երկրորդ անգամ գալ ահաւոր զօրութեամբ՝ մեռելներուն յարութիւն տալու, ամբողջ աշխարհս նորոգելու, արդարներու և մեղաւորներու միջեւ արդար դատաստան ընելու, արժանաւորները պարգեւատրելու և ա՛յն չարագործները պատժելու համար որոնք այս բոլոր բարերարութիւններուն չեն հաւատար:

Այս հաւատքէն մեզ ոչ ոք կրնայ խախտել, ո՛չ հրեշտակները և ո՛չ մարդիկ, ո՛չ սուրը և ո՛չ հուրը, ո՛չ ջուրը և ո՛չ որեւէ այլ դառն հարուած:

Մեր ամբողջ գոյքն ու ստացուածքը քու ձեռքդ են, և մեր մարմինները քու առջեւդ են. քու կամքիդ համաձայն ըրէ՛, ինչ որ կ'ուզես: Եթէ այս հաւատքին մէջ թողուս ո՛չ երկրի վրայ ուրիշ տէր կ'ընդունինք քու փոխարէնդ և ո՛չ ալ երկինքի մէջ ուրիշ աստուած կ'ընդունինք Յիսուս Քրիստոսի փոխարէն, որմէ զատ ուրիշ Աստուած չկայ:

Իսկ եթէ այս մեծ վկայութենէն ետք ուրիշ բան հարցնես, ահաւասիկ պատրաստ ենք՝ մեր ամբողջ մարմինը քու ձեռքդ տըուած. ըրէ՛ շուտ՝ ինչ որ կը կամենաս: Քու կողմէդ տանջանք, իսկ մեր կողմէ յանձնառութիւն. քու սուրդ և մեր պարանոցները: Մենք ոչինչով աւելի լաւ ենք մեր նախնիքներէն, որոնք այս հաւատքին համար դրին իրենց գոյքն ու ստացուածքը և մարմինները:

Որովհետեւ եթէ անմահ ալ ըլլայինք և պէտք ըլլար մեզ մեռնիլ Քրիստոսի սիրոյն համար, արժանի էր. որովհետեւ Ան ալ անմահ էր, բայց այնչա՛փ սիրեց մեզ, որ մինչեւ անգամ մահը յանձն առաւ, որպէսզի մենք ալ անոր մահով փրկուինք յաւիտենական մահէն: Եւ եթէ Ան իր անմահութիւնը չխնայեց, մենք որ մեր կամքով մահկանացու եղանք, մեր կամքով ալ կը մեռնինք անոր սիրոյն համար, որպէսզի Ան ալ Յարութեամբ ընդունի մեզ իր անմահութեան մէջ. կը մեռնինք իբրեւ մահկանացուներ, որպէսզի Ան մեր մահն ընդունի իբրեւ անմահներու մահ:

Իսկ դուն այս ամէնքէն ետք մեզի այլեւս մի՛ հարցներ, որովհետեւ մեր հաւատքին ուխտը ո՛չ թէ մարդու հետ է, որ երախայի նման խաբուինք, այլ Աստուծոյ հետ է անլուծելի կերպով, զոր անհնար է քանդել ու հեռանալ, ո՛չ այժմ և ո՛չ յետոյ, ո՛չ յաւիտեան և ո՛չ ալ յաւիտեանս յաւիտենից:

ԵՂԻՇԷ

(հատուած)

ՋԱՀԱԿԻՐ

6 ՓԵՏՐ. 1964

ԲԱՂԱՔԱՑԻԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

ԵՕԹԸ ՈՍԿԵՕՂ

Բացայայտ ճշմարտութիւն է այլեւս, որ արտագաղթը հետզհետէ կը կազմալուծէ Եգիպտահայ գաղութը։

Ուրեմն, կան մեկնողներ եւ կան մնացողներ։ Իմ նպատակս անոնց խրատ տալ չէ, սակայն կ՚ուզեմ զանոնք ալ հաղորդակից դարձնել այն խորհրդածութիւններուն, որոնք յաճախ միտքս կը զբաղեցնեն երբ առիթը կ՚ունենամ մտածելու եգիպտահայ հայրենակիցներուս ներկայ հոգեվիճակին մասին։

Սիրելի հայրենակից,

1.— Երկար դարերէ ի վեր ո՛չ մէկ ուժ կրցած է յաղթահարել մեր հայեցիութիւնը։ Ուրեմն, ո՛ւր որ ըլլաս խօսէ՛ հայերէն եւ սիրէ Հայրենիքդ։

2.— Ո՛ւր որ ըլլաս, Աստուած թող երջանկութիւն պարգեւէ քեզի։ Եղի՛ր բարի Նախանձ Նմաններուդ հանդէպ, չար Նախանձը թող բոյն չդնէ հոգիիդ մէջ։

3.— Ներողամիտ եղիր մարդկանց, նոյնիսկ քու ամենամեծ թշնամիիդ հանդէպ։ Ներողամտութեամբ է որ դուն քեզ բարձրացուցած կ՚ըլլաս։

Եղի՛ր հեռատես, եւ միութեամբ զօրացիր։

4.— Սիրէ՛ բնութիւնն ու մաքրութիւնը։

5.— Մի՛ ատեր ուրիշին կրօնքն ու լեզուն։

6.— Մի՛ ստեր։ Եղի՛ր անկեղծ, ու պիտի գտնես յաջողութիւն։

7.— Այս սկզբունքով դուն կ՚ըլլաս ամենաերջանիկը երկրի վրայ, քանի ունիս հաւատք, ապա յարգանք ու սէր հանդէպ մարդկութեան։

ՄԱՐՏԻԿ ԹԱԹԻԿԵԱՆ
Գահիրէ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վարդանոյշ Մուղալեան եւ զաւակունք Լիւսի եւ Նըւարդ (Աղեքս.), Տէր եւ Տիկին Վահան Գազանճեան եւ դուստրը կուգան իրենց խորին շնորհակալութիւնները յայտնել բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով եւ կամ զանազան Ազգային Հաստատութեանց նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբ. Արամ Մուղալեանի մահուան առթիւ։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(ՇԱՐ. Ա. ԷՋԷՆ)

ի վերջոյ պէտի տայ իր պտուղը։ Սասանեան գրաւման բանակներու եւ մոգերու խմբակցութեանց դէմ անդադրում ու նեղացուցիչ պայքարը, մինչեւ 485 (երեսունէ աւելի տարիներ)՝ Նուարսակի դաշնագիրը Վաղարշի հետ, եկաւ ապացուցանելու՝ որ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՈՅԺԻՆ ՄԷՋՆ Է (ինչպէս պատգամած է Զարենց)։

Դժբախտ պարագաներու բերումով, բազում փորձերէ ետք, մեր ժողովուրդը, ներկայ Հայաստանի մէջ, օժանդակութեամբ եղբայր ժողովուրդի մը, միա՛յն 1920 Նոյեմբերին կրցաւ այս հաւաքական ոյժին գիտակցութիւնն ու ի գործ ածումն ունենալ. եւ կը շարունակէ ատիկա։

Վարդանանց պայքարը, ուրեմն, եղած է այն փաստը, թէ որքան ալ անհաւասար ըլլան մարտնչումները կողմերուն, մի՛շտ պիտի յաղթանակէ ա՛յն կողմը, որ ոգիով ու կամքով կը մնայ բարձր։

Վարդանանքը անհաւասար կռիւի մէջ, հայութեան ոգեկան բարձրութիւնն ու յաղթականութիւնը պանծացնող թուականն է, հայոց մեծագոյն տօներէն երկրորդը, եթէ Մեսրոպի Գիւտը հաշուենք առաջինը։

Կը Տօնե՛նք Վարդանանքը եւ կը հպարտանա՛նք անով։

75 ԱՄԵԱԿԸ

(Շար. Ե. էջէն)

կորսուած կը նկատուէր, Հնչակեանութեան ձայնը՝ — «Գալիս է ինքնավար Հայաստանը արեան մէջէն» — լսուեցաւ բեմերէն եւ «Երիտասարդ Հայաստան»ի էջերէն։

Զսխալեցաւ Հնչակեան Կուսակցութիւնը։ Անկախութիւնը եկաւ 1920 Նոյեմբեր 29ին եւ մնացորդ հայութիւնը ընդմիշտ փրկեց Թրքական եաթաղանէն, որուն ծայրը հասած էր մինչեւ Երեւանի դռները։

Երբ հայ պատմական հայրենիքի այդ մասին վրայ հաստատուեցաւ սովետական իրաւակարգը, շատեր սարսափեցան, չսիրեցին, ունեցան հակակրանք, սակայն Հնչակեանութիւնը՝ այդպիսիներուն յոյս եւ հաւատք ներշնչելու համար խօսեցաւ եւ գրեց.— «Հայութիւնը ընդմիշտ ազատագրուեցաւ Թրքական լուծէն։ Այլեւս մենք ազատ հայրենիք ունինք։ Խորհրդային Հայաստանը մե՛րն է, ան պիտի ապրի, պիտի զարգանայ եւ պիտի դառնայ ողջ հայութեան հայրենիքը»։

Սխալեցա՞ւ Հնչակեան Կուսակցութիւնը։

Ասոր պատասխանը այսօրուան մեր աշխարհը զարմացնող եւ Սփիւռքի հայութեան համար իր դռները լայնորձակ բացող Սով. Հայաստանն է։

* * *

Օրինակելի է Հնչակեանութեան մաքրութիւնը։ Ասոր փաստը այն է, որ Սովետական Հայաստանի ղեկավարներէն ոմանց թշնամական վերաբերումը՝ սկզբնական շրջանին, չչեղեցուցին զայն այն ուղիէն որ այսօր ալ Հնչակեանութեանն է։ Ասոր գործնական փաստը այն է, որ Սով. Հայաստանի նախատարիներուն, Հնչակեան այս շրջանը նուիրեց Հայաստանի աշխատաւորութեան թրէքթոր մը եւ անկէ ստացաւ շնորհակալութեան գիր։ Իսկ Նիւ Ճըրզիի եւ Նիւ Եորքի շրջանի ընկերները նուիրեցին Սով. Հայաստանի հիւանդանոցին փառաւոր փոխադրակառք մը՝ իր բոլոր կազմածներով։

Ահա՛ Հնչակեան Կուսակցութիւնը — հայութեան գաղափարական եւ մարտական Կուսակցութիւնը, իր ծնունդով առաջին, հերոսական պայքարներով առաջին, հեռատեսութեամբ առաջին։

Ընթերցողը նկատեց անշուշտ, որ զանց ըրինք խօսիլ, ներկայացնել գաւառներու եւ գիւղերու մէջ տեղի ունեցած յեղափոխական հարիւրաւոր դրուագները. բայց այսքանն ալ բաւական է՝ որ հայութեան Մայր Կուսակցութիւնը համազգային յարգանք վայելէ, եւ փառաւորուի անոր 75ամեակը։

ՀԻՆ ԸՆԿԵՐ

Նիւ Եորք, 24-12-63

****

ՕՐ. ՆՈՐԱ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
ՏՔ. ԱՆԹՈՒԱՆ ՆԻՔՈՂԱՅԻՏԻՍ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

2-2-1964 Գահիրէ

Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները

****

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Պր. Կարապետ Նալպանտեան 500 Ե.Դ. առ ի քաջալերութիւն Սրահի կատարած մշակութային եւ հայրենասիրական արդիւնաւէտ գործունէութեան։

Տիկին Զարուհի Լովելեան 200 Ե.Դ. Ողբ. Եօժէն Բաբազեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Օր. Նորա Օհաննէսեանի ընդ Տօքթ. Անթուան Նիքողայիտիսի բարեբաստիկ ամուսնութեան ուրախ առթիւ Տիկին Սիրանոյշ Պահասրեան 50 Ե.Դ.։

(Ստանալ Ջահակիրի խմբագրատունէն)

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան (Գահիրէ) արուեստաբան Պր. Վահան Յարութիւնեանի (Երեւան)։

Պր. Կարապետ Նալպանտեան իր բարեկամին Պր. Մամաս Աժտահարեանի (Երեւան)։

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Եգիպտահայ ծանօթ խմբագիր Պր. Լեւոն Հիւրմիւզ (Աղեքսանդրիայէն) առաջին անգամ խմբագրատուն այցելութեան առթիւ եւ առ ի գնահատութիւն՝ յատկապէս Արմենիա նաւին կանոնաւոր երթեւեկութեան լուրը «Ջահակիր»ի մէջ տրուած ըլլալուն, կը նուիրէ 500 Եգ. Դհկ.։

Պր. Կարապետ Նալպանտեան խմբագրատան իր այցելութեան առթիւ կը նուիրէ 500 Ե. Դ.։

Տիկին Վիգթորիա Արշարունի (Աղեքսանդրիա) 50. Ե.Դ. կը նուիրէ թերթի յաջողութեան առթիւ։

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է, Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց, թիւ 18, Ռամլէ, Քամ Տը Սեզար։

«ՍԱՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ» ՅՈԴՈՒԱԾԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ՍՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇՈՒԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒՍՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆԴԵԱՆ — Մարզական Բաժին ՍՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ եւ Վ. ԳԱՀԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ—Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն. 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. — Ծանուցումներ Նուպար Պալաեան հեռ. 57013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն Զաւէն Պալաեան հեռ. 57013 ; ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 14 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد رقم ١٤ - الخميس ١٣ فبراير ١٩٦٤

ՈՒՂՂԱՄԻՏ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց ԱՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Լրագրութեան մէջ ալ, ինչպէս կեանքի մէջ, պայմա՛ն է ուղղամիտ ըլլալը։

Առնէ մը ի վեր կայ ուղղամտութեան որոշ պակաս մը՝ մեր կարգ մը թերթերուն մէջ։

Մէկ օրէն միւսը չեղաւ, քանի մը հոգի չստեղծեցին այդ պակասը՝ որ կարծէք թէ դարձաւ այլեւս Սփիւռքի մեր իրականութեան մէկ երեւոյթը, պայմանը, ու տեղ տեղ՝ պահա՛նջքը։

Դրդումը կուգայ միայն և միայն մեր ներսէն։ Լրագրութիւնը լաւագոյն կերպով ծառայեցնելու ենք մեր ժողովուրդին կենսական շահերուն և իրաւունքներուն պաշտպանութեան։

Կուգայ այդ դրդումը ներկայ հայ կեանքի պայմաններուն ուղիղ ըմբռնումէն ու գնահատումէն։

Կը սիրենք մարդը. հայը՝ քիչ մը աւելի հարկաւ։ Մեր պահանջքները մարդկային են։ Ուղղամիտ լրագրութիւնը մե՛ր ալ հոգը պէտք է ըլլայ, մտահոգութեան առարկան։

Այնքան առնէ երազուած ազգային համերաշխութեան ներկայ գոյավիճակը կ'ուզենք որ պահուի՛, զօրանայ, մեծնայ հայ կեանքէն ներս՝ մե՛ր իսկ շահուն և գոյատեւման համար։

Համերաշխութիւնը պէտք չէ արգելք ըլլայ հայ մամուլին լրիւ կատարելու իր դերը Հայրենիքին և Սփիւռքին հանդէպ, ի՛ր կոչումին հանդէպ, որպէսզի չսրբագործուին, տեւականութիւն չդառնան մեր ցաւերը, սխալները, թերին։

Լրագրութիւնը Սփիւռքի մէջ վերցուցեր է հին ժամանակներու պատմագիրին դերը։ Մեր ժամանակակից պատմութիւնը գրի առնող պատմագիր չունինք հիմա։

Անցեալին՝ մեր Պատմութիւնը կը գրուէր կատարեալ արուեստով՝ մագաղաթին վրայ։ Կը գրուէր մեր Պատմութեան սեւ ու ճերմակ օրերուն՝ յոռեգոյն կամ ոսկի ժամանակներուն։ Կը գրուի այսօ՛ր ալ և նո՛յնքան զոհողութեամբ, մեր մամուլին մէջ։ Չունինք պաշտօնական պատմագրութիւն՝ մեր մամուլէն զատ, որ արձանագրէ հայուն կեանքին պատմութիւնը՝ օրը օրին, տայ այդ կեանքին հարազատ պատկերը, իրականութի՛ւնը, ամբո՛ղջ իրականութիւնը՝ հայուն խանդավառութեան և ուրախութեան տարիները և չծածկէ յուսալքումի, նահանջի գորշ քողով մը այդ ամէնը։

Ուղղամիտ լրագրութիւնը կը դաստիարակէ զանգուածը, կու տայ անոր ճաշակ՝ գեղեցիկին ու ազնիւին, կը քարոզէ վսեմ սկզբունքներ, ուղղութիւն կուտայ, կը զարգացնէ ժողովուրդին մէջ սէրը՝ հանդէպ մարդուն, Հայրենիքին։ Կրնա՞յ արդեօք նո՛յն դերը կատարել եթէ ամէն բանէ առաջ չհաւատայ իր ըսածին և ուզէ որ ուրիշներ հաւատք ընծայեն իրեն։ Չյարգէ իր ընթերցողները և կարծէ՛ թէ կրնայ տեղ մը հասնիլ, նուաճել բարձունքներ ու տանիլ յաղթանակներ։

Ուղղամտութիւնը կեղծիք չի ճանչնար և օր մը ամօթով չի մնար։

Տա՛նք առանց դիտումնաւոր կերպով փոխելու՝ դէպքերը, մեր կեանքին պատկերը՝ օրը օրին՝ հարազատ դիմագիծով։

Ունենանք քաջութիւնն ու բարձրութիւնը՝ առաջնորդելու ընթերցողը ճշմարտութեան ճամբէն, որքան ալ երբեմն անախորժ ըլլայ մեզի այդ ճշմարտութիւնը ըսելը, քաջութիւնն ու բարձրութիւնը նաև՝ տալու պարտութիւնները իրենց իսկութեան մէջ, որպէսզի տարուած և շահուած յաղթանակները ունենան արժէք, իմաստ և տեւականութիւն։ Այս ձեւով կարելի է նոյնիսկ պարտութիւնները վերածել ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐՈՒ։

Որովհետեւ Մամուլը որ եղեր է Սփիւռքի կեանքին շղթան որ ցրուած անհատները, տուները, գաղութները, կը կապէ, կը միացնէ իրարու, կուտայ ամէն մէկ գաղութին և բոլորին՝ հայութիւն անունը, ու այդ ամբողջը կը կապէ Հայրենիքին, այդ շղթան չի կրնար թոյլ ըլլալ, պակաս օղակ ունենալ. ուղղամտութեան պակաս՝ օրինակ։

Ժողովուրդին հաւատարիմ ծառայող մըն է Մամուլը, որ գիտէ երկրորդական, հատուածական, անձնական և այլ շահերը մի՛շտ ստորադասել ԱԶԳԱՅԻՆ շահուն։ Ժողովուրդին անունով խօսող՝ առաջնորդող ո՛ւժ մըն է Մամուլը։ Առաջնո՛րդ ալ՝ ի հարկին։ Գայթակղութիւններ երեւան հանուած են օտար մամուլին մէջ և կառավարութիւններ տապալած՝ Մամուլին ստեղծած հանրային կարծիքի՛ն ուժով։

Մենք յաճախ տերե՛ւ անգամ չենք կրնար շարժել Մամուլին միջոցով...։

Ծածկել դէպքեր, իրողութիւններ, վէրքեր ու ցաւեր՝ կը տանի անհատը, ինչպէս հաւաքականութիւնը՝ նահանջի, աղքատութեան, սնանկութեան։

(Շար. տեսնել 2րդ էջ)

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ՝ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Որոշուած է, որ Ա. Մ. Հ.ի Արաբ Ընկերվարական Միութիւնը մեծ պատրաստութեամբ տօնէ «Վըհտէ»ի (Միութեան) տօնը՝ Արաբական Լիկայի սրահին մէջ, Փետրուար 22ին։

Այս տօնակատարութեան ներկայ պիտի ըլլայ Նախագահ Ապտէլ Նասէր և պիտի խօսի կարեւոր ճառ մը։ Ան պիտի արտայայտուի հանրային կարծիքը զբաղեցնող բոլոր հարցերուն մասին։ Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Յեղափոխական Կոմիտէի բոլոր անդամները, դեսպաններ և ներկայացուցիչներ։

= Արաբական Լիկային ընդհ. քարտուղար Ապտէլ Խալէք Հասունա կը շարունակէ հետապնդել գործադրութիւնը Արաբական Գագաթնաժողովին որոշումներուն։ Յորդանանի և Սէուտական Արաբիոյ կառավարութիւնները արդէն հրահանգած են որ շուտով վճարուի կազմուելիք հիմնադրամին իրենց մասնաբաժինը։

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Պաղտատէն կը տեղեկացնեն, որ իրաքեւքիւրտ պայքարը վերջ գտած է Նախագահ Ապտէլ Սալամ Արէֆի և քիւրտ լիտր Մոլլա Մուսթաֆա Էլ Պարզանիի իրերհասկացողութեամբը։ Պաշտօնական յայտարարութիւն մը կ'ըսէ, որ քիւրտերուն պիտի շնորհուին ազգային իրաւունքներ՝ կազմելով ազգ. միութիւն մը, սահմանադրութեամբ նախատեսուած։ Ձերբակալուած, բանտարկուած կամ դատապարտուած քիւրտ ըմբոստները ազատ պիտի արձակուին և անոնց գրաւուած ստացուածքները պիտի վերադարձուին։ Հիւսիսային շրջաններու քիւրտերը տեղական ինքնավարութիւն պիտի ունենան։ Պարենաւորման մասնաւոր պայմանները պիտի ջնջուին, վնասները պիտի հատուցուին և պիտի երաշխաւորուին խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը։

× Քիւրտ պետ Պարզանիի և Իրաքի Նախագահ Մարաջախտ Արէֆի միջեւ գոյացած համաձայնութեան առթիւ, մեր Նախագահը երէկ խնդակցական հեռագիր մը ուղղեց Իրաքեան Կառավարութեան՝ Իրաքեան ժողովուրդին և հողամասին Ազգային Միութեան իրականացման առթիւ։ «Փառք կուտանք Աստուծոյ, գրեց Նախագահը, որ խաղաղութեան դրօշները կրկին կը ծածանին Իրաքեան ազգին վրայ՝ զայն պահելով հաւատարմութեան և բարգաւաճումի մէջ։» Նախագահ Նասէր ջատագովեց արաբեւքիւրտ գործակցութիւնը։

Նախագահ Արէֆ եղբայրական զգածուած պատասխան մը տուած է խնդակցական այս գիրին։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ

Նորին Ս. Օծութիւն
Տ. Տ. ԽՈՐԷՆԱՅ Ա. ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ, ՔՐԻՍՏՈՍԱԻԱՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂՋՈՅՆ
ՅԱՆԹԻԼԻԱՍ

Այսօր երբ Ձերդ Սրբութիւնը և Աթոռիդ Միաբանութիւնն ու ժողովուրդը երկիւղածութեամբ կ'ոգեկոչեն յիշատակը հանգուցեալ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին, Մենք եղբայրաբար Ձեր կողքին կը գտնուինք Ձեզի վշտակից և Ձեզի աղօթակից։

Մեծ վիշտ մը եղաւ, այո նաև Մեզի համար, վաղաժամ ու ողբերգական մահը սիրեցեալ Զարեհ եղբօրը Մեր, որմէ եօթ տարիներ առաջ, տխուր օր մը, սիրոյ համբուրիւ բաժնուած էինք, ուրախ օր մը զիրար վերստին ողջունելու յոյսով։ Քանի անգամներ, Մեր սրտի բովանդակ ջերմութեամբ փնտռեցինք Մենք այդ ուրախ օրը, որ սակայն աւաղ ուշացաւ, և հոգելոյս Հայրապետը իր աչքերը փակեց տրտում, յուսաբեկ։

Այսօր, Մեզի ամէնուս կը մնայ աղօթել միայն, որ Տէրը յաւերժական խաղաղութեան մէջ սուրբ և պայծառ պահէ հանգուցեալ Հայրապետի բարի ու արդար հոգին, հոգի մը, որ շատ սիրեց իր մայր եկեղեցին եւ իր ժողովուրդը համայն, հոգի մը, որ լուռ տառապեցաւ անոնց ցաւերով, և անձայն չիջեցաւ, ըսելու համար բոլոր հայերուն. «սիրեցէք զմիմեանս»։

Այսօր, Մեր աղօթքին մէջ կայ նաև յոյսը և հաւատքը վառ, թէ կենդանի է Անոր լոյս հոգին, որ այժմ բոլորին անխտիր կը բաշխուի իբրեւ սիրոյ և միութեան և խաղաղութեան խորհուրդ։

Երանաշնորհ Հայրապետի յիշատակին առաջ, Մեր Սուրբ Սեղաններուն բոլոր սպասաւորները և մեր ազգին բոլոր զաւակները անգամ մը եւս թող ուխտեն մէկ և ամբողջ ու անխռով պահպանելու Հայաստանեայց Սուրբ Եկեղեցին և համայն ժողովուրդը հայոց։

Ամենայն Հայոց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինէն և Հայաստանի Մայր հողէն ողջոյն և օրհնութիւն՝ աստուածային հանգուցեալ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի լոյս յիշատակին։

Թող Աստուած հարցն մերոց, անշարժ պահէ Քրիստոսակերտ մեր Ս. Եկեղեցին, և յաւէտ կենդանի ու շէն, հաւատացեալ ժողովուրդը մեր, մէկ և անբաժան։

Փրկչի Իջման Սուրբ Տաճարին մէջ, Մեր նախագահութեամբ հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Կիրակի 16 Փետրուարին, Երջանկայիշատակ Հայրապետի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Հրահանգած ենք Մեր բոլոր թեմերուն որ նոյն առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեն իրենց եկեղեցիներուն մէջ։

Ձերդ Սրբութեան աղօթակից Եղբայր,

Տուաւ կոնդակս 3-ն Փետր.ի
1964 Փրկչական ամի,
և ի տումարիս հայոց ՌՆԺԳ
ի մայրաքաղաքի Սրբոյ
Էջմիածնի
Համ. 473

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

(Ստացուած՝ Գահիրէի Ազգ. Առաջնորդարանէն, հրատարակութեան խնդրանքով)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Կացութիւնը Կիպրոսի մէջ և կիպրական տագնապին շուրջ դեռ բարելաւում չէ կրած։ Զսպիչ ուժ առաքելու անգլեւամերիկեան ծրագիրը ընդունուեցաւ Աթէնքի կառավարութեան կողմէ, պայմանաւ որ ատիկա ՕԹԱՆի գործողութիւն մը չըլլայ։ Ամերիկացի և անգլիացի պատուիրակները կ'երթեւեկեն մայրաքաղաքներու միջեւ՝ եզրակացութեան մը յանգելու ճիգով։

Մինչ այդ, բախումները ընդհատ ընդհատ կը շարունակուին Կիպրոսի յոյն և թուրք բնակչութեանց միջեւ։ Կղզիին հարաւարեւելեան կողմը, Աքրոթիրիի մօտ Էփիսքոփի գիւղին մէջ նոր սպանութիւն տեղի ունեցաւ։

Կը տեղեկանանք, որ Կիպրոսի հայ բնակչութիւնը մեծապէս կը տուժէ այս ացութենէն։ Յոյները, թէեւ ահազանգի տակ, բայց իրենց թաղերուն մէջ կը մնան և կը գործեն. մինչ հայերը՝ ապաստանած են իրենց թաղերէն դուրս վայրեր, ու կը մնան անգործ և անպաշտպան։ Անոնք բողոքի հեռագիր ղրկած են ՄԱԿ ին։

ՆՈՐ ՕՐԷՆՔ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՇՏՕՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Փետր. 11ին, ԱՄՀի Գործադիր Խորհուրդի Նախագահ Ալի Սապրի յայտարարեց որ Նախագահ Նասէր վաւերացուցած է հանրային պաշտօններու նոր օրէնքը, որ ի զօրու պիտի ըլլայ Յուլիս 1էն սկսեալ և ըստ որուն՝ գործաւորները և պաշտօնեաները (կառավարական և հանր. հաստատութեանց) պիտի բաժնուին տասներկու դասակարգի, գործաւորներուն վարձքը պիտի ըլլայ «ամսական», «օրական»ի տեղ, ապա՝ ապրուստի սղութեան վճարումը պիտի միանայ ամսաթոշակին, ուսումնական վկայականները աստիճանաչափի նիւթ պիտի չըլլան և թոշակի յաւելումը ամէն տարի կանոնաւորաբար տեղի պիտի ունենայ։ Ճշդուած են նաեւ պետական պաշտօնեայ դառնալու պայմանները։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺ.Ի ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Կիրակի 9 Փետր. 1964, ժամը 7ին տեղի ունեցաւ Գ. Վրժ.ի Ծնողաց Միութեան բ. տարուան գործունէութեան թէյասեղանը, ի պատիւ ծնողներու, հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեանի։

Պետական քայլերգի ունկընդրութենէն ետք, Միութեան փոխատենապետ Պր. Վ. Տէփոյեան բացման ճառ մը կարդաց, վեր առնելով դաստիարակչական գործի կարեւորութիւնը և կոչ ընելով բոլորին որ բոլորուին Միութեան շուրջ։

Մաէսթրօ Եղ. Յակոբեանի ղեկավարութեամբ, վարժարանին երգեցիկ խումբը երգեց մէկ հայերէն և մէկ արաբերէն երգ։ Տեղի ունեցան նաև արտասանութիւն և հայկ. պար։

Շահեկան զեկոյց մը ըրաւ Միութեան Ատենապետուհի և վարժարանին տնօրէնուհի Տիկին Ի. Տատրեան, պարզելով Ծնողաց Միութեան օգտակարութիւնը և հեռանկարները՝ դպրոցին նկատմամբ։

Վարժարանին սան-սանուհիները ներկաներուն վաճառեցին՝ իրենց ուսուցչուհի Տիկ. Նորա Իփէքեանի հսկողութեամբ պատրաստած ջրաներկ նկարները և հայ դէմքերու լուսանկարներ։ Ամերիկեան աճուրդի դրուեցաւ շիշ մը հայաստանեան գինի և բերաւ նշանակելի հասոյթ։

Խօսեցաւ Առաջնորդ Ս. Հայրը եւս, ծանրանալով կրթական գործի կարեւորութեանը և մեր պարտականութեանց վրայ։ Դատապարտեց հրաւէրի չպատասխանող բացակաները և կոչ ըրաւ ազգային յարկի տակ ամփոփուիլ՝ կառչած հայրենեաց և մեր ապագային։

Հանդէսէն ետք ցուցադրուեցան Վեհափառ Վազգէն Ա.ի և Ս. Կապուտիկեանի այցելութիւններէն ժապաւէններ, ստեղծելով ուրախ մթնոլորտ։

Հանդէսը փակուեցաւ Ս. հօր Պահպանիչով։ Ն. Մ.

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՎԵՐ. ԵՆՈՎՔ ՀԱՏԻՏԻԱՆԻ ՄԱՀԸ

Պէյրութ Հայ Աւետարանական Համայնքի հովիւ Վեր. Ենովք Հատիտեան մեռած է Յունուար 26ին։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է յաջորդ օրը, մասնակցութեամբ քոյր համայնքներու պետերուն։

Ութսունամեայ Վեր Ենովք Հատիտեանը լիբանանահայ համայնքին մատուցած է բազմապիսի ծառայութիւններ։ Անիկա հիմնադիրն է հիւանդանոցներու, եկեղեցիներու և դպրոցներու։ Աւելի քան երեսուն տարի ծառայած է որպէս հովիւ Էշրեֆիէի հայ աւետարանական եկեղեցիին մէջ։ Նախաձեռնողներէն ու հիմնադիրներէն է Ազգ. Բուժարանին։ Իր նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած են երեք հայ աւետ. եկեղեցիներ ու քանի մը հայկական վարժարաններ։

Վեր. Ե. Հատիտեանի վախճանումով Հայ Աւետ. Համայնքը կը կորսնցնէ իր ամենէն պատկառելի առաջնորդներէն, իր ամենէն վաստակաւոր ղեկավարներէն մին։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԲԱՌԱՐԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայերէն լեզուով 300 բառարան տպուած է Կիւթէնպէրկի գիւտէն ի վեր։ Հրապարակի վրայ կան բազմաթիւ բառարաններ, բազմիցս վերատպուած. բայց անոնք չեն գոհացներ մեր ներկայ պահանջները։ Այս կարիքը բառնալու համար, Հայկ. Ակադեմիան ձեռնարկած է «Հայոց լեզուի բացատրական լիակատար բառարան»ին պատրաստութեան, չորս հատոր, հարիւր հազար բառ և ոճք։ Ա. հատորը պատրաստ կ'ըլլայ 1964ին։ Վերջինը՝ 1967ին։

Ասկէ զատ, Աշոտ Սուքիասեան կազմած է հայերէն հոմանիշներու բառարանը, ութսուն հազար բառով։ Յով. Թումանեանի բառարանը պատրաստած է Լիտա Պետրոսեան, Հ. Պետրոսեան, Ս. Գալուստեան, Թ. Ղարուգուլեան պատրաստած են լեզուարանական բառարանը հայ-ռուս-անգլ.-ֆրանսերէն-գերմաներէն։ «Հայ բառարանագիտութեան պատմութիւնը» գրած է Գ. Գասպարեան։

ԻՏԱԼԻԱ—ՎԵՆԵՏԻԿ

Հ. ԵՂԻԱ Վ. ՓԷՋԻԿԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԱԾ

Ս. Ղազարէն ղրկուած մահազդ մը ցաւով կը տեղեկանանք որ Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան վախճանած է Փետրուար 2ի առաւօտեան, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցած է Երեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 15,30ին, Ս. Ղազարու մէջ։

Ծնած էր 1895ին։ Ունեցած է անխոնջ եւ արդիւնաշատ գործունէութիւն։ 1935էն ի վեր կը վարէր Միաբանութեան Ընդհ. Ատենադպրի պատասխանատու պաշտօնը։

Երկար տարիներ եղած է դաստիարակ, վանքին ու Մուրատ-Ռափայէլեան Վարժարանին մէջ, հասցնելով բազմաթիւ սերունդներ։

Հմուտ գրաբարագէտ, նախանձախնդիր հայերէն լեզուի մաքրութեան, 1930—1939 տարիներուն վարած է «Բազմավէպ» ամսաթերթի խմբագրութիւնը մեծ ձեռնհասութեամբ։ Հրատարակած է բանասիրական արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններ։

Պատերազմի տխուր օրերուն՝ դարձաւ պ..հ պան հրեշտակ անթիւ աղէտեալներու։ Մասնաւոր գուրգուրանքով հետեւեցաւ կարօտեալ ուսանողներու քայլերուն, և հոգածու հետապնդումներով՝ հայթայթեց անոնց համալսարանական թոշակ և ամէն բարոյական աջակցութիւն։ Անխոնջ աշխատանք թափեց նաև Ս. Ղազարու ընդարձակման գործին մէջ և ոգեւին նուիրուեցաւ վանքի գեղազարդումին։

Գերաղանցօրէն եղբայրասէր, զուարթաբարոյ և ճգնասուն, սիրող եկեղեցական արարողութեանց, շարականներու, ազգային աւանդութեանց, նախանձախնդիր վանական բարեկարգութեան, ապրեցաւ օրինակելի կեանք մը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան կը ծանուցանենք, թէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երջանկայիշատակ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի վախճանման Ա. տարելիցին առթիւ, Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ն. Ս. Օծութիւն Տ.Տ. Վազգէն Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի կարգադրութեամբ և հրահանգով, յառաջիկայ Կիրակի, 16 Փետրուար 1964, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի և հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հոգելոյս

Տ. Տ. ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

յիշատակին։

Կը հրաւիրենք հաւատացեալ ժողովուրդը խուռներամ ներկայ ըլլալ հանդիսաւոր այս Ս. Պատարագի և հոգեհանգստեան պաշտօնին, աղօթելու մեզի հետ Երանաշնորհ Հայրապետին հոգիի խաղաղութեան և Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և Հայրապետական զոյգ աթոռներու բարեզարդ պահպանութեան համար։

ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՀԱՅՈՑ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան կը ծանուցանենք որ Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ն. Ս. Օծութիւն, Տ.Տ. Վազգէն Ա. Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի կարգադրութեամբ և հրահանգով, յառաջիկայ Կիրակի, 16 Փետրուար 1964ին Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ և հոգեհանգստեան պաշտօն հոգելոյս

Տ. Տ. ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

յիշատակին։

Կը հրաւիրենք հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ եկեղեցական սոյն արարողութեանց, աղօթելու երջանկայիշատակ Հայրապետի հոգիի խաղաղութեան, և Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և Հայրապետական զոյգ աթոռներու բարեզարդ պահպանութեան համար։

Ս. ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿՆԱՑ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Կիրակի 22 Մարտ 1964 ին։

ՈՒՂՂԱՄԻՏ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ (Շար. Ա. էջէն)

Ո՞վ է ուրեմն Մամուլին լաւագոյն պաշտպանը եթէ ոչ ճշմարտութիւնը, այն ճշմարտութիւնը՝ որուն անունով ինչե՛ր չեն ըսուիր, ինչե՛ր չեն գրուիր....։

Եթէ երբեք ծածկենք ճշմարտութիւնը — տարբերութիւն չ'ըներ՝ թէ աննշան, պզտիկ բաներու մասի՞ն է ատիկա՝ թէ ազգային կենսական կարեւորութիւն ունեցող հարցերու վերաբերեալ — ուղղամիտ եղած չենք ըլլար։ Ճշմարտութիւնը շաղախուած է ուղղամտութեան հետ ու այս երկուքը կը կազմեն ամբողջ մը։

Ուղղամտութեան և ճշմարտախօսութեան, առարկայութեա՛ն ալ պակասի պարագային՝ խաբած կ'ըլլանք ամբողջ ժողովուրդը։ Եւ բարոյական չափանիշները չեն փոխուիր լրագրութեան մէջ ալ — հանրային ծառայութեան այս ազնիւ կալուածին — և ուղղամիտ մամուլը, ուղղամիտ մարդուն պէս, արժանի կ'ըլլայ յարգանքի ու համածանքի, վստահութեան և յարձակումի։

Տեղի կ'ունենայ դէպք մը՝ հեռաւոր Պրազիլի կորսուած մէկ անկիւնը. անտառ մը կ'այրի։ Թերթերը նո՛յն օրը կը հաղորդեն լուրը։ Մարդ արարածը պէ՛տք է հետաքրքրուի նաև աշխարհի մէջ ուրի՛շ մարդոց ալ ճակատագիրով, և զբօսանաւի մը մէջ ովկէանոսին բացը կորսուող մարդիկ ու անմեղ մանուկներ՝ ցաւ կը պատճառեն ու կը տխրեցնեն մե՛զ ալ, անտարակոյս։

Հնդիկ, չինացի, անգլիացի գրողներ, անձնաւորութիւններ կ'այցելեն երկիր մը և անոնց մասին կը գրեն թերթերը։ Ցանկարծ՝ հայ անձնաւորութիւն մը, սփիւռքահայ կարեւոր դէմք մը կը հանդիպի հայաշատ քաղաք մը և նո՛յն քաղաքին հայ Մամուլը լուռ է, լուր չունի։

Թերթ մը՝ այստե՛ղ ալ պէտք է փաստէ իր ուղղամիտ ըլլալը և առանց հաշիւի՝ արձանագրէ զէթ իրականութիւնը։ Փառաբանութիւն ընելը պարտաւորիչ չէ։ Թերթը սակայն պարտաւո՛ր է յարգելու իր ընթերցողները, անոնց խորհելու ազատութիւնը և ասիկա՝ անկախաբար անձնական, խմբակցական ներկայ ու ապագայ հաշիւներէն։ Համակրութիւն չունենայ իսկ հայուն հանդէպ, պէտք է ունենայ այնքան հետաքրքրութիւն՝ որքան ունի օրինակ՝ չինացիի մը կամ հնդիկի մը նկատմամբ։ Հայն ալ մարդ է, ունի իր արժանիքները։

Ուղղամտութիւնը՝ պարտականութեան մէջ չունի ազգային սահման։ Նո՛յն այս վերաբերումը կը տեսնենք գեղարուեստական-մշակութային կեանքի տեղեկատուութեան կալուածին մէջ։ Թատերական ներկայացումներու, դասախօսական երեկոներու, մարզական շարժումներու մասին տրուած կամ չտրուած, զանց եղած ձեւին մէջ։ Մէկը երկինք կը բարձրացնէ ձեռնարկի մը համար եղած ճիգը, միւսը՝ կը մերժէ արձանագրութիւն մը ձգել իսկ։ Եւ ասիկա՝ նոյնիսկ ԱԶԳԸ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՂ ԿԱՄ ՑՈՒԶՈՂ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ։ Ու ըսե՛լ թէ տեղական և օտար թերթեր ուղղամիտ կեցուածք մը կ'որդեգրեն....։ Կուտա՛ն այդ լուրը։

Ոչ ոք կրնայ արգիլել թերթ մը հետաքրքրական կամ այժմէական յօդուած հրամցնելէ իր ընթերցողներուն։ Մի՛շտ ալ ինքնագիր յօդուած ճարելը դժուար եղած է օրաթերթի մը։ Մեծ մասով ուրեմն արտատպումներ կը կատարուին թերթին մէջ։ Քաղուածք մը Մամուլէն՝ ուրիշ թերթերէ՝ որ ընթերցողը առիթ չունի կարդալու։ Խմբագիրը գիտէ՛ այս ամէնը, բայց որպէսզի արժեւորէ իր թերթը ընթերցողին աչքին, ՊԶՏԻԿ անուղղամտութիւն մը կ'ընէ եւ կը հրամցնէ արտատպուած գրութիւն մը. առանց քաղուած աղբիւրը յիշելու եւ այնպէս կարծել կուտայ թէ առաջին անգամ յօդուածը լոյս կը տեսնէ ի՛ր թերթին մէջ....։

Ու այս վիճակը այնքան ընդհանրացած է մեր Մամուլին մէջ՝ որ շատ բնական կը նկատուի իրարու թերթէ յօդուած... յափշտակելը։ Ինչո՞ւ չյայտնել աղբիւրը ուրկէ քաղուած է գրութիւնը։ Զվճարել ուղղամիտ կեցուածքի այդ պզտիկ տուրքը....։

Լուրերու բաժնին մէջ կը յիշեն լրատու գործակալութեան անունը։ Արդար է ասիկա։ Միւս բաժիններուն մէջ նոյն սկզբունքը չեն կիրարկեր։ Եւ ընթերցողը լաւ գաղափար կը կազմէ թերթին մասին — ատեն մը....։

Ուղղամիտ ըլլալը, ճշմարտութիւնը պաշտպանելը՝ այնպէս որ է եւ ոչ թէ այնպէս որ կ'ուզենք ըլլայ, պիտի աւելցնէ հմայքը մեր լրագրական գրականութեան, պիտի տայ մեր լրագրութեան փայլ մը բոլորին աչքին, և պիտի ծառայէ իբր վստահելի աղբիւր՝ ժամանակակից և ապագայ պատմաբաններուն։

Լրագրական համաժողովի մը բացակայութեան, կ'ըսենք այս խօսքերը հրապարակաւ, առանց նպատակ ունենալու վիրաւորել ոեւէ մէկը։ Մեզի պարտք կ'իյնայ արժէքաւորել եւ արժեցնե՛լ հայ Մամուլը, հարստացնել կամ եթէ ուզենք՝ սնանկացնել զայն։ Արտասահմանի մեր կեանքին մէջ պէ՛տք ունինք ուղղամիտ լրագրութեան մը՝ մե՛ր իսկ հոգիին համար։

Ու մեր ազգային համերաշխութիւնը կրնա՛յ տեւականութիւն դառնալ, կեա՛նք առնել, ուղղամիտ լրագրութեամբ մը միայն։

Հակառակին փաստը՝ ունի՛նք դժբախտաբար....։

ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐԻՆ

Քարքարոտ ճամբուն վրայ,
Անապառանքով եւ կոճ բաւալող
Կառքի մը կառավարն եմ կարծես...
Կը մտրակեմ նժոյգներն իմ ազնիւ ու կայտառ,
Կամքս պրկած, մկաններս անկուն,
Հոն, մշուշին մէջը, հեռո՜ւն...

Անա՛ հայրենի բարձունքները խրոխտ...
Անցքերը պիտի շուտով երեւան.
Նաեւ հիւրընկալ սահմանը մեր կարօտի...
Վիհերն այս խուլ ու կիրճերը խաւար,
Անցնինք արա՛գ, արա՛գ եւ զգո՜յշ...
Ու սա ժայռերը խոժոռ՝ լերան կողքին,
Եւ խժալուր արձագանգը անիւներուն...
Պիտի շուտով ես մնամ:
Արա՛գ, քիչ մըն ալ արագ, ազնիւ նժոյգներ,
Խրախոյսի համա՛ր են շաչիւններն մտրակիս,
Ու պրկուած սանձերը ձեզի՝ միշտ ապահով ուղեցոյց:

Գիտե՛մ, ձեր սմբակներն են յոգնած ու վիրաւոր,
Ու քրտնաթաթախ ձեր բաշերը խրոխտ,
Հիւրընկալ օթեւանի մը կարօտն ունին:
Անա քիչ մը եւս, վստահօրէն, հոն, հեռուն
Օթեւաններ կան հիւրընկալ,
Արօտավայրեր ցօղաթուրմ, կենսունակ.
Շինականներ աշխատունակ եւ համեստ՝
Մե՛զ կը սպասեն, ձե՛զ կը սպասեն ..

Արա՛գ, քիչ մըն ալ արագ...
Թող չխրտչին ձեր նայուածքներն առնավար
Ձեր առջեւէն փախչող սողուններէն.
Եւ անվարան ու խիզախ, մուրճերու պէս,
Ձեր սրունքները մկանուտ՝
Անվրէպ եւ համաչափ,
Կոփեն ուղին ձեր առջեւ՝
Դէպի սահմանն հայրենի...

Նժոյգներ իմ չարքաշ, նժոյգներ իմ արի,
Ժամադիր ենք անպայման, վաղ արշալոյսին,
Սահմանին վրայ հայրենի,
Ուրկէ անդին հեշտ է ճամբան ու կոկուած,
Արօտավայր հարթ եւ այգիներ ջրառատ,
Հանգրուա՜ն առ հանգրուա՜ն...
Օթեւաններ եւ աւաններ
Պիտի շուտով պարզուին...
Գիւղանկարն հայրենի պիտի շուտով երեւի.
Ապա ծուխը ծխաններու, մշուշին մէջէն յայտնուող
Հրաւէր աշխատանքի ու արդար յոգնութեան...

Ու ղօղանջող կոչնակին հետ ենք նորէն,
Ու պաղպաղ՝ հնչիւնը սայլերուն
Հանդարտ հանդարտ բաւալող...
Ու բառաչը՝ սայլին լծուած եզներուն,
Արշալոյսն աւետող աքաղաղին կանչին հետ...
Տիրական զամփռին հաչոցը հաս հաս...
Օ՜, երանութիւնը յոգնաբեկ ճամբորդին,
Հայրենակարօտ պանդուխտին քախծադէմ,
Օթեւանին մէջ իր նախնեաց հարազատ՝
Պապենական օճախին մէջ, միշտ յուլօրէն եւ խաղաղ:
Անդին, զաւիթին շուրջ խռնուած շինականներուն
Մէջ վանահայրն ծերունի, վեղարին տակ ծածկուած,
Եւ այցելու մամիկներուն, նոր հարսերուն ամչկոտ,
Հետաքրքիր եւ հիացիկ աղջիկներուն նորահաս,
Եւ քրտնախոնջ բուրումն՝ անդին՝ երիվարին պարտասած...

Արա՛գ, աւելի՛ արագ···:
Հո՛յ, նժոյգնե՛ր, ուշադի՜ր, դարձէք հիմա այս անկիւնն.
Կոտրած կառքեր, խլեակներ կան հոն միայն:
Ձիգ մ'աւելի եւ թող ձեր սմբակները կոփեն
Քարքարոտ այս արահետը վերջին...
Տեսէ՜ք, հեռո՜ւն, արդէն այգը կը ծաթի...
Մեր հայրենի կտուրներէն բարձրացող՝
Արագիլներ, երամ երամ, կը ճախրեն...:

Քիչ մը արա՛գ, արա՛գ սիրուն նժոյգներ,
Արշալոյսին ժամադիր ենք՝ անպայման
Ըլլալ վրայ սահմանին՝ մեր հայրենի աւանին.,.

Օ՛, երանութի՜ւնը յոգնաբեկ այդ պանդուխտին՝
Իր հայրենի տան մէջ մտերիմ:

ՆՇԱՆ ԲԸԼՂԱՆՃԵԱՆ

ԳԱՆԱՏԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Գրեց ԽՈՐԷՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Սիրելի Ջահակիրեանք,

Եւրոպա կատարած շրջապտոյտէս ետքը, 12 Նոյեմբեր 1963ին հասայ Մոնրէալ:

Այստեղ պատրաստելու վրայ եմ «Գանատականք» խորագրով աշխատասիրութիւն մը, զոր թերթօնի ձեւով մեր պատուական «Ջահակիր»ին մէջ պիտի հրատարակենք հետագային, պայմանաւ որ ես ինքս հսկեմ տպագրութեան:

Երբ գարնան Մ. Նահանգներ այցելեմ, այնուհետեւ այս թերթօնին պիտի կցուի Ամերիկան ալ: Կը յուսամ հետաքրքրութեամբ և հաճոյքով պիտի կարդացուի հեգնազուարճ այս թերթօնը, իր երգիծերանգ պատկերներովը:

Այս յուշագրութենէն զատ, կ'աշխատիմ և կատակերգութեան մը վրայ, որուն խորագիրը դրած եմ «Արտագաղթը»: Կը խաղա'նք:

Աւելորդ է ըսել, թէ բոլորդ ալ կարօտցած եմ, բայց չեմ աճապարեր ձեզ տեսնելու համար:

Այս կողմերը գործ կայ կատարելիք:

Գէշ չ'ըլլար ուրեմն, եթէ մի քիչ փող ուղարկէք···

Առողջութեամբ լաւ եմ, և ժամանակս կարդալով և գրելով կ'անցընեմ: Հետս քիւրէք (բահ) մը բերած էի, ամէն հաւանականութեան դէմ տոլար հաւաքելու և սրահներդ ընդլայնելու համար··· բայց այդ աշխատանքը ի միւս անգամ գալստեան խմոյ մնաց: Սրահը նորէն պիտի ընդլայնենք բարոյապէս, փոխան փարայապէսի····:

Այնքա'ն ցուրտ է, ցո'ւրտ է ըսին, որ հետս բրդաբլուր մը բերի: Եւ ո՜վ զարմանք, պարապ բեռնակրութիւն:

Ոչ տան մէջ կը հագնուի, ոչ ալ դուրսը:

Տան մէջ կեդրոնական ջեռուցում: Դուրսը, կա'մ ինքնաշարժ կա'մ օթոպիւս: Քովէդ կրակ, տակէդ կրակ····:

Իսկ դուրսը, լեռը չմչկողները մեզի պէս մարդեր չեն, արջամարդ են:

Անկայուն է ցուրտը: Զերօ սանթիկրատէն սկսեալ կը դեգերի մինչեւ քսանըհինգ վար: Ութսուն առ հարիւր խոնաւութիւն կայ ձմրան ընթացքին: Եկողներէն սառող չեղաւ ցարդ, նկատելով որ դուրսը չեն մնար:

Լուրեր կը սպասէք անշուշտ, այս կողմերէն: Պիտի ստանաք: Մի' աճապարէք առ այժմ: Հաստատած եմ, որ ցարդ տրուած լուրերը թերի են և կողմնակալ: Նոյնքան և թերի են Ձեր լուրերը, որոնք կը շրջին այս կողմերը:

Տարին հարիւր հազար հոգի կը մտնէ այս երկիրը, և յիսուն հազար ալ դուրս կ'ելլէ: Եկէք տեսէք որ, կուգան կ'երթան, ոմանք գոհ, ոմանք դժգոհ: ոմանք յաջողած, ոմանք ձախողած. բայց ամէնը եթէ հազար հայեր գիմեն այս կողմերը, փաքըրտըն կը փրթի աշխարհի չորս ծագերու մեր մամուլին մէջ: Իսկ եթէ հարիւր հոգի ալ որևէ պատճառով, իր եկած տեղը վերադառնայ, ա'լ հայ աշխարհը երկինք գետին իրար կ'անցընէ···

Իրար անցնելու հարկ չկայ: Արտագաղթ ըսածդ բոլոր ժողովուրդներուն յատուկ է, երբեմն ալ մոտա է, կրնայ մոտան անցնիլ: Բայց հայրենադարձին մոտան չ'անցնիր, որովհետեւ մոտա չէ ան. դարերու պատմութիւն ունի:

Հասարակ և մակերեսային լրատուութիւններով մի' օրօրուիք այդտեղ: Նամակներ կը ստանաք արտագաղթողներէ: Մէկը կը գրէ թէ օրօ գներ է: Այս օրոն արդէն նոր աշխարհը և գնողը Ռոչիլտներու դասը կը դասէ: Ուրիշ մը կը գրէ թէ գործէն ճամբուած է: Այս լուրին վրայ ալ Նոր աշխարհը Տանթէի դժոխքը կը դառնայ:

Օրօյով, կարասիով, տոլարով, երբեմն անգործ մնալով Գանատան կամ Ամերիկան կարելի չէ չափել և կշռել:

Արտագաղթը կապ ունի շատ նուրբ խնդիրներու հետ. երբեմն ալ կարելի չէ հրապարակել բուն դրդապատճառները: Դռնփակ ժողովներու յատուկ հարցեր կան աշխարհի վրայ, այդ հարցերէն մէկն է արտագաղթը:

Հազար անգամ ըսինք և կը կրկնենք: Արտագաղթը դժուար է, ամէն ընտանիքի չի յարմարիր· արտագաղթելու համար դրամ պէտք է ունենալ· ձեռքը ոտքը պիտի բռնէ· օտար դեսպանատուները տոկուն, էլլեմէններ կ'ուզեն:

Գալով իգական սեռին, երբեմն անոնց համար աւելի հեշտ է գործ մը ճարելը, այնքան շատ են անոնց համար լուրջ և ջնջին գործերը.

Զարգացած օրիորդներու համար սղագրութեան, մեքենագրութեան զբաղումներու դռները բաց են: Լաւ անգլերէնը և ֆրանսերէնը գնահատուած են:

Անոնք որոնք զուրկ են վերեւի տուեալներէն և յաջողակ են կարուձեւի մէջ, նոյնպէս կրնան գործ մը ճարել աշխատանոցներու մօտ: Անշուշտ կան շրջաններ անգործութեան (չոմաժ), որուն տեւողութեան՝ հարիւր հազարներով անգործներ կը հաշուէ Նոր աշխարհը:

Այս կողմերուն թնճուկը՝ գործ գտնելու կամ չգտնելու պարագայէն աւելի, յարմա'ր, պատշա'ճ և տանելի' գործ մը գտնելուն մէջ է: Այնքան ալ հանդուրժելի չէ, օրինակ, լաւորակ արհեստաւորի մը համար, արհեստը ծրարել և դէն չպրտել և ցուցափեղկի մը ետեւը կանգնած փողկապ կամ ձեռնոց վաճառել:

Երբ կը յայտարարուի թէ մարդ Գանատայի մէջ անգործ չի մնար, սուտ և սխալ չէ. միայն այս լուրը փոխանցուած ատենը պէտք է աւելցնել թէ՝ եթէ մէկը իրեն յարմար, իր փափաքած, և կամ իր սեփական գործը ուզէ կիրարկել առաջին օրէն իսկ, կրնայ ժամանակի մը համար անգործ մնալ: Անգործ չմնալու համար որևէ գործ ընելու պէտք է յօժարիս: Օրինակ առնեմ ինքզինքս, նկատելով որ եթէ ուրիշ մը օրինակ առնեմ, կրնայ վիրաւորուիլ և քիթ պոչ ընել···

Այո', օրինակ առնեմ ինքզինքս: Յայտնի ժամագործ, բայց երէց դարձած, հետեւաբար երիտասարդներու այս երկիրներուն մէջ՝ մենք փնտռուած չենք: Այսուհանդերձ կրնամ հարուստ պառաւի մը հոգը վրաս առնել, նամակները գրել, փոստ տանիլ, մսելու պարագային գաւաթ քաշել և մարձել···

Կը ներկայանայ ուրիշ գործ մըն ալ: Կը ծանօթանամ բժիշկի մը հետ: Նկատելով որ եգիպտական կարմիր մահիկէն վկայագիր ունիմ, կ'ընդունուիմ այս գանատացի բժիշկին կողմէ իբրեւ օգնական: Լուրջ և պարկեշտ, վստահութիւն ներշնչող մարդ մը կ'ուզէ բժիշկը, և ես յարմար եմ: Կ'ընդունիմ հիւանդները, կ'օգնեմ հանուելու և հագուելու գործողութեան··· եթէ պէտք ըլլայ՝ ասեղ մըն ալ կը ներմուծեմ պատշաճ կողմէն: Եւ այսպէս, ժամագործ, դերասան, երգիծաբան, դասախօս Խ. Տ.ը Գանատայի մէջ անգործ չի մնար····:

Իսկ դուն, Արեւելքի մէջ հասակ նետած պապային մէկ հատիկ աղջիկը, որ դաշնակին առջեւ Շոփէնի տասնըչորս վալսերը կը նուագես, կրնաս Արեւմուտքի մէջ որևէ գործ գտնել ապրելու համար:

Մի մոռնար սակայն, թէ կըրնայ պատահիլ որ սկզբնական շըրջանին, վաճառատան մը մէկ անկիւնը, վայրկեանը տասնըչորս սանտուիչ հրամցնես յաճախորդներուն:

Եւ դուն, Արեւելքի հայկական սրահներու և ակումբներու վարչութեան համեստափայլ անդամուհի, կրնայ պատահիլ որ Արեւմուտքի մէջ, սենեակիդ մէկ անկիւնը օտարի մը պէպէները խաղցնես,

(Շար. տես էջ 6)

ՄՏԱԾՈՒՄ...

Գրեց ԱԼԻ ԷՄԻՆ

Երբ կարճ տաբատ կը կրէի, հայրենիքիս հանդէպ ունեցած սէրս պոռալով կ'արտայայտէի:

Բայց երբ սկսայ երկար տաբատ հագնիլ, հասկցայ որ հայրենիքս իմ ճիչերուս եւ կանչերուս պէտք չունէր:

Հայրենիքս իմացական արտայայտութեանց կարօտ է: Արդ, երբ հագագը կը պոռայ՝ աշխարհ աղմուկով կը լեցուի եւ մարդիկ զիրար չեն կրնար հասկնալ այլեւս: Ընդհակառակն, երբ մտքերը կ'արտայայտուին՝ աշխարհ գործով կը լեցուի:

Այս պատճառով է որ պարտինք մեր զաւակներուն սորվեցնել իրենց խելքովը արտայայտուիլ եւ ոչ թէ իրենց ձայնովը: Անոնք պէտք է գիտնան որ հայրենիքի սէրը կանչերու հարց մը չէ, այլ՝ շինարար գործի:

Եթէ տղան վերահաս չէ շինարարութեան գաղափարին, հարկ է սորվեցնել իրեն թէ հայրենիքի սէրը կը կայանայ փայլուն շէնքեր կառուցանելուն, ծառեր տնկելուն եւ երկիրը բարելաւելուն մէջ:

Պարտինք իրեն սորվեցնել թէ՝ ան որ իր երկիրը կը սիրէ պէտք չէ որ շէնքերուն պատերը աղտոտէ՝ անոնց վրայ գրելով:

Ան պէտք է գիտնայ թէ ծառը, զոր կը տեսնէ ճամբուն վրայ՝ իր երկրէն մասնիկ մըն է. նաեւ եթէ անոր ճիւղերէն մէկը կտրէ, իր հայրենիքը վիրաւորած կ'ըլլայ:

Ան պէտք է գիտակցի թէ փողոցը, ուրկէ կ'անցնի, հայրենիքին մաս կը կազմէ, եւ ահա թէ ինչու պէտք է հոգ տանի անոր մաքրութեան: Ան պարտի գիտնալ որ փողոցը հայելին է իր հայրենիքին, եւ եթէ աղտոտէ զայն, հայրենիքը աղտոտած կ'ըլլայ:

Պէտք է անոր հասկցնել թէ աղմուկը իր երկրին համբաւին կը վնասէ, եւ թէ պոռալով վնաս կը հասցնէ իր հայրենիքին: Պէտք է ան յարգէ իր դպրոցը եւ համոզուի թէ՝ հոն է որ կը կերտուին մարդիկը, որոնք վաղուան հայրենիքը պիտի կազմեն: Ան պէտք չէ կտրէ պարտէզներուն ծաղիկները, որովհետեւ պարտէզները հայրենիքին զարդն են: Պէտք է խնայէ փողոցին լապտերները, որոնք երկիրը կը լուսաւորեն:

Եթէ սորվեցնենք մեր զաւակներուն բոլոր այս սկզբունքները, այն ատեն իսկապէս կրնանք պոռալ. «Կեցցէ' Եգիպտոսը», եւ այն ատեն միայն կրնանք հսկայական քայլեր ընել յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ:

Թարգմ. ՀԱՅՐԱՊԵՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՍԿԻՆ

Հնադարեան Հայաստանի ընդերքը անսահման հարստութիւններ կը պարունակէ: Հայաստան մոլիբդէնի հանածոյ է, պղինձ է ու զինկ, կապար ու երկաթ, տուֆաքար ու չեչաքար է և մարմար...: Ու ահա այսօր ոսկին ալ կուգայ աւելնալ անոնց վրայ:

Բաւական ինքնատիպ պատմութիւն մը ունի այս թանկարժէք մետաղին յայտնաբերումը:

Քանի մը տարի առաջ, պատմաբանները Հայաստանի ամենահին գիտական գրականութեան մէկ գործով՝ Է. դարու աշխարհագրութեամբ շահագրգռուեցան, գիրք մը, որ Երեւանի հռչակաւոր Մատենադարանին մէջ պահպանուած էր: Կարելի եղաւ հաստատել, թէ այս գիրքը կը պատկանէր հայ մեծ լուսաւորիչ Անանիա Շիրակացիի գրչին, որ «Աշխարհացոյց» կոչած էր զայն: Այդ ստուար հատորին մէջ ճշգրտօրէն կը նկարագրուէին Անդրկովկասը և Հիւսիսային Կովկասը: Բացի զուտ աշխարհագրական տեղեկութիւններէ, հնադարու գիտնականը այնտեղ մանրամասնօրէն կը խօսէր նաև Հայաստանի անասնային աշխարհին, բուսացուցակին և օգտակար հանածոներուն մասին:

Շիրակացի կը նշէր նաև ոսկիի մասին, զոր 1500 տարիներ առաջ Հայաստանի ընդերքէն կը հանէին: Միայն սպիտակած մօրուքներով ծերունիներու կողմէ իրենց թոռնորդիներուն պատմըւած առասպելները և Ոսկեսար փոքր լերան անունը բնակչութեան կը յիշեցնէին հողին տակ թաքնուած գանձերը:

Այսպէս է, որ հնադարու գիտնականը, դարեր ու դարեր ետք, հայ ժամանակակից երկրաբաններուն առջեւ կը դնէր կարևոր խնդիր մը. հարկ էր հաստատել, թէ ոսկին իսկապէս գոյութիւն ունի՞ Հայաստանի հողին մէջ և ի՞նչ է անոր որակն ու քանակը:

Փնտռտուքները սկսան և առաջին հետազօտութիւնները դրական եղան. ոսկի կա՛ր Հայաստանի մէջ: Անիկա գտնուեցաւ Շիրակացիի մատնացոյց ըրած վայրին մէջ և զայն գտնելու պատիւը վիճակուեցաւ Տիգրան Ստեփանեանին: Քուարց քարի հանքերակներուն մէջ ցրուած էր ոսկին:

Լ ե ռ ն ա յ ի ն շրջաններուն մէջ իրենց փնտռտուքները շարունակելով, երկրաբանները զարմանալի հ ե ղ ե ղ ա փ ո ս ե ր և անդունդներ նկատեցին: Ասոնք մեծապէս կը տարբերէին բնական հեղեղատներէն ու անդունդներէն: Տեղւոյն վրայ կանչուեցան հնագէտները և լեռներու լանջին հաստատուեցան պատմաբաններու վրանները: Պեղումներ սկսան: Վերին խաւը փորուեցաւ: Ապա՝ ելքերու ամբողջ լաբիւրինթոս մը երեւան եկաւ: Պեղումները աւելի եռանդագին վերսկսան: Ու յիսուն մեթր վար՝ դարձեալ գետնափորներ, հարիւր մեթր վար՝ նոր վայրեր: Իւրաքանչիւր քայլափոխիդ՝ նոր վայրեր: Իւրաքանչիւր քայլափոխիդ՝ նոր յայտնաբերում մը...: Հողին շատ խորերը աշխատանքի բազմաթիւ գործիքներ գտնուեցան — քարասանդեր, թակեր, կարասներ ու շատ քար: Շատ մը սանդերու մէջ ոսկիի կտորներ կային: Հետաքրքրական է նշել, թէ կարգ մը քարասանդերուն խորքը ծակած էր երկարատև գործածութեան հետևանքով:

— Հնադարու ոսկեխոյզները աշխատած են այստեղ,— կ'ըսեն հնագէտները, որոնք համեմատաբար դիւրին ձևով մը հաստատեցին նաև այդ աշխատանքներուն ժամանակաշրջանը՝ 7—8րդ դարեր: Ու ահա այսպէս է, որ տասներեք դար աւելի ետք փաստուեցաւ, թէ ոսկի հանուած է այդ վայրերէն:

Բայց ի՞նչ եղած էր այդ ոսկին: Ինչո՞ւ հայերը աւելի քան հազար տարի ոչինչ իմացան «իրենց» ոսկիին մասին: Ուրիշ հիանալի յայտնաբերութիւն մը եկաւ լուծել այս խնդիրը: Հնագէտներն ալ քիչ օգնութիւն չընծայեցին այս գործին:

Ներկայիս, Հայաստանի բազմաթիւ շրջաններուն մէջ հնագիտական պեղումներ կը կատարուին: Հայկական հնադարեան վայրեր, փոքր աւաններ, առևտրական կեդրոններ կը գտնուին: Այդ հնադարեան վայրերէն մէկուն մէջ, Սևանի ափերուն, որ ըստ հնագէտներուն, մեր թուականէն 11—9րդ դարերուն գոյութիւն ունեցած է, բազմաթիւ ոսկեայ գոհարեղէններ գտնուեցան — ապարանջան, զարդագնդասեղ, մատանի: Այս բոլորը յանձնուեցան քիմիագէտներուն, որոնք, լուսապատկերային վերլուծումէ մը ետք յայտարարեցին, թէ անոնց պարունակած ոսկին կը համապատասխանէ հնադարեան հանքավայրերէն գտնուած ոսկիին և հնագէտներու գտած ոսկիին: Ասիկա կը նշանակէ, թէ երեք հազար տարուան հնութիւն ունեցող գոհարեղէնները տեղական արտադրութիւն են:

Այժմ, այդ հնադարեան գոհարեղէնները կը պահպանուին Երևանի պատմական Թանգարանին մէջ: Կարելի է ենթադրել, թէ փոքր խորութիւններու մէջ գըտնըւող հանածոներէն կարևոր քանակութեամբ ոսկի հանելէ ետք է, որ ոսկեխոյզները, իրենց բաւական նախնական թեքնիքով, չկըրցան երկրին աւելի խորերը իջնել: Եւ հանքավայրերը լքուեցան ու ոսկին մոռացութեան տրուեցաւ:

Այսօրուան հզօր թեքնիքը կ'օգնէ հայ երկրաբաններուն, որ ոսկեբեր քուարց, հրաքար, փիրոթին գտնեն: Հանքանիւթերու ու հանածոներու պարունակած ոսկիին արդիւնաբերական քանակը կարեւոր հանոյթներ նախատեսել կուտայ:

Հայաստանի հողը առատաձեռնութեամբ կը վարձատրէ իր աշխատաւորները: Մեր յիշած ոսկեհանքէն զատ, ուրիշ մը եւս յայտնաբերուեցաւ, որուն ծաւալը մօտ ատենէն պիտի ճշդուի...:

Վ. ԼՈՒՑԲԻ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ

ԳՐԵՑ ՏՈՔԹ. ԿԱՐՊԻՍ Լ. ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

Ա.

Ի՞ՆՉ Է ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ

Շաքարային նիւթերու անկանոն եւ թերի փոխակերպումն է, առաջ եկած «էնսիւլին» կոչուած հորմոնին պակասութենէն եւ երբեմն ներծոր գեղձերու անհաւասար հոսումէն կամ չէզոքացումէն:

ՇԱՔԱՐԱԽՏԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Կարգ մը փիլիսոփայ բժիշկներ, Քրիստոսէ առաջ, շաքարախտը վերագրած են տկարութեան, որոշ ճաշերու եւ վախերու, իսկ ԺԱ. դարէն սկսեալ զայն փորձած են դարմանել սոխ — սխտորով, վայրի բոյսի տերեւներով, հանքային ջուրերով... եւայլն, սակայն չեն կրցած փրկարար որեւէ արդիւնքի հասնիլ:

Ո՞Վ ԳՏԱՒ «ԷՆՍԻՒԼԻՆ»Ը

1921ին էր, երբ Գանատացի բժիշկ եւ օդոյժի հարիւրապետ «Ֆրետերիք-Պանթինկ» շուներու վրայ կատարած երկար փորձարկութիւններէ ետք՝ յայտարարեց էնսիւլինի կատարած կենսական դերը շաքարային նիւթերու վրայ, եւ անխոնջ ջանքերէ յետոյ զայն արուեստականօրէն պատրաստեց 1922ին:

Յաջորդ տարին իր այս մեծ գիւտին համար ստացաւ «Սըր» տիտղոսը եւ Նոպելի գիտութեան մրցանակը:

ՇԱՔԱՐԱԽՏԻՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Փայծաղի (փանգրէաս) արտադրած էնսիւլինի նուազումը արեան մէջ՝ գլխաւոր պատճառներէն մէկն է: Նոյնպէս, ուրիշ ներծոր գեղձերու արտակարգ հոսումները դէմ դնելով «էնսիւլին»ի հակազդեցութեան, կրնան շաքարախտ առաջ բերել:

Նպաստաւոր պայմաններէն են նաեւ արտակարգ գիրութիւնը, մըշտական ցաւերը, յուզումը, վախը եւ կարգ մը երկարատեւ հիւանդութիւններ, ինչպէս լեարդատապը եւ երիկամնատապը:

ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ ԺԱՌԱՆԳԱԿԱ՞Ն Է

Տեսնուած եւ փաստուած է, որ շաքարախտը քիչ համեմատութեամբ ժառանգական է ընտանիքի անդամներուն մէջ: Դիտուած է, որ շաքարախտաւոր ծնողներու զաւակներուն չորսէն մէկը կը վարակուի, իսկ եթէ միայն հայրը կամ մայրը շաքարախտաւոր է, զաւակներու տասնէն մէկը միայն կը վարակուի: Մնացեալ զաւակներն ալ կրնան վարակուիլ, եթէ վերոյիշեալ պայմանները գոյութիւն ունենան:

Հրեաները աւելի ենթակայ են շաքարախտի:

Նկատուած է, որ իւղոտ ճաշերը ճամբայ կը հարթեն շաքարախտին. այս իսկ պատճառաւ, Եգիպտոսի եւ Ամերիկայի մէջ յաճախադէպ է շաքարախտը, մինչդեռ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, ինչպէս Ճափոն եւ Չինաստան, հազուադէպ է:

ԱԽՏ.,Ը ՏԱՐԻՔԸ ԵՒ ՉՔԱՂՈՒՄԸ

30 — 40 տարիքի միջեւ գտնուող այրերը աւելի կը վարակուին, իսկ 40էն վեր կիներ աւելի ենթակայ են շաքարախտին: Եթէ երիտասարդներուն պատահի՝ 20-30 տարեկան, հիւանդութիւնը աւելի սուր եւ սաստիկ կ'ըլլայ եւ դարմանը դժուար:

Չքաղումը իր մեծ դերը ունի. պատասխանատու գործեր վարողները, ինչպէս գիտնական, վարչագէտ. դիւանագէտ, դրամատուներու արկղակալներ, նաեւ մեծահարուստներ. աւելի ենթակայ կ'ըլլան շաքարախտի, քան խաղաղ կեանք վարողներն ու գիւղացիները:

ԷՆՍԻՒԼԻՆԸ ԵՒ ԱՐԵԱՆ ՇԱՔԱՐԻ ՔԱՆԱԿԸ

Բնական շաքարի քանակը իւրաքանչիւր 100 խորանարդ սան-

(Շար. տես էջ 6)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ

ՆՈՒԱՐՍԱԿԻ ԴԱՇՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց ՀՄԱՅԵԱԿ Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Այս կէտերը թելադրելէ յետոյ, հայերը սպարապետ Վահան Մամիկոնեանի միջոցով կը պահանջեն, որ եթէ իրենց վերոյիշեալ պայմանները ընդունուին, այն ժամանակ բանակցութիւններ կարելի է սկսիլ. հակառակ պարագային, պարսիկներու առաջարկը՝ խաղաղութեան պայմանագիր կնքելու մասին, պէտք է մերժել: Այսպէս կարող էր թելադրել միայն իր ուժերուն վըստահ, յաղթող ժողովուրդը:

Պարսկական դեսպան Նիխոր, ստանալով հայերու առաջադրած պայմանները, ոչ միայն կ'ընդունի, այլև կը գովէ անոնց իմաստուն և խոհեմ պահանջները, որովհետև առաջադրուած պահանջները՝ հիմնականին մէջ՝ համապատասխան էին գոյութիւն ունեցող աւատական յարաբերութիւններուն և միաժամանակ Հայաստանը կը ձգէին Պարսկաստանի գերիշխանութեան տակ: Սակայն թագաւորը կը պահանջէ, որ Վահան սպարապետը ներկայանայ Նուարսակի պայմանագիրը ձևակերպելու և ստորագրելու համար:

Սպարապետ Վահան Մամիկոնեան, ընդունելով Նիխորի հրաւէրը, պատկառելի զօրախումբով մը կը մեկնի Նուարսակ: Դեռ նշանակուած վայրը չհասած, կանգ կ'առնէ Արտազ գաւառի Եղինդ գիւղը, որ մօտ տասը քիլոմեթր հեռու է Նուարսակէն: Սպարապետը Նիխորէն կը պահանջէ իբրև պատանդ իր մօտ ուղարկել ութը մեծամեծ պարսիկ իշխաններ: Հայոց սպարապետը չէր վստահեր պարսիկներուն. անոնք կրնային իրեն վնասել, ինչպէս կ'ընէին անցեալին: Ասիկա ցոյց կուտայ որ Վահան Մամիկոնեան ինչքան ըզգուշաւոր և խելացի գործիչ էր:

Պարսկական դեսպան Նիխոր կը կատարէ սպարապետի պահանջը: Վահան Մամիկոնեան իրեն հետ առնելով թիկնապահ զօրամաս և քանի մը նշանաւոր հայ իշխաններ ու ռազմիկներ, կ'երթայ Նուարսակ: Դեռ գիւղը չհասած, ան կը հրամայէ հնչեցնել պատերազմական փողերը և բանալ դրօշակները: Պարսիկները սարսափահար, կարծելով թէ հայերը խաբած են զիրենք և գաղտագողի իրենց վրայ կը յարձակին, իրարու կը խառնուին և կը մատնուին խուճապի: Բայց երբ կը պարզուի որ Վահան անոնց հետ կռուելու չէ եկած, այլ պայմանագիր կնքելու, այն ժամանակ՝ պարսիկները անոր ուշադրութեան կը յանձնեն, որ միայն պարսկական բանակի հրամանատարն իրաւունք ունի պատերազմական փողեր փչելով մտնել «արիաց բանակը»:

Հայոց սպարապետը, որ շատ լաւ ծանօթ էր այդ սովորութեան, կը պատասխանէ. «Նախ զիս արիաց հպատակ ըրէք, յետոյ պահանջեցէք ձեր օրէնքներուն կիրառումը»: Քանի որ ինքն անձամբ էր եկեր պարսկական բանակ, իբրև Հայաստանի զօրքերուն հրամանատարը, իրաւունք վերապահած էր իրեն, իսկապէս յարգել պարսիկներու օրէնքը և պարսկական բանակ մտնել պատերազմական փողերը հնչեցնելով, ինչպէս որ վայել է բանակի հրամանատարին:

Բանակցութիւններու ընթացքին Նիխոր ու Վահան ճառեր կը փոխանակեն: Այդ ճառերուն բնագիրները ժամանակակից պատմագիր Ղազար Փարպեցին կը բերէ իր աշխատութեան մէջ: Նիխոր, ի միջի այլոց կ'ըսէ. «...Պատերազմի գործը քաջութեամբ և մանաւանդ խելքով ու իմաստութեամբ միայն կրնայ գլուխ գալ և դուն այդ երկու բանն ալ քու անձիդ մէջ լրիւ ի ցոյց բերիր և բոլոր արիաց աշխարհին ճանչցնել տուիր: Որովհետև սակաւաթիւ մարդոցմով շատերու դէմ կռուելու քաջութիւն ցոյց տուիր և կռիւ ընելու կամ շահելու ժամանակ, քու իմաստութիւնդ ցուցաբերեցիր: Եւ խելացիութիւն ցոյց տուիր՝ հասկընալով կռուելու և ետ քաշուելու, զօրքն անվնաս պահելու և միւս ժամին պատրաստ ըլլալու և չվախնալու գործին մէջ. եթէ այդ երկու բաները քու մէջ եղած չըլլային, ի՞նչպէս կարելի է այդքան փոքրաթիւ մարդոցմով այնքան մեծ թիւով պատերազմող մարդոց բազմութեան դէմ ելլել և երբեմն սաստիկ յաղթել և երբեմն վախցնելով նեղը դընել...»:

Ան, վերջը, կը պահանջէ, որ Հայաստանը նախկին ձևով ենթարկուի Պարսկաստանին: Վահան սպարապետը, սակայն, կը պահանջէ որ ներկայացուած երեք պայմանները թագաւորին կողմէ գիրով և կնիքով հաստատուին ու շնորհուին իրենց, այն ժամանակ միայն Հայաստանը կ'ենթարկուի Պարսկաստանին: Այսպէսով, Նուարսակի պայմանագիրը կնքելով՝ Վահան սպարապետի նպատակն էր ընդունիլ տալ հայերուն առաջադրած երեք պայմանները և ատով ապահովել հայ աւատականներու իրաւունքները: Իսկ Նիխորի նպատակն էր՝ Հայաստանը, որ երեք տարիներէ աւելի է, որ կը պատերազմէր պարսիկներու դէմ, նորէն թող թէ ձևականօրէն, ենթարկուէր Պարսկաստանին: 484 թուականի խոր աշնան Հեր գաւառի Նուարսակ գիւղին մէջ Հայաստանի և Պարսկաստանի միջև կը կնքուի պայմանագիր, որուն հիմքը կը կազմեն հայերու առաջարկած պահանջները: Համաձայն պայմանագրին, Հայաստան կ'ենթարկուէր Պարսկաստանին, բայց խիստ կը թեթևնային վճարուելիք տուրքերը և այրուձիու ծառայութիւնը. որով որոշ չափով կը մեղմանար նաև աշխատաւոր ժողովուրդի դրութիւնը:

Պայմանագրին համաձայն, Նիխոր իշխանը Վահան սպարապետէն այրուձի կը խնդրէ՝ օգնելու համար Վաղարշ թագաւորին, որովհետև անոր դէմ Պերոզի որդին Զարեհի ապստամբութիւնը դեռ ճնշուած չէր: Տիզբոնի գահակալները առանց հայերու ա յ ր ո ւ ձ ի ո ւ ն, գահի վրայ իրենք զիրենք ապահով չէին զգար: Կեանքը ցոյց տուած էր անոնց, որ Յազկերտի և Պերոզի վարած քաղաքականութիւնը շատ ծանր էր նստած ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ Պարսկաստանի վրայ: Այդ պատճառով անոնք այժմ ամէն կերպով կ'աշխատէին հայերու հետ լեզու գտնել:

... 485 թուականին, գարնան, Վահան Մամիկոնեան կը մեկնի Պարսկաստան՝ հաստատելու համար Նուարսակի դաշնագ-

(Շար. տես էջ 6)

ՏԱՃԿԱՀԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ներկայիս աշխարհի բոլոր հայերուն համար, ազգային նուիրական պարտականութիւն մը եթէ կայ, ան ալ տաճկահայ Դատի պաշտպանութիւնն է։

Լուսաւորչական թէ բողոքական, կաթոլիկ թէ ազատախոհեան, ամէն հայ, աչքի առջեւ ունենալով 1915 Ապրիլի մեծագոյն Եղեռնի դժոխային տեսարանները, պէտք է որ իրենց մայրերուն, հայրերուն, եղբայրներուն և քոյրերուն անթաղ ոսկորները յարգելու սրբազան պարտականութենէն մղուած, գործի լծուին ու ամենուրեք տաճկահայ դատի պաշտպանութեան մարմիններ կազմելով՝ ի տես 1965ի յիսնամեակին, այժմէն պայքարի պատրաստուին։

Պայքար մեր արդար իրաւունքները պահանջելու համար, պայքար մեր իրաւունքները մոռնալու և կամ անգիտանալու խմորը ունեցողներուն դէմ։ Պայքար Սեւրի դաշնագիրը վերականգնելու համար, պայքար դաշնակից պետութեանց սառն անտարբերութեան դէմ։ Անդադար դիմումներ Միացեալ Ազգերու Ատեանին, պահանջելով արդարութիւն հայ ժողովուրդին դէմ գործուած ոճիրներուն և անիրաւութիւններուն համար։

Այս ամէնը կարենալ ընելու համար, բնականաբար մեծկակ գումարներ են հարկաւոր։ Ըստ հաստատուած վիճակացոյցներուն, աշխարհիս երեսին գտնուող հայոց ընդհանուր թիւը չորս միլիոնի կը մօտենայ։ Եթէ ասոնցմէ մէկ միլիոն հայ, տաճկահայ դատի պաշտպանութեան համար մէկ տոլար նուիրէ, մէկ միլիոն տոլար ազգային հիմնադրամ մը իսկոյն կարելի է ունենալ։

Այս դրամով կարելի է հայոց իրաւունքները և պահանջքները ներկայացնող երեք լեզուեան գիրքեր, գրքոյկներ և թերթեր հրատարակել և այս հրատարակութիւններով եւրոպական, ասիական, ափրիկեան պետութեանց դիւանատուները ողողել։ Միացեալ Ազգերու ժողովին առջեւ հանել մեր Դատը։

Փրոփականտայի դարն է. պէտք է որ մենք ալ մեր իրաւունքներն ու պահանջքները արժեցնելու համար պէտք եղած փրոփականտան, պէտք եղած զոհողութիւնները սիրով յանձն առնենք և մեր պարտականութիւնք կատարենք։

Հայուն Դատը հայը միայն կրնայ պաշտպանել սպասել որ ուրիշներ և կամ օտարներ մեր դատովը զբաղին, սա կը նշանակէ թէ՝ մենք ազգային արժանապատուութեան գիտակցութիւնը չունինք։ Պարագայ մը, որ ոչ մէկ ատեն գոյութիւն չէ ունեցած Հայկի և Վարդանանց զաւակներուն մօտ։ Օն ուրեմն, հա՛յ ժողովուրդ, անգամ մը եւս, մէկ սիրտ, մէկ հոգի եղած, ոտքի ել և պաշտպանէ իրաւունքներդ, պահանջէ արդարութիւն և հատուցում կրած վնասներուդ։

Ընդունուած, հաստատուած պաշտօնական վկայականներով ներկայացիր Միացեալ Ազգերու ժողովին և պահանջէ հայկական վեց նահանգներուն միացումը Հայաստանին, վերապրող հայութեան պանծացեալ հայրենիքին։ Տաճկահայ դատի պաշտպանութեան հարցովը զբաղող մարմիններուն պիտի թելադրէի հետաքրքրուիլ Միշէլ Փայարէսի գիրքովը։ Այս Ֆրանսացի նշանաւոր լրագրողին ականատեսի վկայութիւնները մեր Դատի պաշտպանութեանը համար մեծ արժէք մը ունին։ Եթէ անոր 1922ին լոյս ընծայած «Լը Քեմալիզմ Տըվան Լէ Ջալիէ» գիրքը անգլերէնի թարգմանելով երկու ամերիկաներուն մէջ ցրուելու ըլլանք, հասարակաց կարծիքն չարաչար նպաստաւոր պիտի դառնայ մեզի համար։ Արար աշխարհ պիտի տեսնէ, թէ դաշնակից պետութիւնները, իրենց փոքրիկ դաշնակիցին՝ հայուն ի՞նչպէս դաւաճանեցին և հայ ժողովուրդին խոստացուած արդարութիւնը ի՞նչպէս ափ մը ոսպի համար ոտնակոխ ըրին։ Կը յուսամ թէ իմ այս կոչը իր դրական արդիւնքը պիտի ունենայ ու մօտիկ ապագային հայ թերթերուն մէջ տաճկահայ դատի պաշտպանութեանը համար կազմուած կոմիտէներուն արձագանգները կարդալու բախտը պիտի ունենանք Տէր Զօրի անապատներուն մէջ ջարդուած հայերուն ողջ զաւակները։

Փարիզ Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Աշխատակիցներս կը գրեն

ԵՐԵՒԱՆ, 29-1-64

Սիրելի Արմէն Տատուր,

... Ինձ համար կրկնակի հաճելի անակնկալ էր «Ջահակիր»ը. նախ նրա համար էի ուրախացել որ Շահէ Տատուրեանի յօդուածը քո դուրեկան նկարով այդպես աչքի ընկնող ձեւով լոյս է տեսել այդ լաւ ճանաչուած թերթում: Ուրախացայ նաեւ յօդուածի հեղինակը եւ Գրիգոր Զալիկեանը, որը մեզ մօտ լաւ ճանաչուած գրող է եւ միաժամանակ ռադիոյի գեղարուեստական խօսնակներից: Ինձ համար նոյնքան ուրախալի էր նաեւ տեսնել «Ջահակիր»ի նման մի թերթի լոյս ընծայումը Գահիրէում. խմբագրական կազմը սքանչելի: մեծ մասը հարազատ ծանօթներ եւ նոյնիսկ դասընկերներ (Յովհ. Տնկեան):

Քո մասին էլ չեմ խօսում, ինչքան ուրախ էի եւ հպարտ՝ տեսնելով քո անունը այդքան պատուաւոր տեղում: Թերթի լուրջ բնոյթը անվիճելի է. ոմանք մեզ մօտ ցանկութիւն յայտնեցին կամաւոր կերպով աշխատակցելու ձեր թերթին (այդ թւում եւ ես...), քանի որ ձեր գործը արդար է ու բարի, արժանի մեծագոյն գնահատականի: Մի անգամ եւս համոզուեցի որ ինչպիսի փոթորիկներ գան ու անցնին հայ ժողովուրդի գլխից, նա միշտ կենսունակ է եւ պատրաստ դիմագրաւելու բոլոր տեսակի փորձութիւնները: Ունենալով նման աջակիցներ եւ լինելով այդպիսի միջավայրում, ինձ թւում է որ այլեւս երբեք յուսահատուելու կարիք չունես. այդ թերթը լայն ասպարէզ է քեզ համար, երեք հազար ընթերցող: մի այդքան էլ համակիր ընթերցող, իսկապես որ պատկառելի թիւ է. ուրեմն այդպես էլ շարունակէք ձեր նուիրական գործը: Իմ ողջոյնները նաեւ իմ նախկին ուսուցիչ Պր. Սիմոն Սամսոնեանին:

... Նամակս վերջացնելով մեր ջերմագին ողջոյններն եմ ուղարկում բոլորին, բոլորին, ձեր սիրուն երախաներին համբոյրներ:

Մնամ կարօտով նամակիդ սպասող՝
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

— Ետեւի բակին վրայ ազատարար սանդուխ մը կայ, ըսաւ Նիվել, դուռը իրենց վրայ գոցելով։

Վազելով մօտեցան այդ սանդուխին։ Տիանա, Նիվելի օգնութեամբ սկսաւ երկաթէ սանդուխամատէն իջնել։

— Մի՛ աճապարէ՛ք, մրմնջեց երիտասարդը, պատուհանս բաց է, ներս մտէ՛ք.

— Կ'ուզեմ շուտով հեռանալ այս տեղէն. չէ՞ք կրնար մինչեւ վար իջնել։

— Ո՛չ, հիմա ժամանակը չէ։

— Բայց ինչո՞ւ։

— Տէ՛ր Աստուած, մրմռաց Նիվել. ի՜նչ անտանելի արարածներ են սա՛ կիները։ Գիտցած եղէ՛ք, Տիանա Գավուր, թէ բակէն դուրս գալու համար, անհրաժեշտ է մառանէն անցնելով փողոցին վրայ բացուող դուռնէն դուրս ելլել։ Ապահովաբար, այնտեղ ոստիկան մը պահակ կանգնած է։ Կուզէ՞ք անոր ձեռքը իյնալ...

— Երբե՛ք... բայց...

— Այդ պարագային խօսքս մտիկ ըրէ՛ք. ամենէն ապահով տեղը իմ յարկաբաժինս է... մանաւանդ որ ձեզի ըսելիք ալ ունիմ։

Տիանա զգաց թէ իր խռովեալ վիճակին մէջ սխալ մտածում մը ունեցած էր. մինչ Ռոժէի դատելակերպը աւելի ճիշդ և վստահելի կը գտնէր. որով այլեւս առանց առարկութեան աստիճաններէն վար իջաւ...

Քիչ յետոյ արդէն Նիվելի յարկաբաժինէն ներս մուտք գործած էր։ Պատերուն երկայնքը, գիրքերով լեփ-լեցուն դարակներ կային, որոնց մէջտեղուանքը նկարներ կախուած էին։ Հանգստաւէտ թիկնաթոռներ՝ ամէն կողմ։ Մեղմ լոյսով լամբարներ, մոխրամաններ, աստին անդին նետուած թերթեր և հանդէսներ, մտերմիկ մթնոլորտ մը կը ստեղծէին։ Տիանա ինքզինքը, յանկարծ մխիթարուած զգաց։ Այստեղ իշխող խաղաղութիւնը մոռցնել կուտար, քիչ առաջ իր զգացած ահն ու սարսափը։

Այս ապաստանարանին մէջ, ան պիտի կրնար իր միտքը ամփոփել և հոգեկան հանդարտութիւնը վերագտնել։

— Րոպէ մը. հիմա՛ կուգամ, ըսաւ Ռոժէ։ Երիտասարդը իր ննջասենեակն էր, ուր որմնադարանի մը մէջ, Տիանայի վերարկուն, իր գլխարկն ու ատրճանակը նետելէ յետոյ, վերարկուն և բաճկոնը հանեց և գիշերազգեստ մը հագաւ, ինչ որ Տիանայի մեծ զարմանք պատճառեց։

— Պէտք է որ այսպէս հագնըւածքիս համար ներողամիտ ըլլաք ըսաւ, օրիորդին մօտը գալով։ Ո՛չ թէ իմ հանգիստիս, այլ պարագային հարկադրանքին համար է։

— Հարկադրա՞նք։

— Անշուշտ. երկուքս ալ դժուարին կացութեան մը մէջ կը գտնուինք, ուսկից պէտք է դուրս գալ, երբ ոստիկանները գան, կ'ուզեմ որ զիս տնական զգեստներով տեսնեն։

Տիանայի սիրտը թունդ ելաւ։

— Կը խորհի՞ք թէ հո՛ս պիտի գան։

— Հարկա՛ւ, պիտի ուզեն գիտնալ թէ որեւէ աղմուկ լսե՞ցի՝ երբ վերը ոճիր կը գործուէր։

— Այդ պարագային...

— Ջէ՛, վախնալու բան չկայ. բացագանչեց Ռոժէ, ընդմիջելով աղջկան խօսքը, որուն մտածումին թափանցած էր. եթէ սա՛ որմնադարանին մէջ պահուըտիք, ձեզ պիտի չտեսնեն այստեղ, յարկաբաժինս պիտի չխուզարկեն. պիտի աշխատիմ շուտով զիրենք ճամբու դնել։ Պարտաւորուած պիտի ըլլամ անշուշտ, զարմանահար մէկու մը երեւոյթը առնել։

Ոստիկանութեան հանդէպ երիտասարդին բռնելիք այս դիրքը Տիանայի վախ ներշնչեց։ Աթոռի մը վրայ ինկաւ եւ սրտադողով սկսաւ Ռոժէ Նիվէլը դիտել։

— Նոր կը սկսիմ հասկնալ թէ որքա՜ն ծանր բան է փախչիլը...

— Եղածը եղած է. հիմա պէտք է գործը լաւագոյն ձեւով մը վերջացնել։

— Եւ սակայն դուք պէտք չունէինք փախչելու։

— Իրա՞ւ կ'ըսէք.

Դառն ժպիտ մը նշմարուեցաւ երիտասարդին շրթներուն վրայ, որ առանց բացատրական ուրիշ պատասխան մը տալու, տուփ մը առաւ, և Տիանայի երկարելով.

— Կը փափաքի՞ք ծխել։

— Ո՛չ...։ Դուք ինչո՞ւ փախաք։

— Վասնզի տրամաբանական միակ քայլն էր, որ կրնայի առնել։ Նախ՝ տանիքէն ձեր միակ երթալը ինծի մտահոգութիւն կը պատճառէր։

— Երկրո՞րդ...

— Վեր գտնուիլս ալ, խիստ անհաճոյ հետեւանք մը պիտի ունենար ինծի համար, վասնզի մարդ երբ ոճիրի մը վայրը կը գտնուի և ոստիկանութեան լուր չի տար, այդ պարագային իր անմեղութիւնը կասկածի տակ դրած կ'ըլլայ։

— Ինչո՞ւ սակայն, դուք այդ լրատուութիւնը չըրիք, յարեց օրիորդը.

— Շա՛տ վախցայ որ այդպիսի քայլ մը, ձեզի վախ պիտի պատճառէր, Տիանա՛։

— Իմ ժամանումէս առաջ, միթէ, չէի՞ք կրնար...

Նիվել զարմացած իրեն կը նայէր։ Գլանիկ մը վառեց և մըտածկոտ կերպով մը հետեւեալ պատասխանը տուաւ.

— Մենք, փոխադարձաբար պարտաւոր ենք զիրար լուսաբանելու, այնպէս չէ՞։ Կարծեմ թէ կը հետաքրքրուիք գիտնալ թէ ի՞նչ գործ ունէի Հովարտի աշխատանոցին մէջ... զիակին քովն ի վեր։ Թերեւս վրաս կասկածեցաք ալ...։

Տիանա հասկնալով խօսակիցին միտքը, գլուխը երերցուց և խօսքը ընդհատելով ըսաւ.

— Ո՛չ, չեմ հաւատացած թէ, դո՛ւք սպաննած էք զայն։ Ջե՛զ, ոճիրի ընդունակ մէկը չեմ կարծեր։

— Շնորհակալ եմ. այդպիսի պարագաներու մէջ ձեր այդ խորհելակերպը ձեր բարեացակամութեանը կը վերագրեմ։

— Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար իմ նախազգացումիս վերագրել։

Ռոժէ ժպտեցաւ.

— Ճիշդ է ձեր այդ նախազգացումը. սպաննողը ես չեմ. չեմ ալ գիտեր թէ ո՞վ է ոճրագործը։ Մեր երկուքին համար նախընտրելի է որ, իրարու հանդէպ գաղտնիք չունենանք։

Եւ թիկնաթոռի մը բազրիքին վրայ նստելով, աչքերը Տիանայի սեւեռեց։

— Եթէ կը փափաքիք, նախ ես պիտի սկսիմ իմ ընթացքս արդարացնել. յետոյ կարգը ձեզի պիտի գայ, պիտի ըսէք մանաւանդ որ ինչո՞ւ այդ պզտիկ պարկը առիք։

Լռութեան մէջ, պահ մը գիրար դիտելէ վերջ, Ռոժէ շարունակեց.

— Ժամը 8ը հազիւ անցած էր. երբ վեր ելայ Հովարտը տեսնելու։ Կինը դուրս ելած էր։ Կը խորհէի թէ իրեն համար հաճելի պիտի ըլլար թերեւս, միասին ժամանց մը Գարնէկի Հօլի մէջ։ Բայց առաջարկութիւնս մերժեց, առարկելով որ մէկու մը կը սպասէր. և երբ տակաւին դուրս ելած չէի Տեքըսթեր Լիւֆպեքին, եղբօրը հետ ներս մտաւ։

Տիանա դիրքը շտկեց, և զարմանքէն աչքերը բացած, գոչեց.

— Ճոն Լիւֆպերի՞ն...

— Կամաց խօսեցէք, սիրելի օրիորդ, պատերը ականջ ունին...։

Այո՛, նոյն ինքն Ճոն Լիւֆպերին էր ներս մտնողը...։

Հովարտ զիս երկու ընկերակիցներուն ներկայացուց. երեւոյթներէն այնպէս կռահեցի թէ Ճոն՝ եղբօրը ընկերակցած էր, քանի որ այս վերջինը այնքան գինով էր որ, չէր կրնար ոտքի վրայ կանգնած մնալ։ Արդարեւ, սարսափելի կերպով ալքոլ կը հոտէր։ Ճոն, գրեթէ անմիջապէս մեկնեցաւ, յայտնելով որ մինչեւ ժամը 10 պիտի վերադառնար։

(Շարունակելի) 11)

ՋԱՀԱԿԻՐ
13 ՓԵՏ. 1964

ԳԱՆԱՏԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿՍՆԻ

(Շար. Գ. էջէն)

որուն ալաֆրանկա անունը «պէյպի Սիթըր» է: Ամօթ չէ այս, երբեմն բախտ է:

Գալով հասունցած այրերուն, տարուան վեց ամիսը, ձմրան ընթացքին, տան մէջ փ.կուած, Սինկ Սինկի մէջ մէկ բանտարկեալներ են յաճախ, առանց սոփաճիութիւն ըրած ըլլալու:

Տարին վեց ամիս «սանկ մինչեւ սրճարան երթամ եւ Մեսրոպին հետ թավլու մը նետեմ եւ կամ գետեզերքը պտոյտ մը ընեմ» ըսել չկայ, արդէն այժմու տունէդ մինչեւ գետեզերք, մինչեւ պառաժ հեռու է: Հետեւաբար, դո՛ւն ալ, Մեսրո՛պն ալ տան մէջ, միացեալ, անկախ եւ ազատ թէլէվիժըն կը դիտէք, եւ վաթսունէն ետքը, ի միջի այլոց կը սորվիք հետեւեալ բառերն ալ.

— Տա՛լըրզ, Տիմո՛քրասի, Մօ՛ւվիզ, Մը՛րտըրզ:

Այսուհանդերձ վերեւի դասաւանդութիւնը, ձմրան եղանակին, փողոց ելլելէն եւ սառին վրայէն սահելու վտանգին ենթ.րկուելէն նախընտրելի է:

Սիրելի ընթերցող, ակներեւ է թէ արտագաղթող մեր հայրենակիցները, ամենէն աւելի գնահատուածներէն են այս օտար հորիզոններուն տակ: Օրինակի, աշխատասէր, հեզահամբոյր, կըռուազ.նութենէ հեռու, օտարներուն կենցաղագիտութեան իբրեւ նմոյշ ներկայացողներ, «գառն Աստուծոյ»ներ:(Տես Ալ. Սարուխանի «Մենք Մեր Ակնոցով» հատորը:)

Ուրեմն քիչ մը համբերութիւն, եւ դուք պիտի կարդաք նոր աշխարհներու մասին երգիծաբանդ պատկերներով համեմուած անկողմնակալ տեղեկատուութիւն մը:

Ուշ լինի, նուշ լինի:

Գանատայէն դուրս ելլելու պատրաստութիւններս պատճառ կ'ըլլան որ հարազատներ եւ մտերիմներ «ի զէն, ի վրէժ» գիրք մը որդեգրեն դէմս: Եգիպտոսէն դուրս ելլելուս առթիւ ալ հարազատներս եւ բարեկամներս, «ի զէն, ի վրէժ, մի ձախ, մի աջ» գիրքաւորում մը կը նշէին դէմս:

Զկրցայ եզրակացութեան մը յանգիլ թէ, իրաց այս կացութեան մէջ, ես երջանի՞կ թէ դժբախտ մարդ մըն եմ...

(Մոնրէալ 1-2-64) Խ. Տ.

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'արձանագրենք, որ թերթիս իրաւաբանական խորհրդատու ուսթազ Մոհմ. Ֆաթհի Այպտէլ Րահիմ Այպտէլ Րահման Փետրուար 10 ին կորսնցուց իր ծերունազարդ հայրը՝ ողբ. Այպտէլ Րահիմ Այպտէլ Րահմանը: Խմբագրութիւնս իր խոր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ ուսթազ Ֆաթհիին եւ իր եղբայրներ պրն. Այպտէլ Համիտի, Ֆախրիի, ու քրոջ՝ Տիկին Սուատի:

ԾՆՈՒՆԴ

Ուրախութեամբ կը տեղեկացանք, որ թերթիս բարեկամ եւ պաշտօնակից բարձր պաշտօնատար Պր. Այպտէլ Համիտ Մահմուտ Էլ Պալաշ եւ Տիկինը Յունուար 20 ին բախտաւորուած են առջինեկ մանչ զաւակով մը, կոչուած՝ Նուսէֆ: Կը շնորհաւորենք նորածինին ծնողքը եւ առողջութիւն կը մաղթենք:

ԳԻՐՔ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պարոն Հրազդան Պալեան, յայտնի ճարտարապետ եւ ազգային երեսփոխան, 120 հատոր հայերէն արժէքաւոր գիրքեր տրամադրեց խմբագրութեանս, անոնցմէ մաս մը՝ իբրեւ նուէր «Ջահակիր»ի մատենադարանին, միւս մասը՝ Հայկ. Ընթերցասրահի «Արարատ» Գրադարանին:

Տիկին Սրբուհի Տէյիրմէնճեան, նոյնպէս, կը նուիրէ մէկ հատոր Ա. Երկաթի «Արեւի եւ մահուան երգերը» եւ մէկ հատոր Ա. Ալպօյաճեանի «Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան» ուսումնասիրութիւնը:

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Արմէն Տասնըր (Գահիրէ) իր զարմիկին Պր. Յարութիւն Տասնըրեանի (Երեւան)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Նորա Օհաննէսեան՝ ընդ Տոքթ. Անթուան Նիկոլեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ, վասն խնդակցութեան Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պալաեան 100 ե.դ.

Իր շատ սիրելի բարեկամուհիին Ողբ. Նատիա Սքեննեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ Օր. Լորա Կոկիկեան 50 ե.դ.

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է, Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց, թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(Շար. Դ. էջէն)

րութիւնը: ... Տիզբոնի մէջ զինք կ'ընդունին իբրեւ մէկ հաւասարազօր երկրի ղեկավար: Ան շուտով կը ներկայանայ արքունի ատեան՝ Վաղարշ թագաւորին, ուր քննութեան կը դրուի եւ կը վաւերացուի Նուարսակի պայմանագիրը: Նորէն տեղի կ'ունենայ ճառերու փոխանակում: Ընդարձակ ատենաբանութեամբ հանդէս կուգայ հայոց սպարապետը, կը մեղադրէ եւ կը քննադատէ Պերոզի քաղաքականութիւնը, որ ստիպած է հայերը սուր վերցնելու պարսիկներու դէմ:

Վաղարշ թագաւոր ոչ միայն կը հաստատէ Նուարսակի պայմանագիրը, այլեւ կը կատարէ ատոնցմէ բխող պահանջները, զորս կ'առաջադրէ հայոց սպարապետը: Ելլելով դաշնագրութեան բովանդակութենէն, թագաւորը առաջին հերթին կը վաւերացնէ Մամիկոնեան տոհմի բոլոր իրաւունքները, որոնք Յազկերտ Բ.ի թագաւորութեան շրջանէն սկսած սահմանափակուեր էին: ... Վահանը կը հաստատէ Հայաստանի զօրքերու հրամանատար, սպարապետ եւ Մամիկոնեան տան «տանուտէր»: Կը վաւերացնէ Յովհան Մանդակունիի կաթողիկոսութիւնը, կը վերականգնէ հայ իշխաններու եւ նախարարներու իրաւունքները եւ կը վերցնէ անարժաններու տըրուած արտօնութիւնները: Կը սահմանափակէ հեծելազօրքի ծառայութիւնը եւ տուրքերու չափերը: Հակառակ անոր որ Կամսարականները եղած էին ամենէն շատ վնաս տուողը պարսիկներուն, Վահանի առաջարկով անոնց իրաւունքներն ալ կը վերահաստատուին:

Տիզբոն, իր կողմէ, Հայաստանը կառավարելու համար Անդեկա անունով պարսիկ մը մարզպան էր նշանակած: Բայց երբ Վահան սպարապետ Պարսկաստանէն յաղթանակով կը վերադառնայ Հայաստան, պարսիկ մարզպանի դերը ինքնին կը դառնայ երկրորդական: Անդեկան, հաշուի առնելով Վահանի բարձր հեղինակութիւնը ժողովուրդի աչքին, կը մեկնի Տիզբոն, կը հրաժարի իր պաշտօնէն եւ կը խնդրէ թագաւորէն որ մարզպանութեան պաշտօնը յանձնէ Վահանին: 485 թուականի վերջերը, Վաղարշ մարզպանութիւնը կը յանձնէ Մամիկոնեան իշխանին՝ արքունական հրամանով: Արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ Դուինի մեծ եկեղեցիին մէջ, Յովհան Մանդակունի Կաթողիկոսի ձեռքով, ուր այդ ժամանակ կը գտնուէր նաեւ կաթողիկոսական աթոռը, որ մինչեւ այդ Վաղարշապատի մէջ էր:

Վահանի մարզպանութեան օրով, ուրեմն, Դուին կը դառնայ Հայաստանի մայրաքաղաքը: Ան երկիրը կը կառավարէ աւելի քան քսան տարի (485-506): Երկիրը կ'ապրի տնտեսական եւ մշակութային մեծ վերելք: Կը զարգանան երկրագործութիւնը եւ ճանապարհաշինութիւնը, կը վերաշինուին եւ կը ծաղկին քաղաքները, կը կառուցուին հոյակապ յուշարձաններ, կ'աշխուժանայ միջազգային առեւտուրը: Այդ տարիներուն է որ հանդէս կուգան հայ մեծագոյն պատմագիրներ Մովսէս Խորենացին, Եղիշէն եւ Ղազար Փարպեցին:

484 թուականէն սկսեալ փաստօրէն Հայաստանի մէջ կը վերջանան Ե. դարու ազատագրական երկարամեայ պատերազմները, զորս կը մղէին հայերը պարսկական բռնակալութեան դէմ:

ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ

(Շար. Դ. էջէն)

թիմեդր արիւնի մէջ 80 — 120 միլլիկրամ է: Այս քանակը չի բարձրանար կամ նուազիր՝ շնորհիւ արտադրուած էնսիւլինին: Շաքարախտի պարագային, երբ էնսիւլինը նուազած է, արեան շաքարի քանակը սակաւ առ սակաւ կը բարձրանայ եւ երբ հասնի 180 միլլիկրամի, կ'անցնի մէզին մէջ եւ միայն այն ատեն է, որ բժիշկը կ'ըսէ թէ շաքար ունիք, ուրիշ խօսքով՝ շաքար ունիք ձեր մէզին մէջ:

ՇԱՔԱՐԱԽՏԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

1.— ՅՂԱԿԱՆ ՇԱՔԱՐԱԽՏ

Կը պատահի յղութեան վերջին ամիսներուն: Պատճառը կը վերագրուի անումի հորմոններուն (որոնք անհրաժեշտ են նորածինին) գերարտադրութեան: Այս տեսակը առժամեայ է, որովհետեւ ծննդաբերութենէն անմիջապէս վերջ շաքարը մէզէն անհետանալով, արեան մէջ իր նախկին բնական քանակը կը ստանայ, որ է 80 — 120 միլիկրամ:

2.— ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԼԵԱՐԴԱՅԻՆ ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ

Կը պատահի երբ լեարդը անբնական կերպով աշխատի կամ բորբոքումէ տառապի: Այս պարագային լեարդը չի կարենար ամբողջովին իր մէջ ամբարել փոխակերպուած արեան աւելորդ շաքարը՝ «կլայքոժէն» ը: Եւ ահա առաջ կուգայ շաքարի յաւելում մը, որ քիչ վերջ կ'անցնի մէզին մէջ: Այս պարագան աւելի յաճախադէպ կը դառնայ երբ մեծ քանակութեամբ պտուղ եւ շաքարային նիւթեր ուտենք... յոգնած լեարդով: Բայց, հոս ալ շաքարը մէզին մէջէն կ'անհետանայ ճաշէն 2 — 3 ժամ ետք եւ արեան շաքարի քանակը իր բնականին կը վերադառնայ:

3.— ՏԵՒԱԿԱՆ ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ

Այս պարագային առանց էնսիւլինի կամ ուրիշ հակաշաքարային դեղերու՝ կարելի չէ անհետացնել մէզին մէջ գտնուող շաքարը:

Այս է իսկական շաքարախտը, որ պէտք ունի բժշկական անյապաղ եւ տեւական խնամքին:

(Շար. 1)

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ Ե. ԱՐՄԷՆ ՏԱՍՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ Ե. Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇՈՒԼԺԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒՍԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Զուարճական Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՖԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆԵԱՆ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ Ե. Վ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ ՆՇԱՆ»—Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն. 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, Հեռ. 57013 (3 գիծ) Փոստարկղ Թիւ 2111 կամ Թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. — Ցուցարարութիւններ Նուպար Պալաեան Հեռ. 57013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն Զաւէն Պալաեան Հեռ. 57013. ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ١٣-٥٧
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՍԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 15 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1964 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد رقم ١٥ الخميس ٢٠ فبراير ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ

(ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁԻ ԵՒ ՄԻՒՍ ԳԱՂԹԻ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ)

Սակաւաթիւ հայ գրիչներ, բայց յատկապէս օտար պատմաբաններ, թիւրիմացաբար վճռած են, որ «հայը գաղթել կը սիրէ»...

Ըսինք՝ թիւրիմացաբար, և ասիկա բաւական է յայտնելու, որ մենք ո՛չ կը հաւատանք և ոչ ալ կ'ընդունինք որ «հայը գաղթել կը սիրէ»։

Գաղթի և վերագաղթի պատմութիւններով ճոխ է մեր անցեալը, ճի՛շդ է։ Բայց, պէտք չկայ պատմաբան կամ պատմագէտ ըլլալու՝ հաստատելու համար, որ հայը ոչ է կը սիրէ գաղթել, այլ ԿԸ ՍՏԻՊՈՒԻ գաղթել։

Արդարեւ, անյիշատակ թուականներէ ի վեր, դժբախտաբար, հայը գաղթած է, արտագաղթած է իր հայրենի երկրէն, ստիպեալ, պարտադրեալ և ակամայ...։ Եթէ բնութիւնը (երկրաշարժը, երաշտը կամ համաճարակներ) չէր զինք ստիպողը, որ ձգէ իր մայրենի օճախը, մի՛շտ բարբարոսներու արշաւանքներն էին անպակաս։

Մենք արիաբար ճակատած ենք, ինչպէս բնութեան, նոյնպէս և բարբարոսներու չարիքներուն։ Կռուած ենք։ Բայց երբ տեսած ենք որ կռիւը անհաւասար է միշտ, և այնտեղ՝ քաջութիւնը ինքնասպանութեան համարժէք և հաւասար է, նախընտրած ենք հեռանալ երկրէն՝ պահելու համար մեր կեանքը, գոյութիւնը, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենանք օր մը վերադառնալու դէպի մեր օճախը և տիրանալու անոր, վերստին։

Բազում է թիւը այն դրուագներուն, հպարտաւիթ ու հերոսական, ուր հայը, հալածուելէ ետք, վերադարձած է յաճախ ու վերագրաւած՝ իր կորսնցուցած հողը։

Միա՛յն 1915ի եղեռնէն ետքն է, որ ճողոպրած մասը հայութեան, չէ կրցած վերստանալ իր իրաւունքները, ծանօթ խոչընդոտներով կամ օտար խաղերու պատճառով։

Ջինադադարին, վերապրած հայութիւնը ցրուեցաւ աշխարհի չորս ծագերը, զարգացուց և մեծցուց արդէն գոյութիւն ունեցող շատ մը գաղութներ, հիմնեց նոր գաղութներ և ստեղծեց համայնքային կեանք ու մշակութային կենցաղ։ Ամենուրեք՝ մենք ունեցանք եկեղեցի, դպրոց, ակումբ, թերթ, մարզարան և հայկական առեւտրական–ճարտարարուեստական մեծ հաստատութիւններ։

1945ին (1927ի և 1935ի մասնակի շարժումներէն ետք) պաշտօնապէս արտօնուեցաւ արտաքոյ Հայաստանի հայերուն հայրենադարձը սովետական իշխանութեան կողմէ, և մինչեւ 1948ի վերջը՝ հարիւր հազարէ աւելի հայեր ներգաղթեցին մայր երկիր։ Դժուարութիւններ և անփորձութիւն՝ պատճառ եղան որ ներգաղթը կասի ժամանակ մը։ Եւ ահա՛ 1961ին՝ կրկին ձեռնարկուեցաւ ներգաղթի ու 1962ին ու 1963ին հազարաւոր հայեր հայրենիք գացին Ա.Մ.Հ.էն, Կիպրոսէն և Իրանէն։ Բա՛ց է ներգաղթը և պիտի շարունակուի։

Մինչ այդ, հակազդելու համա՞ր սովետական որոշման ու ձեռնարկին, թէ իրենց ամայի եւ անմարդաբնակ հողերը շէնցնելու համար, Գանատա, Աւստրալիա եւ Պրազիլ բացին իրենց դռները հայոց առջեւ, մասնաւորաբար Միջին Արեւելքի հայոց առջեւ։ Օտար փրոփականտը եւ անոր հայանուն գործակալները յաջողեցան մօտ հինգ հազար հայեր համոզել ու տանիլ այդ գաղթավայրերը՝ հրեայ դրամատէրներուն ծառայելու համար։

Անշուշտ կան հայեր, որոնք բացառիկ և իւրայատուկ պայմաններ ունէին ու չէին կրնար Հայաստան երթալ։ Իրենց տեղը մնալն ալ աննպաստ կը հռչակուէր իրենց համար։ Ըսելիք չունինք բացառիկ պարագաներու տակ օտար տափաստաններ մեկնող հայերուն, հակառակ իրենց սրտին մէջ հայրենիքի սէրը զօրաւոր զգալուն։ Կը ցաւինք եւ կը տխրինք ասոնց համար, որ պիտի ձուլուին՝ եթէ մօտ ատենէն չդառնան Հայաստան։ Բայց ա՛լ աւելի կը ցաւինք եւ կը տխրինք անո՛նց համար, որոնք օտար երկիրներ կը մեկնին Հայաստանը չսիրելով (իր ռէժիմին համար) կամ դրամ դիզելու, հարստանալու սին մտադրութեամբ կամ յոյսով։ Կը ցաւինք եւ կը տխրինք նման ունայն պատճառներով իրենք զիրենք ու իրենց սերունդները կորստեան դատապարտող հայերուն համար։

Ու, հաւատացէ՛ք, ոչ մէկ իրաւ հայ կ'ուրախանայ, մե՛նք ալ չ՛ենք ուրախանար, այսօր, կարդալով, իմանալով, որ խոստումներու առջեւ տեղի տուած, փրոփականտի զոհ գացած բազմաթիւ հայեր դժբա՛խտ են արդէն այնտեղ ու թշուառութեա՛ն մատնուած։ Ու, կա՛մ կ'ուզեն վերադառնալ իրենց նախկին բնակավայրը և կա՛մ կը մտածեն ներգաղթել Հայաստան, եթէ հնարաւոր ըլլայ։ Ցաչոյդներու թիւը — ան ալ՝ մասնագէտներ եւ բարձր վկայականի տէր մարդիկ — շատ քիչ է։ Բոլորը դարձած են հասարակ եւ աժան բանուորներ, ու կը տուայտին։ Կ'ենթարկուին այնպիսի ահաւոր դժուարութիւններու եւ զրկանքներու, որոնց մէկ տասներորդն անգամ կրելու տրամադիր չէին եղած Հայաստանի մասին մտածելով։

(Շար. տեսնել 2րդ էջ)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ա. Մ. Հ.ի Ազգային Ժողովի մօտալուտ ընտրութեանց համար բացուած են թեկնածութեանց դիմումներու արձանագրութիւնները։ Պիտի ունենանք երկու հարիւրէ աւելի գործաւորներ, երեք հարիւրէ աւելի հողագործներ և մօտ վեց հարիւր այլ դասակարգերէ քաղաքացիներ՝ որպէս երեսփոխան։

Ընտրական պայքարի բարւոք յառաջացման համար, փոխ-նախագահ Զաքարիա Մոհիէտտին առաջարկեց գործնական մեթոտ մը, օժանդակութեամբ Արաբական Ընկերվարական Միութեան կազմակերպութեան։

* * *

Արաբ Գերագոյն Համաժողովի որոշումները գործնական փուլի մէջ դնելու աշխատանքով՝ Արաբական Լիկայի Ընդհ. քարտուղար Ապտէլ Խալէք Հասունա փաշա Զորեքշաբթի 19 Փետր.ին մեկնեցաւ դէպի Պէյրութ, ուրկէ պիտի անցնի Պաղտատ, Դամասկոս և Ամման։

* * *

Կիպրոսի Նախագահ Մակարիոս յայտարարած է, որ շատ բարեբաստիկ իրողութիւն մը պիտի ըլլայ, եթէ Արաբական Լիկան եւս խաղաղարար ոյժ դառնայ Կիպրոս, քանի որ Թուրք, յոյն և բրիտանական կառավարութիւնները կը պահեն՝ միջամտելու իրենց իրաւունքը կիպրական գործերուն։

* * *

Ընտրութիւններէն յաղթական դուրս եկաւ յոյն չափաւորներու կուսակցութեան պետ Ժորժ Փափանտրէու։ Եւ հազիւ գործի սկսած՝ բողոքագիր ներկայացուց Փոլ Թագաւորին՝ Միացեալ Նահանգներու և Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, որոնք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մօտ ձեռնարկներ կը կատարեն առանց ՕԹԱՆի հետ խորհրդակցելու։ ՕԹԱՆի անդամ է նաեւ Յունաստան։ Եւ Յունաստանի անտեսումը, կ'ըսէ Փափանտրէու, Թուրքիոյ հետ կրնայ մթնոլորտը ցաւալիօրէն պղտորել։

* * *

Ատլաս-Ալպեպյէն գալով՝ միջխորհրդարանային ֆրանսական պաշտօնական պատուիրակութիւն մը հասաւ Գահիրէ՝ Արաբական Ընկերվարական Միութեան հրաւէրով։ Պիտի ուսումնասիրուի Ա. Մ. Հ.ի և Ֆրանսայի մշակութային յարաբերութեանց բարելաւումը։ Մեծ պատիւներ ընծայուեցան Ֆրանսացի պատուիրակներուն։

* * *

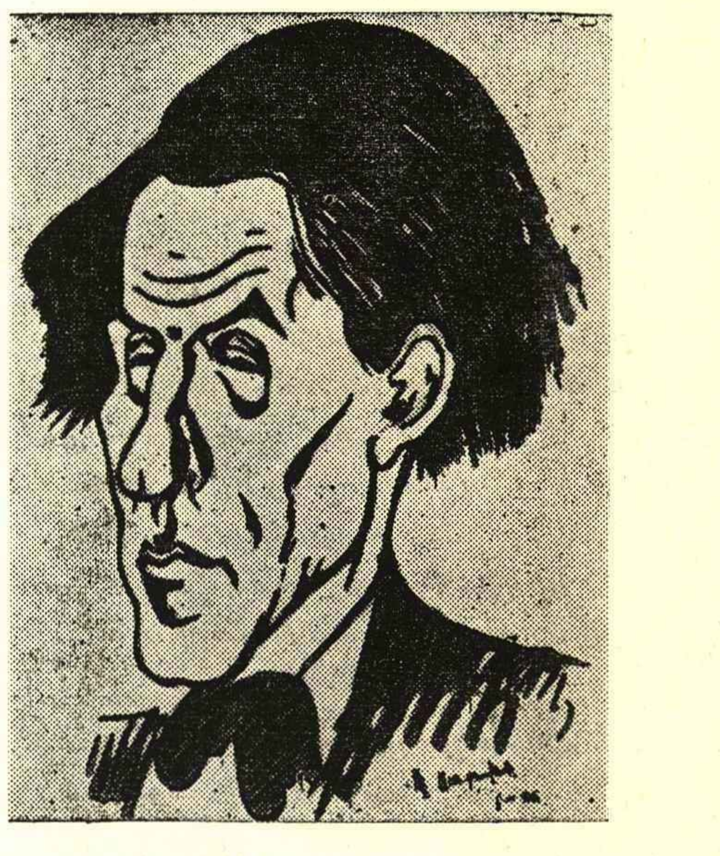
Երեքշաբթի, 18 Փետրուարին՝ Տոքթ. Ապտէլ Գ տէր Հաթէմ կատարեց բացումը «Օմար Խայեամ» առաջնակարգ պանդոկին, Զամալէքի մէջ։

* * *

Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր հրովարտակով մը Հանրապետութեան փոխ-նախագահներ հռչակած է Անուար Էլ Սատաթը և Հասան Իպրահիմը։ Այսպէսով՝ փոխ նախագահներու թիւը կը հասնի 7ի։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՍՈՒԼԻՍ

Հայ կատարողական երգարուեստի մեծագոյն վարպետներէն՝ Արմենակ Շահմուրատեանի կեանքին ու գործունէութեան և առաւելաբար Եգիպտոսի մէջ իր տուած մենահամերգներուն նուիրուած երեկոյթը՝ Չորեքշաբթի 13 Փետր.ի գիշերը տեղի ունեցաւ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան Թէքէեան սրահին մէջ։

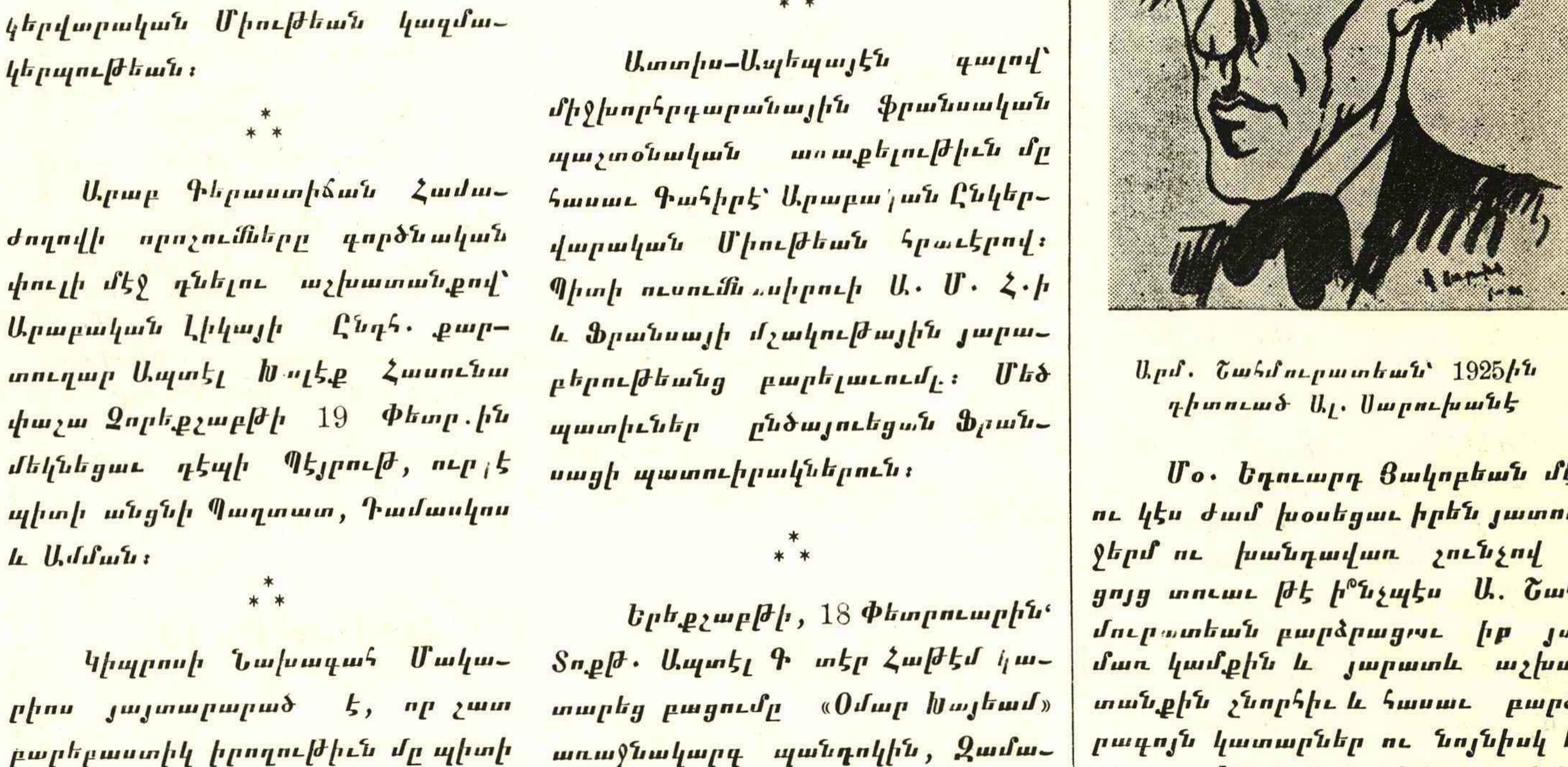

Արմ. Շահմուրատեան՝ 1925ին գծուած Ալ. Սարուխանէ

Մօ. Եդուարդ Ցակոբեան մէկ ու կէս ժամ խօսեցաւ իրեն յատուկ ջերմ ու խանդավառ շունչով և ցոյց տուաւ թէ ի՞նչպէս Ա. Շահմուրատեան բարձրացաւ իր յամառ կամքին և յարատեւ աշխատանքին շնորհիւ և հասաւ բարձրագոյն կատարներ ու նոյնիսկ երգեց Փարիզի օփերայի բեմին վրայ՝ Ֆաուստի դերով։

Ոսկեղէն ձայնը ժառանգ էր իր ծնողքէն, զոր կորսնցուցած էր մատաղ հասակին։ Բայց այդ նո՛յն ձայնը, Թաւշային դրոշմով հարուստ՝ տաք և հաղորդական, կըրցաւ կրթել շնորհիւ նիւթական օգնութեան մեծհոգի բարերար Մանթաշեանցի և բարոյական աջակ-

(Շար. տես էջ 6)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՍԹԱՏԻՈՄԷՆ ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵԳԻՊՏՈՍ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԵՐՋ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԶԱՐԵՀ Ա.Ի

Կիրակի, 16 Փետր. 1964, կ.ա. ժամը 10, 30 ին յաւարտ Ս. Պատարագի, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Երջանկ. Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի համար: Պատարագիչն էր Տ. Յուսիկ Քհն. Նշանեան: Յաւուր պատշաճի քարոզ մը խօսեցաւ Տ. Արշամ Քհն. Պօղոսեան՝ վեր առնելով Ողբացեալին արժանիքները:

Հոգեհանգիստ տեղի ունեցած է նաեւ Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ, նոյն օրը եւ նոյն ժամուն:

«ԱԽՆԱԹՈՆ»ԷՆ ՆԵՐՍ

ՌՈԶ ԲԱԲԱԶԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երկուշաբթի, 17 փետր. 1964, կ.ե. ժամը 7ին, Տիկ. Յ. Պալլարեանի «Ախնաթոն» սրահին մէջ բացումը կատարուեցաւ Տիկին Ռոզ Բաբազեանի նկարահանդէսին, գըլ խաւորաբար վերացական արուեստով պատրաստուած գործերու:

Ռոզ Բաբազեան, որ վերջին երկու տարիներու ընթացքին ուշադրութեան արժանացաւ, նկարիչ Աշոտ Զօրեանի աշակերտուհիներէն է: Ան, իր երգերուն մէջ, սկըզբնական զգացումի բխումին անմիջականօրէն կը կցէ մտածումը՝ ջանալով պահել ճաշակի զուսպ դրոշմ մը, որ գինք կը դարձնէ ընդունելի: Դեռ երիտասարդ է Բաբազեան և ունի երկար ճամբայ՝ հասնելու համար իրեն արժանի բարձունքին:

Ցուցահանդէսը տեւեց երեք օր՝ շահագրգռելով հայ և օտար արուեստասէր բազմաթիւ այցելուներ:

ՇՈՒԻԻ ՎԱՐՊԵՏ ՆՈՒԱԳՈՂ ԻԼԻԱ ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 16 փետրուար, կէսօրին, խմբագրատանս մէջ հաճոյքը ունեցանք ընդունելու սովետահայ յայտնի շուիահար (եղէգնեայ սրինգ նուագող) Իլիա Մինասեանը, որ նախապէս եղած է Ա.Մ.Հ., Երգի-Պարի Անսամպլին ու Պարի Ժողովրդական Խումբին հետ, երկու անգամ:

Համակրելի արուեստագէտը, սովետական տասնըհինգ հոգինոց երաժիշտներու հետ, շրջապտոյտ կը կատարէ ափրիկեան երկիրներու մէջ: Ան Ա.Մ.Հ. կուգայ Լակոսէն (Նիկերիա) և կը մեկնի Եմէնի Հանրապետութիւնը, ուր պիտի մնայ տասը օր՝ մասնակցելու երաժշտական ներկայացումներու: Մինասեան, իր խումբին հետ, պիտի անցնի Ա. Մ. Հ.էն՝ մեկնելու համար հայրենիք:

Մինասեան, խմբագրատանս մէջ, ստանալով մեր գաղութի կեանքէն մանրամասնութիւններ, ուրախութիւն յայտնեց ու յոյս տուաւ մեզի, որ վերադարձին աշխատի քանի մը օր մնալ մեր գաղութին մէջ:

**** Երկուշաբթի 17 Փետր.ի գիշերը, համակրելի երիտասարդ արուեստագէտը՝ Ի. Մինասեան իր մոգական շուիին հմայքին ներքեւ պահեց հայութիւնը, որ հաւաքուած էր Հելիոպոլսոյ Կոկանեան Սրահին մէջ:*

Մեր արուեստագէտ հայրենակցին կ'ընկերանային իր խումբէն Լեանիտ Վտարիմիրով (Պալալայքա — ռուսական ժող. գործիք) և Նիքոլայ Կլուպոքոֆ (աքորտէոն):

Լ. Վտարիմիրով և Ն. Կլուպոքոֆ շատ ճարտար մենակատարութիւն մը հրամցուցին մեզի ռուսական ժողովրդական և դասական երաժշտութեան նուիրուած կտորներու և արժանացան բուռն ծափերու:

Ի. Մինասեան, իր անմրցելի շուիով (աքորտէոնի ընկերակցութիւն Ն. Կլուպոքոֆի) պահ մը բերաւ հայրենիքը՝ մեր կարօտցած սրտին:

Գերազանց վայրկեան մը եղաւ մեզի երբ յաջորդաբար լսեցինք՝ «Ով դու Ֆուսան», «Երազ», «Կըռունկ», «Տլէ Եաման», Մոցարթի «Ռոնտօ»ն և իր համբաւաւոր «Սոխակ»ին գեղգեղը:

Շնորհակալ ենք շուիի վարպետ նուագող Ի. Մինասեանին և իր ընկերներուն, որոնք երաժշտական անմոռանալի օր մը պարգեւեցին մեզի, խանդավառեցին և յուզեցին ներկայ ժողովուրդը:

Բարի ճանապարհ և յաջողութիւն սիրուած արուեստագէտներուն:

ՍՈՒԴԱՆ

ՑԱՒԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

Նայրոպիի մեր աշխատակիցէն Յովսէփ Թըգըրեան կը գրէ.—

1963 Հոկտ. 20ին Կէտարէֆի (Սուտան) փոքր թիւ հայ գաղութը դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու տեղւոյն ազգային դէմքերէն արարկիրցի Արշաք Կարապետեանը: Հանգուցեալը ազգասէր, դպրոցասէր և հայրենասէր մէկն էր:

Երկու տարի Կէտարէֆի Ազգ. վարժարան որպէս ուսուցիչ պաշտօնավարած միջոցին, հոգաբարձութեան անդամ էր Կարապետեան և միշտ կը հետաքրքրուէր դըպրոցով ու անոր կարիքներով և կը ցանկար որ տեղւոյն երկսեռ մանուկները լաւ հայերէն սորվին և օր մը իրենց հեռաւոր հայրենիքին օգտակար անհատներ ըլլան, ինչպէս նաև պարկեշտ քաղաքացիներ Սուտանի ասպնջական երկրին:

Արշակ Կարապետեանի մահով Կէտարէֆի փոքր հայ գաղութը կը կորսնցնէ հին սերունդի լաւագոյն և օգտակար ուժերէն մէկը:

Օրհնեալ ըլլայ իր յիշատակը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

ԵՐԳԱՀԱՆ Գ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Սովետահայ երգահան, Հայաստանի հանրապետութեան գեղարուեստի վաստակաւոր գործիչ Գրիգոր Եղիազարեան, Պուլկար Երգահաններու Միութեան հրաւէրով այցելած է Պուլկարիա:

Փլովտիւէն ետք — ուր այցելած է պաշտօնական և մշակութային հաստատութիւններ, հայկական վարժարաններ ու ներկայ եղած է մեծ երաժշտահանդէսի մը— անցած է Սոֆիա՝ հիւրասիրուած է պետական ու հայկական կազմակերպութիւններու կողմէ:

Երգահան Գ. Եղիազարեան ծնած է 1908ին Իգդիրի Բլուր գիւղը: 1927ին կ'աւարտէ Մոսկուայի երաժշտական հիմնարկը: 1935ին կը լրացնէ Մոսկուայի երաժշտանոցը: 1939ին կը նշանակուի Երևանի երաժշտանոցի դասախօս, իսկ 1952ին՝ տնօրէն: Ներկայիս դասախօս է միայն և անդամ Սով. Երգահաններու Միութեան վարչութեան: Հեղինակն է «Սևան» բեմապարի (պալէ), «Հայաստան համանուագային բանաստեղծութեան», «Հրազդան» համանուագի և ջութակի ու նուագախումբի քոնչերթոյի (Յ. Շիրազի բանաստեղծութեան վրայ):

Եղիազարեան այժմ վերադարձած է Հայաստան:

ԶԵԿՈՅՑ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան վարչական խորհուրդը սորև կը ներկայացնէ ցանկը 1963ի երկրորդ կիսամեակի ընթացքին կատարուած յատկացումներուն և օժանդակութեանց՝ որոնց գումարը կը հասնի 733,094 տոլարի և նոյն տարուան առաջին կիսամեակի յատկացումներուն հետ կը ներկայացնէ 1,021,994 տոլարի գումար մը 1963 տարեշրջանի համար:

Հիմնարկութեան կողմէ՝ յօգուտ հ ա յ կ ա կ ա ն գաղութներու ցարդ կատարուած յատկացումներուն ընդհանուր գումարն է 5,642,509 տոլար:

1.— ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ վարժարան Պէյրութ. 65,000 *տոլար*

Պէյրութի ամենահամեստ թաղերէն մէկուն մէջ գտնուող այս վարժարանը ունի մօտաւորապէս 600 աշակերտ: Վարժարանի Հոգաբարձութիւնը արդէն իսկ գնած է հողը և պիտի հայթայթէ մէկ մասը կառուցման վերաբերեալ ծախսերուն: Հիմնարկութիւնը պիտի յատկացնէ մնացեալ գումարը՝ 65,000 տոլար:

2.— Դասագիրքերու հրատարակութիւն. Իսթանպուլ.

10,000 տոլար

Պոլսոյ հայկական վարժարաններու մէջ գոյութիւն ունեցող դասագիրքերու չեչտուած պակասը նկատի ունենալով, Ուսուցչական Միութիւնը ձեռնարկած է տեղական ծրագիրներուն համաձայն պատրաստուելիք դասագրքերու շարքի մը խմբագրութեան: Սոյն ծրագրի իրագործման համար Հիմնարկութիւնը յատկացուցած է 10,000 տոլար: Վաճառուած օրինակներէն գոյացած գումարներով պիտի հրատարակուին նոր հատորներ:

3.— Յատկացում Նիսի Հայկական եկեղեցիին կից՝ երիցատան. 3.594 տոլար

Բացառիկ այս յատկացումը կատարուած է կարելի դարձնելու համար կեդրոնական ջեռուցիչի մը զետեղումը Նիսի հայկական եկեղեցիին կից գտնուող երիցատան մէջ՝ որ կառուցուած է մեր Հիմնադիրին՝ Պրն. Գալուստ Կիւլպէնկեանի բարերարութեամբ:

4.— Հայկական վարժարաններու նորոգութեան ծրագիր.

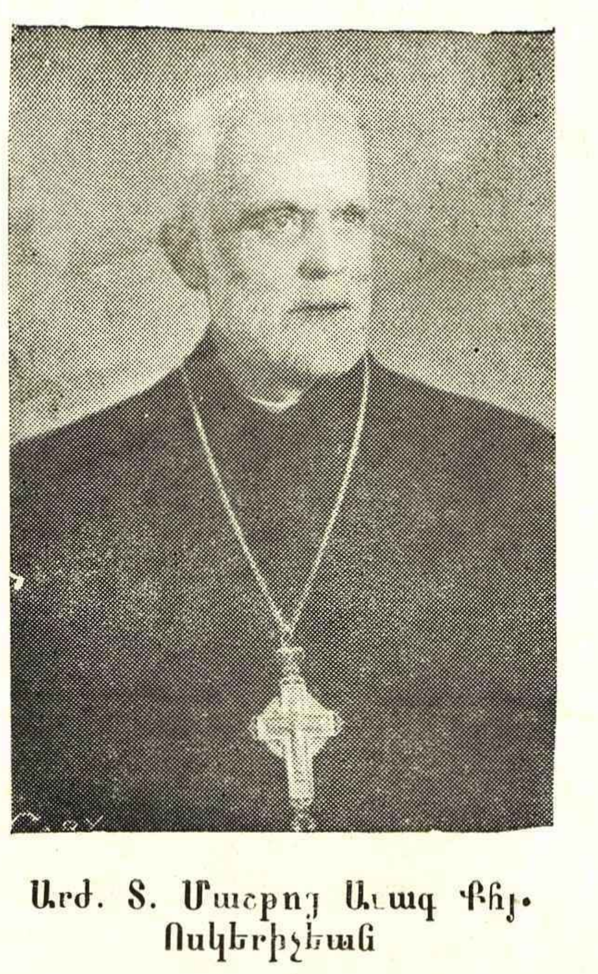
100,000 տոլար

Որպէսզի կարելի ըլլայ ընթացք տալ հայկական վարժարաններու անհրաժեշտ նորոգութեանց համար զանազան գաղութներէ ըստացուած դիմումներուն, 100,000 տոլարի ներկայ յատկացումը կատարուեցաւ իբր յաւելուած՝ նախապէս, նոյն նպատակին համար յատկացուած 250,000 տոլարի գումարին:

(ՇԱՐ.— 1)

ԳԻՐՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԱԻՆԹԱՊԵՐԷՑԻՆ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Արժ. Տ. Մաշթոց Աւագ Քհյ. Ոսկերիչեան

«Աւերակ Արծուեբոյնը» — «Նոր Զէյթուն» — և «Հայրենական Տպաւորութիւններ» եռրեակ վերնագիրներով հրատարակուած (Պէյրութ) գեղատիպ հատոր մըն է ասիկա (300 էջ, մեծադիր): Ա. Նոր հեղինակը Մաշթոց Քհնյ. Ոսկերիչեան, Հոգ. Հովիւ Զահլէի Հայոց, ինքզինքը կը կոչէ «համեստ հեղինակ» մը, որ 1923էն ասդին ի լոյս ընծայած է 16 երկեր (բոլորն ալ սպառած են):

Արժ. հեղինակը կ'ըսէ, թէ այս գործին հասոյթովն է որ լոյս պիտի ընծայուին ուրիշ տասնեակ մը պատրաստ ձեռագիրներ: Անոր նպատակն է՝ «հում նիւթեր հայթայթել ապագայ պատմագրին՝ առանց յաւակնութեան թէ կատարեալ գործեր են ցարդ հրատարակած գործերը:»

Այս վերջին երկը, պատկերազարդ, կը բովանդակէ Զէյթունի 1862ի փառապանծ ապստամբութեան հարիւրամեակի յոբելեանին տօնակատարութեան (Հայրենիք և Սփիւռք) նկարագրականները: Կան նաև գրութիւններ այդ ապստամբութեան մասին՝ յլև այլ գրիչներու կողմէ: Ապա՝ ճամբու նոթեր հայրենի աշխարհի, վերածընած հայրենիքի, Նոր Զէյթունի տպաւորութիւններէն:

Տիպար տպագրութեամբ լոյս ընծայուած այս հատորը միաժամանակ խօսուն ալպոմ մըն է նըկարներու, որոնցմէ ոմանք պատմական մեծ արժէք կը ներկայացնեն:

Գրադարաններու և գրասեղաններու շահագրգռական մէկ զարդը կրնայ ըլլալ Տէր Ոսկերիչեանի այս գիրքը, ազդու օժանդակ մը՝ ազգապահպանման գործին:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ (Շար. Ա. էջէն)

Այս ողբերգութիւնը անոնց սրտին ու կեանքին մէջ աւելի ցայտուն կը դառնայ, երբ Հայաստան ներգաղթողները նամակներով կ'ողողեն իրենց տեղացի հարազատները, թուելով այն բարիքները՝ զորս կը վայելեն հայրենի հողի վրայ եւ այն գուրգուրանքը՝ որուն կ'արժանանան հայրենի իշխանութեանց կողմէ: Տուն տեղ, գործ, դպրոց, թատրոն, ակումբ, մշակոյթ եւ ընկերական կեանք՝ զուսպ բայց արդար, սեղմ բայց իրաւ ու տեւական բնոյթով:

Թող իրանահայերը, կիպրահայերը, սուրիահայերը եւայլն իրենք խօսին իրենց մասին: Բայց մենք, խօսելով յանուն եգիպտահայութեան, անգամ մը եւս կ'արձանագրենք, որ կը տխրինք օտար երկիրներ գաղթող հայերուն համար ու կ'երջանկանանք, կը պարծենանք հայրենիք մեկնած հայերուն համար:

Հիմա որ օտարները գրեթէ ամբողջովին հեռացան Ա.Մ.Հ.էն, այս երկրին մէջ, արար սիրելի և ազնուական ազգի կողքին, մենք կը նկատենք երկրին բնիկները, համահաւասար իրաւունքներով քաղաքացիներ: Ու ազգայնացուած բազմաթիւ ձեռնարկներու և հաստատութեանց մէջ, բարձր պաշտօններու վրայ կը գտնենք հայ երիտասարդներ և հայուհիներ: Ուրեմն. այստեղ մենք լաւ ենք, գո՛հ, և երջանիկ: Արաբը կը սիրէ մե՛զ, ինչպէս և մենք՝ զի՛նք:

Բայց, եթէ հարկ ըլլայ, այս կամ այն ձեւով, օր մը հեռանալ մեզ որդեգրած այս օրհնեալ երկրէն, ատիկա պիտի ըլլայ, այդ պէտք է ըլլայ միայն ու միայն Հայաստանին համար: Մեր արաբ եղբայրները քանիցս ըսած են, իրենց բարձր անձնաւորութեանց բերնով, թէ «հայերը — որոնք ասիացի են և այնքան տուժած արեւմըտեան գաղութարար դրամատիրութենէն — ինչո՞ւ կը գաղթեն օտար երկիրներ ու կը շէնցնեն զանոնք, երբ օրինաւոր և արդար էր՝ որ միայն իրենց մայր հայրենիքը վերադառնային....»

Արդարեւ, Աւստրալիոյ կովարածներուն եւ Պրազիլիոյ ծզախէժահաւաքներուն դրացնութիւնը եւ ընկերակցութիւնը նախընտրել արաբ ազնիւ, վեհանձն, ասպնջական և լայնախոհ ազգէն,—կը խորհինք՝ թէ շատ ընդունելի չէ՝ խղճամիտ ոեւէ մարդէ:

Հիմա սակայն գաղթի մեր ցանկութիւնները գտած են այլեւս իրեն հունը: Մեզի համար՝ կայ Արաբաշխարհը կա՛մ Հայաստան: Միւս բոլոր երկիրները, իրենց փայլուն կեղեւին տակ, ուծացման և ձուլումի ծծումբն ու մոխիրը կը վերապահեն հայուն համար:

Գիտակից ենք ասոր:

Հունաւորումի այս գիտակցութիւնը ունի ներքին, տեղական վերակազմակերպումի իր հրամայականները, որոնց կ'անդրադառնանք անմիջականօրէն:

ՆՈՐ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Երկու բառով պատմեմ թէ ի՞նչպէս ծնունդ կ'առնէ հայերէն գիրք մը այսօր։ Բացատրելը դժուար է։ Պէ՛տք է հայ գրող ըլլալ՝ գիրք հրատարակելու փորձութեան սիրայօժար ենթարկելու համար զուք Ձեզ։

Գաղթականութեան մէջ զաւակ ծնելու և մեծցնելու կը նմանի հայերէն գիրք տպել տալը՝ մեր պայմաններուն մէջ։ Յուսահատական, երբե՛ք անկարելի։

Հայ գրողը սակայն պէ՛տք է կեանքին մէջ անգամ մը գէթ գործէ այդ խենդութիւնը։ Հանգրուան մըն է կեանքի, ինչպէս մկրտութիւնը, ամուսնութիւնը, հայրանալը։

... Նիւթական միջոցներս ապահովելէ ետք, փնտռեցի յարմար տպարան մը։ Գահիրէի հայ տպարանները շատ լաւ գործ ունէին այն օրերուն — առեւտրական գործ և տրամադիր չէին հայերէն գիրք տպելու տաղտուկն առնել։ Մեր տպարանները ողողուած էին շուկայի գործով ու պատրուակեցին թէ գրաշար չունին, բաւականաչափ հայերէն տառ չունին, երկրէն մեկնելու կը պատրաստուին...։

— Ոչ ձրի, ոչ աժան կ'ուզեմ որ տպէք գիրքս, ըսի։ Ձեր աշխատանքը պիտի վարձատրեմ տրամաբանական կերպով։

— Նոյնքան յօժնութեամբ աւելի՛ շահաբեր գործ մը կ'ընենք և շուկան ալ չենք կորսնցներ, ըսին ինծի։

Զյուսահատեցայ։ Ձեռագիրս թեւիս տակ՝ մոմով փնտռեցի ու գտայ վերջապէս պզտիկ, անշուք տպարան մը՝ որ բաւական լաւ վիճակի մէջ ու երկար ատենէ փոշիներու տակ թաղուած հայերէն տառերու կազմած մը ունէր, հազիւ կէս պրակ շարելու չափ։ Հայ գրաշար չունէր. պիտի գտնէր մէկը, որ իրիկունները շարէր ձեռագիրս որ պիտի տպուէր ընթացիկ գործերէն վերջ՝ մինչեւ կէս գիշերները՝ երկու երկու էջ՝ պզտիկ մամուլի վրայ...։

Խանդավառ համաձայնեցայ և լծուեցայ տպագրութեան գործին։

Երկու ամիսէն աւարտելիքը ամիսներ տեւեց։ Փոխն ի փոխ գործածեցի՝ դրամ, անոյշ լեզու, սպառնալիք, աղաչանք, լեղի խօսք։ Միշտ շնո՜րհ մը կ'ըլլար ինծի երբ տպագրիչը չորս էջ տըպէր կամ գրաշարը կէս էջ աւելի շարէր։

Կրցայ վերջապէս պրծիլ գրաշարական ու տպագրական արհեստին բաւական ծանօթ պաշարով մը՝ որ պիտի ամբողջանար երկու ամիսէն ձեռք ձգուած կազմարարի մասնագիտութեամբ...։

Ըսե՞մ տակաւին թէ ստեղծագործական տո՛ղ մը չկրցայ քով քովի բերել գիրքիս տպագրութեան այդ երկար շրջանին։

Տպարանը հայերէն գիրք չտպեց այլեւս։ Քանի մը ամիսէն ծախուեցաւ տեղացիի մը։ Յետոյ տեղը ուրիշ խանութ մը բացուեցաւ։

Տպագրութեան ատեն չէի խորհեր թէ ի՞նչ պիտի ըլլան գիրքերս, պիտի կրնայի՞ գէթ մաս մը տեղաւորել, քանի որ օրէ օր կը նօսրանար մեր գաղութը և շատեր «կ'ազատէին» իրենց ունեցած հայերէն գիրքերէն ու տառացիօրէն՝ գրեթէ ՁՐԻ կը նետէին զանոնք քաղաքին հրապարակներուն վրայ։

Ու ես հայերէն գիրք մը աւելի կը հանէի հրապարակ...։

Ես կը խորհէի գիրքս տպող հայերէն տառերու ապագայի՛ն մասին։ Ատեն մը առաջ դէպք մը ցնցեր էր զիս։

Երբ գիրքիս խնդիրով գացի տպարան մը, ինծի ըսին թէ մարդը՝ հինէն ծանօթ մը, մեկներ է երկրէն, գացեր է Գանատա։ — Տառե՞րը հարցուցի։ — Կիլոյով ծախեց մեզի, նոր տառ ձուլեցինք, ըսին տեղացի աշխատաւորները։

Հիասթափ և տխուր, ցընցըւած՝ հեռացայ գետնայարկ տպարանէն, ուր այնքան հայերէն գիրքեր լոյս տեսեր էին՝ քառորդ դարէ աւելի։

Խնդիր չէր այլեւս իմ գիրքիս տպագրութիւնը։ Հարց էր թէ հայերէն մեսրոպեան սուրբ տառերն ալ, հայուն ճակատագիրը բաժնած, կը ձուլուէին, կ'օտարանային...։

Նոր գրող, նոր ընթերցող, նոր գիրք գտնելը, մէջտեղ բերելը մտահոգութիւն մը չէր այլեւս։ Ոչ իսկ՝ ոռո՞ւ համար հայերէն գրելը։ Հայ մշակոյթի ամրոցները կը յանձնուէին մէկիկ մէկիկ, առանց փամփուշտ մը արձակելու, առանց պայքարի, առանց հերոսական ճիգի, առանց որուն չկայ կեանք մարդուն և հայուն համար՝ Հայրենիքէն հեռու։

Եղածը դասալքութիւն էր։

* * *

Հրճուանքի ու երջանկութեան բացառիկ առիթը ընծայեց ինծի դէպք մը, որ եկաւ ու փաստեց հերոսական ճիգի ու կեանքի մասին իմ ունեցած հաւատքիս ճշմարիտ ըլլալը։

Որքա՜ն կարեւոր շահ մը՝ հայուն, երբ նոր տառեր ձուլուեցան դարձեալ ու աւազներէն ծընաւ նո՛ր տպարան մը՝ մեսրոպեան տառերու ամբողջ և հարազատ շարքով։

Մեծագոյն և խորունկ յուզումով դիմաւորեցի «Ջահակիր»ի այս նոր կեանք առնելը՝ փիւնիկին պէս։

Եւ ըսե՛լ թէ գրաշարի սով՝ մե՛նք ալ ունինք...։ Իսկ մեր լաւագոյն գրաշարը նոյն այն երիտասարդն է, որ շարեց իմ գիրքս...։

2-2-1964

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

ՈՒՂՂԱԿԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾ

ՀԱՅՐԱԿԱՆ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

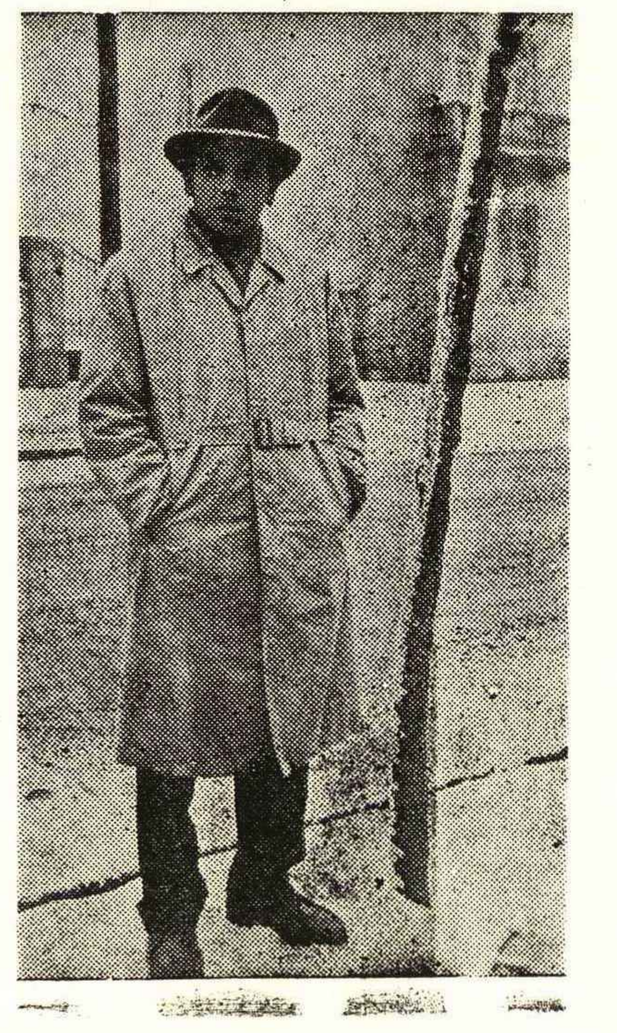
Ծ. Խ.— Հաճոյքով կը հրատարակենք 1962ի կարաւանով հայրենիք մեկնած և այժմ Կիրովականի մէջ գործող մեր աշխատակից (նախկին խմբագիր) ընկեր Վահան Անտոնեանի այս յօդուածը, յատկապէս «Ջահակիր»ի համար գրի առնուած։

Ինչպէս վերջերս Ս. Հայաստանի մամուլին մէջ յայտարարուեցան, 1962–1963 տարեշրջանին արտասահմանէն աւելի քան երեք հազար հայեր վերադարձած են մայր հայրենիք։ Ասիկա փոքր թիւ մը չէ. ընդհակառակն մեծ թիւ մըն է՝ որպէս սկզբնաւորութիւն հայրենադարձութեան։

Նախկին սփիւռքահայերը, կամ սովետահայ նոր քաղաքացիները, կազմակերպուած ներգաղթի ձեւով եկան Կիպրոսէն, Արաբական Միացեալ Հանրապետութենէն, Իրանէն և նաեւ Յունաստանէն, իսկ անհատական ընտանիքներ՝ տարբեր եր իրներէ։

Կիպրոսէն և Արաբական Միացեալ Հանրապետութենէն եկած հայրենադարձները գլխաւորաբար տեղաւորուեցան Լենինականի և Կիրովականի մէջ, որոնք Հայաստանի երկրորդ և երրորդ քաղաքները կը ներկայացնեն յաջորդաբար։ Փակագծի մէջ աւելցընենք, որ Հայաստանի կառավարութիւնը մտադրած է մեծ զարկ տալ այս քաղաքներուն և մէկ Երեւանով չբաւականանալ հանրապետութեան մէջ։

Կիրովականի մէջ արդէն բնակութիւն հաստատած են 950ի չափ հայրենադարձներ։ Կիպրահայերը այստեղ գրաւած են հինգ շէնք, եգիպտացիները՝ երկու։ Եգիպտահայ վերջին կարաւանը գլխաւորաբար բնակութիւն հաստատեց Լենինականի մէջ։ Պարսկահայերը, որոնք հայրենադարձներուն մէկ մեծ տոկոսը կը ներկայացնեն, տեղաւորուած են թէ՛ վերոյիշեալ երկու քաղաքներուն և թէ Հրազդանի ու Լուսաւանի մէջ, որոնք աւելի մօտ կը գտնուին Երեւանին։

Վ. Անտոնեան Կիրովականի մէջ

Հայրենադարձներուն բոլոր կարաւանները անխտիր ջերմ ընդունելութեան արժանացան թէ՛ Բաթումիի նաւահանգիստը, և թէ Կիրովականի կայարանը, ուր պետական պաշտօնական անձնաւորութիւններ և բազմահարիւր ժողովուրդ հայրական ու եղբայրական դիմաւորում ցուցաբերեցին նորեկներուն։ Մենք՝ նորեկներս հերթաբար անցեալ տարի դիմաւորուեցանք տեղացի մեր եղբայրներէն և այս տարի, այսինքն 1963ին, դիմաւորեցինք նորեկները։ Զգացինք երկու ռեժիմի հաճոյքներն ալ։ Աւելորդ է ծանրանալ մինչեւ Կիրովական շոգեկառքին հանդիպած առանձին գիւղերուն մէջ հայրենադարձներու ի պատիւ եղած հիւրընկալութեանց և ուրախութեանց։

(Շար. տես էջ 4)

ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԸ

Սովետական Հայաստանի մշակութային պատմութեան մէջ անուրանալի է Թաթուլ Ալթունեանի կատարած դերը Հայ Ժողովրդական երգերու հաւաքման, մշակման և տարածման աշխատանքին մէջ։

Գիտակից և մշակուած արուեստագէտ՝ ելակէտ ունենալով Հայ Ժողովրդական երգը, խորապէս տեղեակ այդ երգերու կշռական և մեղեդիական առանձնայատկութիւններուն և հայ երգային ձայնառութեան սկզբունքին, իր մշակումները բազմաձայնի վերածումի պարզ և գմայելի օրինակներ են։ Շնորհիւ Ալթունեանի՝ մոռացութեան մատնուած հարիւրաւոր ժողովրդական երգեր վերակենդանացան։

Իր մշակած երգերուն զգալի մասը, հրատարակուած Պետհրատի կողմէ, արդէն իսկ մուտք գործած է Հայաստանի և արտասահմանի փրոֆեսիոնել և ինքնագործ երգչախումբերու երգացանկին մէջ։

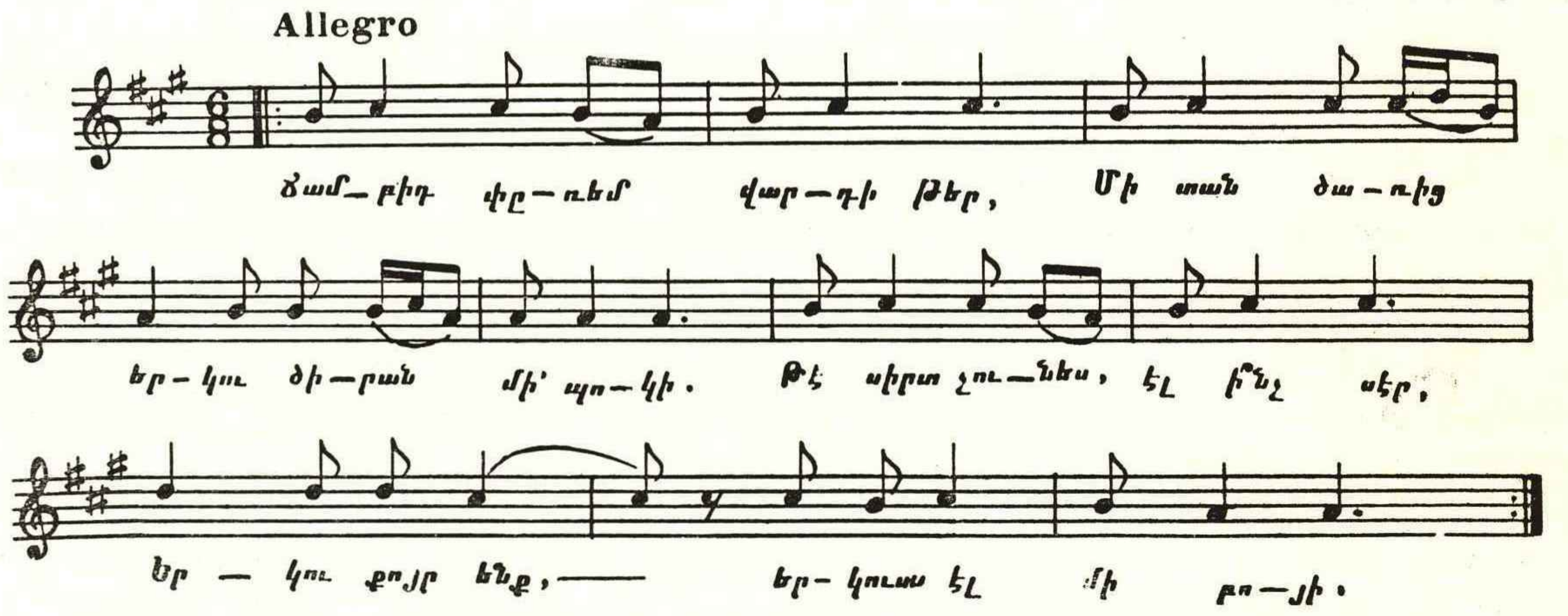
Մօ. Ե. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

★ ԵՐԿՈՒ ՔՈՅՐ ԵՆՔ ★

(Ժողովրդական)

խօսք՝ Հր. Յովհաննիսեանի

երգի մշակում՝ Թ. Ալթունեանի

Աղջիկ.
Ծամբիզ փռեմ վարդի թեր
Մի տան ծառից երկու ծիրան մի' պոկի.
Թէ սիրտ չունես, էլ ի՞նչ սէր,
Երկու քոյր ենք, երկուսս էլ մի բոյի:

Տղայ.
Եարիս թեւերն սպիտակ,
Ես ի՞նչ անեմ, դու արեցիր, անճոռի,
Առնեմ դնեմ գլխիս տակ,
Երկու ջահել, երկուսս էլ մի բոյի:

Տղայ.
Բարակ առուն զուլալ ջուր,
Ես ի՞նչ անեմ, դու արեցիր, անճոռի,
Մի տղ սիրող տղին տուր,
Երկու ջիւան, երկուսս էլ մի սոյի:

Աղջիկ.
Ջահել տղայ սիրւոր,
Մի տան ծառից երկու ծիրան մի' պոկի.
Ինձ մի' դարձնի մեղաւոր,
Երկու ջէյրան, երկուսս էլ մի բոյի:

Աղջիկ.
Էրւում եմ ճուլա–ճուլա
Մի տան ծառից երկու ծիրան մի' պոկի,
Աչքիս տեղ սիրտս կուլայ,
Երկու մարալ, երկուսս էլ մի բոյի:

Տղայ.
Առուն կ'երթայ բարակ ջուր,
Ես ի՞նչ անեմ, դու արեցիր անճոռի,
Ինձ մի' գցի դոնէ–դուռ,
Երկու արեւ, երկուսս էլ մի բոյի:

Տղայ.
Քարի տակին պաղ աղբիւր,
Ես ի՞նչ անեմ, դու արեցիր, անճոռի,
Մի քաս կ'ուզեմ, երկուս տուր,
Երկու քաղան, երկուսս էլ մի սոյի:

Աղջիկ.
Կայնի մեր դռան դիմաց,
Մի տան ծառից երկու ծիրան մի' պոկի.
Աչքով ունքով տուր իմաց,
Երկու արեւ, երկուսս էլ մի բոյի:

Աղջիկ.
Սիրած եարի ունքը սեւ,
Մի տան ծառից երկու ծիրան մի' պոկի.
Ձեռքեր ունեմ ղչի թեւ,
Երկու կաքաւ, երկուսս էլ մի բոյի:

Տղայ.
Քամին տանի ծամդ խաս,
Ես ի՞նչ անեմ, դու արեցիր, անճոռի,
Աչքով անեմ բախշէն գաս,
Երկու իգիթ, երկուսս էլ մի սոյի:

Միասին
Մեր տան վրայ շող լինի,
Մի տան ծառից երկու ծիրան մի' պոկի
Սէրը արտանց քող լինի,
Չորս ջահել ենք, բոլորս էլ մի բոյի:

Աշխատակիցներէն կը գրեն

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

ՄՈՆՐԷԱԼ

Անհուն ուրախութեամբ և մեծ հաճոյքով ստացայ Ձեր շահեկան գրութիւնը, որով կը տեղեկացնէք, թէ արդէն ս՚ըսած էք «Ջահակիր» շաբաթաթերթի վերհրատարակութիւնը, ապահովելէ ետք արժէքաւոր աշխատակիցներ։

Հաճեցէք ընդունիլ այս առթիւ իմ անկեղծ շնորհաւորութիւններս և կատարեալ յաջողութեան մաղթանքներս։

Մեծ փափկանկատութեամբ հրաւիրած էիք զիս աշխատակցելու, իբրեւ «Ջահակիր»ի թղթակից. ասիկա խիկապէս ուրախացուց զիս. և կը խոստանամ ձեռքէս եկածը չխնայել, նախ իբրեւ ազգային պարտականութիւն, հայկական շաբաթաթերթի մը իմ աննշան աշխատակցութիւնս բերելով, երկրորդ՝ Ձեզ նման ազգայինի մը հետ աշխատելու գոհունակութեամբ, և երրորդ և ամենակարեւորը, Գանատայի մէջ հայկական թերթի մը չգոյութեան պակասը մասամբ անզգալի դարձնելու փափաքէն դրդուած։

ԱԻԵՏԻՍ ՃԻՀԱՆԵԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ

ԳՐԵՑ ՏՈՔԹ. ԿԱՐՊԻՍ Լ. ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

Բ.

ՇԱՔԱՐԱԽՏԻՆ ԱԽՏԱՆՇԱՆՆԵՐԸ

Ախտանշան ըսելով պէտք է հասկնալ որեւէ անբնական զգացում, զոր ենթական կ'ունենայ, կը զանգատի անկէ եւ որեւէ անբնական նշան կամ երեւոյթ, զոր բժիշկը կը տեսնէ ենթակային վրայ իր զանազան միջոցներով:

Գլխաւոր ախտանշաններն են՝ ծառաւութիւնը, գերզգայնութիւն, արտակարգ միզում, մանաւանդ քունի ժամանակ՝ գիշերները արթննալով բազմաթիւ անգամներ միզելը: Ենթական կը դառնայ շատակեր եւ շատ անգամ քերութտուքներէ կը տառապի, յատկապէս մատերուն ներքեւ եւ սեռային գործարաններուն շուրջ: Երբ հիւանդութիւնը յառաջանայ, երեւան կուգան մորթային բշտիկներ, անդամներու պաղութիւն եւ անզգայութիւն, ու շատ անգամ ոսկրային եւ յօդային անորոշ ցաւեր: Այս ախտանշանները թէեւ մահացու չեն, բայց դարմանումի ուշացման կամ անհոգութեան պարագային կրնան լուրջ բարդութիւններով վտանգել ենթակային կեանքը: Նոյնպէս անլրիւ դարմանումը կը տկարացնէ ակռաները, կը բորբոքէ լինտերը, շրթները եւ լեզուն եւ այս վերջինը ստանալով գոց կարմիր գոյն մը՝ կը կորսնցնէ իր մկանային առաձգականութիւնը, թոյլ եւ կակուղ կը դառնայ:

ՇԱՔԱՐԱԽՏԻՆ ՊԱՏՃԱՌԱԾ ԲԱՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անոնք յառաջ կուգան դարմանի ուշացման եւ կամ շաքարախտաւորներուն մեծագոյն մասը իրենց մահը կը շտապեցնեն անփոյթ գտնուելով բժշկի ցուցմունքներուն եւ թելադրանքներուն, որոնք կրնան յառաջ բերել հետեւեալ բարդութիւններէն մին կամ միւսը.—

Վէրքերու, կոտտուածքներու ուշ եւ անկանոն բուժում, արեան գերճնշում՝ եւ ակներու կարծրացման պատճառաւ, նուաղում՝ մանաւանդ վախի եւ յուզումի պարագաներուն, արագ շնչառութիւն, անդամներու թուլութիւն եւ պաղութիւն, երիկամունքներու բորբոքում, ինչ որ պատճառ կը դառնայ արեան «ալպիւմին»ին եւ «իւրէ»ի քանակին բարձրացման: Բերնի գարշահոտութիւնն ալ կարելի է նկատել (թթուած պտուղի հոտի նման):

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԲԱՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.— Աչքացաւ, քաթարաքթ, աչքի մկաններու հիւծում եւ նոյնիսկ շլութիւն, ապա կուրութիւն:

Բ.— Սրտիցաւ, սրտի ընդլայնում, որուն հետեւանքն են տեւոր յաջորդող զանազան սրտի տագնապները:

Գ.— Թոքերու բորբոքում, թոքախտի հաւանականութիւն եւ ջուրի հաւաքում թոքերուն մէջ:

Դ.— Ցանախակի վիժումներ տիկիններու մօտ. երախան աշխարհ կուգայ մեծ գլուխով, յառաջ բերելով բարդութիւններ թէ՛ իրեն եւ թէ մօրը:

Ե.— Երիտասարդներու մօտ առաջացած շաքարախտը կրնայ սեռային անկարողութիւն պատճառել:

Հոս կ'արժէ յիշել, թէ անփոյթ գտնուող շաքարախտաւորներուն մահացու հարուածը կուգայ թոքային բարդութիւններէն եւ սրտի տագնապներէն, եւ թէ անոնց մօտ գրեթէ միշտ կարելի է գտնել աչքերու լուրջ տագնապներ:

Եգիպտոսի մէջ, քաթարաքթէ (աչքի ոսպնեակի տարբաղադրութիւն) տառապողներուն 80 առ հարիւրը շաքարախտէ կը տառապի, այս վերջինը պատճառը ըլլալով քաթարաքթին:

ԱԽՏԱՃԱՆԱՉՈՒՄԸ

Բժիշկը վերջնականապէս հաստատելու համար շաքարախտի գոյութիւնը, կը դիմէ մէկէ աւելի միջոցներու, որոնցմէ պէտք յիշենք մէկ քանին.

Ա.— Սաստիկ ծարաւ, արտակարգ միզումի եւ շատակերութեան նշաններ, որ շատ անգամ կը պատմուի ենթակային կողմէ:

Բ.— Նուաղումի պատմութիւն, մանաւանդ երբ մեծ քանակութեամբ հաց կերուած է:

Գ.— Մէզի մանրազննին քննութիւն:

Դ.— Արեան քննութիւն՝ մասնայատուկ տրուած հացերէ եւ դեղերէ ետք:

Ե.— Զանազան գեղձերու քննութիւն:

Եթէ պարագան առաջացած է, բժիշկը նոյնպէս կը դիմէ կուրծքի, երիկամունքի եւ ակռաներու շողանկարման (Ք. ճառագայթով), որպէսզի եթէ բարդութիւններ կան վերոյիշեալ մասերուն մէջ, շուտով առաջքը առնուի եւ դարմանուին:

Որքան ախտաճանաչումը շուտով կատարուի եւ դարմանը անյապաղ ըլլայ, այնքան ենթական կունենայ աւելի մեծ առիթ մը, ապրելու գործունեայ, խաղաղ երկար տարիներ:

Արդի բժշկութիւնը եւ ախտաճանաչումի ներկայ միջոցները, ինչպէս նաեւ ազդեցիկ դեղերը՝ շաքարախտը դասած են ոչ-վտանգաւոր ախտերու կարգին, հակառակ անոր որ շաքարախտը կը կարօտի երկարատեւ դարմանումի եւ մշտնջենական հոգածութեան:

Եգիպտոսի կառավարական հիւանդանոցներուն մէջ, ներկայիս, մեռեալներուն միայն հարիւրին 1,3ը շաքարախտէ կը մահանայ. այս թիւը 1946ին կը հասնէր 8.4 առ հարիւրի, ինչ որ կ'ապացուցանէ հակաշաքարախտային ներկայ դեղերու եւ արդի ախտաճանաչման կատարած նպաստաւոր դերը:

(Շար. 2)

ԽՈՀԵՐ "ԱՐՄԵՆԻԱ" ՋԵՐՄԱՆԱՒԻՆ ԳՈՐԾԻ ԱՆՑՆԵԼՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒԱԾ ԴԱՍԸ

ԳՐԵՑ ՀՐԱՉ ԳԱԼԸՆԵԱՆ

Քանի մը ամիսներ առաջ, երբ «ԱՐՄԵՆԻԱ» նաւը իր առաջին պաշտօնական ճամբորդութիւնը կը կատարէր ներգաղթող Հայերով բեռնաւորուած, տանելու համար զանոնք Աղեքսանդրիայէն դէպի Պաթում եւ անկէ փոխադրուելու համար Ս. Հայաստան.. հազարաւոր հայեր, Աղեքսանդրիացի եւ Գահիրէցի, զայն կը դիտէին սրտի մեծ գոհունակութիւնով եւ հպարտանքով ալ, որ վերջապէս մենք ալ ազգ էինք եւ մեր գեղեցիկ ու փառաւոր նաւը ունէինք...: Զարմանալի զուգադիպութեա՞մբ մը ըսենք, թէ Նախախնամութեան կարգադրութեանը վերագրենք, ա՛յն թէ նաւուն առաջին ճամբորդները կ'ըլլային Հայեր եւ առաջին նաւ բարձրացողն ալ կ'ըլլար ամենուս սիրելի Աղեքսանդրահայ հայրենասէրն եւ հայրենասէր Մկրտիչ Նալպանտեանը:

Ինչպէս ընթերցողները տեղեակ են, նաւուն սրահը զարդարուած է հայկական նկարներով, Մասիս Արարատով եւլն.: Նաւուն անձնակազմը երկար աշխատութեամբ պատրաստած էր նաւուն Մաքէթը (մանրանկարը), զայն նուիրելու համար Հայաստանի կառավարութեան... ԽՈՍՏԱՆԱԼՈՎ «ԲԱՐՁՐ ՊԱՀԵԼ ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ԱՆՈՒՆԸ ԵՒ ՀԱՄԲԱՒԸ...» Ու Հայաստանի կառավարութիւնը շնորհաւորած էր անձնակազմը՝ յաջողութիւն մաղթելով անոր այս ազնիւ ձեռքին համար...

Երբ կարաւանը մեկնեցաւ, ենթադրութիւն կար որ «ԱՐՄԵՆԻԱ» պիտի փոխարինէր «ՖԵԼԻՔՍ ԺԵՐԺԻՆՍԿԻՆ», միջերկրականեան եւ Սեւ ծովեան երթեւեկութեան գործին մէջ... Ու ահա քանի մը շաբաթ է որ այս ծրագիրը պաշտօնական եւ գործնական բնոյթ ստանալով «Արմենիա»ն սկսած է նաւահանգիստէ-նաւահանգիստ պանծացնել Հայ անունն ու համբաւը.. լեցնելով Հայերու սրտերը ուրախութեամբ եւ զարմացնելով այն ազգերը, որոնք միայն արգահատանք ունէին մեզի հանդէպ... ինչպէս Թուրքերը եւ մասամբ ալ Յոյները, որ ծաղրելու համար Հայերը կ'ըսէին՝ ԱՐՄԵՆԻՔՕ ՓԱՄՓՈՐԻ... այսինքն՝ հայկական նաւ... (ծաղրական...:)

Ինչպէս թուեցի, երբ նաւը, այսինքն «ԱՐՄԵՆԻԱ»ն, կարապի մը գեղեցկութեամբ, Հայերը ներս կ'ընդունէր... իմ միտքս ետ կ'երթար քառասուն եւ երեք տարիներ... երբ 1920ին Ուիլսըն մեզի վեց նահանգներ տուած էր, ու Հայերը թախանձագին կը խնդրէին դաշնակիցներէն, որ մեզի տրուին խոստացուած հողերը եւ պաշտպանուի մեր նոր ստեղծեալ Հանրապետութիւնը, Անգլիան, շատ պարզ եւ պաղ կերպով ըսած էր.

«ԻՄ ՆԱՒԵՐՍ ԱՐԱՐԱՏԻ ՎՐԱՅ ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ԲԱՐՁՐԱՆԱԼ...»:

Ասիկա կը թարգմանուի «ԻՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ ԹՈՂ ԸՆԵՆ... ԻՐԵՆՑ ԳԻՏՆԱԼԻՔ ԳՈՐԾՆ Է...: Եւ Ուիլսընի վեց նահանգները մնացին թուղթի վրայ, քանի որ Անգլիական նաւերը Արարատի վրայ չէի՞ն կրնար բարձրանալ... Եւ սակայն կ'ուզէք հաւատացէք, կ'ուզէք մի՛ հաւատաք... Աստուծոյ մատը կայ. կարծես, որ երբ ազգ մը չի կամենար քեզի, որովհետեւ անձնասէր է, Աստուած քեզի կը ղրկէ բարի դրացի մը, որ առանց քու խնդրանքիդ եւ թախանձանքիդ, կը շինէ նաւ մը «ԱՐՄԵՆԻԱ» (Հայաստան) անունով եւ զայն կը ղրկէ ԱՐԱՐԱՏԷՆ դէպի Անգլիական նախկին գաղթավայրերը, որ Հայերը տանի դէպի ԱՐԱՐԱՏ...

Սիրելի ընթերցող, դուք Նախախնամութեան պերճախօս դասը չէ՞ք տեսներ արդեօք այս «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՆԱՒՈՎ...: Աւելի ուշ 1945 ի պատերազմին՝ երբ ինկաւ Հիթլեր, դարձեալ Նախախնամութեան մատը չէ՞ր որ հայ մը բարձրացաւ Րայխսթակի վրայ եւ ծածանեց յաղթանակի դրօշը... ա՛յն Գերմանիոյ վրայ, որ 1915ին ծրագրած էր Հայկական ջարդերը՝ զանոնք գործադրել տալով Թուրքին... Եւ Աստուած կեանք տայ մեր բարի, վեհանձն եւ հզօր դրացիին, որ գիտէ մեր արժէքը ու կը գնահատէ մեզ:

ՀԱՅՐԱԿԱՆ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

(Շար. Գ. էջէն)

Կամաւոր երիտասարդներ իւրաքանչիւր ընտանիքի օգնեցին՝ վերցնելով անոնց գոյքերը, զանոնք առաջնորդելով մինչև իրենց բնակարանները, քակելով անոնց հակերը և մէկ առ մէկ վեր բարձրացնելով կարասիները: Եւ հո՛փ, դուն քեզ կը գտնես յարկաբաժնիդ մէջ, սնտուկներդ արդէն տեղաւորուած, ամէն ինչ վեր բարձրացուած և քանի մը շիշ ալ գինի-քոնեակ, բարիգալուստի մաղթանքներ, հայրենիքին կենացը, կառավարութեան կենացը, նորեկներուն կենացը արաբներուն և նախագահ Նասէրի կենացը, Մակարիոսին կենացը...

Յաջորդաբար ձեր դռները կը բախեն. մէկ անգամ բերած են ճաշ, ուրիշ անգամ եկած են հարցնելու թէ տան մէջ անհանգիստ մարդ կա՞յ: Այսպէս է հայրենիքին մէջ հաստատուիլը:

Նորեկները, այս տարի, առաջին շաբաթէն իսկ սկսան աշխատանքի: Անգործ մարդ չմնաց: Կառավարութիւնը գոհացում կու տայ բոլոր աշխատանքի դիմողներուն: Անցեալ տարուան եկածները մեծ մասով հիմա ունին սառցարան, ռատիօ-փիքափ, լըւացքի մեքենայ: Շատեր ունին նաև պատկերասփիւռի գործիք:

Հայաստանի կառավարութեան կատարած բարիքները և ցոյց տուած հոգատարութիւնը չափազանց մեծ են և հարկաւոր է գիտնալ գնահատել զանոնք ու միշտ երախտապարտ մնալ:

Ներգաղթողներուն մէջ կան տարեցներ, որոնք իրենց երիտասարդութիւնը, չափահասութիւնը անցուցած են արտասահմանեան երկիրներու մէջ, իրենց աշխատանքային ուժը սպառած են այնտեղ, բայց անոնք չեն կորսնցուցած իրենց հայրենասիրութիւնը, և այսօր, երբ հայրենիքը բացած է իր դռները, անոնք վերցուցած են իրենց զաւակները և թոռները և եկած Հայաստան: Անոնցմէ ոմանք տաճկերէն կամ ուրիշ լեզու կը խօսին, բայց իրենց զաւակները մեծցուցած են հայ:

Հայաստանի կառավարութիւնը, ընկերվարական մեծ ըսկզբունքներով առաջնորդուած, կենսաթոշակ յատկացուցած է տարեցներուն և անկարներուն:

Ներգաղթողներուն մէջ կան երիտասարդներ, որոնք այնտեղ դպրոցը նոր աւարտած էին և կամ որոշ արհեստ մը չունէին: Կառավարութիւնը այդ երիտասարդները տեղաւորած է տարբեր գործարաններու մէջ, և առաջին երեք ամսուն վճարած աշկերտի ամսական, իսկ երեք ամիս յետոյ՝ նախապէս առանց արհեստի այդ երիտասարդը կը ստանայ աշխատաւորի ամբողջական ամսական:

Ներգաղթողներուն մէջ կան ուսման փափաք ունեցող երիտասարդներ: Կառավարութիւնը ամէն կերպով կը քաջալերէ ուսման տենչացողները և բազմաթիւ միջոցներ տրամադրած է անոնց: Առհասարակ այն երիտասարդները ո ր ո ն ք մ ի ա յ ն ինստիտուտ կը յաճախեն, կը ստանան ուսանողական յատուկ ամսական: Ուրիշներ արդէն տեղափոխուած են Երևան, և այնտեղ իրենց տրամադրուած են շատ կոկիկ կահաւորուած սենեակներ, Ուսանողական Ոստանին մէջ:

Կարծէք այսքանը հերիք չէր մեր կառավարութեան ուսերուն, Նոր Տարուան առթիւ ան նիւթական նուէրներ յատկացուց այն ընտանիքներուն, որոնք աշխատող ձեռք քիչ ունին և կամ տան մէջ փոքրեր շատ կան:

Մոռցայ ըսելու որ կարգ մը հայրենադարձներ զանազան հիւանդութիւններ ունենալով, ինչպէս կուրաղի, աղէթափութիւն, եայլն, հայկական հիւանդանոցներուն մէջ գործողութեան ենթարկուեցան վարպետ բժիշկներու կողմէ, առանց կոպեկ մը իսկ վճարելու և միանգամայն իրենց աշխատավարձը լրիւ ստանալով: Ընկերվարական երկրի մէջ բժշկութիւնը — մարդը մարդուն օգնելը — փարայով չ'ըլլար:

Եթէ պահ մը մտածենք այն մեծ պատասխանատուութեան մասին, զոր ստանձնած է հայրենի կառավարութիւնը արտասահմանի ցանուցրիւ իր զաւակները հաւաքելու համար իրենց հողին վրայ, կը համոզուինք որ իսկապէս «անհաւատալի բայց իրաւ» հրաշալիք մըն է:

Շատ գոհ ենք մենք, շատ ուրախ, ու կը պարծենանք որ մեր հայրենիքը հասած է այս նախանձելի դիրքին, բայց միևնոյն ատեն կ'ամչնանք մեզի ընծայուած այդ բոլոր բարիքներէն: Կ'ամըչնանք, որովհետև կը զգանք որ շատ բանով երախտապարտ ենք մենք, արտասահման ա պ ր ա ծ հայերս, հայրենի կառավարութեան. շատ ուժ պէտք է դընենք անոր վերելքին մէջ, ամէն հայրենադարձ իր կարողութեան համեմատ:

Մինչ մենք պարտական կը զգանք մեզ, միւս կողմէ Հայաստանի կառավարութիւնը և հայրենի ժողովուրդը իրենք զիրենք պարտական կը զգան աշխարհի երեսին ցրուած մէկուկէս միլիոն հայերը բերելու մայր հայրենիք: Հակադրութիւններու միասնութիւն...:

Ինչպէս որ Հայաստանի ամենէն պատասխանատու անձնաւորութիւնը՝ Ե. Զարոբեան նշեց իր վերջին զեկոյցին մէջ, հայրենադարձութիւնը այսպէս, չափաւոր կարաւաններով աւելի նպաստաւոր է՝ բնակարաններու և աշխատանքի բաշխման տեսանկիւնէն:

Եւ հայրենադարձութիւնը պիտի շարունակուի ընդմիշտ, քանի կայ կայ արտասահմանի մէջ և կայ ժողովրդներու բարեկամութիւն, կայ խաղաղութիւն, ընկերվարական զօրաւոր համագործակցութիւն, շինարարական տենդ և երջանկանալու ձգտում:

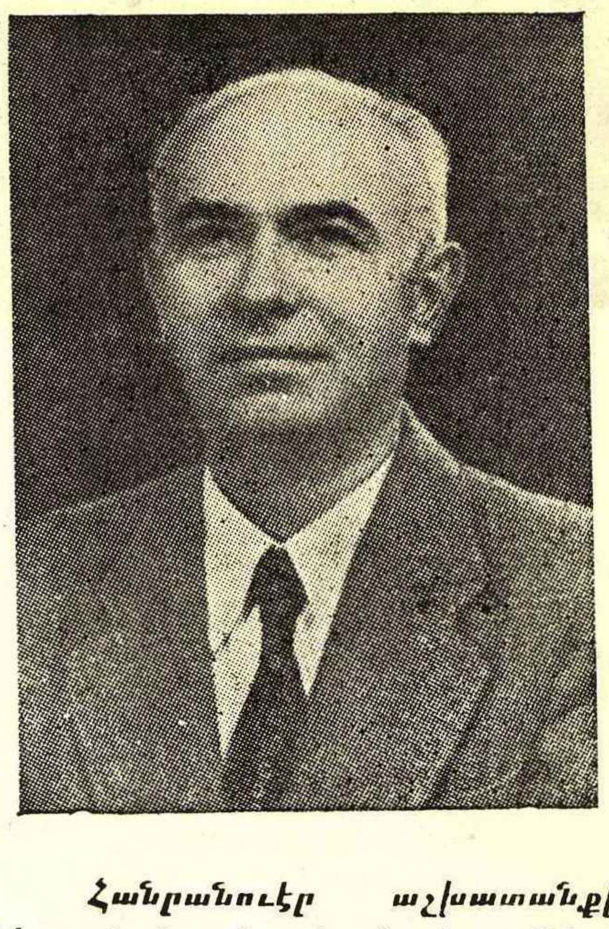
ՎԱՀԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Կիրովական, 16 Յունվ. 1964

ՀԱՊԷՇԵԱՆՆԵՐՈՒՆ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Այս տարի, Յունուար 3ը, մահուան 11րդ տարելիցն էր մեր գաղութին մէջ մշակութային մեծ աշխատանք տարած ողբացեալ Ընկեր Վահան Հապէշեանին։ Փետրուար 11-ն ալ՝ գարձեալ մահուան 11րդ տարելիցն էր անոր արժանաւոր եղբօր՝ Ընկ. Տրդատ Հապէշեանին։ Այս երկու անձնուէր ընկերներուն յիշատակը ոգեկոչելու համար, կուտանք անոնց կենսագրականները, որպէսզի անոնց կեանքն ու գործունէութիւնը օրինակ ծառայեն նորերուն։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՊԷՇԵԱՆ

Ծնած է 1898 Մարտ 7ին՝ Գահիրէ. աշակերտած է Գալուստեան Ազգային Վարժարանին և շրջանաւարտ եղած է 1913ին՝ փայլուն յաջողութեամբ։ Իբր յառաջադէմ և ուշիմ աշակերտ՝ իր ուսումը շարունակած է Լիսէ Ֆրանսէի մէջ, որուն լաւագոյն աշակերտներէն եղաւ։ Ատեն մըն ալ հետեւեցաւ Եգիպտական Գեղարուեստից Վարժարանի (ECOLE DES BEAUX ARTS) դասընթացքներուն։ Բայց ան իր մտքի զարգացումը կը պարտէր առաւելապէս ուքնաջան և յարատեւ ինքնաշխատութեան մը, որուն շնորհիւ կըրցաւ իւրացնել թատերական խոր հմտութիւն։

Շատ կանուխէն ընդգրկեց առեւտրական ասպարէզը ու մնաց այնտեղ մինչեւ իր մահը, ճանչցուելով իբրեւ պարկեշտ վաճառական իր գործառնութեանց շըրջանակին մէջ։

Ամուսնացաւ 1936ին, Պարութճեան ընտանիքէն պարկեշտ ու ազնիւ ձիրքերով օժտուած աղջկան մը, Մարիի հետ, որուն շնորհիւ ան ունեցաւ իր ընտանեկան համերաշխ ու սիրով գեղուն բոյնը։ Իր կեանքը եղաւ նուիրումի շարան մը բոլոր իրեններուն համար. եղաւ ընտանիքի պարտաճանաչ ամուսին և հայր, ու ոչինչ գլացաւ իրեններուն բարօրութեանը համար։

Հիմնադիր անդամ էր Հայկական Ընթերցասրահի և համեստ գաղափարական ընկեր Հնչակեան Կուսակցութեան։

Ունեցաւ եր՚արատեւ ազգային գեղարուեստական կեանք մը։ Եղաւ հիմնադիրներէն Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան, որուն բեմին ծառայեց մեծ նուիրումով։ Եղաւ հիմնադիր և եռանդուն մէկ անդամը Հայ Տրամաթիք Թատերախումբին, իրեն աջակից ունենալով Սանամեան, Վոլթէր և ուրիշներ։

Կազմակերպած է «Արծիւ» Թատերախումբը, որուն մինչեւ վերջն ալ գործող անդամներէն մին մնաց։ Չկայ ոչ մէկ թատերական ձեռնարկ, որուն այս կամ այն կերպով Հապէշեանը իր մասնակցութիւնը բերած չըլլայ։ Ան լայն բացած էր իր գրադարանը բոլոր իրեն դիմողներուն՝ փիէսի մը խնդրանքով. նոյնիսկ չէր զլանար իր աշխատանքը խնդրարկուին համար թարգմանութիւն մը, կամ որեւէ թատերական աշխատանք մը կատարել սիրայօժար կերպով. միշտ կը գտնէին զինքը բեմերու ետին՝ իբրեւ բեմավար։ Ատեն մը ձեռնարկեց հրատարակչականի մը, հրատարակելով «Սինեվէպ», Օտեանի «Թիւ 17 Խաֆիէն» եւայլն։

Ազգային ձեռնարկ-հանդէս կազմակերպութիւններու առիթներով իր աջակցութիւնը կը բերէր ու կ'աշխատէր մեծ եռանդով։ Սիրուած էր բոլոր բեմի աշխատաւորներէն, որոնցմէ շատեր արցունքոտ աչքերով իրենց յարգանքի վերջին արտայայտութիւնը բերին անոր յուղարկաւորութեան։

Գրած է ստուար թիւով թատերական փիէսներ. ունի նաեւ շատ մը թարգմանութիւններ և օտար գործերէ Հայկական կեանքի վերածումներ։ Ունէր թատերական ամենաճոխ գրադարան մը, ուրմէ՝ ամենօրեայ ընթերցումներով՝ օգտուելու մարմաջը անմար մնաց մինչեւ վերջ։

Ան ժրաջան ատենադպիրն էր Ազգային Տուրքի Հոգաբարձութեան։

Էր նաեւ ջերմ հայրենասէր մը և բուռն փափաքն ունէր Հայաստան ներգաղթելու։ Թէեւ բախտը չունեցաւ իրականացած տեսնելու իր այս իղձը, բայց մինչեւ իր մահը վերադարձի յոյսը վառ մնաց իր սրտին մէջ։

Իր մահով, ան՝ զգալի բաց մը թողուց Գահիրէի հայ մշակոյթի աշխատաւորներու շրջանակին մէջ, իբրեւ գործունեայ և արտադրող ույժ։

Մի քանի տարի առաջ, իր որդին՝ Ընկ. Հրաչը, անոր ճոխ գրադարանն ու կարեւոր արշիւը ղրկեց Հայաստան։

ՏՐԴԱՏ ՀԱՊԷՇԵԱՆ

Ծնած է Գահիրէ՝ 1900 Սեպտեմբերի կիսուն։ 1907ին կ'աշակերտի Գալուստեան Ազգ. Վրժ.ին և գոյն փայլուն յաջողութեամբ կ'աւարտէ 1915ին։ Չորս տարի կը հետեւի արհեստի (ոսկերչութեան)։ 1919ին, շնորհիւ իր եղբօր հոգատարութեան՝ հանդէպ ընտանիքին՝ ինք կը դառնայ Եղիայեան սան և կը մտնէ Ս. Ժոզէֆ Գոլէճը, յետոյ Ֆրանսական Լիսէ։

Սակայն չիրականանար Տըրդատի երազը, որ էր Եւրոպայի մէջ կատարելագործել իր ուսումը։ 1923ին՝ տարի մը անգործ մնալէ ետք, պաշտօնի կը կոչուի Ջուրի Անանուն Ընկ.ի մօտ, ուր և կը մնայ մինչեւ իր մահը, 1953 Փետրուար 11։

Տրդատի նախասիրութիւնները, պատանեկան տարիներէն, կ'երթային մշակութային գործերու, ինչպէս՝ թատերական ներկայացում, եկեղ՚ցական երգեցողութիւն, սրնգահարութիւն, թըմբուկի կամ մանկական այլ գործիքներու նուագածութիւն, մոգ. կան լապտերով ցուցադրութիւն, խմորատիպ թերթի հրատարակութիւն, եւայլն։ ...մն ի վեր իր եղբօր՝ Վահանին, քաջալերութեամբ աւանդապահ հօր՝ Փիլիպպոս Հապէշեանի։

Մինչեւ տասը տարեկանը՝ Տրդատ, թէեւ զբաղած է վերի նիւթերով, բայց աւելի հակում ունէր ուսողութեան, գիտութեան և քերականութեան։ Ցառաջադէմ աշակերտ, բայց ամչկոտ, իր մէջ ուշ երեւան կուգայ գեղարուեստական տենդը։ Ամչկոտութիւնը արգելք է նաեւ, նոյնիսկ ամուսնալէն ետք, նիւթական յառաջդիմութեան։

Վահան Հապէշեան թատերական փորձի մը ընթացքին

1910 Մայիսեան Կիրակի մը, Հ.Բ.Ը.Մ.ի 5 ամեակի տօնակատարութեան (Ամպասատէօր), նորոգ Գահիրէ հասած Կոմիտաս Վարդապետ կ'երգէ յայտագիրէն դուրս։ Տրդատ կը տպաւորուի։ Ցաջորդ շաբթու, ինք իբրեւ դըպիր, կ'երգէ Վարդապետին քովիկը, լսելով ու յափշտակուելով ինքն ալ՝ վարդապետին երգեցողութենէն։ Տրդատ գրած է այս մասին (Պիտի հրատարակենք յարմար առթիւ)։

Տրդատ կը սկսի ինքն ալ երգել այնուհետեւ, քիչ մը ամէն տեղ։ Կը հրաւիրեն զինք, որ երգէ հանդէսներուն։ Իր հրապարակային առաջին ելոյթը կ'ունենայ Թատրոն Ապպասի բեմէն, դաշնակի ընկեր կցութեամբ։ Կ'երգէ Փրոֆ Գալֆայեանի «Օրօր»ը։ Ատեն մը ետք կը հրաժարի մեներգելէ. կը մասնակցի միայն երգչախումբերու (Թումաճանեան, Կանաչեան) և կը սորվի ձայնագրութիւն։ Կը սկսի նախ ընդօրինակել, ապա եղանակներ յօրինել ազգ. երգերու։ Կը կատարէ «Ոսկերիչներ» կատակերգութեան երգի ձայնայօրինումը։ Ապա, Վարդանանքի և թատերական այլ գործերու մէջ երգեր։

1926-27ին կը կազմակերպէ Հայ Գեղ. Միութեան միայուն երգչախումբը։ Երգացանկը՝ առաւելաբար կոմիտասեան։ 1928-30ին փոխն ի փոխ կը վարէ Գալուստեան Շրջանաւարտից Միութեան, Արածանիի, Հ.Օ.Կ.ի, Արաբկիրի Հայր. Միութեան, Նուպարեան վրժ.ի Կրթասիրացի, և Հայկական Ընթերցասրահի երգչախումբերը։

Ամուսնացած էր 1929ին։ Երբ կը կորսնցնէ իր անդրանիկ զաւակը և կինը՝ 1935ին, կը քաշուի հասարակական կեանքէ։ Կը կեդրոնանայ Ջուրի Ընկ.ի իր պաշտօնին վրայ, և այնտեղ կ'ունենայ մեծ օգտակարութիւն՝ ծագած անկանոնութիւնները կարգի բերելու։ Կը հնարէ ինքնաշխատ հեռահաշուիչ գրութիւն մը՝ ընկերութեան համար, բայց գործադրութեան չի դրուիր։

Հանրանուէր աշխատանքի կիրքով լեցուն, իր հոգերը մէկդի դրած, Տրդատ Հապէշեան կը վերադառնայ Հայկ. կեանք։ Կը վերամուսնանայ։ Կ'ընտրուի Հայկ. Ընթերցասրահի Վարչութեան անդամ, և մինչեւ 1946, փոքր ընդմիջումներով, կ'աշխատի բոլոր մարզերուն մէջ, յատկապէս երաժշտական։ Կը կազմակերպէ և կը ղեկավարէ Հայկական Ընթերցասրահի «Գողթան» Երգչախումբը, կ'ընտրուի անդամ Ս. Դ. Հնչ. Կուսակցութեան Գահիրէի մասնաճիւղի վարչութեան, կըլլայ ղեկավարներէն սրահի մշակութային մարմնի. կ'օժանդակէ Աւ. Իսահակեանի 70 ամեակի Ցոբելինական հանդէսին։ 1946ին կը հրաւիրուի երաժշտութեան և երգի ուսուցչական պաշտօնին՝ Գալուստեան վրժ.ի մէջ. կը մասնակցի Նուպարեան վրժ.ի Հոգաբարձութեան։

1947ին երգ և երաժշտութիւն և հայերէն կը սորվեցնէ նորակազմ Ներգաղթողներու Միութեան անդամներուն։ Կ'աշխատակցի մեր «Զարթօնք»ին, «Աշխատանք»ին «Նոր Արուեստ Մշակոյթ»ին։ Կը թարգմանէ «Գրեմոնի Վինագործը», «Տէրունական Աղօթքը» և «Ցաւէտ Ներկայ» թատերախաղերը։ 1940-42 կը ներկայացնէ կրթական բարեկարգութեան ծրագիր մը Գալուստեանի Հոգաբարձութեան։

Տրդատ Հապէշեանէն կը մնայ փունջ մը երգերու եղանակներուն յօրինումը և կիսաւարտ երկ մը, գրական, «Եւ Ցերկիր Խաղաղութիւն» խորագրով (սկսած պատերազմի օրերուն, 1942)։

Սրտի կաթուածէն մեռաւ Տրդատ Հապէշեանը՝ երբ իր հանրանուէր գործունէութեան լիութիւնը կ'ապրէր։ Իր տեղը եւս բաց կը մնայ մեր մշակութային կեանքին մէջ։

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

(Շարունակութիւն)

— Ուրեմն ձեզմէ առաջ մեկնեցաւ. դուրս ելլելը տեսա՞ք։

— Այո, բայց ի՞նչ նշանակութիւն ունի այդ մեկնումը. եթէ փորձուիք զինքը ոճիրին մեղսակից նկատել, կրնաք ենթադրել թէ ան պիտի կրնար շատ հեշտութեամբ քանի մը վայրկեանէն վերադարձած ըլլալ։

— Այդպիսի միտք մը չունիմ. նպատակս պարզապէս կացութիւնը լուսաբանել է.

Նիվէլ, ժեստով մը իր համամտութիւնը յայտնելէ վերջ շարունակեց.

— Գալով ինծի, Հովարտն ու Լիւֆպերին միասին ձգելով հոս եկայ. հակառակ իր գինով վիճակին Տեքսթեր կը պնդէր գործերու մասին խօսիլ։

Եղբօրը մտահոգութիւնները վերյիշելով, Տիանա խառուեալ կերպով մը հարցուց.

— Լսեցի՞ք թէ ի՛նչ գործի մասին կը խօսակցէին։

— Ո՛չ. չուզեցի միջամուխ ըլլալ ու մեկնեցայ։ Ահա՛ թէ ինչ անցաւ դարձեալ տանուայն կէս ժամուան ընթացքին։ Ոճիրը ձեր ժամանումէն քիչ մը առաջ գործուած ըլլալու է։ Արդեօք, դիպուածով, մէկու մը չհանդիպեցաք փողոցը, կամ տունէն դուրս ելլող մը չտեսա՞ք։

— Ո՛...չ։

— Ցաւալի բան...։ Ես ալ այդ միջոցին դուրս ելլելու վրայ էի, երբ առաստաղէն զօրաւոր դղրդիւն մը լսեցի։ Կարծեցի թէ ձեր եղբօր տան մէջ, շատ ծանր առարկայ մը գետին նետած ըլլալու էին. որով պէտք չունեցայ հետաքրքրուելու։ Քանի մը րոպէ վերջն ալ լսեցի որ մէկը վազելով վար կ'իջնէ։ Այս պարագան կասկածի տեղի տուաւ։ Սանդուխին գլուխը գացի հասկնալու համար թէ ի՞նչ կը նշանակէր այս աղմուկը։ Ճիշդ նոյն պահուն ալ լսեցի տան մուտքի դրան գոցուիլը։

— Ըսել է ո՛չ ոք չտեսա՞ք։

— Բացարձակապէ՛ս։ Այս հանդարտ բնակարանին մէջ պատահած անսովոր տակնուվրայութիւններէն մտահոգուած Հովարտի մօտ գացի։ Ի՞նչ տեսնեմ. Տեքսթեր Լիւֆպերին մահացած, իսկ Հովարտն ալ... մեկնած։

Տիանա ահարեկ վիճակ մը ունէր։ Ոճիրին և եղբօրը անյայտացումին միջեւ գտնուող նշանակալից մերձաւորութիւնը սկսաւ զինքը լացնել։

Բայց Նիվէլ գլուխը օրօրելով.

— Պէտք չէ, երբե՞ք, հապճեպ եզրակացութեանց յանգիլ։ Նախ, ի մի հաւաքենք դէպքերը. այն ժամանակ գուցէ ձեր եղբօր բացակայութեանը մասին լուսաբանութեան մը կարենանք յանգիլ։

— Տա՛ր Աստուած որ այդպէս ըլլար։

Նիվէլ, երիտասարդուհիին դժգոհութիւնը նշմարելով.

— Կ'ուզէ՞ք որ շարունակեմ։

— Այո՛։

— Այսպէս, ուրեմն, դիակին տեսքէն այլայլած, քանի մը վայրկեան անշարժ մնացի։ Ցետոյ, խորհեցայ ոստիկանութեան լուր տալ։ Հեռախօսին ընկալուչը ձեռք առնելու վրայ էի, երբ լսեցի թէ մէկը շտապով վեր կ'ելլէր։ Կարծեցի թէ ոճրագործն է որ ետ կուգայ, իր գործած ոճիրին մէկ հետքը անյայտացնելու մտօք։ Զգիտնալով վերջապէս թէ ո՞վ պիտի ելլէ դէմս, ծխնելոյզին վրայէն Հովարտի արձանակը խլեցի և մութին մէջ թագնուելով, սպասեցի։ Ձեզ տեսնելով, մաղ մնաց որ զարմանքէս գետին գլորուէի։

Զոյգ խօսակիցները զիրար քննող ակնարկներ փոխանակելէ վերջ.

— Այդ բոլոր անցքերը, որոնց մասին խօսեցաք, ըսաւ Տիանա ցած ձայնով մը, գետնին վըրայ գրուած «Տիա»ն նշմարելէ յետո՞յ միայն տեղի ունեցան։

— Անտարակոյս. այդ տառերը ուշադրութիւնս գրաւեցին, այն պահուն երբ դիակը կը զննէի։

— Եւ այդ պահուն զիս հոն տեսնելով, մտածեցիք թէ ոճրագործը ես ըլլալու եմ...։

— Ո՛չ, երբե՛ք, և սակայն... բայց որեւէ բացատրութիւն մի՛ պահանջէք ինձմէ, Տիանա Գավուր։ Պահը շատ գէշ ընտրուած է, զգացումներս կարենալ արտայայտելու համար։

Հակառակ կացութեան ծանր դարձուածքին. երիտասարդուհին շիկնեցաւ և աչքերը մէկ կողմ դարձուց։

— Ահա՛ իմ ամբողջ գիտցածս... հիմա կը փափաքիմ ձեր բացատրութիւնները լսել... Աստուծոյ սիրոյն, ըսէք ինծի թէ

(Շար. 6ես էջ 6)

ՋԱՀԱԿԻՐ 20 ՓԵՏՐ. 1964

"ՋԱՀԱԿԻՐ"Ի ԴԱՏԸ ՎԵՐՋԱՑԱԾ

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ականաւոր լիտրներէն և ծանօթ գրագէտ Աւ. Ահարոնեանի որդի Պր. Վարդգէս Ահարոնեանի մերկացում—նամակը (իր իսկ կուսակցութեան մասին) հրատարակութեան տրուած ըլլալուն համար, «Յուսաբեր»ի նախկին խմբագիր Գ. Մխիթարեան (այժմ հանգուցեալ), ձեռամբ փաստաբան Օ. Մաճառեանի, 1958ին «անուանարկութեան և վնասուց հատուցման» դատ բացած էր «Ջահակիր»ի դէմ։

Ա.Մ.Հ.ի արդարադատ ատեանը, այս դատը հինգ տարի քննելէ ետք, 30 Յունուար 1964ին արձակեց իր վճիռը ի նպաստ «Ջահակիր»ին։ Դատը նկատուած է անտեղի հետեւաբար՝ չեղեալ, և «Ջահակիր» պարտազերծ է։ Դատարանը հաստատած է, որ «Ջահակիր», այդ նամակը տպելով, հասարակական ծառայութեան իր պա՛րտքն է որ կատարած է, ինչպէս վայել է ժողովուրդի բարոյականին, պատւին և շահերուն պաշտպանութեան նուիրուած ամէն թերթի։

ԿՈՉ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ազնիւ հայրենակիցներ,

Մեր պատմութեան անկիւնադարձային պահերուն, դիմադրելու համար աննպաստ յորձանքներու, մեր ժողովուրդը գտած է միջոցը ինքզինքը եւ իր դիմագծութիւնը պահպանելու, շնորհիւ հայրենիքի գաղափարին, շնորհիւ Հայց. Եկեղեցւոյ եւ շնորհիւ իր դարաւոր մշակոյթին։ Գաղթականութեան ամենէն մռայլ օրերուն, հայ շինարար գանգուածները կրցած են ուրոյն կեանք ստեղծել եւ ոգեկան ապրումներ ապահովել իրենց համար։

Մինչեւ բոլոր հայերուն վերադարձը ի Մայր Հայրենիք, ինչպէս անցեալին, ներկայիս եւս եւ առաւել չափով, հայեր կառչած պիտի մնան իրենց ազգային ինքնուրոյնութիւնը պահպանող վերոյիշեալ նուիրականութիւններուն–Հայրենիքի գաղափարին եւ իրականութեան, եկեղեցիին, դպրոցին, գիրին եւ գրականութեան։

Այդ ինքնուրոյնութիւնը պահպանող ազդակ մըն է նաեւ *հայ ակումբը*, ուր ազգային հաւաքական կեանք մը ապրելով մէկտեղ, հայեր կը ջանան զարգացնել իրենց մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը։ Անուրանալի է հայ ակումբին կատարած դերը՝ ազգային կեանքի տեսակէտէն։

Այս համոզումէն առաջնորդուած, ներկայիւս կոչ կ'ընենք Գահիրէի հայութեան, որ դէպի Մայր Հայրենիք եւ այլուր համբորդած հայերու պակասը զգալի չդարձնելու համար, բոլորուի հայ ակումբին շուրջ՝ եկեղեցիին եւ դպրոցին եսք, փարելով նաեւ հայ գիրքին ու թերթին, ի պահպանութիւն գաղութիս կազմակերպ բարգաւաճումին։

Հայկական Ընթերցասրահը, բազմամեայ ժամադրավայրը հայ ազգասէր եւ մշակութասէր հասարակութեան, իր գործունէութեամբ կը ձգտի կատարել իր բաժին առաքելութիւնը՝ լաւագոյնս։ Արդ, կը հրաւիրենք բոլոր հայերը, անխտիր, որպէսզի անդամագրուին անոր, կամ դառնան անոր ձեռնարկներուն իրենց ներկայութեամբը քաջալեր հանդիսացող քաղաքացիներ։

Հայկական Ընթերցասրահի ազգային եւ ընտանեկան մթնոլորտին մէջ՝ տարեցները պիտի զգան են ազգային սփոփանք եւ վայելք, իսկ երիտասարդները, իրենց ձիրքերը զարգացնելէ զատ, պիտի բազմապատկեն իրենց ազգային դիմադրականութիւնը։

Մեր երկրորդ հայրենիք Ա.Մ.Հ.ի օրինապահ եւ օգտակար քաղաքացին մնալէ յետոյ, մեր ազգային դիմագծութիւնը պահպանելու միակ ու լաւագոյն միջոցն է ասիկա։

Ուրեմն, անդամագրուեցէ՛ք Հայկական Ընթերցասրահին եւ գործեցէ՛ք անոր մշակութային աշխատանքներու դաշտին մէջ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Գահիրէ, 17 Փետրուար 1964

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(Շար. Ե. էջէն)

ինչո՞ւ այդ պարկը բադրոնակին մէջէն վերցուցիք։ Ի՞նչ կայ մէջը։

Բայց Տիանա, այս հարցումին պատասխանելու միջոց չունեցաւ։ Ոտնաձայներու ծանր աղմուկը լսուեցաւ և Նիվելի դրան զանգը գզըրգագին ղերպով մը հնչեց։

Երիտասարդը տեղէն վեր ցատկեց։

— Շո՛ւտ, որմնադարանին մէջ մտէք, ըսաւ կամացուկ մը, պայուսակը խլելով․ ա՛ս ալ հետերնիդ առէք։

Դրան առջև երկու հոգի կը վիճէին։ Տիանա հետեւեալ խօսակցութեան ականջալուր եղաւ․

— Ձեզի կ'ըսեմ թէ մարդասպանը կին մըն է․ դիակին վրայի սա՛ մազերը մուշտակի մը կը պատկանին։

— Թերեւս իրաւունք ունիք․ բայց կնոջ մը համար զզուելի բան է այսպիսի արարք մը։ Սատանային աղջիկը միայն ընդունակ է նման ոճիրի մը։

Դրան զանգը դարձեալ և երկարօրէն հնչեց․․․։

Դողդղալով, Տիանա նշան ըրաւ Նիվելի և փակուեցա որմնադարանին մէջ։

(12)

ՕՐ. ԳԵՂՈՒՀԻ ՏԻՐԱՊԵՐԵԱՆ
ՎԱՐԴԳԵՍ ՄԱՋԼԸՄԵԱՆ
ԽՕՍՆԵՑԵԱԼՔ

15-2-1964 Գահիրէ–Աղեքս.

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Տիկին Սրբուհի (Տէյզի) Տէփիրմէնճեան և զաւակունք երկրէս մեկնումին առթիւ 150 ե. դ. կը նուիրեն հայապահման և հայրենասիրական մ րգին մէջ իր կատարած մեծ գործին առ ի գնահատութիւն։

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Սրբուհի Տէփիրմէնճեան (Գահիրէ) իր որդւոյն Պր. Զօրա Տէփիրմէնճեանի (Մելպուրն)։

Պր. Հայկազ Տուրսունեան (Աղեքս.) Պր. Վարուժան Զուրիկեանի (Մոնրէալ)։

Պր. Վահրամ Յարութիւնեան (Աղեքս.) Տիկնանց Այծեմնիկ Միութեան «Կարապետ Աբիկեան» Հանգըստեան Տան (Գահիրէ)։

Պր. Մարտիրոս Սուլթանեան (Գահիրէ) իր որդւոյն Պր. Ժիրայր Սուլթանեանի (Պոսթոն)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Պր. Եդուարդ Անլեանի ընդ Օր. Մինէրվա Մազլումեանի բարեբաստիկ նշանախօսութեան առթիւ, վասն խնդակցութեան, Տէր և Տիկին Միսակ Տընկճեան 100 Ե. Դ.

ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Զորս սենեակնոց յարկաբաժին մը կ'ուզուի, նախընտրաբար Ապպասիէի, Տահէրի կամ Սաք քինիի թաղերուն մէջ։

Պատրաստակամութիւն կը յայտնուի նաեւ գնել յարկաբաժինին կարասիներն ու որմնազարդերը, եթէ կան։ Հեռաձայնել թիւ 825991ին։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

(Շար. Ա. էջէն)

ցութեան գրող Ա. Զօպանեանի և ուրիշ հայ և օտար մտաւորական արուեստագէտներու վեհանձն նուիրումին։

Ա. Շահմուրատեան հայ երգը տարաւ երկրէ երկիր (*) Հայրենիքի կարօտով այրող հայուն, արժանացաւ ժողովուրդին պաշտումին ու հիացման։ Ունեցաւ կեանքի դժուարութիւններ և տարաբախտ վախճան։

Մօ. Յակոբեան, իր կանոնաւոր և դասաւորուած աշխատանքին շնորհիւ, դարձած է մեր ամենէն փնտռուած դասախօսներէն մէկը որ տիրացած է իր ընտրած նիւթին։ Նաև բանահաւաք, որուն ձեռքով կը փրկուին մեր երաժըշտական անցեալ մշակոյթէն փշուրներ, որոնք պիտի կորսուէին անկասկած։

Ներբողներու ընթերցում՝ Տիկ. Ա. Տեփոյեանէ և Պ. Ժանօ Կուտուզեանէ։ Երգապնակներ՝ տրամադրուած Պ. Հ. Թորիկեանէ։ Բացման և փակման խօսք՝ Պ. Է. Կոտալազեանի։

Շնորհակալութիւն բոլորին։

ԱՑԲ ՏԻՈՒՆ

**) Ծ.Խ.— Շահմուրատեանի երգապնակները Եգիպտոսի մէջ առաջին անգամ ունկնդրուեցան Ս.Դ.Հնչակեան Ընթերցատան մէջ՝ 1913ին։*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
ԳԱՀԻՐԷ

ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՍԻՊԻԼԻ

ԱՆՈՐ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի 23 Փետր. 1964 կ. վ. ժամը 6.30ին

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏԱՏՈՒՐԻ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏՇԱՃ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ԿԸ ԲԵՄԱԴՐՈՒԻ

ՀԱՐՍԸ

Խաղարկութեամբ ընկերուհիներ Անահիտ Մ. Քիւփէլեանի, Մարկրիթ Վեցիկեանի, Վարդուհի Գումրուեանի և ընկեր Հրաչ Հապէշեանի։

Դերուսոյց՝ Ընկեր Գրիգոր Նիկողոսեան,

Յուշարար՝ ընկերուհի Մարկրիթ Յակոբեան,

Բեմայարդար՝ ընկեր Վահան Գազանճեան։

Ընդհ. մուտք՝ 13.5 (Տուրքով միասին)

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր աթոռները թուագրուած են։ Կը խնդրուի կանխաւ թուագրել հեռաձայնելով թիւ 62590—43826—57013

******

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 22 Մարտ 1964ին։

Պ Ա Տ Ա Ն Ե Կ Ա Ն Շ Ա Ր Ժ Ո Ւ Մ

Հինգշաբթի 20 Փետր. 1964, երեկոյեան ժամը 7ին

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Սրահիս բոլոր պատանիները սիրով կը հրաւիրուին,

Հրաւէր ստանալու համար դիմել յանձնախումբին

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

* * *

Կիրակի 1 Մարտ 1964, առաւօտեան ժամը 9ին

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ...

Մանրամասնութիւնք յաջորդիւ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1964, ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 9. 15ԻՆ

«ԿՈՒՄՀՈՒՐԻԷ» ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ՎԱՐԴԱՏՕՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ԳԵՐՇ. Տ. ՄԱՄԲՐԷ Ս. ԱՐՔ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ

Հ. Ա. Հ. ԿՈԿԱՆԵԱՆ ՍՐԱՀԻ «ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ» Հ. Մ. Մ.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՄՈՒՏՔԸ ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՄՍՈՎ

Հրաւէր կարելի է ստանալ կազմակերպիչ Միութիւններէն

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

Պատասխանատու Տնօրէն–խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇՈՒԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆՈՅԹ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ և Վ. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ—Խմբագրութիւն և Վարչութիւն. 91 ՆՈՒՍ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ.
Բաժանորդագրութիւններ...

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ١٣-٥٧
صاحبة الامتياز : السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՆԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒ, 8 ԷՋ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 16 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1964 ՀԱՏԸ ՉԵՌԻԲԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد رقم ١٦ — الخميس ٢٧ فبراير ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ 250

Սայաթ-Նովա, հայ ժողովուրդի բնածին զաւակ, կովկասեան ազգերու հաճարեղ երգիչ-աշուղ, սիրոյ, խմաստութեան և եղբայրութեան սաղերգու, բոլոր ժամանակներու մեծ բանաստեղծ ու փոլքլորիկ արուեստի առաջին ախոյեան։

Տօնուեցա՛ւ, դեռ կը տօնուի, ամենուրեք, Հայոց երկրի մայրաքաղաքէն մինչեւ յետին գիւղերը, սփիւռքի բոլոր անկիւններուն մէջ, աննախրնթաց խանդավառութեամբ և մեծ շուքով։

Տօնուեցա՛ւ, կը տօնե՛նք, կը տօնուի այս հրաշագործ գուսանի ծննդեան 250ամեակը՝ «Համաշխարհային Խաղաղութեան Պաշտպանութեան Խորհուրդ»ի որոշումով, և համաշխարհային ծաւալով։

Պատմութեան մէջ առաջին անգամն է որ հայ դէմք մը, իր ազգային և համամարդկային գործով ու արժէքովը, կ'արժանանայ համաշխարհային մեծարանքի ու պանծացման։ Եւ սակայն, մեզի համար, հպարտութեան, հոգեկան վերականգնումի մեծ առիթ մը ըլլալէ առաջ, գոյգն զարմանում մըն է՝ ա՛յն անտեսումին և անիրաւութեան, որուն նշաւակ եղած է ցարդ մեր ազգն ու մշակոյթը։ Ազգ յառաջադէմ և յառաջդիմական, մշակոյթ հարազատ և հարուստ, առողջ և խորապէս մարդկայնական, ազնուացնող ու բարձրացնող՝ մարդկային տեսակին համար։

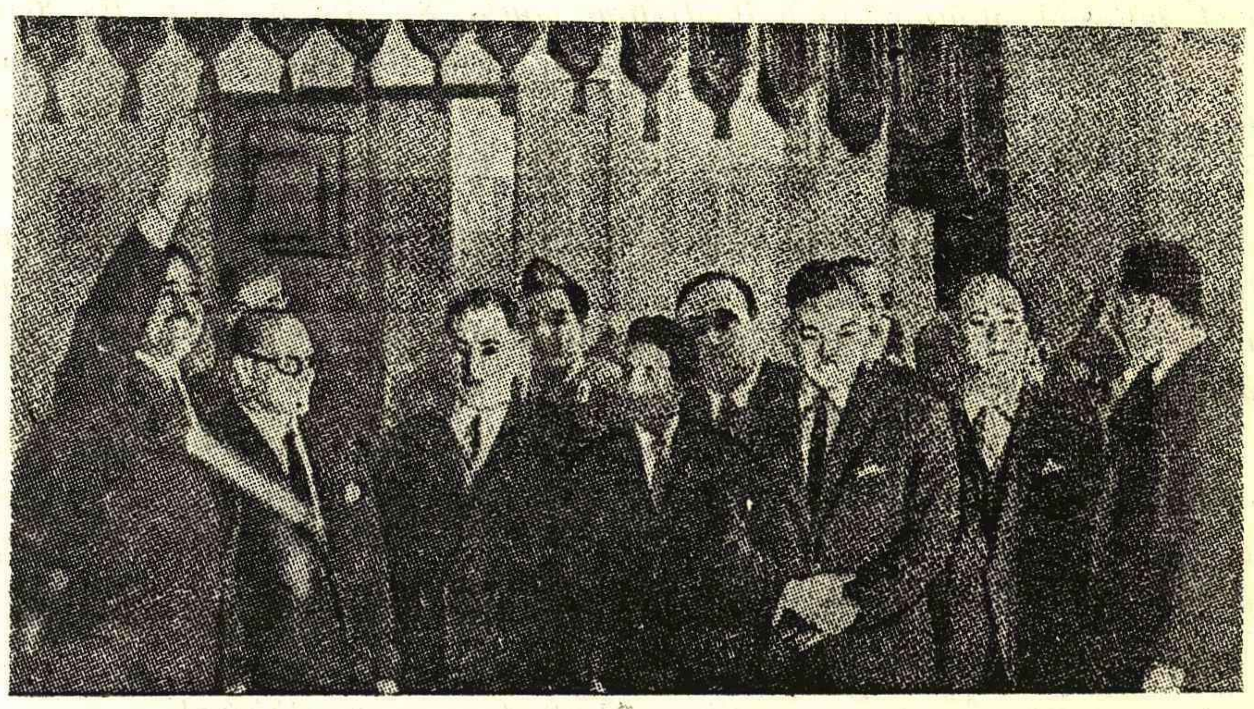

Սայաթ-Նովան ամենէն յատկանշականն է համաշխարհային արժէք ունեցող մեր մեծ դէմքերուն մէջ։ Իր բանաստեղծութիւնն ու նուագը, իր երգն ու անոր բովանդակութիւնը, իրենց խորքով և ձեւով, գերազանցօրէն ազգային ըլլալով մէկտեղ, ե՛ն նաև անվիճելիօրէն միջազգային, զգացումի իրենց խորութեամբն ու ուժնութեամբը, մտածումի իրենց վեհութեամբն ու բիւրեղայնութեամբը և իրականացման ինքնատիպ, հաղորդական, ջերմ, գինովցնող, առինքնող հանգամանքովը։

(Շար. տեսնել 2րդ էջ)

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Շաբաթ, 22 Փետրուարին, ԱՄՀի մայրաքաղաքին և գլխաւոր քաղաքներուն մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ ՄԻՈՒԹԵԱՆ վեցերորդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Արաբ Ընկերվարական Միութեան։

Գահիրէի Համալսարանի մեծ սրահը լեցուն էր հրաւիրեալներով։ Նախագահական պատուանդանին վրայ տեղ գրաւած էին Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր, Փոխ-Նախագահները, Խորհուրդի անդամները, Նախարարներ և դիւանագէտներ։ Կային նաև զինուորականներ, գրագէտներ, արուեստագէտներ և մամուլի ներկայացուցիչներ օթեակներու մէջ և պատուոյ տեղերը։

Բացումը կատարեց Ալի Սապրի և խօսք տուաւ Իրաքի Արդարութեան Նախարար Քամէլ էլ Խաթիպին, որ ոգեւորիչ ճառով մը ողջունեց Արաբ Ժողովուրդներու Միութեան հանդիսութիւնը, յայտնելով Իրաքի կառավարութեան և ժողովուրդին եղբայրական զգացումները։

Ապա, ճառ մը խօսեցաւ Նախագահ Ապտէլ Նասէր, ճշդելով Միութեան կենսականութիւնը, գոյացած աքթին անբռնաբարե-

(Շար. տես էջ 2)

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՅ ԱՇՈՒՂԸ

Վահէ Կոսեան, հեղինակը Սայաթ-Նովայի մասին գրուած այս յօդուածին որ լոյս տեսած է «Լա Կազէթ Տը Լօզան» թերթին մէջ, երիտասարդ բանաստեղծ մըն է՝ Ժընեւէն։ Արդէն իսկ բանաստեղծութեան բազմաթիւ մրցանակներ շահած է Զուիցերիոյ մէջ։ Ան 1961 թուին թարգմանած է Դանիէլ Վարուժանի «Հացին Երգը»։ Իր հայրը՝ Ռոպեր Կոսեան, Ժընեւի Համալսարանի դասախօսն է։

Անցեալ տարի բազմաթիւ հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Հայաստանի և Արտասահմանի մէջ, Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակին առթիւ, որ 5րդ դարու սկիզբը ստեղծեց հայկական այբուբենը, յետոյ օգնեց Ս. Սահակ Հայրապետին, թարգմանելու համար Ս. Գիրքը հայերէնի։

Այս տարի Հայերը կ'ոգեկոչեն ուրիշ երեւոյթ մը, ոչ նուազ նշելի, Սայաթ-Նովան։ Հայաստանի այս վերջին մեծ աշուղը ծնած է 250 տարի առաջ։

Երեւանի Գրականութեան և Արուեստի Ակադեմիայի Թանգարանին մէջ, ներ այժս կը ցուցադրուի շատ մեծ շահագրգռութիւն ներկայացնող վաւերագրային գործ մը, Սայաթ-Նովայի 174 բանաստեղծութիւնները, ձեռագիր (երաժշտական բացատրութիւններով) գրուած Թիֆլիսի մէջ 1752–1759 թուականներուն։ Այս բանաստեղծութիւններուն 114ը՝ գրուած հայերէն տառերով, Ազըրպէյճաներէն են. ուրիշներ՝ գըրուած վրացական տառերով, հայերէն են։

Բացի հայերէնէն, վրացերէնէն և Թրքերէնէն, որոնց տիրացած էր, ը թուի թէ Սայաթ-Նովա գիտէր նաև բաւական լաւ պարսկերէն։ Բանաստեղծ, լեզուագէտ, յօրինող, ոսկի ձայնով երգիչ, անգերազանցելի յանկար-

(Շար. տես էջ 7)

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

Ես էլ տաղով աշխարհ եկայ, բայց դու, իմ սար Սայաթ-Նովա,
Երեք շուրթեր իրար բերող Կովկասի եար, Սայաթ-Նովա,
Իմ կովկասեան մարգարտաշար լեռնապարը եռխ մատանի,
Դու մատանու անգին քարը, հայոց քնար Սայաթ-Նովա։

Ախ, թէ գայիր՝ քեզ կտայինք փառքի հազար դարեր վրան՝
Մասիս սարը՝ քեզ քեամանչա, ծիւնը՝ սադափ քարեր վրան,
Արծաթ Զանգու, ոսկի Արազ՝ միշտ հայախօս լարեր վրան,
Դու դարդիման իմ հայ սրտով աշխարհաեար, Սայաթ-Նովա։

Սարն Արարատ, որ քեզ ունի՝ միշտ անարատ լեռ կը մնայ,
Ազգն հաւաքող հսկայ մագնիս՝ մեզ տուն կանչող ձեռ կը մնայ,
Կրծքին սադափ քո քեամանչէն շատ աստղերից վեր կը մնայ,
Դու Մասիսն էլ տուն կը բերես սիրով մեր վառ, Սայաթ-Նովա։

Քո աչքերից ակունք տուիր Արազ ու Քուռ գոչ գետերին
Կեանքդ մարմար կամուրջ արիր եարիդ ճամբի ողջ գետերին,
Երգդ սիրոյ բանալի է նորաբողբոջ գոց սրտերին՝
Սիրով ամէն դուռ կը բանաս դու դարէ դար, Սայաթ-Նովա։

Զարենցի պէս Շիրազն՝ ասաւ՝ խելք ու միտքս տարել ես դու,
Լուսաւորչի կանթեղի քոյր երգիս սուտը վառել ես դու,
Երգով, առանց զէնք ու զօրքի քանի սարեր առել ես դու,
Կովկասն առել՝ երգ ես դառել վերքովդ անմար, Սայաթ-Նովա։

Այն մայրը, որ քեզ է ծնել՝ ուրիշ աստղեր դեռ կը ծնի,
Թէեւ փոքր է ոսկու նման, ինչ ծնեց՝ անմեռ կը ծնի,
Մի խեղճ քարուան, բայց դարէ դար անմահութեան բեռ կը տանի
Դու մի խարխուլ հայ խրճիթից ծնուած աշխարհ, Սայաթ-Նովա...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

Թեմիս Պատկառելի Գաւառական Ժողովը գումարուելով 27 Դեկտեմբեր 1963ին, հրաւէրովն ու նախագահութեամբը Առաջնորդ Գերշ. Տ. Տաճատ Ս. Արքեպիսկոպոսին, իր դիւանը ընտրեց հետեւեալ ազգայիններով.

Ա. Ատենապետ Պր. Յակոբ Տէր Մելքոնեան

Բ. » » Ներսէս Ներսէսեան

Ա. Ատենադպիր » Գառնիկ Բանեան

Բ. » » Ռուբէն Հացագործեան

Գաղտնի քուէարկութեամբ և միաձայնութեամբ Կրօնական Ժողովի անդամ ընտրուեցան Արժանապատիւ Տ. Յարութիւն Ա. Քհնյ. Կէպէնլեան, Տ. Խորէն Քհնյ. Աճեմեան, Տ. Ցոլակ Ա. Քհնյ. Այանեան, Տ. Յովհաննէս Քհնյ. Պօղոսեան, Տ. Վրթանէս Քհնյ. Թոնդեան, Տ. Արշէն Քհնյ. Աշըգեան և Տ. Վազգէն Քհնյ. Նարկիզեան։

Նոյնպէս միաձայնութեամբ, քաղաքական ժողովի անդամ ընտրուեցան ՊՊ. Գառնիկ Մինասեան, Մեթր Վարդգէս Շամլեան, Տոքթ. Յակոբ Գասապեան, Գէորգ Երեւանեան, Արշաւիր Յովսէփեան, Յակոբ Քարբանեան և Յակոբ Թաշեան։

Իր կարգին Պատկ. Քաղաքական Ժողովը 10 Յունուար 1964ին գումարած իր նիստին մէջ միաձայնութեամբ ընտրեց իր Դիւանը՝ Ատենապետ Պ. Գառնիկ Մինասեան և Ատենադպիր Մեթր Վարդգէս Շամլեան։

Իսկ Բ. Նիստին մէջ 17 Յունուար 1964ին Քաղաքական Ժողովը նշանակեց Տնօրէն խորհուրդները հետեւեալ ազգայիններէ.

<u>Ո ՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ</u>

ՊՊ. Գառնիկ Բանեան, Հրաչ Տասնապետեան, Տոքթ. Յարութիւն Գազանճեան, Հրանդ Մուրատեան, Յակոբ Ժամկոչեան, Արմէն Ղարիպ և Վարդգէս Տէր Կարապետեան։

<u>ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ</u>

ՊՊ. Խաչիկ Գրիգորեան, Քերովբէ Պօլեան, Ոսկերբան Արզումանեան, Հրայր Թուրիկեան, Բիւզանդ Կիլիկեան, Վազգէն Գասապեան և Սուրէն Տէր Մելքոնեան։

Իսկ խառն ժողովով ընտրուեցան Վերաքննիչ Ատեանի անդամներ՝ Արժ. . . Յովհաննէս Քհնյ. Պօղոսեան, Տ. Արշէն Քհնյ. Աշըգեան և Տ. Վրթանէս Քհնյ. Թոնդեան, ՊՊ. Տոքթ. Յակոբ Գասապեան, Գէորգ Երեւանեան և Յակոբ Քարբանեան։

<u>ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ</u>

Արժ. Տ. Սահակ Քհնյ. Էթարեան, Տ. Վազգէն Քհնյ. Նարկիզեան և Տ. Վահան Քհնյ. Ղազարեան, ՊՊ. Բենեամին Թիւֆենկճեան, Կարապետ Տէօէեան և Ռուբէն Հացագործեան։

Վերոյիշեալ ժողովները իրենց կազմութենէն անմիջապէս ետք ձեռնարկեցին իրենց պաշտօններուն։

ԴԻՒԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

«ԱՐԱՐԱՏ»

ՖՐԱՆՍԱ

ԼԻՈՆԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎԻՒԸ

Վեհ. Վազգէն Ա. Հայրապետին կարգադրութեամբ Լիոնի Հոգեւոր Հովիւ կարգուած է Երուսաղէմի միաբաններէն Տ. Դաւիթ վրդ. Սահակեան, որ պատրաստուած եկեղեցական մըն է և աւագ թարգմանիչներէն Երուսաղէմի վանքին։ Հայր Սուրբը, որ Աթէնք կը գտնուէր քանի մը օրէ ի վեր, Փետր. 6ին օդանաւով մեկնած է Փարիզ, անկէ անցնելու համար իր պաշտօնատեղին։

ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միլիոնատէր յայտնի ատամնաբոյժ Պր. Երուանդ Հիւսիսեան յանձն առած է Պէյրութի Յովակիմեան-Մանուկեան երկրորդական վրժ.ի վրայ նոր յարկի մը կառուցումը, տրամադրելով տասներկու հազար տոլար։ 1965ին կ'աւարտի այս շինութիւնը և յարկը կը յատկացուի հայագիտական ճիւղին՝ կոչուելով «Եր. Հիւսիսեան Հայագիտական Հիմնարկ»։

ԲԵՄԱԴՐԻՉ ՊԵՐՃ ՖԱԶԼԵԱՆ

Նախկին պոլսահայ և քանի մը տարիէ ի վեր Պէյրութ հաստատուած թատերական բեմադրիչ Պերճ Ֆազլեան աշխոյժ գործունէութիւն կ'ունենայ այս տարի։ Յունուար 31ին, Փետր. 1ին և 2ին, Լիբանանեան Արդի Թատրոնը ներկայացուցած է (ֆրանսերէն լեզուով) Սարոյեանի «Հայր»ը։ Իսկ Փետր. 14–23 (հինգ օր), Ժորժ Շէհատէի «Վասքոյի հէքիաթը», ի հաշիւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Հ. Ե. Ը.ին և խաղարկութեամբ «Վահրամ Փափազեան» թատերախումբին, Յով.—Ման. վրժ.ի Գ. Կիւլպէնկեան հանդիսասրահին մէջ։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Անստորագիր յօդուածներ չեն ընդունուիր։

Թղթակցութիւնները գրել թուղթի մէկ երեսին վրայ միայն։

ԵԳԻՊՏՈՍ

ՍԻՊԻԼԻ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ

Կիրակի, 23 Փետր. ժամը 6.30ին, Հայկական Ընթերցասրահի մէջ յաջող ոգեկոչումը Սիպիլի (Զապէլ Ասատուրի) ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած հանդէսը։ Խօսեցաւ մանկավարժուհի Տիկ. Վ. Տատուր։ Ներկայացուեցաւ Սիպիլի «Հարսը» թատերախաղը՝ սրահի ուժերով։

Մանրամասնութիւններ յաջորդով։

ՆԿԱՐԻՉ ՏԻՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ՈՉ ԵՒՍ Է

Ցաւով կը գուժենք եգիպտահայ տաղանդաւոր նկարիչ և Եգիպտոսի նկարչական մշակոյթին ռահվիրաներէն Տիրան Կարապետեանի մահը, որ պատահած է Փարիզ, 82 տարեկան հասակին մէջ։

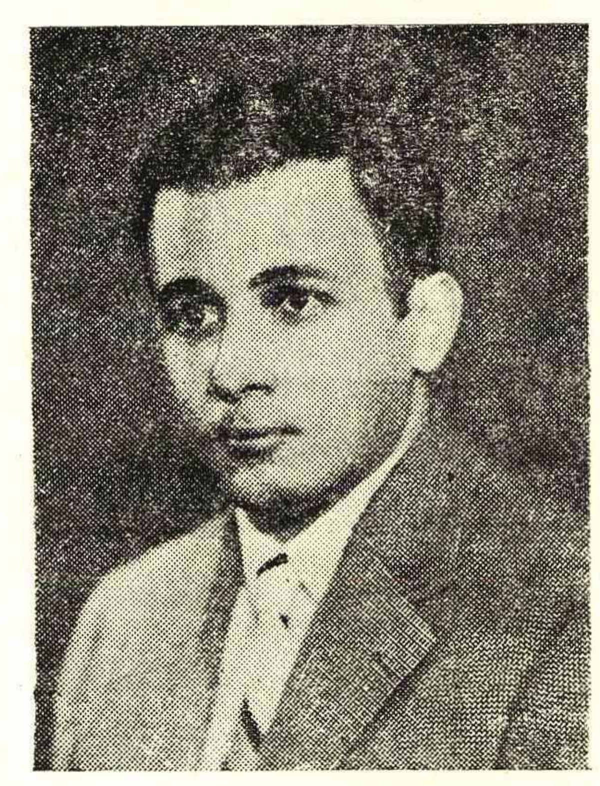
Պիտի անդրադառնանք՝ վերջացական արուեստի նախակարապետ այս արժէքաւոր դէմքին կեանքին ու գործին։

Հ. Բ. Ը. Մ.—ԳԱՀԻՐԷ

ՀՈՐՄՈՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ԱՄԵՆԱԶՕՐ ԵՒ ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՌՈՒԱԾ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Երիտասարդաց Մշակութային Մարմինը, Ուրբաթ 21 Փետրուար 1964ի իրիկունը, Միութեան կեդրոնատեղիին մէջ հրաւիրած էր նոր բժիշկ Շաւարշ Քրիսեանը, որպէսզի դասախօսէ մեզի վերևի բժշկագիտական այժմէական նիւթին շուրջ։

Իր բացման խօսքին մէջ՝ Պր. Արմէն Տատուր շեշտեց այս տեսակ դասախօսական երեկոյթներու ու անոնց օգտակարութիւնը մեր ուսանող երիտասարդութեան՝ որ պէտք է ոչ միայն սորվի, կարդայ իրեն համար, այլ իր մտապաշարէն բաժին հանէ նաև ուրիշներուն։ Եւ խօսք տուաւ բժիշկ Շաւարշ Քրիսեանի։

Բժիշկ Շաւարշ Քրիսեան

Երիտ սարդ և համակրելի բժիշկ Շ. Քրիսեանի առաջին դասախօսութիւնն էր ասիկա ու արդէն կը տեսնենք իր մէջ պահանջուած լրջութիւն, հանդարտ, ինքնավստահ շեշտով և մաքուր հայերէնով խօսելու հաճելի կերպ և գիտական չոր տուեալները հետաքրքրական դարձնելու և տեղ տեղ իր ըսածները համեմելու շնորհ։

Բանախօսութեան ամփոփումը կարելի չէ տալ քանի մը բառով՝ այստեղ։ Բժշկագիտական նոր կոչուած է ներծոր գեղձերու արտադրած նիւթերու (հորմոն) մասին արդի ծանօթութիւնը։ Կ'ըլլան տակաւին ամենօրեայ յայտնութիւններ ու տա՛յաւ կը տարածուի հորմոններու գործածութիւնը որ թէեւ հրաշք կը գործէ, բայց չափազանցուած պարագային և առանց բժիշկի հսկողութեան կրնայ շատ լուրջ հետեւանքներու տեղի տալ, մահացո՛ւ ըլլալ նոյնիսկ,

Իբր ընդհանուր օրէնք, պէտք չէ որեւէ դեղ գործածել առանց բժիշկի արտօնութեան, մինչև իսկ ամենէն ժողովրդական դեղահատը՝ «ասփիրին»ը։ Որովհետև «անվնաս» կարծուած դե՛ղն անգամ ունէր իր լուրջ վտանգները, քանի որ մարդկային կազմը կը տարբերի անձէ անձ։

Յարգելի բժիշկը գգուշացուց մանաւանդ երիտասարդները որպէսզի նիհարցնող դեղեր չգործածեն բնաւ։ Շեշտեց թէ մկանային հիւսուածքները կը հիւծին այդ տեսակ հորմոն դեղերու իբր արդիւնք և մարմինին մէջ կուտակուած ճարպը կը մնայ գրեթէ անփոփոխ։ Աւելին, որևէ նիհարցնող հորմոն կրնայ մահ պատճառել ենթակային։

Մօտ մէկ ու կէս ժամ տեւող բժ. Շաւարշ Քրիսեանի դասախօսութիւնը արժանացաւ ներկաներու ջերմ գնահատանքին։

Վարչութեան կողմէ շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ՝ Պ. Սիսակ Շալճեան շնորհաւորեց երիտասարդ բանախօսը և մաղթեց անոր յաջողութիւն և նոր նուաճումներ, բա՛ն մը՝ որ մե՛ր ալ սրտագին մաղթանքն է։

23–2–64 ԱՅԲ ՏԻՈՒՆ

Ծ.Խ.— Նախորդ թիւով տրուած էինք Ա. Շահմուրատեանին՝ նուիրուած Ասուլիսին տեղեկատուութիւնը՝ ուր պէտք էր յիշուէր, թէ Մօ. Յակոբեանի հրաւէրով յայտագրէն դուրս ելոյթ ունեցան նաեւ մեծ երգիչին ժամանակակիցներէն երգիծանկարիչ Ալ. Սարուխան եւ երգիչ Պարոյր Սարգիսեան։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ (Շար. Ա. էջէն)

Հայեկան և բարոյական վիճակներուն դարման, վերանորոգում և ծաղկում բերող Նոյան ու իր արուեստը՝ ընկերային բարձրորակ ազդակ է միանգամայն։ Սեղծիչ և արարչագործ՝ խաղաղութեան, եղբայրութեան և համագործակցութեան նուիրական խտականութեանց։

Այդ խաղաղութիւնը, եղբայրութիւնը և միութիւնը, որոնց լայն գիծերը բացուեցան կովկասեան ժողովուրդներու առջև՝ Սայաթ-Նովայի ժամանակ և անկէ ետք, մինչև այսօր,— դեռ կըրնան փարակիչ դառնալ. ընդունելի և տրամաբանակա՛ն է, ցանկալի՛ և գեղեցի՛կ է որ դառնան փարակիչ։ Եւ մարդիկ նուիրուին մի՛այն ու միայն աշխատանքի, ստեղծագործութեան և վայելքի։

Իր թախծութեամբը կառուցողական, իր իմաստութեամբը ազնուացուցիչ և իր խանդավառութեամբը կենսաբար Սայաթ-Նովան,— որուն երգերը աննախընթաց տարածում ունեցան այս տարի, և որոնք դեռ պիտի ըմբոշխնենք մեր գիրքերուն ու թերթերուն մէջ և մեր բեմերէն ու տուներէն — անմահ էր արդէն և պիտի մնայ։ Բայց անոր երկուքուկէս դարեան այս յոբելեանովը, ան կը վերածուի մեր առօրեան եւս լեցնող մի՛շտ ներկայ մեծ արժէքի, ազնիւ բարձրորակ մտքի, պարծանքի յաւերժական առարկայի և առաջնորդող անդաւաճան սատղի։

Պատի՛ւ Սայաթ-Նովա մեծ հանճարին։ Պատի՛ւ զայն ծնող ժողովուրդին և փա՛ռք անոր արժանի մնացող սերունդներուն։

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
(Շար. Ա. էջէն)

լիութիւնը և անոր բարիքները՝ աշխարհը հաւասարակշռող ուժերուն մէջտեղ։ Յայտնեց իր համակրանքը ու բարեկամութիւնը՝ իրենց անկախութեան համար պայքարող ժողովուրդներուն և դիրք ճշդեց կայսերապաշտներուն ու Իսրայէլին օժանդակող երկիրներուն հանդէպ, ինչպէս Թուրքիան։ Կիպրոսի մարտնչումը ողջունեց և յոյս յայտնեց որ շուտով կիպրացիք պիտի ստանան իրենց իրաւունքը, հողային միասնութիւնը։ Խօսեցաւ Լիպիոյ ապագային, Իրաքի իրականութեան և Սուրիոյ դէպքերուն մասին։ Ցաւ յայտնեց 1956ի վատ յարձակման զոհին ծառայող ապիրատներուն համար։ Ու յայտնեց, որ ուխտ ըրած է պահել արաբական կոռովը՝ իր բարձրութեան վրայ։

Նախագահին այս ճառը մեծ ընդունելութիւն գտաւ արաբ երկիրներու մայրաքաղաքներուն մէջ և բարեկամ երկիրներու ռատիօ կայաններէն։

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

Կսկիծով կ'արձանագրենք, որ Հալէպի մէջ Դեկտ.ի վերջը մահացած է Հնչակեան վեթերան ընկեր ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍՎԱՃԵԱՆ։

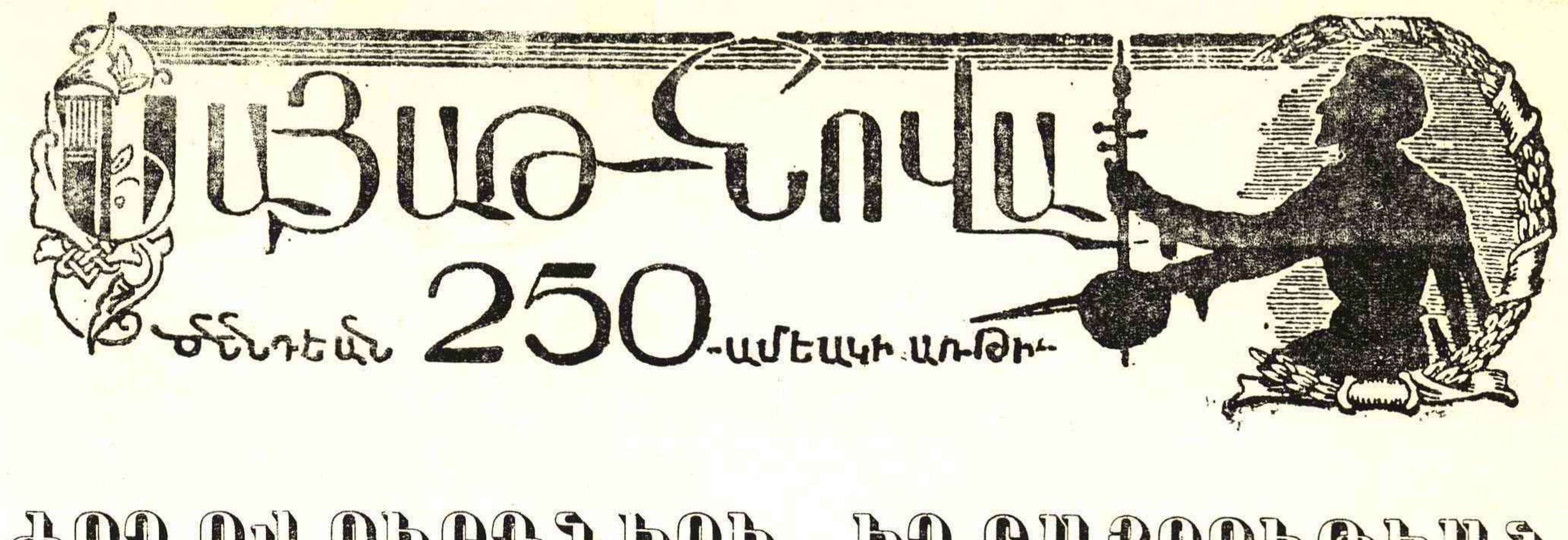
Դարձեալ, տխրութեամբ կը տեղեկանանք, որ Զահլէի մէջ Փետր. 5ին իր մահկանացուն կընքած է Հնչակեան հին ընկեր ԵՂԻԱ ՊՈՅԱՃԵԱՆ

Վերջապէս, վիշտով կարդացինք «Արարատ»ի մէջ, որ Դամասկոսի մեր գործօն ընկերներէն ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԼԱԼԷԵԱՆ եւս առյաւէտ բաժնուած է մեզմէ 14 Փետր. 1964ին։

Մեր զգացուած ցաւակցութիւնները կը ներկայացնենք սգակիր այս ընկերներու ընտանիքներուն եւ այդ շրջաններու մեր ընկերական մարմիններուն։

Պիտի անդրադառնանք անոնց կեանքին ու գործունէութեանց։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍԻՐՈՅ ՄԵԾ ԵՐԳԻՉԸ

Հայ աշխարհիկ բանաստեղծութեան բարձր ու չողչողուն գագաթներից մէկն է հանճարեղ Սայաթ-Նովան, որ բարձրացաւ մռայլ միջնադարից և լուսեղէն կոթողի նման իր լոյսը սփռեց խաւար իրականութեան վրայ։ Այդ լոյսի տակ է, ահա, որ երևան են գալիս 18րդ դարի ֆէոդալական կարգերի բոլոր խոցելի կողմերը՝ սոցիալական անհաւասարութիւնը, ագահութիւնը, ագիտութիւնը, մարդկային ու ժամապատուութեան ոտնահարումը։

Սայաթ-Նովայի ստեղծագործութիւնը գեղարուեստական ու ու հասարակական մեծ արժէք ունի։ Նրա նիւթը իր դարի հասարակական յարաբերութիւններն են։ Ինքը՝ բանաստեղծը ճիշտ է բնորոշել իր դերը՝ խալխի նոքար։ Ժողովրդին ծառայելը նրա միակ տենչը եւ հպարտութիւնն է։ Եւ նա դառնում է իր սիրած խալխի ուսուցիչը, բարի ամը, տըրխբունը։ Իր խաղերում նա բացայայտել է անարդարութիւնն ու անհաւասարութիւնը, պատկերել է աշխատաւորի դառն, իրաւազուրկ վիճակը, միաժամանակ իր բողոքի ձայնն է բարձրացրել մռայլ իրականութեան դէմ։

Վուրըն աղքաս, վուրըն օսկով մէ
զանգին.
Մէկին դամ ու վայել, մէկին՝ ցաւ
ու սուք...

Մարդը գնահատւում էր ոչ թէ իր բարեմասնութիւններով, այլ հասարակական դիրքով, հարըստութեամբ, նոյնիսկ հագուստով.

Ում հագին ճին շալ ին տեսնում,
Էլ չին ասում, թէ սա ով ա...

Կորչում, ոչնչանում էին արդարն ու ազնիւը, նրանց տեղ թագաւորում էին սուտն ու կեղծիքը.

Ղուրբս էնդու ճամփայ չի գընում,
Շատացիլ է խալխի սուտըն...

Այս տխուր վիճակից ելք չի գտնում մեծ բանաստեղծը, բաւարարւում է միայն իր խուլ բողոքն արտայայտելով։ Ո՞ւմ դիմէր, ո՞ւմ պատմէր իր ցաւերը. համատարած անտարբերութիւն էր մարդու նկատմամբ.

Հէքիմ ու դաստասան չկայ, մէ
դրուստ աղալաթ չկայ,
Մէ մարթ չըկէր՝ ազատիլ էլ,
Սայաթ-Նովէն դարին մընաց։

Բանաստեղծին պարուրում է յուսահատութեան ամպը, յուսերես մի զգացում, կարծէք նա յոգնել է ամէն ինչից։ Այս հոգեվիճակն իր գեղարուեստական դրսևորումն է գտել նրա հայերէն խաղերից մէկում.

Աշխարըս մէ փանջարա է,—
Թաղէրումէն բէզարիլ իմ,
Մըտիկ տուողն կու խուցվի,—
Դաղէրումէն բէզարիլ իմ,
Էրէկ լաւ էր, կանց վուր էս օր,—
Վաղէրումէն բէզարիլ իմ,
Մարթ համաշա մէկ չի ըլի,—
Խաղէրումէն բէզարիլ իմ...

Բէզարել է բանաստեղծը իրականութիւնից միայն, սակայն նա յոռետես չէ, սիրում է մարդուն, հաւատում է նրան, տանջւում է մարդու համար, նրա ապագայի համար, միայն նամարդից է բէզարել.

Մարդի համար ախ իմ քաշում,
Նամարդից իմ բէզարիլ...

Իր փիլիսոփայական, խոհական տողերում բանաստեղծն յաճախ է անդրադարձել նամարդի և մարդի, չարի և բարու հարցին, սակայն գրեթէ ոչինչ չի առաջարկել չարի դէմ պայքարելու համար։ Ընդհակառակը, քարոզել է չհակառակել չարին, չարութեան, վատութեան դիմաց լաւութիւն անել.

Ով քիզի լիղի պարզեւէ,
Դուն տուր շաքար, Սայաթ-Նովա...

Մեծ հումանիստը միշտ դէպի լաւն ու բարին է ձգտել, խրատել է խալխին ազնիւ ու վեհ գաղափարներ՝ սիրել լոյսն ու գիտութիւնը, օգնել ու կարեկցել թըշուառին, լինել հիւրասէր, ազնիւ, առաքինի և այլն։

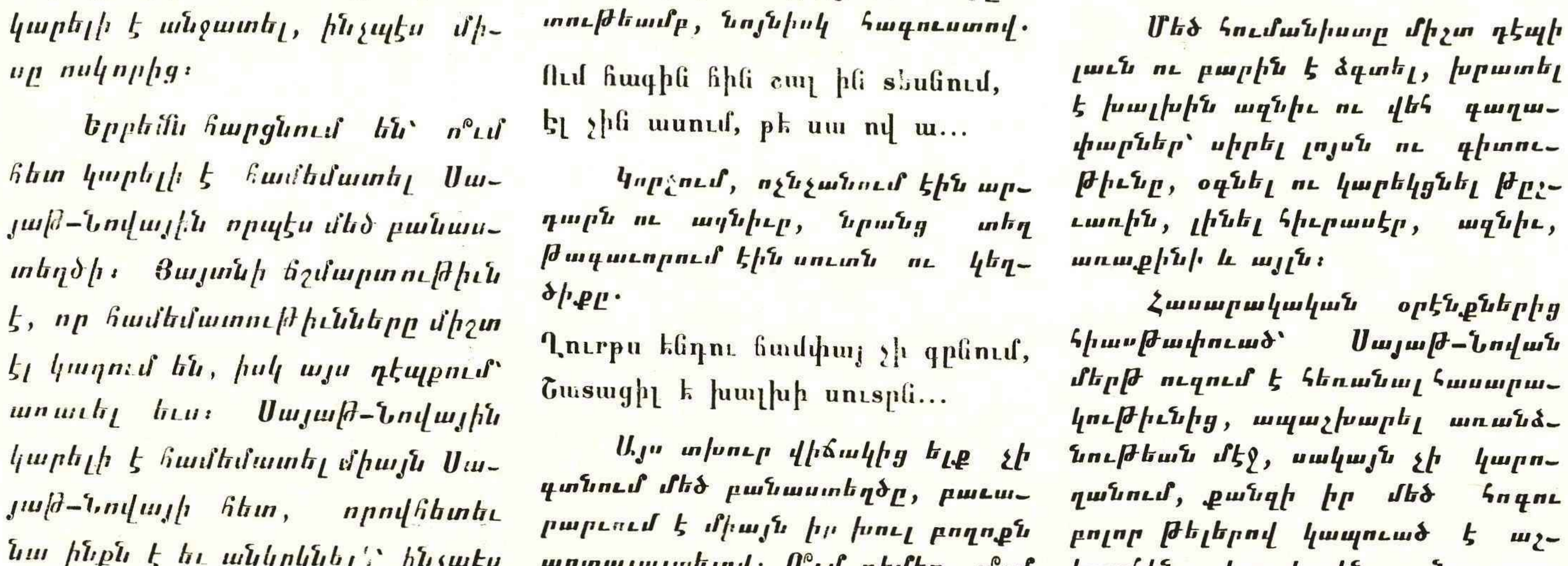
Հասարակական օրէնքներից հիասթափուած՝ Սայաթ-Նովան մերթ ուզում է հեռանալ հասարակութիւնից, ապաշխարել առանձնութեան մէջ, սակայն չի կարողանում, քանզի իր մեծ հոգու բոլոր թելերով կապուած է աշխարհին, ժողովրդին... Նա ապրում է հոգեկան մի ծանր երկւութիւն։ Նրա մէջ, ինչպէս մեր միջնադարի այլ բանաստեղծների մէջ, կռուել են հոգեկանն ու մարմնականը, սակայն միշտ նա աշխատել է «հոգու խաթրու մարմնու ունքըը կէս չանել», այլ խօսքով՝ չմոռանալ մարմնական վայելքը։ Քուչակի և Նաղաշ Յովնաթանի նման նա հոգեկան բաւականութիւն որոնեց սիրոյ մէջ և դարձաւ ամենամեծ սիրերգու բանաստեղծը միջնադարում։ Սէրն է դառնում նրա ուղեցոյց աստղը, երջանկութեան աղբիւրը։ Միայն սիրոյ շողերով է նայում կեանքին, չկայ նրա համար ուրիշ արև, ուրիշ լոյս, քան իր սիրոյ առարկայի դէմքը, չկայ այլ բոյր, քան գոզալի բոյրն... Բանաստեղծին սէրը լեռնային աղբիւրի պէս մաքուր է, ջինջ ու անապական։ Ոչ Քուչակի և արևելեան պոէտների մարմնաբաղձ, տրփական զգացմունքն ունի, ոչ էլ Յովնաթանի ուրախ, ինքնագոհ՝ փոխադարձաբար սիրուած մարդու կենսախնդութիւնը։ Նա սիրոյ զգացմունքն արտայայտում է «այնքան մեղմ ու անվրդով խաղաղութեամբ, որ նրա սէրը նման է ընկերութեան, ըն եղբայրութիւնը սիրոյ...» ինչպէս կ'ասէր Թումանեանը։

Սէրը մեր բանաստեղծի համար ամենանուիրական զգացումն է։ Սիրոյ համար նա պատրաստ է զոհաբերելու ամէն ինչ, անգամ կեանքը։ Ոչ մի ուժ չի կարող ետ պահել նրան իր սիրեցեալից՝ ոչ Շահը, ոչ մահը, ոչ էլ Բաղիփի տուած ահը.

Ջիմ քաշուի էկած մահէմէն,
Բաղիփի տուած ահէմէն,
Թէկուզ ռաղամ գա Շահէմէն՝
Եար չիմ տա, չիմ հեռացնի քիզ քու
Եարէմէն, բարէքարէմէն...

Սակայն սիրոյ վայելքը չի տենչում երգիչը, նրա համար երջանկութիւն է սիրոյ տուայտանքը։ Շատ քիչ բան է պէտք պոէտի հոգեկան բաւականութեան համար՝ մի ժպիտ, մի կաթիլ արտասուք,

(Շար. տես էջ 6)

ԱՌՆԱԿԱՆ, ԻՄԱՍՏՈՒՆ, ԳՈՒՆԱԳԵՂ...

(ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՆ ՈՐՊԷՍ ԵՐԳԱՀԱՆ)

Որպէս երգահան ես առանձնապէս կանգ եմ առնում Սայաթ-Նովայի երաժշտութեան վրայ։ Մեծ աշուղին աւելի մօտիկից գիտեմ եւ ընկալում եմ նրա հանճարեղ մեղեդիներով։ Այդ երկարաւուն մեղեդիները ոչ միայն գեղեցիկ են իրենց հնչողութեամբ, այլեւ հարուստ են բազմազան տրամադրութիւններով եւ յաճախ իրենց յուզական ուժով ուղղակի ցնցում են ունկնդրին, թէկուզ եւ կատարումը լինի միաձայն։ Անմոռանալի է Սայաթ-Նովայի երգը։ Այնքան անմիջական է ու ազդեցիկ, որ անջնջելիօրէն տպաւորւում է յիշողութեանդ մէջ, դառնում հոգուդ սեփականութիւնը։ Մի անգամ լսելուց յետոյ, ոչ միայն չես կարող մոռանալ, նոյնիսկ ուզես դուրս գցել գիտակցութիւնիցդ, այլեւ ակամայ կը շարունակես երգել մտքումդ եւ կ'ուզենաս աւելի լսել։ Միայն իսկական երաժշտութեանն է յատուկ այդ տպաւորիչ երգը։

Երբեմն հարցնում են՝ հայկակա՞ն են Սայաթ-Նովայի եղանակները։ Ես անվարան կ'ասեմ. այո՛, հայկական են, որովհետեւ Սայաթ-Նովան մերն է, եւ նրա երգերն ապրում են մեր սրտին մէջ։

Երբեմն հարցնում են՝ Սայաթ-Նովան որքանո՞վ է երաժիշտ։ Ես անիմաստ եմ գտնում այդ հարցը, որովհետեւ Սայաթ-Նովայի բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը մի անքակտելի ամբողջութիւն են, եւ դրանք անկարելի է անջատել, ինչպէս միսը ոսկորից։

Երբեմն հարցնում են՝ ո՞ւմ հետ կարելի է համեմատել Սայաթ-Նովային որպէս մեծ բանաստեղծի։ Յայտնի ճշմարտութիւն է, որ համեմատութիւնները միշտ էլ կաղում են, իսկ այս դէպքում՝ առաւել եւս։ Սայաթ-Նովային կարելի է համեմատել միայն Սայաթ-Նովայի հետ, որովհետեւ նա ինքն է եւ անկրկնելի՝ ինչպէս ամէն մի մեծ արուեստագէտ։

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ԵՍ ՔՈ ՂԻՄԱԹԸՆ ՉԻՄ ԳԻՏԻ

Ես քո ղիմաթըն չիմ գիտի՝
Ջավահիր քարի նըման իս.
Տեսնողին մէջլում կու ճինիս՝
Լէյլու դիդարի նըման իս։

Աշխարհումըս իմըն դուն իս,
Բիմուրվաթ իս, մուրվաթ չունիս...
Պըռոշներս նաբաթ ունիս,—
Ղանդ ու շաքարի նըման իս։

Ադամ պիտի՝ քարիփա սաէ,—
Ակռէքըս էազուք ալմաս է,
Ռանգըս փըռանգի ատլաս է,—
Զար-ղալամքարի նըման իս։

Մազերըս նման ռէհանի,
Դուն ուրիշ խիալ մի անի,
Ռա՛հմ արա, ճոքիս մի հանի,
Մուրվաթով էարի նըման իս։

Վո՞ւնց դիմանամ էշղափ չարին՝
Աչկեմէս կաթում է արին,
Սայա՛թ-Նովա, նազլու էարին՝
Դըրած ճոքարի նըման իս։

ՈՒՍՏԻ ԳՈՒՔԱՄ՝ ՂԱՐԻԲ ԲԸԼԲՈՒԼ

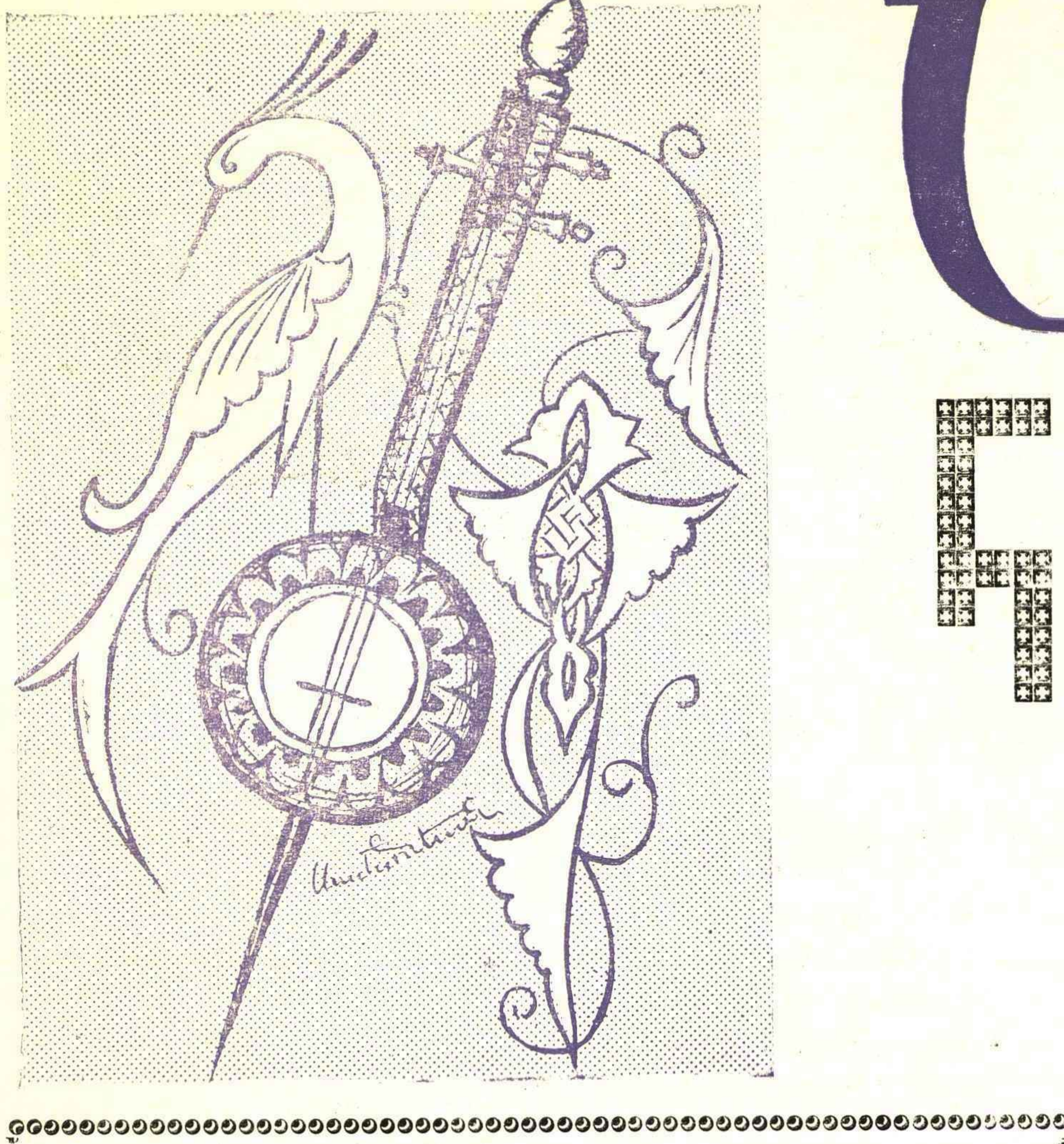
Ուստի՞ գուքաս, ղարիբ բըլբուլ,
Դու մի՞ լացի լի, ես եմ լալու.
Դու վարթ պըտռէ, ե՛ս գոզալին.
Դու մի լաց լի, ե՛ս իմ լալու.

Արի՛ — բըլբուլ, խօսի՛ բառըն,
Օխնըվի քու էկած սարըն,
Քի վարթն էրից, ինձ իմ եարըն,—
Դու մի՛ լաց լի, ե՛ս եմ լալու։

Ման իմ գալի դիլդարի հիտ,
Վունց ղարիբ բըլբուլ խարի հիտ,
Դու վարթի հիտ, ես եարի հիտ,—
Դու մի՛ լաց լի, ե՛ս իմ լալու։

Սալբուի նըման կանաչ իմ,
Ե՛կ խօսի, ձայնիտ նանաչիմ.
Դու վա՞րթ կանչէ, ես եա՞ր
կանչիմ,
Դու մի՛ լաց լի, ե՛ս իմ լալու։

Ղարի՛բ բըլբուլ՝ ձայնըդ մալում,
Ես ու դուն էրվինք մէ հալում.
Սայաթ-Նովէն ասաց՝ զալո՛ւմ,
Դու մի՛ լաց լի, ե՛ս իմ լալու։

ՍԱՅԱԹ-ՆՈ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՆՈՎԱՆ

Հալէպցի հօրմէ եւ Հաւլաբարցի (Թիֆլիս) մօրմէ սերած Յարութիւն Սայադեանը, որ Սայաթ-Նովա անունով երեւան եկաւ ԺԸ. դարուն իբրեւ բանաստեղծ-աշուղ, յեղափոխականի խառնուածք ունեցող անձնաւորութիւն մըն է։

Իր կենսագիրները, նաեւ բոլոր Նովայագէտները, կը պատմեն իր արկածալից կեանքը իրական եւ հարազատ մանրամասնութիւններով։ Եւ այնտեղ մենք կը տեսնենք, որ եթէ Սայաթ-Նովայի շրթներուն վրայ չծաղկէին բառերը եւ քաղցրալուր ձայներ չթրթռային անոր չէմանչէին լարերուն վրայ, յանձին Նովայի մենք անպայման պիտի ունենայինք յեղափոխական գործիչ մը, որ զէնք պիտի վերցնէր յետադիմութեան, բռնակալութեան, իրենց նիւթովը մարդոց հոգիները ստրկացնող դասակարգին ու մարդիկը առող, ոչնչացնող չարութիւն դէմ։

Իր պատմութիւնը, որ անցած է Հաւլաբարի մէջ, ինչպէս եւ իր երիտասարդութիւնը, զոր ան ապրած է մեկնելով մինչեւ Հնդկաստան, լեցուն են վերիվայրումներով։ Սէր՝ կոզալի եւ ընկերոջ պայքար՝ հացի եւ գինիի համար, մարտնչում՝ արուեստի մէջ յաղթութեան ի խնդիր (իր մրցումները ժամանակակից աշուղներու հետ), բախում՝ ընկերային անհաւասարութեանց եւ անարդարութեանց հետ, երգով նուագով եւ գործնապէս ալ։

Գէորգի իշխանի հորտ է դարձեր Նովա եւ վրաց արքայ Հերակլ Բ.ի արքունի երգիչը։ Ողբերգական երեւոյթ է սա, որուն չէր կրնար հանդուրժել Նովայի ըմբոստ հոգին։ Եւ ասիկա ցոլացած է իր երգերուն մէջ՝ բազում առիթներով։

Այդ ակնարկութիւններուն կամ հաստատումներուն համար, իր երգերուն ընդմէջէն, Նովա հալածանքի առարկայ է եղած։ Դաւերու է ենթարկուած։ Տառապած է, բայց չէ պարտուած։

«Թող ինձ ազատ» երգելէ ետք, իր խրատական տաղերուն մէջ առիթը չէ փախցուցած ծաղկելու կեղծիքը, շահագործումը, անարդարութիւնը, բռնակալութիւնը։ Խոնարհ եւ զրկուած դասակարգին հանդէպ իր սէր-պաշտպանութիւնը չէ սակարկած։

Իր ազգային եւ մարդկային արժանաւորութիւնը պահած է՝ հաւատարիմ մնալով իր սկզբունքներուն եւ աւանդութիւններուն։ Ու ատոր համար ալ զոհ գացած է զինք կրօնափոխ ընել ուզող տաճիկ ջարդարարներու եաթաղանին։

Նովայի հայերէն, վրացերէն եւ ազերի լեզուով յօրինած երգերուն բովանդակալից բնագիրներուն խղճամիտ ուսումնասիրութեամբը դիւրաւ կարելի է հանել յեղափոխականին դիմանկարը եւ զայն օրինակ ընծայել մեր սերունդներուն։ Ծուռն ու անարդարը, կեղծն ու ընչամոլը, մարդ էակին հանդէպ յարգանք ու սէր չունեցող՝ անպայման ծաղկուած են անոր երգերուն մէջ, մերթ զայրոյթի, մերթ երգիծանքի եւ մերթ ալ աղեկէզ ցաւի արտայայտութիւններով։

Աշուղական իր բովանդակ պարզութեան եւ քնքշութեան մէջ, շատ դիւրութեամբ կարելի է տեսնել Սայաթ-Նովա ըմբոստ մարդն ու յեղափոխականը վասն նարի եւ կոզալի, վասն գիրի ու ղալամի, վասն աղքատի եւ ճիւրի, վասն վանքի եւ անապատի, ու վերջապէս՝ վասն խալխի եւ խաղաղութեան։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԱՉՔԻ ԼՈՅՍ

Խօսք մը ունիմ թախանձագին, մտի՛կ ըրէ, ո՛վ աչքի լոյս:
Սրտիս մէջ վառ կարօտ ունիմ, քու տենչըդ բառով, աչքի լոյս.
Քեզ ի՞նչ վաս բան եմ ըրեր որ կը կենաս խըռով, աչքի լոյս,
Աշխարհս աշխարհով կեցացաւ, լոկ ե՛ս քեզմէ՝ սո՜վ, աչքի լոյս.

Մի՞թէ ոչ ոք եար չէ սիրած, աս ի՞նչ ըրիր, լսէ՛ աղուոր.
Սէրդ ըրաւ զիս խենդագար, կը թափառիմ հըրատոչոր.
Այս ցաւէն ոչ ոք չքաշէ, չի՛ դիմանար շիթին անոր.
Սիրտս լուրի պէս խոռվեցիր. սիրոյդ կրակով, աչքի լոյս:

Բարեկամներս ըրիր ոսոխ, ալ ի՞նչ յուսամ չարկամներէս.
Անցած օր չեմ նեմարեր՝ նիզերուս մէջ իմ դառնապէս.
Աստուած վկայ, խիստ դժուար է, գլուխս ի՞նչ կէ պ ազատեմ ես.
Փոքրիկ նաւու նման եմ ես, քու սէրդ է՝ ծո՛վ, աչքի լոյս:

Կ'ուզեմ բանալ ես բերանս՝ ըսել տաղեր ներբողական.
Տաս տարի է՝ ես կը շրջիմ գերբ պատուիրակ արքայական.
Սազը ձեռքս, դարիպի պէս, եօ՛թ տարի ալ ես ման կուգամ.
Գո՛ւն ես սիրած Շահնամամս, ալ ապրիլ ինչո՞վ, աչքի լոյս:

Թո՛ղ ես հազար վէրք ունենամ, ես սրտիս մէջ «ա՜հ» չեմ ըսեր.
Քու ձեռքդ է իմ վրձինս, ա՛լ ես ուրիշ Շահ չեմ ըսեր.
Սայաթ-Նովան ըսաւ՝ անգո՛ւթ, ես այն մահուան մա՛հ չեմ ըսեր,
Միայն թէ դո՛ւն իմ վրաս լաս, մազըդ շաղ տալով, աչքի լոյս:

Արեւմտահայերէնի վերածեց
ՀՄ. ՇԷՄՍ

ՍԱՅԵԱԹ-ՆՈՎԱՅ

[illegible]

ԳԷՈՐԳԵԱՅ ԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

[illegible]

ՄՈՍԿՎԱ
[illegible]
1852

Նովայի երգերու գիրքին Ա. տպագրութեան տիտղոսը

★ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ ★

Ջուլակը հալէպցի մահտեսի Կարապետի եւ հաւլաբարցի Սառայի, Սայաթ-Նովա ծնած է Թիֆլիսի մէջ, 1712ին։ Աւազանի անունով՝ կը կոչուի Յարութիւն, իսկ Թիֆլիսցիներու բարբառով՝ Արութին։ Անիկա եղած է խելօք ու ուշիմ տղեկ մը։ Պատանի տարիքին՝ եղած է աշկերտ ջուլհակի մը քով եւ քիչ ատեն ետք գործիք մը հնարելով կտաւը հիւսած է սենեակի մէջ, փողոցը հիւսելու տեղ, ընդհանրացած սովորութեան համաձայն։

1730ին՝ Արութին ճանչցուած աշուղ մըն է արդէն, մէջլիս կը մտնէ իր մրցակիցներուն հետ եւ իր արագ աճող համբաւը զինքը կը տանի պալատ, իբր արքունի գուսան վրացիներու Հերակլ Բ. թագաւորին, իր չունքուրով ու երգով հմայելով նաղարախանայի (տաղաւար) բնակիչները։ Սակայն նախանձն ու պալատական սադրանքները, ինչպէս նաեւ թագաւորին քրոջ՝ Աննային հանդէպ տածած ջերմ սէրին յայտնութիւնը, Սայաթ Նովայի պալատէն հեռացուելուն պատճառ կ'ըլլան:

1759ին՝ կ'ամուսնանայ Շահվերդենց Մարմար անուն աղջկան հետ եւ կը բախտաւորուի չորս զաւակներով, — Մելիքսէթ, Օհան, Սառա եւ Մարիամ։ Կինը կը մեռնի վաղահասօրէն, 1768ին, եւ կը թաղուի Խոջիվանքի մէջ։

1766ին, Սայաթ-Նովա կախ ատանի համար քահանայ կը ձեռնադրուի, Տ. Ստեփանոս անունով, իսկ կնոջը մահէն վերջ զինքը կը տեսնենք Հաղպատի վանքին մէջ, իբր չուշտակ վարդապետ, լուսարարի պաշտօնով, որուն մասին իր տաղերէն մէկուն մէջ կ'ըսէ.

Հաղպատի լուսարար Սայաթ-Նովեն իմ,
Մէ կանթիղս վառելու ձէթ չունիմ:

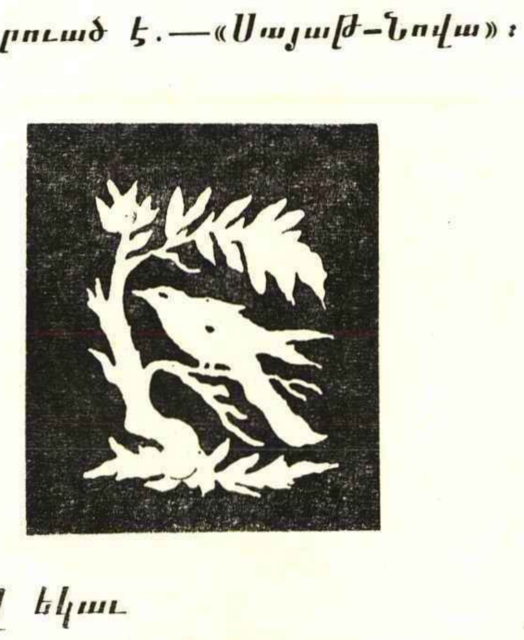
1795ին, Աղա Մահմէտ կը յարձակի Թիֆլիսի վրայ. Ստեփաննոս վարդապետ կը փութայ հոն, ապահովութեան համար իր զաւակները կը ղրկէ Մոզդոկ, եւ ինքն ալ կ'ապաստանի Ս. Գէորգ եկեղեցին։ Պարսիկները կը գրաւեն քաղաքը, կը ստիպեն որ եկեղեցին ապաստանած անձերը հաւատափոխ ըլլան. անոնցմէ ծերունազարդ վանականը, 83 տարեկան, կը մերժէ, որով կը սպաննեն տեղւոյն վրայ, 11 Սեպտեմբեր 1795ին։ Կը թաղուի եկեղեցիին հիւսիսային պատի դուռին տակ։

Սայաթ-Նովայի մարտիրոսութենէն 120 տարի ետք, երբ իր հանճարին կայծը կրկին բռնկած էր Կովկասի մէջ եւ մանաւանդ հայ մտաւորականութեան սիրտին խորը, 1915 Մայիս 15ին յուշարձան մը կը կանգնեն իր գերեզմանին վրայ, նախաձեռնութեամբ Յովհաննէս Թումանեանի եւ նկարիչ Գէորգ Բաշինջաղեանի, ասոր բացումին ներկայ կ'ըլլան հոծ թիւով Թիֆլիսցիներ, ջուլհակներ եւ մտաւորականներ, իրենց կուրծքին վրայ կարմիր վարդեր կրելով։ Ողը կը վերցուի, ու յուշարձանին վրայ ուխտաւորները կը կարդան գուսանին սա իմաստալից տողերը.

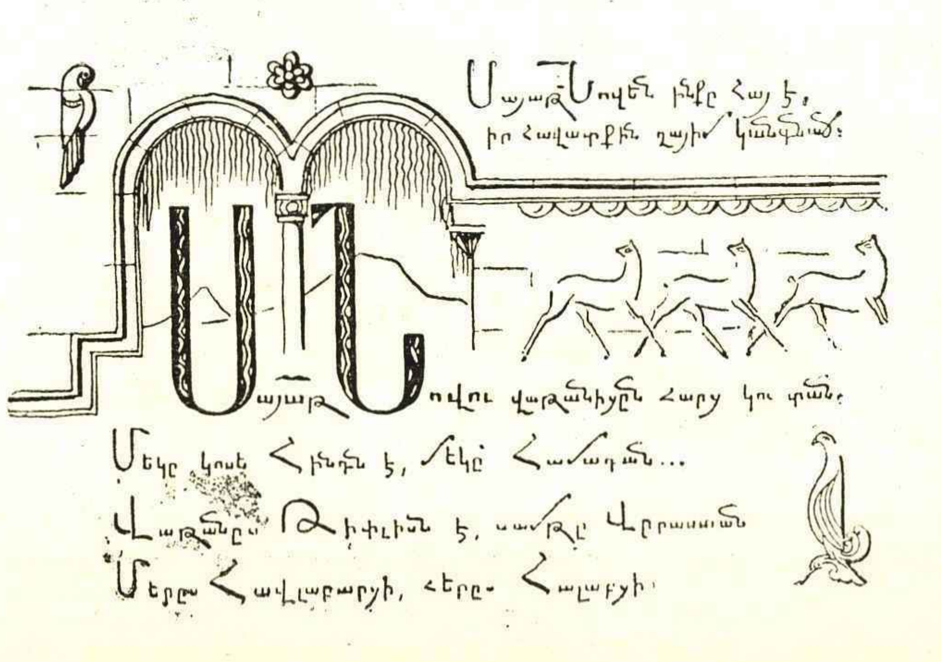
Ամէն մարթ չի կանա խմի՝ իմ ջուրն
ուրիշ ջրեն է,
Ամէն մարթ չի կանա կարթա՝ իմ
գիրն ուրիշ գրեն է.
Բունիաթս աւազ չիմանաս՝ քարափ
է, քարուկրեն է...

Հանդիսութեան վերջաւորութեան, անոնք իրենց վարդերը կը նետեն բանաստեղծին շիրիմին վրայ, կազմելով գեղեցիկ ծաղկեբլուր մը...։

Անցեալ տարի, 12 Մայիս 1963ին, Սայաթ-Նովայի ծննդեան 250ամեակի ուրախ առիթով, նոյն տօնահանդէսը կրկնուեցաւ, նորէն կարմիր վարդեր ցանուեցան իր գերեզմանին վրայ եւ դրուեցաւ յուշատախտակ մը, որուն վրայ վրացերէն եւ ադրբեջաներէն լեզուով գրուած է.—«Սայաթ-Նովա»։

Խաղով եկաւ
Ախով գնաց Սայաթ Նովան.
Երգով եկաւ,
Վէրքով գնաց Սայաթ Նովան.
Սիրով եկաւ,
Սուրով գնաց Սայաթ-Նովան.
Սիրով մնաց Սայաթ-Նովան:

1913 ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

…ՎԱ 250 ԱՄԵԱԿ

ԻՆՉՈՒ ՄԵՐ ԱՄԵՆԷՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՇՈՒՂԸ

Ոչ իրմէ առաջ, ոչ ալ իրմէ վերջ ունեցած ենք ժողովուրդէն ա՛յնքան սիրուած, երգուած աշուղ մը:

Նահապետ Քուչակ, Յովհաննէս Թլկուրանցի, Նաղաշ Յովնաթան, Ջիւանի, Շերամ, Աշոտ, օրինակ՝ չեն վայելեր սիրոյ ու պաշտամունքի այն համատարած աստիճանը որ Սայաթ-Նովայինն է երկու դարէ աւելի՝ մեր ժողովուրդին լայն խաւերէն ներս:

Սայաթ-Նովայի հանճարեղ Երգը չմնաց մեր ազգային համեմատաբար նեղ ծիրին մէջ: Բազմալեզու իր տաղերգութեան շնորհիւ, Սայաթ-Նովա դարձաւ ոչ միայն մեր այլ և դրացի ազգերու անվիճելիօրէն գերագանց Փուստ ա՛ն՝ որ իր զմայլելի Քամանչայով հիմը դրաւ նաև կովկասեան ժողովուրդներու եղբայրակցութեան:

Դարերը մեծցուցին ժողովուրդի խոնարհ խաւէն ծնած անմա՛հ սիրերգակը, մեր գուսանական բանահիւսութեան մեծագոյն վարպետը՝ որ միաց սիրտով ու հոգիով մի՛շտ ժողովուրդին հետ, երգեց ու ստեղծագործեց ժողովուրդին համար, եղաւ ժողովուրդին ծառան՝ «խալխի նոքար», չխզեց իր կապը պարզ մարդէն, նոյնիսկ երբ մտաւ ապարանքներէ ներս:

Իր Քամանչային լարերը, քաղուած ժողովուրդին սիրտէն, երգ դարձած ու անհունօրէն գեղեցկացած՝ կը վերադառնան ժողովուրդին հոգիէն ներս ու կ՚ապրին այնտեղ: Կրքոտ չէ Սայաթ-Նովայի սէրը, այլ՝ ազնիւ, բարի, մաքուր, խաս, ինչպէս իր Երգը: Եւ ինչ որ խաս է, հարազատ՝ իբր զգացում, ապրում, արժէք ու գաղափար, սիրե՛ց ինք:

Սայաթ-Նովա կը խօսի, կը գուշակարակէ, խրատական կու տայ՝ բարի սիրտով, վեհանձն հոգիով և միտքի խորունկ փիլիսոփայութեամբ՝ յաւիտենական ճշմարտութիւններէ՝ հին իմաստուններու պայծառամտութեամբ ու հարազատ ապրումով. «Աշխարհ քոնն լինի, ի՞նչ պիտիս տանի...»:

Ժողովուրդը Սայաթ-Նովայի խաղերուն մէջ ը գտնէ բացատրութիւնը իր որոշ դժբախտութիւններուն, ցաւերուն որոնք իր սիրտը կը խոցեն:

Խաբուած սիրահարը իր «դարդ»ին խոկութիւնը կը հաւկնայ որովհետև սարե՛րն անգամ կուլան երբ գինք կը լսեն...:

Կեանքի ու մահուան իմաստը կը վերծանէ Սայաթ-Նովա ու երգով կը պատմէ զայն՝ ժողովուրդին: Եւ մարդկային կեղծիքը, ընկերային անարդարութիւնները կը խարանէ անխնայ:

Երբ ըմբռնուի ցաւի մը խոկութիւնը բնոյթը, անպարտելի չ՚ըլլար այլեւս այդ ցաւը ու այս իրականութիւնէն բխած ուժը յաղթանակ մը կ՚ապահովէ մարդուն, որովհետև այս ձևով յուսալքումի չի տանիր զինք:

Մեր ժողովուրդը կը սիրէ Սայաթ-Նովան սիրով մը որ աւելի պիտի մեծցնէ ժամանակը, որովհետև Սայաթ-Նովան կը սիրէ՛ կեանքը, գեղեցիկը. սիրե՛լ կու տայ աշխարհը՝ Երգին միջոցաւ, իր Երգին մէջէն ը պատգամէ կեանքի ու բարոյականի վսեմ ըսկզբունքները, կուտայ խրատականներ՝ որպէսզի սիրե՛նք մեր Մշակոյթը, մեր Լեզուն, կառչինք մեր Հաւատքին:

Սայաթ-Նովայի ծննդեան 250ամեակի մեծաշուք տօնակատարութիւնը Հայրենիքի օրինակով, Արտասահմանի մէջ՝ հոյակապ առիթ մը պէտք է ըլլայ արթնցնելու համար մեր ազգային արժէքներուն հանդէպ թմբիրի մէջ մարդերը, վառելու անոնց հոգիէն ներս կրակը՝ որպէսզի ոչ ոք անմասն մնայ մեր տաղասացութեան ամենէն զմայլելի ու պայծառ դէմքին, ամենէն ժողովրդական և խաս Աշուղին Երգին...:

19-2-1964 ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՆ ԱՊՐՈՒՄ Է ԴԵՌ...

ՆՐԱ 250ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շահզադայի սէրեր մերժող քո հայեվար արին ղուրպան,
Քեզ սէր տուող ու միշտ պաշտող քո հայ «բարեբար»ի՛ն ղուրպան,
Անով երկնած վառ երգերիդ մեռրոպեան սուրբ տառերի հետ
Սիրտեր գերող քեմանչայիդ լալահնչիւն լարի՛ն ղուրպան:

Եթէ այսօր, դու վեր կենաս, գերեզմանէդ գաս լոյս-աշխարհ,
Պիտի լսես երգերդ անմահ որ պահել ենք որպէս նշխար,
«Թամամ աշխարհ»ն կարդել է քեզ քեմանչայի վեհ շահնշա՜հ...
Նրանից կերտած ազաս ու շէն եղբայրական դարի՛ն ղուրպան:

Ճորտասիրոջ զահը դաժան, նարնջաշելով փո՛ւլ է եկե՜լ...
Հին օրերը նոր օրերի անեղ երթին կո՛ւլ են եկել,
Իսկ հայն այսօր մայր-բնութեան անսանձ ուժն է արգելակե՜լ...
Աստղերի հետ խօսող մարդուն մեն մի միստիկ բառի՛ն ղուրպան:

Բիլակն ասաց,— ո՜վ Մեծ Անմա՛հ, քո սէր-արտից հո՛ւր տուր ինձի
Կարօտախտիս զերթ բալասան Անթառ Ակից ջո՛ւր տուր ինձի
— «խալխի» վայել երգեր ե գեմ, կիթառս հնչի հայեվարի՜...
Դամբան դառած «գերեզման»իդ նուրբ-սրբասաշ քարի՛ն ղուրպան:

(Դամասկոս, 1963) ԻՍՕ ԲԻԼԱԿ

★ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ԽՐԱՏՆԵՐԸ ★

(ԲԱՐՈՅԱ-ԽՐԱՏԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԻ ՄԱՍԻՆ)

Սայաթ-Նովայի ստեղծագործութեան մէջ մի առանձին տեղ են գրաւում նրա բարոյա-խրատական երգերը: Այդ քնաւ չի նշանակում, թէ բարոյա-խրատական տրամադրութիւններ կան միայն այդ երգերում: Նրա՝ սիրոյ և սոցիալական բնոյթի գործերում եւս խորիմաստ խրատներ կան, որոնք մեծ հետաքրքրութիւն են ներկայացնում:

Գրելով այդպիսի երգեր, Սայաթ-Նովան, սակայն մերկ բարոյախօսութեամբ չի զբաղւում, այլ իր իւրաքանչիւր մտքի համար գտնում է գեղարուեստական վառ պատկերներ, և հէնց դրանով էլ նրա խրատները, որոնք յագեցուած են ժողովրդական խոր իմաստութեամբ, դաստիարակչական ուժ ու համոզչութիւն են ստանում:

Նրա երգերի հիմքում ընկած է մեծ հումանիստի անսահման սէրը դէպի աշխարհը, մարդիկը: Բանաստեղծը ֆէոդալական դժնի պայմաններում շատ բան է տեսել ու իմացել, նրան վշտացրել են ժամանակի բիրտ օրէնքները, մարդկանց ամբարիշտ գործերը: Սրտի խոր կսկիծով նա նկատել է, թէ ինչպէս ժողովրդի կեանքը գնալով վատանում է, շատանում է «խալխի սուտըն»: Հոգեկան ծանր դրամա ապրող բանաստեղծը, սակայն, հաւատում է մարդուն, չի կորցնում լոյս ապագայի հանդէպ: Դրա համար է, որ նա ջանում է իր խրատներով օգնել մարդկանց, լաւացնել նրանց կեանքը, այն դարձնել գիտակից, պայծառ աչքերով նայել ապագային: Սայաթ-Նովայի խոր համոզմամբ, մարդիկ աշխարհ են գալիս հաւասար իրաւունքներով («Աստուած դիփունանցը մին հոքի էրիտ») ուստի պէտք է յարգուեն այդ իրաւունքները, պէտք է հոգածոյ լինել մարդու բախտին, պաշտպանել նրան: Մարդու կեանքը կարճ է, անցողիկ, բայց նա մնում է յաւէտ իր գործերով. ահա թէ ինչու նա միշտ պէտք է հեռու մնայ այնպիսի արարքներից, որոնք միայն վնաս են բերում աշխարհին: Օգտագործելով ժողովրդական յայտնի ասացուածքը, բանաստեղծը խրատում է՝ «Ինքըտ կընգնիս, թէ ուրիշին հոր փորիս»:

Նա մարդկանց զգուշացնում է.

Վուշ դուն չարին վազե, վուշ էլ չարն՝ քեզ,
Սատանի հիդ ընգեր ըլող չըլիս դուն:

Սայաթ-Նովան մարդուն բարոյական կատարելութեան է կոչում, ցանկանում որ նա լինի մաքուր, ազնիւ, անկեղծ, խիզախ, ճշմարտախօս, միշտ «իստակ» պահի սիրտը, «ամուր հիմնաւոր» հոգու տունը: Եւ ի՞նչ կայ մարդու համար աւելի վսեմ, քան ուրիշին օգնելը, բարի գործ կատարելը, — ընթերցողի հետ խորհում է բանաստեղծը, նրան կոչելով՝ «Դուն լավութին դադիր, խաթիրջամ կուտան»:

Բանաստեղծի խրատների մէջ բարձր ու խրոխտ է հնչում ազատութեան գաղափարը: Ադրբեջաներէն մի երգի մէջ, դրուատելով մարդկանց քաջութիւնը, ազատատենչ բանաստեղծն այսպէս է գրել.

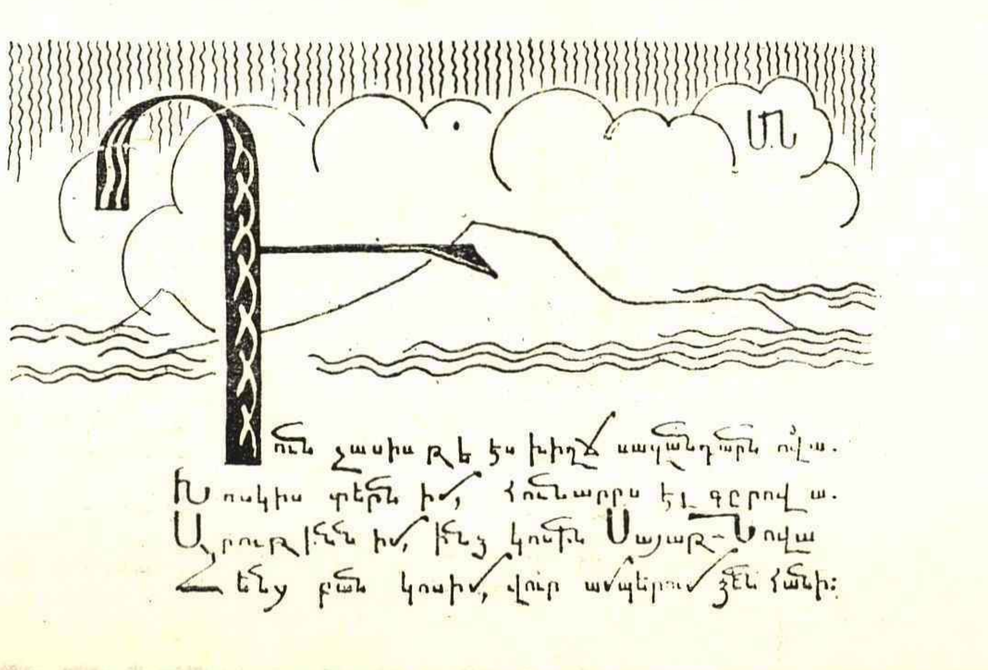
Իգիթն են է, ում աղ-հացն չի հասնի,
Ով ծառս կուլի, կապանքնիր կու կըտըրտի:

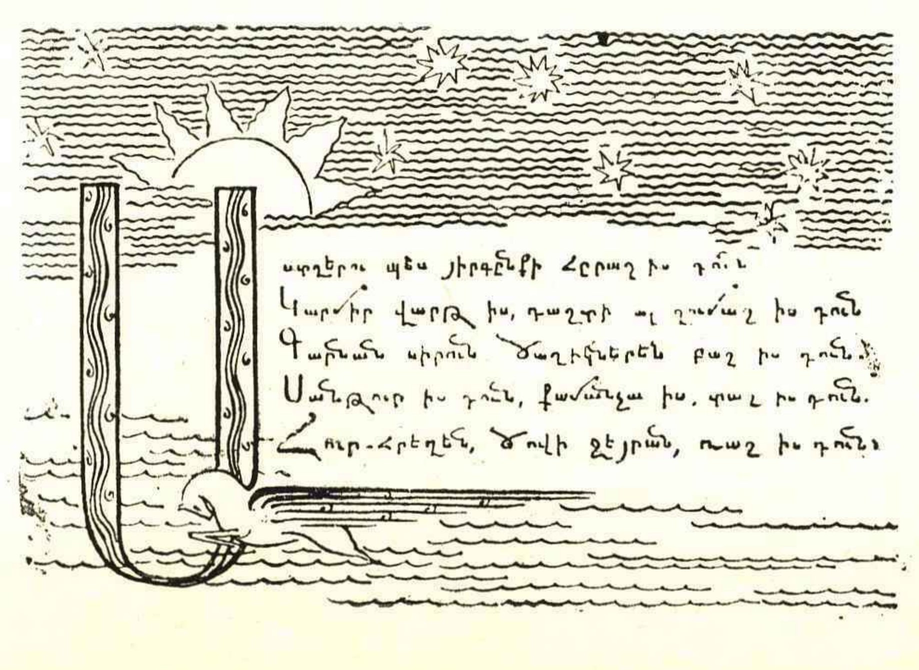
Մեծ բանաստեղծը ուրիշ շատ իմաստուն խորհուրդներ է տալիս մարդկանց՝ սիրել ուսումն ու կըրթութիւնը, «գիրն ու դավթարը», սիրել ընկերոջը, բարի աչքով նայել հարեւանին, չձգտել ուրիշի ունեցուածքին, «հպարտութիւն չանել», ատել նամարդին ու ամբարիշտին:

Սայաթ-Նովայի խրատները իմաստուն են, խորիմաստ: Դրանք գեղարուեստական բիւրեղացման են հասել, թեւաւոր խօսքի, աֆորիզմի վերածուել: Բերենք մի քանիսը. «Դու քո սիրտն իստակ պահէ, եաղի խօսկն ավտալու չէ», «Հայա սիրէ, ադաբ սիրէ, ար սիրէ», «Գիր սիրէ, ղալամ սիրէ, դավթար սիրէ», «Մի ածի խուզի առչիվըն լալ ու գոհար, Սայաթ-Նովա»ևլն.:

Սայաթ-Նովայի երգերը դաստիարակել ու ազնուացրել են շատ սերունդների և կը շարունակեն այդ վսեմ դերը ապագայում եւս:

Ա. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ

ԵՐԳՆ Է ՄՆՈՒՄ

(*Հատուած Պոէմէն*)

Ու երգում էր Սայաթ-Նովան,
Աչքերում ցոլքն հրդեհի.
Ջանգն էր զարկում աւեր մի վանք,
Թնդում տագնապն ամենի,
Այստեղ վրաց ռազմիկների
Թրերն էին կայծակում,
Այստեղ որդիքն Ապշերոնի,
Այստեղ հայեր քաջակուռ:
Հրերի մէջ, սրերի մէջ,
Վիրաւոր սիրտն ի՞նչ անէր·
Ու չոնգուրը կրծքին սեղմեց,
Երգեց երգիչն հանճարեղ:
— Չէ՛, չի մնայ երգը գերի,
Երգչին թէկուզ բանտեն·
Սայաթ-Նովան ասաց մեռի՛,
Մի խոնարհուի չարի դէմ:
Ա՜խ, չեն թողնում որ մարդ ապրի·
Որտեղ սիրտ կայ, էնտեղ բանտ,
Խաքան գեղզալ ու վարդ լինի,
Աշխարհն աւեր անապատ:
Ամբոխի մէջ մօտիկ կանգնած
Լսում էր մի պատանի·
Սայաթ-Նովան տեսաւ յանկարծ,
— Տղաս,— ասաց,— մօտ արի,
Ա՛ռ, վերցրու, չոնգուրը՝ քեզ:—
Եւ պատանին հնազանդ,
Չոնգուրն առաւ, կրծքին սեղմեց,
Ժպտաց երգիչն ալեզարդ···
— Ե՜րգը կ'ապրի, ե՜րգը կ'ապրի,
Զուռնեմ ուրիշ մի կրակ·
Սիրի աշխարհն ու մարդ սիրի,
Սուրը կ'ընկնի ոտքի տակ:

Սիրոյ խօսքը դեռ շուրթերին
Նետի անձրեւ տարափեց,
Բաքան զարկեց պարիսպներին,
Վառօդը սեւ ծուխ կապեց:
Եւ ամբոխը վանքը մտաւ,
Վերջում քայլեց մի ծերուկ,
Շարժւում էր նա արնաբաբաւ,
Արնակարմիր բոցերում···
Սուրը պարզած սարւազն հասաւ,
Երգիչը լուռ ու վսեմ·
— Ծնկի՛, ծերուկ,— դահիճն ասաց,—
Թէ չէ սիրտդ կը կիսեմ:
Երգչի սի՜րտը, երգող սի՜րտը,
Չար էր դարն ու մեղաւոր,
Դահճի ձեռքը միտս էլ ընկաւ է
Եւ հարուածը՝ անողորմ···

* * *

Սայաթ-Նովու գերեզմանին
Թէկուզ մարմար քար է քաշած,
Գերի մնաց սիրտը մահին,
Սրտում մնաց սուրը դաժան:
Մենակ մի օր մի սիրահար
Մրմնջալով երգը նրա,
Մի վարդ բերեց, կարմիր մի վարդ,
Ու դրեց սուրբ շիրմի վրայ···
Ասես հանեց սուրն արիւնոտ,
Ցաւը սրտի անցաւ-գնաց,
Այն վարդի մէջ անուշահոտ
Սայաթ-Նովու երգը մնաց···

ՄԻՔ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

★ ՉՄԱՐՈՂ ԱՍՏՂ ★

Աւելի քան մէկուկէս հազարամեակի գրաւոր անցեալ ունեցող հայ ժողովուրդի գրականութեան պատմութեան մէջ հանդէս են եկել այնպիսի անմահ դէմքեր, որոնք չեն կարող անտեսուել համաշխարհային կուլտուրայի գանձարանում: Մեսրոպ Մաշտոցի և Մովսէս Խորենացու ժողովուրդը Գրիգոր Նարեկացուց և Ֆրիկից յետոյ տուել է միջնադարեան տաղերգուների մի բոյլ, որի մէջ քիչ են առաջնակարգ պայծառութեամբ աստղեր, իսկ սրանց յաջորդներից, ժամանակով մեզ շատ մօտիկ դէմքերից յիշենք թէկուզ Աբովեանին, Րաֆֆուն, Պարոնեանին, Թումանեանին, Իսահակեանին և Չարենցին:

Անմահ անունների այս շարքում իր պատուաւոր, իր իւրայատուկ և բացառիկ տեղն ու դիրքըն ունի նաեւ հանճարեղ երգիչ, մեծ գուսան-բանաստեղծ Արութին Սայաթ-Նովան:

Հայ ժողովուրդի այդ բազմաբանքար զաւակն, իրօք, բացառիկ է գրական բոլոր մեծութիւնների մէջ:

Անվիճելի է որ համաշխարհային գրականութիւնը շատ աւելի մեծ պոէտներ, գրողներ ունի, բայց դրանց մէջ հազիւ թէ գտնուի մէկ ուրիշը, որ գրած լինի երեք տարբեր լեզուներով, այն էլ համարեայ հաւասար ուժով ու տաղանդով և պատուաւոր տեղ գրաւած լինի երեք ժողովուրդների գրականութեան պատմութեան մէջ:

ՎԻՔՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
Ակադեմիկոս Հայկ. ՍՍՌ
Գիտութիւններու Նախագահ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ 250

ԴՈՒՆ ԷՆ ԳԼԽԷՆ ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԻՍ

Դուն էն գլխէն իմաստուն իս, խիլքդ յիմարին բաք մի' անի,
Էրազումըն տեսածի հիդ միգի մէ հեսաբ մի' անի,
Ես խո'մ էն գըլխէն լալած իմ, նուսմէկանից քաբաբ մի' անի,
Թէ վուր, գիդիմ բէզարիլ իս, ուրիշին սաբաբ մի անի:

Չրկայ քիզ պէս հուքմի հէքիմ՝ դուն Ռոստոմի Զալ, թաքավուր·
Ասկրդ ասկէռումըն զոված, համ դուն իս զօզալ թաքավուր·
Թէ էսանից էլ սուչ ունենամ գըլուխս արա տալ, թաքավուր·
Մըտիկ ա ա քու Ստիղծողին նահախ տիղ ղազաբ մի անի:

Եարալուն հէքիմն էնդուր գ'ուզէ դիղ տալու է, ցաւ տալու չէ·
Քանի գ'ուզէ արբա ըլի դուլըն աղին դաւ տալու չէ·
Դու քու սիրտըդ իստակ պահէ· եադի խօսկըն ավտալու չէ·
Աստուծու սէրն կանչողի պէս դըռնեմէդ ջուղաբ մի անի:

Ամէն մարթ չի' կանա խըմի իմ ջուրըն՝ ուրիշ ջըրէն է·
Ամէն մարթ չի' (կանա) կարդայ իմ գիրըն ուրիշ գըրէն է·
Բունիադս աւազ չիմանաս քարափէ, քարուկըրէն է
Սէլավի պէս՝ առանց ցամքիլ, դուն շուտով խարաբ մի' անի:

Քանի գ'ուզէ քամին տանէ՝ ծովէմէն աւազ չի պակսի·
Թէգուզ ըլիմ, թէգուզ չըլիմ մէջլիսներուն սազ չի պակսի·
Թէ կու պակսիմ, քեզ կու պակսիմ, աշխարհիս մէ մազ չի պակսի՝
Սայաթ-Նովու գերեզմանըն Հինդ, Հաբաշ, Արաբ մի' անի:

···ՄԵԾ ԵՐԳԻՉԸ

(Շար. Գ. էջէն)

յոյս ներշնչող մի հայեացք և նա երջանիկ է: Նոյնիսկ մեռնելիս նա իրեն բախտաւոր կը համարի, եթէ սիրեցեալը լաց լինի վրան՝ շաղ տալով մազերը···

Թէկուզ հազար դարդ ունենամ,
իս սըրտումըս ահ չիմ ասի,
Իմ հուքմի հէքիմըն դուն իս,
իս էլ ուրիշ Շահ չիմ ասի,
Սայաթ-Նովէն ասաց· Ջալում,
իս էն մահին մահ չիմ ասի,
Հէնչափ ըլի՝ դուն վըրէս լաս
մազըդ շաղ տալով, աչկիլուս...

Սիրոյ երգերի մէջ աշուղը դրել է իր սիրտն ու հոգին, այրուել է ու այրել բոլորին: Գունեղ պատկերներն ու անզուգական համեմատութիւնները, դիպուկ և արտայայտիչ ստորոգելիք, երաժշտականութիւնը, յանգերի բազմազանութիւնը նրա երգերը դարձնում են արուեստի մարգարիտներ, որոնք դեռ երկար ժամանակ պիտի շլացնեն սերունդներին իրենց փայլով: Բանաստեղծը բառեր ու գոյներ չի խնայում իր գիւզուհու արևային պատկերը նկարելու համար: Նա համեմատում է իր գիւղային բուրումնաւէտ ծաղիկների, ծիածանաթև հաւքերի, անգամ երկնային մարմինների հետ և միշտ բարձր է դասում ամէն ինչից, որովհետև սիրուհին է պոէտի հոգու արևը, երկինքը···

Թէ մանուշակ ասիմ, սարէմէն
կուսին,
Թէ ջուահիր ասիմ՝ քարէմէն
կուսին,
Թէ վուր լուսին ասիմ՝ տարէմէն
կուսին,
Արեգակի նըման փառա իս,
գոյալ...

Նրա գիւզալը արուեստի ըստեղծագործութիւն է, գերբնական, չնաշխարհիկ արարած· պատկերքը ղ·լամով է քաշած, երեսը նորալուսնի նման է, մէջքը՝ սալբու չինարի պէս, թարթիչները նետ ու նաշտար, դրա համար է, նրան տեսնողը խելքամաղ է լինում, չի դիմանում էշխին.

Բաս քու էշխին վո՞ւնց դիմանամ,
ջուրն տանէ Սայաթ-Նովին,
Թէ տեսնողըդ մէկ էլ տեսաւ՝
դիվանա դաբանգ ի անում...

Սակայն անսիրտ գոզալը նրա սուրբ սէրը թողնում է անպատասխան· փոթփոթում, տակնուվրայ է լինում բանաստեղծի սիրակէզ հոգին··· Նա նորից ու նորից թախանձում է եարին՝ խռով չմնալ, անուշադիր չթողնել իր սուրբ սէրը, չէ՞ որ աշխարհն ու մարդը անցողիկ են, սէրն ու զգացմունքը՝ յաւիրժական.

Հիդըս խօսի, մի կենայ խըռովի
պէս,
Տալըմ տուիր, գէմիս տարար ծովի
պէս,
Կու մեռնիմ՝ չիս տ·անի
Սայաթ-Նովի պէս...

Բազմազան են ու բազմաբովանդակ Սայաթ-Նովայի սիրոյ երգերը՝ մէկը միւսից գողտրիկ ու չքեղ, մէկը միւսից քնքուշ ու դիւթական: Նա հալուել, ձուլուել է իր երգերի մէջ, դարձել միտք, խոհ, զգացմունք և շոյում է մեր լսելիքը չգերազանցուած արուեստով, յուզում, հմայում է մեզ: Աշուղական արուեստը Սայաթ-Նովան հասցրեց բանաստեղծական խօսքի կատարելութեան: Նա դարձաւ հանճարեղ բանաստեղծներից մէկը: Գնահատելով մեծ աշուղի ստեղծագործութիւնը, հայ մշակոյթի մեծ բարեկամ Վալերի Բրիւսովը գրում է. «Այդպիսի բանաստեղծներով, ինչպիսին Սայաթ-Նովան է, կարող է, և պէտք է պարծենայ ողջ ժողովուրդը: Դրանք երկնային պարգևներ են՝ ուղարկուած ոչ բոլորին և ոչ յաճախ··· Դրանք ընտրեալներ են, որոնք օրհնանք են թողնում իրենց դարին ու իրենց ժողովրդին»:

Սայաթ-Նովայի ստեղծագործութիւնը հսկայական ազդեցութիւն է ունեցել նաև մեր պոէզիայի վրայ: Բազմաթիւ պոէտներ են այրուել նրա երգով ու գրել սիրոյ սքանչելի գազելներ: Ժողովրդի հարազատ զաւակը շատ է շռայլ: Նա շաղ է տուել լալն ու մարգարիտը խալխի մէջ՝ իբրև երգ, իբրև խալխի վիշտը դարմանող սպեղանի: Եւ երախտագէտ խալխը ամենայն սրբութեամբ պահպանել է ու սերունդներին է աւանդել իր զաւակի հոգեթով տաղերը, որոնք անմահութեան հետ են խօսում:

Սայաթ-Նովայի ստեղծագործութիւնը վաղուց դուրս է եկել Անդրկովկասի սահմաններից և դարձել մեր մեծ Միութեան և աշխարհի սեփականութիւնը:

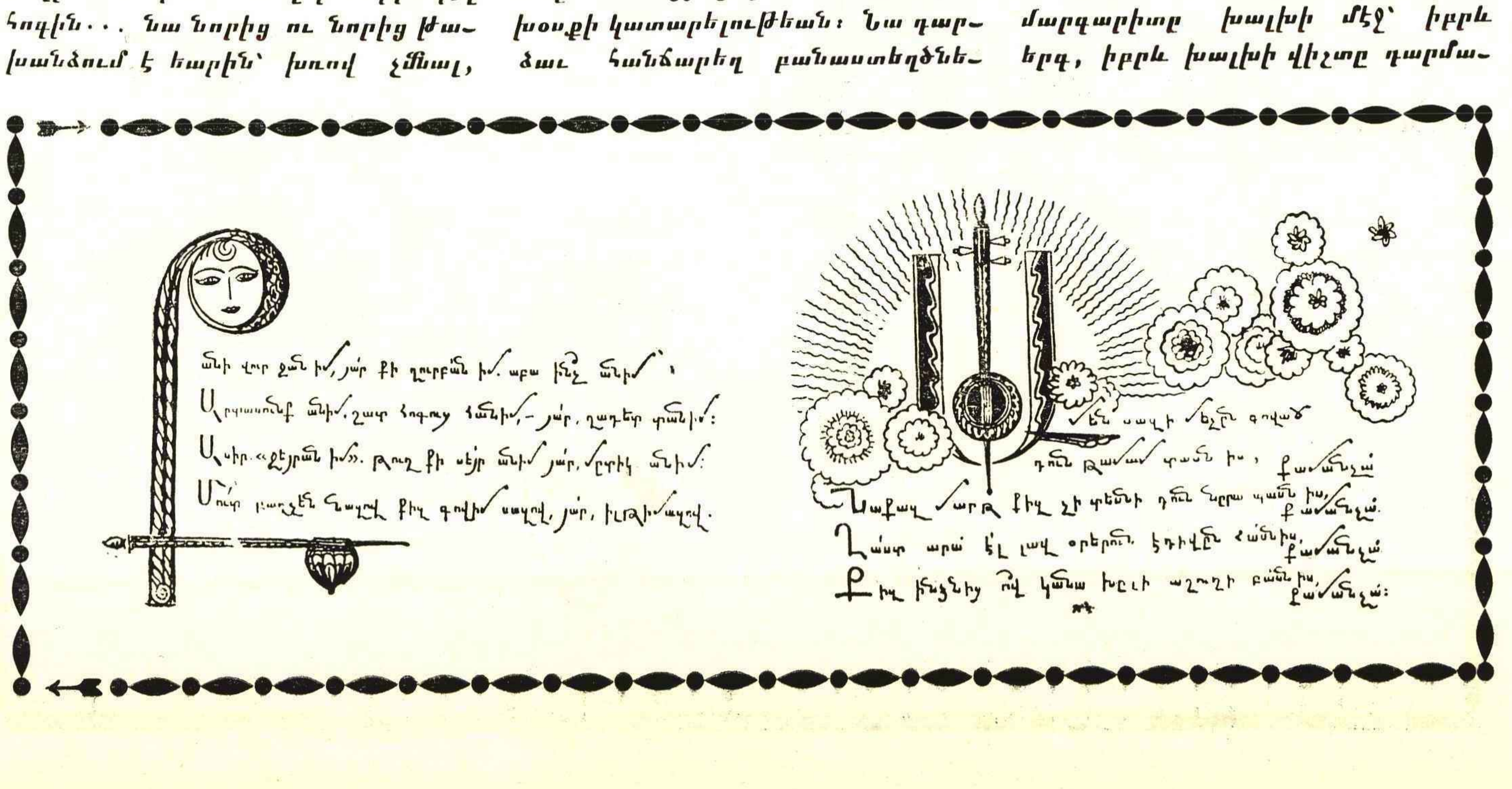
Այս տարի աշնանը մեր Միութեան ու ողջ աշխարհի առաջաւոր մարդկութեան հետ մեր ժողովուրդը տօնելու է իր մեծ զաւակներից մէկի՝ հանճարեղ Սայաթ-Նովայի ծննդեան 250ամեակը:

Այս տօնը ցնծութեամբ ու հպարտութեամբ է լցնում սրտերը, քանզի իրականացուել է այսօր բոլոր առաջաւոր մտածողների, այդպէս էլ մեծ Սայաթ-Նովայի դարաւոր երազանքը՝ մարդկութեան լուսաւոր ապագայի վերաբերեալ:

Մեր ժողովուրդը չի մոռանում մարդկութեան բարօրութեան համար մտածող ու տանջուող իր զաւակներին և ըստ արժանւոյն գնահատում է նրանց յիշատակը: Մի վիթխարի ձիւնափառ լերան նման վեր է խոյացել Սայաթ-Նովան հարիւրամեակների մշուշից և հուրհըրում է յառաջդիմական դարի պայծառ արևի տակ, ոգևորում է մեզ կառուցման վեհ ճանապարհին:

Յաւերժ փառք անմահ բանաստեղծի սուրբ յիշատակին:

Կ. ԴՈՒՐԳԱՐԵԱՆ
Լենինական

ՆԿԱՐԻՉ ՀՐԱՉԵԱՅ ՌՈՒԽԿԵԱՆ ԵՒ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ԴԻՄԱՆԿԱՐԸ

Մօտ քանի տարեկան է վաստակաւոր նկարիչ Հրաչ Ռուխկեանի Սայաթ-Նովան։

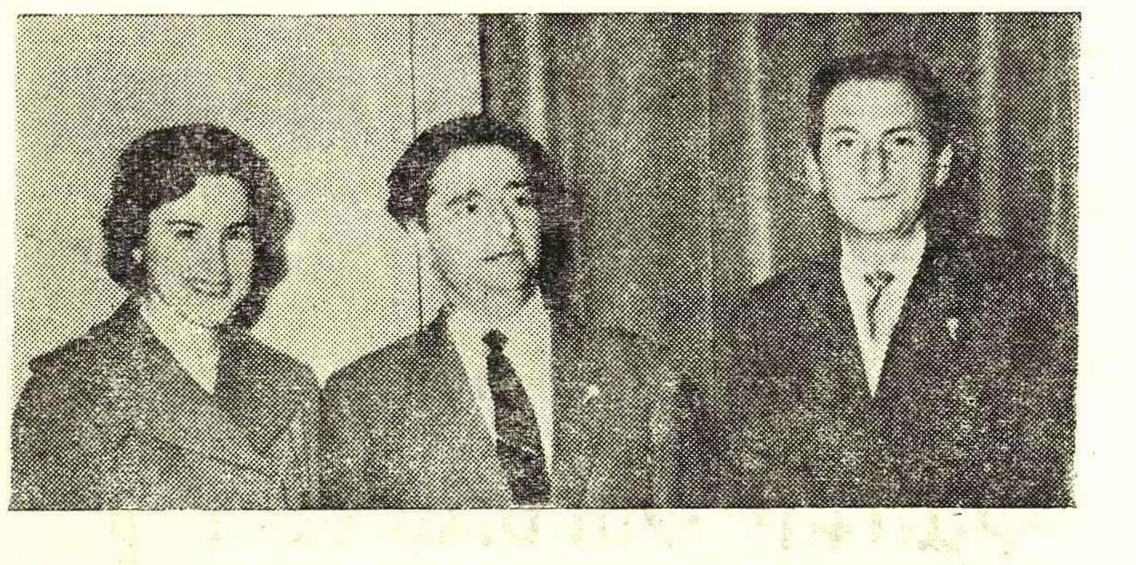
Եւ այսօր ալ, նկարիչն իր Սայաթ-Նովային հետն է։

Հարիւրաւոր Սայաթ-Նովաներ ծնած են իր արուեստանոցին մէջ, իւղանկարային ու ջրանեռկային, օ-ֆորթէ և վիմագրական (լիթոկրաֆիք), մատիտանկար և փասթելանկար...

կազմին առջև, և անոնք բոլորն ալ միաձայն ըսին՝ ահա՛, ան է։

Նոր էր վերադարձեր նկարիչը պատերազմի ռազմաճակատներէն, երբ իմացաւ, որ յայտարարուած է Սայաթ-Նովայի լաւագոյն դիմանկարի հանրապետական մրցում։

Ու նկարիչն իր հոգւոյն երազանքը, իր բաղձանքը գոյներու լեզուով պատմեց մարդոց։

Նովայի կենդանագիրը պատրաստող նկարիչ Հ. Ռուխկեան, Մօ. Ե. Յակոբեանի եւ ընկերուհի Մարգրիտ Յակոբեանի հետ, 1961 ին, նկարիչին Գահիրէ այցին:

Նկարիչին արուեստանոցին մէջն եմ։ Ինծի կը նային միասնաբար բոլոր Սայաթ-Նովաները, զորս նկարիչը տեսեր է իր անուրջներուն մէջ։ Ինծի կը նայի ինքը՝ միակ անմահ Սայաթ-Նովան՝ առնուած կտաւէն ամփոփող շրջանակին մէջ։

Այս վերջին Սայաթ-Նովան է։ Նոյնն է՝ ինչպէս առաջինը։ Եւ նոյնը չէ՛։ Այստեղ սիրոյ նոյնանման երգիչն է, բայց կեանքի մէջ աւելի թրծուած, աւելի իմաստնացած, որուն համար «աշխարըս մէ փանջարա է», և ուրկէ դիտելով՝ խոցուեր է ան, խըռովեր չար աշխարհէն ու կ'ուզէ թռչիլ պլպուլի պէս...

Նկարը տակաւին անաւարտ է. և հակառակատոր, դիտելով նկարը, կը կարծես, որ դէմդ Սայաթ-Նովան է։

Այսպէս, տարիներ առաջ, Սայաթ-Նովան կանգնեցաւ յոբելինական մրցումի դատական կ'ամչնար իր գործը ներկայացնելու մրցումի դատական կազմին։

Եւ «Սայաթ-Նովան» մրցումի դատական կազմի անդամներուն ներկայացաւ նկարիչին ճակատային ընկերներէն միոյն ուղեկցութեամբ։ Ներկայացաւ, և առաջին մրցանակը շահեցաւ։

Ատկէ ետք, շատ մը ցուցահանդէսներու մասնակցեցաւ նկարիչը՝ թէ՛ մեզ մօտ, թէ Մոսկուայի մէջ, բայց Սայաթ-Նովան մնաց անոր սրտին մէջ, անոր ուշադրութեան կեդրոնին, անոր խոկումներուն մէջ, և այս օրերուն, ան կրկին ելեր է կտաւի վրայ։

Ու թէեւ նորանոր Սայաթ-Նովաներ ծնած են ուրիշ նկարիչներու արուեստանոցներուն մէջ, ու թէեւ անոնք ալ լաւ են, բայց Հրաչեայ Ռուխկեանի Սայաթ-Նովան ամուր մը քանդակուեր է ժողովուրդին յիշողութեանը մէջ։

Դ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԱՆՄԱՀ ԳՈՒՍԱՆԻՆ

Բորբ արևի երգով եկար,
Լուսնեակի ջինջ փայլով եկար,
Աստղերի լուրթ լոյսով եկար,
Եղբայրութեան ջահով եկար,
Ազատատենչ յոյսով եկար,
Սրտայորդ ջերմ յոյզով եկար,
Ու հեռացար, բայց չկորար,
Ցուշ մնացիր, Սայաթ-Նովա։

Բորբ արեւի երգով երկար,
Խոպան հողը մշակեցիր,
Դարման-ցորեն ողջ ցանեցիր,
Քո ձեռքերով, Սայաթ-Նովա։

Լուսնեակի ջինջ փայլով եկար,
Պարարտ հողը ծլեց հունտ-հասկ,
Իսկ բաղեցիր փուշ ու տատասկ
Պալատ-քէօշքից Սայաթ-Նովա։

Աստղերի լուրթ լոյսով երկար,
Ծիածան տաղով քո մարդկային,
Ամոքեցիր վիշտը մարդուն,
Նուշ շրթներով Սայաթ-Նովա։

Եղբայրութեան ջահով երկար,
Հայոց ազգին եղբայր դարձան
Ադրբէջան ու Վրաստան,
Քո վարդ լեզուով Սայաթ-Նովա։

Ազատատենչ յոյսով եկար,
Արև ու սէր վիշտ ու ժպիտ,
Շարեցիր հիւս-փունջ մարգարիտ
Քո քեամանչով Սայաթ-Նովա։

Սրտայորդ ջերմ յոյզով եկար,
Վիշտ ու լացով դու հեռացար։
Դու հեռացար, բայց ապրեցան
Քո երգերը, Սայաթ-Նովա։

Ընդունիր այս ներբողն իմ պարզ,
Անհուն վշտով ու սրտաբաց,
Թող հուր սիրտս յար զովանայ
Երգելով քեզ Սայաթ-Նովա։

Ե Լւան — Մ. ՍԵԽԱՋՈՒՆԻ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅՈՒՄ

Հայ մեծ բանաստեղծ Սայաթ-Նովան, որի ծննդեան 250 ամեակը նշուել է ինչպէս Սովետական Միութեան մէջ, այնպէս էլ աշխարհի շատ կողմերում, ունէր երկու որդի։ Մահմութ Խանի Թիֆլիզ կատարած արշաւանքի ժամանակ, Սայաթ-Նովան, որ ապրում էր Թիֆլիզում, իր որդիներին փոխադրեց Մոզդոկ քաղաք։ Ընդամէնը մի տարի առաջ բանաստեղծի ժառանգների մասին յայտնի էր այսքանը միայն և ուրիշ ոչինչ։

Անցած ժամանակաշրջանում, սակայն, հուշա ւոր տոհմի հետագայ նախնի ուսումնասիրութեան ուղղութեամբ, տեղի ունեցան ուշագրաւ յայտնաբերումներ։

Պարզուեց որ Թիֆլիզ քաղաքում ապրել և ներկայումս էլ ապրում են բանաստեղծի թոռներն ու ծոռները։

Այս յօդուածի հեղինակը նորերս յաջողուեց Մոսկուայի հայկական գերեզմանոցում գտնել Տուրպայեան, մօր և նրա երկու որդիների գերեզմանները։ Մօր տապանաքարի վրայ կայ այսպիսի մակագրութիւն.

«Եղիսաբեթ (Ելիզավետա) Յովհաննէսի Տուրպայեան. ծննդեան ազգանունը՝ Սայաթ-Նովա. 70 տարեկան մահացաւ, Դեկտեմբերի 6ին, 1933 թուականին»։

Յաջողուեց հաստատապէս որոշել որ Եղիսաբէթը մեծ բանաստեղծի թոռն է, ծոռան թոռը։ Մօր կողքին թաղուած են նրա երկու որդիները՝ Պետրոս (Պյոտր) և Մելքոն (Մելկում) Տուրպայանները (Տուրպայեւ)։

Տուրպաեանների Մոսկուայում գտնուող բնակարանում ինձ բախտ վիճակուեց ծանօթանալ այնպիսի փաստաթղթերի հետ, որոնք սպառիչ պատասխան են տալիս բանաստեղծի ժառանգների մասին։ Սայաթ-Նովայի տոհմին պ տկանող վերջին Մոսկուացին Մելքոն Տուրպայեանի որդին է՝ Տիգրանը, որը ներկայումս ողջ և առողջ է։ Նա գիտնական-կենսաբան է և աշխատում ՍՍՌՄ Գիտութիւնների Ակադեմիայի բաժանմունքներից մէկում։

ՓՐՈՖ. Ա. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ
Հայկ. ՍՍՌ Արուեստի վաստակաւոր գործիչ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ԿՏԱԿԸ

Երեք բան կայ՝ հոգու մարմնու կարքումն է՝
Գիր սիրէ, ղալամ սիրէ, դավթար սիրէ..։

Պարզ խրատ մը կամ չոր քարոզ մը չէ Սայաթ-Նովայի այս խօսքը: Այլ՝ անլռելի երգ մըն է կամ երգի ձեւով գրուած եւ անմահացած Կտակ մը, որ Մեսրոպի եւ Եղիշէի ոսկեղէն ժամանակներէն ի վեր, դարէ դար թաւալելով եւ ճոխանալով հասած է մեզի:

Այդ անգին Կտակին երգիչն է Սայաթ-Նովան 18րդ դարու հանճարեղ գուսանը: Սայաթ-Նովան ապրած՝ եւ ապրելո՛վ երգած է — սազը ձեռքին՝

Գիրին սէրը, գրիչին սէրը եւ գիրքին սէրը.

Նարին սէրը՝ որ անարձագանգ մնացած եւ այրած է իր սիրտն ու հոգին.

Աշխարս աշխարով կշտացաւ, իմ սիրտը քեզնից սով մնաց։

Ճշմարտութեան սէրը.

Կրակ էլ տաս, ճշմարիտին մահ չըկայ։

Սէրը՝ ժողովուրդին համար, «Նոքարը»՝ ծառան կը կոչէ ինքզինքը.

Խալխի համար կեանք մաշեցի. ջան տուի։

Եւ այնքան ուժեղ եղած է իր երգը, որ հասած է մինչեւ ամպերը.

Հէնց բան կոսիմ որ ամպերում ձէն հանի...

Սայաթ-Նովան ստեղծագործած ու երգած է երեք լեզուներով: Եւ իր երգն ու նուագը, իրենց մարդկային ջերմ ու խորունկ շունչովը, մեծագոյն բաժինը եղած են կովկասեան երեք գլխաւոր ժողովուրդներուն: Անգին բարիք մը, որ մեծ Յեղափոխութեան մը հայրական թեւերուն մէջ՝ օր մը պիտի եղբայրացնէր զանոնք:

Կասկած չկայ թէ Սայաթ-Նովայի անմահական արուեստը մեր ժողովուրդին մեծագոյն գանձերէն մէկն է, որ չի հիննար եւ չի մեռնիր երբեք:

Եւ ժողովուրդ մը որ իր հանճարեղ զաւակները յարգել գիտէ այնքան ջերմ սիրտով՝ ինքն ալ չի մեռնիր երբեք:

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՆՈՒՐԻԿԵԱՆ
Նիւ Եորք, 1 Դեկտ. 1963
«Ցուչարար»

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՅ ԱՇՈՒՂԸ

(Շար. Ա. էջէն)

ծաբան, ըստ իր ժամանա՛կա իգներու վկայութեան, սազի և քամանչայի լաւագոյն նուագածու, Կովկասի նշանաւոր այս երգիչը, ունէր համեստ կրթութիւն։ Հայրը աղքատ բանւորն մըն էր, գաղթական և ծագումով հալէպցի։

Վրաց արքունիքին մէջն է, որ ան յայտնեց իր սքանչելի և բազմապիսի շնորհները։ Հոն է որ ծաղկեցաւ իր հռչակը (որ պիտի տարածուէր ամբողջ Մերձաւոր Արևելքի մէջ)։ Ան արքունիքին մէջ ապրեցաւ մինչև 1759 թուականը։ Երկու տարի ետք, իր կնոջ մահէն յետոյ, լքելով իր չորս զաւակները, ան քաշուեցաւ հեռաւոր վանք մը։ Հոնկէ դուրս եկաւ 1795ին, միանալու համար Թիֆլիսի մէջ վտանգուած իր ընտանիքին։ Արդարև, Մեհմետ Խանի խումբերը կուգային երկիրը գրաւելու։ Օր մը, երբ կ'աղօթէր Ս. Գէորգ Եկեղեցիին խորանին առջև, ձերբակալուեցաւ պարսիկ զինուորներու կողմէ, որոնք հրամայեցին իրեն լքել սրբարանը և ուրանալ հաւատքը։ Մերժած ըլլալով, սպաննուեցաւ սուրի հարուածներով։

«Սայաթ-Նովայի սիրոյ երգերը կը կազմեն միակ և ծաւալուն բանաստեղծութիւն մը, որ կը յաւերժացնէ, կը հարստացնէ և կը վերանորոգէ մեր միջնադարեան քնարերգակ աւանդութիւնը։ Նախապէս սիրոյ զգացում մը երբեք չէր արտայայտուած նման գեղումով։ Երբեք կինը այնքան չէր փառաբանուած նոյնպիսի ձևով, նոյնքան սրտայոյզ։ Հոս բանաստեղծութիւնը ուժգնօրէն կ'արտայայտուի և ը ժայթքեցնէ ամենամտերմիկ ներշնչումները սիրով տոչորած էակին։ Հոս, սէրը քողազերծելով իր հ - զար ու մէկ կերպերը, որ զինք կը կապէ կեանքին, կը յայտնուի որպէս առօրեայ և կենսական սընունդ, որուն ծարաւն ունին ամենէն աւելի զրկեալները...»։ Այս տողերը, քաղուած Սովետական Հայաստանի մէջ վերջերս լոյս տեսած յօդուածէ մը (Ա. Մնացականեան, «Սայաթ-Նովա և Միջնադարու հայ գրականութիւնը», «Հայաստանի Աշխատաւորութի», Երևան, 1963 թիւ 7, էջ 24) կը ցոլացնեն սիրտն իսկ մեծ բանաստեղծին։ Անկասկած Սայաթ-Նովա սերտ կապ մը ունի Հայաստանի լաւագոյն աշուղներուն, Նահապետ Քուչակի (16րդ դար), Կոստանդին Երզնկացիի (13րդ դար)... և իր քով կը գտնենք նոյն այդ զմայլելի խանդը պատկերի և գոյնի, որ կ'անցնի միջնադարու հայկական քնարական բանաստեղծութեան մէջէն։ Սակայն, իր սիրոյ երգերը ունին եզակի դառնութիւն մը, յուզող և անբաղդատելի հնչականութիւն մը։ Իր ձայնը կը մնայ եղբայրական։ Ամէն ինչ լեցուն է պարզութեամբ, զօրութեամբ, խանդով, տենչով։ Իր սիրտը «խոցուած» ցաւէն, Սայաթ-Նովա կը խորտակէ թանկարժէք շրջանակը և շողշողուն ներդաշնակութիւնները այլաբանական մանրանկարիչներու։ Առանց կեղծիքի, առանց այլեւայլի, ան իրականութեանց մէջ կը մտնէ միայնակ, անտէր և անպաշտպան, խոնարհ մարդու մակարդակով։ Ան ժողովրդային բանաստեղծութեան կուտայ նոր դիմագիծ մը։

Միջնադարեան վերջին բանաստեղծ, Ժան-Ժաք Ռուսոյի այս ժամանակակիցը ճամբայ բացած է Հայաստանի արդի բանաստեղծներուն։

«...Աշխարհ աշխարհով կշտացաւ,
Ես քեզանից սով, աչքի լուս...»:

«Այգ» — ՎԱՀԷ ԿԱՏԷԼ

* * *

Սայաթ-Նովա ըսած է.

Ես էն մահին մահ չեմ ասի
Հէնչափ ըլլի դու վրէս լաս
Մազերդ շաղ տալով աչքի լուս:

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

27 ՓԵՏՐ. 1964

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

5.— Հայկական վարժարաններու սարքաւորման եւ դասախօսական իրեղէններու նպաստի ծրագիր. 100,000 տոլար

Այս նպատակին համար 1961ին յատկացուած 250,000 տոլարի գումարը գրեթէ սպառած ըլլալով, 100,000 տոլարի յաւելուածական նոր յատկացում մը եղաւ որպէսզի կարելի ըլլայ գոհացնել ներկայացուած անհրաժեշտ պահանջքները:

6.— ԲԱՐԷՆ ԵՓՓԷ ճեմարան, Հալէպ. 33,000 տոլար

Յատկացում՝ Բարէն Եփփէ ճեմարանին կից յաւելուածական շէնքին մէջ նոր դասարաններու կառուցման համար:

7.— ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ վարժարան, Հալէպ. 20,000 տոլար

Սոյն վարժարանին կալուածն ու ներկայ շէնքը սեփականութիւնն են Հալէպի Սրբ. Գէորգ եկեղեցիին: Հինին տեղ՝ նոր շէնքի մը շինարարութեան համար հարկ եղած ծախքին մէկ մասը պիտի հոգայ վարժարանին հոգաբարձութիւնը, իսկ մնացեալը՝ 20,000 տոլար պիտի տրամադրուի Հիմնարկութեան կողմէ:

8.— ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ վարժարան, Դամասկոս. 20,000 տոլար

Վարժարանին ներկայ շէնքն ու կալուածը սեփականութիւնն են Առաջնորդարանին: Հիմնարկութեան 20,000 տոլարի յատկացումը կատարուած է երկյարկանի նոր շէնքի մը շինարարութեան համար՝ որ պիտի գրաւէ վարժարանին ներկայ շէնքին և անոր կից գտնուող եկեղեցապատկան տունին տեղը:

9.— ՋԱՒԱՐԵԱՆ վարժարան, Հալէպ. 16,000 տոլար

Յատկացում՝ նոր շէնքի մը կառուցման համար, վարժարանին նախկին շէնքին տեղ և նոյն կալուածին վրայ, որ Առաջնորդարանին սեփականութիւնն է: Հիմնարկութեան բերած 16,000 տոլարի մասնակցութիւնը կը ներկայացնէ շինութեան ընդհանուր ծախսին կէսը:

10.— Հայ Կաթոլիկէ Աղջըկանց Վարժարան, Մէյտան, Հալէպ

Աղջկանց յատուկ միջնակարգ և բարձրագոյն այս նախակրթարանի կառուցման համար Հալէպի հայ կաթողիկէ Առաջնորդարանը պիտի հայթայթէ հողը և շինութեան համար հարկ եղած ծախքին մէկ մասը: Հիմնարկութիւնը պիտի մասնակցի՝ հոգալով ծախքին մնացեալ մասը՝ 40,000 տոլար:

11.—Հայկ. Երկրորդական Վարժարաններու գրադարանները. 50,000 տոլար

Հիմնարկութեան 50,000 տոլարի այս յատկացումը պիտի տրամադրուի հայկական երկրորդական վարժարաններէ ներս գրադարաններու հաստատման և ճոխացման ընդհանուր ծրագրի մը:

(ՇԱՐ.— 2)

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տոքթ. Կարպիս Լ. Մերճանեան (Գահիրէ) իր ազգականներուն Տէր և Տիկին Ներսէս Պալեանի (Հալէպ):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԻՆ

Տէր և Տիկին Հայկ Կոկիկեան Ե.Գ. 100 կը նուիրեն իրենց մօր ողբ. Նազենի Կոկիկեանի յիշատակին:

Տիկին Նուարդ Նշանեան իր առաջին այցելութեան առթիւ 50 Ե. Գ.:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԳԱՂԹԱՀԱՅԵՐ»... Իրականացնենք մեր համազգային կեդրոնական միացեալ ճակատը. Գրեց Անդրէաս Գարամանեան, Տպ. Պուէնոս Այրէս, 1963. Էջ 16. Գին՝ չկայ:

«ԱՆՈՒՆԸ ՄԱՍԻՍ ԴՐԻՆՔ», պատմուածքներ Աւետիս Ալեքսանեանի (խմբագիր «Աշխարհ»ի), Փարիզ, 1963: Դիմել՝ 10 Ավընիւ տը լա Լիպէրթէ — Գուրպըվուա (Ս.), Ֆրանսա:

«ԴՐՋԱՓՈՒՆՋ», Գրական պատմական և կենսագրա անհեղ. Յարութիւն Ս. Նաչալեան, Տպ. Պէյրութ, 1963, էջ 235, գին 2 տոլար:

ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Չորս սենեակներով յարկաբաժին մը կ'ուզուի, նախընտրաբար Ապպասիէի, Տահէրի կամ Սաքաքինիի թաղերուն մէջ:

Պատրաստակամութիւն կը յայտնուի նաեւ գնել յարկաբաժինին կարասիներն ու օրինագիրերը, եթէ կան: Հեռաձայնել թիւ 825991ին:

ՏՈՔԹ. Կ. Լ. ՄԵՐՃԱՆԵԱՆԻ «ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ» ՅՕԴՈՒԱԾԻՆ Գ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՍԸ ՊԻՏԻ ՏԱՆՔ ՅԱՋՈՐԴՈՎ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՐԾԻ ՎՐԱՅ

Տիանա, որմնադրանի առակի գգեստներուն մէջ կծկտելով, կատարելապէս անշարժ մնաց, ականջները սրած: Դուրսէն լսուած ձայնը. թէեւ խուլ էր հնչէր, այնուամենայնիւ ան կրնար խօսակցութեանց հետեւիլ:

— Խեր ըլլայ, այս ի՞նչ է. բացագանչեց Նիվել զարմացած և վայրագ տօն շեշտով մը. մտքէս չէր անցներ թէ հոս ձեզ պիտի տեսնեմ, ոստիկա՛ն Գորիք:

— Այդպէս վիրաւորիչ ոլաքներ մի՛ գործածէք, Նիվել: Դէպքը ծանրագին է: Այս իրիկուն բնաւ դուրս չելա՞ք:

— Ո՛չ: Ի՞նչ կայ որ...:

— Լա՛ւ. պիտի խնդրեմ որ մինչեւ վեր ելլէք. տեղակալ Թրէսին կը փափաքի ձեզ տեսնել:

— Թրէսի՞ն.

— Այո՛. կ'ենթադրեմ թէ զինքը կը յիշէք, աւելցուց ոստիկանը հեգնական արտայայտութեամբ մը:

— Օ՜հ, այո՛, շատ լաւ կը յիշեմ: Դո՛ւք, ոստիկաններդ թոյլ չէք տար որ ձեզ դիւրաւ մոռնանք...: Այս անգամ ի՞նչ պատահած է տեսնենք...:

— Սպանութիւն մը:

— Ի՞նչ...:

— Լսեցի՛ր կարծեմ:

— Այո՛, բայց... բայց ո՞վ է սպանուած, գոչեց Նիվել կատարելապէս կեղծուած, այլակերպ երեւոյթով մը:

— Լիւֆպերի անունով մէկը. գրպաններէն գտնուած թուղթերէն հասկցանք:

— Տէ՜ր Աստուած...

— Ա՜... բաել է ծանօթ էք իրեն:

— Այս իրիկուն առաջին անգամ ըլլալով զինքը ճանչցայ:

— Շա՛տ լաւ. վստահ եղէք որ ճիշդ ձեր գլխուն վրայի յարկաբաժինին ոմն սպանուած է: Այս պատճառաւ Թրէսի կը փափաքի ձեզ հարցաքննել: Եկէ՛ք, ձեզի կը սպասէ:

Բանի մը անորոշ բացագանչութիւններ. յետոյ դուռ մը կը փակուի և լռութիւն կը տիրէ Նիվելի տան մէջ:

Որմնադրանին մէկ կողմը կծ տած Տիանան, սրտաբեկ վիճակ մը ունէր: Նիվելի՝ ոստիկաններուն հետ ունեցած մտերմութիւնը և կատակաբանութիւնը անհաճոյ յարաբերութեանց կասկածներ կը ներշնչէր իրեն, որոնց չէր ուզեր հաւատալ: Շատ անգամներ մօրմէն լսած էր թէ, ոստիկաններու և անարգ ոճրագործներու միջեւ յեղծ բարեկամութիւն կը մշակուի, որ թշնամիներու միջեւ զինադուլի պահուն եղած խեղկատակ ընկերակցութեան կը նմանի:

Այն կարճ խօսակցութիւնը, որուն ականջալուր եղած էր, այս կարգի յարաբերութեանց մասին մտածել կուտար իրեն: Զարմանահար և սարսափած երեւոյթ մը ունէր. Նիվելը ոճրագործ նկատելը հրէշային բան մը կը կարծէր, վասնզի այս երիտասարդը, իր ամենատագնապալից մէկ պահուն ճամբու ընկեր եղած էր իրեն և սկամայ կերպով մըն ալ խառնուած այս ողբերգական եղելնին, ինչպէս ինքը: Բնագրաբար, իրենց հանդիպման բոպէին իսկ, համակրելի գտած զինքը. իսկ հիմա...: Տիանա անդրադարձաւ թէ առտուընէ ի վեր միայն ծանօթացած էր Ռոժէ Նիվելի... Անծանօթ էր անոր գործերուն, սովորութիւններուն, անցեալին և նկարագրին: Եւ սրովհետեւ երիտասարդ, գեղեցիկ և վըստահութիւն ներշնչող տղայ մըն էր, այդ պատճառաւ ալ ընդունած էր անոր օժանդակութիւնը, առանց որեւէ յետին միտքի: Նոյնիսկ այս պահուս, ան կուրօրէն կ'ապաւինէր անոր օրինապահութեանն ու գաղտնապահութեանը: Եւ սակայն... անծանօթ կը մնար անոր ներքին կեանքին:

Որմնադրանին ջերմութիւնը յանկարծ անհանդուրժելի և օդն ալ անշնչելի դարձաւ: Տիանա հարկադրուեցաւ կամացուկ մը դուռը բանալով յարկաբաժինը քննարկել: Ո՛չ ոք տեսաւ. անմիջապէս դուրս ելաւ, և զգոյշ քայլերով աթոռի մը վրայ նստեցաւ: Այնքա՜ն մտածումներ իրարու կը բախէին իր մտքին մէջ որ, պահ մը մտակորոյս վիճակ մը ունեցաւ: Այսուհանդերձ կամքի զօրաւոր ճիգով մը աշխատեցաւ կացութիւնը յստակ կերպով ըմբռնել: Ինչպէ՞ս պիտի հեռանար այս վայրերէն: Չէր կրնար անվերջ այդ տունը մնալ: Միւս կողմէ սակայն ինչպէ՞ս ազատիլ ոստիկանութեան ճանկէն: Եթէ զինքը փախստական վիճակի մէջ ձերբակալէին գողցուած գոհարեղէններու պարկին հետ, ապահովաբար իր անուան և սախտակամածին վրայ գրուած երեք տառերուն միջեւ առնչութիւն մը պիտի տեսնէին:

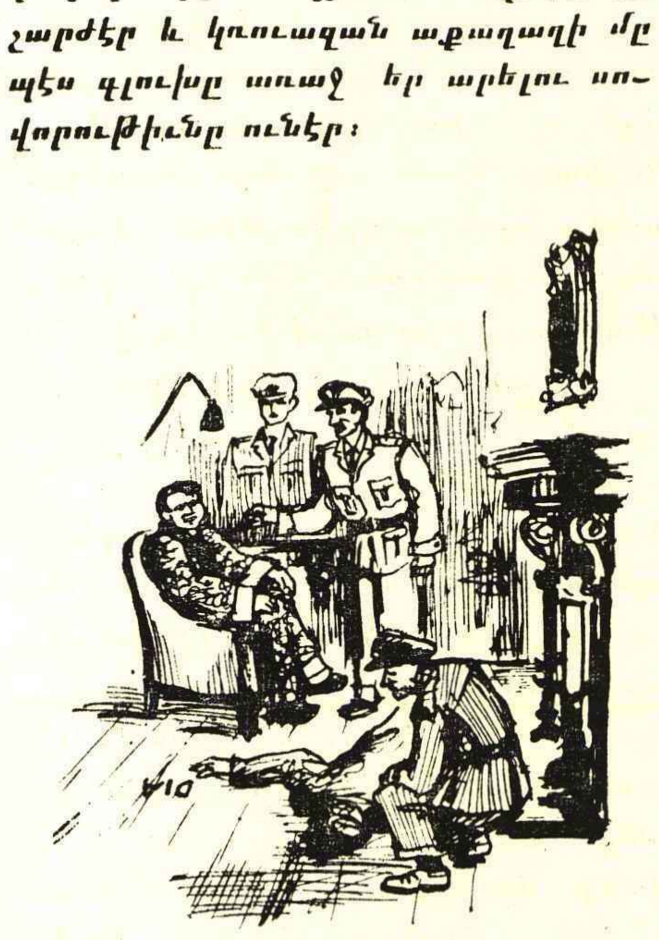
Մինչ Տիանա, իր մատնուած դժուարին կացութենէն ելքի մը մասին կը խորհէր, այդ միջոցին, վերը, ոստիկանութիւնը իր աշխատանքին լծուած էր:

— Լուսաբանենք այս կէտը, բացագանչեց յիսնապետ Սթեֆըն Թրէսի. կը կարծէք թէ ժամը ութին առեններ այս յարկաբաժինը գտնուած էք. այնպէս չէ՞ Նիվել:

— Ո՛չ թէ կը կ...րծեմ, այլ յստակ կերպով կ'ըսեմ թէ, այո՛, հոս կը գտնուէի, պատասխանեց Ռոժէ հանդարտ կերպով մը:

— Օ՜հ, բառերու հետ խաղալով ժամավաճառ չըլլանք:

Կնակը սենեակին մէջ տարածուած դիակին դարձուցած, յիսնապետը ուշի ուշով Նիվելը կը դիտէր: Նիհար, ալեւոր մազերով և չփոթեցնող խօսելակերպով մարդ մըն էր այս քննութականը, որ անդադար իր ոսկրոտ ձեռքերը կը շարժէր և կռուազան աքաղաղի մը պէս գլուխը առաջ երկարելու սովորութիւնը ունէր:

Իսկ Ռոժէ Նիվել, բոլորովին հանդարտ իր պաղարիւնը կը պահէր, հակառակ անոր որ, յիսնապետին դիմացը, դիակը դիտելու համար ագրուած դիրքով մը նստած էր, ձեռքերը գիշերազգեստին գրպանը և շուրջը ոստիկաններուն հանդէպ կատարելապէս անտարբեր նստուածքով մը:

(13)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊՍԼՍԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՖԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԽԱՆՈՖ — Մարզական Բաժին ՍՐԲՕ ՊՍՍՄԱՃԵԱՆ. և Վ. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ.—Նկարներ «ԱԹՈՒՍԻՕ» ՆՇԱՆ— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց. հեռ. 57013 (3 գիծ) Փոստարկղ Թիւ 9111 կամ Թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 57013-62590— Բաժանորդագրութիւն Զ. Պալաեան հեռ. 57013. Թեքնիք աշխատանք Ա. ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ և Գ. ՃԷԼԼԱՏԵԱՆ. ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير

جريدة أسبوعية

ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ١٣-٥٧

صاحبة الامتياز : السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR

HEBDOMADAIRE ARMENIEN

B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013

Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 17 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՄԱՐՏ 1964

ՀԱՏԸ ԶԵՐՈՒԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد رقم ١٧ — الخميس ٥ مارس ١٩٦٤

ԱԶԳԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Հրապարակախօսնե՛ր, մի՛ մոռնաք ձեր հետեւորդները։
ԺԱՆ ԺՈՒԷՍ

Մեր վերջին հարիւրամեակի պատմութիւնը հարուստ է այնպիսի իրողութիւններով, որոնք կ'ապացուցանեն, թէ այլեւս դարձած ենք — բառին ամենախորունկ իմաստով — վերածնեալ ու յառաջադէմ ժողովուրդ մը։

Այդ իրողութիւնները կրնային աւելի հարուստ ըլլալ, ու մենք՝ հայերս — ինչպէս այս սիւնակներուն մէջ պարզած էր Հնչակեան «ՀԻՆ ԸՆԿԵՐ»ը — կրնայինք աւելի յառաջադէմ ու աւելի կազմակերպուած ըլլալ, ու նուազ կորուստներ տալ, նուազ վնասներու ենթարկուիլ։

Եթէ այսպէս չենք եղած, պատճառն այն է, որ — հակառակ ազգ և հայրենիք կերտելու մեր կազմուած գիտակցութեան — մեր գործիչները, հատուածական կամ անձնական հաշիւներէ առաջնորդուած, լաւագոյն պարագային՝ փառասիրութենէ մղուած, ստեղծած են անջատ շարժումներ և անջատողական ոգի։ Միանականութիւնը երբեմն պակսած է մեզի, նոյնիսկ տեսակէտներու նոյնութիւն և նպատակի միութիւն եղած ատեն։

Սոցիալ-Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութիւնը գոյութիւն և գործունէութիւն ունեցած ժամանակ, ոմանք, իրենց անձն ու անունը փառաւորելու համար, ստեղծած են նոր կազմակերպութիւն։ Եւ մեր յեղափոխութիւնը ստացած է երկու ուղղութիւն, երբեմն իրարու հակասող։

Նոյնը եղած է կրթական-բարեսիրական մարզին մէջ։ «Միացեալ»ը իրականանալէն ետք, ծնած են ուրիշ կազմակերպութիւններ, որոնք պիտի չկրնային տոկալ թշնամի յորձանքին, և չտոկացին։

1906ին ծնաւ տիեզերական միութիւն մը — Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը։ Ազգը, համօրէն, համախմբուեցաւ անոր շուրջ, զայն զարգացնելով և հասցնելով իր այսօրուան փառահեղ զօրութեան։ Բայց ճամբու կէսին, գտնուեցան մարդիկ կամ խմբակցութիւններ, որոնք տեսնելով թէ չեն կրնար Հ. Բ. Ը. Մ.ի ոյժը ի նպաստ իրենց օգտագործել, պայքար բացին անոր դէմ, և նոյնիսկ ստեղծեցին անոր նման միութիւններ ու հիմնադրամներ։

Հ.Բ.Ը.Մ.ը, սակայն, մնաց անխոցելի, որովհետեւ անիկա խտրութիւն չէր դներ Հնչակեանի, Ռամկավարի և Դաշնակցականի, Բողոքականի, Կաթոլիկի և Լուսաւորչականի միջեւ։ Ու կ'օժանդակէր թէ՛ հայրենիքին (առանց վիճելու անոր ռէժիմին շուրջ) և թէ գաղութահայ ազգային-կրթական հաստատութիւններուն ու ժողովուրդին։

Շատ էին և այսօր ալ շատ են, տակաւին, մեր ժողովուրդին կարիքները, ամենուրեք։

Ճիշդ է, որ Հայաստան մուտք գործեց տասնըհինգ ազգերու ընտանիքին մէջ ու փրկուեցաւ թէ՛ զինուորա-քաղաքական և թէ տնտեսական մղձաւանջներէ՝ 1920 Նոյ. 29էն ի վեր։ Մեր մայր-հայրենիքը ունեցաւ դժուարութեանց մէկէ աւելի շրջաններ։ Բայց, շնորհիւ Հայաստանի ժողովուրդին չարքաշութեան և շինարարութեան, ապա շնորհիւ եղբայրական օժանդակութիւններու, մեր մայր հայրենիքը զօրաւոր և անկարօտ դարձաւ ընդհանուր առմամբ։

Սակայն, հայրենադարձութեան առիթով և բնակարաններու շինութեամբ, մեր մայր-հայրենիքի իշխանութիւնը բացառիկ զոհողութիւններու նախաձեռնարկ եղած ըլլալով, պէտք չէ մոռնանք, որ մե՛ր ալ պարտքն է՝ դոյզն չափով օժանդակել, որպէսզի այդ աշխատանքները կամ անոնց կողքին ընկերային-մշակութային կամ արդիւնաբերական այլ գործերը աւելի՛ դիւրութեամբ և աւելի՛ թափով ընթանան։

Ազգաշինութիւնը և հայրենաշինութիւնը չեն կրնար ժամանակաւոր կարիքներ նկատուիլ։ Որքան ալ զօրացած ըլլայ Հայաստան, դա՛րձեալ պէտք ունի և պէտք պիտի ունենայ որեւէ անկեղծ ու օգտակար օժանդակութեան։

Այս գիտակցութեամբ է, որ բոլոր հայրենակցական միութիւնները, արտասահմանէն, հիմնադրամներ գոյացուցին եւ մայր-հայրենիքի մէջ ծնունդ տուին աւաններու եւ գիւղերու — Նոր Արաբկիր, Նոր Ակն, Նոր Զէյթուն, Նոր Կեսարիա եւն.։ Ու, ոչ միայն հիմնեցին այդ արուարձան-աւանները, այլ զանոնք օժտեցին հիւանդանոցներով, դարմանատուներով, դպրոցներով, գիտա-հետազօտական հիմնարկներով և աշխատանոցներով։

Ցաւկապէս Ամերիկահայ մեր եղբայրները, իրարու հետ մրցումի ելած էին, ատեն մը, առաւելագոյն օժանդակութիւն բերելու հայրենաշինութեան գործին։

(ՇԱՐ. ՏԵՍՆԵԼ ԷՋ 5)

ՍԻՊԻԼ (1863-1934)

ԱՐՑՈՒՆՔՆԵՐ

Արցունքներ կան, շիթ շիթ, տրտում, մելամաղձոտ,
Որոնք կուլան, կաթկթելով այտին վրայ.
Ամէն կաթիլ՝ հեծկլտանք մը, կոծ մ'է թախծոտ.
Իր ցօղին մէջ տառապանք մը կը թրթռայ:

Արցունքներ կան, պայծառաջինջ եւ անխռով,
Որ արեւու նշոյլներով կը փողփողեն,
Ծիրանածին անձրեւի պէս հանդարտ ու զով,
Երբոր տեղան, օդը բոյր մը կ'առնէ հողէն:

Լուռ, անշշուկ, խորհրդաւոր արցունքներ կան,
Որ կը բխին հոգւոյն խորէն՝ սիրոյ կարօտ.
Անոնք ցաւեր մեզ կը պատմեն երկայն, երկայն,
Թաղուած սէրեր, զոր կրնքած է սուգին նարօտ:

Արցունքներ կան որոնք քրքիջ ինծ կը թուին,
Միշտ գոռացող ամպին նման փոթորկայոյզ.
Որ փայլակներ թօթափելով ծովին, հովին,
Մշուշի պէս կը տարտղնեն կեդրոնախոյս:

Արցունք մ'ալ կայ, որ միշտ կ'այրէ, բայց չի կաթիր,
Հեղուկ բոց մը, բուռն, սպառիչ, անշէջ կրակ.
Ցամքած արցունք, որ չի հասնիր՝ մինչեւ մոխիր
Կըտրէն աչքերն, հոգին դառնայ կոյս մ'աւերակ:

Ո՜վ արցունքներ, ամէնքնիդ ալ ես կը ճանչնամ,
Թէեւ դժբախտ իմ օրերու յուշերն ըլլաք.
Ջերմ յուզմունքով զձեզ կ'օրհնեմ ես յարաժամ.
Ձեզմով կը զգամ սրտիս ապրիլն ես շարունակ:

ՍԻՊԻԼ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.Մ.Հ.էն հայոց դէպի Հայաստան ներգաղթի արձանագրութիւնները սկսած են 2 Մարտ 1964ին և պիտի տեւեն մինչև 15 Ապրիլ։ Զտումի աշխատանքները պիտի կատարուին Ապրիլ 16էն 30։ Մայիս 1ին պիտի սկսի ներգաղթողներու թուղթերուն յանձնումը։

Նախապէս արձանագրուածները պէտք է կրկին ներկայանան դեսպանատուն և ստանան անհրաժեշտ տեղեկութիւնները։ Ներգաղթի պատուիրակները Գահիրէ կը հասնին Ապրիլի մէջ և կարաւանը հաւանաբար մեկնի Օգոստոսի վերջը։

Ա.Մ.Հ.Ի ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեքհարիւրյիսուն երեսփոխաններ պիտի ունենայ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Ազգային Ժողովը։ Անոնք պիտի ընտրուին յառաջիկայ Երեքշաբթի, 10 Մարտ 1964ին, վեց միլիոն 750 հազար քաղաքացիներու կողմէ՝ 13971 ընտրական գրասենեակներու մօտ։ Ընտրաշրջաններու թիւն է 175։ Թեկնածուներու թիւը հասած է 1748ի, 512 բանուորներ, 481 գիւղացիներ և 755 այլ դասակարգի մարդիկ (որոնց մէջ՝ բազմաթիւ կին թեկնածուներ)։ 27 500 անձեր լծուած են քարոզչական և վարչական աշխատանքներուն, որոնք անթերի կազմակերպութիւնը կը հսկեն Արաբ Ընկերվարական Միութեան։

Նախագահական խորհուրդի անդամներ և Նախարարներ անձամբ պիտի ատենապետեն ընտրական ժողովներու, ինչպէս՝ ՊՊ. Քամալ Ռիֆաաթ և Զաքարիա Մոհիէտտին։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Համաձայնութիւն մը գոյացած է Բարձրագոյն Ուսմանց Նախարարութեան և Ապահովագրական (պետական) Միսր ընկերութեան միջև, ըստ որուն այս վերջինը 1000 ե. ոսկի պիտի վճարէ Բարձրագոյն Հիմնարկներու, Ֆաքիւլթէններու և Վարժարաններու ուսանող-ուսանողուհիներուն՝ արկածի հետեւանքով մահուան կամ անդամալուծութեան պարագային։

Ասկէ զատ, իւրաքանչիւր ուսանողէ գանձուած տարեկան 25 ե. դահեկան մասնավճարի մը փոխարէն, ընկերութիւնը որոշ հատուցում մը պիտի ընէ արկածի մը պարագային։ Այս ապահովագրութիւնը ի զօրու պիտի ըլլայ ամառ-ձմեռ, ուր որ գտնուին ապահովագրեալները, ուսում առնելու վրայ թէ Նախարարութեան հրահանգով որոշ պաշտօնի մէջ։

Հատուցումները պիտի վճարուին տասնըհինգ օրուան մէջ։

Համաձայնագիրը ստորագրողներն են՝ Նախարարութեան կողմէ Տոքթ. Ապտէլ Ազիզ էլ Սէիտ, իսկ ընկերութեան կողմէ պատուիրակ Մոհամմէտ Ալի Արաֆա։

Ա.Մ.Հ. ԵՒ ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ ԱՐԱԲԻԱ

Հանր. պետութեան փոխ-նախագահ մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէր և Նախագահական Խորհուրդի անդամ Անուար էլ Սատաթ երեք օր առաջ մեկնած էին Ռիատ, հանդիպում ունենալու Սէուտական պատուիրակութեան հետ՝ վասն Ա.Մ.Հ.-Արաբիա վերհաշտութեանց։

Մեր պատուիրակները Երեքշաբթի, 3 Մարտի երեկոյեան վերադարձան Գահիրէ, իրենց հետ բերելով Սէուտական կառավարութեան կողմէ Եմէնի անկախութեան ճանաչումն ու անոր ազատութեան ապահովումը՝ ընդդէմ կայսերապաշտական որեւէ փորձի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ 250 ԱՄԵԱԿԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ծանուցուած էր, երկարատեւ պատրաստութիւններէ ետք, Չորեքշաբթի, 26 Փետր. 1964 ժամը 9.30ին, «Կոմիտասի» թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Սայաթ-Նովա մեծ բանաստեղծ-աշուղին ծննդեան 250ամեակի հանդիսութիւնը: Կազմակերպողներն էին Գահիրէէն եւ Աղեքսանդրիայէն չորս միութիւններ միասնաբար: Հանդէսը դրուած էր Ս. Առաջնորդ հօր նախագահութեան տակ, հովանաւորութեամբ մը ռամկավար նշանաւոր Մօս Հարաթեանի (Երեւան):

Բեմին խոյ հրապարակը եւ յայտագրի գծագրութիւնը գործն էր նկարիչ Սիմոն Սամսոնեանի: Բանախօսեցին չորս անձինք՝ Լ. Կատալդեան (բացման խօսք եւ ներկայացում խրախճանքի եւ յոթի), Ն. Խփէլեան (գրականութիւնը), Մօ. Ե. Ցակոբեան (Երաժիշտը), եւ Հ. Գարայեան (միջցեղային գործօնը):

Գործադրուեցաւ երկու մասէ բաղկացած յայտագիր մը, որուն երգերով, արտասանութիւններով, ընթերցումներով եւ նուագով իրենց մասնակցութիւնը բերած էին՝ Տիկ. Շ. Իփէքեան, Պր. Ս. Պալեան, Օր. Մ. Թերզիպաշեան, Պր. Ա. Պեռիկեան, Տիկ. Մ. Ցակոբեան, Օր. Ա. Մէօթէմէտեան, Պր. Կ. Եազըճեան, Պր. Մ. Գարանֆիլեան, Պր. Բ. Գարթալեան, Տիկ. Ալիս Տեփոյեան, Պր. Հ. Հինոյեկեան, Օր. Վէրա Հացունի, Պր. Գ. Փարթամեան, Պր. Թայսիր Ապտէլ Հայ, Օր. Ս. Կոճամանեան, Պր. Ռ. Գազազեան:

Թաթուլ Ալթունեան երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Մօ. Եզուարդ Ցակոբեանի երգեց Սայաթ-Նովայի «Ոսկէ բաժակ» խմբերգով (եղանակ Մ. Դաւիթեանի):

Նիւթերը, որոնք ներկայացուեցան, հեղինակութիւններն էին՝ Ե. Չարենցի, Ս. Կապուտիկեանի, Յ. Շիրազի, Վ. Արարատեանի, Կ. Սարաջեանի, Ա. Չօպանեանի, Ս. Բախուդարեանի, Մօ. Ե. Ցակոբեանի ու Սայաթ-Նովայի: Ողջոյնի եւ շնորհաւորութեան հեռագիր ղրկած էր Երեւանի Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի եւ Բարեկամութեան Հայկական Ընկերութեան Նախագահուհի Տիկ. Բ. Գրիգորեան:

Հանդէսը վերջացաւ Սայաթ-Նովայի խորհրդապատկերով մը, ժամը 12,30ին:

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

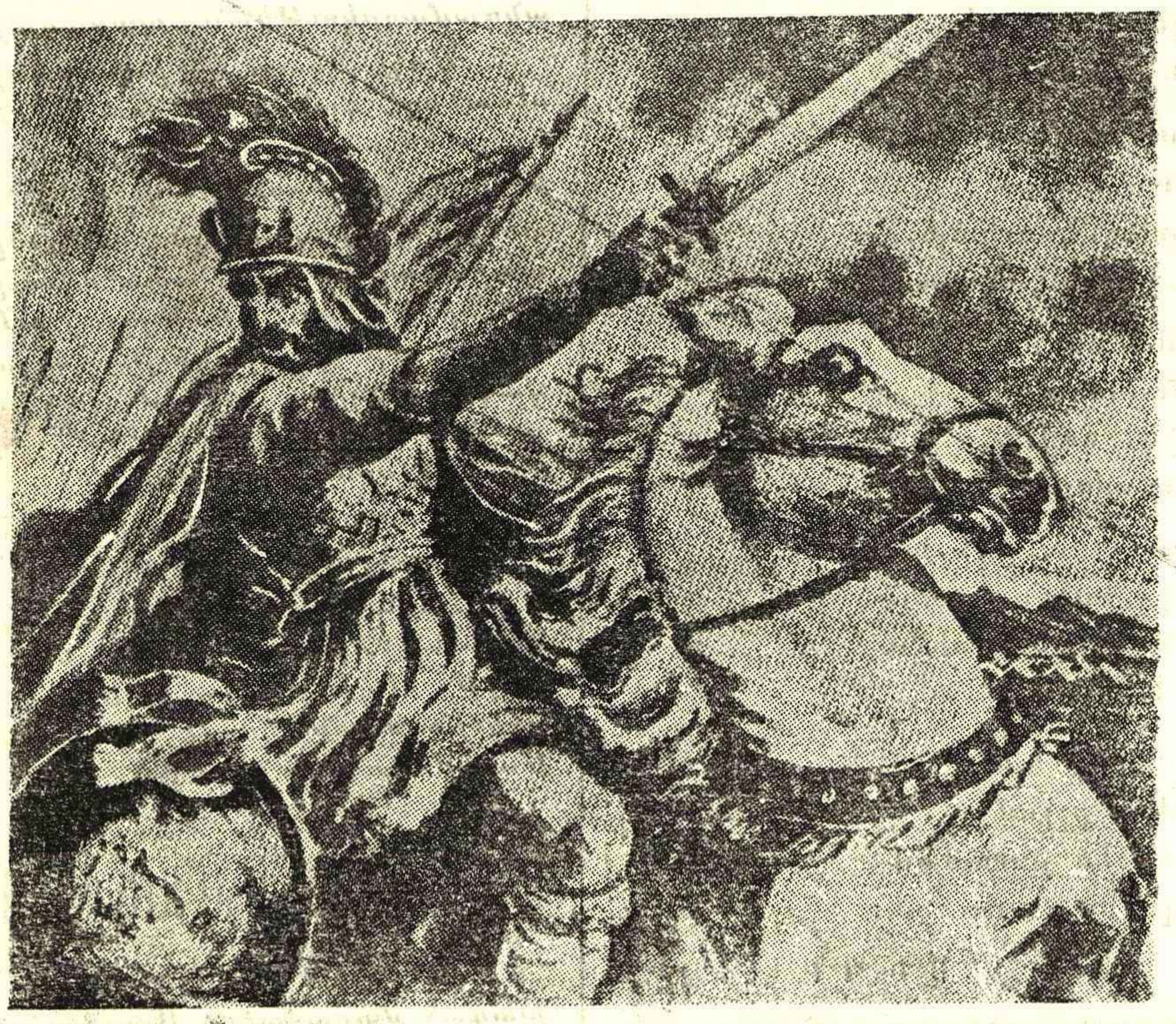
Ուրբաթ, 28 Փետր.ի յետմիջօրէին օդանաւով Գահիրէ հասան Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան (Լիզպոն) Նախագահ Տոքթ. Խոզէ Տէ Ազերեդո Փերտիկաօ եւ իր Տիկինը, Պր. Ռոպէր Կիւլպէնկեանի եւ իր Տիկնոջ հետ: Անոնք դիմաւորուեցան Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպ.ի, Ազգ. ժողովներու անդամներուն, վարժարաններու տնօրէններուն եւ աշակերտներուն կողմէ՝ ծափերով եւ ծաղկեփունջերով:

Հիւրերը իջան Շեփըրտս պանդոկը:

Յաջորդ օրը, Ս. Հօր եւ ազգայիններու ընկերակցութեամբ, անոնք այցելեցին Ազգ. Վարժարանները: Այց տուին նաեւ Ա.Մ.Հ.ի տեսարժան վայրերուն:

Երեքշաբթի, Մարտ 3ին, ատենց ի պատիւ՝ Ազգ. Իշխանութեան Թէյասեղանին մասին մանրամասնութիւններ չունինք, կազմակերպիչներուն չնախատեսուած պակասութեան հետեւանքով: Բարի գալուստ յարգելի հիւրերուն եւ արդիւնաւոր ճամբորդութիւն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔԸ ՖԻԼՄԻ ՊԻՏԻ ԱՌՆՈՒԻ

Ֆրանսական «Ֆիկարօ» օրաթերթին Ուրբաթ, 14 Փետրուարի թիւին մէջ կը կարդանք.—

«Վարդանանք»՝ պատմութիւնը հերոսամարտի մը, որ տեղի ունեցաւ 5րդ դարուն եւ փրկեց Հայաստանը օտար արշաւանքներէ՝ այժմ կատարելապէս փարիզեան «դաւ»ի մը առարկայ դարձած է: 1942ին Մոսկուայի մէջ ռուսերէնով լոյս տեսած Դերենիկ Դեմիրճեանի այս գիրքը ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ եւ հրատարակուեցաւ վերջերս՝ Սթոք Հրատարակչատան կողմէ:

Փարիզի՝ հայերը որոշած են բարձրացնել յիշատակը գիրքին հերոս՝ Բաջն Վարդանի: «ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ»ը ծանօթացնելու համար յանձնախումբ մը կազմուած է: Այդ ուղղութեամբ Դառզուն թափլօ մը պիտի գծէ, Ազնաւուր պիտի յօրինէ երգ մը, Վահէ Քաչան պիտի գրէ սենարիօ մը եւ Հանրի Վերնէօյը պիտի պատրաստէ ֆիլմ մը (պայմանով որ իրեն հայթայթուի 25 միլիոն լիբ. ոսկի):

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԱՌԱՋԻՆ ՇԱՐՔՈՒՄ

Անընդհատ աճում է մեր ռեսպուբլիկայի բնակչութեան պահանջը կուլտուրական ապրանքների նկատմամբ: Այդ մասին են վկայում նաեւ Հայկական ՍՍՌ առեւտրի մինիստրութեան «Կուլտառի» ռեսպուբլիկական բազայի ամփոփած որոշ թուեր: Այսպէս, օրինակ, անցեալ տարի վաճառուել են մօտ 37 հազար ռատիօընդունիչներ, 22 հազար հեռուստացոյց, ինչպէս նաեւ առաջին անհրաժեշտութեան մեծ քանակութեամբ զանազան ապրանքներ:

Երաժշտական որոշ գործիքների գնողունակութեամբ Հայաստանն այժմ Սովետական Միութեան միւս ռեսպուբլիկաների մէջ առաջին շարքում է: Բաւական է նշել, որ վերջին 4 տարում միայն «Կուլտառ» միջոցով վաճառքի են հանուել հայրենական եւ արտասահմանեան տարբեր պիտակների աւելի քան 5.100 դաշնամուր, 25.470 ակորդէոն:

«Հայկուլտառի» բազան իր հերթին եղբայրական ռեսպուբլիկաներն է ուղարկում մեր արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների արտադրած զանազան ապրանքներ՝ մանկական պայուսակներ, խաղալիքներ, ռետինէ գնդակներ, թանաքի մարմարեայ սարքեր եւ այլն, կը գրէ «Ս. Հ.»:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ԳՐՈՂ՝ ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ ՊԷՅՐՈՒԹ ԿՈՒԳԱՅ

Անպաշտօն աղբիւրներէ կ'իմանանք, թէ մօտ ատենէն, Լիբանան պիտի այցելէ խորհրդային գրողներու խումբ մը, որուն մաս կը կազմէ նաեւ խորհրդահայ տաղանդաւոր բանաստեղծ Գէորգ Էմին: Հայրենական գրողը իր Լիբանանի բնակութեան ընթացքին, պիտի ծանօթանայ երկրի պատմական յուշարձաններուն ինչպէս նաեւ հայկական եւ արաբական մշակութային կազմակերպութիւններուն, կը գրէ «Արարատ»:

ՔԱՂԱՔԱԿԻ՛ՐԹ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ԵՐԵՔ ՆԱՄԱԿ...

Բարեկամ մը ուշադրութեանս յանձնեց «Նիւզտէյ» շաբաթաթերթի 24 Փետր. 1964ի թիւին «Նամակ Խմբագրութեան» բաժինին մէջ տպուած երեք նամակ՝ զոր թարգմանաբար կու տամ այստեղ: Մենք շատ լաւ ճանչցած ենք թուրքը — ասկէ քառասուն յիսուն տարի առաջ: Պէտք է սակայն ճանչնանք նաեւ այսօրուան թուրքը. կրթուա՛ծ, քաղաքակի՛րթ թուրքը՝ որուն հետ օր մը պիտի խօսինք ու իմէ հաշիւ պահանջենք անդ յանկած: Պէտք է ճանչնանք մանաւանդ թուրքին մտայնութիւնը, «քաղաքակիրթ» կոչուած դասակարգին մտայնութիւնը ու անկէ ճանչնալու համար պէտք չկայ անպայման Անատոլուի խորերը երթալու:

Ամէն պարագայի, ուսեալ դասակարգի պատ անող թուրքը շատ արթուն կերպով կը հետեւի միջազգային մամուլին եւ կ'օգտուի ամէն առիթէ՝ եղեռնին չարափոխուա՛ծ պատկերը ներկայացնելու աշխարհին:

Այս նամակներէն ալ պարզուի որ ամերիկացի տաղանդաւոր բեմադրիչ Էլիա Գազան բեմադրեր է շարժապատկերի ժապաւէն մը, որ վրդովե՛ր է թուրքերը:

Կը հաւատանք թէ պիտի գտնուին ամերիկահայեր եւ Պատմութեան քաջածանօթ օտարներ, որոնք պիտի խօսին ճշմարտութեան անունով ու գրեն «Նիւզուիք»ի խմբագրութեան, որ թէեւ ամերիկեան թրքասէր քաղաքականութեան ջերմ պաշտպան, կրնա՛յ պատահիլ որ տեղ տայ ստացուած նամակի մը:

Զօրօրուինք ուրեմն թէ թուրքը իր գործած ահաւոր ոճիրին մասին ունի ԴՈՅԶՆ խղճահարութիւն: Ինչքա՛ն հեզնանք, թէ օր մը մեզ պիտի ներկայացնեն իբր «յանցաւոր» մեր չգործած «վայրագութիւններ»ուն համար: Գայլը եթէ նոյն գայլն է մնացեր, գառնուկը նո՛յն գառնուկը չէ այլեւս:

Ա.

Մեծապէս խրախուսիչ է կարդալ Ջորլս Ի. Էտըլսընի բրած դիտողութիւնը (Տե՛ս «Նամակ Խմբագրութեան», Յունվ. 13) Էլիա Գազանի «Ամերիկա, Ամերիկա» Ֆիլմին գրախօսականին մասին:

Խորունկ գոհունակութիւն պատճառեց ինծի տեսնել ամերիկացի մը, որ յարգա՛նք ունի պատմական ճշմարտութիւններու հանդէպ եւ արդարամտութեան զգացում (Ֆէր փլէյ), մէկը որ կը մերկացնէ այն ժապաւէնով ներկայացուած չարամտութիւնները ու կը [illegible] թուրքերուն հանդէպ գործուած անարդարութիւնը:

DR. CAHIT DAVRAN
ԻՍԹԱՆՊՈՒԼ, ԹՈՒՐՔԻԱ

Բ.

Վախը որ Գազան ունի իր հոգիին մէջ, անտարակոյս կեղծաւորին վախն է — ժառանգ մը իր նախահայրերէն: Որովհետեւ հայե՛րն էին որ մեղաւոր զգացին իրենց գործած սպանդին, բարբարոսութիւններուն եւ խժդժութիւններուն համար՝ թուրք կիներու եւ մանուկներու հանդէպ՝ աւելցնելով նահանգներու ռուսական գրաւման շրջանին, անցեալ դարու վերջաւորութեան մօտ, այնքան մը յանցաւոր զգացած են իրենք զիրենք՝ որ փախուստ տուած են դէպի օտար երկիրներ:

AYSE TULCA
ԻՍԹԱՆՊՈՒԼ, ԹՈՒՐՔԻԱ

Մեծ եղեռնը յղացող ու զայն գործադրող թուրք հանճարեղ միտքը նոյն ձեւով գտեր է հայ գաղթականութեան եւ հայ Սփիւռքին խնդիրը բացատրող պատճառը: Բարեբախտաբար «Նիւզուիք»ի խմբագրութիւնը միաժամանակ տեղ է տուեր յոյնի մը նամակին, Աթէնք՝ Յունաստանէն: Յոյնը կը պաշտպանէ ամերիկացի բեմադրիչը ու՛ թուրքերով, «հետաքրքրական» կոչելէ ետք խմբագրութեան տուած գրախօսականը՝ Էլիա Գազանի նոր ֆիլմին մասին.

Գ.

...Երէկ տակաւին՝ 1956ին, թուրք ամբոխներ սարսափեցուցին յոյները, զանոնք սպաննելով, բռնաբարելով, թալանի տալով ու արբապղծելով յոյն եկեղեցիները՝ մինչ թուրք ոստիկաններ բարեացակամ կերպով անդին կը դիտէին:

Ճշմարտութիւնը «այլանդակելու» փոխարէն, նոր ժապաւէնը խօսուն վկայութիւն մըն է, Էլիա Գազանի, նուիրումին՝ ճշմարտութիւնը ըսելու, առանց ատոր հետեւանքին մասին մտածելու:

DEMETRIOS P. GEORGIDES
ԱԹԷՆՔ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Արդի զարգացած թուրքը պէտք է գիտնայ որ հայը իր յաւիտենական դրացին է Արեւելքէն, թէ իր կարծածին չափ ալ բարբարոս ժողովուրդ չե՛նք եւ թէ առանց վրէժխնդրութեան դիմելու՝ արդարութեա՛ն ուժով պիտի տիրանանք մեր իրաւունքներուն:

1 Մարտ, 1964 ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

ԶԵԿՈՅՑ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

12.— Գալուստ Կիւլպէնկեան Հետախուզական կեդրոն, Ազունիէ. 10,000 տոլար:

Յաւելուածական յատկացում՝ սոյն կեդրոնի գիտական գործիքներու ամբողջացման համար:

13.— ՍԷՆ ԺՈԶԷՖ Համալսարանի մատենադարանին հայկական բաժին, Պէյրութ. 5,000 տոլար:

Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ Համալսարանի մատենադարանին հայկական բաժնին ընդարձակման եւ բարեզարդման համար Հիմնարկութիւնը յատկացուց 5,000 տոլարի գումար մը: Տարիներէ ի վեր հայկական գիտութեանց յատուկ ամբիոն մը գոյութիւն ունի սոյն Համալսարանին մէջ:

ՍԱՀԱԿԵԱՆ-ՎԱՐԴՈՒՀԵԱՆ վարժարան, Սամաթիա, Իսթանպուլ. 4,000 տոլար:

Սամաթիոյ Սահակեան-Վարդուհեան վարժարանի վերակառուցման համար Հիմնարկութիւնը անցեալին տրամադրած էր 25,000 տոլար: Ներկայ յատկացումը կը ներկայացնէ կէսը աննախատեսուած, յաւելուածական ծախսերուն՝ որոնց ենթարկուած էր վարժարանին խնամակալ մարմինը:

15.— Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին՝ 6,500 տոլար:

Մասնաւոր յատկացում Պոլսոյ Պատրիարքարանին մէջ գտնուող հին, պատմական թղթածրարները պարունակող պահարաններու շինութեան համար:

16.— Համալսարանական կրթաթոշակներ. 250,000 տոլար:

1964-65 տարեշրջանին համալսարանական կրթաթոշակներու եւ ընթացաւարտ համալսարանականներու ուսման կատարելագործումին ի նպաստ եղաւ 250,000 տոլարի նոր յատկացում մը: 1963-64 ուսումնական տարեշրջանին այս ծրագրէն օգտուած են 219 համալսարանական ուսանողներ՝ որոնք բարձրագոյն ուսման կը հետեւին հետեւեալ երկիրներու մէջ.

Յորդանան 1 ուսանող, Մ. Նահանգներ 22, Աւստրիա 10, Գերմանիա 8, Յունաստան 6, Ֆրանսա 26, Անգլիա 11, Եգիպտոս 4, Հայաստան 1, Պարսկաստան 4, Իտալիա 9, Արժանթին 1, Գանատա 3, Պրազիլ 7, Լիբանան 83, Սուրիա 7, Թուրքիա 16, ընդհանուր գումարը 219 ուսանող:

Հիմնարկութեան կողմէ եղած յատկացումը խրախուսիչ պարգային պայմանաւոր է շինութեան արտօնագրի ստացումով:

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ Հ. ԱՍԱՏՈՒՐ–ՍԻՊԻԼ

(ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ)

Գրեց ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

Արեւմտահայ քերթողուհի և վիպագիր: Իր դերը մեծ եղած է արդի աշխարհաբարի կանոնաւորման մէջ: Իր վիպակները քնքուշ ու կանացի մթնոլորտ մը կը ըստեղծեն ընթերցողին մէջ: Իր ոտանաւորները ճարտար հիւսք ու փափուկ գոյներ ունին: Քիչ ըզգացում, առատ նրբերանգ: Տիկին Զապէլ Ասատուր ցարդ կը մնայ մեր կին գրողներուն մէջ լաւագոյն տաղաչափը:

Սիպիլ ո՛չ աւելի է և ոչ պակաս զինքը կանխողներէն: Անոր քերթողութիւնը եթէ երբեք, յաճախ, իբրեւ արուեստի գործ անպաշտպանելի է, իբրեւ գրական ախորժակ, ճաշակ, հարազատ է իր շրջանին: Իրաւ է, որ մեր լեզուին ամենէն քնքուշ բառերը, գեղեցիկ յարդարանքով մը, քով քովի բերուած են Սիպիլի քերթողութեան մէջ՝ անկարելի վիճակներ նուաճելու համար: Ճաշակ, բառերու ձայնական և երանգային արժեւորման հմտութիւն, զգաստ վիպականութիւն (մի մոռնաք սեռին ճնշումը. Օր. Խանճեան չէր կրնար իր սիրտը լման բանալ իր բանաստեղծութեան մէջ), որոշ երեւակայութիւն, կառուցման ապահով զգայարանք- տարրեր են, որոնք քերթողութիւնը արժէքի բերին մինչեւ որոշ ժամանակ մը:

Տիկին Սիպիլի քերթողութեան մէջ՝ անդրանիկ վիպականութիւնը, եթէ երբեք ետքը մենք հերքուած կը գտնենք քիչ մը ոսկեղնիկ իրապաշտութեամբ («Ցոլքեր» հատորին մէջ իրապաշտ պատմումներ կան), շարունակուած է անշուշտ հետզհետէ յեղաշրջուելով, վերածուելու համար արուեստագէտներու օրով փորձուած արուեստակեալ ոտանաւորին:

Հարկ է խօսիլ Տիկին Սիպիլի քերթողութեան ամբողջական տարողութեան վրայ: «Արցունքներ» քերթուածը իրապաշտ նմոյշ մըն է: Կը յանձնարարեմ կարդալ «Անցնելու մօտ, ժանեակները, Թիթեռնիկը, հէգ յիմար կին» քերթուածներն ալ, որոնք քառասունէ աւելի անոր ստեղծագործ տարիներուն խտութիւն կուտան:

Տիկին Սիպիլ պետք է ըղպրոցի մը, ուր բառը, գոյնը, նկարագրութիւնը փափկութիւնը, ճաշակ՝ տարուած են կատարելութեան, խղդելու չափ արուեստի էատարրը, զգայումը: Այնպէս որ ամէն ոճաբան, իր լեզուին լաւ գիտցող, ինքզինքը միայն կերպով սրբագրող տաղաչափ մը, այդ առաքինութեանց գինով, պիտի յաւակնէր բանաստեղծ դառնալ: Զարգացուշակ այս դերը Սիպիլ ըզգացած է «Ցոլքեր» հատորէն ետք և եղած է զգոյշ իր քերթուածները (1900էն յետոյ գրածները) վերախմբելու հատորի տակ:

Բայց 'ր ազդեցութիւնը շարունակեց գործել: 1900էն յետոյ մեր միջակ տաղանդները ամբողջութեամբ կը տառապին անկէ (մեր մեծ բանաստեղծական տաղանդաւորներն են այդ շրջանին՝ Մ. Մեծարենց, Վ. Թէքէեան, Դ. Վարուժան): Անզուգական քերթողուհիի այս կեղծ վարկին դէմ կ'արժէ վերցնել պարկեշտ և իրական արժէքը վերող, աւելի ճիշդ՝ նորավիպող Սիպիլին: Իր «Աղջկան մը Սիրտը»՝ կէսով յաջող գործ մըն է իր «Կնոջ Հոգիներ»ը ունին մէկէ աւելի յուզիչ և իրաւ վիպակներ:

ՍԻՊԻԼ

Այս երեկոյ ծննդեան հարիւրամեակը կը տօնենք հայ կնոջ մը, հայ ուսուցչուհիի մը՝ որ վիպագիր մը և քերթողուհի մը եղած է նոյն ատեն:

«Թանգարան» անունով հայերէն ընթերցանութեան գիրք և քերականութեան դասագիրք տուին մեզի երբ դեռ հազիւ 8–9 տարեկան պատանիներ էինք: Ո՞վ չի յիշեր «Փոքրիկ հովիւ մըն էր Միհրան»ը, «Եթէ պարիկ ըլլայի ես...» կարճ բայց բարոյալից ոտանաւորները: Որքա՜ն լայն ծանօթութիւններով հարուստ գիրքեր էին անոնք ու մենք գրեթէ կը լափէինք մեզի տրուածը և ա՛յս եռանդով շարունակեցինք սորվիլ մեր մայրենի լեզուն: Այս դասագիրքերուն շարքին գլխաւոր հեղինակը՝ Զապէլ Ասատուր խանդավառ ուսուցչուհիի իր ջերմութիւնը յաջողած էր փոխանցել թուղթին միջոցաւ մեզի, մատաղ ընթերցողներուս: Յարգա՜նք իմ առաջին հայերէն դասագիրքերուս հեղինակ Տիկ. Զապէլ Ասատուրին:

Իր բազմաթիւ աշակերտուհիները կը վկայեն որ ճշմարիտ դաստիարակ եւ յաջողած ուսուցչուհի մը եղած է Զապէլ Ասատուր: Իր անձնական օրինակով ջանացած է դաստիարակել սերունդներ: Եղած է շատ շրջահայեաց, փափկանկատ, օրուան հետ քայլ պահող ուսուցչուհի մը: Նշանակալից դրուագ մը իր ուսուցչական ասպարէզէն, զոր գրի առած է իր սանուհիներէն Աննա Բիւրքճեան:

1910 թուականին երբ դեռ օդանաւն ու գիտական ուրիշ նուաճումներ երազներ էին, Տիկ. Ասատուր թռիչքի մասին խօսելով՝ կէս մը կատակելով կ'եզրափակէ իր խօսքը ըսելով՝ թէ օր մը փոխանակ դռնէն ներս մտնելու, պատուհանէն օդանաւով պիտի գար դասարան: Յաջորդ դասին Տիկինը քիչ մը կ'ուշանայ: Դասարանին չարաճճի աշակերտուհիները կը հաւաքուին պատուհանին առջեւ եւ կը սկսին երեւակայել Տիկինին մուտքը, զանազան բացագանչութիւններով: Իրենց այս խաղերով տարուած՝ չեն նշմարեր որ Տիկինը արդէն դասարան մտած՝ գրասեղանին առջեւ նստեր զիրենք կը դիտէ՛ լուռ: Ամչնալով, կարմրելով աղջիկները կը գրաւեն իրենց տեղերը: Տիկ. Ասատուր ոչ մէկ ակ-

(Շար. տես էջ 4)

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Շատ դեռահասակ էի, երբ իբրեւ դասագիրք ձեռքս տուին «Համլէթ»ին բնագիրը՝ թարգմանելու համար: Ուսուցչիս հիացիկ բացագանչութիւններուն հանդէպ ապշահար, առանց ոչինչ ճաշակելու, կը զգայի թէ բան մը չէի հասկնար ընտանեկան ոճիրի այդ զահանդող տեսարաններէն, որդիական վրիժառութեան խուլ, զսպուած թափերէն, որոնք ամբողջ գիրքը արհաւիրքով կը լեցնէին:

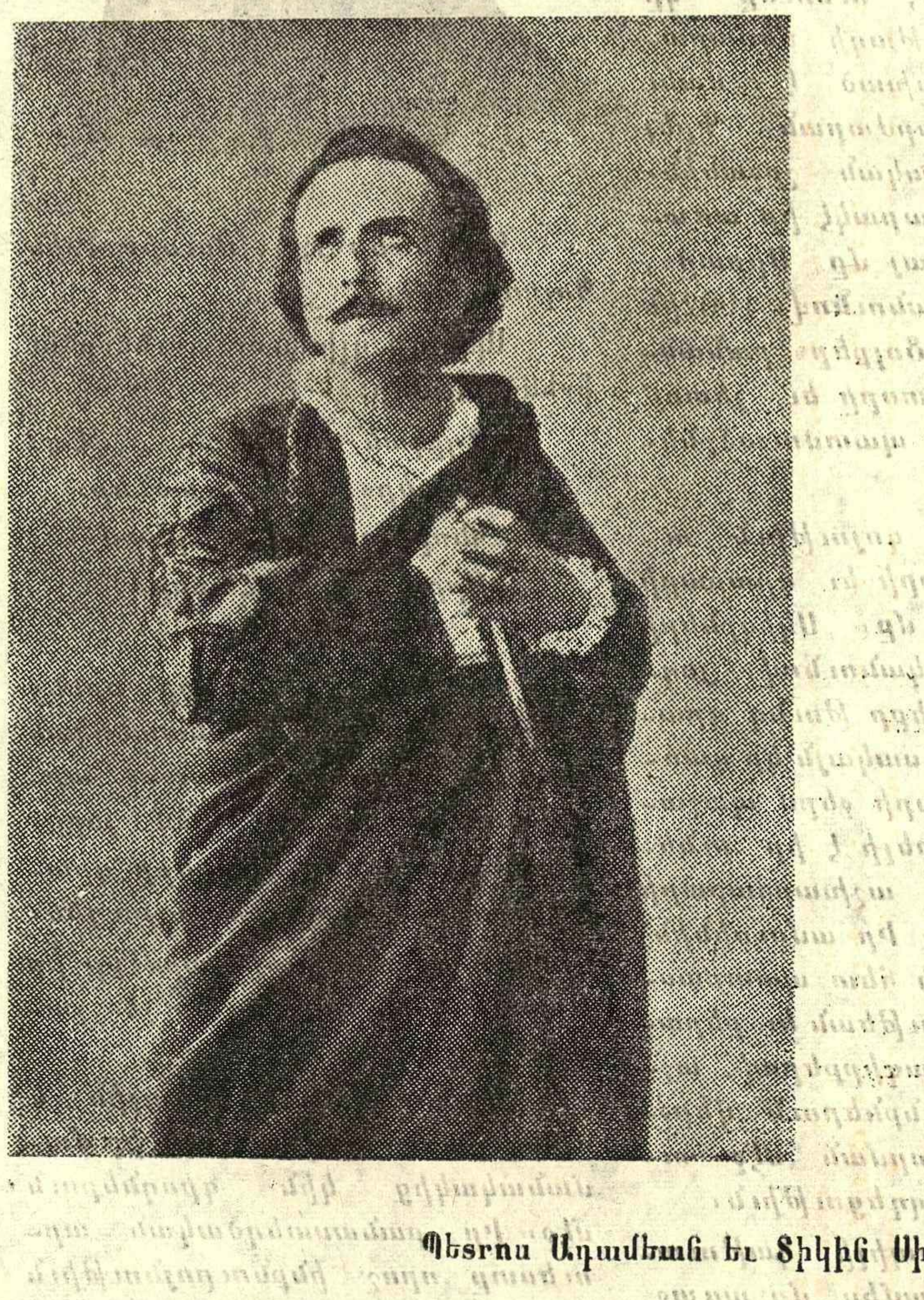
Տարիներ վերջը, կարդացեր էի «Համլէթ»ի ֆրանսերէն և հայերէն թարգմանութիւններն ալ, մտքի արտասովոր ճիգ մը ընելով թափանցելու անոր տիեզերահռչակ գեղեցկութիւններուն. և ձանձրացեր էի միշտ այդ հիւանդ երեւակայութեան տէր, կասկածամիտ, մղձաւանջով լի, գիշերային աղջամուղջով պարուրուած Համլէթի հոգիէն, որուն մէջ փայլուն ի փոխ լալկան և հեգնոտ, դժգոհ և անտարբեր, այլ միշտ նախաձեռնութենէ զուրկ երիտասարդի տիպար մը կ'ընդնշմարէի, մարդոց ամենէն վատ, ամենէն անտանելի տիպարը ինծի համար:

Ու երբեք չէի փորձուած երթալ տեսնել զայն թատերաբեմին վրայ՝ նոյնիսկ Ադամեանէն: Կարդացած թատերախաղերուս հերոսները եզական գեղեցկութիւններով, գերմարդկային հրապոյրներով հագուեցուցած եմ միշտ երեւակայութեանս մէջ. և այդ խաղերուն ներկայացումը տեսնել՝ անգութ պատրանք մը եղած է ընդհանրապէս մտքիս համար:

Որքա՜ն պիտի փափաքէի տեսած չըլլալ օրինակի համար «Ռիւյ Պլաս»ը, «Օթէլլօ»ն, Աղեքսանդր Տիւմա Որդւոյն և Իպսէնի խաղերէն մեծ մաս մը: Անոնց ներկայացումը ջախջախած է հաւատքս Արուեստին այն հրաշալիքներուն նկատմամբ, որոնց գոյութեան գաղափարն իսկ մտքի չքնաղ վայելք մըն է:

Ի՜նչպէս կ'ուզէք որ ջանայի մարմնաւորուած տեսնել այդ կէս յիմար, կէս հնարամիտ երիտասարդը որ չէր կրցած բնաւ շահագրգռել զիս՝ հինցած, հեռաւոր, մառախլապատ իր զգայութիւններով:

Սիրանոյշին վիճակած էր մտքիս չեմ գիտեր ո՛ր թմրած բջջին մէջ զարթուցանել արտասովոր, դիւթական լոյս մը որուն ճառագայթներուն ներքեւ՝ պաշտելի պիտի դառնար ինծի թախծոտ, քինախնդիր, հիւանդ այդ էակը, և այդ հոգին այնքան ստուերամած, խորհրդաւոր այնքան, պիտի բացուէր յանկարծ աչքիս առջեւ հայ դերասանուհիին շնորհիւ:

Պետրոս Ադամեան եւ Տիկին Սիրանոյշ «Համլէթ»ի դերերով

Ջէ՛. Համլէթը անծանօթ, հեռաւոր տիպար մը չէր ամենեւին. քսաներորդ դարու զաւակն էր իր վարանոտ հոգիովը, խորապէս զգալու իր անկարողութեամբը չարչարուող, և ուղիղ տրամաբանութեան հանդէպ ահարեկ, զիրար չկահող բուռն պայքարներու մըրրիկին մէջ տարուբեր. տպաւորութեանց յաջողութիւններու Գամէլէոն մը, որ կը ջանայ կառչիլ ճըշմարիտ գոյնի մը, ինչ որ կը խուսափի իրմէ շարունակ ստուերի մը նման: Ցեղով սիրուն, մտացի, ազնուական, անրջայոյզ: Ապահովաբար երբեք կարելի չէր ձանձրանալ այդ Համլէթին հետ, նոյն իսկ իր մելամաղձութեան ժամերուն, ինչպէս կարծեր էի:

Ահա՛ այսպէս ճանչցայ Համլէթը Սիրանոյշի հրապուրոտ անձին վրայ: Պատրանքը կատարեալ էր հիմա: Հէք երեւակայութիւնս զինաթափ կ'ըլլար այդ կատարելագործեալ տիպարին առջեւ, որուն կեանք կուտար համակրելի դերասանուհին: Շէքսփիրը անհետացած էր մտքէս: Սիրանոյշ դեր մը չէր որ կը կատարէր. կը խօսէր, կ'ապրէր իր սրտին և մտքին ալքերէն փրցնելով, ի յայտ բերելով այդ հոգեթով բացատրութիւնները տանջուող իր էութեան:

Աչքիս առջեւ ունէի մտացի էակ մը, պատրաստաբան, ճկուն, շնորհալի շարժումներով և արծաթի հնչումով: Իր նայուածքը՝ այնքան ազդու, իր ձայնը այնքան զմայլելի՝ ներելի կ'ընէին սրտին վարանքները, իր հաւատքին թերութիւնը, իր սիրոյն թեթեւութիւնը: Ո՞չ ապաքէն հրապուրիչ անձերու իրաւունք տըրւած է շատ մը թերութիւններ ունենալ:

Իբրեւ բարոյական մարդ, ոչինչ իր վրայ սէր պիտի ազդէր խորհողի մը. սակայն դերասանուհին կը փրկէր դերը, ու պաշտելի կը դարձնէր այդ ողորմելի տղան, որ իր հօրը մահուան վրէժը լուծելու ապիկարութեան տենչովը կը գալարուէր:

Որպիսի՜ բնական խորհրդազգացութեամբ արտասանեց «լինել թէ չլինել»ը: Ես որ փիլիսոփայութիւնը անհարկի պերճանք մը նըկատած եմ բեմին վրայ, ես որ կը կարծէի թէ մահու չափ ձանձրոյթ պիտի ազդէր այդ խորիմաստ մենախօսութիւնը թատրոնի լոյսերու, ծաղիկներու և արդուզարդերու շրջանակին մէջ, կը վախնայի որ բառ մը կը փախցնեմ. ու կը լափէի, կ'ըմպէի մէն մի բառ, որ իր բերնէն կը թափէր ոսկի փետուրներով: Իր թափանցողութիւնը իրաւ կ'ապշեցնէր զիս, իր արտայայտութեան եղանակը կը թովէր: Ապահովաբար կին դերասան մը չէր այդ պահուն ինքը: Ո՛ր կնոջ միտքը պիտի տոկար այդքան խորունկ ուսումնասիրութեան, այդքան համբերատար աշխատութեան, այնպիսի՛ նիւթի մը մէջ որ ապաշնորհ ըլլալու բնութիւնը ունէր իր սեռին հրապոյրներուն համար, և տարամերժ էր ամէն պչրանքի:

Առանց դերասանական արուեստին նկատմամբ շատ բան գիտնալու, կ'ենթադրեմ թէ ճարտար դերասանուհիի մը համար շատ դժուար պիտի չըլլար անշուշտ ներկայացնել որոշ նկարագրի տէր դիւցազն մը, օրինակի համար Ռասինէն, Կոռնէյլէն, կամ նոյնիսկ Շէքսփիրէն որեւէ հերոս մը: բայց Համլէթը որ տասը մարդու նկարագիր ունի, որ այս ժամուն վրէժխնդիր զաւակ մըն է, հետեւեալ ժամուն իր մայրը պաշտող հլու տղայ մը, օր մը սիրահար, օր մը իմաստասէր, օր մը յիմար, և սակայն միշտ ինքն է. մարդ մը որ կը տրամաբանէ, կը հեգնէ, կը կեղծէ, սրամտութիւն կ'ընէ, կը վախնայ, կը սիրէ, կը կասկածի, անձնատուր կ'ըլլայ, յետոյ կը խիզախէ, կ'սպաննայ, մինչ հոգիին խորը պահելով մասնաւոր սեւեռում մը, որ կը խելայեղէ զինքը:

Հայ դերասանուհիին լայն տաղանդը անջնջելի կերպով արտայայտեց կնճռոտ, անպարագիծ այդ նկարագրին բոլոր յուզմունքը, բոլոր վրդովանքը, և իր մոգական արուեստին զանազանութեամբը հմայեց ամէն անոնք որ զինքը վայելելու բախտը ունեցան անցեալ տարի:

Այդ եզական վայելքը պիտի շնորհէ՞ արդեօք մեզի այս տարի ալ:

Զապէլ Եսայեան

Բեռն, 29 Սեպտ. 1910

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՀԻՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐ

ԵՐԱԺԻՇՏ ՄԵՐԿԵՐ ՄԵԼԻՔ

ԳՐԵՑ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

Այս սիւնակներուն մէջ (1), երգահան Պր. Եղ. Ցակոբեան, Եգիպտոսի մշակոյթին ծառայող հայ երաժիշտներու մասին գրած յօդուածաշարքի մը մէջ, յիշած էր նաև Մերկեր Մելիքը, տալով հակիրճ տեղեկութիւններ Եգիպտոսի մէջ անոր ունեցած գործունէութեան շուրջ։ Պր. Եղ. Ցակոբեան, ցաւ կը յայտնէր թէ չէր կրցած կենսագրական տեղեկութիւններ հաւաքել անոր մասին։ Ան կ'ակնարկէր նաև թէ, Մելիքի մահէն ետք, իր ձեռագիր գործերէն և նոթաներէն ոմանք նպարավաճառներ ու մասն գտնուած էին ու պահ կը մնային Տ. Սահակ Ծ. Վ. Նաքարեանի մօտ։

Բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը, քովս կը գտնուի փոքրիկ թղթածրար մը, որ կը պարունակէ երեք անտիպ գրութիւններ, որոնք կը խօսին Մելիքի կեանքին ու երաժշտական գործունէութեան մասին։

Հիմնուելով այս ձեռագիրներուն վրայ, կուտամ Մելիքի կենսագրութիւնը։ Բայց նախ՝ քանի մը տողերով խօսիմ ձեռագիրներու պարունակութեանց մասին։

Այս ձեռագիրներէն թուականով ամենահինը գրուած է 16 Հոկտ. 192-ին, Աղեքսանդրիա։ Գրողն է եգիպտահայ գաղութի հին սերունդին քաջ ծանօթ դպրապետ Գրիգոր Մէնթէշեան (2), որ այս գրութեան տակ ստորագրած է որպէս «Պոլսոյ Պատրիարքական Աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյ նախկին համասնամեայ երաժշտապետ»։

Երկրորդը՝ գաղիերէն լեզուով գրուած վկայական մըն է, ստորագրուած վեց երաժիշտ–նուագողներու կողմէ (որոնցմէ մին՝ հայ)։ Այս վկայականը կը կրէ 21 Յունուար 1931 թուականը։ Հետաքրքրութեան համար և կորուստէ փրկելու մտահոգութեամբ, յօդուածիս վերջաւորութեան տըւած եմ բնագրին հայերէն թարգմանութիւնը (տուած ենք նաև բնագրին պատճէնը. «Զ»)։

Երրորդը գրուած է 16 Նոյ. 1936ին, և ստորագրուած է Եգիպտոսի Արևելեան Երաժշտութեան Հիմնարի չուեթակի ուսուցիչ Արմենակ Եսայեանի (3) կողմէ (Նոյնինքն գաղիերէն վկայականը ստորագրող հայը)։ Այս ձեռագիրը, որ հինգ երեսներէ կը բաղկանայ, գրուած է ուրիշի մը ձեռքով և յետոյ ստորագրուած վերոյիշեալին կողմէ, ինչպէս յստակօրէն կը հասկցուի ձեռագրի և մելանի տարբերութենէն։ Ձեռագրի վերջաւորութեան կայ «յեs գրութեան» մը, գրուած Եսայեանի կողմէ, որմով իր ստորագրած թուղթին մէջ գրուածներուն իր համամիտ ըլլալը կը յայտնէ։

Մինչ Մէնթէշեանի գրութիւնը առաւելաբար Մելիքի երաժշտական հեղինակութեանց մասին կ'արտայայտուի, Եսայեանի գրածը կը պարունակէ կենսագրական մանրամասնութիւններ։

Ըստ Գահիրէի Ազգային Գերեզմանատան (Մարմինա) տոմարներուն, Մերկեր Մելիք ծնած է 1854ին (4), Պոլիս։ Նախնական կրթութիւնը թաղային վարժարանի մը մէջ ստանալէ ետք, 12 տարեկանին նետուած է գործի ասպարէզ, իր չքաւոր ծնողքին նիւթապէս օգտակար ըլլալու մտահոգութեամբ։ Պզտիկուց մասնաւոր սէր մը ունեցած է դէպի արևելեան երաժշտութիւնը ու յատկապէս դէպի եկեղեցական երաժշտութիւնը։ Աշակերտած է համբաւաւոր դպրապետ Համբարձում Չերչեանի (181–1901)։

Մէնթէշեան, որ եկեղեցական երաժշտութեան մասնագէտ անձ մըն է, կը վկայէ թէ «Մելիք, եկեղեցական երաժշտութեան մարզին մէջ ալ իր ունեցած մասնաւոր եւ յիշատակելի ձեռնհասութեամբ հեղինակած է բազմաթիւ երգեր, որոնք Խրիմեանի եւ Իզմիրլեանի կողմէ արժանացած են մասնաւոր գնահատութեան։»

Եսայեան ալ, նոյն բանը հաստատելէ ետք, Մերկերի եղանակաւորած եկեղեցական երգերէն կը յիշատակէ «Տէր Ողորմեա»ն, «Ամէն եւ ընդ Հոգւոյդ քում»ը, «Ամէն, Հայր Սուրբ»ը։

Երկար տարիներու իր եկեղեցական գործունէութեան ընթացքին պատրաստած ու ձայնագրուած ժամագիրք մը և տաղարան մը։

Տաճկերէնէ հայերէնի վերածած է հայ ձայնագրութեան հեղինակ Պապա Համբարձում Լիմոնճեանի (176–1833) ինքնակենսագրութիւնը, որ կորուստէ փրկուած է ու կը գտնուի Տ. Սահակ Հօր մօտ (5)։ Եսայեան, որպէս Մելիքի հեղինակութիւն, կը յիշատակէ նաև չութակ գործածելու դասագիրք մը, որ ան պատրաստած է 1883ին, չութակահարի մը խնդրանօք։ Դժբախտաբար անծանօթ կը մնայ այս գործին ճակատագիրը։ Հաւանակա՞ն է թէ ձեռագիր վիճակի մէջ տեղ մը մնացած է կամ կորսուած։ Կարելի չէ բան մը ըսել։

Մելիք նախընտրած է հայկական ձայնագրութիւնը եւրոպականէն և իր աշխատութիւնները այդ ձայնագրութեամբ եղած են։

Իսկ որպէս արևելեան երաժիշտ և հեղինակ արևելեան քաղաքական եղանակներու՝ իր համբաւը տարածուած է ամէն կողմ։ Ան հեղինակ է բազմաթիւ արևելեան եղանակներ։ Մէնթէշեան 300ի կը բարձրացնէ անոնց թիւը։

Այստեղ կուտամ Արմենակ Եսայեանի կարծիքը և գնահատանքի խօսքերը Մերկերի հեղինակութեանց մասին, արևելեան երաժշտութեան մասնագէտներուն թողլով այդ տողերուն արժէքի գնահատումը։ (6)

Ան կ'ըսէ թէ, Մելիք «արեւելեան երաժշտութեան ցաս մը ճիւղերուն մէջ անմրցելի միակ վարպետը մնացած, համայնագէտ մը եղած, եւ բոլոր ճիւղաւորումներէն ցաս մը գործեր գրած է. ինչպէս՝ fէար, պեսրէ, պեսրէ սեմայիսի, փեշրեվ, փեշրեվ սեմայիսի, ցաս մը շարքըներ, սիրթօ, ֆասսալ, եւ այլն։ Բացի ասոնցմէ, արեւելեան եղանակներով փօլքա, մազուրքա, վալս, բանկօ, մառշ, մառշ–ֆիւնեպր, օփերեթ, ջութակ դաշնակի, բաշջութակ–դաշնակի եւ f եւ վեց նուագի համար կտորներ, մաքսիմներ, եւայլն գրած է»։

Նոյնպէս, ան Մելիքի կը վերագրէ շարք մը «գիւտեր», երաժշտական գործիքներու վերաբերեալ։

Խօսքը կուտամ իրեն.

«առանց վարպետէ սորվելու, գլանով (սիլենտր) եւ բուրով նուագող մեքենական գործիքի վրայ, արեւելեան երաժշտութեան նրբութիւններով եղանակ անցրնելու պաղանիքը գտած, պատրաստելու գործիքն ալ հնարած եւ փորձերով հաստատած է։

Հնարած է վիմագրութիւնով տպուելիք եւրոպական ձայնագրութեան վերաբերեալ, քարի վրայ ինն տեսակ մեծութիւնով ձայնանիշի գլուխ տաշող գործիք մը։ Նաեւ ուտի նման գործիքներուն ճիշդ վըրայ զետեղուելիք գործիք մը, որն որ բելերուն պրկում եւ թուլացումին դիւրութիւն կուտայ։»

(Վերջը յաջորդով)

ՃԱՀԱԿԻՐ

Ս Ի Պ Ի Լ

(ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Գ. ԷՋԷՆ)

նարկութիւն, ոչ մէկ դիտողութիւն կ'ընէ։ Միայն յաջորդ շաբաթուան նիւթին ընտրութիւնը իրենց կը ձգէ եւ լուռ կը մեկնի դասարանէն։ Աշակերտուհիները կ'որոշեն նամակներ գրել ներողութիւն խնդրելու իրենց ագեղ արարքին համար։ Յաջորդ դասին գոհունակութեան ժպիտով մը բարձրաձայն կը կարդայ՝ առանց դիտողութիւն ընելու քերականական կամ լեզուական սըխալներուն համար. միայն կ'ըսէ. «Գոհ եմ որ այնքան շնորհալիօրէն արտայայտած էք ձեր զգացումները. երբեք չմերանաք կեանքի մէջ ներողութիւն խնդրելու եթէ անզգալաբար ցաւցուցած էք մէկը, ըլլայ ան տէր թէ ծառայ»։

Ցարգա՜նք մեծ եւ իսկական դաստիարակչուհիին։

Հազիւ 16 տարեկան պարմանուհի է Զապէլ Ա. երբ գաղափարը կ'ունենայ ուրիշներու հետ հիմնելու «Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութիւնը», նպատակ ունենալով աղջկանց յատուկ վարժարաններ բանալ հայաբնակ գաւառներու մէջ։ Հոգի՛ն է Հայուհեացին։ Կը մտնէ ժողովրդային խաւերու մէջ, կը բանախօսէ, շունչ կը սպառէ հոն՝ ուր գրիչը անզօր է թափանցելու։ Ջանք չի խնայեր մանաւորաբար հայ աղջիկները տոգորելու իր զգացումներով, իր ներշնչումներով։ Ցարգա՜նք հայ կնոջ իմացական զարթումի ջերմ առաջնորդուհիին։

Սիպիլ գրական ծածկանունն է Տիկ. Զապէլ Ասատուր, աղջիկնութեան մականունը՝ Խանճեան։ Ծնած է Սկիւտարի 1863 Հոկտ. 8ին։ Նախակրթութիւնը Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանին մէջ առնելէ ետք, ուսումը կը շարունակէ նոյն թաղի ճեմարանին մէջ։ Յաճախած է նաեւ ֆրանսական վարժարան։ Գրել սկսած է դպրոցական շրջանին։ 1891ին կը հրատարակէ իր առաջին վէպը՝ «Աղջկայ մը Սիրտը», «Օր. Ալիս» ծածկանունով։ 1902ին լոյս կը տեսնէ «Ցոլքեր» բանաստեղծութեան հատորը եւ յետոյ՝ «Կնոջ Հոգիներ» պատմուածքներու հատորը։

Իր օրերուն գոյութիւն ունէր աշխարհաբարի եւ գրաբարի լեզուապայքար մը։ Սկիզբները «Անահիտ» ծածկանունով յօդուածներ կը գրէ իբր թունդ գրաբարեան։ Ետոյ սակայն կը դառնայ աշխարհաբարի ջերմ պաշտպան մը։ Անժխտելի է իր ունեցած դերը մեր աշխարհաբարի զարգացման մէջ։ Իր ամուսինին՝ Հրանդ Ասատուրի հետ պատրաստած ընթերցանութեան եւ քերականութեան դասագիրքերով, աշխարհաբարի օրէնքներուն վերջնական կանոնաւորման մէջ ունեցած է որոշ ազդեցութիւն։

1932ին՝ Սիպիլի կաթուածահար ըլլալէն ամիս մը առաջ, Պոլսոյ Ազգ. Մարմինները կը ծրագրեն տօնել անոր գրական եւ հանրային գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը։ Կը կազմուի յանձնախումբ մը՝ որ սակայն դեռ կոչը չհրատարակած՝ կ'ըստիպուի ընդհատել ամէն աշխատանք Ցոբելեար գրագիտուհիին հիւանդութեան պատճառաւ։ Կը սպասեն իր ապաքինումին, որպէսզի ինք անձամբ կարենայ ներկայ ըլլալ հանդիսութեան։ Մինչ այդ՝ արտասահմանի մէկէ աւելի հայաշատ կեդրոններ կը տօնեն անոր յոբելեանը։ Սիպիլի բարեկամներէն մէկը, որ այդ շըրջանին յաճախակի իրեն կ'այցելէր, կը պատմէ իր յուշերուն մէջ թէ ի՜նչպէս ան մանուկի մը պէս կը հրճուէր երբ կ'իմանար իրեն ընծայուած պատիւները կամ կը կարդար իր մասին դրուած յօդուածները, կը ստանար նամակներ իր նախկին սանուհիներէն։

Նիւ Եորքի մտաւորականներուն ստորագրութիւնը կրող մագաղաթեայ ձօն մը ստացած էր ու կը պահէր իբր գեղարուեստական գեղօր մը։ Կը փափաքի անպայման շնորհակալութեան գիրեր գրկել իւրաքանչիւր մարմինի կամ անհատի որ նախաձեռնարկ եղած էր տօնելու իր յոբելեանը։ Պատրաստել կուտայ գրութիւնները և որովհետև իրեն համար անկարելի էր աջ ձեռքը գործածել, օրերով վարժութիւն կ'ընէ ձախով ստորագրելու և կը յաջողի։ Կը ջանայ մինչև վերջ ցոյց տալ թէ համակերպած է իր ճակատագրին։ Ցօս, խանդ ցոյց կուտայ շուրջիններուն։

Կը մեռնի 1934 Յունիս 19ին Պոլսոյ մէջ։

Սիպիլի գլխաւոր գործերը եւ իրենց արժէքը:

«Աղջկան մը սիրտը», վէպ։
«Ցոլքեր», քերթուածներ։
«Կնոջ հոգիներ», պատմ.։
«Որբուհին», «Հարսը» թատերախաղ։

Իր թատերախաղերը՝ որոնց նիւթը առնուած է ընտանեկան կեանքէ, չունին անշուշտ արդիական կազմուածք կամ յօրինում։ Անոնք մեր միտքերը գրաւելէ աւելի, սիրտերը կը յուզեն։ Սիպիլի գրագիտուհիի արժէքը իր թատերախաղերով պէտք չէ չափել։

Սիպիլ Դրեթէ առաջին և միակ բանաստեղծուհին է իր ժամանակակից կին գրողներուն մէջ։ Իր բանաստեղծական արուեստը որոշ ինքնուրոյնութիւն մը կը ցուցաբերէ. իր քերթուածները զերծ են հռետորական շունչէ, որ յատուկ էր իրեն ժամանակակից կարգ մը քերթողներու։ Սիպիլի նախասիրած աշխարհը աշխարհն է երազներու, յիշատակներու։ Տեսանելի, շօշափելի աշխարհը շատ բիրտ է իր կընոջական փափուկ խառնուածքին համար։ Քերթուածները կը յայտնեն մեղմ թախիծ և անկեղծութիւն։ Ունին նուրբ յարդարանք, առատ պատկեր, ճարտար յօրինում, լեզուի խնամք բայց ոչ խոր ու համակող զգացումներ։ Անզուգական քերթողուհիի իր համբաւը չէ տևած։

Սիպիլի իսկական արժէքը կը յայտնուի իբր վիպագիր, մանաւանդ իբր նորավիպագիր։

«Աղջկայ մը սիրտը» վէպը կը տպաւորէ ընթերցողը և անոր հետաքրքրութիւնը լարուած կը պահէ շարունակ։ Աղջկայ մը սիրոյ պատմութիւնն է, իր յոյզերով և տառապանքներով։

«Կնոջ հոգիներ» հատորը, որ կը պարունակէ Սիպիլի պատմուածքները, իր գրագիտուհիի վարկին ամենէն ամուր գրաւականն է։ Հոս դարձեալ Սիպիլ աւելի ռոմանթիկ է քան իրապաշտ։ Իր պատմուածքները ընթերցողին առջեւ կը բանան կիներու ներքին աշխարհը իր բազմաթիւ ծալքերով։ Սիպիլ հմուտ և կորովի թարգմանն է կնոջ հոգիին։

Սիպիլ իտէալի տէր կին մը եղած է և ասիկա որոշապէս կ'երևայ իր գործերուն մէջ։ Երբ գրագիտուհիին աշակերտուհիներէն Հայկանոյշ Մառք կը ձեռնարկէ «Հայ Կին» պարբերաթերթին հրատարակութեան, կը խնդրէ Սիպիլէն իր կարծիքը յայտնել այս առթիւ։ Ահաւասիկ հատուած մը իր պատասխանէն։

«Որքա՜ն քիչեր յաւակնած են իտէալ մը շինել բարոյական գաղափարէ մը, հետապնդել զայն. կապուիլ անոր. ջանքեր, զոհողութիւններ ընել անոր համար, տանժելով իրենց հանգիստէն, համբաւէն, պերճանքէն, առանց դող ելլելու բարոյականի զգեստ հագուած տխմար կարծիքներէ»։

Կ'ուզեմ վերջացնել իմ խօսքըս իր ամուսինին՝ Հրանդ Ասատուրի վկայութեամբ։

«Ընտանեկան կեանքին մէջ, Սիպիլ տիպարն է անձնուիրութեան։ Եսամոլ զգացում մը երբեք չէ ունեցած իր հոգին։ Իր կեանքին երազը եղած է երկու աղջիկներուն՝ Աստղիկին եւ Էմմային երջանկութիւնը։ Անոնց ուրախութիւնը, անոնց ժպիտը կը փնտռէ միշտ, եւ անոնց պըզտիկ մէկ ցաւը կ'արիւնէ իր սիրտը։ Անոնց միտքն ու հոգին կըրթելու, ազնուացնելու, բարձրացնելու իր յարատև ջանքին մէջ երբեք չէ պարտասած եւ իր դասերով ու խորհուրդներով առաջնորդած է միշտ զանոնք։ Պահապան հրեշտակ մը եղած է երդին համար, հսկող աչքը որ ամէն բան կը տեսնէ եւ կ'ուղղէ, զուրգուրացող արփենի հակը որ խընամքներով կը պարուրէ իրենները, տաքցնելով եւ լուսաւորելով իր միջավայրը։

«Եւ իր ամուսինին համար, որ այս տողերը կ'արձանագրէ երախտագէտ սրտով, ինք եղած է միշտ սրտի տէր եւ մտքի տէր կինը, անխոնջ աշխատակիցը եւ լծակիցը, խանդակաթ, անձնուրաց ընկերուհին, յարափթիթ պարիկ մը որ կեանքի պայքարին մէջ, մի՛շտ կորովի, մի՛շտ անվհատ, մի՛շտ աննկուն կը մնայ»։

Հելիոպոլիս, 16–2–64

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏԱՏՈՒՐ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Անստորագիր յօդուածներ չեն ընդունուիր։

Թղթակցութիւնները գրել թուղթի մէկ երեսին վրայ միայն։

Արաբկիրցիներուն կը գրէ

Սիրելի ընկերներ,

Հակառակ ցանկութեանս, ստիպուած եմ սպասել ձիւնահալին գալու համար ձեր մօտ։

Կանոնաւորաբար կը ստանամ «Ջահակիր»ը, որ ջահն է այս օտար հորիզոնին տակ։

Շնորհակալ եմ։

Կարօտալից բարեւներս ընկերներուս, ամէնուն, ամէնուն։

Ցտեսութիւն

Մոնրէալ 20-2-64 **ԽՈՐԷՆ ՏԷՏԷԵԱՆ**

Յ.Գ.— Ներփակ կը գտնէք «Գանատահայ Նամականի» թիւ 2։

ԱԶԳԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
(ՇԱՐ. Ա. ԷՋԷՆ)

Հպարտութեամբ պէտք է յիշենք Արաբկիրի Հայրենակցական Միութեան խոշորագոյն նուէրը՝ Նոր Արաբկիրի մէջ հիմնադրումը և սարքաւորումը քենիքիւրրիի (տրայ քլինինկ) մեծ գործարանին, որ պատիւ կը բերէ։ (Տես նկարները՝ «Ջահակիր»ի այս թիւին մէջ։) Արաբկիրցիներու իրապաշտ և դրապաշտ հայրենասիրութեան այս փաստը՝ փաստ ըլլալէ առաջ՝ է՛ և կը մնայ ոգի՛, ազգաշինական և հայրենաշինական ոգի մը, հասարակաց այլ գաւառներու հայերուն մէջ ալ։

Ամերիկայի Համասեբաստահայ Վերաշինաց Միութեան 25րդ Պատգամաւորական ժողովը — կը գրէ Շիքակոյի իրենց օրկան «Նոր Սեբաստիա» հանդէսը — որոշեց 70,000 տոլարնոց բժշկական, հետազօտական և երկրագործական մեքենաներ ուղարկել Հայաստան։ Ահա՛ ծափահարելի ձեռնարկ մը, որ ո՛չ առաջինն է և ոչ ալ վերջինը պիտի ըլլայ։

Օգտակար կազմածներու (ինչպէս տողաշար մեքենայ՝ առ Ս. Էջմիածին) և արդիական մեքենաներու առաքումը դէպի մեր մայր հայրենիքը ո՛չ աւելորդ է և ոչ անտեղի, որքան ալ Ս. Միութիւնը առաջադէմ և հարուստ երկիր մը ըլլայ նաեւ այդ մարզին մէջ։

Կան ըսողներ, սակայն, որ այդ նուէրները աւելի՝ պէտք է յատկացուին սփիւռքահայ չքաւոր անկիւններուն։ Անոնք կը մոռնան, սակայն, որ մա՛նաւանդ այդ չքաւոր անկիւնները առժամեայ կայաններ են, հաշուեյարդարի ենթակայ. հետեւաբար, մեծ տարողութեամբ սարքաւորումներու տեղը չեն անոնք։ Մնայուն և շօշափելի ազգակներու բուն վայրը մայր-հայրենիքն է։ Եթէ ճառախօսական հայրենասիրութիւնը մեր զգացական կեանքն է, մեր գիտակցական գործունէութեան, բո՛ւն ազգաշինութեան և հայրենաշինութեան մակարդակը կրնայ պահպանուիլ միայն դրական ու շօշափելի այդ ընծայաբերումներով։

Մայր-հայրենիքին իրական արժէքով դրական օժանդակութիւն ընծայելը, սակայն, արգելք չի՛ կրնար ըլլալ, որ անտեսենք արտասահմանի մեր հայահոծ գաղութները և անոնց կարիքները։ Գոյութեան պայքարի հարց մը ունինք մէջտեղ։ Եւ ատիկա կը դիւրանայ ու արդիւնք կուտայ ի նպաստ մեզի, եթէ գիտնանք սփիւռքահայութեան մէջ առողջ ու կենդանի պահել հայկական ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ։

Անշուշտ իրենց տեղերը ունին, և յարգելի են մեր բեմբասացները, մեր խմբագիրները և մեր խօսքի ասպետ գործիչները՝ ազգապահպանման կարեւոր գործին մէջ։ Բայց անոնք կը դատապարտուին, կրնան դատապարտուիլ ԱՆԴՈՐԾՈՒԹԵԱՆ, եթէ անոնց նետած սերմերը ընդունող հող չգտնուի։ Առանց շօշափելի արժէքներու, բանաւորը չի՛ կրնար դիմացկուն ըլլալ։ Առանց փայլուն եկեղեցիի՝ հմուտ եկեղեցականին ներկայութիւնը անզօր է։ Առանց հայավէճ տան՝ հայ ընտանիքը անդիմագիծ կը մնայ։ Առանց առողջապահական-արդիական (ուսումով և մեթոտով) դպրոցի՝ հայ ուսուցիչը ամուլ կը դառնայ։ Առանց բեմի և գրադարանի՝ հայ ակումբը սըրճարանի կը վերածուի։ Առանց մամուլի և ընթերցողի՝ հայ թերթը փաթոյթի թուղթի դեր կ'ունենայ։ Առանց խնամքի և խնամատարի՝ հայ գերեզմանոցը մեռելներու անիծարանի կը նմանի։

Հետեւաբար, ո՛րքան հոգածու պիտի ըլլանք հայրենիքին արդիական մեքենաներ և մշակոյթի հին, անստգիւտ արժէներ ընծայելու, նո՛յնքան նախանձախնդիր պիտի ըլլանք գաղութահայ մեր հարստութիւնները պահպանելու, թող ըլլայ ատիկա մատենադարան թէ գերեզմանատուն, մի՛շտ կենդանի, մի՛շտ մաքուր և նորոգուած։ Պատի՛ւ զանոնք մաքուր պահողներուն և նորոգողներուն։ Թո՛ղ երկինք հաշուակցի՝ հնագիտական արժէք ունեցող գերեզմանաքարերուն, հարիւրամեայ դպրոցի արշիւներուն և փառակազմ գիրքերու հաւաքածուներուն ցրումը կամ աճուրդով վաճառումը հրամայող ապիրատներուն հետ...։

Մեր աչքերը միշտ յառած պահելով դէպի Արարատ-Արագած և Ս. Էջմիածին, ջանալով աքցան մը, մուրճ մը եւ խարտոց մը աւելի ղրկել այնտեղ, պիտի շարունակենք շինել մեր ազգը նաեւ հո՛ս, սփիւռքի մէջ, մինչեւ վերջնական հայրենադարձը։ Միայն, պէտք չէ միտքէ հանել, որ մանաւանդ մշակութային աշխատանքներու վրայ երբ կը բերուին վճարովի գործողներ, կարծես գործը յառաջ չ'երթար։ Պէտք է այնպէս մը ընել՝ որ ուսուցչութիւնը, խմբագրութիւնը, արուեստագործութիւնը արհեստի չվերածուին։ Պէտք է հսկել, որ սփիւռքահայ ազգաշինական կամ ազգապահպանման գործը՝ արհեստաւորներու արտել չդառնայ...։

Եզրակացնելով պիտի ըսենք, որ ո՛չ մէկ գործ — ի նպաստ ազգին եւ հայրենիքին — կրնայ արհամարհելի կամ միւս գործէն նախընտրելի ըլլալ։ Եւ ո՛չ մէկ հայ — նոյնիսկ բանկալին տախտակը անձնուիրաբար ներկողը — պէտք է զրկուի մեր երախտագիտութեան արժանի ըլլալէ։

Ամէնքս՝ հայրենիքին եւ ազգին համար։ Հայրենիքը՝ ամէնուս համար։ Ու բոլորը՝ մարդկութեան, ժողովուրդներու եղբայրութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան համար։ Եւ ասիկա՝ առանց պահանջի, առանց սակարկութեան, այլ ինքնամատոյց կերպով, ամենուրեք։

ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ

ԳՐԵՑ ՏՈՔԹ. ԿԱՐՊԻՍ Լ. ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

Գ.

ՇԱՔԱՐԱԽՏԻՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Բժիշկին տուած դարմանումը կը ձգտի գէրցնել շատ նիհար շաքարախտաւորը, նիհարցնել շատ գէրը, հաւասարակշռութիւն մը տալու համար ներքակային համակին, տարիքին եւ կշիռին միջեւ։ Դարմանումը կը ձգտի նոյնպէս նուազեցնել օրական շաքարային սպառուած նիւթերը, դէմ դնել տեղի ունենալիք բարդութիւններուն եւ բարձրացնել ներքակային ֆիզիքական եւ հոգեկան դիմադրական ոյժը։

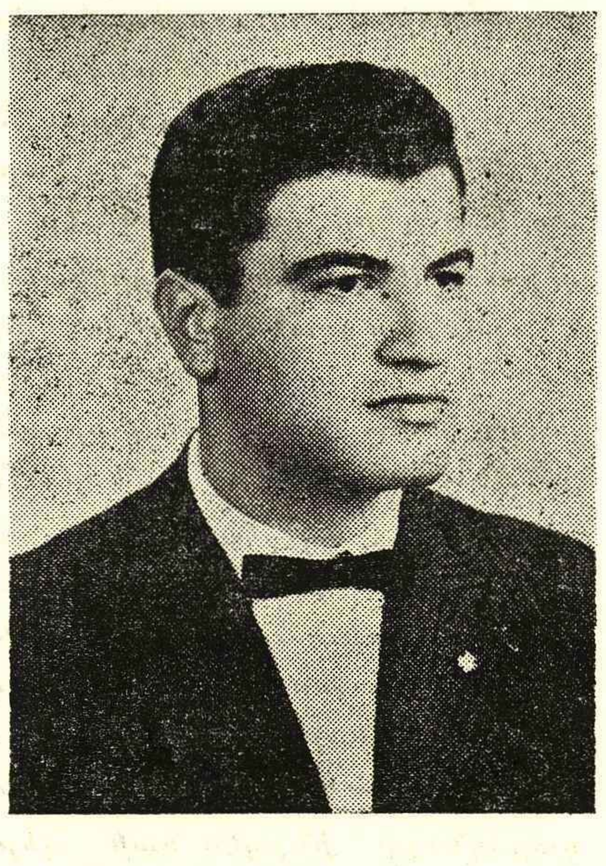
ԹԵԹԵՒ ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ

Շատ անգամ կարելի է դարմանել հետեւելով մասնաւոր ճաշի ցուցակի մը, առանց պէտք ունենալու հակաշաքարախտային որեւէ դեղի։ Բժիշկը այս պարագային, միայն կը դեղագրէ ոյժի դեղեր։

Բայց ինչ որ պատահական է եւ նկատուած՝ այն է, թէ ներքական անփոյթ գտնուելով տրուած բժշկական ցուցմունքներուն, մանաւանդ որոշ ժամանակէ մը ետք, թեթեւ շաքարախտը կ'անցնի լուրջ շրջանի մը եւ ահա այն ատեն դեղերու դեղագրումը անհրաժեշտ կը դառնայ։ Նոյնպէս վախ, յուզում, գերյոգնութիւն... եւայլն կրնան թեթեւ շաքարախտը փոխակերպել աւելի լուրջ տեսակի։

Շաքարախտաւորներէն շատեր կը կարծեն, թէ շաքարախտային նիւթեր գրեթէ պէտք չէ ուտեն, այս պատճառաւ շուտով կը յայտնաբերուին հիւծումի եւ նիհարութեան նշաններ, որոնք համբայ կը բանան բարդութիւններու։

Հետեւեալ ցուցակը կը ներկայացնէ դարմանի տակ գտնուող չափաւոր ընթացքով շաքարախտաւորի մը օրուան իտէալ ճաշը.—

Տոքթ. Կ. Լ. Մերճանեան

ՆԱԽԱՃԱՇ.— 1 գաւաթ կաթ, 1/4 շերտ հացով (ոչ շատ կակուղ), կարագ, քիչ մը պանիր, 1 հաւկիթ։

ՃԱՇ.— 1-2 պնակ բանջարեղէն, 1/4 քիլօ միս առատ սալաթայ, առաւելագոյն 1/2 շերտ հաց (նախընտրաբար քիչ մը չոր)։ Մաքարոնի, բրինձ կարելի է ուտել՝ շաբաթը 2-3 անգամ, ամէն անգամուն՝ 1/2 պնակ (100-200 կրամ)։

ՊՏՈՒՂ.— Երկու նարինջ, մէկ տանձ կամ խնձոր, պէտք է հեռու մնալ արմաւէն, մանկայէն, խաղողէն եւ պանանէն։

ԸՆԹՐԻՔ.— Ջոր հացով մածուն, պնակ մը ապուր կամ բանջարեղէն, 2 նարինջ, խնձոր մը կամ տանձ մը։

Վերոյիշեալ նիւթերը կարելի է փոխարինել համապատասխան ուրիշ նիւթերով, միշտ նկատի առնելով բժիշկին յանձնարարութիւնները։

Շուկայի վրայ ծախուած հակաշաքարախտային զանազան դեղերը, ինչպէս *Էնսիւլինը*, իր տեսակներով, Տ. Պ. Այը, *Տիապինէզը*, *Ռասթինոնը*... եւայլն պէտք է առնուին բժիշկին դեղագիրո՛վը միայն հակառակ պարագային նուաղումներ, ցնցումներ, գրգռութիւններ եւայլն առաջ կրնան գալ անտեղիօրէն։

ԹԵԼԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ՇԱՔՐԽ.ՆԵՐՈՒՆ

1.— Հեռու մնացէ՛ք մտահոգութիւններէ, յուզումէ եւ գերյոգնութենէ. կարելի եղածին չափ ընտրեցէք խաղաղ վայրեր եւ հանգիստ գործ։

2 — Կանոնաւորապէս եւ մեծ համբերութեամբ հետեւեցէք բժիշկին ցուցմունքներուն՝ կամք դնելով մանաւանդ ձեր ուտելիքներուն վրայ։

3.— Մի՛ դիմէք ծայրայեղութեան, որպէսզի ձ՛ր բրած ծոմապահութեամբ չտկարացնէ՛ք, դուք ձեզ եւ դուռ չբանաք բարդութիւններու։

4.— Վստահ եղէ՛ք, թէ մարդ կ'ուտէ ապրելու համար եւ ո՛չ թէ կ'ապրի ուտելու համար, ուրեմն մի լեցնէք ձեր ստամոքսը վերջին աստիճան։

5.— Վստահ եղէ՛ք, թէ դարմանի տակ գտնուող շաքարախտաւորը ճշգրիտ եւ կանոնաւորապէս հետեւելով մասնաւոր ճաշի ցուցակի մը՝ կ'ապրի այնքան խաղաղ եւ երկար տարիներ, որքան պիտի ապրէր եթէ շաքարախտը չունենար։

ԹԵԼԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ՈՉ-ՇԱՔԱՐԱԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

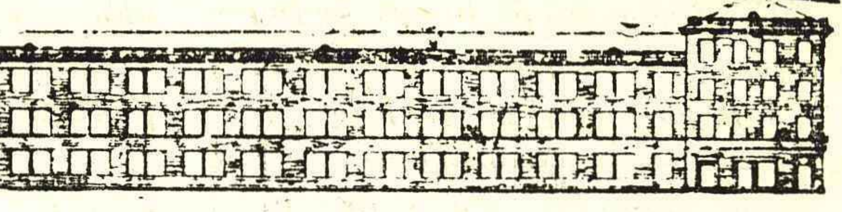
1.— Շաքարախտաւորներուն մի՛ ուղղէք յուսահատական նայուածքներ եւ կամ ցաւակցական խօսքեր, այլ քաջալերեցէ՛ք զանոնք՝ կենդանի օրինակներ բերելով։

2.— Մի՛ ապրիք կասկածելով, թէ թերեւս շաքարախտ ունիք... դիմեցէք բժիշկին, որպէսզի փարատէ ձեր կասկածը եւ կամ հակառակ պարագային՝ շուտով պէտք եղած դարմանը ընէ... որքան կանուխ՝ այնքան դիւրին կ'ըլլայ բուժումը։

(Շար. էջ 6)

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐՈՒ ՆՈՒԷՐԸ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

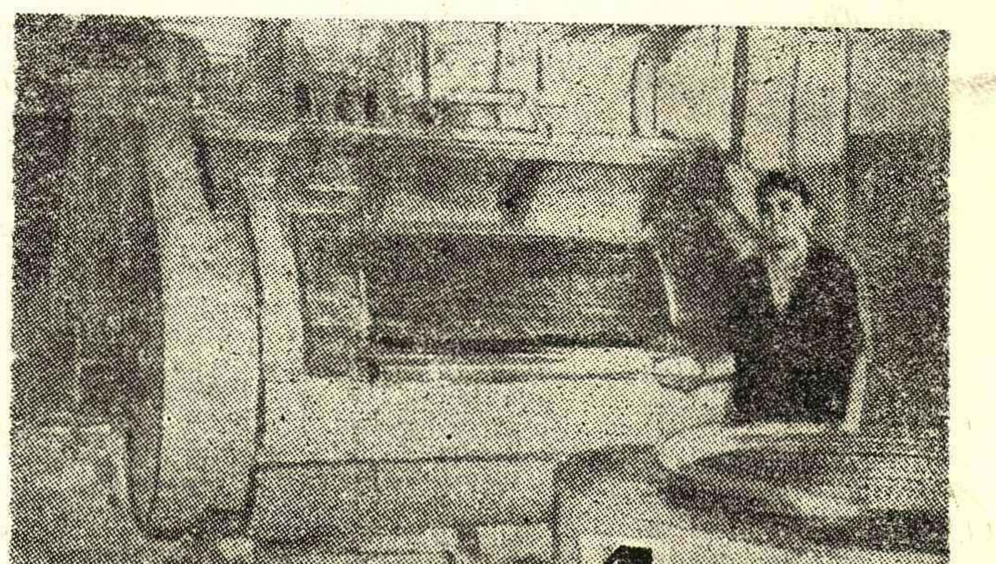
Նոր Արաբկիրի հագուստի չոր մաքրութեան (տրայ քլինինկ) մեծ եւ ընդարձակ երեք յարկանի գործարանը

1. Նոր Արաբկիրի մէջ հագուստի չոր մաքրութեան գործարանի երկրորդ յարկի սանդուխները եւ գործաւորներէն մաս մը։
2. Արդուկման աշխատանոցի երկրորդ մասը իր գործաւորներով։
3. Գործարանի արդուկման աշխատանոցի մէկ մասը։
4. *Տրայ Քլինինկի* գործարանի *ուաշըր* մեքենան, անոր կից՝ հագուստներ մաքրելու մեքենան (էքսթրաքթըր), գործարանի ինժեներ Արամ Տոլայեանը։
5. Այս տեղ են կախուած մաքրուած եւ արդուկուած հագուստները։

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
5 ՄԱՐՏ. 1964

ՍԻՊԻԼԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հայկական Ընթերցասրահի վարչութիւնը՝ գրագիտուհի Սիպիլի (Զապէլ Ասատուր) ծննդեան հարիւրամեակը նշեց յատուկ հանդիսութեամբ մը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, 23 Փետր. 1964, կ. ե. ժամը 7ին, նախագահութեամբ երիտասարդ մանկավարժուհի Տիկ. Վ. Տատուրի, որ օրուան գլխաւոր բանախօսն էր միանգամայն:

Տիկինը, հանդէսը բանալէ ետք կատարեց ոկին, սեղմ ու ճշգրիտ նկատողութիւններով բանախօսութիւն մը՝ ներկայացնելով Սիպիլն ու իր տեղը մեր գրականութեան մէջ, մանաւանդ իր դարուն (19րդ դարու վերջին քառորդը): Կուտանք ամփոփումը՝ առանձին:

Ընկերուհի Մարգրիտ Յակոբեան և ընկերուհի Լորա Կոկիկեան կարգացին մէկ մէկ ընտրեալ կտորներ Սիպիլէն: Ասկէ ետք սրահին երիտասարդ ուժերը ներկայացուցին Սիպիլի «Հարսը» թատերախաղը, ընտանեկան կեանքէ, բարոյալից և գաղափարապաշտ խորքով:

Մօր դերըստանձնած էր ընկերուհի Անահիտ Քիւփէլեան և տուաւ խորամանկ և կրքոտ մօր մը տիպարը, ամօթապարտ գլխումիճակատագրով: Հարսին մրցորդ նախանձոտ տալոջ դերը կատարեց ընկերուհի Վարդուհի Գումրուեան, որ հակառակ առաջին անգամ բեմ ելած ըլլալուն՝ հետաքրքրական ելեւէջներով հանդէս եկաւ: Հարսին կարեւոր դերը ստանձնած էր ընկերուհի Մարգրիտ Վեցիկեան, որ ներկայացուց անձնազոհ և նուիրուած կնոջ տիպարը, որ գիտէ աշխարհիկ փառքերը զոհել իր ամուսինին յաջողութեան համար: Ընկեր Հրաչ Հապէշեան յաջող փեսայ մըն էր. իր խաղարկութիւնը երկչոտ թուեցաւ մեզի, որովհետև ան առաջին անգամն էր որ կը կատարէր նման քիչ մը դժուար դեր մը: Շնորհաւորելի են բոլոր խաղացողները, ինչպէս նաև դերուսոյց ընկեր Գր. Նիկողոսեան և բեմայարդար ըն. Վահան Գազանճեան: Յուշողն էր ընկհ. Մարգրիտ Յակոբեան:

Թատերախաղը, թէև հին ու նախնական, բայց փոքր վերամշակումով մը և դերա տարրերու բնական խրացումով վերածուեցաւ արդիական և անակնկալներով աւլցուն խաղի մը: Ասոր համար եւս շնորհաւորելի է Սրահի թատերական յանձնախումբը: Ուրախալին այն է, որ միայն Հայկ. Ընթերցասրահը եղաւ, Ա. Մ. Հի մէջ, Սիպիլի հարիւրամեակը տօնողը:

Ն. Մ.

ՓՐՈՖ. ՏՈՔԹ. Ն. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Ուրբաթ, 23 Փետր. 1964, խմբագրատանս մէջ հաճոյքն ունեցանք ընդունելու Փրակայի մեր առաջին աշխատակից, յայտնի լեզուաբան-հեթաբան և Ձեխ Համալսարանի դասախօս Տոքթ. Նշան Մարտիրոսեանը: Ցարգելի գիտնականը քանի մը շաբաթ պիտի մնայ Գահիրէ և մենք առիթը պիտի ունենանք լսելու իր դասախօսութիւններն ու արտայայտուելու իր և իր վաստակին (գիրքերուն) մասին:

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Հրանդ Թահթաճեան (Գահիրէ) իր քրոջ ծննդեան տարեդարձին առթիւ՝ մէկ տարուան Ջահակիր կը նուիրէ Տիկին Սյոա Մարթայեանի (Թորանթօ):

Պր. Վազգէն Լուսինեան (Խարթում)՝ Պր. Մ. Գ. Յովսէփեանի (Հալէպ):

Մայրերու տօնին առթիւ՝ Տիկին Անժէլ Լէյլէկեան (Աղեքսանդրիա) մէկ տարուան Ջահակիր կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Վիգթորիա Պօյաճեանի (Պէյրութ):

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Անարատ Ցղութեան Քոյրերու վարժարանի պատ. տնօրէնութիւնէն 500 ե. գ., առ ի քաջալերութիւն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Պր. Գրիգոր Յովելեան 100 ե. գ. կը նուիրէ, իր հօր յիշատակին

ՇԱՔԱՐԱԽՏԸ —Շար. 5 էջէն—

3.— Իբրեւ նախնական գիտելիք, պէտք է սորվիլ որ յաճախակի գիշերային միզումները, մանաւանդ հանգիստ արթննալով միզելը, բերնի տեւական չորութիւնը, շատ ջուր խմելը եւ երբեմն հերպեսները, այս բոլորը միասին կամ առանձին պէտք է անյապաղ ազդարարիչ կոչնակները ֆիզիքական անբնական վիճակի մը, որ կրնայ ըլլալ շաքարախտը: Դիմեցէ՛ք խոկոյն բժիշկին:

*
* *

Այս բոլորէն ետք, ընթերցողը անկասկած կը հարցնէ. «Ուրեմն Տոքթոր, ի՞նչ արդիւնք կարելի է սպասել շաքարախտի դարմանումէն»: Առ ի պատասխան, անկասկած կրնանք հաստատել, որ կանուխ ախտաճանաչումն ու կանոնաւոր դարմանը շատ անգամ արդիւնաբեր ըլլալով, ներական կրնայ ննջեցնել դեղերու հանակը նուազեցնել կամ նոյնիսկ ոչ մէկ դեղ առնել, այլ միայն զգուշանալ մեծ հանակութեամբ շաքարային նիւթեր ուտելէ. եւ այս բոլորը միայն կարելի է ի գործ դնել բժիշկին եւ ներքակային միջեւ մօտ համագործակցութեամբ:

Վ.ԵՐԶ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

— Ըսել է, շարունակեց Թրէսի, ժամը ութին, այս սենեակին մէջն իսկ տեսաք Տեքսթեր Լիւֆպերին, և եղբայրը՝ Ճոնը, Հովարտ Գավէրն ալ ներկայ էր այնպէս չէ՞... Ուրիշ ըսելիք չունի՞ք:

— Բացարձակապէ՛ս.

Ռոժէ Նիվել, Թրէսիի խուզարկիչ ակնարկէն չազդուեցաւ: Ան վճռած էր, իր և Տիանայի փրկութեանը համար, բացարձակապէս լուռ մնալ, վրայի յարկաբաժինը՝ (եղեռնավայրին) իր կատարած երկրորդ այցելութեան մասին:

— Ինչո՞ւ համար չհետաքրքրքրուեցաք այդ խուլ աղմուկով, հարցուց Թրէսի սպառնական դէմքով մը:

— Այն պարզ պատճառով որ, ոստիկանական տեղակալ Թրէսի չեմ կոչուիր:

— Վերջ տա՛նք կատակին:

— Ձեր խիստ վայելուչ վերաբերմունքին հանդէպ ինքնապաշտպանութեան միակ միջոցս այս է...

— Հարցումիս պատասխանեցէ՛ք:

— Հինգ վայրկեան առաջ պատասխանեցի արդէն, յարեց Նիվել: Պարզապէս ենթադրեցի որ Գավէրենց տանը մէջ ծանր բան մը վար ինկած է: Սովորութիւն չունիմ, ամէն անգամ իրենց տունը վազելու, երբ անսովոր աղմուկ մը լսեմ:

— Ուրեմն սպանութեան մասին որեւէ տեղեկութիւն չունէիք և միայն ոստիկան Գորիքի բերնէն լսած եղաք:

— Տակաւին պիտի շարունակէ՞ք միեւնոյն հարցումները անվերջ կրկնելով, մինչեւ հակասական պատասխան մը կորզելու ձեր ճիգը: Տարի մըն է որ այս միեւնոյն վարուելակերպը ցոյց կուտաք ինծի հանդէպ:

— Արհեստիս պահանջքն է, պատասխանեց տեղակալը:

Հեռախօսին մօտ, քանի մը վայրկեանէ ի վեր պահակ սպասող ոստիկանը յառաջանալով՝

— Դատաւոր Գավէր յայտնեց թէ իր որդւոյն գտնուած տեղը կ'անգիտանայ ինչպէս նաեւ չի գիտեր թէ հարսը ո՞ւր գացած է երեկոյթը անցընելու համար: Բայց շտապով հոս գալու վրայ է:

— Շատ լաւ. իսկ օրէնսգէտ բժի՞շկը:

— Քանի մը վայրկեանէն կը ժամանէ:

— Փորձագէտներն ու լուսանկարիչները ո՞ւր մնացին:

— Անոնք ալ հասնելու վրայ են:

Տեղակալը դարձաւ Նիվելի նայեցաւ հարցում մը ընելու երեւոյթով, բայց յանկարծ շրթները խածնեց և գիւ-կին քննութեան սուզուեցաւ: Մեռելային տեսարանը ելեքտրական լոյսին տակ աւասել ևս սարսափելի էր: Դիակին ճակտին վրայի հարուածին տեղը սարսափելիօրէն ուռած էր: Այսուհանդերձ Թրէսիին ուսումնասիրածը նոյն ինքն գլուխը չէր: Վարանքով, ուշադրութիւնը դարձուցած էր մեռեալի տաբատին վրայի շագանակագոյն մազերուն: Զանոնք քննելու համար վար ծռեցաւ և հատ մը առաւ:

— Մուշտակի մազ է. մրմնջեց ոստիկան Գորիքի: Բայց յայտնի չէ թէ Լիւֆպերիի հոս գալէն առաջ տաբատը գե՞րծ էր թէ ո՛չ այս մազերէն... միւս կողմէն... Թրէսի խօսքը կիսատ ձգելով, յօնքերը պռստած մէկ կողմ գնաց:

Ռոժէ Նիվել մուշտակին մազերը տեսնելով սարսափելի կասկածներու անձնատուր եղաւ: Վերյիշեց թէ Տիանայի վերարկուն, մեռեալին սրունքներուն վրայ ինկած էր... եւ ինքն ալ, աչխ տանըցէն փախչելէ առաջ, զայն վերցուցած և հոտոտած...

Ցանկարծ, իրեն այնպէս թուեցաւ թէ, չարաշուք ճակատագիր մը, երիտասարդ աղջկան անձին շուրջը ամբաստանող փաստերու ցանց մը կը հիւսէր և յուզումէն բացագանչութիւն մը արձակեց:

— Նիվե՛լ, գիտե՞ս թէ ո՛վ է այս անձը, հարց տուաւ Թրէսի:

Երիտասարդը ետին դարձաւ: Ոստիկանական սպան իր ոսկրոտ ձեռքովը՝ փոքր սեղանի մը վրայի մէկ լուսանկարը ցոյց կուտար: Այս այն լուսանկարն էր, որ Նիվելի կարծիքով անյաջող դուրս եկած էր և Տիանան կը ներկայացնէր, դէմքէն քաշուած: Իր գտնուած տեղէն երիտասարդը կրնար կարդալ հետեւեալ ձօնը.

«Մարսէլլային եւ Հովարտին՝ խանդակաթ սիրով:

Տիանա

— Ո՞վ է այս Տիանան, շարունակեց Թրէսի: Այլեւս Նիվել չէր կրնար ծածկել: Անօգուտ բան էր քողարկել այն, ինչ որ ոստիկանութիւնը կրնար այնքա՜ն հեշտութեամբ երեւան հանել:

— Հա՛, այո՛, Հովարտ Գավէրի քոյրն է, հաստատեց երիտասարդը: Ոստիկանը դարձեալ պատկերին նայեցաւ. յետոյ կրակարանին մօտ գրուած տառերուն վրայ աչքը սեւեռելով:

— Տիանա՜... մրմնջեց, Տիա...

— Ըսել է, տեղակալ, ընդմիջեց Նիվել ուժեղ շեշտով մը, կ'ընդունի՞ք թէ Լիւֆպերին անունը մը ուզած ըլլայ գրել գետնին վրայ:

Զարմացած, տեղակալը իրեն նայեցաւ:

— Ինչո՞ւ չէ... քանի որ տրամաբանական ենթադրութիւն մըն է ըրածս... ի՞նչ է ձեր կարծիքը:

— Եթէ երբեք հետախուզիչ ճիւղին պատկանող ոստիկան մը ըլլայի, բառարան մը առնելով Տիա վերջացած բոլոր անունները պիտի ուսումնասիրէի:

— Ես ալ ուրիշ բան մը պիտի ըսեմ, յարեց ոստիկանը հեգնական շեշտով մը, եթէ ճարտար հետախուզիչ ոստիկան մը (տէթէքթիֆ) եղած ըլլայիք, պիտի մտածէիք թէ այս տառերը ո՛չ թէ Լիւֆպերիի կողմէ գրուած են, այլ անծանօթի մը, որ հապճեպով քով քովի շարած է զանոնք և պատառաքաղն ալ սպանեալին ափը մխրճած, պարզապէս մեզ մոլորեցնելու դիտումով: Այսպիսի բաներ երբեմն կը պատահին:

Ռոժէ Նիվել չուարեցաւ:

— Այո՛, իրաւունք ունիք, այդ պարագան նկատած չէի:

— Ասոնք արդէն բաւական են, վճռեց տեղակալը: Դրական փաստերու դէմ յանդիման կը գտնուինք. այսպէս, առաջին, զոհին տաբատին փակած մուշտակին ստեւները, որոնք կնոջ մը հագուստներուն մաս կը կազմեն: Երկրորդ, այս Տ Ի Ա տառերը, որոնք շատ հ ւանաբար Տեքսթեր Լիւֆպերին գծած է, յետ մահու հետք մը ձգելու նկատումով. երրորդ կը հաստատենք նաև թէ Հովարտի քոյրը Տիանա կը կոչուի: Այս երեք փաստերը իրարու հետ կատարելապէս կը համաձայնին: Ուրեմն, եթէ ճարտար հետախոյզ մը ըլլայիք, Տիանա Գավէրն ու Հովարտ Գավէրը պիտի փնտռէիք և ամէն ինչ պիտի զոհէիք գիտնալու համար թէ օրիորդը ո՞ւր կը գտնուէր ժամը 8.30ին:

Ռոժէ Նիվել յաջողեցաւ իր մտահոգութիւնը ծածկել, ծիծաղելով:

— Կարծեմ թէ շատ կարեւոր բան մը կը խուսափի ձեր ուշադրութենէն: Այն՝ թէ մի մոռնաք Լիւֆպերիի և Գավէրի գծագրիչ և ճարտարապետ ըլլալնին, որոնց պաշտօնն է ուրուագիծեր և յատակագիծեր պատրաստել:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

— Ըսել կ'ուզեմ թէ այս մարդոց գրաղումը ինծի կը յիշեցնէ բառ մը, որ «Տիա»ով կը սկսի, և եթէ կը մտաբերէք, Տեքսթեր Լիւֆպերին, այս իրիկուն եկած էր գործերու մասին խօսելու նպատակով. պիտի տեսնէք ուրեմն թէ այդ բառը կրնայ յարմարիլ այս կացութեան և ձեզի օգտաշատ ըսկզբնակէտ մը հանդիսանալ:

Թրէսի յօնքերը պռստեց:

— Ի՞նչ է այդ բառը:

— Տիակրամ (գծագիր), պատասխանեց Նիվել:

(Շար. 14)

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԵՍԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆՈՖ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ. և Վ. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՑՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ.—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) Փոստատուփ Թիւ 2111 կամ Թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 57013-62590— Բաժանորդագրութիւն Զ. Պալաեան հեռ. 57013. Թեքնիք աշխատանք Ա. ՍԱՐՈՒԽԵԱՆ և Գ. ՃԵԼԼԱՏԵԱՆ. ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيرويان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 18 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՄԱՐՏ 1964 | ՀԱՏԸ ԶԵՐԹԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. | العدد رقم ١٨ — الخميس ١٢ مارس ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՎԵՐԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ

(ՀԱՅԱՀՈԾ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ)

«Հիմա սակայն գաղթի մեր ցանկութիւնները գտած են այլեւս իրենց հունը։ Գիտակից ենք կացութեան։ Հունաւորումի այս գիտակցութիւնը՝ ունի ներքին, տեղական վերակազմակերպումի իր հրամայականները» կ'ըսէինք 20 Փետր. 1964ի մեր խմբագրականին մէջ։ Խօսի՛նք՝ այս մասին։

Միջին-Արեւելքի հայահոծ գաղութներէն — բացի դէպի մայր-հայրենիք վերադարձող զանգուածներէն — խումբ խումբ դէպի նոր գաղթավայրեր դիմող կամ տակաւին դիմելիք հայոց կեցուածքը կամ վիճակը բացայայտ է մեզի։ Կան բազմաթիւ հայեր, որոնք տարիներու ընթացքին պիտի վերադառնան տուն (Հայաստան)։ Կան դեռ քանի մը տասնեակ հայեր, որոնք, մաս մը անձնական պատճառներով, մեծ մաս մըն ալ հրեայ դրամատէրներու փրոփականտին զոհ երթալով, պիտի հեռանան այս երկիրներէն։ Ոմանք կը խոստանան՝ թէ պիտի կազմուին հայկական «ծաղկեալ նոր գաղութներ», ուր ազատօրէն պիտի գործէ արեւմտասէր փաշիզմը՝ ի խնդիր հակասովետ «յաջողութիւններ»ու։ Ասոր համար մենք լաւատես չենք։

Այնուամենայնիւ, արդէն յստակացած է կացութիւնը։ Գացողը կամ երթալիքը եթէ շահ մը չէ ընդհանուր հայութեան համար (հայրենադարձութեամբ), անպայման կորուստ մըն է (ուծացում և ձուլում՝ օտար գաղթավայրերու մէջ)։ Այս շահն ու վնասը չեն կրնար ընդմիշտ տարտամ (ֆլու) և անորոշ վիճակի մէջ պահել այս ափերու հայ համայնքները։ Այս հայ համայնքները պարտին անցնիլ, ու բարեբախտաբար անցած են արդէն՝ հակագործութեան (ռէաքսիոն), որուն առաջին սանդղամատն է ճի՛գ ընել ուշքի բերելու յամեցող քանի մը մոլորածներ և զանոնք պահելու իրենց բարգաւաճ դիրքերուն վրայ (եթէ բարգաւաճ են, և առ հասարակ բարգաւաճ են)։ Իսկ երկրորդ սանդղամատն է ազգային կեանքի վերակազմակերպումը։

Միջին-Արեւելքի երկիրներուն մէջ կարելի է մտցնել Կիպրոսը, որուն կացութիւնը աւելի կը լրջանայ՝ առաւել սպառնալիք բերելով հայ գաղութին ալ ճակատագրին։ Ուրեմն կարելի չէ վերակազմակերպումի մասին խօսիլ կիպրահայ գաղութի նկատմամբ։ Պէտք է օր առաջ փրկել այդտեղի հայ զանգուածները, զանոնք փոխադրելով մայր-հայրենիք կամ այլուր։

Իրանը, իր հոծ հայութեամբ, պիտի չազդուի ո՛չ ներգաղթէն և ոչ ալ արտագաղթէն։ Այնտեղի ազգային կեանքը — որ արդէն փայլուն չէր՝ հակառակ հայութեան մեծ թիւին — գրեթէ փոփոխութիւն կրած չէ։

Փոփոխութիւն կրողը, ուրեմն, որոշ չափով Սուրիոյ հայ գաղութն է, ապա, քիչ չափով՝ Լիբանանի, Յորդանանի և Իրաքի հայ գաղութներն են, առաջինին զօրութենականութիւնը ընդունելով մի՛շտ իբրև հաւասարակշռող ազդակ։

Պարզուող շարժէն (չըսելու համար շարժումէն, որ աւելի՝ պիտի պատշաճէր ներգաղթի նման գիտակից ձեռնարկի մը) առաւելապէս տուժողը եղաւ եգիպտահայ գաղութը։ Բարգաւաճ հայօճախ մը, մէկ տարիէն միւսը, ցնցիչ չափով խաւարումի փորձի մը ենթարկուեցաւ, ջանքերովը նոյնիսկ հայանուն գործակալներու։

Պահ մը այնպէս եղաւ, որ կը ջլատուէին բոլոր գործերը, ազգային-հաւաքական բոլոր աշխատանքները։ Խուճապ մը սկսած էր տիրել, անգիտակից և ոչխարային։ Ու կը լքուէին ազգային բոլոր արժէքներն ու կենսական խնդիրները։ Նոյնիսկ հայ դպրոցը։

Գրեթէ կազմալուծուեցան ազգային մեր ժողովները, պահ մը մէկ երկու հոգիով կառավարուելու համար։ Մինակ մնաց մեր վհատիլ չգիտցող Ս. Առաջնորդը։ Անտէր և անտիրական դառնալու վրայ էին հաւաքավայրերը։

Ինչո՞ւ։ Երկրին մէջ տեղի ունեցած ընկերային-տնտեսական յեղաշրջումնե՞րն էին այս կազմալուծումին հեռանկարը մեզի բերողը, թէ դրամատիրական օտար փրոփականտը՝ որուն լծուած էին նաև քանի մը հայեր։ Թուցէ երկուքն ալ։

Սակայն, ինչպէս ըսինք, մեր գաղութին մէջ ալ չուշացաւ հակագործումը (ռէաքսիոն)։ Ու կորովի, գիտակից, արաբասէր և իրենց հայու արժէքին համար հպարտ ազգայիններ, մանաւանդ երիտասարդներ (որոնք նոր ռէժիմի օրով պատասխանատու պաշտօններու վրայ բերուեցան՝ պետականացած հիմնարկներու մէջ) այսօր որոշած են վերակազմել, սկսած են վերակազմել այս հին ու պատուական գաղութը, իր պատմական փայլին և հուչակին հրամայականովը։ Ի վերջոյ արժանապատուութեան, աւելի ճիշդը՝ պատիւի հարց մըն էր անոնց համար տեղի չտալ արուեստական հոսանքին առջև։

Ի՞նչ։ Միշտ յարգելի ու երախտագիտութեան արժանի մնալով մէկտեղ, ուրեմն, միայն այդ քանի մը հարուստնե՞րն էին որ փայլ

Շար. էջ Բ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՆ

Ա.Մ. Հանրապետութեան առաջին խորհրդարանը՝ Ազգային Ժողովը պիտի կազմուի այն 350 երեսփոխաններով, որոնք ընտրուեցան Երեքշաբթի, 10 Մարտ 1964ին, երկրին ամէն կողմերը հաստատուած ընտրական կոմիտէներու գրասենեակներուն մէջ։

Ընտրողներու թիւն էր 7 միլիոն։ 52,000 հոգի գերծ կացուցուեցան ընտրելէ (անոնցմէ 25,000ը Բարձր Ջրամբարի աշխատաւորները), իրենց պատասխանատու պաշտօններէն չհեռանալու համար։

Թեկնածուներու թիւն էր 1693, որոնցմէ 511ը՝ գործաւոր, 463ը՝ հողագործ-գիւղացի և 724ը միւս ասպարէզներէն (մտաւորականներ, մասնագէտներ և առեւտրականներ)։

Արդէն յայտարարուած է ընտրութեանց արդիւնքը, զոր պիտի տանք յաջորդով։

ԿԻՊՐԱՀԱՅՈՑ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կիպրոսի յոյնեւթուրք բախումներու դժբախտութիւնը կը շարունակուի տակաւին։ Կիպրահայեր եւս կը վնասուին, դժբախտաբար։

Նեկոսիոյ մէջ, տարեց Տիկին Արշալոյսի Ամանճեան և իր 35ամեայ ամուսնացեալ աղջիկը՝ Տիկին Լուիզ Պետրոսեան — երբ ամուսինը՝ Պր. Հայկ Պետրոսեան իր զաւակը դպրոց դնելու համար կը բացակայէր քաղաքէն — իրենց բնակարանին մէջ դաշունահար սպանուած են։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է։

Թուրք ոստիկաններ մտած են Նիկոսիոյ Հայոց Եկեղեցին, ձերբակալած և իրենց հետ տարած են Ազգ. Վարչութեան Ատենապետ Պր. Վահրամ Թունճեանը՝ Առաջնորդ հօր և երկու քահանաներու ներկայութեան։ Անոնց ալ ազդարարած են, որ այդ տեղէն չհեռանան։ Հայր Սուրբը և քահանաները առարկած են՝ թէ եկեղեցւոյ շրջաբակին մէջ օթեւան չկայ, որով՝ արտօնուած են իրենց տուները գիշերել, առտուն եկեղեցի գալու պայմանով։

Հայր Երուանդ, սակայն, եկեղեցիէն ուղղակի կ'երթայ Լիբանանեան Դեսպանատուն՝ իբրև լիբանանահպատակ, պաշտպանութիւն խնդրելու։ Դեսպանը հեռաձայնով կ'արգիլէ Տոքթ. Քիւչիւքին՝ դպչիլ իր հպատակին։ Պր. Թունճեանին համար դիմուած է ֆրանս'. և գերման. դեսպաններուն։

«Կիպրոս Այսօր» անգլերէն հանդէսը կը գրէ, որ Նիկոսիոյ մէջ Թուրքերը գրաւած են հայերու տուները։ Կառավարութեան քաղած լուրին համաձայն, հայերու պատկանող 54 տուներ բռնագրաւուած են։ Գործածուած է բռնի ոյժ, որպէսզի տանտէրերը ձգեն իրենց բնակարանները։ Ասկէ զատ, հայերու պատկանող 24 տուներ թալանի տրուած են։ Թալանի տրուած են նաև 103 խանութներ և մթերանոցներ։ Հայերու պատկանող 12 խանութներ կողոպտուած են։ Բազմաթիւ խանութներ կը մնան փ կ։

«Թէև կիպրահայ համայնքը 3500 անձ միայն կը հաշուէ, կ'աւելցնէ հանդէսը, բայց անոր բերած բաժինը պետական եկամուտին, իբրև անհատներ և գործատէրեր, աւելի է քան թրքական ամբողջ համայնքէն եկած գումարը։»

ՓԱՒԼՈՍ Ա. ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՄԱՀԸ ԵՒ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ՝ ԱՐՔԱՅ

Յունաստանի Փաւլոս (Փօլ) Ա. Թագաւորը անողոք հիւանդութեամբ մը մահացաւ 6 Մարտ 1964ին։

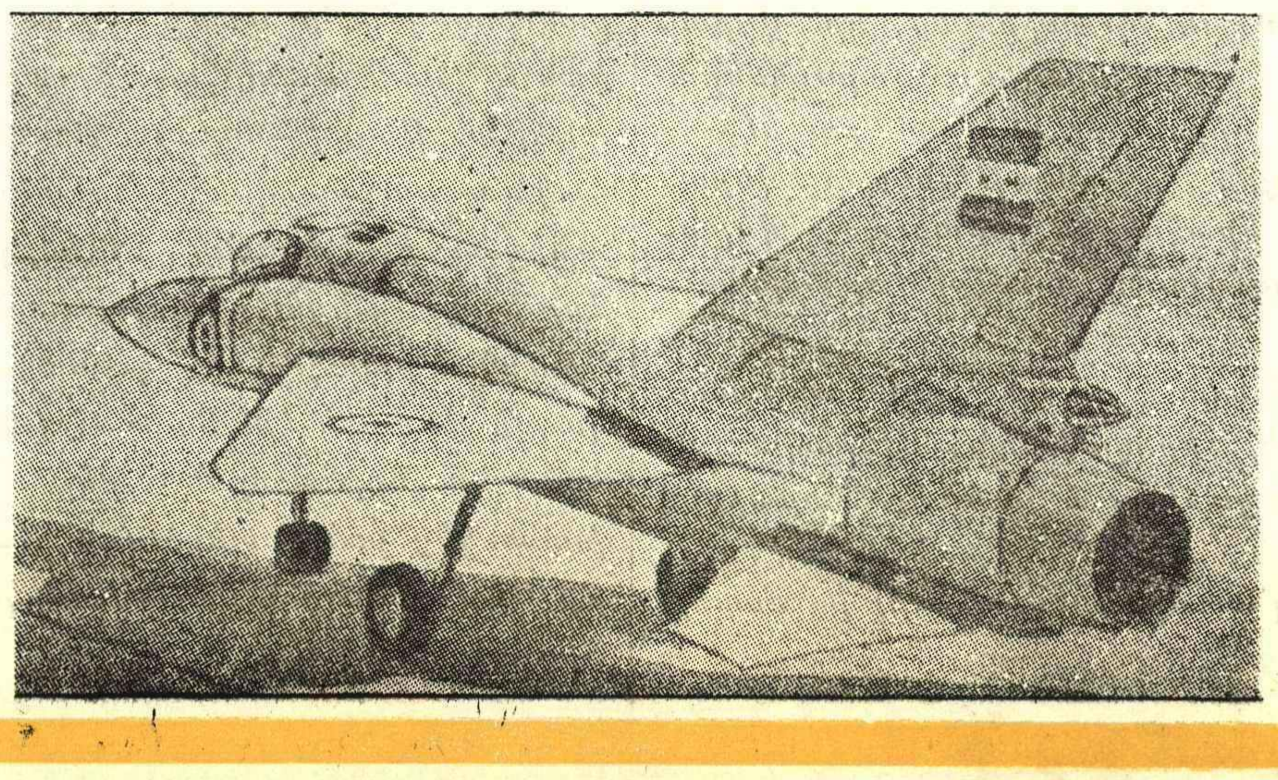

Ծնած էր Աթէնք, 1901ին։

Ան ստացած է լաւագոյն կրթութիւնը՝ իր մօր, Սոֆիա Թագուհիի խստամբեր խնամքին տակ։ Աւարտած է Նաւային բարձրագոյն վարժարաններ։ 1920ին, երբ Աղեքսանդր Թագաւորը մեռաւ, Փաւլոս մերժեց գրաւել գահը (Էլէֆթէրիօ Վենիզելոսի օրով)։ 1920ին Փոքր Ասիոյ պատերազմին մասնակցեցաւ «Էլլի» զրահաւորին վրայ (որ 1940ին, Ս. Մարիամի տօնին օրը ականահարուեցաւ իտալացիներէն)։ 1923ին, Փաւլոս գնաց Անգլիա, ապա Ամերիկա։ 1935ին՝ արքայական ընտանիքին հետ վերադարձաւ Աթէնք։ 193 ին ամուսնացաւ Պրունսվիքի դուքս Էրնէսթ-Օ գիւստի աղջ ան՝ Ֆրետերիկ-Լուիզի հետ և ունեցաւ երեք զաւակ — Սոֆիա, Կոստանդին և Իրինա։ 1941ին մասնակցեցաւ Ալպանիոյ պատերազմին, որմէ ետք՝ գերմաններու խուժումով՝ անցաւ

Շար. էջ Զ.

ԱՄՀ-Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԷՆ՝ ԻՆՔՆԱՄՈՒՂ ՀԱԼԱԾԻՉ ՕԴԱՆԱՒԸ

Պաշտօնական հաղորդագրութեամբ մը ծանուցուեցաւ, որ 7 Մարտ 1964ին յաջողութեամբ թռիչք ունեցաւ Ա.Մ.Հ-ի ծրագրած և արաբ գործարաններու մէջ պատրաստուած ինքնամուղ առաջին հալածիչ օդանաւը։ Ասիկա գիտուորական և գիտական մեծ յաղթանակ մըն է, որովհետեւ ձայնէն աւելի արագ է և շինուած է՝ ամբողջութեամբ՝ արաբներէ։ Այս օդանաւին շինութեան տեղեակ էին շատ քիչ թիւով մարդիկ։

Արաբ այլ երկիրներու և եւրոպական կարգ մը թերթեր՝ մեծ կարեւորութ'ամբ նշեցին այս յաղթանակը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵԳԻՊՏՈՍ

ՆԿԱՐԻՉ ՀՐԱՆԴ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Չորեքշաբթի, 4 Մարտ 1964, Հայ Գեղ. Միութեան սրահին մէջ՝ նախ ցուցադրուեցան սիրուած նկարիչ ողբ. Հրանդ Անդրանիկեանի («Սամիր» մանկական պատկերազարդ և գունաւոր շաբաթաթերթի նշանաւոր «Հարուն»ը) գործերը՝ կազմակերպութեամբ արուեստագէտի հարազատներուն:

Ցուցահանդէսին աւրնթեր, գիշերը ժամը 9ին, տեղի ունեցաւ յիշատակի երեկոյթ մը՝ անզուգական Հրանդին ի պատիւ: Խօսեցան արուեստի քննադատներ Էմէ Ազար և Կապրիէլ Պոքթոր, ապա երգիծանկարիչ Ալ. Սարուխան:

Պիտի անդրադառնանք Անդրանիկեանի գործերուն, տալով նմոյշներ անոնցմէ:

ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Ա.Մ.Հ.Ի ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Յառաջիկայ Երեքշաբթի, 13 Մարտ 1964, կ. ե. ժամը 7 — 3՝ Ա. Մ. Հ.ի հեռատեսիլի 7րդ կայանէն եւոյթ պիտի ունենայ եգիպտահայ երգահան Արամ Մուրատեան:

Ան հանրութեան պիտի ներկայացնէ իր նոր յօրինած երգը՝ «Աղեքսանդրիոյ Աղջիկները» (անգլերէնով), որուն բառերը ես ինք գրած է:

Այս երգը պիտի կատարէ սիրուած երգչուհի Բէթին:

Ինչպէս թերթիս մէջ (թիւ 5) գրած էինք, Արամ Մուրատեան Պարչելոնայի երգի փառատօնին մէջ արժանացած էր մրցանակի: Կը մաղթենք մ ր հայրենակիցին, որ իր այս նոր յօրինումն եւս գտնէ յաջողութիւն՝ ի խթան նոր ստեղծագործութիւններու:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ (ՇԱՐ. Ա. ԷՋԷՆ)

կուտային այս գաղութին, ու կրակ՝ մեր ազգային հնոցին: Ուրեմն, պէ՞տք էր անփառունակ ու լքեալ անկիւնի մը վերածուէր եգիպտահայ պանծալի գաղութը՝ անոնց մեկնումով: Ո՛չ: Պէտք էր ցոյց տալ, որ հայոց այս համայնքին փայլն ու կենսունակութեան ոյժը՝ ինքն իր մէջն է և ոչ թէ միայն ժողովական այն ունեւորներուն մէջ, որոնք մեկնեցան:

Վերակազմակերպումի գործը սկսաւ մեծ հարուածը կրող հայ կրթական հաստատութիւններէն: Մեր ազգային առաջին և հնագոյն վարժարանին մէջ, համայնքային կազմակերպութեան ստեղծած մարմիններէն (Ուսումնական Խորհուրդ և Հոգաբարձութիւն) առաջինին բացակայումին տեղ ու երկրորդի կողքին՝ կազմուեցաւ Ծնողաց Միութիւնը, որ առաջադրած է շատ բան, ու վստահ ենք թէ պիտի իրագործէ: Ունեցանք աշխատունակ և խղճամիտ տնօրէնուհի մը, որ — օժանդակութեամբը անկեղծ տարրերու — արդիականացում և յառաջդիմականութիւն կը բերէ հայ կրթական յարկին: Վստա՛հ ենք, որ միւս վարժարաններն ալ պիտի հետևին ասոր, մանաւանդ Աղեքսանդրիոյ մէջ, որուն ատենապետը, ի հեճուկս իր դասակարգակիցներուն, դեռ պատնէշին վրայ է, աննահանջ ու կորովի:

Խղճալի վիճակ մը ստացեր էին ակումբները, մանաւանդ օտար սահմանամնիքներ մեկնողներու ի պատիւ տրուած թէյասեղաններով: Բայց այսօր՝ տարբեր է պատկերը: Հայ թատրոնը, հայ երաժշտութիւնը, հայ նկարչական արուեստը և երիտասարդական շարժումները կը վերյայտնուին այնտեղ:

Օտար փրոփականտի զոհ և խառնուածքով անկումային ու պարտուողական ոգի ցոյց տուողներ կը կարծէին՝ թէ պիտի դադրի՞ն մեր թերթերը: Բայց ընդհակառակն: Ոչ միայն չեն տկարացած մեր օրաթերթերը (որակի հարցը՝ օրուան աշխատաւորներուն գործն է) տնտեսական մարզին մէջ, այլ վերածնած են նոր թերթեր և հրատարակութիւններ: «Ջահակիր»ի գտած ժողովրդականութիւնը և օրէ օր աճող բաժանորդներու հարուստ ցանկը մեծագոյն ապացոյցն է, որ մեր գաղութին մէջ անցած է տեղատուութեան շրջանը ու կ'ապրինք մակընթացութեան բարերար և բարեյաջող օրեր:

Այժմ կարգը եկած է մեր ազգային մեքենային վերակազմակերպումին:

Շատոնց աւարտած է մեր թեմական ժողովներուն գործունէութեան շրջանը, ըստ մեր Կազմական Կանոնագրին, որ Ա.Մ.Հ.ի ընկերվարական կառավարութեան կողմէ դեռ չէ ժխտուած կամ փոխարինուած: Պետութիւնը միշտ բարեացակամ է հայոց հանդէպ:

Մեկնումներու և մահերու պատճառով՝ նուազած է մեր բարձրագոյն մարմիններու ժողովականներուն թիւը: Ու մենք կը հաստատենք, որ ժողովական դառնալու ընդունակ նոր երիտասարդութիւն մը գոյառած է մեր գաղութին մէջ, երիտասարդութիւն մը՝ որ ռէժիմին վստահութիւնը վայելելով, հանրային պատասխանատու պաշտօններու վրայ է, ինչպէս ըսինք:

Ուրախութեամբ կը հաստատենք, որ մեր մեծագոյն կազմակերպութեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան երկու վարիչ մարմինները արդէն գեղեցկօրէն վերակազմուելու վրայ են: Ու կը սպասենք, որ վերակազմուելու ջանքը սկիզբ առնէ նաեւ համայնքային մարմիններու նկատմամբ: Ու սկիզբ առած է, գէթ սիրտերու եւ միտքերու մէջ:

Ամէն ոք կը բաղձայ մեր ազգային իշխանութիւնները վերակազմուած ու երիտասարդական նոր երակներով օժտուած, վերակազմակերպուած տեսնել: Մեր դիմագիծին ու արժէքի պահպանումին ուղին է ատիկա:

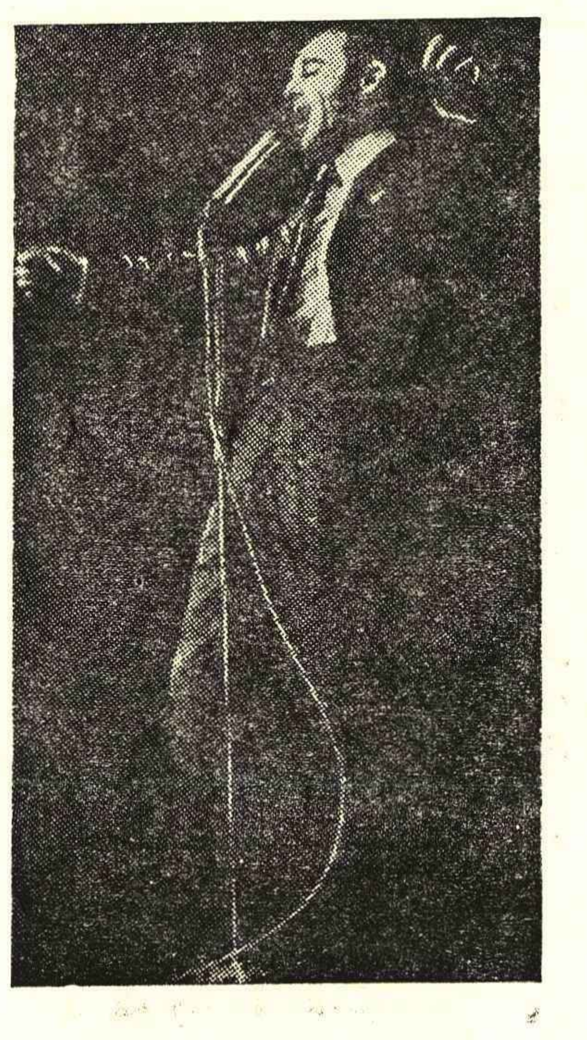
Հիմա, դէպի, այդ ցանկալի վիճակն է որ կը քալէ եգիպտահայ գաղութը: Մենք, այսօր, սփոփիչ իրողութեան, վերակազմակերպումի շարժման խմորումը ծանուցանելու և աւետելու արարքով կը բաւականանք:

Գործնական քայլերու մասին՝ կ'առաջադրենք խօսիլ ի մօտոյ, ըստ կարգի, հանգամանօրէն:

ՖՐԱՆՍԱ

Ա.ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՒ Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ ՊԻՏԻ ԴԻՄԱՒՈՐԵՆ ՇԱՐԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐԸ

Աշխարհահռչակ երգիչ Շարլ Ազնաւուր յառաջիկայ քանի մը օրերու ընթացքին պիտի մեկնի Ս. Միութիւն, կարգ մը երգահանդէսներ տալու համար: Մոսկուայի մէջ ան պիտի դիմաւորուի երկու համբաւաւոր Հայերու, Անաստաս Միկոյեանի եւ Արամ Խաչատրեանի կողմէ: Ազնաւուր երգահանդէսներ

պիտի տայ Թիֆլիսի, Երեւանի, Պաքուի, Լենինկրատի եւ Մոսկուայի մէջ: Արուեստի շրջանակներու մօտ հետաքրքրութեամբ կը սպասուին այս երգահանդէսներու անդրադարձները:

Չորեքշաբթի 19 Փետր. 1964ին Շարլ Ազնաւուր ստացաւ «Ֆրանսական Երգի Ոսկեայ Շքանշան»ը, ձեռամբ Ֆրանսական հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի տնօրէն Պր. Պորսագի:

Յաջորդ օրը, Ազնաւուր պատուոյ հրաւիրեալը եղաւ Ֆրանսա-ՍՍՌՄ Կապի Ընկերակցութեան: Անգամ մը համար անոր երգել չառաջարկեցին՝ միայն քանի մը մանրամասնութիւններ առին Ս. Միութեան մէջ կատարելիք յառաջիկայ շրջապտոյտի մասին:

ԱՆԳԼԻԱ

ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Լոնտոնի «Հայ Տուն»ի քարտուղար Պր. Եդուարդ Գիւլբէկեան կը տեղեկացնէ մեզի իր 13-1-64 թուակիր շրջաբերականով, որ Լոնտոնի «Հայ Տուն»ի Մշակութային Գործունէութեանց Յանձնախումբի հաստատած Սայաթ-Նովա մրցանակը շահած են բանաստեղծուհի Մառի Աթմաճեան և մաթեմատիկոս Տիգրան Թահթա: Սայաթ-Նովայի 250ամեակի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Լոնտոնի «Բէկսթըն Հոլ»ի մէջ՝ անցեալ Նոյ. 29ին: Օրուան նախագահ և դատական կազմի անդամն էր՝ Յար. Այվազեան: Կը շնորհաւորենք մեր աշխատակից բանաստեղծուհի Մառի Աթմաճեանը և մաթեմատիկոս Տիգրան Թահթան:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ «ԲԱՆՒՈՐ»ԷՆ

ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՎԱՐՈՒՀԻ Է

Ա. Իսահակեանի անուան գրադարանը քաղաքի ամենաժողովրդական գրադարանն է: Մշտական յաճախորդներն են բուհերի ուսանողներ, բարձր դասարանների աշակերտներ, ծառայողներ և ուրիշներ: Ընթերցասենեակը, ուր միշտ էլ մեծ թւով մարդիկ են նստած լինում, լուռ է, անդորր և գրաւիչ: Կարդում են մասնագիտական, գեղարուեստական գրականութիւն, ամենօրեայ թերթեր ու թարմ ամսագրեր: Գոյութիւն ունի ընթերցողների մի հիմնական կորիզ, որի ներկայութիւնը գրադարանում ապահովուել է մշտական հոգատարութեան ու սիրալիր վերաբերմունքի շնորհիւ:

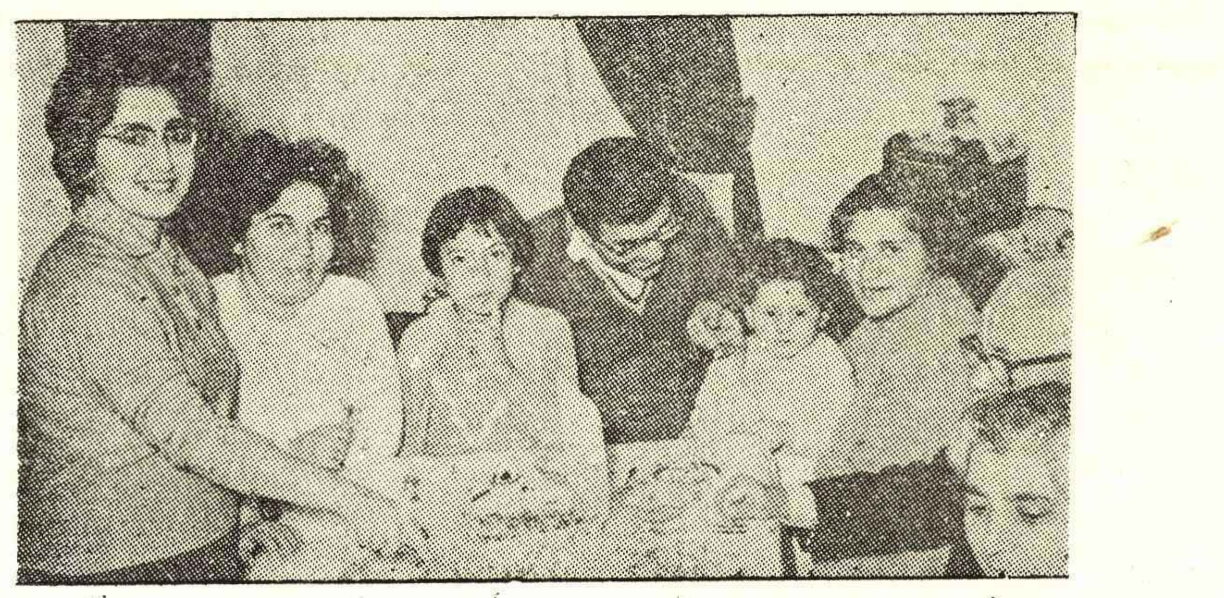
Բոլոր ընթերցողները շատ լաւ են ճանաչում թխահեր դէմքով, սիրունատես աղջկան: Շուշանիկն է, ամենակրտսեր գրադարանավարուհին: Ոչ մէկը իրեն հաշիւ չի տալիս, թէ ինչո՛ւ յատկապէս Շուշանիկի նկատմամբ անտարբեր չէ: Գրադարանավարուհին լաւն է և վերջ: Այդ վերաբերմունքը ինքն իրեն չի ծնուել: Աղջիկը ուշադիր է ընթերցողների հանդէպ, բարի, քաղաքավարի: Իսկ այսպիսի աշխատողին ո՞վ չի յարգում:

Երկու տարի առաջ Շուշանիկը Գահիրէ քաղաքում էր: Սովորել է տեղի Գալուստեան վարժարանում: Խելացի ու ընդունակ աղջիկը բացի հայերէնից, տիրապետում էր արաբերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն լեզուներին: Ի՞նչ օգուտ: Փափաք ունէր բարձրագոյն կրթութիւն ստանալ, բայց ի՞նչպէս. չէ՞ որ նրա հայրը Գահիրէում ընդամէնը նկարներ պատճէնահանող էր: Իսկ այսպիսի եկամուտով բարձրագոյն կրթութեան մասին երազել էլ չէր կարելի:

Շուշանիկ Բիւլհանճեանի ընտանիքը «Լիտվիա» ջերմանաւով հայրենիք վերադարձաւ: Առանց դժուարութեան ընդունուեց Ս. Մռաւեանի անուան մանկավարժական ուսումնարանը, յետոյ էլ հերթը ինստիտուտին կը հասնի, աղջիկը չի տարակուսում: Սովորում է և աշխատում: Հայրը կենսաթոշակառու է, եղբայրը (Խաչիկ) աշխատում է նախագծային ինստիտուտում: Բնակարան ունեն՝ բաւարարող ու յարմար: Այս ամէնը քիչ չէ նրա համար: Բայց երբ ակնարկում են, թէ լաւ է աշխատում, նա ճանաչում է, իրենից առաջ դնում Օֆիկ Սիմոնեանի, Մարկօ Գաբրիէլեանի, Ռեմա Յարութիւնեանի անունները:

Շուշանիկը այնտեղ՝ արտասահմանում մի ընկերուհի է թողել՝ Մարգարիտ Յակոբեանին: Նրանք միասին ապրել են, միասին ուրախացել, տխրել, ունեցել են մի կեանք: Եւ ահա այսպիսի տարբերութիւն՝ հեռաւորութեան, երկիրների, որից մէկը իսկական հայրենիքն է, Շ ո ւ շ ա ն ի կ Բիւլհանճեանը սպասում է այն երջանիկ օրուան երբ կը գրկի իր սիրելի ընկերուհուն ու միասին կը գնան ամենուր՝ սովորելու, աշխատելու:

7-2-64 ԱԼ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Շուշանիկին առաջին տարեդարձը Հայրենիքին մէջ

ԱՂՋԻԿՆԵՐ

Դո՛ւք աղջիկներ վառվռուն, ի՞նչպէս ըզձեզ չսիրել.
Երբ քայլերով եղնիկի կ'անցնիք մայթէն սա՝ ժպտուն,
Հպարտ ու սէգ՝ հիացիկ ակնարկին դէմ այրերուն.
Ձեր նայուածքին մէջ վճիտ կը շողայ այգ մը անհուն...։

Դո՛ւք փափկասուն աղջիկներ, ի՞նչպէս ըզձեզ չերանել.
Բեռը վշտի այս կեանքին, վարսերուն պէս ձեր առատ
Երբ կը նետէք դուք անհոգ ձեր ուսերէն, անարատ
Նայուածքին մէջ ձեր կայ միշտ պայծառ երկինք մը անհուն...։

Գեղադէմ դո՛ւք աղջիկներ, ի՞նչպէս ըզձեզ չփնտռել.
Երբ սէր, ժպիտ էք համակ, երբ «աղ»ն էք դուք այս կեանքին,
Ու վարդերը քաղցրաբոյր՝ բացուող անոր ամայքին.
Նայուածքէն ձեր կը բացուի սիրոյ դրախտ մը անհուն...։

Երուսաղէմ, 1963 — Գ. ՃԱՐՏԱՐ

ԳԱՆԱՏԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Տ. Խ.— Հետեւեալ գրութիւնը մաս կը կազմէ մեր աշխատակից Պ. Խորէն Տէտէեանի «Գանատական» աշխատասիրութեան, որ սիրով տրամադրուած է խմբագրութեանս.

Աշխարհի չորս ծագերէն Գանատա գաղթող միջազգային բազմութիւններուն նկատմամբ ուշագրաւ թղթակցութիւն մը կար Պոսթընի «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ։ Մոնրէալէն հայ թղթակից մը կը գրէր 18-12-1963 թուականով։ «... Գանատան մինչեւ այսօր եւրոպական երկիրներէ շատ մը գաղթականներ ընդունած է, սակայն ոչ մէկ երկիր կարողացած է հոս ղրկել քաղաքացիներ՝ որոնք ուշադրութիւն կը գրաւեն իրենց բարձր մշակոյթով, պատրաստութեամբ և ամէն մարզի մէջ յայտնաբերած թաքուն ձիրքերով։ Այս պարագան պատիւ կը բերէ հայերուն»։ (Տես Հայրենիք օրաթերթ, 29-12-1963)։

Եթէ ճիշդ է Մոնրէալի հայ թղթակցին հաւաստումը, դէպի Գանատա գաղթող մարդկային միջազգային հոսանքը այնքան ալ որակաւոր չէ։ Բացառութիւն կը կազմեն եղեր հայերը։ Այս պարագան անշուշտ որքան որ պատիւ կը բերէ հայուն, այսուհանդերձ պատիւ չի բերեր ո՛չ տարին հարիւր հազարի հասնող միջազգային ներգաղթող ժողովուրդներուն, ո՛չ ալ զանոնք հիւրընկալող Գանատային, քանի որ որակաւորներ չեն դիմեր այնտեղ և երկիրը տակաւ կը բազմանայ «բարձր մշակոյթէ, պատրաստութենէ, թաքուն ձիրքերէ» զուրկ ամբոխներով։

Փափաքելի է որ վերեւի մանրամասնութիւնները վիճելի հանգամանք մը ունենան, և չափն ու կշիռը պահպանուին։

Մենք տեսանք թէ բազմաթիւ ազգերու խառնարան մըն է Գանատան։ Այն որ հասած է այստեղ, կրնայ առաջին առթիւ գործ ունենալ առաւ փախաւի մը հետ, ուրիշ մը պարկեշտի մը հետ։ Առաջինը կը տարածէ թէ Գանատան առաւ փախաւներու որջ է, իսկ երկրորդն ալ կը տարածէ թէ Գանատան դասք հրեշտակաց է։ Կը հաւաստեն թէ իսկական գանատացին, բնիկ տարրը մաքրակենցաղ է, և երկիրը սկսաւ նահանջել բազմացեղ անբաղձալի գաղթականներու զանգուածային կուտակումին պատճառով։

Զափազանց ազատութեան պարագան ալ թունաւոր մթնոլորտ կը ստեղծէ նոր աշխարհներու մէջ։ Նախագահ Քենետիի եղերական սպանութենէն ետքը ամերիկեան մամուլը խորհրդածութեան բովէն կ'անցընէ այդ սանձարձակութիւնը որ ազատութեան ետին թաքնըւած է։

Այդ թերթերէն մին կը գրէր.
— Ըստ 1780ի սահմանադրութեան մէկ յօդուածին, պետութեան ուժեղացման համար իսկ, պէտք չէ զէնք կրելու և պահելու իրաւունքը մերժել ժողովուրդին։ Սակայն 1960ը 1780 չէ։

Ամերիկացի օրագրող մըն ալ Հէրոլտ Պէնքս, կը գրէ 1954 թուականին Հոլիվուտի մէջ պատրաստուած էր շարժանկարի ժապաւէն մը, խորագիր ունենալով հետեւեալը. «Միացեալ Նահանգներու նախագահ մը սպաննելու դաւադրութիւն»։

Վերոյիշեալ այլանդակութիւնը շատ կը յիշեցնէր Նախագահ Քենետիի անարգ սպանութեան պարագան։

Գալով Եւրոպայի կարգ մը սեփականատիրական երկիրներուն, միակ անսերելի ոճիրը ո՛չ թէ մարդասպանութիւնն է, այլ դրամի և սեփականութեան գողնալը...

Իսկ մենք պարկեշտագոյն ցեղս, այս արեւմտեան խառնիճաղանճին մէջ. արտագաղթողին վիշտերը ամոքել կը ջանանք, կը պայքարինք։

Այս առթիւ 1963ի վերջերը Պոսթընէն Մոնրէալ դասախօսութեան համար հրաւիրուած դաշնակցական խմբագրապետ մը կը յայտարարէր հետեւեալը.— Ազգապահպանման ճակատամարտը նոր աշխարհներու մէջ ապրող երեք հարիւր հազարի մօտ հայոց հարիւրէն միայն երկուքը հայերէն թերթերու ընթերցող պահելու յաջողեցան...»։

Տրիբուն բանախօսը աւելի ուշագրաւ յայտնութիւն մը ըրաւ ըսելով թէ. «Միացեալ Նահանգներու արտաքին գործոց նախարարը յայտնած է թէ հայկական հարցը այլեւս Խորհրդային Միութեան գործն է»։ Մեր քաղաքագէտներուն կը մնայ խորհրդածել։

Հինէն նոր աշխարհներ հաստատուած հայրենակիցներ, նոր սերունդի մը ծնունդ տուին։

Այս նոր սերունդը պատասխանատու չէ երբ հայերէն չկարգացողներու 93 առ հարիւրին մաս կը կազմէ։ Նոր հասնող արտագաղթողը, որ կուգայ երկրորդ հայրենիք ներկայացնող Միջին Արեւելքէն, կը ներկայացնէ փոթորկայոյզ ներքնաշխարհ մը։ Կրնայ նիւթապէս բաւարարուիլ, այսուհանդերձ, տոլարապատումը լրիւ խանդավառութիւն չի ներշնչեր անոր։ Ան կուգայ Օսմանեան կայսրութեան լուծին տակ տառապած Միջին Արեւելքի ժողովուրդներու ծոցէն. Տառապեալներու մասնիկ մըն ալ ինք, որ երկար ապրեցաւ և աղ ու հաց ճաշակեց անոնց հետ, հասնելով ազատագրութեան թուականին։ Հիմա արտագաղթելով, անջատուած է այդ հողամասէն, բաժնուած է սփիւռքի հայութեան իսկական հայկական դիմագիծ կրող հաւաքականութենէն։

Զունի այլեւս հայկական պարն և երգի համոյթը, չկայ, Երեւանի հայ դասախօսին այցը. չկայ վերջապէս ծփուն հայրենիքը՝ հայրենադարձի «Արմենիա» նաւը։

(Շարունակելի 1)

★ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ★

Գրեց ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

Շատերու նման բախտը ինծի ալ ժպտեցաւ և երկար սպասումէ յետոյ հազուագիւտ առիթը ունեցայ այցելելու Հայաստան և մօտէն տեսնելու և գնահատելու այն բոլոր գեղեցիկ բաները, որոնց մասին շատ խօսուած էր։ Աւելցնեմ անմիջապէս որ ինչ որ տեսայ շատ աւելի լաւ գտայ, քան ինչ որ կ'երեւակէի և կամ ուրիշներէ իմացած էի։

Երեւան մայրաքաղաքը շքեղ և մանաւանդ հիւրընկալ և հրապուրիչ է. մտերմիկ մթնոլորտ մը ունի իր կանաչազարդ պողոտաներով և բազմաթիւ պարտէզներով, որոնք առինքնող գեղեցկութիւն մը ունին, կէս բնական և կէս արուեստական ածուներու սարքաւորումով։

Այս նկարագրութիւնները պիտի չկրկնեմ, քանի որ բազմաթիւ այցելուներ խօսած են արդէն, բայց ընդհանուր տպաւորութիւնս հայրենիքի յառաջդիմութեան մասին կրնամ երեք բառերու մէջ ամփոփել։

Պետութեան և ժողովուրդին առաջին նպատակն է «շինել, յարդարել, և խորհիլ ապագայի մասին». և ասիկա անբացատրելի խանդավառութեամբ։ Էջեր հարկ է տրամադրել նկարագրելու համար թէ ինչ արագութեամբ և ճաշակով առաջ կը տարուին վերաշինութեան աշխատանքները։

Բայց թողունք այս բաժինը, և անցնինք երաժշտութեան։

Ինչպէս յայտնի է, խորհրդային կարգ ու սարքին մէջ մասնաւոր ուշադրութեան և հոգածութեան առարկայ են արուեստի բոլոր ճիւղերը և անոնց ժողովրդականացման համար որեւէ ջանք չի խնայուիր։

Այս մարզին մէջ Հայաստանը մեծ կեդրոն մըն է եւ իր յառաջդիմութիւնը համեմատաբար կարճ ժամանակի մէջ ապշեցուցիչ համեմատութեան մը հասած է։

ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

Երեւանի մէջ կան գլխաւոր չորս երաժշտանոցներ. անոնցմէ բարձրագոյնը նուիրուած է Կոմիտասի անուան։

Հսկայ շէնք մըն է, շատ մօտիկը Մատենադարանին։ Մուտքին մէջ կը հանդիպինք մեծ վարպետին արձանին։ Երաժշտանոցի տնօրէնն է երգահան Ղազարոս Սարեան, որդին մեծատաղանդ նկարիչ Մարտիրոս Սարեանի, որ հիւրընկալելով զիս կուտայ անհրաժեշտ բացատրութիւնները։

Երաժշտանոցը հիմնուած է 1921ին, քանի մը երաժիշտներու նախաձեռնութեամբ և մասնաւոր ջանքերովը Ռոմանոս Մելիքեանի։

Հոն կ'աւանդուին գործիական, ձայնական եւ տեսական երաժշտութեան բոլոր ճիւղերը, հարիւր ուսուցիչներու դասաւանդութեամբ։ Հաստատութիւնը ներկայիս ունի 300 աշակերտ, եւ 200 ալ մանակի աշակերտ։ Դաշնակի եւ ջութակի ուսուցման համար կան տասնական դասատու։ Ուսման տեւողութիւնն է հինգ տարի։ Երաժշտական միւս գործիքներուն համար ալ կան առանձինն դասընթացքներ եւ ներկայի պետական սենֆոնիք նուագախումբի կատարողները իրենց ուսումը առած են այս երաժըշտանոցէն։

Երգի համար կան վեց դասարաններ, իսկ յօրինողութեան համար ալ երեք դասարաններ։ Ուսուցիչներն են Գ. Եղիազարեան, Եդ. Միրզոյեան եւ Ղազարոս Սարեան։

Երաժշտական պատմութիւնն ու տեսական գիտութիւններն ալ ունին իրենց դասընթացքները։ Քննութիւնները տեղի կ'ունենան տարին երկու անգամ. յօրինողութեան քննութիւնները կը տեւեն 6-8 ժամ (Փարիզի երաժըշտանոցը կը տրամադրէ 16 ժամ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան առաւօտ կանուխէն մինչեւ գիշերուան յառաջացեալ ժամերը։ Ցիշատակութեան արժանի է աշակերտութեան եռանդը վարժարանէն ներս և դուրս։

Կոմիտաս երաժշտանոցը ունի նաեւ ճոխ գրադարան մը, ուր կան 45 հազար երաժշտական մասնագրութիւններ (փարթիսիոն) եւ 6 հազար երաժշտական գիրքեր։ Ասոնց մեծամասնութիւնը սեփականութիւնն են եղեր մեծանուն երգահան Սքրիապինի, որ զանոնք նուիրեր է ղեկավար Սարաժէֆին եւ այս վերջինն ալ փոխանցեր է երաժշտանոցին։

Այս հաստատութեան մէջ բացի երաժշտութենէն՝ կ'աւանդըւին նաեւ օտար լեզուներ, որոնք կը մտնեն պետական քննութեանց ծրագրին մէջ։

Երաժշտանոցը ունի նաեւ աշակերտական նուագախումբ եւ երգչախումբ։

Կան նաեւ ուրիշ երկրորդական կարեւորութեամբ երաժշտանոցներ, մին նուիրուած է Ռոմանոս Մելիքեանի անուան, միւսն ալ Չայքովսկիի, իւրաքանչիւրը մօտաւորապէս 300ական աշակերտներով։ Այս երկու հաստատութեանց յաջող աշակերտները կ'ընդունուին յետոյ Կոմիտասի երաժշտանոցին մէջ։

Սայաթ-Նովայի անուան նուիրուած մեծ հաստատութիւնը վերապահուած է 10-14 տարեկան պատանիներու։ Պատկառելի շէնք մըն է, 900 աշակերտներով եւ կը գործէ 1959էն ի վեր։ Տնօրէնուհին է Տիկին Սաթենիկ Ասլամազեան, որ կուտայ անհրաժեշտ բացատրութիւնները։ Կան 90 ուսուցիչներ։ Այցելեցի մի առ մի դասարանները, ուր հիացումով տեսայ հոյակապ պոչաւոր դաշնակներ՝ թիւով 25։ Բոլորն ալ գերմանական Պէխշթայն կամ Պլիւթներ առաջնակարգ վաճառանիշերով, որոնք ինքնին մեծ հարստութիւն մը կը ներկայացնեն։

Երեկոյեան՝ կանաչազարդ պողոտաներուն վրայ հաճելի է հանդիպիլ վառվռուն երիտասարդներու խմբակներու, որոնք զանազան գործիքներ ի ձեռին դպրոցէն կ'ելլեն։

Այս չորս երաժշտանոցներէն զատ Հայաստանի զանազան վայրերուն մէջ կան 40 երաժշտական վարժարաններ։

ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ ԱՆՈՒԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՆ

Ասիկա Երեւանի ամենէն աչքառու շէնքն է, որ կը գտնուի քաղաքի սրտին վրայ, քառուղիի մը կողքին, Լենինեան եւ Թումանեան պողոտաներու խաչաձեւման տեղը։ Այս քառուղին, համեմատութիւնները պահելով անշուշտ, Երեւանի մէջ այն է, ինչ որ է Ռոն Փուան տէ Շան զ'Էլիզէ, մէջտեղը ունենալով ծաղկաւէտ կլոր ածու մը։

Օփերայի շէնքը կը նմանի Փարիզի նախկին Թրոքատերոյին, բոլորաձեւ է կրկէսի շէնքի նման, որուն կէսը յատկացուած է օփերային եւ միւս կէսը Ֆիլհարմոնիքի սրահն է, յատկացուած սենֆոնիք համերգներու։

Մինչ եւրոպական շատ մը քաղաքներու մէջ օփերայի շէնքերը կը գտնուին աղմկալից պողոտաներու կողքին, շրջապատուած որեւէ անարժէք վաճառատուններով, Երեւանի օփերան շրջապատուած է կանաչազարդ պուրակներով, որոնք կը ստեղծեն բանաստեղծական մթնոլորտ մը։

Օրուան բոլոր ժամերուն անոր զանազան սրահներէն կը լսուին արուեստագէտներու կողմէ կատարուած փորձերուն արձագանգները։ Երաժշտական բոլոր կազմակերպութիւնները հաւաքուած են այս շէնքին մէջ։ Ասոնք են՝ Օփերայի խումբը, Երգի եւ Պարի խումբը, գուսանական եւ ժող. երաժշտութեան յատուկ նուագախումբերը, պարախաղերը, եւայլն։

Շէնքին առջեւ կը գտնուին Սպենդիարեանի եւ Թումանեանի արձաններ, գործ՝ քանդակագործ Արա Սարգսեանի, իսկ շէնքին ներքնամասը իր հոյակապ սրահներով, սանդուխներով եւ ընդհանուր սարքաւորումով աւելի քան սքանչացման արժանի է։

Շաբաթը վեց օր ներկայացումներ կը տրուին հոն. նուագախումբը կը բաղկանայ 50-60 հոգիէ, ըստ ներկայացումներուն։

Ցարդ ներկայացուած են հետեւեալ օփերաները՝ հայկական գործեր՝ Անուշ, Դաւիթ Բէկ (Տիգրանեան), Ալմաստ (Սպենդիարեան), Արշակ Բ. (Չուխաճեան), Լուսաբացին, Քաջ Նազար (Հարօ Ստեփանեան), Սայաթ-Նովա (Ցարութիւնեան)՝ այս վերջինը մանակի ներկայացումով։ Պարախաղեր՝ Խանդուտ (Սպենդիարեան), Գայեանէ եւ Սպարտակ (Խաչատրեան)։ Օտար գործերէն՝ Ռիկոլէթթօ, Աիտա, Թրավիաթա, Թրովաթոր, Դիմակաւոր պարահանդէս, Օթելլօ, Ֆաուսթ, Լա Պոհէմ,

(Շար. էջ 4)

ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԻ ՏՈՒՆ

Զմրան ցրտին՝ անյոյս մոլոր,
Երբ բախեցի դուռը քո տան
Դու լայն բացիր դռներդ բոլոր
Իմ անհման Լենինական:

Եւ հիւրընկալ քո ժպիտով
Ինձ տեղ տուիր ու ապաստան
Ողողեցիր բարիքներով
Գորովագութ Լենինական:

Թէեւ ներմակն էիր հագած՝
Բայց տաքացրիր շէնշող զարնան
Վտիտ մարմինս դալկացած,
Իմ սիրելի Լենինական:

Օրրան եղար ու եղար յոյս,
Երբ ոտք դրի հողը հայկական.
Աւիշ դրիր խորը հոգւոյս,
Իմ կենսատու Լենինական:

Վիշտը տարիս՝ քեզի լացի
Սեւ օրերս պանդխտութեան
Ինձ զգուեցիր, սփոփեցիր
Իմ յոյսի լոյս Լենինական:

Սէրս առաջին՝ քե՛զ կը ձօնեմ.
Քո անսահման սիրոյդ փոխան,
Քնարովս ներբող հիւսեմ,
Իմ պանծալի Լենինական:

Քանդակւած է քո լայն ճակտին
Անունն անմահ Ռահվիրային,
Արժանի ես այդ սուրբ անուան,
Ով շէն քաղաք Լենինական:

ԱԼԻՍ ՊՕՂԻԿԵԱՆ
(Հայրենադարձ Եգիպտոսէն)

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՀԻՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐ

ԵՐԱԺԻՇՏ ՄԵՐԿԵՐ ՄԵԼԻՔ

Գրեց ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

(Շար. նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Մելիք 1913ին անցած է Եգիպտոս ու հաստատուած՝ Գահիրէ։ Իր ապրուստը ապահոված է Թուրք և արաբ ընտանիքներու մօտ արեւելեան երաժշտութիւն դասաւանդելով։ Իր նախասիրածը եղած է ուտը և հանրութեան մէջ ճանչցուած է ուտի Մերկեր *անունով։*

Հոս, 1923*ին բեմադրած է իր հեղինակութիւնը եղող* «Ութսունեոց փեսան» *երգախաղն թատերգութիւնը, որ ինք կոչած է* «Թասրէ գիրք» *(հրտ.* 1932*ին)։*

Իր կեանքի վերջաւորութիւնը անցուցած է շատ խեղճ պայմաններու մէջ։ Պատսպարուած է ազգին կողմէ ի Հելուան, ուր մեռած է 13 *Նոյ.* 1939*ին, խոր ծերութեան մէջ, ու թաղուած՝ Մարմինայի Ազգային գերեզմանատունը։*

րում, սեմայիններում, զուցերգերում եւ երգերում մէջ հեղինակը իրականացուցած է ամենէն անըսպասելի եղանակաւորումները, հիմնըւած ինքնական կշռոյթներու վրայ, եւ ուր մասնագիտական նըկարագրով երաժշտութիւնը արգելք չի հանդիսանար այդ գործերուն ուն կրնդրութենէն բխող խորաթափանց զգացումին։

Համաձայն արեւելեան երաժշտութեան բնոյթին ու կազմաւորումին, հեղինակը յաջողած է ներդաշնակելու եւ նուագագրելու իր նախասիրած կերպով կարգ մը կտորներ, եւ որոնցմէ որպէս օրինակ կարելի է յիշել «Ութսունենոց Փեսացուն» օփերէթը, որպէս թատերական երաժշտութեան ուշագրաւօրէն կատարելագործուած կառոյց մը»։

Nous soussignés ayant éxecuté les oeuvres de M. Mélik et nous nous interessant de près à ses oeuvres, nous venons temoigner en faveur de sa haute initiative et comme meritant à cette effet le titre de maître eminent . Ainsi dans ses pechrefs, Sémaïs, recitatifs et chants, l'auteur a réalisé les modulations les plus imprévues, basées sur des rythmes originaux et où le charactère de musique savante n'exclue pas le sentiment pénétrant qui se dégage à l'audition de ses oeuvres.

EN ACCORD AVEC LA NATURE ET LA FORMATION de la musique orientale, l'auteur a été amené à harmoniser et orchestrer certaines oeuvres dans sa manière preferée et parmi lesquelles il est à noter à titre d'exemple l'operette " Fiancée Octogenaire " comme un modele de musique théâtrale d'une facture remarquablement achevée:

G. Fasi (chef d'orchestre) le 31 janvier 1931
Max Poliakan (violoncelliste)

Armenak Yessayan (Prof à l'institut de ...)
Costi Pappas (Oboiste) Jean Virette (Flûtiste)
Georges Yannoulopoulos (Clarinetiste)

Ահա՛ գաղիերէն վկայականին թարգմանութիւնը.

«Մենք, ստորագրեալներս, նուագած ըլլալով Պր. Մելիքի հեղինակութիւնները ու մօտէն հետաքրքրուած իր ստեղծագործութեամբ՝ կու գանք վկայելու ի նպաստ իր բարձր նախաձեռնութեան, եւ այս պատճառով ալ արժանի՝ վարպետ տիտղոսին։ Այսպէս, իր փեշրեֆնե-

Այս վկայականը ստորագրած են հետեւեալ անձերը.—

Ժ. Ֆազի (նուագախումբի պետ), Մաքս Փոլիաքին (թաւջութակահար), Արմենակ Եսայեան (փրոֆեսէօր Արեւելեան Երաժշտութեան Հիմնարկի), Գոսթի Փափազ (օպուա), Ժան Վիրէթի (սրնգահար), Ժորժ Եամուփուլոս (կլարինէթ)։

20-1-64

---

(1) «Ջահակիր» *թիւ* 4 (28-11-64)։

(2) *Ծն. Պոլիս* 1866*ին։ Աշակերտ համբաւաւոր Նիկ. Թաշճեանի* (1841-1885)։ 1881-86՝ *ուսուցիչ Մայր Վարժարանի։* 1886*էն* 1923՝ *երաժշտապետ—դպրապետ Մայր Եկեղեցւոյ։ Հեղինակած է եկեղեցական ու դպրոցական բազմաթիւ եղանակներ* («Ամենուն տարեցոյցը» *Թէոդիկ,* 1923, *էջ* 257-8)։

1923*ին անցած է Աղեքսանդրիա, ուր շրջան մը պաշտօն վարած է Ս. Պօղոս Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ։ Մահացած՝ անդ։*

(3) *Ծանօթ* Փրոֆեսէօր Արմենակ *անունով։ Ջութակի մասնագէտ—ուսուցիչ* 1928*ին հիմնուած Արեւելեան Երաժշտութեան հիմնարկի մէջ։*

Ծնած՝ Աֆիոն Գարահիսար։ Պզտիկ տարիքէն անցած Պոլիս ուր հետեւած է ջութակի դասընթացքներու։ 1913*ին անցած է Եգիպտոս, ուր մօտ կազմած է բազմաթիւ նուագախումբերու։ Հասցուցած է բազմաթիւ աշակերտներ։ Մեռած է* 5 *Նոյ.* 1953*ին,* 66 *տարեկան հասակին մէջ ու թաղուած՝ Մարմինայի Ազգ. գերեզմանատունը։*

(4) *Արմ. Եսայեան, իր գրութեան մէջ, Մերկերի տարիքը կը ներկայացնէ* 74։ *Ցօղուածը գրըւած ըլլալով* 1936*ին, Մերկերի ծննդեան թուականը կ'ըլլայ* 1862։

Բայց Ազգ. Գերեզմանատան արձանագրութիւնը (թուահամար 4554) *աւելի հաւանական ընդունելով՝ վաւերական նկատեցինք զայն։*

(5) «*Հայ'ական Պատարագի Տաղերը և Մեղեդիները*» («Արեւ», 2 *Հոկտ.* 1963, *ծանօթագրութիւն թիւ* 7)։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԱՐՄԵՆԻԱ

(ՍՊԱՆԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ)

Պուէնոս Այրէսի (Արժանթին) համալսարանի հրատարակչականը հրապարակ հանած է Ժան Փիէռ Ալէմի «Արմենիա» գրքոյկին սպաներէն թարգմանութիւնը, Փրոֆ. Նարսիսօ Պինայեանի թարգմանչութեամբ։ Հարիւր քսան էջնոց այս գրքոյկը Հարաւային Ամերիկայի սպանախօս հայերուն, հայ երիտասարդներուն, ապա օտարներուն կը ծանօթացնէ Հայութիւնն ու Հայաստանը եւ անոնց պատմութիւնը՝ ընդհանուր գիծերու մէջ։

Գրքոյկն ունի հետեւեալ բաժանմունքները.

1.— Հին Հայաստանը.

2.— Հայաստանը Միջնադարուն,

3.— Հայաստանը Թուրանի, Իրանի եւ Ռուսերու միջեւ.

4.— Հայկական Հարցը.

5.— Հայաստանի Վերածընունդը.

6.— Սովետական Հայաստանը.

7.— Սփիւռքի քաղաքական կազմակերպութիւնները.

8.— Հայոց Եկեղեցին եւ Սփիւռքահայ կրօն. կազմակերպութիւնը.

9.— Հայերը եւ Ս. Միութիւնը 1954էն ետք.

10.— Հայերը աշխարհի մէջ։

Թարգմանիչ Փրոֆ. Պինայեան, իբրեւ յաւելուած, տուած է ամփոփ տեղեկութիւններ Արժանթինի հայութեան մասին եւ իր եզրակացութիւնները։

Պատմական Հայաստանի եւ Ներկայ Հայաստանի երկու քարտէսներ կը պատկերազարդեն գրքոյկը։

Այս օգտակար ձեռնարկին մէջ, սակայն, դժբախտաբար, ներմուծուած են միակողմանի եւ անհիմ ծանօթութիւններ եւ դիտողութիւններ, երբեմն երկարաբանութեամբ։ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ին վերագրուած են քաղաքական (սովետական) հակումներ, սկսեալ, իբր թէ, 1943էն առաջ, երբ ան դեռ աշխարհական էր։ «Գործօն խաղաղասէր» մը ըլլալը երբեք ալ նմանիշ չէ քաղաքական յարումի։ Հակասովիէթ շարժումներու մասնակից չըլլալու եւ անոնցմէ հեռու մնալու իր անխախտ կեցուածքը՝ հակառակ կողմին յարած ըլլալու յանցանքով չի մեկնաբանուիր։

Գրքոյկին մէջ գրուած է նաեւ, թէ Երեւանի մէջ ռուսերէնով դասաւանդութիւններ կատարող դըպրոցներուն թիւը աւելի մեծ է քան հայերէնով ուսում ջամբող դպրոցներուն քանակը։ Ա՛յս ալ սխալ է անշուշտ։

Փրոֆ. Պինայեան, որ պարկեշտ մտաւորական մըն է, կը վախնանք որ զոհ գացած ըլլայ չարամիտ միջամտութեան մը։

Մ.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Անստորագիր յօդուածներ չեն ընդունուիր։

Թղթակցութիւնները գրել թուղթի մէկ երեսին վրայ միայն

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է, Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԸՆՏԵԱՆ, Հէլիոպոլիս փողոց, թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար։

ՀԱՄԱԽՄԲՈՒԻՆՔ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՇՈՒՐՋ

Գրեց ԳԵՂԱՄ ՎԱՐԴԵԱՆ

1965ը յիսնամեակն է Թուրք ազգայնամոլներու կողմէ կատարուած Եղեռնին։

Անհրաժեշտ է ըլլալ արթուն, պարտաճանաչ և ազգային իրաւունքներու վերստացման համար լարել մեր բարոյական, նիւթական և հոգեկան ուժերը և հրապարակ գալ այժմէն մեր պահանջները յստակօրէն ներկայացնելու աշխարհին։

Այն անհաշիւ միլիոնները, որ Թուրքը կողոպտեց սպանդանոց տարուող ողջ հայութենէն և պատմական հարուստ վանքերէն, պէտք է ստիպեն մեզ պահանջատէր ըլլալէ չդադրիլ երբեք։ Բայց այդ գազանային կողոպուտին հետ, եւրոպական պետութիւններէն ոմանք ևս խուրացուցին իրենց դրամատուներուն մէջ հայութեան պահ դրած միլիոնները և քրիստոնէ՛աբար հրաշքով վերապրող հայ խլեակները անօգնական ու թշուառ ձգեցին։

Մեծ եղեռնի յիսնամեակը առիթ մըն է՝ որ պահ մը բոլոր հոսանքները մոռնան իրենց տարակարծութիւնները և համազգային ուժեղ շարժումով դիմեն ուր որ անկ է։

Անկարելի չէ, հնարաւոր է, եթէ, գոնէ այս պարագային, անկեղծութիւնը տիրապետող ըլլայ, բոլոր հոսանքները՝ մասնաւորապէս կուսակցութիւնները ամենէն առաջ՝ պատրաստակամութիւն ցոյց տան գործակցութեան, փոխադարձ վստահութեան։

Այդպիսի համազգային շարժման մը նախաձեռնարկ կրնան ըլլալ նախընտրաբար Հայց. Առաք. Եկեղեցին և Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութիւնը, որոնց կրնան շուրջ հաւաքուիլ քաղաքական կուսակցութիւնները և գոյութիւն ունեցող միւս բոլոր միութիւնները։ Բայց կը կասկածիմ որ այդպիսի քայլ մը առնեն անոնք իրենց անարդարանալի «չէզոք»ութիւնը չխանգարելու համար։ Այդ պարագային հրապարակ գալու են քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք իբրև Հայ Դատի լուծման համար հրապարակ եկողներ՝ կրնան Սփիւռքի հայութեան ճնշող մեծամասնութիւնը իրենց շուրջ համախմբել։

Գիտնալու ենք որ այս շարժումին ոչ միայն առաջնորդութիւնը, այլև ամբողջ ծանրութիւնը Սփիւռքի հայութեան ուսերուն վրայ պիտի իյնայ։ Սովետական Հայաստան միայն համակրանք կրնայ տածել, որովհետև ան չունի արտաքին քաղաքականութիւն, դժբախտաբար, և բացի ատկէ՝ Սովետ-Թուրք յարաբերութիւնները նոր դարձակէտ մը ստացած ըլլալ կը թուին։

Այս վերջինը պատճառ մը չէ որ ձեռնթափ ըլլանք, առիթը չօգտագործենք համաձայն մեր արողութեան, ցոյց տալու աշխարհի ազգերուն՝ որ Հայութիւնը իր արդար Դատէն պիտի չհրաժարի, հոգ չէ թէ տարիները թաւալին. հայութեան վէրքը պիտի չսպիանայ քանի բաւարարութիւն չէ ստացած։

«Ժամանակները և միջազգային քաղաքական պայմանները փոխուած են», այսինքն այնքան աննպաստ չեն այսօր, ինչ որ էին երէկ։

Պէտք է օգտագործել Մեծ Եղեռնի 1965*ի յիսնամեայ տարեդարձը։*

Ես կը հաւատամ որ երբ կը կազմուին զանազան երկիրներու մէջ համազգային մարմիններ և իրարու աջակցելով, զիրար լրացնելով ճամբայ կ'ելլեն, ամենէն անտարբերներն իսկ կ'ոգևորուին և բաժին կը ստանձնեն։

Հարց է, թէ ո՞ր գաղութը քաջութիւնը պիտի ունենայ «սառոյցը կոտրելու» և համախմբելու ուժերը, որպէսզի համայն աշխարհի հայութիւնը կարենայ ողջունել ստեղծուած շարժումը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ-ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

ՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ

ԹԵՄԻՍ ԲԱՐԵԽՆԱՄ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ԳԵՐ. Տ. ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 15 Մարտ 1964, երեկոյեան ժամը 7ին

Նուպարեան Ազգ. Վարժ.ի Պըլըքտանեան սրահին մէջ

Պիտի ներկայացուի

ՄԱՅՐԸ

Բեմադրութեամբ Ժիրայր Ճէպէլեանի

Պիտի կատարուին նաեւ արտասանութիւններ, շարականներ, նուագ եւ կենդանի պատկեր։

ԵՐԱԺՇՏ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Շար. Գ. էջէն)

Պըքըրֆլայ, Սեվիլլայի Սափրիչը, Ռոմեօ Ժիւլիէթ, Ֆաուստ, Գարմէն։ *Պարախաղեր՝* Ժիզէլ, Մոխրոտը *եւ վերջին անգամ* Պոլերօ *(Ռավէլի)։*

Օփերան կը գործէ 1935էն ի վեր։ Բաղդատմամբ մայրաքաղաքին այլ մարզերու մէջ կատարուած վերելքին, օփերան եւ ֆիլհարմոնիք նուագախումբը համեմատաբար անհրաժեշտ ժամանակէն շատ առաջ կատարած են իրենց նուաճումները, եթէ հաշուենք այս գործերու ներկայացման անհրաժեշտ աշխատանքը։ Օփերան ունի հինգ ղեկավարներ նուագախումբի, եւ երկու ղեկավար երգչախումբի համար. իւրաքանչիւր գլխաւոր դերերու համար երկու կամ երեք երգիչներ, որոնք փոխն ի փոխ կը ստանձնեն իրենց բաժինը։

Իւրաքանչիւր ներկայացման համար առաւօտուն տեղի կ'ունենայ փորձ, եւ երեկոյեան կատարումը։

Օփերայի եւ սենֆոնիք նուագախումբի ամբողջական կազմը կը բաղկանայ 600 *անձերէ, որոնք պետութենէն կը ստանան իրենց աշխատավարձը։ Ասոնք օրական* 3-4 *ժամ պարտադիր աշխատանք ունին իրենց փորձերուն համար։ Շէնքին ներքին բաժանումներուն մէջ կան հանդերձատուն, լուացարան, կօշկակար, ճաշարան և առ հասարակ բոլոր անհրաժեշտ բաները։*

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են տէքորները, լուսարձակներու խաղերը, որոնք իւրաքանչիւր գործի բեմադրութեան համար մասնաւորապէս ուսումնասիրուած են, ինչպէս նաև, զգեստներու ճոխութիւնը որ աչքառու է։

Շարունակելի 1

ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ԵՒ ԴԻՐՔԱՒՈՐՈՒՄ

Գոհունակութիւնով կարդացի «Ջահակիր»ի Փետր. 20ի իրապաշտ և ցեղասէր խմբագրականը, արտագաղթի մասին: Կը շնորհաւորեմ իր ողջամիտ արտայայտութեան և դիրքաւորումին համար:

Ասիկա պատեհ առիթ ընծայեց ինծի և ցեղային պարտք կը սեպեմ անկեղծօրէն արտայայտուելու և գնահատելու այսպիսի ողջախոհ ուղղութիւնները և զօրավիգ դառնալու անոր իմ համեստ գրիչովս:

Երախտագիտութիւնը և մեր ցեղային շահերը կը պահանջեն մեզմէ ուղղամիտ, շրջահայեաց և հասուն դիրքաւորումներ մեր ամէն գործերուն մէջ, առանց տարուելու տհաս ու անխորհուրդ զգացումներէ և գաղափարներէ:

Հայը հին դարերէ ի վեր սերտ յարաբերութիւններ հաստատած է Արաբ ժողովուրդին հետ: Մանաւանդ Եգիպտոսի մէջ, հայը ծառայած է հաւատարմօրէն, օգտուած է անոր բարեկամութիւններէն, բարիկամեցողութիւններէն, միջին դարու մէջ անոր շատ բարձր մշակոյթէն, գնահատուած է լիօրէն և բարգաւաճած: Արաբական երկիրները հաստատուած հայ համայնքները՝ անեղծ պահած են իրենց ցեղային դրոշմը, մշակոյթը և դաւանանքը, շնորհիւ եղած լայն թոյլատուութեան, ազատամտութեան և մարդասիրութեան:

Ամէն ինքնագիտակից ցեղ պէտք է իրեն նուիրական պարտք և պահանջ համարէ Արարչութենէն իրեն տրուած և աշխարհի մէջ իր ստացած ցեղային դրոշմը, գիրը և նկարագիրը պահպանել ամէն գինով, առանց մոռնալու իր մարդկայնական պարտքն ալ և անոր ալ պարտադրած ծառայութիւնները:

Արդ, արաբական երկիրներու քաղաքացի դարձած հայ համայնքները պէտք է գնահատեն իրենց վայելած առաւելութիւնները՝ ցեղապահպանման տեսակէտէն, ինչ որ ոչ մէկ եւրոպական և ամերիկեան երկիր չի կրնար ընծայել իրենց: Որով, ամէն գիտակից և պարկեշտ հայ պէտք է նախընտրէ արաբ երկիրները և անոնց մարդասէր ժողովուրդները և շարունակէ ապրիլ անոնց հետ և աջակցի անոնց՝ երկրին վերաշինման բարօրութեան և յառաջդիմութեան՝ ամէն մարզի մէջ, և եթէ պիտի մեկնի — մեկնի անկէ միմիայն մայր հայրենիքին կարօտով և անոր ծառայելու ըղձանքով, հայրենի ծոցին մէջ բնակելու երջանկութիւնը և վայելքը գերադասելով ամէն նիւթական և փառասիրական ձգտումներէ կամ յաճախ խաբուսիկ հեռանկարներէ և օտարամոլ, օտարամուտ և օտարանպաստ սպասարկութենէ: Պէտք է որ գործնական և իրապաշտ հանգամանք առնեն մեր ցեղասիրական և մարդկայնական յորդ արտայայտութիւնները՝ խօսքով թէ գրիչով, և կամ դադրին ամէն երևութական սրտազեղ արտայայտութիւններ և փողահարութիւններ և ձրի գովասանքներ:

Իսկ հայավայել և մարդավայել վարքագիծ մը կամ դիրքաւորում մը լաւագոյն կերպով իրականանալու համար, անհրաժեշտ է մամուլի, համայնքային իշխանութիւններու, միութիւններու և ուրիշ գործօն տարրերու համամտութիւնը և համագործակցութիւնը անկեղծ և ցեղանուէր սիրտով, որուն համար պէտք կը տեսնենք կրկին կոչ ուղղել, որ չթերանան իրենց ազգային այս անյետաձգելի պարտականութիւններուն մէջ, ապացուցանելով իրենց իրական հայեր ըլլալը, ողջախոհ և պատմութենէն այլևս դաս առած իրապաշտ հայեր ըլլալը:

Տոքթ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ ՈՐԲՈՒՆԻ

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԴ

Կը խնդրուի արտասահմանի մեր բարեկամներէն — որոնց ղրկուած են «Ջահակիր»ի սկըզբնական թիւերը — որ բարի ըլլան փութացնել բաժանորդագրութեան իրենց համամասնութիւնը, որպէսզի յառաջ կայ շաբթու չստիպուինք ընդհատել թերթին առաքումը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի

ԿՈՉ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ազնիւ հայրենակիցներ,

Մեր պատմութեան անկիւնադարձային պահերուն, դիմադրելու համար անհնարին յորձանքներու, մեր ժողովուրդը գտած է միջոցը ինքզինքը եւ իր դիմագծութիւնը պահպանելու, շնորհիւ հայրենիքի գաղափարին, շնորհիւ Հայոց Եկեղեցւոյ եւ շնորհիւ իր դարաւոր մշակոյթին: Գաղթականութեանց ամենէն մռայլ օրերուն, հայ շինարար զանգուածները կըրցած են ուրոյն կեանք ստեղծել եւ ոգեկան ապրումներ ապահովել իրենց համար:

Մինչեւ բոլոր հայերուն վերադարձը ի Մայր Հայրենիք, ինչպէս անցեալին, ներկայիս եւս եւ առաւել չափով, հայեր կառչած պիտի մընան իրենց ազգային ինքնուրոյնութիւնը պահպանող վերոյիշեալ նուիրականութիւններուն–Հայրենիքի գաղափարին եւ իրականութեան, եկեղեցիին, դպրոցին, գիրին եւ գրականութեան:

Այդ ինքնուրոյնութիւնը պահպանող ազդակ մըն է նաեւ *հայ ակումբը*, ուր ազգային հաւաքական կեանք մը ապրելով մէկտեղ, հայեր կը ջանան զարգացնել իրենց մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը: Անուրանալի է հայ ակումբին կատարած դերը՝ ազգային կեանքի տեսակէտէն:

Այս համոզումէն առաջնորդուած, ներկայիս կոչ կ'ընենք Գահիրէի հայութեան, որ դէպի Մայր Հայրենիք եւ այլուր ճամբորդած հայերու պակասը զգալի չդարձնելու համար, բոլորուի հայ ակումբին շուրջ՝ եկեղեցիին եւ դպրոցին եսք, փարելով նաեւ հայ գիրքին ու թերթին, ի պահպանութիւն գաղութիս կազմակերպ բարգաւաճումին:

Հայկական Ընթերցասրահը, բազմամեայ ժամադրավայրը հայ ազգասէր եւ մշակութասէր հասարակութեան, իր գործունէութեամբ կը ձգտի կատարել իր բաժին առաքելութիւնը՝ լաւագոյնս: Արդ, կը հրաւիրենք բոլոր հայերը, անխտիր, որպէսզի անդամագրուին անոր, կամ դառնան անոր ձեռնարկներուն իրենց ներկայութեամբը քաջալեր հանդիսացող քաղաքացիներ:

Հայկական Ընթերցասրահի ազգային եւ ընտանեկան մթնոլորտին մէջ՝ տարեցները պիտի գտնեն ազգային սփոփանք եւ վայելք, իսկ երիտասարդները, իրենց ձիրքերը զարգացնելէ զատ, պիտի բազմապատկեն իրենց ազգային դիմադրականութիւնը:

Մեր երկրորդ հայրենիք Ա.Մ.Հ.ի օրինապահ եւ օգտակար քաղաքացին մնալէ յետոյ, մեր ազգային դիմագծութիւնը պահպանելու միակ ու լաւագոյն միջոցն է ասիկա:

Ուրեմն, անդամագրուեցէ՛ք Հայկական Ընթերցասրահին եւ գործեցէ՛ք անոր մշակութային աշխատանքներու դաշտին մէջ:

Գահիրէ, 17 Փետրուար 1964

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ*

ՈՐՄՆԱԴԱՐԱՆԸ

Ժամը ինը հինգ անցած, Հովարտ Գավըր կեդրոնական կայարանը հասաւ:

Գնացքը առնելու հազիւ հինգ րոպէ մնացած էր. հետեւաբար անկարելի էր Տիանային հեռախօսել, և ո՛չ ալ հրաժեշտի երկտող մը ղրկել Մարսելլայի: Թերեւս կառախումբին մէջ կարենար անոնց գրել:

Վազելով քարափին կողմը փութաց, բայց պահակ ոստիկաններու ուշադրութիւնը իր վրայ չհրաւիրելու համար՝ քայլերը դանդաղեցուց: Հետը պայուսակ առած չէր, ինչ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէր իրեն: Կը վախնար թէ փուլմանի պաշտօնեան կասկածէր՝ իր առանց պակաժի ճամբորդութիւնը նշմարելով:

— Ձեր տոմսակը, եթէ կը հաճիք:

Պաշտօնեային այս հրաւէրը խանգարեց իր խոկումները: Տոմսակը քննել տալէ յետոյ քարափը անցաւ և ետին դառնալով դիտեց խռնուած ամբոխը: Պահ մը իր որոշումը տեղի տալ սկսաւ: Մըտածեց, թէ այս կերպ փախչելու չէր, թէ աւելի իմաստուն բան մը ըրած պիտի ըլլար տուն վերադառնալով արիաբար կացութիւնը դիմագրաւել, առանց ապագայով մտահոգուելու: Պարտաւոր էր նոյն իսկ Տիանայի և Մարսելլայի յայտնել իր տագնապը... անոնց բացատրել այն ահաւոր և դժընդակ կացութիւնը, որուն մատնըւած էր այն օրէն ի վեր որ Սերանտէլ հարազատները զինքը գըտած էին Նիւ Եորքի մէջ և գրասենեակ գալու յանդգնած...:

Եւ սակայն՝ քաջութիւնը պակսեցաւ Հովարտին: Սարսուռ մը զգաց և վճռական շարժումով մը դէպի գնացքը դարձաւ:

Քառորդ ժամ յետոյ, իր բաժանեակէն կարճ բան մը գրեց Տիանայի, առանց կասկածելու թէ այդ նամակը մեծ ապշութիւն պիտի պատճառէր Լիւֆպերիի գործին վերաբերմամբ:

«Սիրելի Տիանա,

«Գիտեմ թէ հայրիկը, դուն եւ Մարսելլան վստահութիւն պիտի ունենաք իմ փախուստս, բայց ի՞նչ ընեմ, ուրիշ ճամբայ չգտայ: Չեմ կրնար շուտով պատահելիք դէպքերուն տոկալ: Անկեղծօրէն կը ցաւիմ Հանսա Միւրշանի գոհարեղէններուն գողութեանը համար. բայց երբ այս նամակս ստանաս, արդէն այդ թանկարժէք առարկաները պիտի կրնաս ձեռք անցընել. հետեւաբար աւելի բան մը ըսելու պէտք չեմ տեսներ: Անկասկած աւելի լաւ եղաւ որ քեզի այս երեկոյ տանս մէջ չսպասեցի:

«Տեսուչը Լիւֆպերին եկաւ յանկարծ, սովորականին պէս գինով վիճակի մէջ: Կ'ուզէր անպայման աչքէ անցընել կարգ մը ուրւագիծեր (գրոքի), որոնք պէտք էր պատրաստած ըլլայի: Չկրնալով օձիքս ձեռքէն ազատել, զինքը այնտեղ մինակ թողուցի, առարկելով որ կէս ժամէն պիտի վերադառնամ եւ գացի՝ հոն ուր ային սպասարկութեան յանձնուած հեռախօսային խցիկէ մը քեզի հետ խօսակցելու: Պիտի ըսէի որ չգաս, քանի որ չէի կրնար ո՛չ գոհարեղէնները քեզի յանձնել եւ ո՛չ ալ Լիւֆպերիի ներկայութեան որեւէ բացատրութիւն տալ:

«Հիմա վերահաստ ըլլալու ես թէ հետազային ի՞նչ անցաւ դարձաւ: Բայց պիտի չհասկնաս թէ ինչո՛ւ համար այլեւս տուն չվերադարձայ: Ապարդիւն տեղը քեզի հեռախօսել ջանալէս յետոյ, նշմարեցի որ արդէն ժամը ութն ու կէսն էր, իսկ կառախումբն ալ ժամը իննին պիտի մեկնէր: Պայուսակս չէի կրնար Լիւֆպերիի աչքին առջեւ պատրաստել. վասնզի հարցումներու տեղատարափ մը պիտի տեղացնէր գլխուս: Այս պատճառաւ ալ քանի մը նետուեցայ եւ շիտակ կայարան փութացի:

«Ճամբան, երթեւեկի դժուարութիւններ որոշ ուշացում մը պատճառեցին: Վերջապէս, նի՛շդ ժամանակին կայարան հասայ: Խնդրեմ, Տիանա, ձեզ ամենուդ պատճառած մտահոգութիւններուն համար փորձէ ներողամիտ գտնուիլ եւ մի՛ լքեր Մարսելլան: Հիւանդի կին է, այն աստիճան տառապանքի ենթարկուելու չէր: Դարձեալ պիտի գրեմ քեզի: Համբոյրներով՝

ՀՈՎԱՐՏ»

Այս գրութիւնը աւարտելէ յետոյ բարձերուն վրայ ինկաւ, բոլորովին սպառած: Կնոջը գրելու քաջութիւնը չունէր, վասնզի անհրաժեշտ մտածումի ճիգը կը պակսէր իրեն: Արդարեւ չէր գիտեր ինչպէ՞ս բացատրել Մարսելլային իր բոլո՛ր մտատանջութիւնները: Այս պատճառաւ ալ յետաձգեց անոր գրելու պարտականութիւնը և իր յուսահատ վիճակին անձնատուր մնաց...:

Ճիշդ այդ միջոցին, ոստիկանութիւնը իր տանը մէջ խուզարկութիւնները կը շարունակէր: Բժիշկ Լարիմանը արդէն ժամանած ըլլալով, դիակին մօտ ծունկի եկած, լռութեան մէջ աշխատեցաւ, քննեց Լիւֆպերիի վէրքերը և յետոյ յայտարարեց վերջապէս.

— Ահա՛ թէ ի՞նչպէս դէպքերը տեղի ունեցած ըլլալու են: Մէկը, ճակտին, ծանր առարկայով մը զարկած է: Զոհը, երերալէ յետոյ ինկած է վառարանին երկաթին վրայ, որ մարմնոյն մէջ մըխըրճուած է:

— Ուրիշ վէրք չկա՞յ, հարցուց Թրէսի:

— Բնա՛ւ:

— Մահը անմիջակա՞ն եղած է:

— Շատ հաւանաբար:

— Կ'ուզեմ ճշդիւ գիտնալ, թէ իր անկումէն յետոյ, սպանեալը երկար ապրա՞ծ է, կարենալ այդ պատառաքաղը բռնելու և գետնատախտակին վրայ այս գիրերը գրելու համար:

Տոքթոր Լարիման ոտքի ելաւ.

— Կարծեմ թէ...

Բայց որոշ բան մը ըսելէ առաջ, կ'ուզէր դիազննութիւն մը կատարել:

Ռոժէ, այս բոլորը ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ, թէեւ միտքը Տիանայով զբաղած էր.. Գիտնալով որ Պր. Գավըր, հեռախօսով դէպքին տեղեկանալէ յետոյ, ոճիրին վայրը պիտի փութար, վախցաւ որ մի՛ գուցէ աղջիկը՝ Տիանայի կողմէ Հովարտի տրւելիք այցելութեանը մասին ալ արտայայտուի, եթէ այդ այցելութեան մասին խօսք բացուէր...:

Նիվէլ կը մտածէր թէ չէ՞ր կրնար ալ դեօք այդ վտանգաւոր այցելութեան մասին լուռ մնալու ազդարարութիւնը ընել դատաւորին: Յետոյ, Տիանայի կացութիւնն ալ զինքը մտահոգեց:

— Պարոն տեղակալ, ըսաւ յանկարծ ոստիկանապետին, եթէ ուրիշ հարցում չունիք ընելիք, կ'ուզեմ տունս վերադառնալ. արդարեւ այս բոլորը չափազանց անախորժ բաներ են:

— Շատ լաւ, պատասխանեց Թրէսի, կրնաք երթալ, պայմանաւ որ տրամադրութեանս տակ գտնուիք:

— Տունս պիտի մնամ:

— Շատ լա՛ւ:

Այսուհանդերձ, այս խօսակցութիւնը այսպէս պիտի չվերջանար: Հազիւ թէ Ռոժէ, իր տանը դրան առջեւ եկած էր, ոստիկանական պաշտօնեան զինքը դարձեալ կանչեց:

— Նիվէ՛լ, կը տեսնեմ թէ ձեր գիշերանոցին տակէն երեկոյթի զգեստ հագած էք:

— Բայց... այո՛...

— Իրիկունը, երբ տունը մի-մինակ գտնուիք՝ հագո՞ւած կը կենաք:

— Ո՛չ, յարեց երիտասարդը, լարուած ծուղակը կռահելով, միայն թէ այս երեկոյ դուրս ելլելու մտադիր էի:

— Ի՞նչ բան ուրեմն արգելք եղաւ ձեզի:

— Սպանութիւն մը:

— Ի՞նչ:

Ոստիկանին արտայայտութիւնը Նիվէլի ծիծաղը շարժեց:

— Գիտէի թէ ոճիր մը պիտի շահագրգռէր ձեզ, պատասխանեց Ռոժէ. բայց ոճիրը գիրքի մը էջերուն վրայ միայն տեղի ունեցած է: Հետախուզիչ վէպի մը ընթերցումը սկսած էի և քանի մը գլուխ կարդալէ յետոյ, որոշեցի ընթերցումս շարունակել՝ փոխանակ դուրս ելլելու, քանզի չափազանց շահեկան էր: Եթէ կ'ուզէք այդ վէպին անունը գիտնալ, ըսե՛մ. «Արշալոյսին կատարուած սպանութիւ-

(Շար. տես էջ 6)

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

12 ՄԱՐՏ. 1964

Թ Ա Տ Ր Ո Ն

ՄԱՐՍԷԼ ՓԱՆԵՈԼԻ "ՓԱՌՔԻ ՓԵՐԵԶԱԿՆԵՐ"Ը

Այս խորունկ թատերախաղը — Լէ Մարշան տը Կլուար (մէկ նախերգանք և չորս արար) ներկայացուեցաւ Էզպէքիէ Թատրոնին մէջ՝ Կիրակի 1 Մարտ 1964, կ. ե. ժամը 3.30ին, կազմակերպութեամբ Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.ի Վարչութեան և խաղարկութեամբ Հայ Գեղարուեստասիրաց Թատերախումբին: Թարգմանիչն է՝ Ս. Շալճեան:

Նիւթը՝ պատմութիւնն է քաղաքապետական համեստ պաշտօնեայ Պաշլէի, որուն տղան պատերազմի դաշտին վրայ հերոսաբար մեռած կը կարծուի: Ընտրական պայքարի մը մէջ՝ կուսակցութիւն մը կ'ուզէ օգտագործել հերոսին մահը և անոր հայրը լիտր գարձընելով՝ կը դիմէ յաղթանակի: Բայց, նախօրեակին, հերոսացած տղան երեւան կ'ելլէ. ողջ է եղեր, և տասը տարիէ ի վեր՝ բուժարանի մը մէջ: Կը ստեղծուի՝ անել: Բայց Պերլիւրօ, խաղի չար ոգին, կը գտնէ լուծումը՝ «հերոս»ը ամուսնացնելով իր զարմուհիին՝ Իվոնի հետ, իբրև Հանրի Տընի, ստանալով կրկին Պաշլէ անունը, որ անունն է նաև՝ զարմուհիին: Այս թնճուկին մէջ կան ուրիշ դէմքեր, ինչպէս Հանրիին մայրը, Ժերմէնը՝ Հանրիին ա. կինը, որ գինք կը մոռնայ և կը վերամուսնանայ. ռազմի մէջ որդին կորսնցուցած ուրիշ մը՝ Կրանտել, կուսակցապետ կոմսը. քարտուղար մը, ևն.:

Պաշլէի դժուարին դերը վերցուցած էր երբեմն երգիչ, տեքորաթիֆ արուեստի ճարտարագէտ և Հ. Բ. Ը. Մ.ի տեղական վարչութեան փոխ-ատենապետ Պր. Երուանդ Սիմոնոֆ: Առաջին արարներուն անոր խաղարկութիւնը սովորական էր և դանդաղ. բայց վերջին երկու արարներուն՝ ունեցաւ անթերի ելոյթներ, որոնք ծափահարուեցան: Նախարարի դերով՝ իր «անէթ»ին մէջն էր:

Պերլիւրօյի չնական (սինիք) դերը կատարեց Պր. Արսէն Գրալեան: Գրալեան ծանօթ է մեր բեմին իր բնատուր յատկութիւններով՝ թատերական արուեստին մէջ: Մաքիավելական իր դերը մեծ կարողութիւն կը պահանջէր և Գրալեան անկէ դուրս եկաւ պատիւով: Եթէ շարունակէ, Գրալեան կրնայ նշանակելի դէմք մը դառնալ բեմի պատմութեան մէջ:

Օր. Մանուշ Թերզիպաշեանէն (մայր՝ Հանրիի) ա՛յնքան ըզգացում, ա՛յնքան ներքայայտութիւն չէր սպասուէր: Կը շնորհաւորենք իր անկեղծ ու ապրուած խաղարկութիւնը:

Հերոս Հանրիի դերին մէջ Պր. Գրիգոր Փարթամեան (եգիպ. օփերայի անձնակազմէն) պարկեշտ ու ինքզինք պարտադրող դուրս եկաւ: Իր մռայլութիւնը, իր կոռովը և իր ծառացումը՝ յաջող էին:

Տիկ. Նորա Իփէքեան Նըրբազգած և Նուիրեալ Իվոն մը եղած էր, նախ երազատես, ապա իրատես իրացումներով: Հանրիի ա. կնոջ՝ Ժերմէնի դերով Օր. Մ. Ազամեան ներկայանալի էր, բայց վերապահ:

Կոմս Տը Լէօվիլի անձնաւորութիւնը զգեցած էր Պր. Միք. Գարանֆիլեան (եգիպտահայոց երգի ասպետը): Ունեցաւ դերին պահանջած հանդիսաւորութիւնն ու ցուցապաշտութիւնը:

Պր. Բարսեղ Գարթալեան, համեստ բայց նոր, լաւ անձնաւորեց ճշմարիտ հայրենասէր ու որդեսէր Կրանտելը, գերազանց ըզգացողութեամբ: Յաջող էր նաև երիտասարդ նոր ույժ Միք. Ժամկոչեանը, իր զուսպ, պաշտօնական և բարեձեւ քարտուղարի դերով:

Բեմադրիչն էր վաստակաւորն Պր. Վահէ Պօյաճեանը, բեմայարդարը՝ Պր. Ե. Սիմոնոֆը եւ յուշարարը՝ Պր. Եր. Տէյիրմէնճեանը: Կը շնորհաւորենք և շնորհակալ ենք Հ. Բ. Ը. Մ.ի Վարչութեան և Հ. Գ. Մ. Թատերախումբին՝ գեղարուեստական այս խրախ վայելքին համար:

Ն. Մ.

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

«Շար. Ե, եջէն»

նը,» հատորը սեղանի մը վրայ ձգած եմ: Այնքան տարիներէ ի վեր խօսքիս հաւատ ընծայելէ դադրած էք, հակառակ որ միշտ ալ պատրաստ եմ ձեզի վստահութիւն ներշնչելու:

— Գիտե՛մ, գիտեմ, պատասխանեց Թրէսի չոր կերպով: Գացէ՛ք, եթէ ձեզի պէտք ունենամ՝ կանչել կուտամ:

Ու դարձեալ իր ուշադրութիւնը գիրքին վրայ կեդրոնացուց:

Հիմա, այլեւս, Նիվել, անհամբերութեամբ կ'սպասէր Տիանայի պատմութիւնը գիտնալու, և երբ տեղեկանար անոր էութեանը, երկուքը միասին պիտի կարենային փրկութեան լաստ մը որոնել: Գիտէր թէ չէր կրնար աւելի երկար ատենի մը համար մանկամարդուհին իր յարկաբաժինին մէջ վար դնել:

Հազիւ թէ դուռը բացած էր, յանկարծ, տեղն ու տեղը, արձանացած մնաց: Երկու հոգի, ծանրաքայլ, սանդուխներէն վեր կ'ելլէին: Նիվել ուշադրութեամբ անոնց անցքը դիտեց, որոնցմէ մին ոստիկան պաշտօնեայ մըն էր: Հովարտի ըրած նկարագրութիւնները մտաբերելով, խորհեցաւ որ միւսը Պր. Գավուրը ըլլալու էր, և փորձեց անոր ուշադրութիւնը գրաւել: Դատաւորը սակայն, տժգոյն և շրթները սեղմած, շարունակեց իր վերելքը, առանց երիտասարդին վրայ ակնարկ մը իսկ նետելու: Գալով ետեւի ոստիկանին, ան ալ խօսակցութեան ամէն փորձ ամլութեան կը դատապարտէր...:

Քիչ մնաց որ Նիվելի աչքերէն արցունքներ պոռթկային... եթէ երբեք դատաւորը խոստովանէր թէ իր աղջիկը եկած էր եղբօրը այցելութիւն մը տալու նոյն իրիկունն իսկ: Թրէսի այս լուրը մատի փաթթոց ընելով, անկէց ամենաահաւոր եզրակացութիւններ պիտի հանէր:

Ցոնքերը պռստած, Ռոժէ տուն մտաւ և դուռը կղպելով ործնադարանին կողմը գնաց:

— Այլեւս վտանգ չկայ. հիմա կրնաք դուրս գալ:

Պատասխան չկար:

Զարմացած՝ որմնադարանին դուռը բացաւ ու իր զարմանքը ապշութեան փոխուեցաւ:

Տիանա Գավուր անյայտացած էր...: (15)

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Տ քթ. և Տիկին Շահնազար Որբունի 50 ե.գ. կը նուիրեն Տէր և Տիկին Եզուարդ Գույումճեաններու աղջիկ զաւակով մը բախտաւորուելուն ուրախ առթիւ, վասն խնդակցութեան:

Պր. Նշան Եըլանճեան՝ 100 ե. գ., առ ի քաջալերութիւն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՀԻՆ

Ընկեր Արթօ Տէյիրմէնճեան (Երեւան) ե.գ. 50, ողբ. Հայկ Սարգիսեանի յիշատակին:

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

26 Փետրուարին, «Կումհուրիէ» թատերասրահին մէջ կայացած Սայաթ-Նովայի ծննդեան 250 ամեակի փառաշուք հանդիսութեան առթիւ, առ ի գնահատութիւն, կազմակերպիչ Ցանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ սրտաբուխ նուիրատուութիւնները:

	Ե.Գ.
ՊՊ. Երուանդ Գավալճեան	500
Մարտիկ Թաթիկեան	500
ՈՃՆ	500
Արամ Գավալճեան	500
Տոքթ. Հանրի Փետէրեան	200
ՊՊ. Ռուբէն Գազազեան	200
Ֆիլիփ Սաատուրեան	200
Օննիկ Ալեքսանեան	200
Սարգիս Փափազեան	200
Կարօ Վարժապետեան	200
Երէցփոխին Շաքէ Խաչիկեան	100
ՊՊ. Վարդան Առաքելեան	100
Սերգօ Սըբենճեան	100
Արմենակ Պետրոսեան	100
Արամ Պալթայեան	100
Թորգոմ Թիւրապեան	100
Օննիկ Ծալեան	100
Մարտիրոս Սուլթանեան	100
Յակոբ Մինէթեան	100
Վահէ Մինէթեան	100
Հրազդան Պալեան	100
Աւետիս Բեզիկեան	50

ՓԱՒԼՈՍ Ա.

Շար. Ա. էջէն

կրեաէ, ուրկէ Եգիպտոս: 1946ին դարձաւ Յունաստան և արքայացաւ 1947ին:

Ժողովրդական, ժողովրդասէր թագաւոր մըն էր: Իր հողերուն մեծ մասը բաժնեց յոյն գիւղացիներուն: Շինեց դպրոցներ և եկեղեցիներ: Արդար և արդարադատ վեհապետ մըն էր: Հայասէր էր և արաբներուն բարեկամ:

Փաւլոս Ա.ին կը յաջորդէ իր որդին Կոստանդին, որ ծնած է 1941ին Փսիքիքոյի մէջ (Աթէնք): Յաճախած է տեղւոյն և Նավրիթայի վարժարանները՝ ըլլալով դասարանակից համեստ տղոց: Ուսած է գրականութիւն, պատմութիւն, անգլերէն, գերմաներէն և երաժշտութիւն: Եղած է աթլէթ, շահած է ա. մետալ՝ առագաստանաւի ողիմպիականին, հետեւած է սկաուտիզմի և եղած է սկաուտապետ: 1958ին սպայ եղած է և սուր ստացած իր հօրմէն: 1958ին մեկնած է Ամերիկա՝ իր մասնագիտական ուսումները կատարելագործելու: Գացած է Մալթա՝ իբրև ռազմական փորձագէտ: Ուսած է նաև իրաւաբանութիւն և փիլիսոփայութիւն: 1961ին եղած է տեղակալ՝ աւարտելէ ետք գերմանկ. «Ուպերարմերիէն» վարժարանը: Մարզիկ է և կը խաղայ պասքէթ-պոլ, վոլի-պոլ. կը լողայ: 1963ին նշանուեցաւ Տանըմարքայի Աննա-Մարիա իշխանուհիին հետ:

Յունաստանի թագաւոր հռչակուեցաւ 6 Մարտ 1964 ին, յաջորդելով իր հօր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՀ ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ամէն Հինգշաբթի ընկերա-համակրական հաւաքոյթ ժամը 8-9

* * *

Շաբաթ, 14 Մարտ 1964, կ. վ. ժամը 7էն սկսեալ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ-ԽՐԱԽՃԱՆՔ

Հանելի խաղեր եւ անակնկալներ

Մուտքը հրաւիրատոմսով: Ստանալու համար դիմել Պատանեկան Յանձնախումբի անդամներուն:

* * *

ՃԱՏՐԱԿԻ ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Տեղի կ'ունենան Սրահիս մէջ Հինգշաբթի, 12 Մարտ 1964էն սկսեալ

* * *

ՓԻՆԿ-ՓՈՆԿԻ ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Ա. բաժանում.— 13 տարեկանէն վեր պատանիներու համար

Բ. բաժանում.— մինչեւ 13 տարեկան պատանիներու համար

Մրցումները կը սկսին Հինգշաբթի 19 Մարտին:

* * *

Կիրակի, 22 Մարտ 1964, կ. վ. ժամը 7ին

Հ Ա Ն Դ Է Ս

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

Մ Ա Յ Ր Ե Ր Ո Ւ Օ Ր Ո Ւ Ա Ն

Կազմակերպութեամբ Պատանեկան Յանձնախումբի

Պիտի գործադրուի

ՊԱՏՇԱՃ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԸ ԵՒ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մասնակցութեամբ Սրահիս պատանիներուն

Հանդէսէն ետք՝

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՐ

Ճոխ պիւֆէ — զանազան անակնկալներ

Ընդհ. Մուտք ե. գ. 10 (տուրքով միասին)

ԾՆԹ.— Բոլոր մայրերու մուտքը հրաւիրատոմսով է: Կը խնդրուի կանխաւ ստանալ:

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին իրենց Մօր նուէր մը տալ այդ օրը, հաճին կանխաւ ապահովել:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ ԹՂԹԱՏԱՐ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Գ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Գ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ԹԻՒՖԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆՈՖ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ. և Վ. ԳԱՉԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ԱԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԵՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Բաժանորդագրութիւններ Պատասխան հեռ. 57018-6950 — Բաժանորդագրութիւն Գ. Պատասխան հեռ. 57018. Թերթիր աշխատանք Ա. ՏԱՌՈՒԿԵԱՆ, և Գ. ՃԻՒԼԻՒՍԵԱՆ. ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 19 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՄԱՐՏ 1964 | ՀԱՏԸ ՁԵՌՈՒԲԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. | العدد رقم ١٩ - الخميس ١٩ مارس ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԵԾ ՕՐ ՄԸՆ Է ԱՅՍ ՕՐԸ...

(ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻւ)

Մեծ օրեր են ժողովուրդներու ազատութեան ստացման, անկախութեան հաստատման, սրբազան ճակատամարտներու, հանճարեղ դէմքերու ծննդեան և նոյնիսկ նիւթական գերագոյն յաջողութեանց տարեդարձները։

Մեծ օրեր են Յիսուսի Ս. Ծննդեան, Անոր Ս. Յարութեան, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի, Վարդանանց Ճակատամարտի և Հայաստանի Անկախութեան տարեդարձները։

Մեծ օրեր են նաև Մարգարէ Մոհամմէտի ծննդեան, Արաբական Յեղափոխութեան, Ապուլ-Էլա-Էլ Մաարրիի, Փոր-Սայիտի հերոսամարտին և Բարձր Ջրամբարի հիմնադրութեան տարեդարձները։

Մենք կը տօնենք այս թուականները. մենք կը տօնենք Նոյեմբեր 29ը և Յուլիս 23ը. ու կը խանդավառուինք, կ'ուրախանանք, կը հպարտանանք, նոր ուխտեր կ'ընենք՝ վասն մշակման մեր հոգիներուն ու ամրապնդման քաղաքացիական մեր գիտակցութեան։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐը, զոր բոլոր քաղաքակիրթ ազգերը առնուազն քառորդ դարէ ի վեր սկսած են մեծ շուքով տօնել, նոյնքան մեծ և իմաստալից օր մըն է։

Բանաստեղծները երգա'ծ են զայն,— ՄԱՅՐԸ։

Ընկերաբանները բացատրա'ծ են զայն։

Փիլիսոփաները մեկնաբանա'ծ են անոր էութիւնը, իսկութիւնը, կոչումը, դերը, պաշտօնը և անոր կարևորութիւնը՝ ազգը կերտելու՝ ընկերութիւնը դարբնելու և մարդկութիւնը ճարտարապետելու գործին մէջ։

ՄԱ'ՅՐ։ Բոլոր դարերու և բոլոր հորիզոններու մեծագոյն արուեստագէտը, մեծագոյն քանդակագործը, մեծագոյն բարերարն ու մարդասէրը, մեծագոյն պաշտպանն ու դայեակը, մեծագոյն սիրտը։

Ուրեմն՝ ՍԻ'ՐՏ է մայրը, առաւելապէս։

Ու կրնա՞ք երևակայել, դո'ւք, մարդ էակը առանց սիրտի։ Կտոր մը միս, ջիղի ու մկանի հիւսկէններով կազմուած տոպրակիկ, որ արիւն ճամբելու դերը վերցուցեր է, այսինքն՝ կեանք տալու, կամ տրուած կեանքը պահպանելու, տևականացնելու պարզ բայց դժուարին դերը։ Սի'րտ, հոմանիշը՝ Մա'յր...

Մարդիկ ե՞րբ է որ կը վերածուին գազաններու և կը սկսին զիրար յօշոտել։ Այն ատե'ն, երբ կը մոռնան՝ որ մա'յր ունին կամ մա'յր են ունեցած։

Որպէսզի գազան չդառնանք, պիտի չմոռնա'նք մեր մայրերը, պիտի սիրե'նք զանոնք, ու պիտի ազնուանա'նք, ազնուանա'նք, անոնցմով։

Աստուած պահէ՝ աշխարհին սէ'ր, ազնուութի'ւն և խաղաղութի'ւն պարգևող Մայրը։ Մե'ր մայրերը։

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

Գրեց ԳՐ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

Այս տարուան Ապրիլ 8ին կը լրանայ Եգիպտահայ գաղութի ամենամեծ բարերար Աղա Կարապետ Գալուստի մահուան հարիւրամեակը (1802-1864)։

Եգիպտոսի մէջ չկայ ազգակից մը, որ լսած չըլլայ անոր անունը, կամ գաղափար մը չունենայ անոր բարերարութեանց մասին։ Բայց իր համբաւը միայն Եգիպտոսի հայութեան ծոցին մէջ չէ մնացած, այլ համուր հայութեան մէջ տարածուած է։ Այս ասպնջական հողին վրայ հասակ նետող սերունդները երախտագիտութեամբ կը յիշատակեն այս մեծանուն բարերարին անունը, որուն ըրած կտակին շնորհիւ, հայ լեզուն և մշակոյթը վառ մնացեր են իրենց սիրտերուն մէջ։

Հայութիւնը ընդհանրապէս, և եգիպտահայ գաղութը մասնաւորապէս շատ բան կը պարտին այս մեծատունին, որ գիտցաւ լաւագոյնս օգտագործել իր հարստութիւնը, և իր ողջութեան իսկ հիմնեց Մովսէս Խորենացիի անուան դպրոցը մը — Խորենեան — և իր ձեռնարկը հաստատուն հիմերու վրայ դնելու մտահոգութեամբ՝ իր ամբողջ հարստութիւնը կտակեց ազգին, եկամուտներով վառ և չէն պահելու համար հայ դպրոցը։

Ասկից դար մը առաջ — 1840-60 —, երբ հայութիւնը տակաւին նոր արթննալ սկսած էր իր դարաւոր քունէն, Աղա Կարապետ եղաւ մէկը այն ռահվիրաներէն, որոնք այս ժողովուրդին փրկութիւնը տեսան ուսումը տարածելուն մէջ։ Հայութիւնը, որ անցեալին՝ Արևելքի մէջ՝ լոյսը սիրող և տարածող մը եղած էր, այդ օրերուն տգիտութեան և թշուառութեան մէջ կը տուայտէր։

Աղա Կարապետ, որ անուս և գրեթէ անգրագէտ անձ մըն էր, լաւ ըմբռնած էր ուսումին պէտքը և արժէքը, և իր ունեցածը չխնայեց իր ազգակիցներուն օգտակար ըլլալու համար։

(Շար. էջ 2.)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՅՍՕՐ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՆ

Ազգային ժողովի 350 երեսփոխաններուն համար, Երեքշաբթի, 10 Մարտին սկսած ընտրութիւնները, չունեցան իրենց վերջնական արդիւնքները համեմատական մնացած շրջաններուն պատճառով։

Մասնակցող ընտրելիներու թիւը կը հասնէր 1646ի։ Համեմատականի մնացած ընտրելիներուն շուրջ երկրորդ ընտրութիւններ տեղի ունեցան շաբթուան քանի մը օրերու ընթացքին։ Այս ընտրութիւնները պիտի վերջանան այսօր և արդիւնքը պիտի յայտարարուի անմիջապէս։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԱՅՑԸ

Հիւսէյն Թագաւորը Ա.Մ.Հ. ժամանեց Երեքշաբթի, 10 Մարտին և հինգ օր մնալէ, մարզահանդէսի ու տողանցքի ներկայ ըլլալէ, պատերազմական գործարաններն այցելելէ եւ Նախագահ Նասէրի հետ արաբներու ապահովութեան շուրջ խորհրդակցելէ ետք՝ մեկնեցաւ Կիրակի, 15 Մարտին։

ՓԱՒԼՈՍ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

Աթէնք, կէս միլիոն ժողովուրդ և բազմաթիւ ազգերու վեհապետներ, իշխաններ, Նախարարներ ներկայ եղան Փաւլոս Ա. Յունաստանի Թագաւորին յուղարկաւորութեան։ Գահիրէի մէջ ևս հոգեհանգիստ տեղի ունեցաւ։

ԳՐԱԳԷՏ ԱՔՔԱՏ ՈՉ ԵՒՍ Է

Արաբ նշանաւոր բանաստեղծ և գրագէտ Ապպաս Մահմուտ Էլ Աքքատ մահացաւ անցեալ Հինգշաբթի, 12 Մարտ, 75 տարեկան հասակին մէջ։ Հանգուցեալին մարմինը մեծ շուքով փոխադրուեցաւ իր ծննդավայրը՝ Ասուան, 90 հոգինոց խումբով մը։

Հարիւրի մօտ երկերու հեղինակ Էլ Աքքատի կեանքին ու գործին պիտի անդրադառնանք մեր յառաջիկայ թիւերէն մէկուն մէջ։

ՄԱՅՐԻԿԻՍ

Վա՜խ քառամեց սիրուդ զարունը, մա'յր իմ,
Անփոյթ մահը սէրդ տարա՜ւ, ու'ւս տարաւ,
Ու միայն ե՜ս մնացի քեզ մեռիմ,
Ուպես կորած սիրոյ մի յուշ, հին մի ցաւ։

Նոր բողբոջած ուռին ջահել հասակիդ
Օրօրոցիս վրայ թեքուած՝ ծերացա՜ւ.
Դու չուզեցիր ուրիշ մի սէր, ուրիշ խինդ
Աղբիւր լինի քո հիւղերին չորացած...

Դրսում կեանքն էր հմայքներով կարկաչում,
Սիրող զոյգեր ու երազներ սիրավառ,
Դու ինձ գրկած՝ օրօ՜ր էիր մրմնջում՝
Մոռացած սէ՜ր, ու երազնե'ր, ու ա'շխարհ։

Ու մեծացայ՝ գնով ջահել քո կեանքի,
Աշխարհ մտայ՝ սիրտս անխոց ու պայծառ.
Ու հասկցած չարն ու բարին աշխարհի՝
Մա՜յր, տխրո՜ւմ է սիրող սիրտըս քեզ համար։

Ա՜խ, ի՛նչ տամ քեզ. ի՜նչ նուիրեմ քո սիրուն,
Ի՞նչ կայ կեանքում հատուցումի արժանի,
Գիտեմ, ե'ս եմ քո աշխարհը՝ աշխարհում,
Ինձ հե՜տ ես դու հիւսել յոյսերդ հիմի։

Մա՜յր, ի'նձ համար փառք չեմ տենչում կեանքի մէջ,
Բայց կ'ուզէի՝ զոհողութեանըդ անհաս
Լինել արժա՜ն, լինել հերո՜ս, լինել մե՜ծ,
Որ քո կեանքըդ, կորած կեանքըդ չափսոսա'ս...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ԱՍԻԿԱ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ Է

(ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՌՈՎՈՒԹԵԱՆՑ ՇՈՒՐՋ)

Ամէն անգամ որ աշխարհի որևէ շրջանի մէջ երևցած խաղաղութեան դէմ սպառնալիքի մը պատճառաւ Ապահովութեան Խորհուրդը ժողով կը գումարէ Նիւ Եորքի մէջ, մարդ անմիջապէս կը մտաբերէ 1956ի աշնան տրամաթիքական իրադարձութիւնները։ Առաջին ակնարկով կարելի էր կարծել, թէ Սուէզի Ջրանցքի գօտիին մէջ յարուցած տեղա[յ]ն վէճը անմիջական վտանգ մը չէր ներկայացներ Եւրոպայի, Ասիոյ, Ափրիկէի և այլ աշխարհամասերու երկիրներուն մեծ մասին համար։ Բայց այդ տրամաթիքական օրերուն, երբ կայսերապաշտական նախայարձակումը ծայր աստիճան լարեց միջազգային կացութիւնը, շատ մը մարդիկ հասկցան, թէ ներկայ ժամանակաշրջ[ա]նին, խաղաղութեան ու ազատութեան թըշնամիներուն կողմէ կազմակերպըւած որևէ դաւադրութիւն, եթէ նոյնիսկ միայն մէկ երկրի դէմ ուղղուած ըլլայ ան, մեծ հրդեհի մը սպառնալիքը կը պարունակէ։ Եւ ճիշդ ասոր համար է, որ համաշխարհային կարծիքը այսօր այնքան խոր մտահոգութեան մատնըւած է՝ Կիպրոսի երիտասարդ ու անկախ Հանրապետութեան մէջ և անոր շուրջ գաղութարարներուն ու անոնց ծառաներուն կողմէ ըստեղծուած վէճին պատճառաւ։ Եւ ճիշդ ասոր համար է նաև, որ համաշխարհային կարծիքը այնքան ուշադրութեամբ կը հետևի ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ կիպրական հարցին քննութեան։

Կիպրոսի նկատմամբ կայսերապաշտ շրջանակներու մեքենա-

(Շար. եհս էջ 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ Ս.Դ.Հ.Կ-Ի

«Արարատ» օրաթերթի Մարտ 6ի թիւին մէջ կը կարդանք որ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Լիբանանի շրջանի 31րդ պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցած է Փետր.ի մէջ: Վերահաստատուած է 76 ամեայ սկզբունքային ուղիգիծը՝ ի շահ հայ ժողովուրդի իրաւունքներուն պաշտպանութեան և ազգային յառաջդիմութեան:

Որոշուած է աւելի ծաւալ տալ հասարակական ծառայութեան: Քոյր-շրջաններու կապերը ամրապնդուած են. որոշուեցաւ աւելի ուժեղացնել ասիկա, անձնուէր ընկերներու գնահատումը շարունակելով:

Վերահաստատուեցաւ ներկայ Հայաստանի հանդէպ որդեգրուած անվերապահ կեցուածքը, զայն նկատելով մեր կարելիութիւններուն կորիզը, միասնականութեան պահպանումովն ու ամրապնդումովը:

Թուրքիոյ հայկական հողերու ազատագրումը և Ս. Հայաստանին միացումը նուիրական պարտք սեպուեցաւ ու որոշուեցաւ շարունակել, ու զարկ տալ այդ ուղղութեամբ որդեգրուած ծրագիրներու իրագործման աշխատանքին: Որոշուեցաւ միալ ներգաղթին հետ:

Ժողովը Ազգային-Եկեղեցական միասնականութեան օգուտը ջատագովեց և որոշեց արգելք հանդիսանալ ամէն պառակտումի: Համադրուած աշխատանքի կարեւորութիւնը շեշտուեցաւ, զգուշանալով անպատասխանատու արարքներէ և արկածախնդրութենէ:

Ժողովը յայտնեց իր հաւատարմութիւնը Լիբանանին, ու իր բարեկամութիւնը՝ արաբ եղբայրական ժողովուրդներուն: Ժողովը փակուեցաւ խանդավառութեան և նոր ուխտառումներու մթնոլորտին մէջ:

ՀԱՄԵՐԳ՝ ՊԱՏՄԱԳՐԵԱՆԻ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

Լիբանանահայ Մշակութային Միութեան «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ծանօթ երգահան Աշոտ Պատմագրեանի, սենֆոնիք համերգ մը պիտի տայ Մարտ 21ին, Թէաթր տիւ Լիպանի մէջ, մասնակցութեամբ 100 երգիչ-նուագողներու, և հայկական ու եւրոպական դասական և ժողովրդային կտորներու յայտագրով մը:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՁԵՌԱԳԻՐ ԳԱՆՁԵՐԸ

Վարդան Վ. Տէմիրճեան՝ «Ազդակ»ի 28 Փետր.ի թիւին մէջ կը խօսի Անթիլիասի յիշատակելի ձեռագիրներուն մասին: Թիւ 20ը Ոսկեփորիկ մըն է, որ կը պարունակէ յոյն Գորգ Պիսիդացիի «Վեցօրեայք»էն էջեր: Կան Այրիվանեցիէն, Նաղաշ Յովնաթանէն, Կիրակոս Արեւելցիէն, Կաղանկատուացիէն և ուրիշներէ գունագան ձեռագիրներ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԼԻԼԻ ՋՈՒԳԱՍԸՋԵԱՆ

Ցայտնի հայազգի գոնթրալթօ Լիլի Ջուգասըզեան, Մեթրոփոլիթըն օփերայի գլխաւոր երգչուհիներէն մին է: Վերջերս իր մասնակցութիւնը բերաւ ՄԱԿի 18րդ տարեդարձի առթիւ սարքուած համերգի մը, զոր ղեկավարեց Փապլօ Քազալս: Նուագախումբի առ. ջին ջութակահարն էր Ժիրայր Գանթարճեան:

Ջուգասըզեան երգեց նաև Մինոթթիի նորագոյն օփերայի գլխաւոր դերը: Օփերան կը կոչուի «Վերջին վայրենին»:

Լիլի դուստրն է Ամերիկայի հնչ. վեթերան ողբ. ընկեր Վահան Ջուգասըզեանի:

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ (Շար Ա. էջէն)

Շատ բան գրուած է իր մասին: Ու տակաւին՝ շատ բան պիտի գրուի: Ու պէտք է գրուի՝ նորահաս սերունդին ծանօթացնելու համար հայութեան ծոցին մէջ ծնած ու սնած — վանեցի էր ինք — այս հայորդիին բարերարութեան արժէքը: Իր յիշատակին ի յարգանս ի՛նչ ձեռնարկներ որ ալ ըլլան՝ ինք առաւելագոյնին արժանի է: Ցիշե՞նք, որ թերեւս առանց իր կոթողական նուիրատուութեան՝ այս գաղութին գիմագիծը չըլլար այն, ինչ որ եղաւ ամբողջ դար մը և է այսօր: Ու չմոռնանք որ, այս գաղութը, որ Հայութեան մէկ կարեւոր հատուածը կը կազմէ, անցեալին ունեցած է ազդանուէր ահագին, գործունէութիւն:

Աւելի քան դար մը, Գալուստ Աղայի հիմնած վարժարանը հասցուցած է բազմաթիւ աշակերտներ, որոնք այս գաղութին ու իրենց պատկանած ազգին պատիւ բերած են:

Կը յուսանք որ, Ազգային Իշխանութիւնը, ազգային մեծ բարերարին մահուան հարիւրամեակին առթիւ պիտի ձեռնարկէ պատշաճ հանդիսութեան մը, ոգեկոչելով այս փառաւոր դէմքին անմոռաց յիշատակը:

Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի Պատ. Տնօրէնութեան ուսերուն վրայ պարտք կ'իյնայ — Դպրոցի Հոգաբարձութեան և Ծնողաց Միութեան գործակցութեամբ — յաջողցնել այս տեսակ ձեռնարկի մը կազմակերպումը, ի յարգանս այս գաղութի բարերարի մահուան հարիւրամեակին:

Գահիրէ 10-3-64

ՋԱՀԱԿԻՐ.— Կը ձայնակցինք մեր աշխատակիցին, եւ կ'ակնկալենք որ Աղա Կարապետ Գալուստի հարիւրամեակը շքեղ հանդիսութեամբ մը նշուի, յատուկ Յանձնախումբի մը նախաձեռնութեամբ: Ապրիլի թիւերէն մէկուն մէջ՝ մեր թերթը լայնօրէն պիտի անդրադառնայ անոր:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՇԱՌԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի մայրաքաղաքէն կը տեղեկացնեն, որ ֆրանսահայ աշխարհահռչակ երգիչ-երգահան Շառլ Ազնաւուր Մարտ 6ին հազիւ մայր-հայրենիք հասած, կազմակերպուած են երեք ելոյթներ՝ 8, 9 և 10 Մարտին:

Տոմսերը կանուխէն սպառած ըլլալով, հասարակութեան մեծ մասը զրկուած էր: Պատերուն վրայ կը կարդացուէր. «Ազնաւուրը մերն է, բայց տեղ չկայ մեզի համար»: Ազնաւուր կուգար Մինսք և Քիև քաղաքներու բնակչութիւնը հմայելէ ետք, կանխելով իր ժամանումը՝ ճիշդ 24 ժամ:

Ազնաւուր և իր քոյրը՝ Այտա, իջնող ձիւնին տակ ողջագուրուեցան իրենց հարազատներուն, իրենց հօրը մօր (մամիկ) և ժողովուրդին հետ: Յաջորդ օրը Սեւանայ լիճը այցելելէ ետք՝ Ազնաւուր ներկայ եղաւ իրեն ի պատիւ տրուած ֆոլքլորիկ ներկայացումի մը, որմէ մեծապէս տպաւորուեցաւ:

(«Ջահակիր» յաջորդ թիւով հանգամանօրէն պիտի խօսի Շառլ Ազնաւուրի և իր ընտանիքին մասին, տալով յատկանշական նկարներ:)

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ՊԱՏՃԷՆ

Հրատարակութեան համար՝ Գահիրէի Ազգ. Առաջնորդարանէն ստացած ենք հետեւեալը.—

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
Թիւ 279

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռս, ցաւօք սրտի տեղեկացաւ ի մասին անսպասելի ներկայութեան և գործունէութեան Ս. Էջմիածնի իրաւասութեան ենթակայ Մարսիլիոյ թեմին մէջ, Կիլիկեան Աթոռի միաբան Տ. Արտաւազդ Եպիսկոպոսի, որի հետեւանքով Մարսիլիոյ հայ եկեղեցական համայնքի ծոցում առաջացած է ներքին խռովութիւն և պառակտում: Ստացուած են բողոքագրեր Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ և Ֆրանսայի առաջնորդ Տ. Սերովբէ Արքեպիսկոպոսից և Մարսիլիոյ հայոց Թեմական և եկեղեցական վարչութեանց կողմից:

Մայր Աթոռս այս պարագան համարում է Եկեղեցական կանոնների բացայայտ խախտում և բոլորովին ոչ համաձայն Երուսաղէմի 26 Հոկտ. 1963ի ողջագուրման ոգուն: Ուստի խիստ բաղձալի է և անհրաժեշտ որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը անյապաղ պարտն ու պատշաճը տնօրինի, ի պահպանումն Հայ Եկեղեցու կարգաց և կանոնաց, նուիրապետական մեր Աթոռների իրաւասութեանց սահմանների և Սփիւռքահայ եկեղեցական կեանքի միասնութեան ու խաղաղութեան:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅ
կնիք

Ս. Էջմիածին, 9 Մարտ 1964

ԱՍԻԿԱ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ Է (Շար Ա. էջէն)

յութիւնները խոր վրդովմունքի մատնած են արաբական երկիրներուն ժողովուրդները, որովհետև անոնք շատ լաւ գիտեն, թէ Անգլիա, Մ. Նահանգները և միւս արեւմտեան տէրութիւնները ռազմագիտական տեսակէտէն միշտ ալ մեծ կարեւորութիւն տուած են այս կղզիին՝ Միջերկրականի մէջ:

Իր անկախութեան հռչակումէն առաջ, Կիպրոսը Հիւսիս-Ատլանտեան նախայարձակումի պլոքին մէկ կամրջագլուխն էր Մերձաւոր Արեւելքի ու Ափրիկէի մօտերը: Այս երկրին հանդէպ արեւմտեան գաղութարարներուն վրէժխնդրական ծրագիրները վեր առնելով, ֆրանսացի ծանօթ լրագրող Ժընեւիեւ Թապուի քանի մը օր առաջ կը գրէր թէ Կիպրոս ՕԹԱՆը ՍԷՆԹՕին կապող օղակ մըն է, անգլիական ռազմագիտական եռանկիւնին գագաթն է Միջերկրականի մէջ: Կղզին աշխարհագրական նպաստաւոր դիրքը նկատի առնելով, անգլիացի գաղութարարները ան ; է մեկնելէ առաջ «երաշխիքներ»ու վերաբերեալ վ չխառուակոն համաձայնութիւններ պարտադրեցին անոր, որոնց համաձայն, Անգլիա «իրաւունք» ունեցաւ իր ռազմակայանները պահելու Կիպրոսի մէջ:

Եւ սակայն, Արեւմուտքը գիտցած ըլլալու էր, թէ Կիպրոսի ժողովուրդն ու կառավարութիւնը միշտ ալ պիտի չխաղային այն դերը, զոր Ատլանտեան պլոքին զօրավարներն ու քաղաքագէտները այս երկրին վերապահած էին: Ուստի, կայսերապաշտները ամէն ինչ ըրին յունական ծագումով կիպրացիներուն ու թրքական ծագումով կիպրացիներուն միջև ընդհարումի միայուն աղբիւր մը ստեղծելու համար, որպէսզի կղզիին ներքին գործերուն միջամտելու մշտական պատրուակ մը ունենան: Այսպէս է, որ Կիպրոսին պարտադրուած համաձայնութիւնները կարելիութիւն տուին Յունաստանին ու Թուրքիոյ, որ զինուորներ պահեն այնտեղ: Աւելի ըլլալով, գաղութարարները յաջողեցան կիպրական Սահմանադրութեան մէջ մտցնել այնպիսի հակադեմոկրատական թեզեր, որոնք ցեղային վէճերու համար հող կը հայթայթեն:

Անցեալ տարուան վերջաւորութեան, երկրին երկու համայնքներուն միջև արիւնալի բախումներ յառաջացած ըլլալով, կայսերապաշտ շրջանակները այդպէսով պատրուակ մը գտած եղան Կիպրոսի ներքին գործերուն միջամտելու համար: Լոնտոն և Ուաշինկթըն անմիջապէս մէջտեղ նետեցին ՕԹԱՆեան զօրախումբեր Կիպրոս ուղարկելու իրենց ծրագիրը: Այս ծրագիրը կը նախատեսէր միմիայն Հիւսիսային Ատլանտեան պլոքի անդամ երկիրներէն հաւաքուած 10.000 զինուոր և սպայ ուղարկել Կիպրոս: Արեւմտեան տէրութիւններու այդ միացեալ ուժերը անգլիացի զօրավարի մը հրամանատարութեան տակ պիտի դրուէին:

Միեւնոյն ատեն, Արեւմուտքը մշակեց ծրագիր մը, որով Մակարիոսի կառավարութիւնը պիտի փոխարինուէր այսպէս կոչուած «միջկառավարական կոմիտէ»ով մը, որուն ընդհանուր կեդրոնատեղին Լոնտոնի մէջ պիտի գտնուէր: Ըստ Ատլանտեան դիւանագիտութեան ծրագիրներուն, քաղաքական գետնի վրայ այդ կոմիտէն պիտի ղեկավարէր ՕԹԱՆի գործողութիւնները՝ Կիպրոսի մէջ: Այս բացայայտօրէն թշնամական ծրագիրը որպէս «միակ ողջմիտ լուծում» կը ներկայացուէր կայսերապաշտներուն կողմէ:

Կիպրոսի նկատմամբ ՕԹԱՆի թշնամական ծրագիրները սերտ կապ ունին այն հետզհետէ աւելի աշխուժացող մեքենայութիւններուն հետ, զոր կայսերապաշտները կը կազմակերպեն Միջերկրականի արեւելեան մասին և ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Արաբական մամուլը մէկէ աւելի անգամներ մատնացոյց ըրաւ այս կապը: Արդարև, դժուար է պատահական նկատել այն իրողութիւնը, թէ Կիպրոսի մէջ լարուածութիւնը ի յայտ եկաւ գրեթէ այն ատեն, երբ Իսրայէլացի ծայրայեղները, որոնք Յորդանան գետին ջուրերը շեղեցնելու իրենց ծրագիրը մէջտեղ նետած էին, գրգռիչ ռազմափորձեր կը կատարէին: Բաւական եղաւ, որ Թել-Ավիվ բառ մը շշնջայ այս ծրագրի մասին, ու ահա Իսրայէլի Անդրատլանտեանի պաշտպանները զօրավիգ կանգնին այդ արկածախնդրութեան: Ամերիկեան Քոնկրէսին ու յետադիմական մամուլին մէջ, Ուաշինկթընի պաշտօնական ներկայացուցիչներուն մէջ սպառնալիքներ լսուեցան արաբական երկիրներուն դէմ, որոնք վճռաբար «ոչ» ըսած էին Իսրայէլացի վրէժխնդիրներու ծրագիրներուն: «Մեր վեցերորդ ռազմատորմիղը լուրջ ուժ մըն է: Ուստի, պատրաստ վիճակի մէջ պէտք է դրուի ան», — սպառնալից ձևով յայտարարեց ամերիկացի ծերակուտական Քիթինկ:

Կայսերապաշտական դաւադրութեան սպառնալիքը հետզհետէ աւելի ծանրօրէն կը կշռէ արեւելեան Միջերկրականի վրայ: Արեւմտեան դիւանագիտութիւնը ամէն ինչ կ'ընէ ՕԹԱՆեան զօրախումբերը Կիպրոս ցամաքահանելու արտօնութիւն ձեռք բերելու և այս շրջանին մէջ Հիւսիս-Ատլանտեան պլոքին նախայարձակ ծրագիրները իրականացնելու համար: Ստեղծուած կացութիւնը խորապէս կը մտահոգէ արաբական հանրային կարծիքը, որ իրաւացիօրէն կը նկատէ, թէ ՕԹԱՆի զինեալ ուժերուն մօտերը կեդրոնացումը ուղղակի սպառնալիք մըն է արաբական երկիրներու ապահովութեան ու գերիշխանութեան դէմ, որովհետև ամէն մարդու համար հասկնալի է, թէ Կիպրոսի մէջ կայք հաստատած զօրախումբերը կրնան շուտով խուժել Մերձաւոր Արեւելքի որեւէ կէտին վրայ: Արաբները լաւ կը յիշեն, թէ գաղութարարները 1956ին Կիպրոսը որպէս նախայարձակումի խարիսխ գործածեցին Եգիպտոսի դէմ, իսկ անկէ երկու տարի վերջ՝ Յորդանանի ու Լիբանանի դէմ: Բնական է ուրեմն, որ արաբ բազմաթիւ պետական մարդիկ և հանրային անձնաւորութիւններ այսօր կը խորհին, թէ Կիպրոսը ՕԹԱՆի ուժերով գրաւելու փորձերը այդ պլոքին ուրիշ թշնամական դիտումները կը թաքցնեն, յատկապէս՝ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն դէմ ուղղուած դիտումներ:

Կը տեսնուի ուրեմն, թէ Կիպրոսի վրայ կախուող սպառնալիքը նոյն ատեն սպառնալիք մըն է արաբական երկիրներու անկախութեան ու խաղաղ կեանքին դէմ:

ՄԻ ՀԻՆ ՀԵՔԵԱԹ Է ՍԱ

ՇՈՂԻԿ ՍԱՖԵԱՆ

ՄԱՅՐՈՒԹԻՒՆ

Անհոգութիւնը մնաց ետեւում: Միանգամից ինչ-որ բարձր, անտեսանելի պատնէշ բարձրացաւ աչքերիդ առաջ ու փակեց անցեալը: Ինչ-որ տեղ, հեռւում, խեղդուեց աղջկական անզուսպ քրքիջդ, երազի ետեւից մեկնուած աղաւնաթեւ ձեռքերդ քնքշօրէն հաւաքուեցին՝ ինքնակամօրէն հլու հոգուդ ձայնին: Այդ տեղի ունեցաւ այն պահին, երբ յաղթահարելով մայրանալու զարմանքը՝ առաջին անգամ գիրկդ առար աշխարհի մեծագոյն հրաշքը՝ քո մանկիկին:

Կեանքի ամենաանլուծելի անցումը մի գոյութիւնից միւսին, որի համար քեզ թւում էր՝ ամենազօր բանակների երթ, երկրաշարժներ ու ովկիանների շառաչ էր պէտք, տեղի ունեցաւ այնպէ՜ս խաղաղ ու հնազանդ: Սրտի ո՛չ մի թրթիռ չբողոքեց կատարուած անարդարութեան դէմ, ամենամե՜ծ ստրկութեան դէմ: Ըմբոստ հոգիդ ծալեց պիրկ թեւերը՝ զիջելով ազատութիւնը:

Այդ տեղի ունեցաւ այն պահին, երբ դու մայր դարձար: Դու նոյնիսկ չլսեցիր պատնէշի այն միւս կողմում անժամանակ խեղդուած աղջկական զնգուն ծիծաղիդ վերջին երեւէջները... Քո մայրական աչքերը յառուած էին աղաւնային թեւերիդ մէջ պատըսպարուած էութեանդ մի փշուրին, որ քեզ էր ուզում միայն, քե՛զ ամբողջովի՜ն:

ՄՈԼՈՐՈՒԵԼ ԵՄ

Մոլորուե՜լ եմ:

Դժուարանում եմ հասկանալ, թէ ինչո՛վ է ապրում իմ տղան, իմ դպրոցական տղան, որ այնպէս հեռանում է ինձնից: Դէ, պարզ է, նա իր «տղամարդկային» հոգսերն ունի:

Երբ ֆուտբոլից է պատմում՝ յօրանջում եմ:

Խօսում է շախմատի տուրնիրից՝ բան չեմ հասկանում:

Լողի մրցումներ են՝ լողալ չգիտեմ:

Ջա՞զ՝ տանել չեմ կարող:

Մարդը լուսին կը թռչի՞... հը՞մ...

Եւ այսպէս՝ մոլորուել եմ:

Հապա ի՞նչ անեմ: Ես հօ տըղայ չեմ, որ նրան հասկանամ: Ես միայն մայր եմ:

Գուցէ այնպէս խօսեմ, ինչպէս խօսում էի տարիներ առաջ իմ հասակակից տղաների հետ:

Բայց ես էլ չե՞մ կարող այն լեզուով խօսել:

Գուցէ աւագ ընկեր լինեմ նրա համար:

Բայց նա այնքա՜ն ընկերներ ունի:

Գուցէ միայն մայր լինեմ. թաքուն լաց լինեմ, երբ ցաւում է գլուխը եւ ամենահամեղ պատառը պահեմ նրան:

Գուցէ սպասեմ, որ անցնի այս անհասկանալի տարիքը:

Բայց դէ էլ ի՞նչ մայրութիւն:

Չէ, հնարը գտայ:

Նրանից յետոյ պիտի դառնամ յայտնի ֆուտբոլասէր ու շախմատի գիտակ:

Պիտի ճանաչեմ լողի բոլոր ախոյեաններին եւ ընդունեմ ջազի անխիղճ արքաներին:

Ընդունեմ որ մարդը... Լուսին կը թռչի:

Պիտի կարդամ այն բոլոր գրքերը, որ նա է կարդում:

Պիտի հետաքրքրուեմ ֆիզիկայի նորութիւններով, որովհետեւ իմ տղան սիրում է ֆիզիկա եւ էլեկտրամեխանիկա:

Գուցէ այդպէս միայն ես նրա համար դառնամ՝

Մի քիչ հասկանալի,
Մի քիչ հետաքրքիր,
Մի քիչ մտերիմ,

Եւ... Միշտ մայր, որ թաքուն լաց է լինում, երբ ցաւում է որդու գլուխը եւ ճաշին ամենահամեղ պատառն է բաժին հանում նրան:

Չէ, ես մոլորուե՜լ եմ...

* * *

Երգով, այս հնացած խօսքով եմ ուզում այսօր պատմել իմ երջանկութեան մասին:

Պատմե՞լ... Ոչ... Ես ունկնդիր չունեմ: Մի պատառ թուղթ է պէտք, ջարդուած մատիտի մի կտոր:

Բայց այս էլ չկա՜յ... Երեխաներս տարել են...

Դէ, ինչ արած, թող տանեն, թող ամէն ինչ տանեն: Թող չիմանան, որ մօրը թուղթ է պէտք եւ գրիչ, եւ թանաք...

Թող չիմանան, որ մօրը երգ է պէտք...

ՈՐԴՈՒՍ ՀԵՏ

Օ՜, տասնհինգամեայ փոքրիկ աղջկայ երազանք, ո՞ւր ասես որ չես տարել իմ այս անհանգիստ սիրտը:

... Աշտարակներից հնչող կոչնակների չարագուշակ ձայնից քաղաքը մի վայրկեանում մեռաւ. Սուլթանի դուստրը՝ բազմած իր ոսկեհուռ գահին, ստրուկների ձեռքերի վրայ ելել էր զբօսանքի: Ոչ ոք պիտի չտեսնէր նրա շարմաղ երեսը: Մարդիկ երեսնիվայր փռւում էին նրա ճանապարհին, որ կոխկռտելով անցնի...

Ես կարծում էի, թէ հիմա էկրանից աշխարհի ամենամեծ հրաշքը պիտի տեսնեմ: Բայց դա մի սովորական աղջիկ էր, մի գեղեցիկ, մանկամարդ աղջիկ՝ փառքի ու շքեղութեան մէջ...

Ես նրանից գեղեցիկ էի իմ հասարակ չթէ հագուստներով: Բարի էր իմ սիրտը: (Իմ երազի քաղաքներով ես առատ գանձեր էի բաշխում աշխարհի թշուառներին:) Եւ Բաղդադի սուլթանի աղջկանից էլ հարուստ ու երջանիկ էի:

Ի՞նչ փոյթ, թէ այդ աշխարհը մեր փոքրիկ բակի կեղտոտ ու փըլընքոտ երեխաներն էին, նրանց աղքատ ու յոգնած հայրերն ու մայրերը: Ամէն օր ես իմ երազների մէջ նրանց դարձնում էի շէյխեր ու սուլթաններ, եւ այնպէ՜ս էր իմ դէմքին արտացոլւում նրանց եր-

(Շար. տես էջ 5)

ԳԱՆԱՏԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

[(Շար նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Արտագաղթող հասուն հայրենակցին համար յաւերժական վշտի յուշ մըն է Մերձաւոր Արեւելքի բազմաթիւ մշակութային կեդրոնները, օրաթերթերը, պարբերաթերթերը:

Այս բոլորին փոխարէն ան ունի հիմա փոքրիկ հայկական եկեղեցի մը եւ անկլիքան տաճարին գետնայարկը տրամադրուած խորան մը իբրեւ աղօթատեղիներ: Ունի այժմ օտար ժպիտներ կամ Աւագ Ուրբաթ օտար դիմագծութիւններ, որոնց փոխարէն պիտի նախընտրէր նոյնիսկ Պէյրութի փողոցներէն միոյն մէջ թրքերէն հայհոյող հայու մը ձայնը...

Այստեղ ալ կան հայեր. պատուական հայորդիներ իրենց պէս մտածող եւ զգացող հայրենակիցներ, ցաւակիցներ, որոնք իրարու քով կուգան յաճախ: Զարմանալի չէ երբ այս բախտակիցները վերեւի յուշածումներուն առնթեր կը թաւալին անդրշիրիմեան աշխարհին մէջ, երթալով այցի, մինչեւ մեր ազգային գերեզմանոցներու շիրմաքարերը: Այնտեղ իրենց յաւերժական քունով կը ննջեն իրենց հարազատները: Կան պահեր ուր արտագաղթող երէց հայրենակիցը սարսուռով մը կը համակուի մտածելով թէ կրնայ գալ այն անխուսափելի ժամը, որ զինք պիտի նետէ, փոխան ազգային գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին, օտար, միջազգային փոսի մը մէջ...

Վերադառնանք սակայն կեանքին:

Մոնրէալի մէջ մենք ներկայ եղանք հայկական երաժշտական երեկոյթի մը, որուն արուեստագէտներն էին եգիպտահայ շնորհալի երգչուհիներ Սէլմա Բէքլիքեան եւ Սոնիա Գաղթացեան եւ իբրեւ նուագող, ջութակահար Օննիկ Թաթարեան, դարձեալ եգիպտահայ մը, նախկին առաջին ջութակահար Գահիրէի օփերայի նուագախումբին:

Ներկայ էր հինգ հարիւրէ աւելի ունկնդիր հայ եւ օտար հասարակութիւն մը:

Աննշմար չանցաւ մեր նկատողութենէն այն թէ այլազան մտածելակերպ ունեցող ունկնդիր մեր հասարակութիւնը, որ հետաքրքրութեամբ կ'ունկնդրէր, Փէրկոլէզը, Մոցարդը, Քորսաքովը, Սէն Սանը, Պիզէն, Սայաթ-Նովան, Սաթեանը, Պէրպէրեանը, Սրուանձտեանցը, Ալէմշահը եւ մեծն Խաչատրեան, յանկարծ փոթորկեցաւ:

Սրահը պահ մը սառեցաւ եւ առեղծուածային զգօն լռութիւն մը տիրեց այնտեղ:

Դաշնամուրը սկսաւ նուագել դաշնակուր ներածութիւն մը, որուն յաջորդեց Սէլմա Բէքլիքեանի «Կռունկ»ը...

Եւ երբ մեներգը հասաւ «մեր աշխարհէն»ին, սրահը միահամուռ փղձկեցաւ:

Մենք ներկայ եղած ենք շըքեղաշուք հայրենական երգչուհի Գոհար Գասպարեանի Եգիպտոսի մէջ սարքած մենակատարութիւններուն, որոնց մէջ «Կռունկը» կը փոթորկէր մեր հոգին, բայց այստեղ, Գանատայի այս սրահին մէջ երգուած «Կռունկ»ը կը գալարէր ունկնդիրներուն ներքնաշխարհը: Այդ փոթորկայոյզ հոգին, արտագաղթողին հոգին էր:

Քիչ չէին այն մամիկներն ու տատիկները, որոնք շնորհիւ իրենց զաւակներուն եւ թոռներուն, թէեւ նիւթապէս բաւարարուած, այսուհանդերձ հոգեպէս տարանջատուած էին այս հեռաւոր օտարոտի հորիզոններէն, փոխադրուելով Արարատի ստորոտը, ուխտի երթալով զարմանահրաշ Կոմիտասի յուշարձանին:

Երբ հոգեգրաւ «Կռունկ»ը հասած էր լրումին եւ ծափերը կ'որոտային արտագաղթի համար ընտրուած կայտառ հայորդիներու ափերուն մէջէն, անդին կծկուած մեր մամիկն ու տատիկը լուռ կ'արտասուէին: Հայրենաբաղձ այդ հայոց արտասուքէն կարծէք դարերու ընթացքին կազմուեր է մեր հայրենիքի Սեւանայ Լիճը...

Պիտի չարունակէինք գրել, բայց չարունակեց գրչեղբայրս, Արմէն Տատուրը, որ յանկարծ մօտս եկաւ Եգիպտոսէն, իր «Երկու գունագեղ թութակիկ» պատմըւածքովը, եւ որոշեցի անով վերջացնել այս էջը, արտագրելով այդ գրութեան վերջին տողերը —...

Թռչունը նախընտրեց իր տունը, ուր կը գտնէր իր ցեղին տեւականացումը:

Ու բթամիտ թութա'կն անգամ տեսաւ ու ըրաւ բան մը, որ մարդիկ երբեմն իրենց ամբողջ խելքով ու հանճարով

Չեն կրնար տեսնել, ըմբռնել...»:

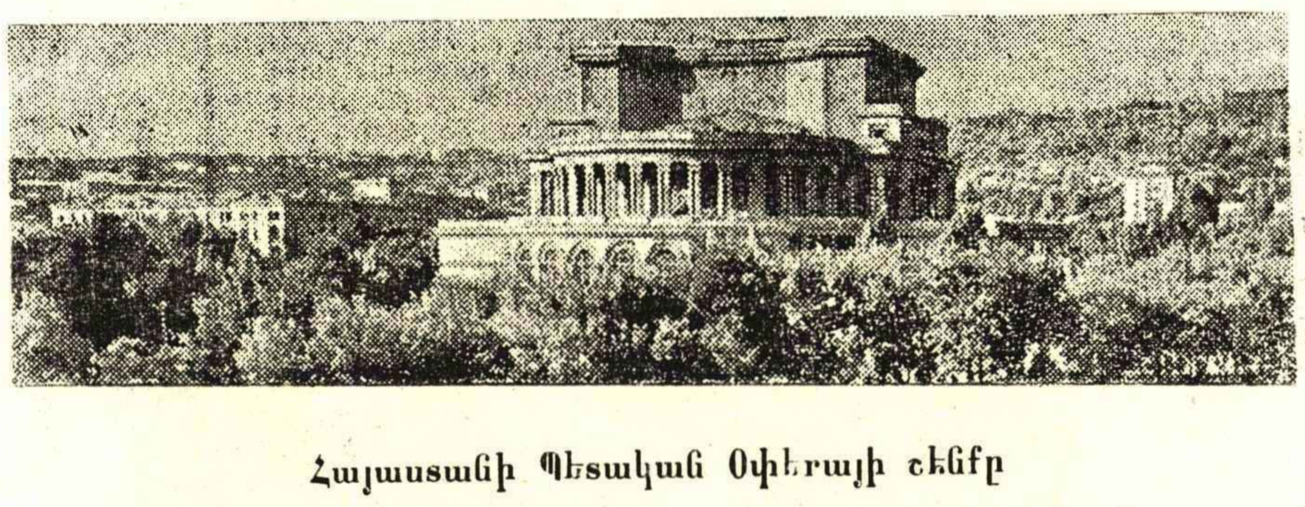
Ապրի'ս Արմէն:

ԽՈՐԷՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

(Մոնրէալ, 20-2-64)

★ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ★

Գրեց ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

Հայաստանի Պետական Օփերայի շէնքը

ՊԵՏԱԿԱՆ ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻՔ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Ինձ համար ամենէն հետաքրքրականն էր ասիկա, քանի որ որոշուած էր նուագահանդէսի թուականը եւ մօտէն չփում պիտի ունենայի այս կազմակերպութեան հետ: Ուստի առաւօտ մը գացի ներկայ ըլլալու իրենց փորձին: Բաւական յուզումով մտայ սրահէն ներս, ուր լայնատարած բեմին վրայ կային 65 արուեստագէտներ: կը փորձէին Ֆրանց Լիսթի մէկ գործը, խիստ ճարտարօրէն եւ իրենց արուեստին գիտակից նուիրումով:

Արտաքինով համեստ այս երեւանցի նուագածուները կրակոտ արուեստագէտներու կը փոխուին բեմին վրայ: Դադարի մը միջոցին իրենց ղեկավարը ներկայացուց զիս: Տարօրինակ բան էր հանդիպիլ նուագախումբի մը, որուն անդամները բոլորն ալ հայեր էին առանց բացառութեան, եւ ասիկա միայն Երեւանի յատուկ էր: Անմիջապէս կը մտերմանանք եւ կ'ուզեն տեղեկութիւններ քաղել Ֆրանսայի երաժշտական կեանքէն. հակիրճ բացատրութիւններով իրենց հետաքրքրութիւնը կը գոհացնեմ:

Նուագախումբի անդամները օրական չորս ժամ պարտադիր աշխատանք ունին, մէկ քանի ընդմիջումներով: Միջին հաշուով շաբաթական երեք նուագահանդէս կուտան: Գլխաւոր ղեկավարն է մեզի ծանօթ Օհան Տուրեանը, գործակից ունենալով երկու օգնական ղեկավարներ:

Ֆիլհարմոնիայի սրահը ունի 1400 տեղ. աւելի գեղեցիկ է քան մեր Փլէյէլի սրահը. ձեւով կը նմանի Շայյոյի սրահին, աւելի փոքր անշուշտ: Ունի գեղեցիկ սարքաւորում եւ ուսումնասիրուած զարդաքանդակներ:

Նուագածուները բոլորն ալ սեւ ֆրաք կը կրեն համերգի կատարման ատեն, ամէն առիթով եւ ինչ որ ալ ըլլայ անոր կարեւորութիւնը: Երգացանկին մէջ անցած են դասական կարեւոր գործերը, ինչպէս նաեւ հայ հեղինակներու ստեղծագործութիւնները:

Օտար շատ ղեկավարներ եւ մենակատարներ եկած են Երեւան եւ ելոյթ ունեցած են այս նուագախումբին հետ, որ կարելի է բաղդատել արեւմտեան շատ մը երկիրներու սենֆոնիք խումբերու հետ: Խորհրդային Միութեան մէջ Երեւանի նուագախումբը չորրորդ տեղը կը գրաւէ, ըստ իրազեկներու ինծի տուած տեղեկութիւններուն: Կատարուած գործին համաձայն նուագողներու թիւը 65-80 հոգի է: երբեմն Օփերայի շէնքին մէկ մասը կը տրուի ներկայացում եւ միւս մասը համերգ. ըսել կ'ուզեմ թէ միեւնոյն ժամուն 200 արուեստագէտ գործի լծուած կ'ըլլան:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Կը բաղկանայ 60 երկսեռ երգիչներէ, որոնց մէջ կան բաւական թիւով հայրենադարձներ: Գլխաւոր ղեկավարն է Յովհաննէս Չէքիճեան, պոլսեցի: Պետութեան կողմէ կը վճարուին եւ ասոնք ալ օրական երեք ժամ փորձեր կը կատարեն պարտադիր կերպով:

Շաբաթական երկու կամ երեք համերգ կուտան եւ միջին հաշուով տարեկան հարիւր ելոյթ ունին Երեւանի մէջ եւ կամ Հայաստանի միւս քաղաքներուն մէջ շրջապտոյտներ կատարելով:

Այս յարատեւ աշխատանքէն դատելով, զարմանալի չէ, որ ունին ճոխ երգացանկ: Գաղափար մը տալու համար կ'արժէ յիշատակել որ երգած են Մոցարդի Հոգեհանգստեան պատարագը:

ԵՐԳԻ ԵՒ ՊԱՐԻ ԽՈՒՄԲԸ

Եօթանասուն արուեստագէտներէ բաղկացած այս համակրելի կազմակերպութիւնը համեմատաբար աւելի ծանօթ է մեզի իր երգացանկներով եւ ֆիլմերու միջոցաւ մեզի ցուցադրուած պարերով:

Խումբը կը բաղկանայ երեք հատուածներէ: երգիչներ, պարողներ եւ նուագողներ: Ունի նաեւ մենակատար պարող, երգիչ եւ նուագող: Ժողովրդական սեռի պատկանող նուագախումբը կը բաղկանայ հետեւեալ գործիքներէ. քանոն, ուտ, քեմանչա, տիտիկ (տեսակ մը փայտեայ սրինգ) եւ թմբուկ:

(Շար. էջ 5)

ՀԱՅ ՄԱՅՐԸ

Մարդոց մէջ ամենէ՛ն արժանաւորը։ Եւ անասուններուն մօտ ամենէ՛ն յարգին։

Բանաւոր էակին թէ՛ անբանին մէջ՝ մայրը նախ բնազդ է ամբողջութեամբ, ապա՛ միայն սէր և ուրիշ բան։

Եւ ո՞վ կրնայ ժխտել, որ բնազդը — անգիտակցական կամ ենթագիտակցական նկատուած — աւելի զօրաւոր և անզսպելի չէ, քան սէրը, ինքնածին միւս ըզգացումները, գիտակից մտածումները։

Բոլոր ժամանակներուն մէջ և բոլոր երկրամասերուն վրայ, գուցէ բոլոր մոլորակներէն ներս, մայրը՝ իր բնազդով՝ նո՛յնն է, իբրև յղացող, իբրև ծնող, իբրև գիեցնող և հոգածու։ Նո՛յնն է՝ իբրև սիրող, գուրգուրացող, զոհաբերող և նոյնիսկ մեռնո՛ղ իր զաւկին համար։

Բայց տարբե՞ր է հա՛յ մայրը։

Հայ մայրը՝ մա՛յր է բոլոր մայրերուն նման, իր բնազդով, իր զգացումով և իր մտածումով։ Կը նմանի բոլոր մայրերուն՝ իր արիւնո՛վ, իր արցունքո՛վ, իր մաշումո՛վ և իր սպառումո՛վ...

Սակայն, ունի շատ աւելի և բացառիկ պարագաներ, յատկանիշներ, յատկութիւններ, առաւելութիւններ...

Ունի եղական և աննման վիշտեր, հոգեր, ուրախութիւններ, վախեր և տեսլա՛ւններ...

Հայ մայրը, բոլոր մայրերէն աւելի, դեռ ի լոյս չընծայած իր հոգեհատորը, անոր կը ներշնչէ պանծալի ու տրտում պատկերներ, անվերջանալի ցաւ ու վիշտ, անտեղիտալի ժպիտ ու հրճուանք, թռի՛չք, պայքա՛ր, յաղթանա՛կ և երանութի՛ւն...

Աշխարհ գալէն ետք, հայ մայրն իր զաւակը միայն իրեն չի՛ սեփականացներ։ Ան՝ կարծես աւանդ մըն է, զոր պիտի յանձնէ իր տիրոջ, հայ հայրենիքին և ազգին, որովհետև...

Որովհետև շատ շատ զաւակներ խլեցին հայութենէն։ Ու հայ մայրը իր զաւակը կ'ընծայաբերէ ցեղին փառքին, ցեղին բարձրացման, յաւերժացման գաղափարին...

Տարբե՞ր է հայ մայրը։ Ան իր զաւկին պարզ թոթովանք չէ որ կ'աւանդէ, այլ Մեսրոպեան հուր և Ղեւոնդեան կամք։ Հայ մայրն իր զաւկին միայն ծաղիկներ և թռչուններ չի՛ պատմեր... Այլ կ'երգէ Ալագեազը, Մանթաշը, Արագածը և Արարատը...

Գուցէ միայն հա՛յ մայրն է, որ գեհենին գոյութիւնը կը յանձնէ իր զաւկի երիկամներուն, և արմենական դրախտին փողփողուն կեանքի տեսիլքը անոր նեարդներուն։

Բոլո՛ր մայրերն ալ կը սիրեն իրենց սրտի հատորները, բայց հայ մա՞յրը միայն կը պաշտէ իր տըղան։

Բոլո՛ր մայրերն ալ կը սգան իրենց հարազատները, բայց հայ մա՞յրը միայն գիտէ իր սուգին մէջէն յարութիւն տալ անոր՝

Ցանո՛ւն Եղիշէի և ի յո՞ւշ Վահանի։ Ցանուն Արշակի և ի փա՞ռս Անդրանիկի։

Բոլոր մայրերն ալ կը սորվեցընեն իրենց ձագուկներուն՝ սէ՛րը հանդէպ մարդկութեան, և հանդուրժողութիւն։

Բայց միայն ու միայն հա՞յ մայրն է, որ իր զաւկին կը հաղորդէ պաշտամունքը ազատութեան, գնահատանքը եղբայրութեան և իմաստ-արժէքը խաղաղութեան.

Տարբե՞ր է հայ մայրը։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐԻՆ

Մայրերն են պահել հայոց լեզուն,
Մեր մանուկներին տուել կաթի հե՛տ,
Եւ հայրենիքով դարձրել են լեցուն,
Որ ժողովուրդը ապրի յար յաւէտ:

Մայրերն են պահել մեր հայոց երգը,
Երբ մանուկներին օրօր են ասել,
Արցունքն աչքերին, սրտերում վէրքը
Մեր ազատ կեանքի օրն են երազել:

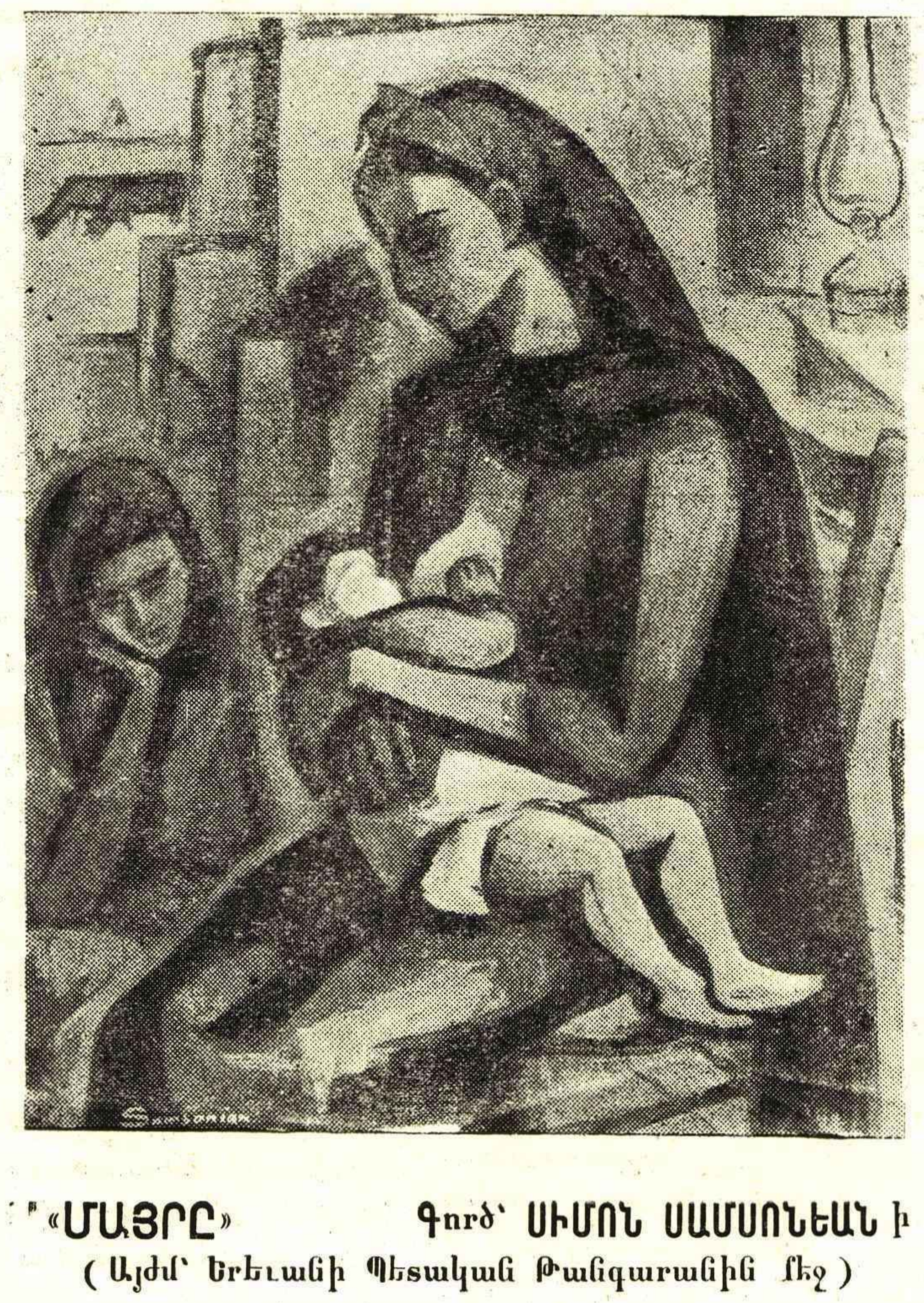
Նրանք չեն զիջել մեր երգն ու լեզուն
Բիրտ յազկերտներին, սուլթանին, ցարին,
Որոնք մեր վախճանն էին երազում,
Տիրելու համար հայոց աշխարհին:

Նրանք չեն եղել օտարի գերին,
Ու չեն վհատուել եւ ոչ մի դարում,
Հայ գիրքն ու մանկան սեղմած կրծքերին
Հպարտ են ապրել նրանք աշխարհում:

Եւ հայ մայրերն են պահում հիմա էլ
Մեր երգը, լեզուն մեր վսեմ ոգին,
Իրենց դարաւոր մայրերին վայել
Սրտով նուիրուած մեր հայրենիքին:

Ես ձեր ձեռներն եմ համբուրում, մայրեր,
Սրբութիւն սրբոց էք դուք իմ հոգում.
Պահպանեցէք միշտ հայերէնը մեր,
Որ յար յաւիտեան մնաք աշխարհում:

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

«ՄԱՅՐԸ» Գործ՝ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆԻ
(Այժմ՝ Երեւանի Պետական Թանգարանին մէջ)

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ...

Գրեց ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Ծերութիւն, գերութիւն։ Այդպէս էր, այդպէս է՛ տակաւին՝ տարիքով ծերութիւնը, տարիներու բեռը՝ որ մարդ կը կրէ կըռնակը, ամէն օր, ամէն պահ քիչ մը աւելի, կը կրէ իր մէջ, բեռը՝ որ կը ճնշէ մարդու հոգիին ու միտքի՛ն ալ վրայ։

Պէտք է այցելե՛լ անգամ մը, տեսնե՛լ՝ տարիքի շատութեան «յանցանք»ով գերի ինկածները, անոնցմէ ամէն մէկը աշխարհ մը՝ լուռ, հին, մշուշապատ. աշխա՛րհ մը իր մէջ պահող, պտտցնող։

Չկայ ապագայ, անոնց համար։ Հասած են Հանգրուանը իրենց կեանքին։ Ինչ որ կայ, ինչ որ կը հասկնան տակաւին, գիտեն, կը զգան, կուգայ միայն և միայն իրենց անցեալէն։ Անցեա՛լն է իրենց ներկան։ Ներկայ է միայն անցեալը։ Կ'ապրի՛ն իրենց անցեալին մէջ։

Ու կը սպասեն՝ արեւոտ պարտէզին հանգստաւէտ բազկաթոռներուն վրայ, կամ ներսը՝ սրահին պատին տակի բազմոցին վրայ, նստած շարքով, քով քովի, իրենց կամքէն անկախ գործըւած մեղքի մը համար, կարծէք թէ...։

Կը սպասեն իրենց խուցերուն մէջ՝ անկողիններուն վրայ փռուած՝ մաշած ծածկոցներու պէս, կամ իրեն սենեակին մէկ անկիւնը, աթոռակի մը վրայ ալքոլէ ջեռուցիչով սուրճ կ'եփեն երկու հոգի՝ դէմ դիմաց նստած։ Կեանքի հաճոյքներէն մէկն է որ բերեր են իրենց հետ՝ Հանգստեան Տունը։ Խումբ մը, թղթախաղի հին սիրահարներ՝ կը խաղան, անցեալ օրերու եռանդէն ոչ մէկ փշուր իրենց մէջ, կը խաղան՝ ժամանակ մեռցնելու համար ու մանաւանդ անոր համար որ կորսնցնելու բա՛ն մը չունին այլեւս։

Կայ նաև զոյգ դաշնակ մը. կը սպասէ որ ճկուն մատներով և տաք սիրտով մէկը, գայ, կեանք ու երգ տայ Տունին։

Այսպէս՝ կը սպասեն բոլո՛րը, բոլո՛րը։ Կը սպասեն տակաւին բոլորովին նորերը՝ որպէսզի Աւստրալիա, Պրազիլ և Գանատա հասած իրենց զաւակը գործ գտնէ, առատ առատ դրամ շահի ու ճամբու տոմսակ ղրկէ...

Ասոնք յոգնած ճամբորդներ են, հասած՝ իրենց ճամբուն ծայրը, վերջին Կայարանը՞ ուր նըստած կը սպասեն Գնացքին։ Չեն աճապարեր սակայն, իրար չեն անցնիր։ Այնտեղ են իրենք՝ հանգիստ, խաղաղ, «Տոմսա՛կ»ը իրենց գրպանը։ Ծեպընթացը փախցընելու վախ ալ չունին։ Իրենք ատկէ առաջ հոն են, կը լսեն հեռաւոր սուլոցը, կը զգա՛ն որ կը մօտենայ, պիտի հասնի մէկ պահէն միւսը, բայց հոգ չեն ըներ, հաշտըւած են աշխարհին հետ ու ոչինչ կը սպասեն կեանքէն։ Կեանքը տուեր է իւրաքանչիւրին բաժինը ու հիմա կառչեր է իրենց՝ առանց հարցնելու թէ ի՞նչ է իրենց փափաքը։ Մնա՞լ՝ թէ մեկնիլ աշխարհէն։ Կան շատեր ալ որ չե՛ն գիտեր թէ կ'ապրին։ Մեռեր է իրենց միտքին գիտակից բաժինը։ Մեքենական մասն է միայն որ կը շարունակէ գործել։ Կը բաբախէ տակաւին իրենց սիրտը՝ մեքենական միօրինակութեամբ։

Գնացքը երբ ուզէ գայ, հո՛ն են իրենք, Կայարանը, կը սպասեն՝ պատրաստ, կէս քուն կէս արթուն, աւելի քուն՝ քան թէ արթուն։

... Այծեմնիկ Միութեան «Աբիկեան» Հանգստեան Տունը, Հելիոպոլիս։ Քաղաքին ծայրը, ժխորէն հեռու՝ խաղաղ անկիւն մը։ Երկու յարկ շէնք մը՝ առջևը պարտէզ։ Անապատ էր այստեղ՝ քանի մը տարի առաջ, բայց հայու մը քրտինքով խնայուած դրամն ու հայ Տիկիններու և օրիորդներու նախաձեռնութիւնը ձեռք ձեռքի տուած՝ կանգներ են այս Տունը։

Քարտուղարուհին՝ ժպտուն, վառ աչերով, լուրջ ակնոցներու ետև կապոյտ աչքով, կը յիշեցնէ ամերիկացի միսիոնարուհին որ գիտէ՛ ինք է պատասխանատուն՝ իր հսկողութեան ու խնամքին յանձնըւած տարիքոտ երեխաներուն։

Կը շրջիմ շէնքին մէջ. մաքրութիւն և կանոնաւորութիւն, կարգապահութիւն նոյնիսկ։ Կը տեսնեմ իրենց կեանքին վերջալոյսը ապրող մարդեր ու կիներ, կը տեսնեմ բարի գործի մը շօշափելի արդիւնքը՝ այն ճիգը որ հայը կ'ընէ այդ Միութեան անունով՝ որպէսզի յիսունի չափ սպասողներուն պահը անցնի քիչ մը գեղեցիկ, ոչ չքեղ անպայման, ինչպէս կ'ըլլան ձմեռ մայրամուտները...։

— Լեցուն է, տեղ չունինք, կը պատասխանէ քարտուղարուհին իմ մէկ հարցումիս։ Ընդունուելու համար իրենց հերթին՝ դուրսը ըսպասողներ կան։ Երբոր տեղ բացուի, այսինքն՝ մէկը մահանայ, այն ատեն կրնանք նորեր ընդունիլ։

— Թեկնածուները ուրեմն կը սպասեն անհամբեր որ հանգուցեալի մը սենեա՞կը գրաւեն օր առաջ...։

Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ինծի տրուած տեղեկութիւններուն համար, ու կը պատրաստըւիմ հեռանալ Այծեմնիկ Միութեան Կարապետ Աբիկեան Հանգըստեան Տունէն, երբ չեն կրնար չմտածել ծերութեան ու գերութեան երիտասարդութեան ու ատոր պարգեւած սքանչելի, իրա՛ւ ապատութեան մասին։

Հա՞րկ է ծերանալ անպայման, երթալ Կայարան և սպասել Ծեպընթացին, թէ մեռնիլ յանկարծ, երբ կեանքը կ'եռայ մէջդ, երբ այնքա՛ն երազներ կը մնան երազ տակաւին, երբ գիտե՛ս որ կրնաս դեռ բան մը տալ — չնչին արժէքով բան մը թերեւս — քու սիրելիներուդ, քու բարեկամներուդ, դրացիիդ, քու ժողովուրդիդ, Հայրենիքիդ...։

Եւ քարտուղարուհին, երկաթէ վանդակ դրան առջև ձեռքս սեղմելով, կ'ըսէ ինծի, նո՛յն ժըպիտը դէմքին.

— Գոհ մնացի՞ք։

— Այո՛։

— Նորէն հրամմեցէք, կ'ըսէ բանալիներու տրցակը ձեռքը՝ որպէսզի կղպէ դուռը կանակէս։ Ու նե[...] անցորդներուն ակնարկելով՝ կ'աւելցնէ. կը սպասե՛ն...։

6 Մարտ 1964

ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆԸ

(ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Շատ մը պետութիւններ և ժողովուրդներ՝ ժամանակէ մը ի վեր կը տօնեն Մայրերու օրը։ Ու պիտի տօնեն ապագային ալ։ Բոլորն ալ արդեօք իրաւ մայրերու օ՞րն է որ կը տօնեն, թէ պարզ նուէրներու փոխանակութիւն մըն է որ կը կատարեն այդ տօնին առթիւ։

Ազգեր կամ հաւաքականութիւններ, եթէ մայրերու տառապանքը և մտահոգութիւնները թեթեւցնելու աշխատին, անշուշտ աւելի լաւ կ'ընեն։ Որովհետև ամէն մայր կը սիրէ իր զաւակը և չի կամիր որ անոր դժբախտութիւն մը պատահի, և իր գիեցումն ու ջանքերը պարապի անցնին։

Մայրեր գոհ կ'ըլլան, երբ իրենց բազմաթիւ ծախքերով, դըժուարութեամբ և նեղութեամբ մեծցուցած զաւակները հանդարտ ձգուին և անորոշ ու աննպատակ նպատակներով չխողխողուին կամ թշնամի կարծուածները չսպաննեն անհարկի. որովհետև բոլորն ալ մայրերու զաւակներ են և ամէն զաւակ յարգի է իր մօր համար։ Աշխարհագրական սահմանները՝ մարդիկ գծած են և կրնան համաձայնութեամբ կարգադրել, եթէ փառասիրութիւնը, ընչաքաղցութիւնը կամ կողոպուտի ոգին և իրար չահագործելը չէ անոնց շարժառիթը։

Մայրերու օրը կը տօնուի իրապէս երբ մայրեր այլեւս չեն սգար պատերազմներու մէջ կորսըւած կամ մեռած իրենց սրտահատորները, և արդարադատութիւնը կը տիրապետէ համայն աշխարհին։

Նախ պէտք է իրենց սրտի արդար ցանկութիւնը իրագործուի և անկէ ետքը բոլոր ազգերը հաւաքաբար տօնեն Մայրերու Օրը, որուն արժանի են բոլոր մայրերը հաւասարապէս։

Զարմանալին այն է, որ հայերուս մէջ շատեր, իրենց ծնողքը կամ մայրը ձգելով կը գաղթեն արտասահման, կը հեռանան այն երկրէն, առանց անոնց ճակատագրին մասին մտահոգուելու։ Այսպիսիները թող մտածեն, թէ մայրերը, մանաւանդ հայ մայրերը, իրենց զաւակները չձգեցին Տէր-Զօրի անապատներուն մէջ, որպէսզի իրենք ազատ ըլլան և իրենց գլխուն ճարը նային. ու միշտ իրենց հացը բաժնեցին անխտրաբար բոլոր զաւակներուն միջև, շատ անգամ իրենք անօթի մնալով։

Ցաւով կ'արձանագրենք այս պարագան և այդպիսիներուն համար խղճի հանգստութիւն ու բարւոք կեանք չեն նախատեսեր։

Մայրերու օրուան տօնակատարութիւնը իրաւ, անկեղծ և խորախորհուրդ կրնայ ըլլալ միայն ա՛յն ատեն, երբ անոնց տրուի ապահովութիւն և պաշտպանութիւն՝ իրենց հ[ա]նգամանքին մէջ։ Այսպէ՛ս կ'ըմբռնենք մենք Մայրերու Օրուան նշանակութիւնը։

Բ. ՀԱՃԸՆԼԵԱՆ

Լիբանանեան Մամուլ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔՐՈՆԻԿ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Լիբանանի 31րդ Պատգամաւորական Ժողովը, որ վերջերս աւարտեց իր աշխատանքները Պէյրութի մէջ, լուրջ կարեւորութեամբ քննեց յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութեանց հարցը: Լիբանանեան Նոր խորհրդարանի կազմութեան բացառիկ նշանակութիւնը շեշտելով ներկայ իրադրութեան մէջ՝ ժողովը մասնաւորաբար վեր առաւ Լիբանանի ժողովուրդի ազգային միասնականութիւնը աւելի եւս ամրապնդելու անհրաժեշտութիւնը, որով պայմանաւորուած գտաւ Լիբանանի յառաջդիմութիւնն ու ժողովուրդի հետագայ բարօրութիւնը:

Այս տեսակէտէն՝ ժողովը հրամայական պահանջք համարեց ազգային բոլոր հոսանքներուն ու կազմակերպութեանց անխտիր ներկայութիւնը յառաջիկայ խորհրդարանէն ներս՝ շնորհիւ դեմոկրատական սկզբունքներու ազատ ու անկողմնակալ գործադրման:

Հիմնուելով Պատգամաւորական Ժողովի բարձր առաջադրութիւններուն վրայ, Հնչակեան Կուսակցութիւնը կ'որոշէ իջնել ընտրապայքարի դաշտը՝ իր ամբողջ զանգուածով, բոլոր ընտրաշրջաններուն մէջ, յանուն ժողովուրդի, ազգային շահերու պաշտպանութեան:

Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ Կ. ԼԻԲԱՆԱՆԻ
ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆ

Պէյրութ, 1964 Մարտ 2

ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ԱԼ ՔԻՖԱՀ» թերթը արձագանգը կը հանդիսանայ յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութեանց շուրջ կատարուող աշխատանքներուն և կ'ըսէ. «Հնչակեան Կուսակցութեան Վարիչ Մարմինը Հաղորդագրութիւն մը հրապարակեց, որուն մէջ կը յայտարարէ, թէ որոշած է իր բովանդակ մասսայով ընտրապայքարի իջնել ընտրական բոլոր շրջաններու մէջ:

«Յիշեալ կուսակցութեան շրջանակները կ'ըսեն, թէ ճիգեր կը թափուին՝ հակադիր ցանկ մը պատրաստելու համար: Նախապատրաստական տեսակցութիւններն սկսած են 9 Մարտէն ի վեր: Անոնք լաւ ժողովրդականութիւն վայելող անձնաւորութիւններէ բաղկացած ցանկ մը կ'ուզեն կազմել, որուն մասնակցութեան համար պիտի օժանդակեն բոլոր կազմակերպութիւնները»:

ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄԸ ՍԿՍԱԾ Է

«ԱՅԳ».— Հնչակեան Կուսակցութեան ընտրապայքարի մէջ մտնելու յայտարարութեամբ՝ իրարանցումը սկսած է եւ ժողովներ տեղի կ'ունենան քաղաքական կարեւոր անձնաւորութեանց հետ՝ լաւ տարրերէ կազմուած ցանկ մը կազմելու նպատակով՝ դէմ դնելու համար Փաղանգաւոր-Դաշնակցութեան ցանկին:

ՀԱԿԱ-ԴԱՇՆԱԿ ՑԱՆԿԻ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

«ԼԻՍԱՆ ԷԼ ՀԱԼ» թերթը, հրատարակելէ ետք Հնչակեան Կուսակցութեան Լիբանանի Շրջանի Վարիչ Մարմնի Հաղորդագրութեան ամբողջական պատճէնը, կը նշէ.

«Այս Հաղորդագրութիւնը եկաւ հաւաստիացնելու այն լուրերը, որոնց համաձայն՝ դաշնակ և քաթաէպ ցանկին դէմ զօրաւոր ցանկ մը պատրաստելու վրայ է:

«Կ'իմանանք, թէ ցանկը պիտի գլխաւորէ Պր. Հանրի Ֆարաօն: Միւս կողմէ՝ Ֆարաօն կը շարունակէ խորհրդակցութիւններ վարել մարոնի և օրթոտոքս թեկնածուներու հարցին շուրջ:

«Ղասսան Թուէյնին՝ որ կը մտադրէր իր թեկնածութիւնը դնել Հիւսիսային Լիբանանէն, այժմ կը խորհի Պէյրութ փոխադրուիլ: Զօրաւոր հայ թեկնածուներու գոյութիւնը զինք կը մղէ որ ինք, Հանրի Ֆարաօնի հետ գործակցաբար, ընտրապայքար մղէ Պէյրութի մէջ»:

ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐԸ Կ'ՈՐՈՇԵՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԻՋԵՑՆԵԼ

«ԱԼ ԺԱՐԻՏԱ» թերթը՝ վեց սիւնակի վրայ, վերի խորագրին տակ կը գրէ.—

«Հայկական Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութիւնը գումարեց իր 31րդ համաժողովը եւ քննարկեց ընտրութեանց նկատմամբ որդեգրելիք կեցուածքը: Կուսակցութիւնը որոշեց ընտրապայքարը մղել բոլոր ճակատներու վրայ:

«Ասիկա կը նշանակէ թէ հայկական բոլոր կուսակցութիւններու միջեւ համաձայնութիւնը որ գոյանալու վրայ էր՝ ձախողած է: Միւս կողմէ Ճեմայէլ-Պութրոս-Սեհնաուի խմբակցութիւնը, այսօր ժողով պիտի գումարէ հայ թեկնածուներու շուրջ համաձայնելու համար:

«Իսկ Աւետարանչական համայնքը ժողով մը գումարելով, որոշած է չէզոք դիրքի վրայ կենալ եւ ոչ մէկ թեկնածուի զօրավիգ կանգնիլ»:

ՏՈՔԹ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԻՏԷՃԵԱՆ ԿԸ ՄԵՐԺԷ

«ԱԼ ՔԻՖԱՀ»ի համաձայն, Ա. Ընտրաշրջանին մէջ կացութիւնը խիստ կնճռոտ վիճակ մը ստացած է, քանի որ Տոքթ. Ե. Ճիտէճեան, հակառակ զինք համոզելու ձգտող փորձերուն՝ մերժած է իր թեկնածութիւնը դնել՝ որպէս հակա-դաշնակ կուսակցութիւններու ներկայացուցիչ:

«Ասոր վրայ, հայկական կուսակցութիւններու չափաւոր ներկայացուցիչները վերսկսան նոր շփումներ կատարել խնայելու համար կուսակցական լարուածութիւնները: Սակայն այս փորձերն ալ ձախողած են»:

★ ԱՆՆԱ ՆՇԱՆԵԱՆ ★

Աննա Նշանեանը՝ մայր հայրենիքում երաժշտական բարձրագոյն կրթութիւն ստացած սփիւռքահայ երգչուհին, Նոյեմբերի 11ը համարեց իր կեանքի առաւել երջանիկ օրերից մեկը: Այդ օրը Ալ. Սպենդիարեանի անուան Լենինի շքանշանակիր օպերայի եւ բալետի պետական ակադեմիական թատրոնի բեմահարթակից նա առաջին անգամ հանդիպում ունեցաւ մայրաքաղաքի երաժշտասէրների հետ՝ կատարելով Անուշի դերերգը՝ Արմէն Տիգրանեանի համանուն օփերայում:

Առաջին հանդիպումը ջերմ էր ու յուզումնալից: Երբ դահլիճում մարեցին թովիչ մեղեդիները եւ ծածկուեց վարագոյրը, «նոր Անուշի» առաջին «դիմաւորողները» եղան ծաղկեփնջերն ու ծաղկեկողովները:

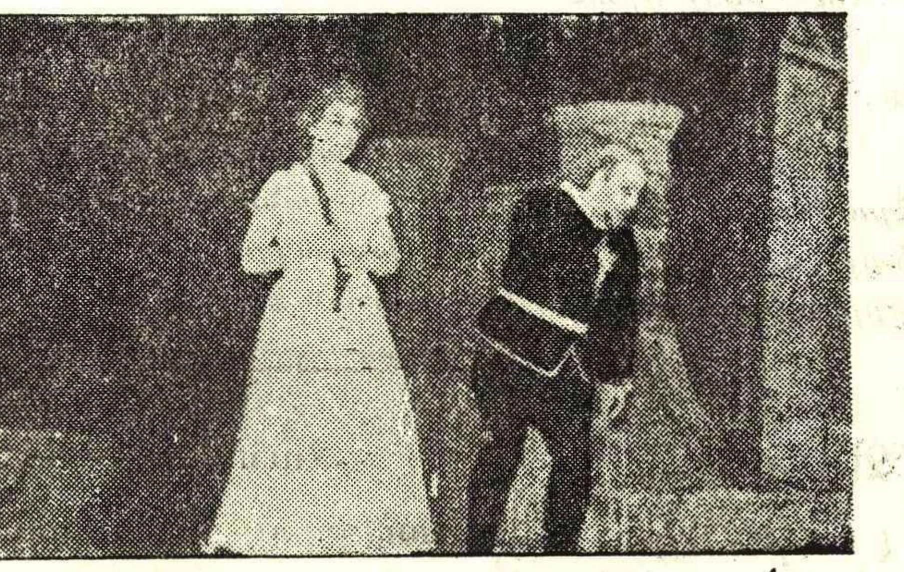
Հայկական ՍՍՌ ժողովրդական արտիստ Դաւիթ Պօղոսեանը նշեց իր սանուհու արտիստական ջերմութիւնն ու անկեղծութիւնը: «Նոր Անուշը,— ընդգծեց նա,— կարողացաւ տրամաբանօրէն շաղկապուած զարգացնել գործողութիւնը, արտիստական ներքին աւիւնով ընդգրկել դերը: Շատ յուզիչ էր նրա ելոյթը յատկապէս չորրորդ գործողութիւնում»:

Միւս ուսուցչի մասին երախտագիտութեան խօսք է ասում ինքը՝ Նշանեանը: «Ես շատ եմ պարտական կոնսերվատորիայի փրոֆեսոր Թամարա Շահնազարեանին, որի մօտ մշակել եմ ձայնս: Այսօրուայ իմ յաջողութիւնը նրա յաջողութիւնն է»:

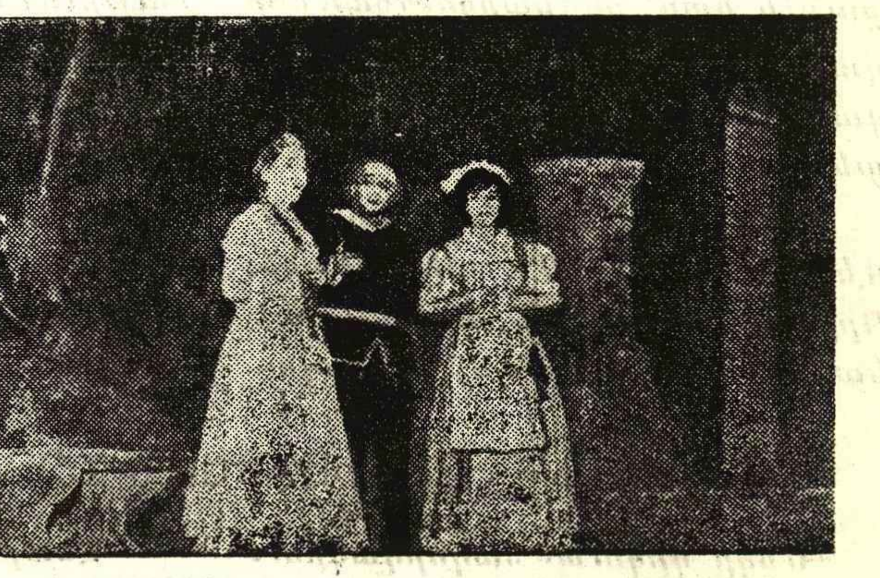
Աննա Նշանեանը, որը այս տարի կոնսերվատորիան աւարտելուց յետոյ ընդունուել է օփերային թատրոն, այնուհետեւ ասում է, որ մարդու իղձերը կարող են իրականութիւն դառնալ իր հայրենիքում, եւ ինքը անսահման երջանիկ է, որ իր համար հնարաւորութիւն ստեղծուեց ուսանել Երեւանում եւ երգել նրա օփերային թատրոնում:

— Այդ օրուանից մինչեւ այսօր ես փայփայել եմ այն յոյսը,— ասում է նա,— թէ երբ հնարաւորութիւն կ'ունենամ Անուշ երգելու փրոֆեսիոնալ օփերային թատրոնի բեմահարթակից:

1958 թուակ. Աննա Նշանեանը եկաւ Սովետական Հայաստան: Եկաւ ու գալուն պէս համերգներ տուեց Երեւանում: Կատարեց մեներգներ «Անուշից», երգեց Մասնէ ու Բիզէ, Մոցարտ ու Կոմիտաս, Սաքեան ու Միրզոյեան: Համերգները կրկնուեցին: Նրա երգը հնչեց նաեւ Մոսկուայում: Նորից՝ Երեւան, մասնագէտների բարձր կարծիք, նոր երգչուհու լոյս աշխարհ գալ...

Ճելսան (Աննա Նշանեան) եւ Ռիկոլետտոն օփերայի 2 րդ գործողութիւն:

Ճելսա (Աննա Նշանեան) Ռիկոլետտո եւ Սպասուհին

Պարզւում է, որ երգչուհին Թումանեանով հետաքրքրուել է դեռեւս վաղ մանկութիւնից, երբ ապրում էր Կահիրէում: Սիրում էր նրա հոգեզմայլ բանաստեղծութիւնները, յաճախակի կարդում ու ինքն էլ բանաստեղծութիւններ գրում: Այնուհետեւ նա հրապուրուեց բեմով, արտասանութեամբ: Տեղի հայկական թատերախմբի հետ հանդէս եկաւ Ալ. Շիրվանզադէի «Չար ոգի» թատերախաղում կատարելով Սոնայի դերը:

Տասնհինգամեայ աղջիկը, երբ Գալստեան վարժարանի սանուհին էր, իր ուսուցչուհու Լիւսի Կարպետեանի առաջարկով ստանձնեց Անուշի դերերգը՝ դպրոցական խմբի հետ կատարելու համար: Դա 1946 թուականին էր, երբ ունկնդիրները նրանից պահանջեցին կրկնել դերերգը:

Եկաւ ու չգնաց:

Բայց զգաց, որ այն, ինչ ունի, դեռեւս քիչ է: Անհրաժեշտ է կատարելագործել, աշխատել ու աշխատել:

Եւ ահա Նշանեանը 1959 թուականին դառնում է Կոմիտասի անուան կոնսերվատորիայի ուսանողուհի, շրջապատւում ջերմ հոգատարութեամբ, անկեղծ վերաբերմունքով:

Փրոֆեսոր Շահնազարեանը մեծ աշխատանք է տարել երգչուհու ձեւաւորման վրայ, եռանդով ու տքնաջան նրան հաղորդել իր գիտելիքները եւ այսօր հասել ցանկալի արդիւնքի: Երեւանի օփերային թատրոնը ձեռք բերեց մէկ նոր Անուշ եւս:

Վ. ՍԱՆԹՐԵԱՆ
ՀՀԳ-ի Թղթակից

ԵՐԱԺՇՏ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
(Շար. Դ. էջէն)

Շրջապտոյտ կատարած են Խորհրդային Միութեան գլխաւոր քաղաքներուն մէջ և ամենուրեք յաջողութիւն գտած: Ցաւալի է որ Ֆրանսահայ գաղութը տակաւին այցելութիւնը չունեցաւ այս խումբին, որ բացի իր ազգային գոյնէն, միջազգային չափանիշով ալ կրնայ մեծ յաջողութիւն ունենալ մեր մայրաքաղաքը այցելող զանազան պարախումբերու կարգին, որոնք վերջին տարիներուն ելոյթներ ունեցան փարիզեան բեմերու վրայ:

«Նայիրեան աղջիկների հեզաճկուն պար»ն է իսկապէս, որ կը ներկայացնէ իգական կազմը, մինչ տղամարդիկ առնական առոյգ շարժումներով և բացառիկ ճկունութեամբ կը տիրապետեն բեմին: Յիշատակութեան արժանի են՝ զոր օրինակ՝ Գորգի պարը, կամ Սևանի ձկնորսներու պարը:

Գլխաւոր ղեկավարն է, ինչպէս գիտենք, Թաթուլ Ալթունեանը:

Այս գլխաւոր պարախումբէն զատ կան նաև ուրիշ խումբեր, ժողովրդական և գուսանական երաժշտութեան յատուկ նուագախումբեր՝ արևելեան գործիքներու մասնակցութեամբ:

Հետաքրքրական և բոլորովին ինքնատիպ է մանաւանդ ուրիշ փոքր նուագախումբ մըն ալ, բաղկացած զուռնայէ, տիւտիւկէ, խավալէ և ասոնց ընկերացող փոքր թմբուկներէ:

Այս բոլորէն զատ բազմաթիւ արհեստակցական հիմնարկներ ունին իրենց ֆանֆարի խումբերը և սիրողներէ կազմուած երգչախումբեր:

(Շարունակելի 2)

ՔԱՄԻԼ ՇԱՄՈՒՆ՝ ՎԱՐԱԳՈՅՐԻ ԵՏԻՆ

«ԱԼ ԱՆՈՒԱՐ»ի համաձայն, ընտրապայքարը «զբօսապտոյտ» մը պիտի չըլլայ քաթաէպներուն համար, քանի որ արդէն որոշ տարրեր սկսած են խմբաւորուիլ հակադիր ցանկի մը պատրաստութեան համար:

«Քամիլ Շամուն կը շարունակէ այս տարրերը գործի լծել՝ վարագոյրին ետևէն: Իսկ քաթաէպներու ցանկին հակադիր ճակատի գլխաւոր անձնաւորութիւնը՝ կաթոլիկ թեկնածու Հանրի Ֆարաօնն է: Կը յիշատակուի նաև Ղասսան Թուէյնիի անունը, որպէս այս ընտրաշրջանի Օրթոտոքս համայնքի թեկնածու: Անոր փոխարէն՝ կրնայ նոյն համայնքի համար թեկնածու ըլլալ Միշել Սասինը», կ'աւելցնէ թերթը:

«Արարատ»

ՈՐԴՈՒՍ ՀԵՏ
(Շար. Դ, էջէն)

ջանկացնելու հրաշագործութիւնները, որ ինձ տեսնելով՝ նրանք ժպտում էին մի քիչ հաշտ ու մի քիչ երջանիկ:

Բայց մանկութիւնը գնաց: Երազները խամրեցին տարիների մէջ... հիմա երազում է իմ որդին:

Իսկ նա՞...

Նա արդէն մեծ է: Այնքան մեծ, որ աղջիկները շփոթւում են նրա հայեացքից: Իսկ ես հպարտանում եմ:

Ահա նստած ինքնաշարժ, մենք դանդաղ սահում ենք Աբովեանն ի վեր: Տէր Աստուա՜ծ: Ինչպէս են վերադառնում երազները: Քաղաքի եւ մարդկանց աղմուկի մէջ, նրանց շարքերը խախտելով առանձնակ ձեռքը ղեկին, որդիս տանում է ինձ զբօսանքի: Ես Բաղդադի սուլթանի դո՞ւստրն եմ. դեռ աւելին. ես աւելի հարուստ ու գեղեցիկ եմ: Ես երջանիկ եմ, բարի ու ներող:

Մարդի՛կ, այս փողոցով ես ձեզ երջանկութիւն եմ տանում: Եկէք բաժին հանեմ ձեզ իմ երջանկութիւնից:

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

19 ՄԱՐՏ. 1964

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ, 13 Մարտ 1964, կ. ե. ժամը 9ին տեղի ունեցաւ Հայկական Ընթերցասրահի տարեկան Անդամական Ընդհ. Ժողովը՝ իր սրահին մէջ։

Բարոյական և նիւթական համարատուութենէ, հաշուեքննիչներու տեղեկագիրին ընթերցումէն ետք՝ ձեռնարկուեցաւ նոր վարչութեան ընտրութեան։ Նոր վարչութիւնը կը բաղկանայ հետեւեալներէ.—

Տիկնայք՝ Ս. Պետիկեան, Ս. Վեցիկեան և Մ. Յակոբեան, Պրք. Ե. Վեցիկեան, Մ. Գումրուեան, Գ. Նիկողոսեան, Ն. Պալաեան, Վ. Գազանճեան և Հ. Հապէշեան։

Հաշուեքննիչներ ընտրուեցան՝ Ս. Շալճեան և Հ. Ժամկոչեան։

Սրահի նախագահին պաշտօնավարութեան շրջանը լրացած ըլլալով՝ կատարուեցաւ նոր ընտրութիւն։ Միաձայնութեամբ Սրահի Նախագահ վերընտրուեցաւ Պր. Ս. Պալաեան, հինգ տարուան համար։

ԾԱՆՕԹ.— Հրաժարեալ վարչութեան միամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը պիտի տանք առանձին։

ԳԱՀԻՐԷԻ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի ղրկուած հաղորդագրութենէ մը կը տեղեկանանք որ Հինգշաբթի, 12 Մարտ 1964, կ. ե. ժամը 9ին տեղի ունեցած է Հ.Բ.Ը.Մ.ի Գահիրէի մասնաճիւղին Անդամական Ընդհ. Ժողովը 53 անդամներու ներկայութեան և 45 փոխանորդագիրներով։

Ընտրուած է նոր վարչութիւնը, բաղկացած հետեւեալներէ.—

Պրք. Հայկազուն Քիւրքճեան, Խ. Րէիսեան, Յովհ. Տնկճեան, Եր. Սիմոնոֆ, Ժ. Թովմասեան, Եր. Տէմիրճեան և Ժ. Միքայէլեան։

Հաշուեքննիչ վերընտրուած է Պր. Կարօ Ներետեան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԻՍՏԸ, պատմուածք Արամ Երեմեանի, արտատպուած «Հայ Մամուլ»էն, Պուէնոս Այրէս, 1956, 75 էջ, գին 1 տոլար։ Նուիրող՝ Ստեփան Եսայեան։

ՃԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Ոմն (Ա. Մ.) 100 ե. գ. կը նուիրէ՝ առ ի քաջալերութիւն։

ՃԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Ս. Յարութեան տօնին առթիւ, Տիար Հրանդ Թուֆայեան (Գահիրէ), մէկ տարուան «Ճահակիր» կը նուիրէ իր սիրեցեալ եղբօր Պր. Յարութիւն Թուֆայեանի (Նիւ Ճըրսի, Մ. Ն.)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Հերմինէ Ոսկանեանի ընդ Պր. Ստեփան Միթիլեանի (Ամերիկա) նշանախօսութեան առթիւ վասն խնդակցութեան Տէր եւ Տիկին Վահան Խաչերեան Ե.Գ. 50։

«Ճահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. Վ. ԱՃԷՄ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Րամլէ, Քան Տը Սեզար։

ԱՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Այս միջոցին, Տիանա, կալուածին շրջափակին մէջ գտնուող աղբակոյտին մէջ պահուըտած էր... Խորհած էր թէ Նիվելի տունը մնալով ձերբակալուելու վտանգը կը սպառնար իրեն, և այս մտածումով ալ որոշած էր փախչիլ։ Պատսպարուած իր վերարկուին մէջ և սև պարկը հետը առած, պատին երկայնքը աղբաման մը նշմարելով՝ զայն իբր պատսպարան օգտագործելու գաղափարը ունեցած էր, մտածելով որ, եթէ յաջողէր մերձակայ շրջափակը անցնիլ, պիտի կրնար անկէց ուրիշ փողոց մը մտնելով օծիքը ազատել։ Այսպէս, աղբամանին վրայ ելաւ, վերարկուն հանեց և պարզին վրայ փաթթեց և զայն միւս բազկին մէջ նետեց։ Յետոյ, գէշ աղէկ, պատին վրայ բարձրանալով, միւս կողմէն վար սահեցաւ, քանի մը թեթև ճանկռտուքներու և գուլպայի մը գինով։ Յոգնաբեկ, վերարկուն և պայուսակը առաւ և սկսաւ ելքի ճամբան որոնել։ Ցանկարծ, ահաբեկ, տեղն ու տեղը գամուած մնաց։ Պատուհանի մը բացուիլը լսած էր։ Պահ մը չհամարձակեցաւ աչքերը վեր առնել. բայց վերջապէս խաբուսիկ ակնարկ մը նետեց դէպի պատուհանը, ուսկից անձ մը զինքը կը դիտէր։ Ճանչցաւ այդ մարդը. Ռոժէ Նիվելն էր։ Այնքա՜ն ուրախացաւ, որ քիչ մնաց ծիծաղէր և հրճուանքէն պոռար։ Ձեռքի շարժումով մը հրաժեշտի ողջոյնը տուաւ իր բարեկամին, որ զարմացած, տեսաւ որ դուռ մը բանալով քովի գետնայարկին մէջէն անյայտացաւ։

— Ողորմած Աստուա՜ծ, մըրմընջեց երիտասարդը ինքն իրեն, այս աղջիկը յաջողեցաւ կծիկը դնել։ Տա՜ր Աստուած որ նոր թակարդի մը մէջ չիյնայ։ Հինգ

վայրկեան յետոյ, Տիանա Գավուր Երդ պողոտան կ'անցնէր, վերարկուին մէջ փաթթուած և սև պարկն ալ պինդ բռնած. կծկտած էր 12րդ պողոտայէն վարձած մէկ ինքնաշարժին անկիւնը, և սկսած խորհրդածել։

— Ո՞վ սպաննած ըլլալու է Տեքսթեր Լիւֆպըրին. ի՞նչ կը նշանակէին Տ. Ի. Ս. տառերը. ոստիկանութեան ո՞վ հաղորդած էր Լիւֆպըրիի մահը. ո՞ւր կը գտնուի Հովարտ։ Արդեօք ոճրագործը Ռոժէ Նիվե՞լն էր։ Եւ ի՜նչ հետեւանքներ պիտի ունենար այս սպանութիւնը։ Այս հարցումները իր միտքը կը խռովէին և սպանութեան պարագաները իր հետաքրքրութիւնը կը շարժէին։ Բայց տուն ժամանելէ առաջ, Օր. Գավուր հասկցած էր թէ ինչքան սպառիչ և պարապ բան էր անմիտ գաղափարներով մտահոգուիլը։ Սպասուհին՝ Էմման, տան դրան առջևն զինքը ընդունեց։ Հասուն տարիքով կին մըն էր, հանդարտ և փորձառու։ Տիանա զինքը տեսնելով՝ որոշ ապահովութիւն մը զգաց։

— Հայրիկը հո՞ս է։

— Ո՛չ, օրիորդ. բայց դահլիճին մէջ պարոն մը և տիկին մը ձեզի կը սպասեն։

— Ո՞վքեր են։

— Սերանտել կը կոչուին։

Օրիորդ Գավուր, աչքերը յանկարծ հայելիի մը վրայ սևեռեց, որ դահլիճին ներքնամասը կը ցոլացնէր, և սարսուռ մը զգաց։ Նոյն օրը, առաւօտուն, Հովարտի գրասենեակը հանդիպած էր այդ ամբարտաւան կնոջ և անոր ընկերացող մարդուն, որ դիակի մը պէս նիհար էր։

— Զի՞ս տեսնելու եկած են, մրմնջեց զարմացած։

— Ձե՛զ կամ պարոնը, օրիորդ։

— Թո՛ղ...

Բայց ձայնը անմիջապէս կարեց, յիշելով թէ ամէն բանէ առաջ պէտք էր Հաննա Միւրչանի գոհարեղէնները դրամարկղին մէջ զետեղել։

— Ըսէ որ քիչ մը սպասեն, ըսաւ Էմմային շատ ցած ձայնով մը։

Յետոյ, չէնքին աջակողմեան բաժինը երթալով՝ փութաց դէպի գրադարանի սենեակը ու անկէց ալ՝ հօրը գրասենեակը, և դրամարկղը բացաւ, որուն գաղտնիքներուն տեղեակ էր։

Ի՜նչ սրտամորմոք աշխատանք մըն էր այդ գոհարեղէնները իրենց տեղը վեր դարձնելը...

Դրամարկղին առջևը ծնրադիր, յուզումէն դողահար, Տիանա, օղերը, ադամանդէ մանեակը, ապարանջանը, և մատանիները իրենց տեղը դրաւ,

Ոչի՛նչ կը պակսէր։

Այս գործը լրացնելէ յետոյ, Օր. Գավուր անբացատրելի ուրախութիւն մը զգաց։ Իր ստանձնած պարտականութիւնը յաջողութեամբ գլուխ հանած էր և ո՛չ ոք պիտի գիտնար Հովարտի այպանելի արարքը։ Յոգնասպառ, թիկնաթոռի մը մէջ ինկ ու և պահ մը այնտեղ մնաց, աչքերը կիսախուփ։ Յետոյ, յիշեց որ Սերանտելենք իրեն կը սպասեն, և նոր քաջութեամբ մը զինուած իր պարտասած ոտքերուն վրայ կանգնեցաւ։ Կը խորհէր թէ այս մարդիկը Հովարտի բարեկամները կամ ծանօթները ըլլալով, թերևս անոր չուրջը ստեղծուած գաղտնիքը լուսաբանէին։ Վերարկուն աթոռի մը վրայ նետեց և մեքենաբար գլուխը յարդարեց։

Եւ յուսալից երեւոյթով մը դէպի դահլիճ ուղղուեցաւ...

— Տէ՜ր Աստուած, բացագանչեց կինը, ոտքի ելլելով և զարմացած. Հովարտի քո՞յրն էք։

— Այո՛, պատասխանեց Տիանա, անակնկալի եկած։

— Ուրեմն, ներողամիտ եղէ՛ք. այս առաւօտ ձեզի հանդէպ շատ պաղ վերաբերմունք մը ունեցայ։ Կը յիշէք զիս անշուշտ։ Կը կարծէի թէ Մարսելլան էք։

— Օ՜հ, կը ցաւիմ որ եղբայրս մոռցաւ մեզ իրարու ներկայացնել։

— Զափազանց խռոված էր։ Թոյլ տուէք, օրիորդ որ իր այս անփութութիւնը դարմանեմ։ Նիթա Սերանտել կը կոչուիմ. իսկ պարոնը եղբայրս Անթուանն է։

Մարդը կոշտութեամբ մը բարևեց. Հիմա, ան, մէկ տեսքով դիտուածէն աւելի խոշոր և նիհար կ'երևար և անդադար յօնքերը կը կիտէր։ Տիանա, գլխու թեթև շարժում մը ըրաւ, յետոյ փափաքելով անմիջապէս գիտնալ իրենց այցելութեան պատճառը,

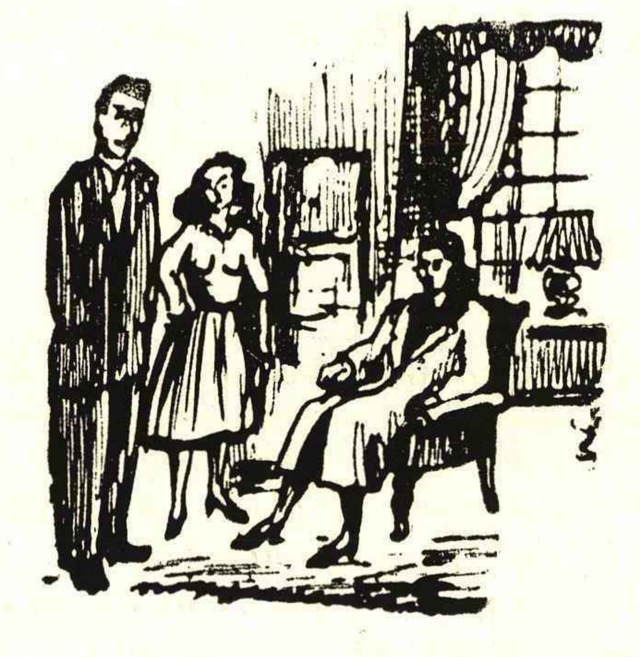
— Կը փափաքիք ինծի Հովարտի մասին խօսիլ, այնպէս չէ՞։

— Այո՛, օրիորդ, պատասխանեց Նիթա Սերանտել և յանկարծ կարմրելով հարցուց.

— Անշո՛ւշտ գիտէք թէ ո՞ւր գացած է։

— Չեմ գիտեր...

— Բայց գիտնալու էք՝ թէ Նիւ Եորքէն հեռացած է։

— Ձեզմէ[illegible]ը լսեմ, յարեց Տիանա, ձայնին հաստատական շեշտ մը տալով։

— Հովարտ, Լիւֆպըրիի սպանութենէն յետոյ մեկնած է....։

— Ինչպէ՞ս տեղեկացած էք։

— Ինք հեռախօսեց ինծի, ըսաւ Նիթա ազդու շեշտով մը։ Այդ թշուառականը յանդգնեցաւ զիս հեռախօսին գլուխը կանչել, ըսելու համար թէ այլևս ամէն ինչ վերջացած է։ Գանատայի մէջ ըրածին պէս, հո՛ս ալ փախուստ կուտայ, բայց օձիքը պիտի չձըգեմ....։

— Սպասեցէ՛ք, ըսաւ Տիանա, որ յանկարծ տժգունած էր, վախնալով այս նոր փորձանքէն։ Չեմ հասկնար, ի՞նչ ըսել կ'ուզէք։

Քիչ մը այլայլած՝ Նիթա եղբօրը նայեցաւ։

— Ըսէ՛ իրեն ինչ որ կ'ուզես, խորհուրդ տուաւ Անթուան ձեռքերը վեր բարձրացնելով։ Անօգուտ բան է աւելի երկար լռութիւն պահելը։

— Լա՛ւ ուրեմն, ըսաւ երիտասարդ կինը յանկարծ մեղմացած. իմ պատմելիքէս շատ պիտի նեղուիք, բայց ո՛չ ինծի չափ. նեղութիւն մը՝ որուն մատնուած եմ քանի մը ամիսներէ ի վեր։

— Ի՞նչ... ի՞նչ պատահած է որ....։

— Ան որ... պարզապէս... Հովարտ իմ ամուսինս է։

(16)

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱԹԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆՈՖ —Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ. և Վ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԽՄՍ° ՆՒ ՏԻՆ. փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) [illegible] Թիւ 2111 Նամ Թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ.

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

جاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م.) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 20 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՄԱՐՏ 1964 — *ՀԱՏԸ ՉԵՌՈՒԲԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.* — العدد رقم ٢٠ – الخميس ٢٦ مــارس ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԳԱՂԱՓԱՐԸ

(ՀԱՅՈՑ ԶԱՏԻԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ս. Յարութեան տօնը չե՛նք տօներ միայն աւանդական սովորութիւն մը պահպանելու համար։ Մեր ոգեպաշտական կրօնքին Հիմնադիրին չարչարման, թաղման ու վերստին կեանքի գալուն տօնը չէ՛ ատիկա, միայն։ Այլ, տօ՛նն է այն Գաղափարին, Յարութեան Գաղափարին, որ ապրող բանաւոր էակին մէջ գոյութիւն ունի և կը կենսաւորէ, կ'իմաստաւորէ, կը բարոյացնէ, կը գեղեցկացնէ և կը յաւերժացնէ մարդ տեսակին արարածային ճակատագիրը։

Հազար ինն հարիւր երեսունը մէկ տարի առաջ, երեսուն-երեքամեայ երիտասարդ մը, իր քարոզած յառաջդիմական միտքերուն համար, իր բանաձեւած նոր հաւատքին համար հալածուեցաւ, մատնըւեցաւ, խաչուեցաւ, ու կարծեցին թէ մեռաւ. բայց չմեռա՛ւ, յարութիւն առաւ մեռելներէն ու վերադարձաւ երկրաւոր զրկուածներուն, հալածուածներուն, չունեւորներուն, ընչազուրկներուն և դատապարտեալներուն։ Վերադարձաւ տառապածներուն, բռնաւորներուն, կքածներուն և հիւանդներուն։ Ու զօրութիւն ներշնչեց անոնց։ Դիմադրականութիւն սորվեցուց անոնց։ Պայքարիլ ուսուցանեց, ու իրենց հաւատքին, իրենց գաղափարին համար մեռնելու և մեռնելով յաղթանակ շահելու մեծութիւնը աւանդեց անոնց։

Նազովրեցի Յիսուս էր անոր անունը, որ կոչուեցաւ նաև Քրիստոս։ Պատմականօրէն գոյութիւն ունեցե՞ր է նման յեղափոխական մը. Աստուծոյ Որդի՞ն է ան. այս հարցումները ոչ մէկ կերպով կը նսեմացնեն Անոր իրականութեան հսկայական գեղեցկութիւնը և յաւերժական վսեմութիւնը։

Նազովրեցի փոխե՛ց աշխարհի դիմագիծը։ Նիւթապաշտութեան, եսասիրութեան, շահագործումի, ատելութեանց, պատերազմներու մէջ կորսուած մարդկութեան բերաւ ոգեպաշտութիւն, եղբայրսիրութիւն, արդարութիւն, անյիշաչարութիւն և խաղաղութիւն։

Եթէ չբերաւ իսկ եղբայրութիւնն ու խաղաղութիւնը ամբողջութեամբ և վերջնականապէս, անպայման բերաւ եղբայրսիրութիւնն ու խաղաղասիրութիւնը։

Եթէ չկրցաւ արգիլել՝ որ այնուհետև մարդիկ այլեւս չհալածեն, չչարչարեն, չխաչեն զիրար, գէթ բերաւ անոնց յաջորդող, մահուա՛ն ալ յաջորդող Յարութեան Գաղափարը։

Գիտակից մարդը այսօր չի հաւատար, որ կրնայ մեռնիլ։ Այո՛, մենք կը մեռնինք մարմինով, բայց մենք անմա՛հ ենք Ոգիով, Գաղափարով, Իտէալներով։

Քրիստոսի Սուրբ Յարութիւնը մեզի ծնեց այս անտեղիտալի և անխորտակելի ճշմարտութիւնը, ու Ինքն ալ դարձաւ ճշմարտութեան Ուղին...

Նոր մարդը, նոր հայը կը մերժէ դարերու ընթացքին այս վսեմ իրականութեան շուրջ մամռացած սնոտիապաշտութիւնները։ Հայաստանեայց Եկեղեցին արդէն գրեթէ զերծ է անոնցմէ, այլեւս։ Մենք կը մերժենք ժամանակավրէպ զարդարանքները՝ քրիստոնէական հաւատքին շուրջ, ու փարած կը մնանք Գաղափարին...

Փարած կը մնանք Գաղափարին, որովհետև մեր ժողովուրդին կեանքը յար եւ նման է Յիսուսի կեանքին. մեր հայրենիքին ճակատագիրը յար և նման է Քրիստոսի ճակատագրին։

Մե՛նք ալ հալածուեցանք մեր լուսեղէն և լուսաւոր զգացումներուն, մտածումներուն ու արարքներուն համար. մե՛նք ալ չարչարուեցանք, խաչուեցանք, թաղուեցանք, բայց յարութիւն առինք։

Ու, այսօր, մեր ժողովուրդը կ'ապրի և կ'ուռճանա՜յ, մեր մայրհայրենիքը կը վերընծիւղի և կ'արշաւէ՜ լոյսերու մէջ....։

Յարութեան շո՜ւնչն է ահա՛
ջարդակոտոր ազգդ իմ...

Այս տօնը, Զատի՜կ, բոլորէն աւելի մե՛րն է։ Տօնե՛նք զայն։ Տօնե՛նք արժանաւորապէս, փառաւորապէս։

Ս. Յարութեան Տօնին առթիւ, «Ջահակիր»ի Խմբագրութիւն-Վարչութիւնը կը շնորհաւորէ իր բոլոր աշխատակիցներն ու ընթերցողները, եւ յատկապէս անոնք՝ որոնք Յարութիւն կը կոչուին։

Ա.Մ.Հ.Ի ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

ԵՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի, 19 Մարտին վերջացան Ազգային Ժողովի 350 երեսփոխաններու ընտրութիւնները և յայտարարուեցաւ որ Մարտ 26ին (այսօր) պիտի գումարուի Ազգ. Ժողովի առաջին նիստը։

Առաջին անգամ ըլլալով է որ, այս երկրին գերագոյն ժողովին մէջ (խորհրդարան) կը նստին գործաւորներ (թիւով 113) և երկրագործներ (թիւով 73)։ Այլ ասպարէզներու երեսփոխաններուն թիւն է 164։ Շրջան՝ 5 տարի։

Ազգ. Ժողովի կողքին պիտի ունենանք Նախարարաց Խորհուրդ մը։ Առաջին Խորհուրդը գլխաւորելու պաշտօնը յանձնուած է Պր. Ալի Սապրիի։

Երկուշաբթի, Մարտ 24ին, Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր հրապարակեց Սահմանադրական Յայտարարութիւն մը, որ ի զօրու կը դառնայ Մարտ 25էն ետք։ Այս յայտարարութեամբ, «Ժողովրդավար (դեմոկրատական) և ընկերվարական (սոցիալիստ) պետութիւն» մը ըլլալու Ա.Մ.Հ.ի հանգամանքը կ'ամրապնդուի, գործօն աշխատակցութեամբը «Արաբ Ընկերվարական Միութիւն» կազմակերպութեան։

Վեց գլուխներէ և 169 յօդուածներէ բաղկացած Սահմանադրական Յայտարարութիւնը կը ճշդէ և կը սահմանէ հանգամանքներ և պաշտօններ, որոնք՝ ազատութիւնը գերազանցօրէն անթերի և ճշգրտօրէն կիրարկուած պիտի դարձնեն։ Պետութիւնը, ընկերային կեանքի հիմնական սկզբունքները, հասարակութեան իրաւունքներն ու պարտաւորութիւնները, իշխանութեան կազմակերպումը, գերագոյն ղեկավարը, օրէնսդիր և գործադիր իշխանութիւնները, հանրապ. Նախագահին օրինավիճակը և ընտրական իր պայմանին (Ժող. հանրաքուէ) զօրութեան սահմանները, բանակը, դատաստանական մարմինները, պետական կրօնքը (մահմետականութիւն), պետական լեզուն (արաբերէնը), նկատի առնուած են այնտեղ՝ ծայրայեղ քննարկումով և լուրջ խորհրդակցութիւններով։ Այս յայտարարութեամբ՝ ջնջուած կ'ըլլան 5 Մարտ 1958ին և 27 Սեպտ. 1962ին հրապարակուած առժամեայ Սահմանադրութիւնն ու այլ օրէնքներ։ Նախագահի պաշտօնը վերջ կը գտնէ 26 Մարտ 1965ին։

Երեքշաբթի երեկոյ Պր. Ալի Սապրի աւարտեց նոր Դահլիճին կազմութեան աշխատանքները՝ և Չորեքշաբթի՝ Նախարարները երդում տուին՝ Նախագահին առջև, Հանրապետութեան պալատին մէջ։

★ ՇԱՌԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐ ★

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՇԱՌԼ, ԱՅՏԱ ԵՒ ՄԵԾ ՄԱՅՐԻԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՕԴԱՆԱՒԱԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

«Ֆրանս-Սուար»ի մասնաւոր թղթակից Միշէլ Գուրնօ միշտ առաջինը կը հանդիսանայ հեռախօսով լուր տալու գործին մէջ։ Մարտ 21ին ան կ'իմացնէ որ Շառլ Ազնաւուր, Լենինկրատէն ետք Մոսկուա հասնելով՝ աննախընթաց ընդունելութեան եւ խանդավառ ցոյցերու արժանացաւ։ Եւ այդ պատճառով իսկ՝ ստիպուեցաւ փախուստ տալ, կորսնցնել իր հետքը, մի միայն երեւնալու համար գիշերը ժամը 7ին Սթանիսլաւսքիի թատրոնի իր խըցիկին մէջ, որ այդ ժամէն մինչեւ ուշ գիշեր, ուխտավայր մը դարձած է. հոն կուգան բանաստեղծներ, երաժիշտներ, նկարիչներ եւ պետական դէմքեր։ «Պետական աշխատանքը ստորադասուած է Ազնաւուրին, այս օրերուն, հոս» կ'ըսէ Գուրնօ։

Օրուան մէջ բանակի բարձրաստիճան սպայի մը հետ ձիավարժութիւն ընելէ ետք, կ'երթայ Ֆրանսայի դեսպան Պոտէի մօտ քանի մը վայրկեան, յետոյ «Փրաւտա», ապա Պոլշոյ եւ այլ ակադեմիաներ, ու գիշերը կը գտնէ, Խրուշչովէն եւ Միկոյեանէն ետք, փեսայ Ալեքս Էճուպէյի, բանաստեղծ Էօժէն Էվթուշենքոյի, երգահան Էտ. Քոլմանոսքիի, երգիչ Մարք Պեռնեսի եւ բազմաթիւ այլ մտաւորականներու ընկերակցութիւնը, զուլիսներու մէջ։

Էվթուշենքօ, որ յօրինած է «Նիւ Եորքի զանգակները» երգը, կ'ուզէ որ Ազնաւուր լսէ զայն եւ ըսէ՝ թէ Նախագահ Ճոնսըն դժգո՞հ պիտի մնայ արդեօք, երբ տեսնէ որ այս երգին մէջ՝ Ազատութեան արձանը հրաժարած է իր բարձր պատուանդանէն ու իջած է Պրոտուէյ, ապրող մարդոց մէջ ու կը հարցնէ. «Ամերիկացինե՛ր, ո՞ւր է ձեր Նախագահը», ճի՛շդ Աստուծոյ նման որ հարցուց. «Կայէ՛ն, ո՞ւր է Աբէլ եղբայրդ»...

Այս մթնոլորտին մէջ էր, որ անուանի երգահան Արամ Խաչատրեան եկաւ զուլիսներուն մէջ՝ երբ Ազնաւուր կը հիփնոսացնէր իր ունկնդիրները, յոգնախուռն սրահին մէջ։ Խաչատրեան գրեթէ յափշտակեց Ազնաւուրի դաշնակահար Հանրի Պիրսի ձեռքը, պոռալով. «Սիրելիս, ի՞նչպէս կ'ընէք, չեմ հասկնար. ձեզ անմիջապէս պաշտօնի կը կոչեմ...»։

Ազնաւուր, որ իր փառքի գագաթնակէտին հասաւ այստեղ, բաժին հանեց իրեն ընկերացող հինգ միւս երաժիշտներուն, զանոնք եւս մէկիկ մէկիկ լսել տալով մոսկովեան հասարակութեան, ամէն գիշեր։ Մոսկուայի հասարակութիւնը, Ազնաւուրի, Այտայի եւ միւս երաժիշտներուն հանդէպ ցոյց տըւած հասկացողութեամբ, ապացոյցը տուաւ գեղարուեստական իր բարձր պատրաստութեան, կ'աւելցնէ Գուրնօ։

Ազնաւուրներու մասին
կարդալ էջ 4

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻւ

Տեսուչ Ն. Քիւփելեան եւ երգչախումբեն մաս մը:

Հելիոպոլսոյ Կիրակնօրեայ Վարժարաններու վարիչները, առաջնորդութեամբ պատասխանատու վարիչ Տ. Արշամ Քհն. Պօղոյեանի, գեղեցիկ գաղափարն ունեցեր էին Մայրերու Օրը տօնել հանդէսով մը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, 15 Մարտ 1964, Նուպարեան վրժ. ի Պլըքտանեան սրահին մէջ:

Ներկայ էին ազգային պաշտօնաձեր և հոծ հասարակութիւն: Տեսուչ Պր. Նուպար Քիւփէլեանի բացման խօսքէն ետք, վրժ.ի 30 սաներէն բաղկացած երգչախումբը — ղեկավարութեամբ Պր. Քիւփէլեանի — Կիրակնօրեայ վրժ.ի քայլերգէն ետք՝ մէջ ընդ մէջ երգեց «Էջմիածինն ի Հօրէ», «Զանճառելի Լուսոյ Մայր», «Որք զարգարեցիր» և «Հրեշտակ Զուարթուն» շարականները:

Արտասանութիւններ կատարեցին Սեգա Պալթայեան, Նուարդ Տէօվլէթեան, Լիպարիտ Ղազարեան, Երանուհի Վահրիճեան և խումբ մը փոքրիկներ:

Օրուան դասախօսն էր Տ. Արշամ Քհն. Պօղոյեան, հայերէնը լաւ խօսող բանախօս մը, ծանրանալով օրուան իմաստին վրայ, պատմական և արդիական տուեալներով և շեշտելով մօր դաստիարակչական դերը:

Տիկին Ռոզէթ Կորկիսեան, մայր 5 զաւակներու (բոլորն ալ անդամ Կիր. վրժ.ի) ստացաւ ծաղկեփունջ: Յիշատակուեցաւ Տիկին Ցասմիկ Պալթայեանը, մայր 4 զաւակներու (դարձեալ Կիր. Վրժ. աշակերտ):

Օր. Արաքսի Պողջէճեանի (մեներգ) և Պր. Հայկազուն Գալուստեանի (արտասանթ.) մասնակցութեամբ, սան-սանուհիները ներկայացուցին կենդանի պատկեր մը: Ապա, Պր. Ժ. Ծեպելեանի բեմադրութեամբ, տրուեցաւ «Մայրը» անուն մէկ արար թատերախաղ մը:

Հանդէսը փակուեցաւ Առաջնորդ Ս. Հօր Պահպանիչով: Հանդիսականները մեկնեցան այն տպաւորութեան տակ և համոզուած, որ Կիրակնօրեայ Վարժարանը, քրիստոնէական և ազգային դաստիարակչութեան տեսակէտէն, լրիւ կը ծառայէ իր կոչումին:

Մ. Ն.

ՏՈՔԹ. ՓԵՐՏԻԿԱՈՅԻ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Մամբրէ Արքեպիսկոպոս
Հայոց Առաջնորդարան
ԳԱՀԻՐԷ

Կը փափաքինք մեր սրտագին շնորհակալութիւնները յայտնել մեր Եգիպտոսի բնակութեան ընթացքին մեզի հանդէպ ցոյց տրուած ազնուութեան համար:

Հանեցէք հաղորդել մեր երախտագիտութիւնն ու գնահատանքը Պատկ. Քաղաքական ժողովի անդամներուն:

Ցարգալիր զգացումներով՝

(ՊԱՂՏԱՏ) ՓԵՐՏԻԿԱՕ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հանոյքն ունինք հաղորդելու յարգոյ հասարակութեան, որ Թեմիս Բարեխնամ Առաջնորդ Գեր. Տ. Մամբրէ Սրբազան Արքեպիսկոպոս Սիրունեան, իր քառասնամեայ յոբելեանին առթիւ, ազգայիններու նուիրատուութիւններէն գոյացած 570 Եգ. Ոսկիի գումարը, կը նուիրէ Գահիրէի հետեւեալ ազգային հաստատութիւններուն.—

Եկեղեցւոյ Պայծառութեան	150	Եգ. Ոսկի
Աղքատախնամին	150	»
Տիկնանց Խնամակալութեան Գալուստեան վրժ.ի	135	»
Տիկնանց Խնամակալութեան Նուպարեան »	135	»

Կը խնդրուի ստանալ Ազգային Առաջնորդարանէն

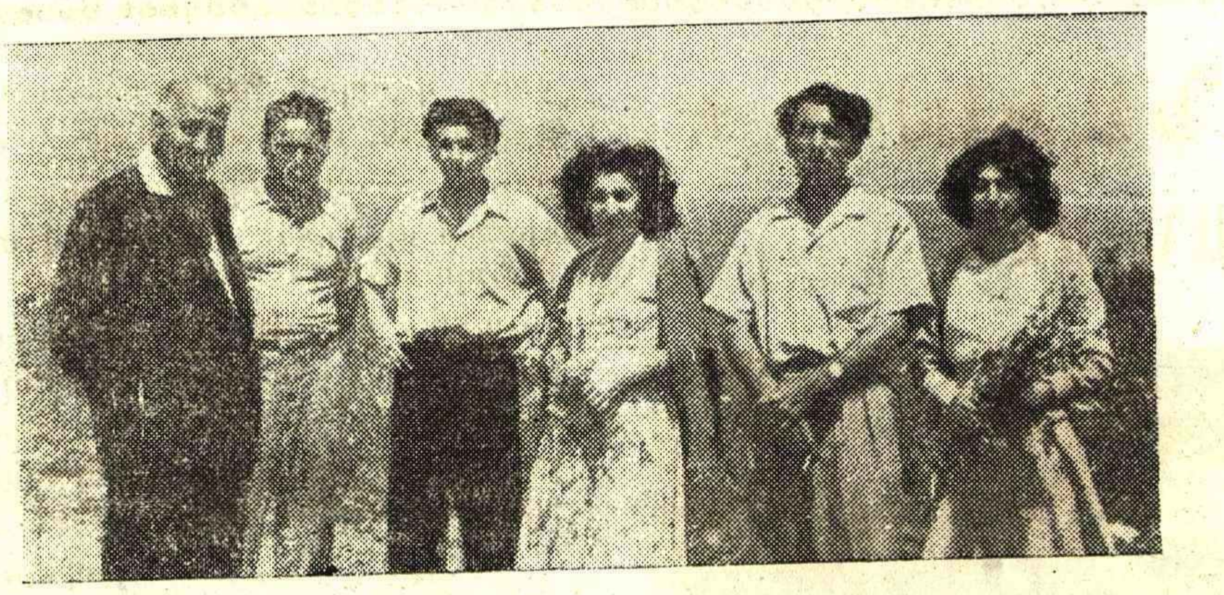
Դիւան Ազգային Առաջնորդարանի

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 22 Մարտ 1964ը իսկապէս անմոռանալի թուական մը եղաւ Հայկական Ընթերցասրահի գործունէութեան մէջ: Այդ օրը տեղի ունեցաւ Մայրերու Օրուան նուիրուած հանդիսութիւն մը՝ խնամեալ եւ նոխ յայտագրով: Մանրամասնութեանց պիտի անդրադառնանք յաջորդիւ:

ԱՆԴԱՐՁ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐ

ՏՈՔԹՈՐ ԼԵՒՈՆ ԳԱՅԱՐԵԱՆ

Ողբ. Տոքթ. Լեւոն Գայարեան Դիլիջանի ճամբուն վրայ, Նուպար Գալընեան ընտանիքին հետ: Ձախէն՝ Տոքթորը, քովը՝ մեքենավարը:

Ան ծնած էր Խարբերդ, 1892ին: Իր ուսումը Եփրատ Գոլէճէն առնելով, որպէս ուսուցիչ՝ ատեն մը պաշտօնավարած էր Տիգրանակերտի մէջ: Ան ունէր նաև գծագրելու լաւ ձիրք, զոր սակայն լքած էր իր զբաղումներուն պատճառով: Տարագրութենէն մազապուրծ ազատելով՝ եկած էր Պէյրութ և մտած Համալսարանի ատամնաբուժական ճիւղը. զայն առաջնութեամբ աւարտելով՝ մեկնած էր Միացեալ Նահանգներ, կատարելագործելու համար իր մասնագիտութիւնը Փենսիլվանիայի համալսարանին մէջ: Անկէ վերադարձած ու հաստատուած էր Աղեքսանդրիա՝ իր մեծ եղբօրը, հանրածանօթ Մեթր Գէորգ Գայարեանի և իր քրոջ Աղաւնի Գայարեանի մօտ: Ան իր կարողութեամբ ունեցած էր լաւ դիրք և մանաւանդ բազմաթիւ բարեկամներ և ընկերներ, որոնք զինքը կը սիրէին իր ընկերական զուարթ, կատակասէր բնաւորութեանը համար: Ան տխրիլ չէր գիտեր, միշտ բան մը կը գտնէր խնդալու և խնդացնելու համար:

Տոքթորը վերջին Թեմական ընտրութեանց մասնակցելով՝ եղաւ երեսփոխան: Խառնուածքով գործօն աշխատող մը չէր և սակայն ունէր ճիշդը սխալէն զատելու, լաւը գէշէն զանազանելու սուր ըմբռնողութիւն մը: Խառնուածքով, ծնունդով և գաղափարներով ընկերվարական մըն էր ու միշտ կ'երազէր աշխարհ մը, ուր մարդիկ գիրար սիրէին իրենց արժանիքներուն համար... և այս պատճառով իսկ մեծապէս խանդավառուած էր մեր Ս. Հայրենիքին հանդէպ. կը սիրէր զայն, կը պաշտէր զայն, կը պայքարէր անոր համար որքան որ իր ձեռքէն կու գար: Եւ բարեբախտաբար 1958ի երեսուն ուխտաւորներուն հետ ինքն ալ բախտը և երջանկութիւնը ունեցաւ երթալու և իր աչքերովը տեսնելու իր երազած հայրենիքը: Եւ ճամբու ընթացքին միշտ կը կրկնէր:

«Շատեր երբ տեսնեն այս հրաշալիքները, պիտի ամչնան այն բոլոր չարախօսութիւններուն համար, որ բրած են ու կ'ընեն արտասահմանի մէջ... ստիպուեթեամբ եւ կամ չարամտօրէն...»:

Կ'երազէր օր մը հոն հաստատուիլ, և գրեթէ միշտ հոն կ'ապրէր հոգիով. շարունակ կրկնելով. «երազ մըն էր, աւա՜ղ, որ կարճ տեւեց, տասն և եօթ օր...»:

Չափազանցած չենք ըլլար, եթէ ըսենք որ Տոքթոր Լեւոն Գայարեան Հայաստանը կը ճանչնար հայաստանցիէ մը աւելի, իր բոլոր մանրամասնութեանց մէջ, բոլոր անուններով և ամբողջ պատմութեամբը... ապշեցնելով հմուտ հայագէտներն անգամ...: Մէկ յանցանք ունէր սակայն. Տոքթորը չափազանց համեստ եւ քաշուող էր, և սակայն երբ խօսէր նիւթի մը մասին, մանաւանդ պատմական հարցերու շուրջ, զինքը չճանչցողը հարց կու տար թէ արդեօք այս համեստ մարդէն այսպէս գոհարներ կրնայի՞ն դուրս գալ...:

Ու ան չիջեցաւ մոմի մը պէս յանկարծակի, 12 Մարտ 1964ին անակնկալի և մեծ վիշտի մատնելով զինքը ճանչցողներն ու սիրողները...:

ՀՐԱՉ

(Յաջորդով՝ շահեկան դրուագ մը ողբացեալի կեանքէն)

Դշ. 25 Մարտ. խմբագրատանս մէջ հաճոյքով ընդունեցանք այցը՝ Գահիրէի Սովետ. Մշակոյթի Կեդրոնի տնօրէն Պր. Վլատիմիր Պորտանովի:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Կալըրի «Ախնաթոն» (Տիկ. Յ. Պալլարեան): Հերթական նըկարահանդէս Ապօ Խալիլ Լոթֆիի: Կը բացուի Ուր. 27 Մարտ, կ. ե. ժամը 6ին և կը տեւէ մինչև 4 Ապրիլ: Հասցէ՝ 6, Քասր էլ Նիլ:

Կիզէի Ցուցահանդէսներու Պալատ, «Արուեստի Բարեկամներու Ընկ.ի Գահիրէի 40րդ ցուցահանդէսը, նախագահութեամբ Փոխ-Վարչապետ և Մշակ. Նախ. Ա. Գ. Հաթէմի: Կը բացուի Կիրակի 29 Մարտ, կ. ե. ժամը 6ին: Կը մասնակցին հայ նկարիչներ:

ԱՊԱՔԻՆՈՒՄՆԵՐ

Հայկ. Ընթերցասրահի Վարչութեան անդամ ընկ. Գրիգոր Նիկողոսեան, Երկուշաբթի 23 Մարտ 1964ի առաւօտեան, վիրաբուժական յաջող գործողութիւն մը անցուց Տար Էլ Շիֆա հիւանդանոցին մէջ: Ընկերը ապաքինումի մէջ է: Կը մաղթենք կատարեալ առողջացում:

* * *

Մեր բարեկամ եւ Գալուստ. վրժ.ի Ծնողաց Միութեան Վարչութեան անդամ Պր. Ֆիլիփ Ասատուրեանի միջնեկ որդին՝ Հայկը, Կիզէի մէջ ինքնաշարժէ մը զարնուած կրելով վիրաւորուած է եւ փոխադրուած Ակուզայի հիւանդանոցը, ուր գործողութեան ենթարկուած է: Փոքրիկին վիճակը լաւ է եւ կը խնամուի:

Կը ցաւակցինք եւ կը մաղթենք կատարեալ ապաքինում:

* * *

Ցաւով տեղեկացանք որ մեր բարեկամ եւ անձնուէր բժիշկ Ռոպէր Արթինեան, սահելով, ոտքի խախտում մը ունեցած է եւ փոխադրուած Տար Էլ Շիֆա հիւանդանոցը:

Շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթենք համակրելի բժիշկին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իր սիրելի եւ թանկագին եղբօր՝ ողբ. Տոքթ. Լեւոն Գայարեանի մահուան առթիւ՝ իր քոյրը՝ Աղաւնի Գայարեան (Աղեքս.) կ'ընէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Ներգաղթի Ֆոնտին	Ե. Ո.	100
Գերեզմ. Պայծառութեան	»	10
Եկեղեցիի »	»	10
Աղեքս. Աղքատախնամին	»	10
Դպրոցի Ճաշի Սեղանին	»	10
Դարմանատան	»	10
«Տիգրան Երկաթ»ի	»	10
Ուս. Ֆոնտին		
«Արաքս» թերթին	»	10
«Արեւ»ին	»	10
«Սաւառնակ»ին	»	10
«Ջահակիր»ին	»	10

(Ստանալ Հրաչ Գալընեանէ)

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Տէր եւ Տիկին Տիրան Շիրինեան, իրենց աղջկան՝ Օր. Մայսա Շիրինեանի Նիւ Եորքի երկու հազար բժիշկներու կանանց մէջ կարեւոր պաշտօնի մը կոչուելուն ուրախ առիթով, կը նուիրեն 100 Ե. դ.:

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Գրիգոր Փալազեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր եղբօր՝ Պր. Գաբրիէլ Փալազեանի (Գալիֆորնիա):

Պր. Գրիգոր Փալազեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր աներձագին՝ Պօղոս Հաքոյեանի (Գանատա):

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՄԱՍԻՍԵՐԳԱԿ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ)

Գրեց ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ

1963 տարուան ընթացքին, արտասահմանի մէջ լոյս տեսած լաւ քերթողագիրքերէն մէկն է բանաստեղծ Ժագ Ս. Յակոբեանի «Մասիսածին»ը՝ իր մէկէ աւելի առաւելութիւններովը։

Ճիշդ է որ բանաստեղծը լաւ ճանչցողներուն համար՝ բացառիկ յայտնութիւն մը չէ այս հատորը. սակայն ան կուգայ հաստատել որ Ժագ Ս. Յակոբեան ուժեղ և գեղարուեստական բարձր աստիճանի քերթող մըն է, իրաւ բանաստեղծ մը և քիչերէն՝ սփիւռքի երգիչներուն մէջ։

Մայր Հայրենիքի բանաստեղծներու փաղանգէն շատեր երգած են Մասիսը, բայց անոնցմէ մէկը յատկապէս՝ մարմնին մէկ անբաժան մասնիկին, օրուան հացին ու ջուրին, իր ներշնչարանին ու բանաստեղծութեանց աւանցքին վերածած է Մասիսը. Յովհաննէս Շիրազ։

Մեծ ուրախութեամբ կը նկատենք որ սփիւռքի ներկայ սերունդէն բանաստեղծ մըն ալ հանդէս եկած է իբրև «Մասիսերգակ». Ժագ Ս. Յակոբեան։

«Մասիսածին» հատորին մէջ տեղ գրաւած բանաստեղծութիւնները, հակառակ անոր որ ազգայնականութեան ընդհանուր գիծ մը ունին, մեզի կը ներկայանան իրարմէ բոլորովին տարբեր նորութիւններով՝ խորքի, ձեւի և իրականացման տեսակէտէն։

Սկիզբի էջերը գրաւող բանաստեղծութիւնները նուիրուած են հայ ժողովուրդի տոկունութեան և վերջնական յաղթանակին համար ունեցած խոր հաւատքին, հակառակ կեանքին վերապահած չարչարանքներուն և տառապանքներուն։

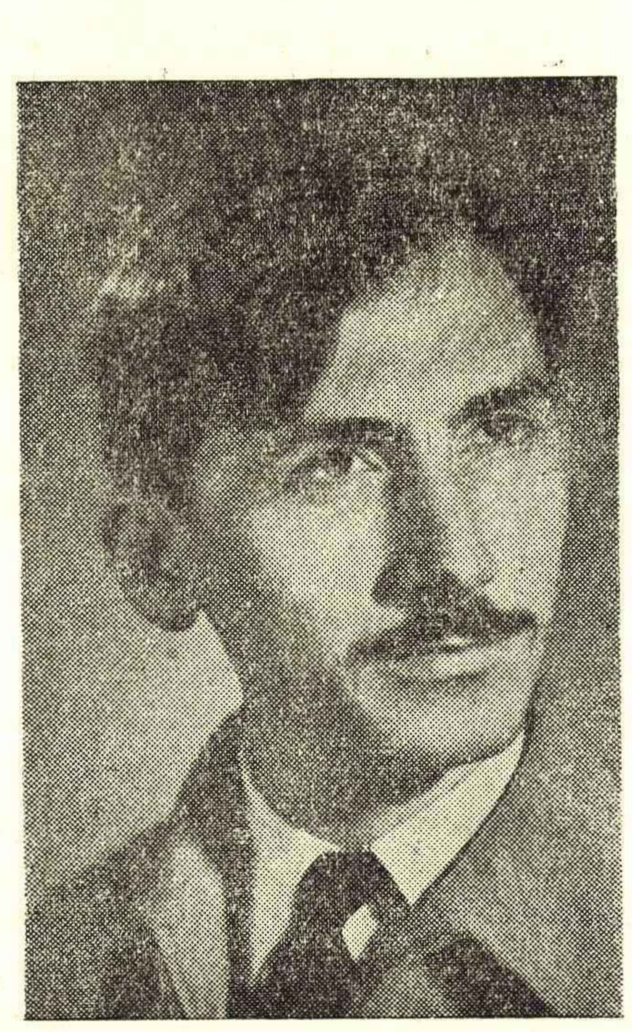
Աշխարհի սրտէն սրբել ջանացին հայ ազգը, բայց ան՝ որպէս «յաւերժին մէջ քանդակուած Հայկ», որպէս «մէկ ու կուռ կամք», «չորս հովերուն տուաւ իր գիրն ու ոգին»։ Հայկական ոգին, որ ծնունդն է «դարերուն յաղթած Հայաստանի հողին», և որ «անմեռ է, կենդանի է, ըմբոստ, ազատ, անկաշկանդ, գեղասլաց և անառիկ է»։ Եւ ան «մահուան դէմ յարութեան տեսիլքով» վառուած բարձրաձայն կը կանչէ. «Կանք ու կը մնանք, դեռ կենդանի ենք, մեր լեզուին պէս ենք, մի՛շտ կենդանի»։

Սակայն ի՞նչպէս ապրեցաւ հայ ազգը, հակառակ իրեն վիճակուած անարդար ճակատագիրին։

Ան ապրեցաւ որովհետև սիրեց մշակոյթը, և հաւատաց իր յաղթական ապագային, որովհետև «չարը բարիով դարմանեց», «աւերին դէմ շինեց», «կոտորումին դէմ զարդարեց» և «նախանձին դէմ երգեց»։

Ազգերու պատմութիւնը ցոյց տուած է որ մշակոյթ ունեցող ազգերն են միայն, որ յաղթահարելով ժամանակին՝ տեւած են երկար դարեր։

Գրագէտ մը յայտարարած է որ հեռու չէ այն օրը, ուր պատմաբանները պիտի հետաքրքրուին ազգերու հոգիէն մարմնացած մշակոյթո՛վ միայն, և պատմութեան գիրքերուն մէջ պիտի չգտնենք այսինչ կամ այնինչ թագաւորին յաղթանակը և միւսին պարտութիւնը, այլ մեր առջև պիտի ունենանք համամարդկային մշակոյթի պատմութիւնը։

ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Ահա այդ ատեն է որ մշակութապաշտ հայ ազգը իր արժանի տեղը պիտի գրաւէ մշակոյթի պատմութեան էջերուն մէջ։ Որովհետև մշակոյթը հայուն համար եղած է կեանքին հացն ու գինին։ Հայը կրցած է արհամարհել խաբուսիկ և առժամեայ փառքերն ու պատիւները, և ոչ մէկ բան խնայած է յաւերժականութեան համար, որ մշակոյթն է իր ամբողջական առումով։

Բանաստեղծ Յակոբեան կըրցած է հետևեալ տողերուն մէջ ամփոփել վերոյիշեալ իրականութիւնը.

Զէնքով ապրողներ զէնքէն
փճացան,
Քանզի չունէին ո՛չ երգ, ո՛չ
տեսիլք:
Բայց մենք,— մեր ձեռքին սուրի
տեղ սրի՛նգ,
Եւ մեր սրտին դէմ արե՛ւը
վաղուան,—
Մենք, ծառաչելով մեր պողպատ
լեզուն,
Կռուի տեղ երգելով կ'երթանք
լոյսերո՛ւն...
Մեծ ու քաջ ազգեր ուղեկից մեզի՝
Դարերու գլանին տակ դարձան
մոխի՛ր
Եւ մոռցուեցա՛ն մութին մէջ անգիր:
— Բայց մե՛նք՝ աստղէ աստղ
նախրող քե՛ւ փառքի,
Հայկի բռունցքէն հրաբխա՛ծ
նիզակ,
Անհունէն կու գանք. յաւերժի՛ն
կ'երթանք...

Հայրենասիրական բանաստեղծութիւններու շարքէն «Դուն կաս»ը և «Դուն Մերինն ես»ը ցայտուն կերպով կ'արտայայտեն բանաստեղծին՝ Հայրենիքի ըմբռնումն ու հասկացողութիւնը, անկեղծ հայրենասիրութիւնը։

Այսօրուան պէս ստո՛յգ դուն կաս:
Զե՛ս անցեալի անգիր երազ,
Ո՛չ ալ վաղուան սոսկ յո՛յս
փրփուր,
Այլ ներկայի ժա՛յռ ես ամուր:
Դուն կա՛ս: Եւ չե՛ն մարդիկ կարող
Քեզ չտեսնել արե՛ւ փողփող.
Դուն կա՛ս օդին պէս կենսալի,
Քեզ չճնշել չէ կարելի:

Նոյն տրամադրութիւնները կը շարունակուին հետևեալ քառեակներուն մէջ եւս.

Ի՛նչ ալ ըլլաս՝ մե՛րն ես դուն: Եւ
ինչպէս հայր ու զաւակ՝
Պապենական հանգոյցով իրար
կապուած ծագէ ծագ,
Դուն մեր սէրովն ես կանա՛չ, մեր
արիւնով՝ կենդանի՛,
Մենք կենդանի՛՝ հաւատքովդ, ու
տեսիլքովդ յուսալի՛:
Թէ իսկ ոչի՛նչ դուն ըլլաս՝ ամէ՛ն
բան ես մեզ համար,
Մենք քեզ հետ ենք մեր մարմնով ու
հոգիով զինավառ,
Եւ դուն՝ հողովդ, հոգերովդ ու
հովերովըդ գինով,
Քու յաղթական գալիքով, այգածածան երկինքով՝
Մե՛րն ես, մե՛րն ես դարէ դար, իմ
հայրենի՛ք՝ Հայաստան...

Այս քերթուածներուն կամ այլ բանաստեղծութեանց մէջ, ներկայ իրականութեան մասին խոր հաւատք և խանդավառութիւն ունենալէ ետք, գալիքին համար իր հրեւանդ տեսութիւնը գուցէ ոմանց մտքին մէջ հակասութեան մը գաղափարը ծնցնէ։ Սակայն, մենք պիտի ուզէինք մեկնաբանել ա՛յն իմաստով, որ այդ գալիքը պիտի ըլլայ արդէն ջատագովուած եւ գեղօներգուած ներկայ իրականութեան ուռճացումն ու զարգացումը։ Ապա պէտք է ներողամիտ ըլլալ բնութագանց իրականութիւններու մարած ջերմութեամբը զգենալու իր փորձութիւնը։

(Վերջը յաջորդով)

★ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ★

Գրեց ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ԵՐԳԱՀԱՆՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ

Հայաստանի երգահանները ունին իրենց մասնաւոր տունը, քառայարկ փառաւոր հաստատութիւն մը՝ մարմարեայ սանդուխներով և գեղեցիկ սրահներով։ Անիկա ժամադրավայրն է երգահաններուն։ Շէնքը, բարձունքի մը վրայ, կը տիրապետէ Երևանին, դիմացը ունենալով յաւերժական Մասիսը։ Հոն իրենց բնակութիւնը հաստատած են երգահաններէն ոմանք։

Գլխաւոր մուտքէն մինչև վեր բարձրանալը կարգաւ դրուած են 70–80 երգահաններու մենակատարներու, տեսաբաններու մեծադիր լուսանկարները, իսկ վերը, համերգի սրահին առջև կը գտնուին մեռած երգահաններու նկարները կարգաւ. Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Զուհաճեան, Սպենդիարեան, Ռոմանոս Մելիքեան, Սպիրիտոն Մելիքեան, Կոմիտաս, Սաթեան և ուրիշներ։

Երգահաններու միութեան նախագահն է Եդ. Միրզոյեան։ Ներկայիս աչքառու երգահաններն են՝ Պապաջանեան, Եղիազարեան, Թադէոսեան, Յարութիւնեան, Յովհաննէսեան, Ախինեան, Կոտոյեան և ուրիշներ։

Երգահանները պարբերաբար իրենց գործերը կը ներկայացնեն յատուկ յանձնախումբի մը, որ ըստ գնահատութեան, կը վարձատրէ աշխատութիւնը։ Կը հրատարակէ լաւագոյն գործը, որ յետոյ կը մտ է Ֆիլարմոնիայի երգացանկին մէջ, կը ձայնասփռուի։ Երգահաններու տան վերնայարկը կը գտնուի նաև մասնաւոր սթիւտիօ, ուր կը ձայնագրուին երաժըշտական գործեր։

Այս շէնքը երաժիշտներու համար քաջալերութեան վայր մըն է, ուր փոխադարձ բարեկամութիւններ կ'ամրապնդուին, կարծիքներու փոխանակութիւն տեղի կ'ունենայ։ Ծրագրուած է աւելի մեծ շէնքի մը շինութիւնը մօտաւոր ապագային։

Երգահանները առ հասարակ արդիական ձգտումներ ունին իրենց հեղինակային ոճին մէջ. դիւրութիւններ ունին իրենց գործերը կատարելու նուագախումբի կամ երգչախումբի միջոցաւ, որոնք կը ձայնագրուին և ռատիօյի կը յանձնուին։

ՌԱՏԻՈԿԱՅԱՆԸ

Սպիտակ տուֆ քարէ շինուած փառաւոր շէնք մըն է, ուր կը պատրաստուին հաղորդումները օրուան լուրերուն և երաժշտական բաժնին։

«Երևանն է խօսում» կ'ըսէ հաղորդողը, որուն նախապէս կ'ընկերանայ բնորոշող երաժշտական նախերգանքը (էնտիքաթիֆ), որ առնուած է «Գարուն ա ձուն ա արել» երգին քանի մը վերջին նօթերէն։ Օրուան մէջ բազմաթիւ անգամներ կը տրուին հայաստանեան թէ Սփիւռքի երգահաններու գործերը։

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Մասնաւոր գոհունակութիւնը ունեցայ մէկ քանի կիրակի այցելելու նաև Մայր տաճարը, ունկնդրելու համար հոգևոր երաժըշտութիւնը, և ուր նուագեցի նաև երգէնը։

Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեան եւ Տիկին Ցիցիլիա Բրուտեան Երեւանի մէջ

Կիրակնօրեայ պաշտամունքը երկու անգամով տեղի կ'ունենայ. առաւօտեան ժամերգութիւնը կանուխ կը կատարուի հոգևորականներու կողմէ և բաւական երկար ընդմիջումէ յետոյ կը սկսի Պատարագը ժամը 11.30ին։

Հակառակ որ Էջմիածնի սարկաւագները և Ճեմարանի աշակերտները կարող են ապահովել պատարագի երգեցողութիւնը, Վեհափառ Կաթողիկոսը, արուեստասէր մարդ, մասնաւոր երգչախումբ մը բերել կուտայ Երևանէն, 30 հոգի, երաժշտանոցի ուսանողներէն, քառաձայն երգեցողութիւն մը ապահովելու համար։ Մաս մը Եկմալեան, մաս մըն ալ Կոմիտասեան դաշնաւորումով կ'երգեն։ Այս երգչախումբին համար Էջմիածինը իր համեստ միջոցներով ամսական հազար րուպլի կը յատկացնէ, այսինքն՝ մօտաւորապէս հինգ հարիւր յիսուն հազար Նախկին ֆրանք։

Չեմ գիտեր թէ ընթերցողները և մանաւանդ Փարիզի եկեղեցւոյ ղեկավար մարմինը ի՞նչ պիտի խորհին այս տողերը կարդալով, ուր երգիչներու անշահախնդիր և զոհաբերող ոգին այլապէս կը գնահատուի։

* * *

Օրերով ման եկայ այս մըթնոլորտին մէջ և երանութեամբ ունկնդրեցի բոլոր համերգները և մանաւանդ անոնց փորձերը, մինչև որ հասաւ այն Թուականը, որ կեանքիս ամենէն երջանիկ և նշանակալից օրը պիտի ըլլար. Հինգշաբթի 24 Հոկտեմբեր. իմ համերգի օրը։

Պետական նուագախումբը երեք փորձերով, իսկ երգչախումբը երկու փորձով արդէն իւրացուցած էին յայտագրի կտորները, զորս պիտի ղեկավարէի այդ գիշեր հայրենի հողին վրայ, հայ տարրերու կատարումով և բացառապէս գիտակից հասարակութեան մը առջև։

Չէի կրնար ինքնամփոփուիլ և կշռել օրուան բացառիկ հանգամանքը, այն օրուան՝ որուն երկար ատեն սպասած էի։

Քաղաքին կեդրոնը կը բնակէի և ոտքով գացի մինչև Օփերայի հրապարակը։ Արուեստի այդ կեդրոնը ծառերու ետևէն լոյսերու մէջ ողողուած էր։ Քանի մը վայրկեան հեռուէն երանութեամբ դիտեցի և մտովի ըսի.— «Այս գիշեր ուրեմն սա լոյսերը ինծի համար կը շողան...»

Այդ վայրկեանին տեսքը երբեք պիտի չկրնամ հեռացնել ինձմէ։ Եւ պիտի չկրնամ մոռնալ նաև նուագախումբին և երգչախումբին ջերմ վերաբերումը, որով ջանացին եռանդով գործադրել դրսեւորելու համար համեստ հեղինակութիւններուս արժէքը։

Ուրիշ երևոյթ մըն ալ յուշերուս մէջ թարմ պիտի մնայ. Սայաթ-Նովայի 250ամեակի պաշտօնական հանդէսին մէջ, որ տևեց վեց ժամ, երևումն էր բեմին վրայ միայն ջութակներէ բաղկացած նուագախումբի մը, որուն մաս կը կազմէին 10 տարեկանէն վար մանչուկներ և աղջնակներ։ Տեսնելու բան էր անոնց ճպոտներուն ինքնավստահ շարժումը։

Եւ վերջապէս ուրիշ դէպք մըն ալ անջնջելի յիշատակ մը պիտի թողու։ Առաւօտ մը երկու կիներ եկեր էին զիս տեսնելու։ Մին դեռատի օրիորդ մըն էր հազիւ 20 տարեկան, որուն կ'ընկերանար իր մեծ մայրը, նոյնպէս երգչախումբի անդամ։

Երիտասարդուհին Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտանոցին մէջ ուսանողուհի, կը հետևի եղեր երգչախումբի ղեկավարութեան դասընթացքին, ապագային վարժարանի մը մէջ խմբական երգեցողութեան ուսուցիչ ըլլալու համար։ Յառաջիկայ Յունուարին պիտի անցընէր քննութիւն։

Տարօրինակ դիպուածով մը, ուրկէ՞ ուր, ընտրած է եղեր իմ մէկ հեղինակութիւնս՝ «Մօր սիրտը» իբրև քննութեան նիւթ, զոր Պետհրատը հրատարակած էր հաւաքածոյի մը մէջ՝ պատրաստուած Ցիցիլիա Բրուտեանի կողմէ։

(Շար. տես էջ 6)

ՇԱՌԼ ԵՒ ԱՅՏԱ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ՍՈՎԵՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԵՐԵՒԱՆԷՆ ԵՏՔ ՇԱՌԼ ՄԵԾ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐԵՑ ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ ԵՒ ԱՊԱ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Երեւանի օդանաւակայանին մէջ Շառլ եւ Այտա շրջապատուած բազմաթիւ ազգականներով, բարեկամներով եւ հիացողներու ստուար բազմութեամբ մը:

Միշել Գուրնօ, «Ֆրանս-Սուար»ի սեփական թղթակիցը, Մարտ 11ին, Երեւանէն, ՀԵՌԱԽՕՍՈՎ, տեղեկացուցած է իր թերթին՝ հետեւեալը.—

Այս գիշեր, Շառլ Ազնաւուր տուաւ իր երրորդ և վերջին երգահանդէսը՝ Երեւանի Ֆիլարմոնիայի սրահին մէջ: Վերջապէս, որովհետեւ Ազնաւուրի ջիղերը քանդուած են՝ գաղտնապէս տոմսակ մուրացողներու տուած նեղութիւններէն:

Անոնք ամէնքը իրաւունք ունէին. այնտեղ կային հարազատ զարմիկներ, ենթադրեալ քեռիներ, զօրութենական մօրաքոյրներ, փեսին պատերազմական ընկերները, մայրիկին դասընկերուհիները...

Պէտք է նշել այստեղ, որ Երեւանի հասարակութիւնը, երգահանդէսներու ընթացքին, մէկ գիշերէն միւսը, ունեցաւ յարաճուն հետաքրքրութիւն և ցոյց տուաւ աւելի հասկացողութիւն: Եւ ի վերջոյ սկսաւ նախընտրել ամբողջական երգեր, ինչպէս՝ «Եթէ Այլեւս Զուննենայի...», «Սէրը և Պատերազմը», «Դուն Քեզ Կը Մոռնաս», քան թէ՝ պարզօրէն կչռութաւոր գործերը, ինչպէս՝ «Ալելուիա» կամ «Սոսկալի է, Սոսկալի»:

Ասոր պատճառն այն է, որ առաջին գիշերուան հասարակութիւնը առաջնակարգ հասարակութիւն մըն էր, բաղկացած՝ մեծ մասով՝ գործարաններու տնօրէններէ, նախարարներէ, կուսակցութեան շրջանակէն կամ ճարտարարուեստական մասնագէտներէ և բարձր թոշակաւորներէ, որոնք ջերմութեամբ ու համակրանքով դիմաւորեցին երգերը, առանց ճշգրտօրէն թափանցելու անոնց էութեան, քանի որ չէին հասկնար լեզուն, բառերը և ոգին:

Երկրորդ և մանաւանդ երրորդ գիշերը՝ մենք տեսանք աթոռներու շարքերը գրաւուած ուսանող երիտասարդութեան կողմէ, որ կ՚ըմբռնէր երգերու ոգին և խօսքերուն իմաստը, մանաւանդ անոնք՝ որոնք 1947ին Ֆրանսայէն ներգաղթած էին:

Ասոնք են, որ Ազնաւուրի երգահանդէսներուն փայլ տուին, ամէն գիշեր՝ աւելի սրտառուչ: Կային՝ որ կը պոռային յոռնկայս. ուրիշներ՝ իրենց «թոռին» մէջ կծկտած, կուլային անխօս: Ասոնց համար՝ հարցը «Փարիզը Մայիս Ամսուան Սիրել»ու հարց մը չէ, այլ սիրելու՝ Նոյեմբերին, Մարտին, անձրեւի տակ, բոլոր ժամանակներուն, ինչ ալ պատահի:

Ու երբ Ազնաւուր վերջացուց իր երգերը, երբ լոյսերը մարեցան, անոնք, այդ ընտանիքները, դեռ կը մնային հոն, անշարժ, իրենց աչքը ուղղած թաւիշէ վարագոյրին վրայ, որուն տակէն անհետացած էր ա՛ն, իրենցմէ մէկը, որ եկած էր երգելու, որ եկած էր քնանալու և ուտելու իրենց մօտ, Երեւանի մէջ, և որ, վաղը վերստին պիտի մեկնէր...

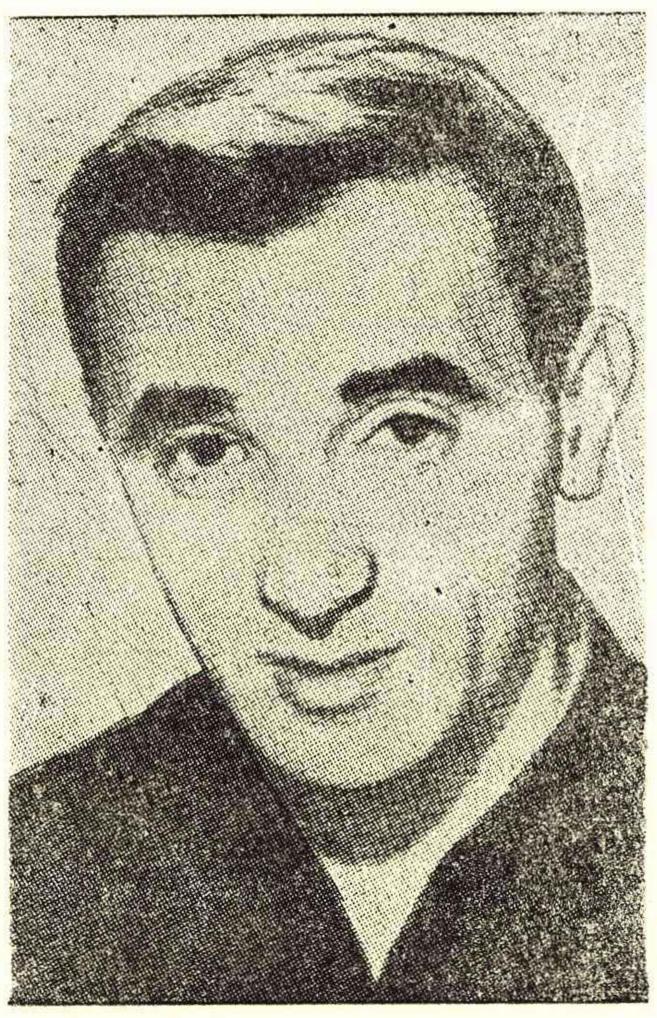

Շառլ Ազնաւուր կ՚ողջագուրուի իր մեծ մօր հետ

ՇԱՌԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ուսում առնելու համար, երբ 1913ին Ֆրանսա եկայ, զիս բնակեցուցին Ֆրանսացի ընտանիքի մը մօտ, Քաշանի մէջ, Փարիզի շրջակայքը:

Կը յիշեմ, որ այդ ընտանիքին սեղանին վրայ իմ առաջին ճաշիս ընթացքին, տանտիրուհին հարցուց ինծի՝ թէ ի՛նչ էր իմ ազգութիւնը: «Հա՛յ» պատասխանեցի: Բայց ասիկա «հասկնալի» չեղաւ տիկնոջ, որ դիմեց իր ամուսինին, բացատրութիւն ուզելով: Աւելի գիտուն, այս վերջինը բսաւ. «Պզտիկ ժողովուրդ մը, զոր Թուրքիոյ մէջ կը ջարդեն...»:

Ասիկա իմ վրաս շատ ազդած էր այն ատեն: Փառք Աստուծոյ, այսօրուան մեր երիտասարդները՝ ուրիշ տեղեկութիւններ ունին: Հիմա, ամէն ոք, ըստ իր մշակոյթին կամ նախասիրութիւններուն, կը ճանչնայ «հինգ մեծ» հայերէն մէկը.— Կարտինալ Աղաճանեան, Վիկտոր Համբարձումեան, Արամ Խաչատրեան, Անաստաս Միկոյեան եւ Ուիլեըմ Սարոյեան:

Սակայն 1962ի ամրան արձակուրդներէն առաջ, բազմաթիւ առիթներով հաստատեցինք որ երբ «ծագումով հայ եմ» կ՚ըսէք, մարդիկ առանց որեւէ վարանումի՝ կը պատասխանեն. «ա՜, այո՛, Ազնաւուրին պէս...»

Արդարեւ, մեր պատուաւոր հանրածանօթ երգիչը, որ ամէնուրեք իր ծագումը յիշելու հպարտութիւնն ունի, այնպիսի հռչակ մը շահեցաւ, որ կրցաւ իր հետքերուն վրայ պարտադրել Հայաստան անունը, եւ թէ շատ մը մարդիկ՝ որոնք այլապէս երբեք չէին լսած Հայաստանի մասին խօսուիլը, այժմ զայն կը ճանչնային Ազնաւուրով:

Ահա՛ քանի մը տեղեկութիւններ եւ դրուագներ Ազնաւուրի մասին, Ֆրանսական մամուլէն քաղուած.—

«Ինքնաշարժ մը՝ Թոպրուքի համար», Տընի Փաքըլիեռի նոր Ֆիլմը, անգամ մը եւս մեզի կը պարտադրէ մեր բարեկամ Շառլ Ազնաւուրի կատակերգակի անձնաւորութիւնը:

Թէեւ, Գանի մէջ այս Ֆիլմը համահանդէսէն (Ֆեսթիվալ) դուրս ներկայացուեցաւ, բայց նուազ յաջողութիւն չունեցաւ: Շառլ այնտեղ, իբրեւ խաղակից, ունեցաւ Լինօ Վանթուրան (Նախկին Կոռիլը), Հարտի Քրուկերը, Մորիս Պիրօն եւ Ժերման Գուպոսը:

Գանի համահանդէսին առթիւ, ըստ իր սովորութեան, Ազնաւուր, Գրուազէթին վրայ եւ ընդունելութեանց ընթացքին երեւցաւ, մարդիկը շլացնող իր փայլփլուն օծիքով սմոքինկով:

Լրագրող մը, օգտուելով իր ներկայութենէն, հարցուցած է թէ այդ տարին, Գանի մէջ, ի՞նչ է որ զինք ամէնէն շատ զարմացուցած է: Ազնաւուր այս հարցումին պատասխանած է. «Ինծի զարմանալի թուողը՝ Ժիւրիի նախագահ գրագէտ Ժան Ժիոնոյի կողմէ, սինեմայի կին աստղերուն «օրիորդ» կոչուիլը...»:

Շառլ Գան կուգար իբրեւ դրացի՝ Մուժէն-Սէն-Մարթէն քաղաքէն, ուր քիչ ատեն առաջ, հինգ հէքթար տարածութեամբ՝ որթատունկի եւ պտղատու ծառերու կալուած մը գնած էր եւ զայն նորոգուցած էր հոն տնկել տալով եօթը հարիւր կեռասենիներ, իր ճնճղավայրին ծառերը:

Ազնաւուր, մեր երբեմնի Վաղինակը, հաշիւ բրած է՝ որ Գանի հանդէսին ներկայ ըլլալու համար, տարը տարիներ շարունակաբար, պիտի ծախսէ փառաւոր կալուածի մը գինը. եւ հետեւաբար, որոշած է անմիջապէս գնել այդ կալուածը:

Այսուհետեւ, Մուժէնի մէջ իբրեւ իր բնակարանը հաստատուած, հայր Ազնաւուր կը տիրէ կալուածատեղիին, ուր կը գտնուին նաեւ իր մայրը, ինչպէս եւ իր քոյրը Այտան, առանց խօսելու իր աղջկան մասին, որոնք նոյնպէս տաղանդաւորներ են:

Դէպի Միացեալ Նահանգները իր ճամբորդութեան ձեռնարկելէ առաջ, Շառլ Ազնաւուր հեռատեսիլի վարչութեան կողմէ հարցաքննուեցաւ եւ ստիպուած եղաւ պատասխանել չնախատեսուած հարցումներու: Խօսնակը իրեն կը հարցնէր թէ ի՛նչ կը մտածէր Նախագահ Տը Կոլի մասին: Ազնաւուր պատասխանեց արագօրէն. «Մենք նոյն Փաթրոնն ունինք». եւ երբ խօսնակը հարցական նայուածք մը ուղղեց, աւելցուց. «Սուրբ Կարոլոսը պարզապէս...»

Շառլ իր որդւոյն հետ

Ահա՛ արուեստագէտի իր քրմայքներէն մէկը: Ուրպէս Զատկի նուէր, Ազնաւուր իր երկու շունե-րէն իւրաքանչիւրին տուած է ճկազի օձախ մը, Փարիզ քաղաքին աւելցածէն. արժէք՝ 22.000 հին Ֆրանք:

Հետեւեալ քանի մը տողերը կարելի է օրհնումը նկատել Ազնա-

(Շար. տես էջ 5)

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Զգայուն երգիչ, համաշխարհային համբաւի տիրացած Շառլ (Վաղինակ) Ազնաւուրի արժանաւոր և տաղանդաւոր քոյրը՝ Այտա Ազնաւուր Եգիպտոս եկած է 1959ին և ստեղծած ժողովրդական մեծ խանդավառութիւն:

Այտա Ազնաւուր, իր գլխաւոր և միակ համերգը, Գահիրէի մէջ, տուած է Հայկական Ընթերցասրահի բեմէն, Կիրակի, 26 Ապրիլ 1959ի երեկոյեան ժամը 7ին, ընկերակցութեամբ ֆրանսահայ դաշնակահար Ժիրայր Խաչատուրեանի: Այս համերգին նախագահած է Եգիպտահայոց Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպս. Սիրունեան:

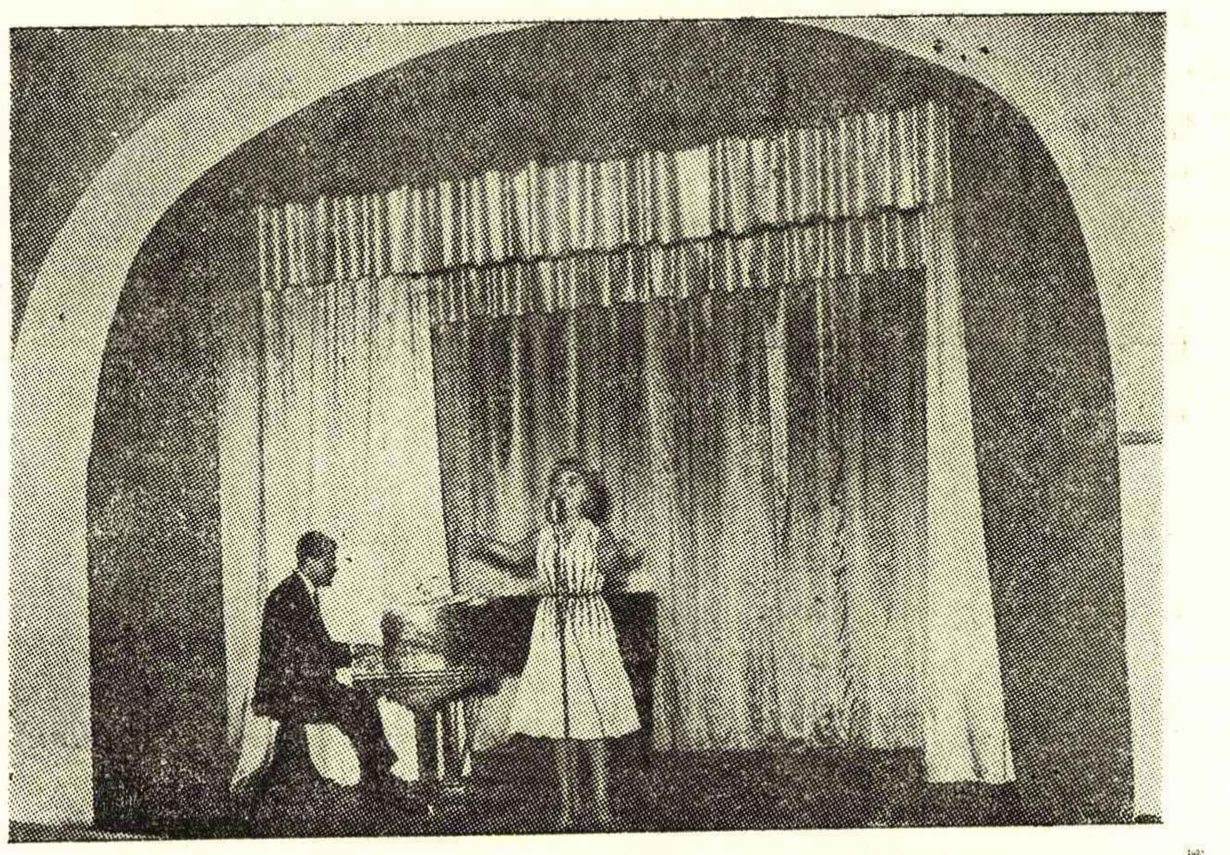
Յայտագիրը բաղկացած էր երեք մասերէ: Ա. մասին մէջ երգուած են Շառլ Ազնաւուրի «Տանտոն մոն Ամուր», «Փար սը Բրի», «Սառա», և «Սիւր Մա վի», ու Ժորժ Կառվարենցի «Մատրէ Միա» երգերը:

Բ. Մասը կը բաղկանար Սայաթ-Նովայի «Ես քու ղիմէթն չիմգիտի», Աշուղ Ծիվանիի «Մայրիկ», Աշուղ Հաւասիի «Ինչ ինչ ասեմ», Աշուղ Շահէնի «Առաւօտեան Արշալոյսին» և ժողովրդական «Շար մաղ Աղջիկ» երգերէն»:

Գ. Մասին մէջ երգուած են Աշոտ Սաթեանի «Մարտիկին Երգը» և «Խ. Աբովեան», Սայաթ-Նովայի «Բագրատն մնուած» և «Թէկուզ քու քաշն մարգրիտ տան» ու Գէորգ Եանպէկեանի «Ջան Հայրենիք» երգերը:

Միջնարարներուն՝ սկաւառակի վրայ ունկնդրուած են Փարիզի «Նայիրի» Երգչախումբի (ղեկ. Գ. Եանպէկեան) ելոյթները:

Կիրակի 26 Ապրիլ 1959ը անմոռանալի օր մը եղած է՝ Ազնաւուրեան տաղանդաւոր արուեստագէտները և անոնց արուեստը սիրողներուն համար: Կ. Ե.

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ Հայկական Ընթերցասրահի բեմին վրայ

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ եւ դաշնակահար Ժիրայր Խաչատուրեան շրջապատուած Հայկական Ընթերցասրահի գործօն անդամներէն:

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՐՔԵՐԷՆ

Գրեց ՄԿՐՏԻՉ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

(Հայրենադարձ)

Մեր գաղութահայ կեանքի ընտրանի կոչուած երանելիներուն մէջ, երբեմն կարելի է հանդիպիլ չնաշխարհիկ այնպիսի տիպերու, որոնք իրենց տգիտութեամբ ու մանաւանդ արտառոց սկզբունքներովը կիտրոն կը քամեն ամենէն անուս ու հասարակ բանուորին վրայ:

Քառասուն տարուան հայ երգի վաստակաւոր մշակի մը յոբելեանը տօնուեցաւ անգամ մը Աղեքսանդրիոյ մէջ: Այս առթիւ Գործադիր Յանձնախումբի մէջ ըլլալով, գործ ունեցայ անձերու հետ, որոնց երբեմն արտայայտութիւնները այնքան տգեղ էին ու անհամ՝ որ ամէն համբուռ ու համակրանք (հեռուէն կազմուած) իրենց հանդէպ իմ մէջ այլակերպուեցան, մղելով զիս ունենալու իսկապէս տարօրինակ խորհրդածութիւններ...

Ահա՛ այդ երևոյթներէն մէկ քանին...

***

Երկու հոգի (մէկը տիկին մը) հրաւէր մը ի ձեռին՝ կը մտնենք վերոյիշեալներէն միոյն գործատեղիէն ներս. կը բացատրենք այցելութեան նպատակը և կը հրաւիրենք զինքը հանդիսութեան: Բայց տիարը սկզբո՜ւնք ունի. «Ես սկզբունքով տեղական կազմակերպութիւնները և մտաւորականները միայն կը քաջալերեմ, դուրսիններըը զիս չեն հետաքրքրեր. ի՞նչ տեսած ենք իրենցմէ» կ'ըսէ, այնպիսի արհամարհանքով մը՝ որ

կարծես ամէն անգամ ծայրայեղօրէն գիտակից ու երախտաճանաչ եղած է իր տեսածներուն հանդէպ:

Այս նոյն անձին անունը՝ 1957ին ուրիշ Յոբելեանի մը առթիւ Պատուոյ Յանձնախումբին մէջ դրած էի, որպէս վաղեմի մէկ անդամը յոբելեար Միութեան: Երբ բարեկամի մը հետ գացինք այդ առթիւ հրատարակուած յուշամատեանէն օրինակ մը տալու, մեծապատիւ տիարը, չատ չոր կերպով նախ կէս ոսկի հանեց, յետոյ Թըղթատեց գրքոյկը քիչ մը, իր մէկ նկարին հանդիպեցաւ, կարճ տաբատով, սանտալով. յուզուեցաւ... գէշ զգաց ինքզինքը, սկսաւ Միութեան իրեն տուած բարիքներուն մասին խօսիլ և կէս ժամ դրւատեց մեր Միութիւնը մեզի. և յետոյ՝ զգայացունց ժեսթով մը կէս ոսկին մէկլի բարձրացուց:

Վեց տարիներ անցած են այդ թուականէն, ու ես տակաւին չեմ կրցած ըմբռնել թէ այդ թանկարժէք ոսկին իր վաղեմի անդամի հանգամանքի՞ն, պատուոյ անդամի պատիւի՞ն թէ իբր գրքոյկին գինը տուաւ...

***

Դարձեալ երկու հոգի (նոյնպէս մէկը տիկին մը...) խանութ մը կը մտնենք. «Բարև Պարոն...» պատասխան չկայ. «Գիտէ՞ք Պարոն, մենք...». բացատրութիւն. նպատակ, եւայլն. դարձեալ պատասխան չկայ. սակայն մարդուկը քնացած չէ՛, իր մարմին արտառոց լայնութեամբը փռուած է թիկնաթոռին մէջ, եօթը յարկանի պատկառելի փորը թանկագին աւանդի մը պէս ծունկերուն վրայ առած. ձեռքի համրիչին դեղին գնդիկները պարբերաբար վար կը ձգէ. «Շատ լաւ Պրն., մնաք բարով, կ'երևի թէ տրամադրութիւն չունիք այսօր. հոգ չէ, ուրիշ առիթով»: Եւ դուրս կ'ելլենք, երկու գնդիկ միասին, թա՛ք, թա՛ք, իբրև պատասխան:

***

Այս անգամ՝ ես առանձինն. Ռիւ տը Ֆրանսի վրայ, դիմացս կ'ելլէ հօրս ծանօթներէն մէկը. նոյն թաղին մէջ տարիներով աշխատած ենք: Ինքը՝ անշուշտ՝ յաջողած մը շուկային մէջ: Ինքն է «Բարև Պարոն Ն., ի՞նչպէս էք». «Օ՜հ, շնորհակալ եմ, դուք ի՞նչպէս էք». քիչ մը խօսքեր. յետոյ իմ կողմէս խօսք՝ Յոբելեանի մասին:

— Պէ պապա՛մ, երկայն եղաւ պէ՛, ասիկա ճիմլաստիկի փրօֆէսօրին յոբելեանն է, ատիկա Աղքատախնամին պազարն է, մէկալին Պալոն է. հիմակ ալ դուն եկեր Պատմագրեանի յոբելեան կը հոլովես. աճապա միտքէն անցընող կա՞յ քիմ, սա մեր զաւալլը հերիֆն ալ քառասունը հինգ տարի է սա մահալլէին մէջ, պասմայի թոփերուն ետին չիւրիմիւշ եղաւ, եկէք տէ սա մարդուն ալ խաթրը խոշ ընենք, հալալ յոբելեան մըն ալ ասոր համար տօնենք ըսող կա՞յ...»

Զգալիօրէն յուզուած էր և այնքան անկեղծութեամբ կը խօսէր: Անմիջապէս զգացի որ իմ նպատակս այսպէս կամ այնպէս ընկղմած է. գոնէ քաշքշենք քիչ մը, մտածեցի:

— Ի՜նչ կ'ըսէք, իսկապէս 45 տարի՞ է, կեցցէ՛ս պրն. Բէ, 45ը բացառիկ է, գիտե՞ս, որոշ արժէք ունի. յիսունը, քառասունը, վաթսունը դդումի համ տուին, 45ը նոր է, եկուր քանի մը հոգի հաւաքենք, քու ալ յոբելեանդ կազմակերպենք, էւելօք արժանի ես. քառասունը հինգ տարի, այս ապերախտ շուկային մէջ, կեանք մաշեցուցեր, յաճախորդներուն խօսք հասկցուցեր ես, իրաւ որ պէտք է ասանկ բան մը ընենք, դուն ինծի պատկերդ ղրկէ, աղուոր յօդուած մը կը գրենք, թերթին կուտանք, անկէ ետքը հոգդ չըլլայ, գործը գլուխ կ'ելլէ»: Մարդուկին դէմքը ականջէ ականջ բերան դարձած էր, կլկլակէն դեղինցած ակռաները, հաստ ու կտոր լինտին վրայ թափթփած մարտահրաւէր կը կարդային, հայ մշակոյթի էն նուիրեալ վաստակեալին. չէր խօսեր, բայց գերերջանիկ էր: Ես ուշացած էի: Բաժնուեցայ. «Պատկերը չմոռնա՜ս» պոռացի ետևէն:

Մեր հանդիպումը տեղի ունեցաւ Շաբաթ երեկոյեան. Երեքշաբթի առաւօտ պաշտօնակցուհի մը իմացուց թէ տեղացի տղեկ մը, նրբանցքին մէջ, զիս կը փնտռէ: Դուրս ելայ, տղան պահարան մը տուաւ «խավակային կողմէ»... «խավական ո՞վ է». բացի, յոբելեարին կենդանագիրն էր, 12×18ի վրայ, վասն վաստակին քառասունըհինգամեայ պասմաճիութեան:

Աղեքսանդրիա
14 Նոյ. 1963

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Հ. Մ. Մ.Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՍԱՖԱՅԻ ՎՐԱՅ

Կիրակի, 16 Փետրուարին, Պէյրութի մարզական Աւանի դաշտին վրայ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան Հ.Մ.Մ. (Պէյրութ), փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ ՍԱՖԱՅի զօրաւոր կազմին վրայ:

Այս մրցումին կը սպասուէր որ Սաֆայականները վերագտնեն իրենց վարկը հանրութեան առջև՝ յաղթանակով մը: Բայց Հ.Մ.Մ.ի դիմաց անոնք պիտի պարտուէին 3–0 ծանր արդիւնքով: Մօտ երկու շաբաթուան ընթացքին ասիկա Սաֆայի երկրորդ պարտութիւնն է Հ.Մ.Մ.էն: Եւ սակայն Սաֆայի խաղացողները լաւ սկսան ու աւելի լաւ արդիւնքի մը կը սպասէին հանդիսատեսները:

Մրցումի առաջին 15 վայրկեաններուն Սաֆա կրցաւ իր մօտ պահել նախաձեռնութիւնը: Բայց յաջորդող վայրկեաններուն և մինչև խաղի վերջը Հ.Մ.Մ. դարձաւ տիրապետող, մրցակից խումբը «անտեսանելի» դարձնելով դաշտին վրայ:

Բերդապահ Սուպհիի մէկ ծանր սխալը թոյլ կու տայ Հ.Մ.Մ.ին առաջին կէտը արձանագրելու: Այս վայրկեանէն սկսեալ, Սաֆայի բոլոր յոյսերը յօդս կը ցնդին և խաղը վերսկսելուն՝ կրկին բերդապահ Սուպհիին մէկ սխալով՝ Մարտիկը կը յաջողի արձանագրել երկրորդ կէտը: Երրորդ կէտ մը, նշանակուած Յովսէփին կողմէ, վերջ կը դնէ Սաֆայի յոյսերուն:

Կիսախաղը վերջացնելէ ետք 1–0ով, Հ.Մ.Մ. «հաշիւը փակեց» 3–0ով: Մարտիկ՝ 2, իսկ Յովսէփ 1 կէտեր արձանագրեցին:

Իր այս խաղով Հ.Մ.Մ. լաւագոյնս տպաւորեց ներկայ հասարակութիւնը:

Նոյն օրը տեղի ունեցաւ նաև մրցում մը Հ.Մ.Ը.Մ.ի և Ռասինկի միջև: Սակայն մրցորդ կողմերը «կոնա՛կ կոնակ»ի մեկնեցան, առանց կարենալ կէտ նշանակելու:

ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԻՐԵԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՌԻՆԿԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ըմբշամարտի Լիբանանի ախոյեան՝ Տիգրան Նազիրեան, երեք փառաւոր յաղթանակներ տարած է Եւրոպական ռինկերու վրայ:

ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Հայազգի ախոյեանը, 19 Փետրուարին, Հռոմի «Սթատ Վիկորելլի» մարզասրահին մէջ, մօտ 5000 մարզասէրներու ներկայութեան, պարտութեան մատնած է Իտալիոյ ախոյեաններէն՝ Հերքիւլ Մոնթովանին, 37 վայրկեան ըմբշամարտէ ետք:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

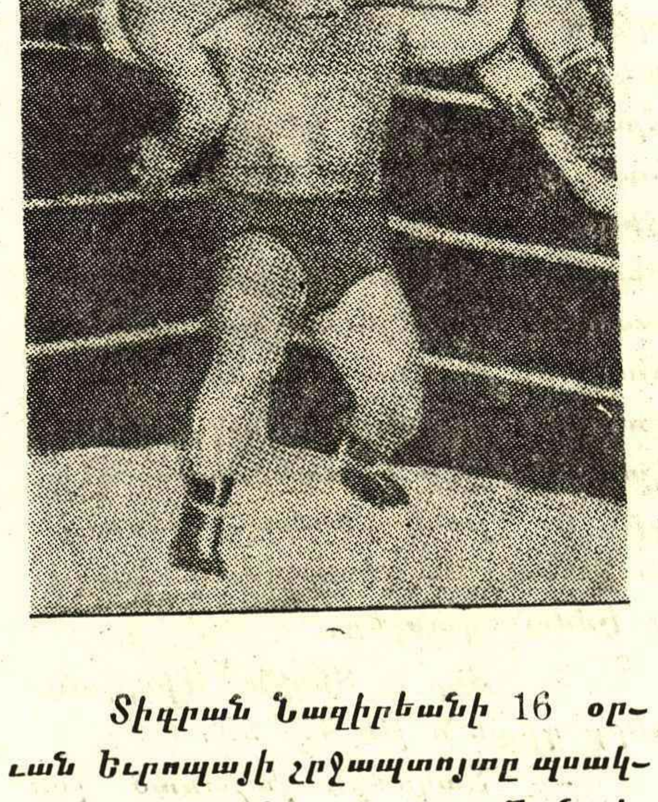
24 Փետր. 1964ին Փարիզի «Փալէ Սփոր»ի մէջ ճակատեցաւ Ֆրանսայի ըմբշամարտի ախոյեան Թոնի Սլէյտընի հետ, որ կը կշռէր 102 քիլոկրամ:

Տասը հազար հանդիսականներու ներկայութեան, Տիգրան Նազիրեան 47 վայրկեանի մէջ 5րդ ռաունտին, նոք աութ ըրաւ իր հակառակորդը:

ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

28 Փետրուար 1964ին, Աթէնքի «Սինեմա Ակրոփոլ»ի մէջ ան ճակատեցաւ Յունաստանի ախոյեան Փափա Լազարոյի հետ, որ կը կշռէր 103 քիլոկրամ:

Երեք հազար հանդիսականներու առջև Լիբանանի ախոյեանը ցուցադրեց ճկունութիւն և 28րդ վայրկեանին, 3րդ ռաունտին նոք աութով չէզոքացուց իր հակառակորդը:

Տիգրան Նազիրեանի 16 օրուան Եւրոպայի շրջապտոյտը պսակւեցաւ երեք փառաւոր յաղթանակներով:

Տիգրան Նազիրեան իր 16 օրեայ եւրոպական շրջապտոյտի ընթացքին ներկայ գտնուեցաւ համաշխարհային համբաւ վայելող ըմբշամարտիկներու հանդիպումներուն. ան այժմ իւրացուցած է նոր թեքնիքներ, զորս պիտի տայ Լիբանանի մէջ թէ այլուր ունենալիք իր մրցումներուն ընթացքին:

Ուստի, Տիգրան Նազիրեան անգամ մը եւս ասպարէզ կը կարդայ, «Ալ-Անուար» և «Արարատ» թերթերուն միջոցաւ, Լիբանանի բոլոր «պաթալ»ներուն, և յատկապէս Ժան Սաատէին և Էլի Պիժժանիին. այս վերջինին Լիբանանի հայազգի Առիւծը կը խոստանայ 2000 Լիբ. ոսկի, եթէ կարենայ 20 վայրկեան դէմ դնել իրեն:

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Շախմատի «Արքա»ն՝ Տիգրան Պետրոսեանը շուրջ 20 օր Երևան մնաց և գործնական խորհուրդներ տուաւ հանրապետութեան երիտասարդ շախմատիստներուն և այցելութիւններ՝ բազմաթիւ հաստատութիւններու:

Ի ՊԱՏԻՒ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ

Շառլ Ազնաւուրի դէպի Ս. Միութիւն շրջապտոյտի մեկնելու նախօրէին Ֆրանս–Իւրս ընկերութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած է անոր ի պատիւ: Ներկայ եղած են ականաւոր մարդիկ և պետական դէմքեր: Ազնաւուր յայտարարած է լրագրողներուն որ երջանիկ է, պիտի տեսնէ Արամ Խաչատրեանը, իր հին ընկեր Ժագ Տիւվալեանը, Օհան Տուրեանը և իր մեծ մայրը: «Երեւանի մէջ հայերէն պիտի չկարենամ երգել, բայց քոյրս՝ Այտան կը լրացնէ իմ պակասը» ըսած է Շառլ, աւելցնելով որ ինք՝ տարիներ առաջ Գանի քարափին իր զբօսանաւը «Սայաթ–Նովա» կոչած էր:

«Աշխարհ», այս ընդունելութեան մասին խօսելէ ետք, կը յիշէ՝ որ Ազնաւուր Փարիզի հեռատեսիլէն երգեց անգլերէն, գերմաներէն, սպաներէն և իտալերէն, առանց խօսիլ գիտնալու այդ լեզուները. մինչդեռ հայերէն կը խօսի բաւական լաւ: Կը յիշէ նաև որ Վարդանանց Ասպետներու համերգին, Արշամ Ծիզմէճեանի ղեկավարութեամբ, Ֆրանսացիներէ բաղկացած բազմանդամ երգչախումբ մը հայերէնով երգած է հատուածներ Պատարագէն և երգեր Կոմիտասէն:

ՇԱՌԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

(Շար. Դ. էջէն)

ւուրի տաղանդին եւ հռչակին, տողեր՝ զորս քաղած ենք «Նոր համառօտագիրք Փիլիսոփայութեան» անուն երկի մը երկրորդ հատորէն, էջ 350, որ հեղինակութիւնն է փիլիսոփայութեան դասատու Անտրէ Վերժէի եւ Տընի Հիւիզմանի, եւ որ Փարիզի լիսէներուն մէջ իբրեւ դասագիրք կը գործածուի.

«Պէտք է երթալ տեսնել նաեւ «Հռենոսի անցքը», ուր Ազնաւուր հիանալի կերպով կը զգենու անձնաւորութիւնը իր նախասագիրը գերազանցող միջակ մարդու մը, որ բռնուած է ամուսնական պարտականութեան եւ հայրենասիրական զգացումին մէջտեղ, եւ որ կը սորվի ապրելու տենչանքին եւ գերակայութեան ձգտումին միջեւ: «Մարդկային, չափազանց մարդկային» կ'ըսէր Նիցչէ. բնականաբար, մարդը չունի գերմարդ դառնալու ամէն միջոց:»

Ազնաւուր չէ՛ գոհացած տուտսունկ երգիչի իր դերով, նոյնիսկ առաջնակարգ. ան նախընտրած է կատակերգակի կերպարանափոխուիլ, եւ իրաւունք ունի, ինչպէս կը հաստատեն վերի տողերը:

(1962) ՇԻՆԱՐԱՐ

Ֆրանս.է թարգ. Ն. Մ.

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

26 ՄԱՐՏ 1964

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ "ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ"Ը

Հայկ. Ընթերցասրահի Վարչութիւնը այս տարի աւելի զարկ տուաւ սրահի «Պատանեկան Շարժում»ին, որուն յատկացուած է յատուկ օր, ամէն Հինգշաբթի: Մեր պատանիները անցեալ Մարտ 5ին ունեցան բացման շքեղ հանդիսութիւն մը, որուն ընթացքին՝ պատանի Թագւոր Արապեան կարդաց հետեւեալ ուղերձը.—

Սիրելի ընկերուհիներ և ընկերներ,

Կարծեմ, դուք քիչ թէ շատ հասկցած էք՝ թէ ի՛նչ է պատճառը, որ ձեզ կը քաջալերենք յաճախելու այս մեր սրահները: Հիմա պիտի ճշդեմ, թէ ի՛նչ է այս քաջալերանքին նպատակը:

Առաջին՝ մեր նպատակն է անեղծ պահել մեր մայրենի լեզուն: Ամէն ժողովուրդի մշակոյթի մեծագոյն հարստութիւնն է իր լեզուն: Ուրեմն պիտի ջանանք չմոռնալ մեր մայրենի լեզուն, որ ունի երեքհազարամեայ պատմութիւն: Ինչպէս գիտէք, հայերը հոս չունին ազգային բարձրագոյն դպրոցներ, ասիկա պատճառ կ'ըլլայ որ շատ մը հայեր՝ տունը և նախակրթարանի մէջ սորված մայրենի լեզուն հրապարակի վրայ մոռնալու չափ ուծանան և հակին օտարներուն:

Ուրեմն սիրելի ընկերուհիներ և ընկերներ, յաճախելով հայկական սրահներ, պիտի ջանանք հաստատ պահել մեր հօրենական փառքը և մեր ազգին պատիւը՝ միշտ հայերէն խօսելով իրարու հետ: Կը տեսնենք, թէ մեր սրահները ցոյց կու տան այն ճամբան, որ կրնայ աւելի վեր բարձրացնել հայ ազգին պատիւը և աշխարհին ցոյց տալ մեր ոյժը, մեր գործը և մեր կարողութիւնը: Եւ ասիկա, պայծառացնելով մեր սրահները, օգնելով՝ որ սարքուին հաւաքոյթներ, պտոյտներ, թատրոն և ստեղծելին երիտասարդութիւնը զարգացնելու զանազան առիթներ: Կազմակերպել նաև ընտանեկան պտոյտներ, և երբ ոեւէ մէկը իր մէջ ունի յառաջդիմօթեանու ծրագիրներ, կարենայ պարզել զանոնք, հասունցնել իր գաղափարները և գործնականացնել:

Երկրորդ՝ երբ հաւաքոյթներ կը կատարենք, միաբանութեամբ ժողովի կը նստինք, բոլոր ընկերուհիները և ընկերները միասին, նաև, երբ որ մեր մէջ ունինք օտար դպրոցներէն հայ բարեկամներ, կը ջանանք զանոնք ալ մեր հաւաքոյթներուն հրաւիրել և միշտ անոնց հետը հայերէն խօսելով ու մեզի գաղափարակից դարձնելով՝ բարեկամական մեր շրջանակը մեծցնել:

Երրորդ՝ ընտանեկան մթնոլորտ մը գոյութիւն ունի սրահներէն ներս, այսինքն մաքուր սրտով աշխատինք օգտակար ըլլալ՝ թէ՛ մեր սրահին և թէ մեր ընկերներուն:

Անշուշտ դեռ պիտի ունենանք կեանքի փորձութիւններ. բայց երբ մեր բարեկամական շրջանակը ուժեղ է և սրտանց կապուած մեզի հետ, պիտի յաղթենք ամէն դժուարութեանց: Եւ միաբանութեամբ հայ ազգի փառքը և պատիւը բարձր պիտի պահենք: Պիտի չկորսուինք օտար միջավայրերու մէջ: Ուրեմն՝ միութիւնը զօրութիւն է:

Ազնիւ երիտասարդուհիներ և երիտասարդներ, այս առիթը չըկորսնցնենք: Ուստի կը կրկնեմ, որ հայ լեզուն կենդանի պահենք՝ յարելով այսպիսի հայկական միութիւններու և հայկական սրահներէ ներս աշխատելով բ րծրացընե՛նք հայ նուիրական լեզուն, մի՛շտ միաբանութեամբ և սիրով:

«Ուր որ կամք կայ, հոն ճամբայ կայ» կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը. կամքը միշտ յաղթող է, երբեք պիտի չյուսահատինք և պիտի աշխատինք միշտ յառաջ երթալ:

> «Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ս. ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅԾԵՄՆԻԿ»Ի ԿԱՐԱՊԵՏ ԱԲԻԿԵԱՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ

45, Ապտէլ Համիտ Ապու Հէֆ փողոց, Հելիոպոլիս մէթրօ Սէուս, (Հելիոպոլիս հիւանդանոցի կայան):

Կիրակի, 29 Մարտ 1964, կ. ե. ժամը 4ին

ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻ ՊԱՏՇԱՃ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԸ

Բոլոր փափաքողները սիրով կը հրաւիրուին:

Հինգշաբթի, 2 Ապրիլ 1964 կ. ե. ժամը 8ին

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ "ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ"

Պիտի դասախօսէ **ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՃԻՀԱՆԵԱՆ**

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

ՀՈՎԱՐՏԻ ՈՃԻՐԸ

Տիանա բնազդօրէն պաշտպանողական դիրք մը բռնեց: Ապահովաբար անպարկեշտ զրպարտութիւն մըն էր եղածը, զոր միայն պէտք էր արհամարհել: Այս կինը կամ խելագար մըն էր և կամ անմիտ սխալի մը զոհը:

— Անկարելի և անիմաստ խօսք, բացագանչեց Հովարտի քոյրը:

— Չէի խորհեր որ խօսքերուս անմիջապէս հաւատք պիտի ընծայէիք: Եւ շատ ալ բնական էր, յայտարարեց Նիթա, բորբոքած:

— Անկարելի բան... եղբայրս՝ Հովարտ, ամուսնացած է...

— Ամուսնացած է, այո՛, բայց ինծի հետ, օրիորդ, ինծի հետ: Այդ Մարսելլային հետ պսակուելէ շատ առաջ ինծի հետ կարգուած էր:

Այս կնոջ վճռականութիւնը և անվրդով խօսակցութիւնը համոզիչ էին: Տիանա, եղբօրը պարագայովը մտահոգուած, այս յայտնութիւնները ակամայ լսեց: Եւ Հովարտի հանդէպ իր սնուցած վստահութիւնը արտայայտող վրճռական շեշտով մը բացագանչեց.

— Չե՛մ հաւատար, չե՛մ հաւատար:

— Ուրեմն ի՞նչ բանի կը վերագրէք Նիւ Եորքէն իր փախուստը, հարց տուաւ Անթուան կոպիտ խօսելակերպով մը: Պատասխանը ես տամ, վասնզի կացութիւնը դիմագրաւելու քաջութիւնը կը պակսի իրեն: Ջերբակալուելէ կը վախնայ. երկու կին ունենալը ոճիր է, ծանր ոճիր. և ինք գիտէ այս բանը:

Երկամուսնութի՜ւն... (պիկամի):

Տիանա չափազանց տժգունեցաւ: Եղբօրը այս ընթացքը մէկ բառով մը պարսաւել, պիտի նշանակէր հրաժարիլ անոր հանդէպ ունեցած իր վստահութենէն: Բայց եթէ իսկապէս Նիւ Եորքէն հեռացած էր, այս փախուստը բացատրելու համար երկու զօրաւոր պատճառներ նկատի ունէր. կամ կը վախնար սպանութեան պատասխանատուութենէն և կամ երկամուսնութեան (պի, ամի) ամբաստանութենէն: Եւ... թերեւս այս երկուքն ալ միաժամանակ:

— Ա՜հ, օրիորդ, յարեց Նիթա, իր ձայնին մէջ գօրովալից շեշտ մը դնելով, յուզուած էի, կը զգամ և կ'ըմբռնեմ. շատ դժուար բան է եղբօր մը մասին այսպիսի բաներ լսելը. նոյնքան դժուար է կնոջ մը համար, որ իր ամուսնոյն այսպիսի մէկ ընթացքին ականատես կ'ըլլայ: Բայց այս բոլորը պիտի ըսէի՞ միթէ, եթէ երբեք ստոյգ եղած չըլլային:

— Ի՞նչ պիտի ըսէիք եթէ ապացոյցներ տայինք, աւելցուց Անթուան:

— Ապացոյցնե՞ր. ի՞նչ ապացոյց կրնաք տալ, հարցուց Տիանա:

— Տէ՜ր ողորմեա ինձ Աստուած, ապացոյցի ի՞նչ կարիք կայ. ամուսնական վկայագիր մը չի՞ բաւեր արդեօք,— ունի՛մ. վկանե՞ր — Գանատայի մէջ՝ ուզածնուդ չափ: Նամակնե՛ր—Հովարտ տասնեակներով գրած է ինծի: Եթէ մեր պանդոկը այցելէք, այս բոլորը ցոյց կու տամ ձեզի: Հաւատացէ՛ք խօսքիս. ճշմարտութիւնն է որ կը յայտնեմ: Այո՛, դառն և տգեղ ճշմարտութիւն մը, որ անվիճելի է:

Տիանա չեշտակի կնոջ աչքերուն մէջ նայեցաւ, յուսալով սուտի նշոյլ մը նշմարել անոնց մէջ. բայց հաստատ ինքնավստահութիւն մը տեսաւ միայն: Այլեւս համոզում գոյացուց որ եղբայրը Նիթա Սերանտելլի հետ ամուսնացած էր: Դէպքերու մասին իր կազմած համոզումը, մտքին պայծառատեսութեանը նպաստեց ու սկսաւ անմիջապէս խորհրդածել: Նկատի ունեցաւ եղբօրը կեանքի մէկ մասին անծանօթ մնացած ըլլալու եղելութիւնը և ըմբռնեց, այս վերջերս, անոր ցոյց տուած գերազանցօրէն ջղագրգիռ վիճակին պատճառը: Հասկցաւ վերջապէս թէ իր անցեալովը մտահոգ և ընկճըւած եղբայրը, դէպի չարաղէտ հանգրուան մը կը դիմէր: Եթէ Տիանա, քանի մը ժամ առաջ վերահասու ըլլար այս իրողութեան, ապահովաբար յուսահատական վիճակի մը մատնուած պիտի ըլլար. բայց հիմա, այլեւս ոճիրին հետ կապակից չէր նկատեր այս դէպքը: Եւ յանկարծական վճռականութեամբ մը գնաց դուռը բացաւ և էմման կանչեց.

— Տէր և Տիկին Միւրչանները գիտե՞ն թէ հոս եմ:

— Տակաւին յայտնած չեմ իրենց:

— Ուրեմն դեռ բան չըսես. կէս ժամու չափ կ'ուզեմ այցելուներուս հետ մնալ:

— Շատ լաւ, օրիո՛րդ:

Տիանա կամաց մը դուռը կըղպեց, Սերանտելլենց կողմը դառնալով՝

— Կը փափաքիմ ամէն ինչ մանրամասնօրէն գիտնալ: Նիթայի պատմութիւնը որ յաճախակի ընդմիջումներով և եղբօրը՝ Անթուանի մէջբերումներովը համեմուած էր, շատ հակիրճ էր: Այսպէս, Հովարտ, Գանատայի մէջ ճանչցած էր օրիորդ Սերանտելլը, ուր տարուան մը համար, որսորդութեան և ճամբարի գացած էր: Այնտեղ, իր առաջնորդին հետ լման գարուն մը և ամառ մը անցուցած էր, գիւղէ մը քանի մը քիլոմեթր հեռու վայր մը, ուր Անթուան սննդեղէնի և փոխանակութեան վաճառատուն մը կը վարէր:

— Աւելորդ է ձեզի կրկնել մեր ողխականին բոլոր մանրամասնութիւնները: Կը բաւէ միայն ըսել թէ ամիսներով, ամէն օր ձեր եղբայրը եկաւ զիս տեսնելու: Ամրան վերջը ամուսնացանք և գիւղին ժողովուրդը մեր հարսանիքին ներկայ գտնուեցաւ:

— Չէի՞ք գիտեր թէ Հովարտ, Նիւ Եորքի մէջ հայր մը և քոյր մը ունի, հարց տուաւ Տիանա:

— Ի՞նչպէս թէ չէ, գիտէի թէ ընտանիք մը ունի. կը կարծէի սակայն թէ ծնողքը Գալիֆորնիա կ'ապրէր:

— Արդարև. այդ տարին ամառը, հայրս և ես, Գալիֆորնիոյ մէջ անցուցինք: Հովարտ ըսա՞ծ էր ձեզի թէ Գալիֆորնիա կը բնակինք:

— Այո՛, բայց տակաւին այնքան սիրավառ էին մեր յարաբերութիւնները որ պէտքը զգացած չէի իր ըսածները քննելու:

— Գիտէի՞ք սակայն թէ իր ամուսնութիւնը մեզի տեղեկացուցած չէր:

— Բնականաբար:

— Այդ պարագային, դո՛ւք, որ իր կինն էք, թոյլ տուիք որ այսքան կարեւոր դէպք մը մեզմէ գաղտնի մնայ...

— Վասնզի, ընդմիջեց Անթուան, քոյրս անմիտ կին մըն է:

— Ի՞նչ կ'ուզէիք որ ընէի. ա՜յն աստիճան պայծառ և վստահեցուցիչ էին իր խօսքերը որ...

— Ինչպիսի՞ խօսքեր...

(17)

ԵՐԱԺՇՏ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Շար. Գ. էջէն)

Իմանալով որ Երեւան կը գտնուիմ, եկեր էր խնդրելու որ իր մարզած խումբը լսեմ և ղեկավարելու ձեւը տեսնեմ:

Որոշեալ օրը գացինք Երաժըշտանոց, ուր, մեծ դահլիճին մէջ, 80ի մօտ 15–20 տարեկան աշակերտներու երգչախումբի մը սորվեցուցեր էր այս կտորը, որ երկար ատենէ ի վեր ոչ լսած, ոչ ալ ղեկավարած էի: Բաւականաչափ աղջիկը երկչոտ շարժումներով սկսաւ ղեկավարել, մինչ դասատուն կը քննէր իր մեկնաբանելու ձեւը: Առաջարկեցին որ իմ գործս ես ալ ղեկավարեմ անգամ մը, ինչ որ ըրի, մեծ հաճոյք պատճառելով աշակերտութեան: Այս պատահարն ալ լաւագոյն յիշատակներէս մին է:

Վերջապէս մօտեցան մեկնումի օրերս, և իւրաքանչիւր կազմակերպութեան գացի հրաժեշտ առնելու: Բոլորը շատ սիրալիր էին և անվերջ հարց կու տային թէ ե՞րբ կրկին պիտի վերադառնայի:

Դեռ շատ բաներ ունիմ անշուշտ նկարագրելիք, բայց այս հակիրճ տեղեկութիւններով ջանացի գոհացում տալ բարեկամներուս, որոնք հասկնալի հետաքրքրութեամբ լուրեր և մանրամասնութիւններ կ'ուզեն իմանալ մեր Հայրենիքի մասին:

ՎԵՐՋ

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱԿՈԲ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՐԻՔԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆՈՖ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ. և Վ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ Թիւ 2111 կամ Թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 57013-62590—Բաժանորդագրութիւն Զ. Պալաեան հեռ. 57018. Թերթիկը աշխատանք Ա. ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ և Գ. ՃԵԼԼԱՏԵԱՆ. ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ١٣-٥٧
صاحبة الامتياز : السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 21 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ԱՊՐԻԼ 1964 | ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. | العدد رقم ٢١ — الخميس ٢ ابريل ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳԻՐԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՏԱԼՈՒ ՓԱՌՔԸ

Ժողովուրդի մը քաղաքակրթութեան և մշակոյթին չափը կապած էի — իմ «Ազգաշինութիւն և հայրենաշինութիւն» յօդուածին մէջ («Ճահակիր» Թիւ 17) — անոր զաւակներուն զոհաբերութեան ոգիին։

Արդարև, նուիրականութիւններու պահպանման և զարգացման համար տալ գիտցող մարդիկն են միայն որ կը կոչուին գիտակից, տէ՛ր մանաւանդ ազգային գիտակցութեան։

Տալը անհրաժեշտութիւն մը ըլլալէ ետք, ենթակային համար հոգեկան գոհունակութեան, ներքին երջանկութեան փառաւոր դուռ մըն է միևնոյն ատեն։ Տա՛լ անոնց, որոնք կարիքն ունին քու տալիքիդ, տա՛լ անո՛նց՝ որոնք իրենց դիրքով ու ճակատագրով ոստում մը պիտի ընեն դէպի յառաջդիմութիւն, քու տալիքովդ,— ահա՛ ամենամարդկայինը մեր արարքներուն։

Անշուշտ լաւ է և հաճելի կարօտ անձերու օժանդակելը. մարդասիրական է. բայց օգնել հաւաքական ձեռնարկներու, պարտականութիւն մըն է քաղաքացիին համար։

Այս պարտականութեան գիտակից եղած է հայը, ընդհանրապէս։ Քիչ է թիւը այն հայերուն, որոնք ունեցած ըլլան առատ դրամ, մեծ կարողութիւններ կամ շատ խելք, և իրենց ունեցածը զլանան ազգին, մերժեն այդ հարստութիւններէն զէթ մաս մը յատկացնել հայրենիքին և ժողովուրդին։ Այդպիսի ժլատ, քանքարաթաքոյց կամ այլամերժ հայերուն անունը անէծքով պիտի յիշուի իրենց ժամանակին մէջ, ու երբե՛ք պիտի չյիշուի իրենց ժամանակաշրջանէն ետք...

Տալը, և հաւաքականութեան համար տալը ունի բազմաթիւ ձևեր։

Մարդիկ կան, որ խելք ունին, ու զայն կը տրամադրեն զանգուածներու բարօրութեան, ուղիղ խորհուրդներով, գիտերով կամ որևէ յառաջդիմական միջոցով։

Մարդիկ ալ կան, որոնք գործնական միտք ու ճարտար ձեռքեր չեն, բայց հմուտ և լուսաւորեալ գանկատուփ ունին։ Անոնք ալ ժողովուրդին կը ջամբեն լոյս ու կ'առաջնորդեն զայն դէպի բաղձալի հանգրուաններ։

Կան և մարդիկ, որոնք թէև խելք ունին, բայց չեն կրնար զայն արդիւնաւոր դարձնել հանրային մարզին մէջ։ Անոր օգնութեան կը հասցնեն իրենց դրամը, անսակարկ տալով ամէն արժանի ձեռնարկի, նոյնիսկ ոչ-արժանիի...։

Կան ուրիշ մարդիկ, որոնք երեք գործօն միաժամանակ կը տրամադրեն իրենց նմաններուն, իրենց համայնքին և հայրենիքին։ Այս տիպի մարդիկն են որ կ'արժանանան զանգուածներու և պատմութեան երախտագիտութեան։ Անոնք երբեմն իրենց շրջապատին դիմագիծը կը փոխեն՝ իրենց տրամադրած բարիքովը։

Չմոռնամ ըսելու, որ զզուելի է ցուցամոլութենէ, փառամոլութենէ մղուած, կամ փրոփականտի համար եղած բարերարութիւնը։

Քամառ Քաթիպա, հայրենասէր մեծ բանաստեղծը, զմայլելի ոտանաւոր մը ունի՝ «Հայուն Թուքը» վերնագրով։ Այնտեղ ան կը թքնէ զինուորականի սուրին, հարուստի դրամին, մտաւորականի հմտութեան, աշխատաւորի բազուկին, եթէ ասոնք, ծառայելէ ետք իրենց անձին, չծառայեցուին նաև հաւաքականութեան։ Ասիկա է նաև հիմը ընկերվարական (սոցիալիստ) և դեմոկրատական (ժողովրդավար) ուսմունքին, այսինքն՝ մէկը ամէնքի համար և ամէնքը մէկի համար։ «Քոլեքթիվիզմ»ի (հաւաքականապաշտութիւն) սկզբունքն է այդ։

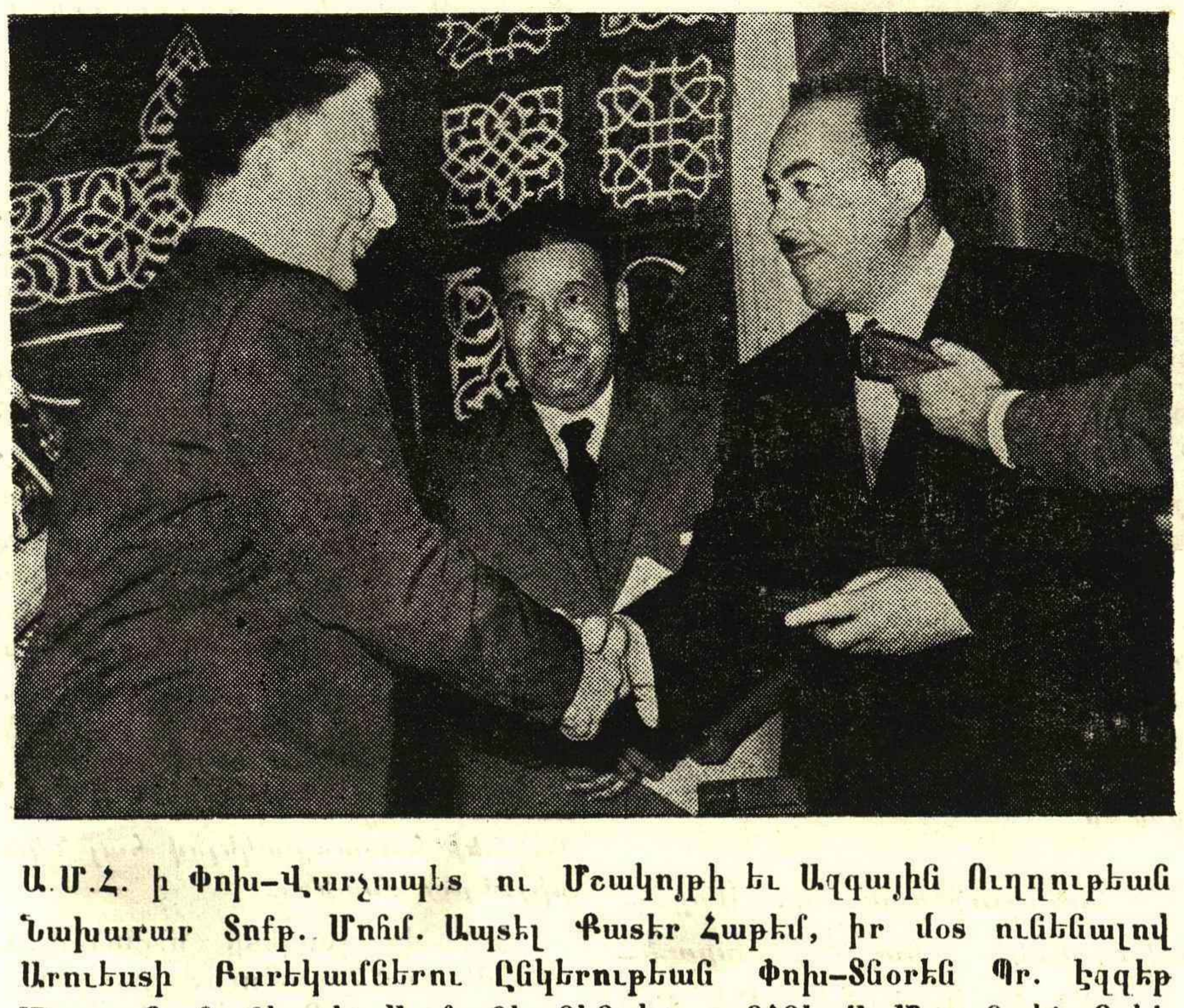
Ըլլայ մայր հողի վրայ, ըլլայ գաղութներու մէջ, հայերը ունեցեր են ազգաշինութեան և հայրենաշինութեան բազմաթիւ զինուորեալներ։ Աւանդութիւն դարձած է տալու սովորութիւնը՝ հայուն մօտ։ Առկէ՝ ծնունդը, ինչպէս յիշեցի նախապէս, «Հայունեաց»ներու, «Միացեալ»ներու եւ «Բարեգործական»ներու։ Կտակներ եւ նուիրատուութիւններ, որպիսիք են, մեր գաղութին մէջ, Գալուստ Աղայի, Ֆերմանեանի, Եղիայեանի, Յովակիմեանի եւ այլոց բարերարութիւնները, ոչ միայն պահած են մեր ազգին դիմագիծը, այլ յառաջադէմ նոր դիմագիծ են տուած անոր։

Արդ, տալը պարտք է, տալը հաճոյք է, տալը փառք է։ Մտքի քանքարը վաղ թէ ուշ գերեզմանի ցուրտ հողին պիտի խառնուի եւ կորսուի։ Դրամը, դրամատէրին մահէն ետք, ժառանգորդներու միջեւ անվերջ գժտութեան դուռ պիտի բանայ եւ ոչ ոքի պիտի ծառայէ։ Բայց, ըլլայ ողջութեանը, ըլլայ մահէն ետք, մտքի կամ քսակի տէր բարերարներ, եթէ իրենց ոյժը տրամադրեն ժողովուրդի լուսաւորութեան ու բարօրութեան, երջանկանալէ ետք իրենք իրենց մէջ, տիեզերքի հիացումին, երախտագիտութեան պիտի արժանանան ու պիտի շահին փառք...։

(Շար. տես էջ 2)

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Տնօրէն Պր. Եուսէֆ Հէմէմի զեկոյցը՝ 40րդ «Սալոն տիւ Գեռ» ի բացման հանդէսին)

Ա.Մ.Հ. ի Փոխ-Վարչապետ ու Մշակոյթի եւ Ազգային Ուղղութեան Նախարար Տոքթ. Մոհմ. Ապտէլ Քատէր Հաթէմ, իր մօտ ունենալով Արուեստի Բարեկամներու Ընկերութեան Փոխ-Տնօրէն Պր. էզզէթ Մուստաֆան, նկարիչ Սամսոնեանին կը յանձնէ Ա. Մրցանակ՝ Ոսկի Մետալը: (Նկար՝ Եգիպտ. Հեռատեսիլի)

Յարգելի Պր. Նախարար,

Տիկնայք և Տեարք,

Մեր ընկերութիւնը, 1922ին իր հիմնադրութենէն ի վեր, կարողացած է 150 ցուցահանդէսներ կազմակերպել. անոնցմէ 60ը օտար արուեստներու միութեանց, կայացած Գահիրէի և եւրոպական կարգ մը երկիրներու մէջ։

Ընկերութիւնը որդեգրած է չօչափելի դրամական պարգևներ ընծայելու քաղաքականութիւնը յաջողած մրցանակաւորներուն, բացի զանազան կարգի մետալներէ և գնահատանքի վկայականներէ։

Նիւթական նուէրներու գումարը, վերջին ինը տարիներու ընթացքին, կը բարձրանայ 5400 ե. ոսկիի, ամէն մէկ եղանակի համար 600 ե. ոսկիի միջինով մը։ Ասոնցմէ զատ, նիւթական նուէրներ ստացուած են կարգ մը եւրոպական երկիրներէ և յատկացուած են հոգալու՝ երիտասարդ յաջողակ արուեստագէտներու դէպի արտասահման ճամբորդութեանց ծախքերը։

Պարբերաբար, նշանաւոր արուեստագէտներու և մարմիններու համար «մէկ մարդու» անհատական բազմաթիւ ցուցահանդէսներէն զատ, ընկերութիւնը կազմակերպած է տարեկան չորս մեծ ցուցահանդէս։ Առաջինը՝ երեսուն տարեկանէն վար արուեստագէտներու համար. երկրորդը՝ մէկ նիւթի շուրջ մրցանք՝ «Ներշնչուած արաբական պատմութենէն». երկրորդը՝ կիրառական արուեստի ցուցահանդէսը։

Իր ցուցադրութեանց եղանակը՝ ընկերութիւնը կը նշէ մեծ հանդիսութեամբ, դասախօսութիւններով և հրատարակութիւններով և իր ցուցահանդէսը անուանակոչելով «Սալոն տիւ Գեռ»։

Այսօր մենք հասարակութեան կը ներկայացնենք մեր այդ սալոններուն 40րդը։ Եւ ինչպէս նախորդները, ասիկա եւս ընդհանուր փառահանդէս մըն է՝ յատկացուած մեր արաբ արուեստագէտներուն ալլազան ոճերով արտադրած երկերուն։

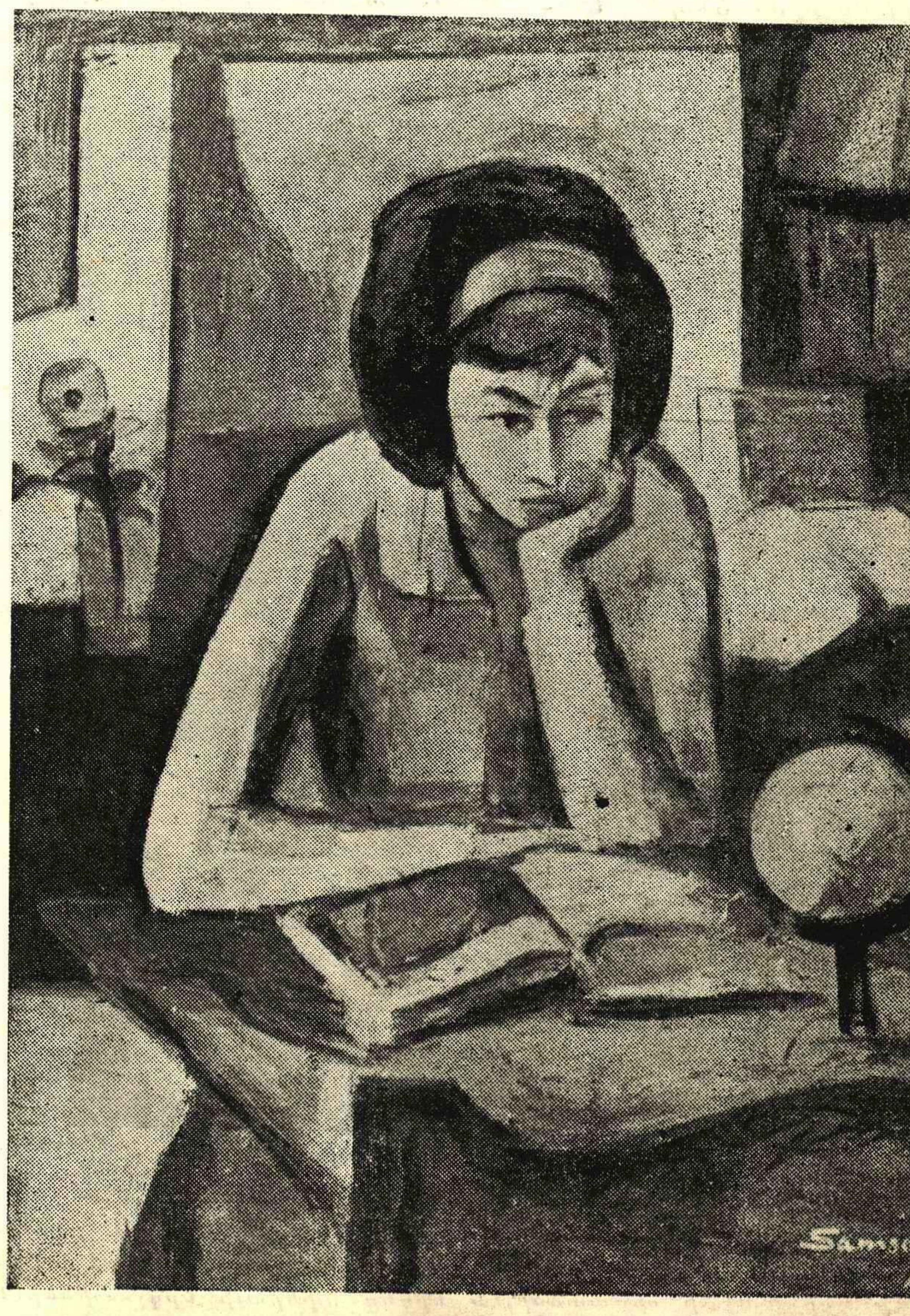
Ցատկանշականը, մեր այս տարուան յաջողութեան մէջ, այն խանդավառութիւնն է, զոր արուեստագէտները ցոյց տուին մասնակցելու համար այս ցուցահանդէսին։

Յաջողութիւն մըն է նաև այն պարագան, թէ մեծ թիւով երէց արուեստագէտներ ազնուութիւնն ունեցան տրամադրելու իրենց գործերը, որոնց համար ընկերութիւնը յատուկ բաժին մը հաստատեց՝ «Հոռ Գոնգուռ» տիտղոսով։

Ընկերութեան այս գործունէութիւնը յարաճուն թափով կը ծաւալի տարուէ տարի։ Եւ ասիկա անկասկած, կը վայելէ պետութեան բարոյական և նիւթական աջակցութիւնը։

Ասոր համար, մենք մեր խորունկ երախտագիտութիւնը կը ներկայացնենք մեր սիրելի Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրին և իր Մշակոյթի Նախարարին, որ իր ջերմ օժանդակութեամբն ու բարձր հովանաւորութեամբը պատւեց մեր ընկերութիւնը։

(ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻ ԵՒ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ՝ ԿԱՐԴԱԼ ԷՋ 2)

Սամսոնեանի «Ուսանողուհին» նկարը, որ Ա. Մրցանակի (Ոսկի Մետալ) արժանացաւ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

40ՐԴ 'ՍԱԼՈՆ ՏԻՒ ԳԵՌ'Ը

Ա. Մրցանակ (Ոսկի Մետալ) — շահեցաւ Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ
Գնահատանքի Վկայական — ստացաւ Բ. ԿՈՃԱՄԱՆԵԱՆ

112 նկարիչներու, գծագրիչներու և քանդակագործներու 195 գործ երկերուն մէջ՝ մեր հայրենակիցներ նկարիչ Ս. Սամսոնեան երեք նկարով և նկարիչ Բ. Կոճամանեան երկու նկարով ու իրենց ստացած մրցանակներով անգամ մը եւս բարձրացուցին հայ անունն ու փառքը։ (Միւսները Եգիպտացի նկարիչներ, լրագրողներ, արուեստագէտներ են.)։ Այս վերջինին ամփոփումը կուտանք առանձին։

Ապա, վստահ. Նախարարը ինքն անձամբ յանձնեց մրցանակները ա՛յն արուեստագէտներուն, որոնք այս ցուցահանդէսին մէջ եւս մեծ գնահատանքի արժանացած էին։

Արուեստի Բարեկամներու Ընկերութեան 40րդ «Սալոն տիւ Գեռ» ի բացման (29-3-64) օրը, Ընկերութեան Ընդհ. Գործավար Եուսէֆ Հէմէմ, Սամսոնեանի երեք նկարներուն առջեւ, շրջապատուած Տէր եւ Տիկին Սամսոնեանէ, Տէր եւ Տիկին Ս. Պալաեանէ, Տէր եւ Տիկին Հ. Ժամկոչեանէ, Տէր եւ Տիկին Ն. Քիւփէլեանէ, Տիկին Մ. Եանպէկեանէ, Օր. Մ. Պալաեանէ եւ Օր. Հ. Սամսոնեանէ։

«Արուեստի Բարեկամներու Ընկերութիւնը, հովանաւորութեամբ Ա.Մ.Հ.ի Մշակոյթի և Ազգային Ուղղութեան Նախարարութեան, կէզիրէի իր ցուցահանդէսին մէջ տուաւ իր 40րդ նկարահանդէսը, ծանօթ՝ «Սալոն տիւ Գեռ» անունով։ Բացումը կատարեց նոյնինքն Փոխ-Վարչապետ և Մշակոյթի Նախարար Տոքթ. Մոհամէտ Ապտէլ Քատէր Հաթէմ, հոծ թիւով հրաւիրեալներու ներկայութեան՝ մրցանակաբաշխական հանդէսէ մը ետք, Կիրակի, 29 Մարտ 1964 Ջամկի յետմիջօրէին։ Ընկերութեան Ընդհ. Նախագահի արաբերէն բացման ճառէն ետք, անգլերէն զեկոյց մը բրաւ Տնօրէն Եուսէֆ Հէմէմ, հասկնալի ըլլալու համար ներկայ օտար բարձրաստիճան հիւրերուն (դեսպաններ, հիւպատոսներ, մշակոյթի կցորդներ, լրագրողներ, արուեստագէտներ են.)։

Նկարչութեան Ա. Մրցանակը, Ոսկի Մետալը, տրուեցաւ նկարիչ Սամսոնեանին։ Իսկ Գնահատանքի Վկայականի արժանացաւ նկարիչ Կոճամանեան։ Ոսկի Մետալը ստացաւ նաև գծագրութեան Ա. մրցանակին արժանացող Ապտէլ Հատի էլ Կազզար։ Տրուեցան ութը արծաթ մետալներ՝ քանդակներու, իբրև Բ. մրցանակ, և չորս պղնձեայ մետալներ՝ իբրև Գ. մրցանակ։

Ա.Մ.Հ.ի Մշակոյթի Կապերու Սպասարկութեան տնօրէն և «Արուեստի Բարեկամներու Ընկերութեան» փոխ-տնօրէն Էզզէթ Մուստաֆա, հեռատեսիլի գործիքին հետ և Նախարարին ընկերակցելով՝ մէկիկ մէկիկ բացատրութիւններ կուտար ցուցադրուած երկերուն ու անոնց հեղինակներուն մասին։ Անոնք երբ հասան մեր հայրենակիցներուն անկիւնը, Պր. Էզզէթ ըսաւ Նախարարին.

— Սամսոնեանը ծագումով հայ է, բայց Ա.Մ.Հ.ի առաջին «Գամմի» նկարիչն է և չկայ ցուցահանդէս մը՝ որուն մէջ մրցանակի արժանացած չըլլայ։ Իսկ Կոճամանեան, դարձեալ, ունի իր իւրայատուկ ոճն ու արուեստը և «չաապի» (ժողովրդական) խորքով նկարիչ է...

Սամսոնեանի ցուցադրած նըկարներն են՝ մրցանակի արժանացած «Ուսանողուհի»ն, «Կենդանագիրը» և «Ծաղիկներ»ը։ Կոճամանեանի՝ «Խաղաղութիւնը» և «Նաթիւր Մորթ»։

Մշակոյթի Նախարարութիւնը (Գեղարուեստից վարչութիւն) 300 ոսկի յատկացուցած էր՝ պետութեան հաշուոյն գնելու նկարներ այս ցուցահանդէսէն։ Այս մասին՝ վարչութիւնը իր նախընտրութիւնը տուած է տասնեց արուեստագէտներուն, որոնցմէ երկու հոգի ստացան 100ական ոսկի և երկու հոգի՝ 50ական։

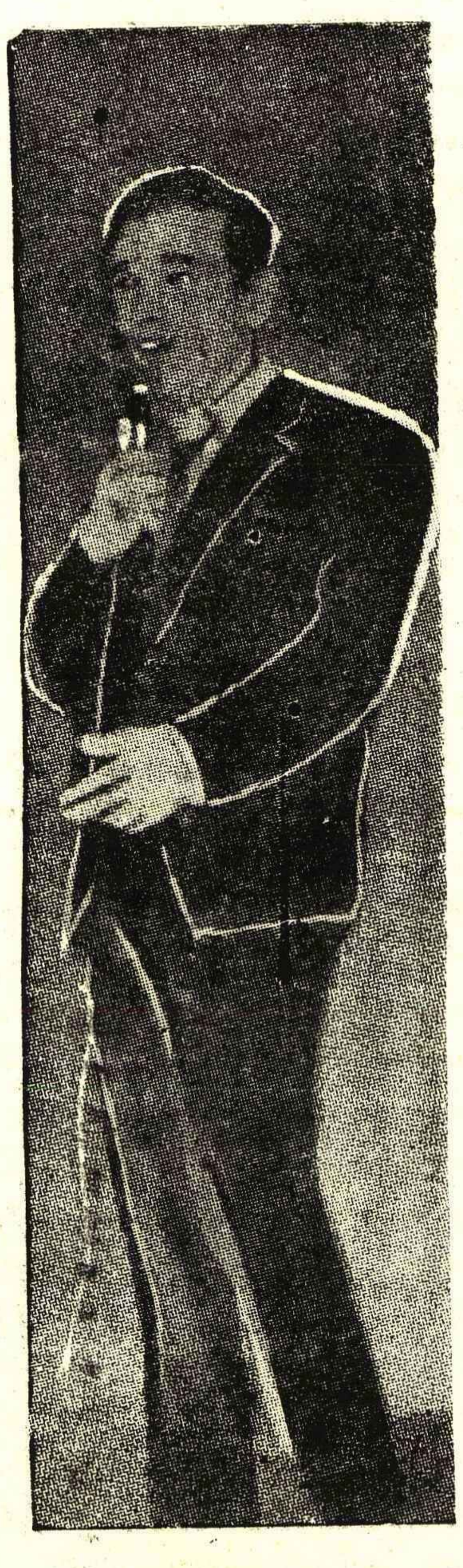
Ցուցահանդէսէն առաջ մայրաքաղաքիս բոլոր թերթերը գրած էին այդ մասին, յատկապէս յիշատակելով հայ նկարիչներու անունները։ «Ահրամ» հրատարակած էր Սամսոնեանի «Ուսանողուհի»ին վերարտադրութիւնը։ Բացման գիշերն իսկ՝ հեռատեսիլի լուրերու բաժնին մէջ (ժամը 10ին) մենք արդէն կրցանք տեսնել մրցանակաբաշխութեան հանդէսն ու Նախարարին այցը նկարահանդէսին։ Շաբթուան ընթացքին բոլոր թերթերը վերստին անդրադարձան այս նկարահանդէսին, մեզի հպարտանք ու պարծանք առթող դրուատականներ հրատարակելով հայ նկարիչներու մասին։

Փոխ-Վարչապետը ցուցահանդէսէն մեկնած պահուն, յատկապէս շնորհաւորեց «Ջահակիր»ի ատենապետուհի Տիկին Ա. Փ. Մ'րովբեան-Պալաեանն ու պատասխանատու խմբագիր Ս. Պալաեանը, Սամսոնեանին յաջողութիւնը ամբողջ համայնքին պատիւ բերող երեւոյթ մը նկատելով։

ԵՐԳԱՀԱՆ ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Ինչպէս գրած էինք, եգիպտահայ երգահան Արամ Մուրատեան, Պարչեւոնայի մրցանակաւորը, անցեալ ամիս նոր ժողովրդականութեան մը տիրացաւ իր «Աղեքսանդրիա» երգով (խօսք եւ երաժշտութիւն իրմէ)։ Զաւ-չա՜ մը՝ գար Ա.Մ.Հ.ի հեռատեսիլէն երգեց Օփերայի երգչուհիներէն Քէթի Ֆիլաքուրիտիս։ Այս երգը, Աղեքսանդրիոյ Կառավարիչին թելադրութեամբ, արժանացած է գործնական գնահատանքի Զբօսաշրջիկային Վարչութեան կողմէ։—Նկարին մէջ՝ երգչուհի Քէթի կ'երգէ հեռատեսիլէ կայանէն՝ ղեկավարութեանը տակ հեղինակ Արամ Մուրատեանի։

ԱՋՆԱՒՈՒՐ՝ ԵՐԵՒԱՆԻ ՖԻԼԱՐՄՈՆԻԱՅԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

ՍՈՒՏԱՆԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Քիչ մը ուշացայ ղրկելու ողջոյններս՝ «Ջահակիր»ի նոր շըրջանի յաջող սկզբնաւորութեան համար։ Կը մաղթեմ լաւագոյն նուաճումներ, ի սպաս մեր լեզուին, մեր մշակոյթին։

Գիտեմ որ կը փափաքիք Սուտանահայ Գաղութի մասին պարբերական տեղեկութիւններ ունենալ ձեր ընթերցողներուն համար։ Նպատակ չունիմ յօդուած գրել, բայց կարճ ի կարճոյ տեղեկութիւններ, սիրով պիտի հայթայթեմ, թղթակցութեան ձեւով և նկարներով։

Ցայտնեմ ձեզի, անմիջապէս, որ Խարթումին մէջ փոքր գաղութ մը ըլլալով հանդերձ, մեր գաղութը արժանի է յատուկ ուշադրութեան և հետաքրքրութեան։ Մեկուսացած ու անտեսուած հայ գաղութ մը կը թուի ըլլալ, բայց ճիգ չի խնայեր անաղարտ պահելու իր Հայ Ազգային դիմագիծը, որ կըրնար անհետանալ։ Կայ մանաւանդ երիտասարդ սերունդ մը, որ ծարաւի է և պատրաստ ծառայելու, և առաւել հայ ապրելու։ Ձեր քաղաքացի Պր. Օ. Գալուստեան ուսուցիչ-տնօրէնին վստահուած՝ դպրոցական դժուարին և պատասխանատու պաշտօնով և իր կարողութիւններով, ինք ալ չանայ ամէն կարելին ընել գոհացնելու և արդարացնելու իրմէ ակնկալուածը՝ ի շահ ազգին, ժողովուրդին։

Գաղութային Ազգ. Վարչութիւն մը կը ներկայացնէ գաղութը։ Ունի եկեղեցի ու հոգեւոր հովիւ և եկեղեցական Հոգաբարձութիւն, ունի Պարսամեան Ման ակումբ, Ազգային Նախակրթարան, ուսուցչա՛ն կազմ, տնօրէն և վարժարանի Հոգաբարձութիւն։

Պէտք է ըսել, թէ հայ դըպրոցը աչքի լոյսն է գաղութին ու ոչինչ կը խնայեն անոր համար։ Կայ Երիտ. Մարզական Միութիւն, որ կը ծառայէ որպէս ակումբ ալ և Տիկնանց Բարեսիրաց Միութիւն։ Գաղութիս անդամները բոլորն ալ բարեկեցիկ են և շատեր բացառիկ գործի ու դիրքի տէր հայեր, ու ի պատիւ իրենց՝ պէտք է ըսել որ բոլորն ալ, շատ քիչ բացառութեամբ, հայասէր, ազգասէր և հայրենասէր են։ Կը սիրեն օգնել միշտ, քաջալերել ու օժանդակել՝ երբ զիրենք ալ գնահատող ու քաջալերողներ գտնուին մանաւանդ։

Այս պարագային՝ վստահ եմ որ պիտի գտնուին շատ հայեր Սուտանէն, որոնք երբ տեսնեն թէ դուրսէն իրենց հայ եղբայրները և ինչո՞ւ չէ՝ նաև հայ մամուլը կը հետաքրքրուին իրենց գաղութով, կը բերեն իրենց օժանդակութիւն մասնակցութիւնը։

Պիտի գրեմ պարբերաբար։

Ա.Մ.Մ.

Խարթում, 5 Մարտ 1964

ՏԱԼՈՒ ՓԱՌՔԸ (Շարունակութիւն Ա. էջին)

Նեղ շրջանակի մը մէջ՝ ծրիակերներ սնուցանելու համար եղած նուիրատուութիւնները նշանակութենէ զուրկ են։

Տալու անհրաժեշտութիւնը եւ տեղին, յարմար վայրկեանին տալու եղանակը, ապա՝ թէ՛ մայր հայրենիքին ու թէ՛ մեր երկրորդ հայրենիքի մեր հիմնարկներուն (դարմանատուն, եկեղեցի, դպրոց, ակումբ, թերթ) տալու կարեւորութիւնը շեշտած էի նախորդ յօդուածովս։ Կարծէք առաջին արձագանգն ըլլար...։ Ահա՛ Աղեքսանդրիայէն Տիկին Աղաւնի Գայարեան, իր սիրեցեալ եղբօր յիշատակին, երկու հարիւր ոսկի կը նուիրէ եգիպտահայ զանազան հիմնարկներուն և ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՖՈՆՏԻՆ։ Հարիւր ոսկի Ներգաղթի Ֆոնտին... Այս նուիրատուութեան արժէքը գիտեն միայն անոնք, որ մօտիկը կեցած են Ներգաղթի գործողութեանց, երկու տարիէ ի վեր, հայրենադարձներու առօրեայ մաշումին հետ...։

Պիտի ուզէի, որ օրինակ ծառայէր ասիկա՛ բոլոր անոնց, որոնք կը մերժեն կամ կը ծուլանան տրամադրելու իրենց մտաւորական, բարոյական, ֆիզիքական եւ մանաւանդ նիւթական ուժերը՝ հաւաքականութեան բարիքին։

Փառք տեսանք տալո՛ւ արարքին մէջ։ Ո՞վ պիտի չուզէր այս արդար եւ անխարդախ փառքին արժանանալ...։

ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ՎԱՐՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

★ ՏԻՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ★

ԵՒ ԽՈՐԱՆԱՐԴԱՊԱՇՏՆԵՐՈՒ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Ստորեւ կու տանք թարգմանութիւնը այն ճանեկան յօդուածին, զոր գրած է Արաբական մեծ օրաթերթ «Ալ Մէսսա»ի գեղարուեստական խմբագիր եւ «Ջահակիր»ի արաբական բաժնի պատւական խմբագիր Պր. Քամալ Կուելի։

Արուեստագէտ մը, որ ծնած է 1882ին, Գահիրէի մէջ և ուր ապրեցաւ 80է աւելի տարիներ։ Իր գործերը ցուցադրած է «Մաթիս»ի, «Փիքասօ»յի և «Պրաք»ի կողքին։ Մեռաւ 13 Նոյեմբեր 1963ին Փարիզի մէջ՝ իր վերջին ուղեւորութեան ընթացքին։

Դեռ գոյութիւն ունի իր աշխատանոցը Շուպրա Թաղին մէջ, սակայն գոց է ան. այն աշխատանոցը որ տեսաւ արուեստագէտին գեղարուեստական կեանքին բոլոր իրադարձութիւնները։

Ծագումով հայ, արուեստագէտ Տիրան Կարապետեան ծնած է Շուպրայի մէջ 16 Մարտ 1882ին։ Հայրը՝ երկրին մեծ կալուածատէրերէն էր այդ ատեն։

Կարապետեանը, 1900ին, իր երիտասարդութեան առաջին շրջանին ընտրեց արուեստի ուղին։ Իր եղբայրները ուրիշ ուղիներ ընտրած էին, ինչպէս է բժշկութիւնը և փաստաբանութիւնը։

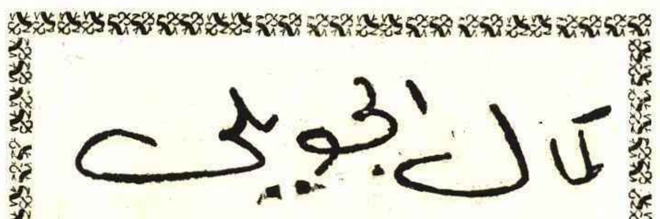
Գծագրութեան իր առաջին դասերը ստացաւ արուեստագէտ Երուանդ Տէմիրճեանէն։ Նոյն տարին Փարիզ ճամբորդեց ուսանելու համար «Ագատեմի Ժուլեան»ի մէջ, ուր հինգ տարի մնալէ ետք վերադարձաւ Գահիրէ։

ԱՐԴԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Հոն ազդուեցաւ արդի դըպրոցներէն, որոնք իրենց ներգործութեամբ զինք կը մղէին դէպի արուեստը և շարժման մէջ կը դնէին իր տաղանդը, Փարիզի մէջ։ Եւ Կարապետեան «ագատեմի»ական օրէնքները մէկդի ձգելով և ձերբազատուելով անոնց ազդեցութենէն ու կաշկանդումներէն, ըսկըսաւ ուսումնասիրութիւններու, գտնելու համար գեղարուեստական իր անհատականութիւնը։

ՓԻՔԱՍՕՅԻ ԵՒ ՄԱԹԻՍԻ ՀԵՏ

Այս առաջին շրջանէն ետք, հրապուրուած Փիքասօյի գործերէն, Կարապետեան աշխատեցաւ ուսումնասիրել զանոնք մինչև որ իր պրպտումներուն ընդմէջէն, ատոնք կանգ չառին այլեւս, կազմըւեցաւ իր անհատականութիւնը։

1929ին Փարիզի «Կալերի Գարմէն» ցուցահանդէսին մասնակցեցաւ «Մաթիս»ի, «Պրաք»ի և «Փիքասօյ»ի կողքին։

Յաջորդող երկրորդ և երրորդ շրջաններուն՝ Կարապետեան փորձեց «ֆիկիւրաթիֆ», արուեստը մինչև որ իր գործերուն մէջ — արուեստի հասունութեան շրջանին — յստակօրէն նշմարելի էր նիւթի «ֆիկիւրաթիֆ» վերացականութիւն։ Ուրեմն չանտեսեց նիւթը, սակայն աշխատեցաւ զայն միաձուլել արուեստի ձեւին հետ, այսինքն մակերեոյթին՝ գիծերուն և գոյներուն ներդաշնակութեան հետ։

Կարապետեան յայտարարեց, թէ Փիքասօյի գործերուն մէջ կը սիրէ այն շրջանը, ուր խորանարդապաշտութիւնը և ֆիկիւրաթիֆը հաշտ ընթացած են։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԺԱՌԱՆԳԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կարապետեանի արուեստը կը յատկանշուի նաև ազդեցութեամբը պատմական շրջապատին, որուն մէջ ապրեցաւ ան։ Իր խորքին վրայ ազդեց Իսլամական շինարարութեան դրոշմը։ Շատ յստակօրէն յայտնի է «արապէսք»ի ազդեցութիւնը իր գծագրութիւններուն

Ան իւրայատուկ և յատկանշական ոճ ու դրոշմ ունի։

ՏԻՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

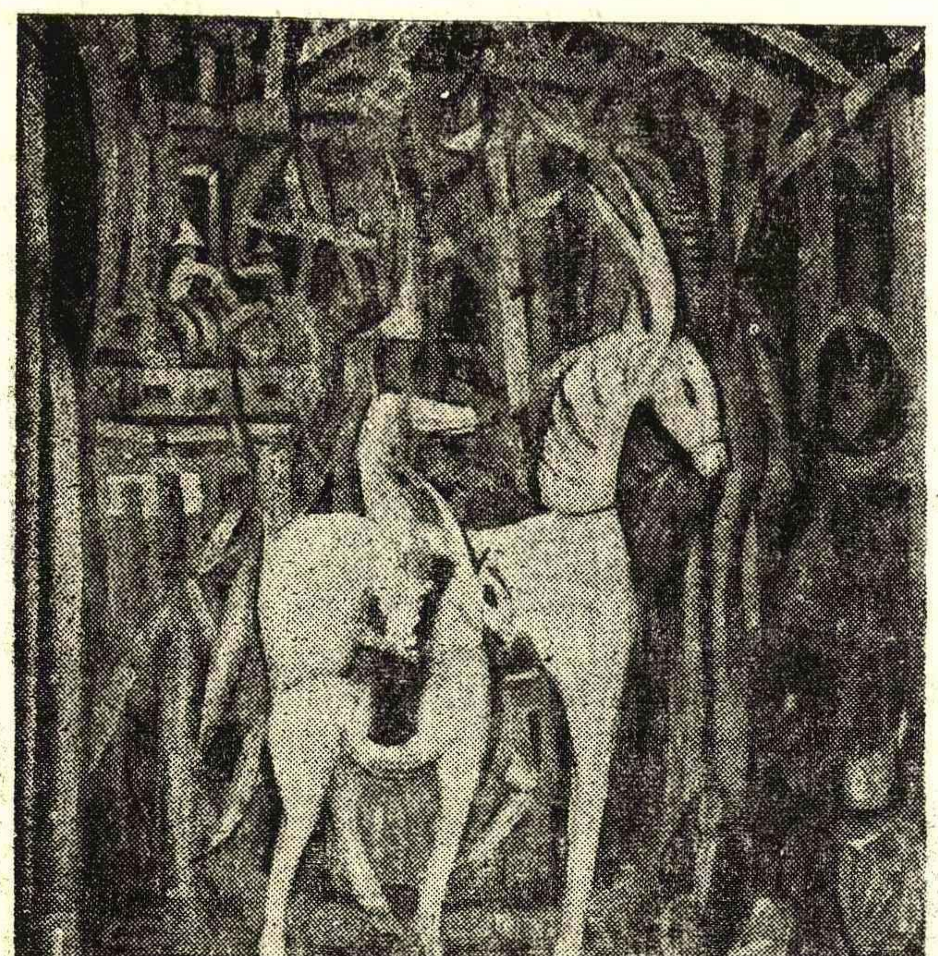
Ան ինքզինքը նկատեց սիրող (ամաթէօր) և չէր ընդունէր ծախել իր գործերը։

Իրեն աշակերտած են շատ մը եգիպտացի արուեստագէտներ, ինչպէս են Տարուիշը, Կամալը և Մահմուտը։

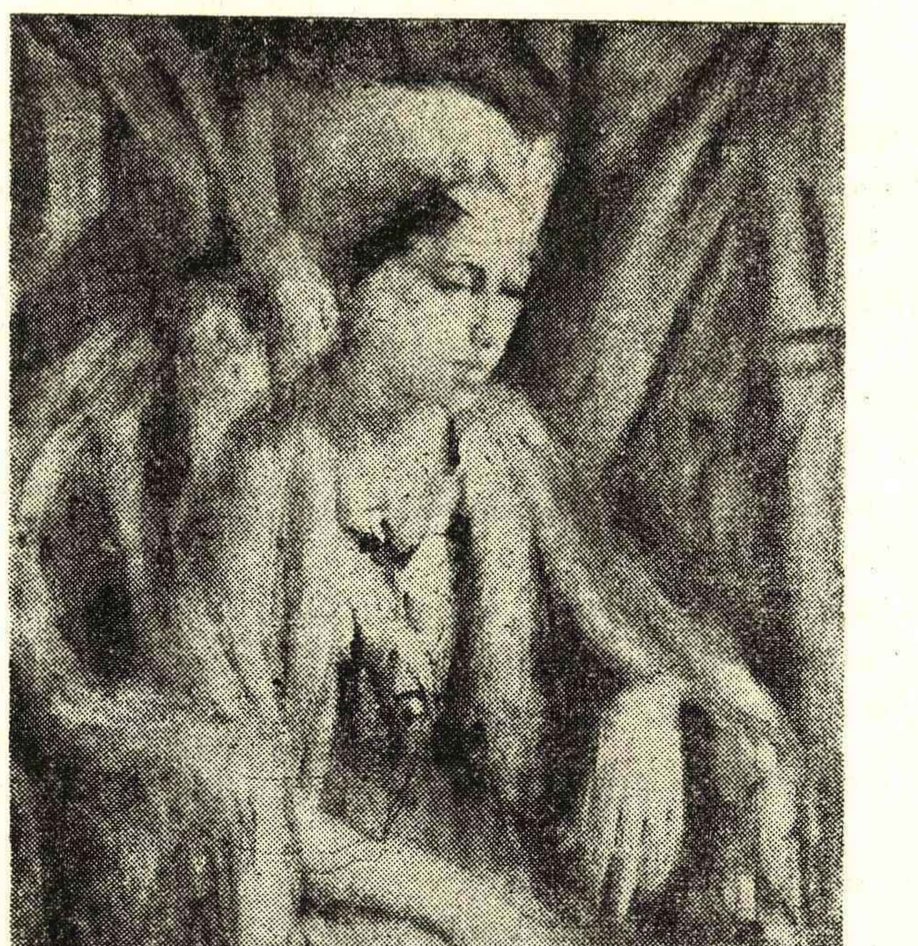
Կը հաւատար, որ ազնուածին դրոշմով յատկանշուած արդի գեղարուեստը չի կրնար հակասել «Գլասիք»ին (դասական), որովհետև ան չի լքեր արմատականը և արուեստի կենսական արժէքները։

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԸ

Կարապետեան մասնակցած է շատ մը ընդհանուր ցուցահանդէսներու՝ Փարիզի մէջ. մասնակցած է նաև հայ արուեստագէտներու ցուցահանդէսներուն՝ Գահիրէի մէջ։ Ան ճանչցուած է մարդկայինը արտայայտելու իր հակումով։ Ընկերային իր գաղափարներով կը հաւատար վիճակներու փոփոխութեանց (յառաջդիմական) օրէնքներու։

« Համադրութիւն »

« Կարմիր հագուստով կինը »

Սկզբնական շրջանին, որուն ազդեցութիւնը հետագային տիրապետեց իր բոլոր գործերուն վրայ, Կարապետեան ազդուեցաւ «Սեզան»ի գեղարուեստական յեղաշրջումէն, որ զարմանք և հիացում պատճառած էր իրեն։ Սկիզբը տատամսեցաւ, սակայն միշտ փորձեց պահել իր անձնականութիւնը այս յեղաշրջման շրջանակին մէջ։ Ան, այդ ատեն, չվարանեցաւ յայտարարելու որ «Սեզան»ը ժամանակակից ամենամեծ արուեստագէտն է։

րէն շատերուն մէջ։ Թերեւս այդ ուղղութեամբ ներշնչուած էր Մաթիսի գործերէն, որ կանխած էր զինքը իսլամական արուեստէն ազդուելու պատեհութեան մէջ։ Կարապետեանի գործերուն մէջ յստակօրէն կ'երեւի արեւելքի ջերմութիւնը։ Անոնց մասին քննադատները արտայայտուելով ըսած են. «Տաք են անոնք, ապրող և յանդուգն»։

Կարապետեան եղած է առաջիններէն որ Եգիպտոսի մէջ արուեստի նոր ուղի մը ակօսած են։

Կը հաւատար որ եգիպտացի երիտասարդ արուեստագէտները ունին այնպիսի շնորհներ և պատրաստութիւն (խմոր), որ զիրենք կարող կը դարձնեն ստեղծելու արդիական արուեստ մը, համահաւասար համաշխարհային մակարդակին, որ կարենայ կողք կողքի կենալ գեղարուեստական ամենամեծ շարժումներուն հետ։

Փարիզի մէջ հանդիպած է համաշխարհային արուեստագէտներու և անոնց հետ ունեցած է

(Շար.ը տես էջ 4)

"ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ՝ ՄՇՏԱՊԷՍ"

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՆԷՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԱՆՁԸ

Ծ.Խ.— Հայաստանի Կ. Կ.ի 23րդ համագումարին (7–1–64), Կեդրոնական Կոմիտէի Ա. Քարտուղար Եա. Ն Զարոբեան, յաւելեալ զեկուցում մը բրած է. կուտանք զայն, որոշ յապաւումներով.

Ընկերնե՛ր։ Կատարելով Հայաստանի 22րդ համագումարի ցուցումները, հաշուետու ժամանակաշրջանում Հայաստանի Կ. Կ. Կեդր. Կոմիտէն շարունակում է մեծ ուշադրութիւն նուիրել սփիւռքահայերի հետ կապերի ամրապնդմանը, որոնք, որպէս կանոն, միաւորուած են զանազան կազմակերպութիւնների, մշակութային, մարզական, երիտասարդական եւ այլ միութիւնների ու ակումբների մէջ։

Անցեալ տարուան համագումարից յետոյ, զգալիօրէն ուժեղացած է տնտեսութեան, գիտութեան ու մշակոյթի բնագաւառում՝ Սովետական Հայաստանի նուաճումների գաղափարատարածումը սփիւռքայութեան մէջ։

Այդ աշխատանքը՝ զուգորդուելով արտասահմանեան առաջադիմական կազմակերպութիւնների նկատմամբ անցեալ համագումարի սահմանած մեր վերաբերմունքի հետ, մեծ դեր խաղաց, ուժեղացնելով մեր եղբայրների եւ քոյրերի համակրանքը դէպի իրենց մայր հայրենիքը, ամրապնդելով սփիւռքահայ առաջադիմական կազմակերպութիւնների դիրքերը եւ համախմբելով նրանց ուժերը խաղաղութեան եւ իրենց ժողովրդի երջանկութեան համար, յետադիմականութեան դէմ մղուող պայքարում։

Այժմ, ոչ միայն սփիւռքահայերի առաջադիմական մասը, այլեւ մեր հայրենակիցների բոլոր ազնիւ ներկայացուցիչները հասկանում են այն վեհ նպատակները, որ առաջադրում է մեր երկիրը։

Մեր խնդիրն է՝ այսուհետեւ եւս ընդլայնել եւ ամրապնդել արենակցական ու մշակութային կապերը արտասահմանեան առաջադիմական կազմակերպութիւնների հետ, մոլորեցուած հայրենակիցներին օգնել իմանալու ճշմարտութիւնը մեր իրականութեան մասին, հսկայական այն յաջողութիւնների մասին, որ հայ ժողովուրդը ձեռք է բերել ներկայ իշխանութեան տարիներին՝ սոցիալիստական մեր մեծ հայրենիքը՝ ժողովուրդների համերաշխ ընտանիքում։

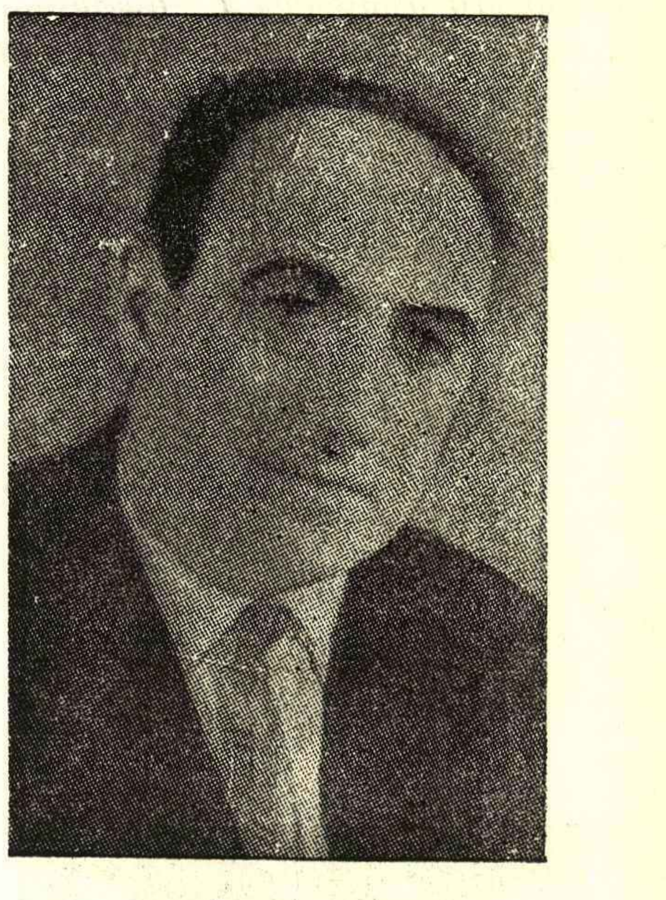
Տնտեսութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի զարգացման ասպարէզում, Հայաստանի վիթխարի յաջողութիւնները սփիւռքահայերի մէջ առաջ բերին անյաղթահարելի ձգտում դէպի մեր հայրենիքը։

Սփիւռքահայերի զանգուածային նոր հայրենադարձութիւն կազմակերպելու լուրը մեր հայրենակիցներն ընդունեցին մեծ խանդավառութեամբ եւ ուրախութեամբ։

Կեդրոնական կոմիտէն եւ հանրապետութեան Մինիստրների սովետը՝ միութենական կառավարութեան մեծ օգնութեան շնորհիւ՝ դեռ 1961 թուականին ձեռնամուխ եղան այդ կարեւոր միջոցառման նախապատրաստմանը։ Այդ նպատակով աւելացուեցին հիմնական յատկացումները բնակարանային և համայնքային շինարարութեան մէջ եւ մշակուեցին նոր քաղաքացիներին բնակարանով ու աշխատանքով ապահովելու գործնական միջոցառումներ։

1962–63 թուականներին Իրանից, Կիպրոսից, Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնից, Յունաստանից եւ այլ երկիրներից մեզ մօտ են եկել արդէն աւելի քան երեք հազար հայեր։ Ի պատիւ մեր հանրապետութեան կազմակերպական, վարչական, արհեստակցական միութիւնների եւ երիտասարդական կազմակերպութիւնների՝ պէտք է նշել, որ նրանք մեծ աշխատանք կատարեցին սփիւռքահայերին օրինակելիօրէն ընդունելու և տեղաւորելու համար։

Մայր հայրենիքը մեծ հոգատարութիւն է ցուցաբերում իր նոր քաղաքացիների նկատմամբ։ Սովետական Հայաստան եկած մեր հայրենակիցներն աշխատում են գործարաններում, աշխատանոցներում և հիմնարկներում։ Նրանց երեխաները տեղաւորուել են դպրոցներում, մանկապարտէզներում և մանկամսուրներում. սովորում են բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններում։ Անաշխատունակ քաղաքացիներն ստանում են կենսաթոշակ, իսկ բազմազաւակ մայրերը՝ նպաստ։ Հրազդան և Աբովեան քաղաքներում կազմակերպուած

ԵԱ. Ն. ԶԱՐՈԲԵԱՆ

են փորձագիտական նոր ուսումնարաններ, որտեղ երիտասարդութիւնը կարող է ձեռք բերել իր ցանկացած մասնագիտութիւնը։

Ինչպէս և պէտք էր սպասել, սփիւռքահայ յետադիմական պարագլուխներ ծաւալեցին մեզ դէմ նողկալի մի արշաւանք, յերիւրանքներ տարածելով մեր իրականութեան մասին, որպէսզի խանգարեն աշխատաւոր հայերի հայրենադարձութիւնը։ Սակայն նրանց ճիգերը ապարդիւն անցան։ Չնայած այդ հակափրոփականտին, ուժեղանում է սփիւռքահայերի ձգտումը՝ գալու իրենց մայր հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստան։ (Երկարատեւ ծափահարութիւններ)

Ինչպէս ձեզ յայտնի է, հայերի հայրենադարձութիւնը կատարւում է աստիճանաբար, համեմատաբար փոքր խմբերով։ Կեանքը հաստատեց դրա ճշդութիւնը. դա հնարաւորութիւն է ընձեռում հայրենիք վերադարձող հայերին՝ ապահովելու բնակարանային ու կենցաղային բնականոն պայմաններով, աշխատանքով, իսկ երիտասարդութեանն ու երեխաներին՝ ուսմամբ։ Մենք մտադիր ենք այսուհետեւ եւս կատարել հայրենադարձութիւն և մէկ անգամ եւս ընդգծում ենք, որ այդ աշխատանքը կը կատարուի ոչ թէ ընդհատումով, այլ մշտապէս։

Հայրենիք վերադարձող հայերը հայրենասիրաբար են տրամադրուած։ Նրանք անսահմանօրէն շնորհակալ են մեր իշխանութիւններից, որոնք նրանց համար ապրելու, աշխատելու և սովորելու անհրաժեշտ պայմաններ

(Շար. տես էջ 4)

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՄԱՍԻՍԵՐԳԱԿ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ)

Գրեց ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Ապրիլ 24:

Ազգերու պատմութեան մէջ թուականներ կան, որոնք կը խտացնեն ամբողջ պատմութիւն մը, հպարտութեան զգացում մը: Այդ թուականները կը տօնուին մեծ շուքով:

Գրեթէ բոլոր ազգերուն մէջ այդ թուականները մասնաւորաբար յաջողութիւններ և յաղթանակներ խորհրդանշող շրջաններ են:

Հայն ալ ունի տօնակատարութեան արժանի տարեթիւեր, բայց անոնք նիւթական նուաճումներ չեն յատկանշեր, այլ պարզապէս պարտութեան վերյիշումներ են:

Նիւթական մեծ պարտութիւն մը եղաւ մեզի համար Վարդանանց Պատերազմը, բայց մենք մեծ շուքով կը տօնենք այդ օրը:

Այս է պատճառը որ հայ ժողովուրդը դիմացած է դարերուն և պիտի դիմանայ, որովհետեւ ան ամէն պայքարի մէջ հոգիի յաղթանակն է որ փնտռած է, և մանաւանդ գիտցած է պարտութիւնները յաղթանակի վերածել և տօնախմբել:

Ժագ. Ս. Յակոբեան շատ պատկերալից կերպով կ'երգէ.

— Բայց չկրցա՛ւ ան նզմել, քաղել
հունտերն յուսաբեր,
Որ հայ հողին ու սրտին հանճերն
էին անբեղուեր:
. . . .

— Ո՛չ ոք սակայն իմացաւ, թէ
Նոյն հուրին տակ դաժան՝
Ծիկացած մէն մի ոսկոր կը
դառնար զէ՛նք ապագայ.
Թէ ամէն մէկ հայու մահ կ'երկնէր
հազար նո՛ր հայեր,
Որոնց բռունցքը՝ վրէժի ձե՛ւ, աչքը
հեռի զո՛յն կ'առնէր...
. . . .

— Բայց չըգիտցա՛ւ դահճապետն,
որ՝ մեռնելու փոխան զայն,
Ջնջելու տեղ Դպրութիւնն ու
Գիտութիւնն հայկական,
Անոր մտքի դարբնոցին մէջ
ակամայ կը կռէր
Ադամանդի նման կուռ
վերապրելու Կա՛մք մը նոր,
Եւ Պատմութեան սալին վրայ հայ
Ապագա՛յ մը հզօր:
. . . .

— Բայց չըտեսա՛ւ, թէ ի՛նչպէս
այդ Քսանչորսը մահուան
Յարութեան Օ՛ր մը եղաւ, ու՝
Միլիոնին վրայ մոխիր
Նոր միլիոննե՛ր կանգնեցան —
արշալոյսի՛ ջահակիր...

* * *

Հայուն ուժ ու ներշնչում տուող, հայ հաւատքը մշտավառ պահող Արագածի կատարին թառած աստղին փայլքը երգող գըլխաւոր երեք բանաստեղծներ ունէինք մինչեւ այսօր (Յովհ. Թումանեան, Յովհ. Յովհաննէսեան և Վ. Թէքէեան): Թող չափազանցութիւն չթուի եթէ ըսենք՝ ահա՛ չորրորդ մը, Ժագ Ս. Յակոբեան՝ իր «Հայ Աստղ»ով (1954ին գըրուած):

Ամէն հայու սրտին մէջ — որ
Հայաստան մ'է ինքնին —
Եկեղեցի մ'ինչպէս յաղթ՝ կայ
Արարա՛ծ մը պայծառ,
Որուն անկեղծ գագաթին,
աստուածամերձ գմբէթին՝
Կ'այրի կանթեղ մը անշէջ՝ լոյսո՛վ
անշիջինջ, փայլո՛վ վառ:

Եւ այդ «Հայ Աստղ»ին մըշտավառութեան մեծ հսկիչն ու պահապանը եղած է հայ մտքի լուսաւորիչ՝ Մեսրոպ Մաշտոցը:

Մեսրո՛պ,
Օշականի հողին մէջ դեռ արթո՛ւն
կող,
Որ կը հսկէ լամբերուն վրայ
Հայ Մտքին.
Լուսաւորչի աստղին անմա՛ռ
լուսամփոփ,
Որ կը պահէ աշխարհացի՛ր
Հայ Հոգին,
Ո՛վ Սուրբ Մեսրոպ
Ոսկի ողջո՛յն քեզ, հայ Բանի
ո՛վ ամպրոպ...

* * *

«Մասիսածին» հատորին մէջ մէկտեղուած բանաստեղծութիւններուն ընտրութիւնն ու ոգին այն տպաւորութիւնը կը ձգեն, որ արժանաւոր բանաստեղծը կարծէք ուզած է ընդհանրապէս բոլոր հայերուն նորօրինակ զէնք մը տալ՝ կարենալ պայքարելու համար ներկայ շրջանի մտայնութեանց և ապականիչ մթնոլորտին դէմ: Այստեղ կը գտնենք հայ պատանիին, երիտասարդին ու տարեցին հոգիին մէջ հայեցիութիւն կառուցող, մշակոյթին ու անոր սպասարկուներուն հանդէպ սէր թելադրող, «Դիւցազուններուն, հայարիւն լեռներուն, մոգական ցուպով Կոմիտասին, հայոց ջահ Աբովեանին, Մասիսէն բխած մտքի հայրենիք՝ Հայ լեզուին, ճամբորդին կայք և որբին գիրկ բացող Հայկական Տունին» հրապոյրն ու կազդոյրը գովերգող բանաստեղծութիւններ:

Եւ այս բոլորը տրուած են անկեղծութեամբ, թարմ ու վարակիչ շունչով, արուեստով, ինք նայատուկ արտայայտութեամբ և նկարչական ոճով:

Բանաստեղծը իր գրութեանց մէջ շատ գործածած է յատուկ անուններ, որոնք իրենց մէջ կը խտացնեն զգացումներու եւ գաղափարներու ամբողջութիւն մը:

Հոն սենեակները ըլլան Խորենացի
ու Քուչակ
Հիւրասրահը՝ Նարե՛կ, եւ
Ննջարանն Աբովեա՛ն.
Ճրագը՝ Մաշտո՛ց ճաճանչուն,
դահլիճն ըլլայ Սուրբ Սահա՛կ,
Եւ պատերուն իբրեւ զա՛րդ
Սայաթ-Նովա՛, Թէքէեան:

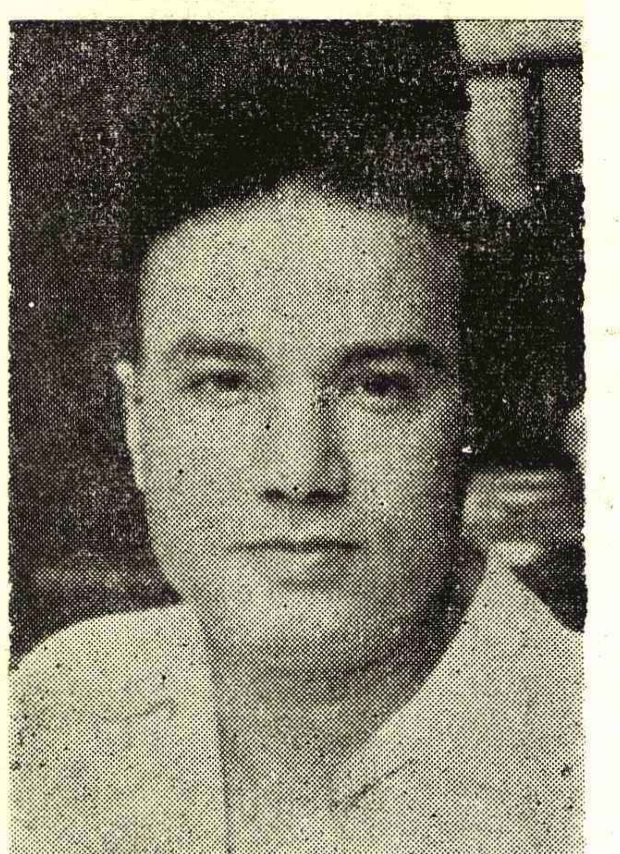
Ժագ Ս. Յակոբեանի բանաստեղծութեանց մէջ կը հանդիպինք, տեղին գործածուած, նորակերտ բառերու շարքի մը, որոնք իրենց կազմութեամբ հարազատ են եւ իմաստութեամբ ճշգրիտ:

«Մասիսածին»ով կ'ողջունենք արժանաւոր բանաստեղծ Ժագ Ս. Յակոբեանը, եւ կը մաղթենք իրեն ոգեկանութեան եւ արուեստի կատարելագործման նոր նուաճումներ:

Գահիրէ

ՏԻՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

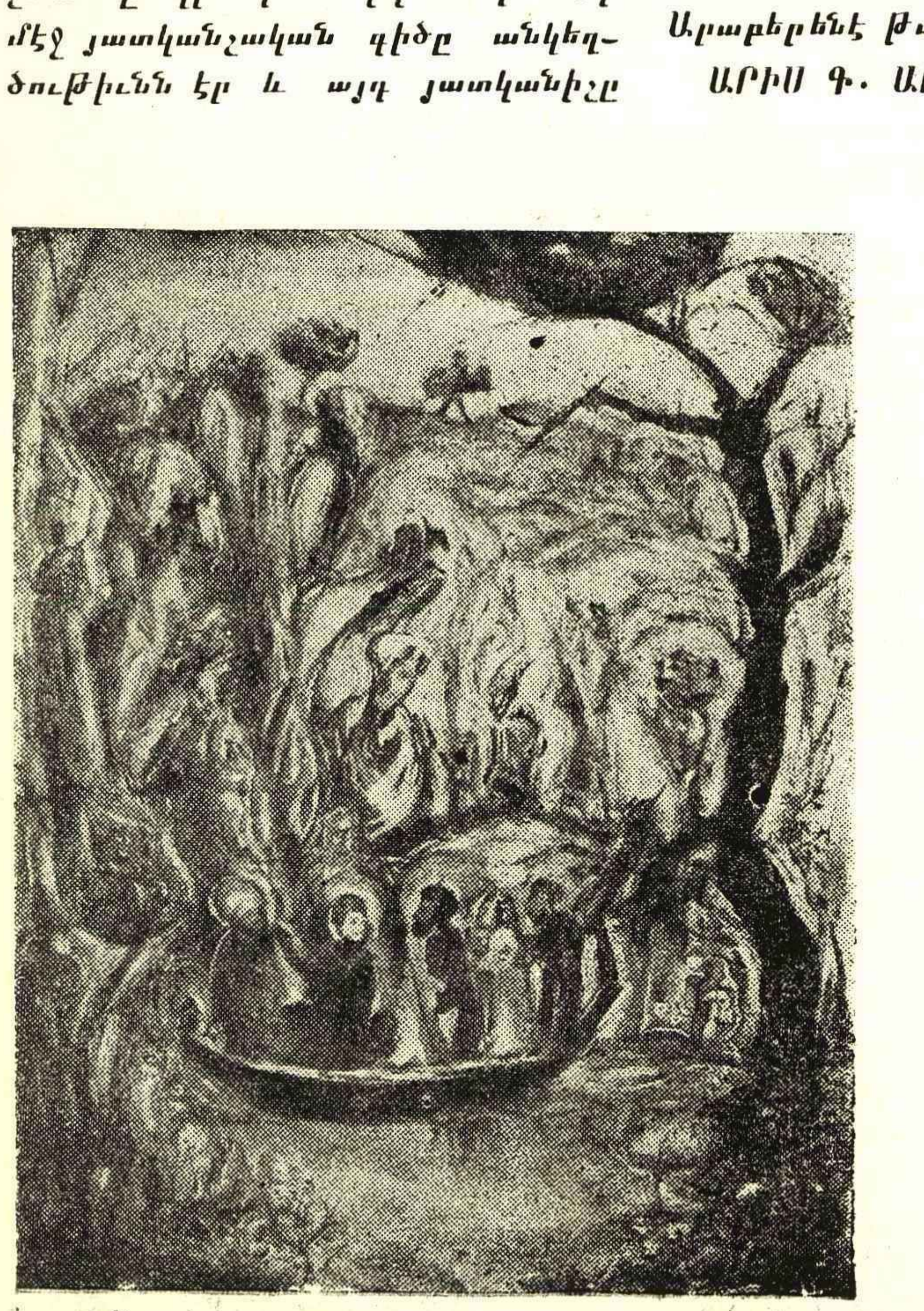

ԹԱՄԱԼ ԷԼ ԿՈՒԵԼԻ

շատ մը վիճաբանութիւններ: Իր մէջ յատկանշական գիծը անկեղծութիւնն էր և այդ յատկանիշը կարծես հաստատելու համար կ'ըսէր. «Հարկ չեմ տեսներ ոեւէ մէկուն հաճոյակատարութիւն ընելու»: Ամէն տարի, իր ֆրանսացի կնոջ հետ, Փարիզ կը ճամբորդէր և կը հետեւէր գեղարուեստական շարժումներու փոփոխութեանց և յառաջդիմութեանց: Եւ 13 Նոյեմբեր 1963ի իրիկունը, երբ Փարիզի իր տան մէջ նստած կը խօսակցէր իր ընտանիքին հետ, ինկաւ յանկարծ և հոգին աւանդեց:

Իր մահը անակնկալ մը եղաւ օտար և եգիպտացի իր բարեկամ արուեստագէտներուն համար: Հիւանդ չէր ան, միշտ կենսունակ և աշխատող, հակառակ ութսունը անց իր տարիքին: Ութսունէ աւելի տարիներ, ան ապրեցաւ միայն արուեստին համար:

Արաբերէնէ թարգմանեց՝
ԱՐԻՍ Գ. ԱՐԻՍԵԱՆ

«Միսքին ճամփորդութիւն»

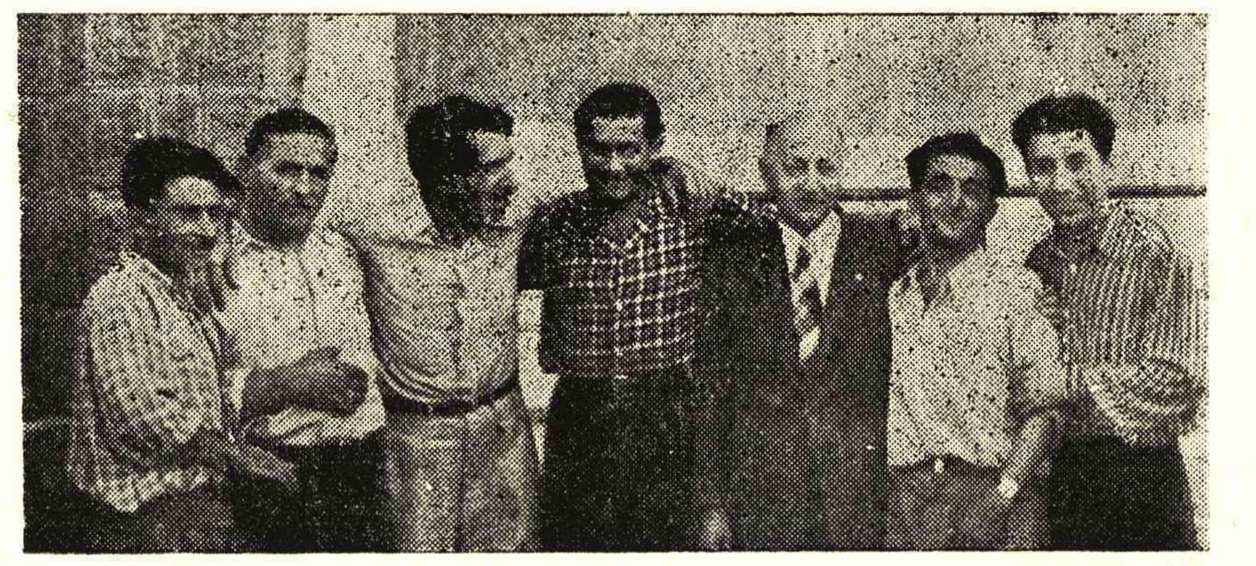
ԱՆԴԱՐՁ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐ

ՏՈՔԹՈՐ ԼԵՒՈՆ ԳԱՅԱՐԵԱՆ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Պատմեմ իր կեանքէն դըրուագ մը որ պատահեցաւ Երեւանի մէջ: Նուպար Գալըճեան, Տոքթորին զարմիկը, իր աշխատակից բանուորներէն խումբ մը առնելով՝ օր մը եկած էր մեզ տեսնելու...: Այդ աշխատաւորները, Ղարաբաղցի Արտաշ և Ջաւէն, առիւծներու նման, փափաք յայտնած էին տեսնել արտասահմանցի հայեր, և մանաւանդ իրենց վարպետին՝ Նուպարին եղբայրն ու զարմիկը: ու մեր սիրելի Տոքթորը, խանդավառ և գինեզուարթ, ուզեց ինք վճարել հաշիւները... նկատի չառնելով Ղարաբաղցիներու լեռնականի արժանապատուութիւնը... Եւ ահա Տոքթորին ձախին կեցած Ղարաբաղցին յանկարծ արթնցաւ իր գինովութենէն և Տոքթորին դէմ ցցուելով՝ ըսաւ.

— Սա ի՞նչ կը նշանակէ: Դուն փող ունես՝ մենք չունի՞նք...: Մենք թէ՛ փող ունենք և թէ կ'ապրենք Հայրենիքի մէջ, իսկ դուն մի հիւր ես և զարիպ...: Եւ երբ Տոքթորը կը պնդէր վճարելու համար, եղբայրս Նուպար կամաց մը փսփսաց Տոքթորի ականջին տակ, թէ կարող էր մի կռիւ ծագիլ, լաւ էր որ լռէր և համաձայնէր.... Ու խեղճ Տոքթորը ակամայ լռեց, քիչ մըն ալ վախնալով իր գործած «յանցանքին» համար...:

Ողբ. Տոքթ. Լ. Գայարեան եւ հայ աշխատաւորներ, Ինքնուրիս հիւրանոցի առջեւ: Նկարին մէջ ձախէն երրորդը քաղ. Նուպար Գալըճեանն է:

Եւ ահա մենք նստանք սեղանի մը շուրջ ու սկսան գոնեակի շիշերը իրարու յաջորդել, մէկ, երկու, երեք, չորս ու սկսան հայրենասիրական ճառեր, ու Ղարաբաղցիները ամէն բաժակի՝ կը կրկնէին... կը ցանկանանք որ մի բան պատահի և մենք մեր կեանքերը ձեզ համար ղուրպան անենք, որ տեսնէք թէ ո՛նց կը լինի Ղարաբաղցին... միայն թէ լինի...:

Անոնք կ'ակնարկէին պատերազմի մը և ակնարկութիւն կ'ընէին Թուրքին...: Ու տոքթորը այնքան գոհ ու զուարթ, այնքան երջանիկ կը զգար ինքզինքը, որ կամաց մը ինծի դառնալով ըսաւ.

— Կը փափաքիմ այս հայ առիւծներուն հինգ շիշ շամփանեա հրամցնել իմ կողմէս: Եւ շամփանեաները եկան ու խմեցինք և այն աստիճան գինովցանք և ըսպասարկութիւնը այնքան կանոնաւոր էր, որ ես զարմացած հարցուցի եղբօրս.

— Մենք հիւրանոցի սպասարկութենէն շատ գոհ չենք, իսկ սրանք այժմ մեզ շատ լաւ են ծառայում...: Եղբայրս խնդաց և ըսաւ.

— Կարգոնները առողջ կը վախնան... եթէ լաւ չծառայեն, կրնայ գինարբուքը գէշ վերջանալ ի վնաս իրենց...: Ու ես հասկնալով լռեցի ու ուրախացայ ներքնապէս... որ երկրին կանոնաւորութեան վրայ հսկող ուժեր շատ կային...:

Եւ մեր խնջոյքը վերջանալով՝ կարգը եկաւ հաշիւները մաքրելու,

Այս զուարթ դրուագը իր կեանքէն՝ պատմեցի իր մահուան առթիւ... չուզեցի տխուր բան մը պատմել, որովհետեւ ինք չէր սիրեր տխրութիւնը և ի յիշատակ իրեն այդ քաղցր բնաւորութեան, պատմեցի զուարթ այս միջադէպը, վստահ ըլլալով որ իր հոգին պիտի խայտայ...: Ան, ինչպէս թուեցի, կատակասէր անձ մըն էր և մեռաւ ժպիտը շրթներուն... երազելով հայրենի երկիրը և զայն կերտող հայ եղբայրներն ու Ղարաբաղցի առիւծները...:

Ժպիտը իր շրթներուն մահացաւ Լեւոնը, որովհետեւ տեսած էր իր պաշտած հայրենիքի վերելքն ու վերածնունդը...:

Թուրքի եաթաղանէն ազատած էր և այդ պատճառաւ իսկ գիտէր յարգը իր Հայրենիքին:

Հողը վրադ թեթեւ գայ սիրելի Լեւոն:

ՀՐԱՉ

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

(Շար. Գ. էջէն)

են ստեղծել: Նրանցից շատերն արդէն գործօն կերպով ներգրաւուել են մեր ընկերվարական կեանքին մէջ:

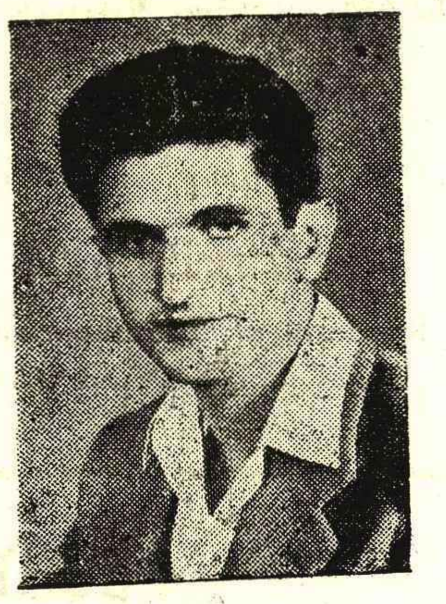
Մեր խնդիրն է՝ հասարակական, երիտասարդական ու միւս կազմակերպութիւնների միջոցով ուժեղացնել գաղափարական ազդեցութիւնը մեր ընտանիքին միացած եղբայրների եւ քոյրերի վրայ, օգնել նրանց աւելի արագ ընտելանալու կեանքի նոր պայմաններին, ըմբռնելու ամենաառաջաւոր ուղղութիւնը, դառնալու գործօն կառուցողներ: Դա պատուաւոր խնդիր է, որ պահանջում է ժամանակ, հմտութիւն, զգայուն վերաբերմունք եւ մեծ համբերութիւն: Մենք պէտք է պատուով կատարենք այդ խնդիրը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱԼԷՊԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՊԱՍՔԷԹ ՊՈԼԻ ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ԶՈՅԳ ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐՈՎ

Լաթաքիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաւոր հրաւէրով, Հալէպի Հ. Մ. Մ.ի պասքէթպոլի աղջկանց և մանչերու խումբերը մեկնեցան Լաթաքիա, ուր տարին երկու փառաւոր յաղթանակներ:

Պատուոյ Թրիպիւնին մէջ տեղ գրաւած էին Մուհաֆըզը, բարձրաստիճան սպաներ և հայ համայնքի Քահանան: Մրցումը բացւեցաւ Պետական և Զինուորական քայլերգներով, որմէ ետք, երկու զոյգ խումբերը, ընկերակցութեամբ Մուհաֆըզին և պատասխանատուին խմբանկարներ քաշուեցան:

Յակոբ Թիւթիւնճեան

Հ. Մ. Մ.—Հ. Մ. Ը. Մ. ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄ

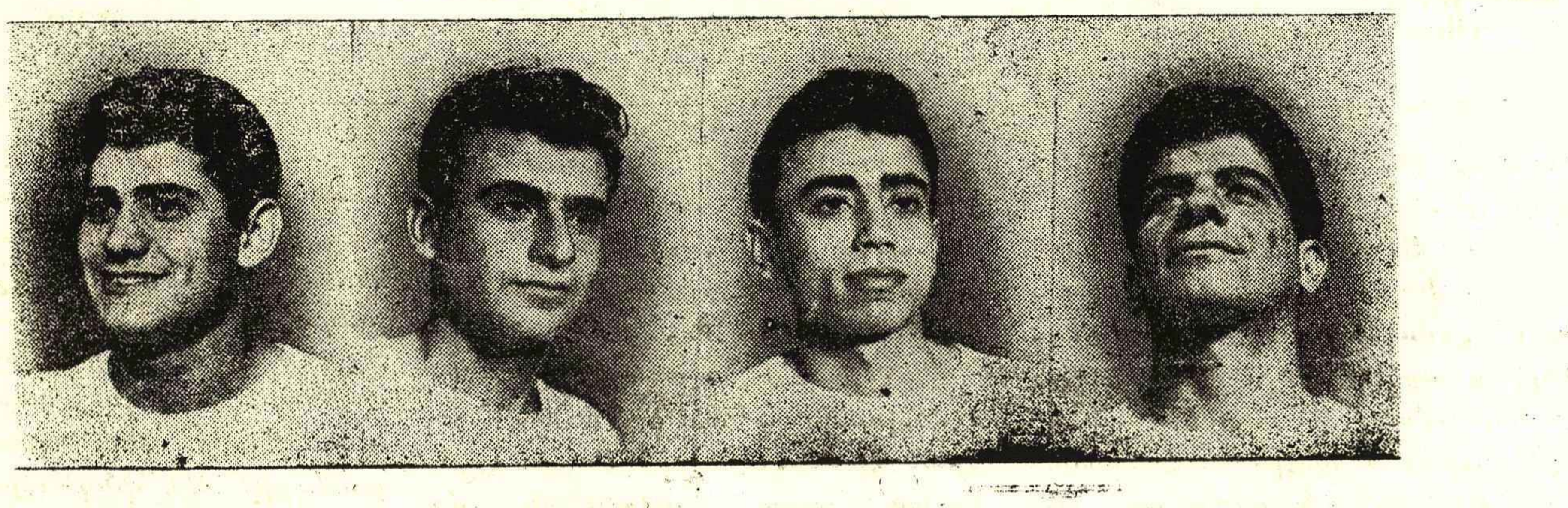
Խաղին պատկերը.— Ժամը 3.30ին, իրաւարարին ազդանշանին վրայ դաշտ կ'իջնեն խումբերը լաւ տրամադրութեամբ:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ԿԱԶՄ.— Բարգէն, Իսաամ, Վարդան, Ալպէր, Յովհաննէս, Էտիպ և Միսաք. քոչ ունենալով Ռաֆֆի Ուզունեանը:

Մրցումը կը սկսի ժամը 4.30ին, Մելիքսէթեան երեք եղբայրները՝ Զօհրապ, Յովհաննէս և Յովսէփ, գրաւած են յառաջապահ գիծը, իսկ Սէմիր և Մեսրոպ յետսապահ գիծը: Մրցումը կը սկսի շատ արագ: Առաջին կէտը նշանակողը կ'ըլլայ Հ.Մ.Ը.Մ., որուն սակայն չ'ուշանար յաջորդել Զօհրապի գեղեցի, կէտերը, որոնք հիացում կը պատճառեն ներկաներուն:

Սքորը կ'ընթանայ կամ հաւասար և կամ մէ, երկկէտի տարբերութեամբ: 12րդ վայրկեանին Հ. Մ. Մ. ձեռք կ'առնէ խաղին ղեկը: Կիսախաղը կ'աւարտի ի նպաստ Հ.Մ.Մ.ին 25–19:

Բ. կիսախաղին Հ.Մ.Մ. դաշտ կ'իջնէ աւելի վճռակամ, երկկէտերու տեղափարափ մը կը սկսի Յովսէփին և Յովհաննէսի կողմէ, նին կը վիրաւորուին և կ'ուզեն թողուլ դաշտը, սակայն քոչը ընթացք չի տար: Խաղը կը շարունակուի միշտ ի նպաստ Հ.Մ.Մ.ին: 10րդ վայրկեանին Լուսին կը նշանակէ երկկէտ մը, իսկ Ալիս (Հ. Մ. Ը. Մ.) յաջորդական երկու կողովներ՝ սքորը, վերածելով 10–9ի:

Վարդան — Յարութիւն — Յովհաննէս — Ժօռժ

Հ.Մ.Մ.Ի ԿԱԶՄ.— Արփիկ, Ռիթա, Շաքէ, Լուսին, Մարի, Ազնիւ, Մարլեն և Լիոնէ, քոչ ունենալով Յովհաննէս Մելիքսէթեանը:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԿԱԶՄ.— Մարալ, Նուէր, Ալիս, Անժել, Տայանայ, Անահիտ և Լենա, քոչ ունենալով Ռաֆֆի Ուզունեանը:

Խաղը կ'ընթանայ լարուած մթնոլորտի մէջ: Հ. Մ. Մ. կը ջանայ ամէն գնով տանիլ յաղթանակը և անս չ'ուշանար Ռիթայի յուսահատեցնող երկկէտը, 8 մեթր հեռաւորութենէն: Խաղի վերջին վայրկեաններուն, Շաքէ Փառելով մը վերջակէտը կը դնէ խաղին. արդիւնք՝ 13–9 ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի:

Հ·Մ·Մ·—Հ·Մ·Ը·Մ· ՄԱՆՉԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄ

Յովսէփ — Գէորգ — Պետրոս — Ղազար

Առաջին իսկ վայրկեանէն կը տիրէ լարուած վիճակ մը, Հ.Մ.Մ. կը բանայ սքորը Արփինէի միջոցաւ, որուն կը յաջորդէ Լուսինի երկկէտը: Հ.Մ.Ը.Մ. կը հակազդէ, սակայն դժուար կը գտնէ անցնիլ Ռիթա-Շաքէ պաշտպանողականէն ներս: Կիսախաղը կ'աւարտի ի նպաստ Հ.Մ.Մ.ին 8–5:

Բ. Կիսախաղին, խաղը կը ստանայ քիչ մը հանդարտ վիճակ, Հ.Մ.Մ.ի խաղացողներէն մի քանի

Հ.Մ.Մ.ի ԿԱԶՄԸ.— Յովհաննէս, Զօհրապ, Յովսէփ, Մեսրոպ Սէմիր, Յովհաննէս Բ., Նազարէթ և Ալեքսան: Կամքէ անկախ պատճառներով կը բացակայէին Ղազար և Յարութիւն, ինչպէս նաև մանչերու քոչը՝ Վարդան, որուն փոխարինած էր Ընկ. Յակոբ Թիւթիւնճեանը, պասքէթ պոլի ընդհ. պատասխանատուն:

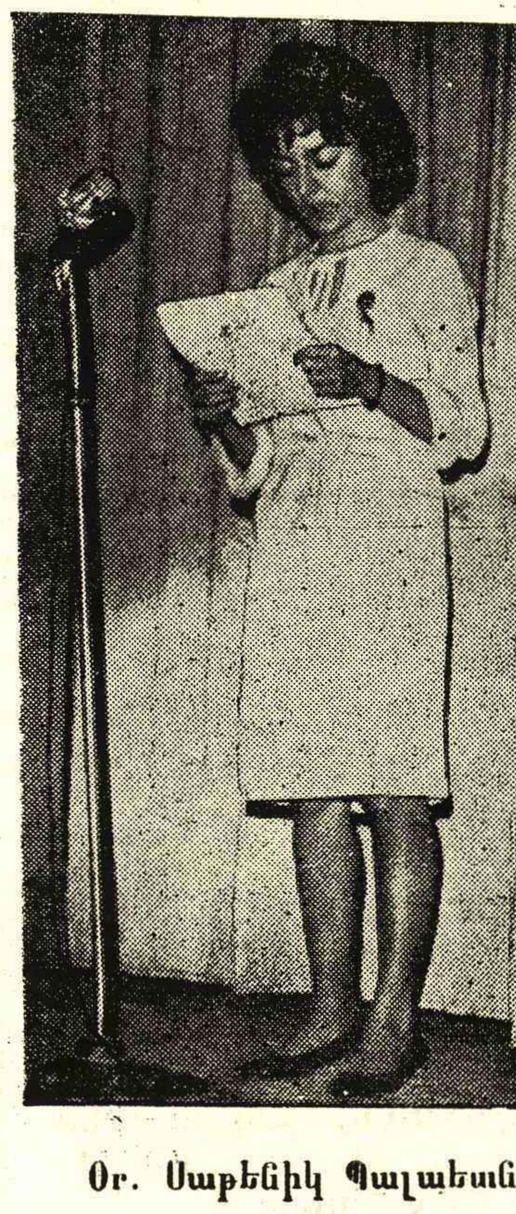
Զօհրապ իր ֆէյնթիրով զարմանքի կը մատնէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կարտերը: 10 վայրկեան մնացած մրցումի աւարտման, սքորը 44–32 է: Հ.Մ.Մ. կը ծանրացնէ սքորը: Հ.Մ.Ը.Մ. կը ջանայ հաւասարիլ. սակայն դժուար կը գտնէ խաղի բերել Հ. Մ. Մ.ի պաշտպանողականը: Մրցումը կը վերջանայ Հ. Մ. Մ.ի փառաւոր յաղթանակով՝ 54–45 արդիւնքով:

Հ. Մ. Մ. լման կազմով պատուոյ Թրիպիւն կը ներկայանայ, ուր շնորհաւորական խօսքեր կ'ընդունի Մուհաֆըզէն և կ'արժանանայ ժողովուրդի ծափահարութեան:

Շնորհաւորելի է Հ.Մ.Մ.ի աղջկանց և մանչերու զոյգ խումբերը. ինչպէս նաև Պասքէթպոլի Յանձնախումբը և Վարչութիւնը:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նախանցեալ Կիրակի, 22 Մարտ 1964ին, Հայկական Ընթերցասրահի Պատանեկան Յանձնախումբը կազմակերպած էր Պատանեկան հանդէս մը՝ նուիրուած Մայրերու Օրուան:

Օր. Սաթենիկ Պալաեան

Օրիորդ Սաթենիկ Պալաեան, իր բացման խօսքին մէջ անդրադարձաւ այս հանդիսութեանց նպատակին, վեր առնելով մօր մը տարած աշխատանքը իր զաւկին դաստիարակչական գործին մէջ: Վերլուծեց «Մայր» բառը՝ որ ծագում առած է մանուկի մը արտասանած «մա» արտայայտութենէն: Յետոյ սոյն բառին փոխաբերական իմաստը առնելով՝ նմանցուց մայրը արմատի և աղբիւրի, զոր հայ լեզուաբաններ կը գործածեն շատ մը բառերու առջև դնելով, ինչպէս մայր-հայրենիք, մայր-եկեղեցի, մայրաքաղաք կամ քաղաքամայր եայլն: Անդրադարձաւ նաև մեր բանաստեղծներուն, որոնք Մայր բառը յաճախ գործածած են իրենց քերթուածներուն մէջ, ինչպէս «Մայր-Արաքսի», «Մայր-Հայաստան» ևն.:

Ապա գործադրուեցաւ խնամուած յայտագիր մը ու յաջորդաբար բեմ բարձրացան փոքրիկներ Նուպարիկ Պահատրեան, Մարօ Արապեան, Վիգէն Թրայեան, Օրօրա Գազանճեան, Լիւսի Եագուպեան, Սմբատ Տատուրեան, որոնք բոլորն ալ իրենց մանկական քաղցրը ժպիտով արտասանեցին ու երգեցին մայրերու ձօնուած քերթուածներ:

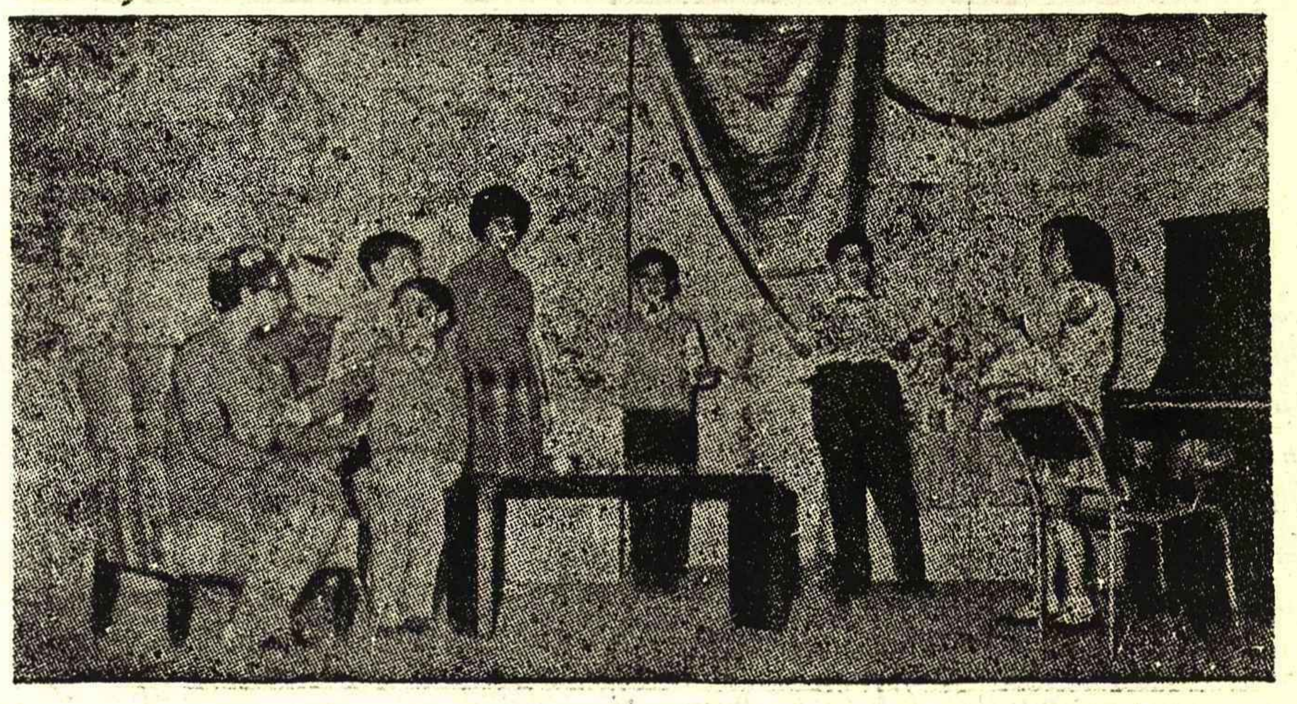
Օր. Նուարդ Թրայեան կարդաց Յովհ.Թումանեանի մէկ գրութիւնը, որ ցոյց կուտար «մայր ծիծեռնակին անձնազոհութիւնը իր ձագին, մեռնելով: Օր. Հիլտա Սամսոնեան (դուստրը ծանօթ նկարիչ Սամսոնեանի) ներկաներուն ունկնդրել տուաւ դաշնակի կտոր մը, որմէ յետոյ Օր. Սոնա Ճէճէեան արտասանեց բանաստեղծ Ժագ Ս. Յակոբեանի «Մայրապատում» քերթուածը: Օրուան նորութիւնն էր Օր. Սոնա Եագուպեանի արտասանութիւնը՝ Սարմենի «Պանդուխտ Հայ Մայրերին» քերթուածը, որ խլեց ներկաներուն ծափերը: Արտասանեց նաև «Երեւան» քերթուածը (դարձեալ Սարմենէն):

Դադարէն ետք, սրահի պատանեկան Թատերախումբը բեմադրեց «Մայրերու Օրը» զուարթ ու երգախառն Թատերգութիւնը: Մասնակցողները բոլորն ալ, Օրք. Սաթենիկ, Մայտա Պալաեաններ, Նուարդ Թրայեան և փոքրիկներ Հերմինէ Պալաեան, Յովիկ Գազանճեան, Վիգէն Թրայեան, Վահէ Պալաեան և Նուպարիկ Պահատրեան, լաւ սորված էին իրենց դերերն և յաջող բեմադրութիւն մը հրամցուցին ներկաներուն:

Հանդէսին վերջաւորութեան, ըստ նախապէս կարգադրութեան, հանդիսականներուն մէջ գտնուող բոլոր զաւակները (մեծ թէ փոքր), իրենց մայրերուն նուիրեցին մէկական նուէր:

Իսկապէս գովելի է Հայկական Ընթերցասրահի վարչութիւնը, ինչպէս նաև Պատանեկան Մարմնի վարիչներու տարած աշխատանքը, որուն շնորհիւ Պահիբէի հայութիւնը վայելեց յիշատակելի օր մը:

* * *

Տեսարան մը Պատանիներու ներկայացումէն

«ԱՅԾԵՄՆԻԿ» Ի ԿԱՐԱՊԵՏ ԱԲԻԿԵԱՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Հայկական Ընթերցասրահի Վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր Մայրերու Օրուան հանդիսութեան այս յայտագիրը կրկնել Հելիոպոլսոյ «Այծեմնիկ» Տիկնանց Միութեան Կարապետ Աբիկեան Հանգստեան Տան մէջ, Զատկի օրը՝ Կիրակի 29 Մարտ 1964ին:

Այսպէսով, Զատկի օրը, յետ միջօրէին Հանգստեան Տան մեր Մեծ-Մայրիկներն ու Հայրիկները զուարճացան ի տես մանուկներու և պատանիներու կողմէ գործադրուած խնամեալ յայտագրին:

Հանդէսի վերջաւորութեան Պր. Ստեփ. Եղիայեան յանուն «Այծեմնիկ Տիկնանց Միութեան իր շնորհակալութիւնները յայտնեց Հայկական Ընթերցասրահի Վարչութեան և կատարող փոքրիկներուն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Ա.Մ.Հ. ԿԸ ՅԱՂԹԷ ՍՈՒՏԱՆԻ (4-1)

Անցեալ Ուրբաթ, Մարտ 27ին, Գահիրէի Ջամալէքի դաշտին վրայ, տեղի ունեցաւ Թոքիոյի Ոլիմպիական միջազգային մարզախաղերէն ֆութպոլի մրցաշարքին զտումի գծով Ա.Մ.Հ.-Սուտանի «երթի» մրցումը:

Այս մրցումին եգիպտական խումբը ցոյց տուաւ գեղեցիկ խաղարկութիւն մը, և պարտութեան մատնեց սուտանական խումբը, որ իրմէ սպասուած խաղը չտուաւ:

Մրցումին 8րդ վայրկեանին, եգիպտական խումբէն Թահան բացաւ սքորը իր նշանակած կոլով, որմէ տասը վայրկեան ետք Մոհամմէտ Պատաուի, Եգիպտոսի խաղացողներէն, կը նշանակէ Սուտանի հաւասարութեան կէտը. 27րդ վայրկեանին Ֆարուք անզուսպ հարուածով մը կը նշանակէ Եգիպտոսի երկրորդ կէտը. 2-1 արդիւնքով վերջացաւ մրցումին Ա. կիսախաղը:

Բ. կիսախաղին 22րդ վայրկեանին Ֆարուք կը նշանակէ Եգիպտոսի երրորդ կէտը. երկու վայրկեան չանցած՝ Շահին կը փակէ սքորը իր նշանակած գեղեցիկ կոլով. մրցումը կը վերջանայ ի նպաստ Եգիպտոսի՝ 4–1 արդիւնքով:

Օրուան լաւագոյն խաղացողներն էին՝ Թահա, Սամիր, Ռոզպ և Իսնաուի Եգիպտոսէն, իսկ Իպրահիմ Սուտանէն:

«Դարձի» մրցումը պիտի կատարուի Խարթումի մէջ, յառաջիկայ Ապրիլ 10ին:

Այս առթիւ նշենք թէ այս մրցումին սուտանական խումբը պարտի յաղթել նուազագոյն 3 կոլի տարբերութեամբ, որպէսզի իրաւունք ունենայ մասնակցելու Թոքիոյի մէջ կատարուելիք ոլիմպիական ֆութպոլի մրցաշարքին աւարտական խաղերուն, որուն կը մասնակցին աշխարհի 16 երկիրներու զօրաւորագոյն խումբերը:

Լեւոն Թորոսեան

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
2 ԱՊՐԻԼ 1964

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԿԱԼԸՐԻ ԱԽՆԱԹՈՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Ձմայլելի կազմակերպութեամբ մը ճամբայ ելաւ Կալըրի Ախնաթոնը և կը քալէ աւելի ըղձմայլելի թափով մը, տնօրէնուհի Տիկին Յ. Պալլարեանի ջանքերով։

Կը կարծէինք՝ թէ արդէն իր եօթներորդ ցուցահանդէսը կուտայ Կալըրին, բայց Մարտ 27ին, Ապու Խալիլ Լութֆի վերացական նկարիչի 5րդ ցուցահանդէսին բացման առթիւ, Տիկին Մայր Պալլարեան մեզ զարմացուց թէ ատիկա իրենց 14րդ ցուցահանդէսն է. իսկ 15րդը, նուիրուած Սանատ Պասթայի նկարներուն ցուցադրութեան, պիտի բացուի Ապրիլ 6ին, կ. ե. ժամը 7ին, հովանաւորութեամբ՝ Մշակոյթի և Ազգային Ուղղութեան Նախարարութեան։

Իսկապէս, հայու նախաձեռնութեամբ ստեղծուած այս հաստատութիւնը, ո՛չ միայն կը ծառայէ Ա.Մ.Հ.ի գեղարուեստին, այլ կը բարձրացնէ հայ անունն ու վարկը՝ յաչս արաբ եղբայր ժողովուրդին և օտարներուն։

Ուրախութեամբ իմացանք, որ ամբողջ տարուան մը համար, Ախնաթոնի սրահները գրաւուած են՝ ցուցադրել ուզող արուեստագէտներու կողմէ։

Կը մաղթենք՝ որ Ախնաթոնի Ապրիլ 6ի ցուցահանդէսը և յաջորդ բոլոր ցուցահանդէսները արժանանան նոյն փառքին ու յաջողութեան։

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ Ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Բամլէ. Քաֆր Տը Սեզար։

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ս. Յարութեան Տօնին առթիւ՝ Պր. Սերգօ Սրէնճեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ Պր. Ազատ Պօղիկեանի (Լենինական)։

Նոյն առթիւ՝ Տիկին Նուարդ Փափազեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Ատրինէ Պուլտուքեանի (Կիրովական)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

«Այծեմնիկ»ի Կարապետ Աբիկեան Հանգստեան Տան մէջ կազմակերպուած «Մայրերու Օրուան» հանդէսին առ ի գնահատանք՝

Պր. Մամաս Գալբաքեան 500 ե. գ.
Տէր և Տիկին Սմբատ Արապեան 100 ե. գ.։

Տիկին Մարի Հապէշեան 100 ե. գ. կը նուիրէ, Նուպարեան վարժարանի դէպի Լիւքսոր-Ասուան պըտոյտի յաջող կազմակերպութեան առթիւ։

Տէր և Տիկին Սարգիս Պալեան 200 ե. գ. կը նուիրեն, նկարիչ Սամսոնեանի Ա. Մրցանակի (Ոսկէ Մետալ) արժանանալուն ուրախ առիթով (Սալոն տի-Գեր, 40րդ տարի)։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պր. Հայկ Պօյաճեանի ընդ Օր. Մարի Խաչիկեանի նշանախօսութեան ուրախ առիթով՝ Տէր և Տիկին Հայկ Հաննէսեան կը նուիրեն.

Հայկ. Ընթերցասրահին 50 ե. գ.
«Ջահակիր»ին 50 ե. գ.
(Ստանալ Նուիրատուէն)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի, 9 Ապրիլ 1964 կ. ե. ժամը 8ին

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Պիտի դասախօսէ ԸՆԿ. ԹԱԳՒՈՐ ԱՐԱՄԵԱՆ

ՆԻՒԹ.— Հայ Պատանիին Պարտականութիւնը հանդէպ ազգին

■ ■ ■

Շաբաթ, 11 Ապրիլ 1964 կ. ե. ժամը 7էն սկսեալ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՐ

Տարեդարձի Տօնակատարութիւն Ապրիլ ամսուան մէջ ծնած բոլոր պատանի ընկերներուն։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

— Հովարտ յայտնած էր թէ, նոր աւարտած ըլլալով իր ճարտարապետական ուսումը, տակաւին որոշ դիրք մը չունէր ամուսնութիւն կնքելու համար։ Անկեղծօրէն ըսած էր թէ, այն պարագային երբ իր ընտանիքը մեր ամուսնութեան վերահասու ըլլար, խիստ անհաճոյ ըսի-ըսաւներու տեղի պիտի տար, և թէ ինք, բացարձակապէս տրամադիր չէր, հօրը դժգոհութիւն պատճառող որևէ ընթացքի մէջ գտնուելու։ Հաւատացած էր նաև թէ, այդ ժամանակները, ամուսնութեան մը լուրը մեծ տհաճութիւն պիտի պատճառէր իր ընտանեկան պարագաներուն։

Տիանա, այդ բոլոր ըսուածներուն մեծ մասին ճշմարիտ ըլլալը հաստատեց։

— Այս պատճառաւ, շարունակեց Նիթա, հեգնական ժպիտով մը, միասին ծրագիր կազմելով որոշեցինք, առանց իր ընտանեկան պարագաներուն լուր տալու ամուսնանալ։ Մեր ամուսնութենէն յետոյ, Հովարտ Միացեալ Նահանգները պիտի վերադառնար և հաւանաբար Գալիֆորնիա հաստատուէր։ Եւ անմիջապէս որ բաւական դրամ շահելու ի վիճակի ըլլար, զիս իր մօտը պիտի կանչէր։ Այդ ժամանակ մեր ամուսնութիւնը պիտի տեղեկացնէր իր ընտանիքին։ Օ՜հ. ինչքա՜ն ծիծաղելի են այս բոլորը, գոչեց Նիթա, դառնութեամբ, ինչպէ՞ս ալ իր խօսքերուն հաւատք ընծայեցի. որքա՜ն ալ անմիտ եմ եղեր։

Անթուան Սերանտել, նըստած տեղէն մռմռալ սկսաւ։

Վայրկեան մը լուռ մնալէ ետք, Նիթա, աւելի հանդարտօրէն իր ամուսնութեան պատմութիւնը վերսկսաւ։ Կարծես թէ գէշ մելոտրամի մը անիմաստ մէկ կինոը ըլլար պատմածը։

Հովարտ երեք ամիս իրեն հետ Գանատա մնացած էր, առարկելով որ դպրոցական կեանքը յոգնեցուցած ըլլալով զինքը գործի ձեռնարկելէ առաջ կազդուրուելու պէտք ունէր։ Միասին մեղրալուսնի ճամբորդութեան գացած էին և մակոյկներով նաւարկած վայրի շրջանի մը լիճերուն և գետերուն վրայ։

Յետոյ վերադարձած էին այն գիւղակը, ուր ճանչցած էին զիրար...

— Այդ ժամանակ ալ անհամաձայնութիւնը սկսաւ ծայր տալ ընտանիքէն ներս, ըսաւ Անթուան։

— Այո՛, այդպէս եղաւ, հաստատեց քոյրը բարկացայտ ակնարկ մը սևեռելով եղբօրը վրայ։

Տիանա, խօսակիցները դիտելով զգաց, թէ Հովարտի մասին ըսուածները, իրեն աւելի լաւ կը ճանչցնէին իր հարազատ եղբայրը, որուն ներքին կեանքովը հետաքրքրուած չէր։ Ի հարկէ, ոստիկանները ընտանեկան կեանքի ներքին դէպքերը պիտի անգիտանային, որոնք սակայն հետագային, նորագոյն անցքերը պիտի լուսաբանէին... և թերևս Լիւֆպերիի սպանութիւնն ալ։ Եւ մտահոգութեամբ խնդրեց Նիթայէն որ շարունակէ իր խօսքը։

— Եղբայրս Անթուան, քիչ առաջ ըսել ուզեց թէ այդ թուականէն սկսեալ, Հովարտ զայրացկոտ նկարագիր մը ի յայտ բերաւ և ինծմէ ձանձրացաւ։ Զիս անդադար կը վիրաւորէր... ամիս մը մէկուսի անկիւն մը քաշուած ապրելը արդէն բաւական տաժանելի բան էր...

— Յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ։

— Ինչ որ որոշած էինք կանխաւ։ Հովարտ Միացեալ Նահանգները գնաց, գործի ձեռնարկելու համար։ Քանի մը ամիսէն, ես ալ իրեն պիտի հետևէի...։ Հաւատացէ՛ք թէ, մենք երկուքս ալ, այս բաժանումէն չափազանց գոհ էինք...

Ես ինքս, այնպէս կը խորհէի թէ իր այս մեկնումը մեր սէրը պիտի վերարծարծէր։

— Երևա՛նի թէ... դարձեալ մռմռաց Անթուան։ Տիանա, այն ատոքճան ոգեսպառ ճիգով մը կը հետևէր Նիթայի խօսքերուն, որ Սերանտելի հեգնանքներուն ականջ չկախեց։

— Շարունակեցէ՛ք, խնդրեմ Տիկին Նիթա։

— Հովարտ, սկիզբները շաբաթը մէկ երկու անգամ գրեց ինծի. Քէպէքէն, Մոնրէալէն, Պուֆալոյէն. յետոյ նամակները սկսան աւելի կարճ և ուշ հասնիլ։ Շատ չանցած՝ տասնըհինգ օր, վերջն ալ՝ ամիս մը առանց լուրի մնացի։ Վերջապէս Նիւ Եորքէն գրեց ինծի թէ Մեքսիքոյի մէջ, խիստ շահաբեր գործ մը գտած ըլլալով, անմիջապէս ճամբայ պիտի ելլէ։ Ասիկա իր վերջին նամակը եղաւ։ Ու այդ թուականէն ասդին տասնըութը ամիսներ անցած են։ Տիանա յիշեց թէ այդ թուականներուն, եղբայրը գեղանի Մարսելլային հանդիպած էր... ու զարմանքէն զայրոյթ զգաց։ Մեքսիքոյի այդ խիստ շահաբեր ըսուած գործը կոպիտ սուտ մըն էր, վասնզի նոյն թուականին դատաւորը իր տղան Լիւֆպերիի եղբօրը մօտ տեղաւորած էր։ Այս բոլորին մասին, Տիանա բան մը չըսաւ սակայն։

— Յետոյ, ի՞նչ պատահեցաւ, Տիկին։

— Վէպը հոս կը վերջանայ և տաղտուկները ծայր կուտան... բացագանչեց Անթուան ծաղրական խօսուածքով մը. Նիթան ամուսին մը ունէր, որուն ո՞ւր գտնուիլը կ'անգիտանար։

— Եթէ իմ տեղս խօսիլ կ'ուզես, շարունակէ՛, բացագանչեց երիտասարդ կինը բարկացած։

— Օ՜հ, ո՛չ, ո՛չ, պատմութիւնը քուկդ է, պատմութիւն մը, որ հակառակ արգելքներուս, դո՛ւն ինքդ ստեղծեցիր։ Հետևաբար դո՛ւն շարունակէ՛։

Պատմութիւնը սակայն վերջանալու վրայ էր։ Նիթա բազմիցս գրած էր ամուսնոյն։ Բայց ղրկուած բոլոր նամակներն ալ «առանց հասցէ ձգած ըլլալու՝ մեկնած» մակագրութեամբ վերադարձուած էին։ Դրամ չունենալուն պատճառաւ, ո՛չ կրցած էր ինք անձնապէս Հովարտը փնտռելու ելլել, ո՛չ ալ տեղեկատուութեանց գործակալութեան մը վստահիլ այս աշխատանքը։ Չէր գիտեր նոյնիսկ թէ աշխարհի ո՞ր մէկ մասին մէջ ան կը գտնուէր։

— Բախտը միայն օգնեց ինծի, շարունակեց գեղախիտ կինը։ Քանի մը շաբաթ առաջ, մեր գիւղէն մէկը՝ Ռէյմոն տը Ցէն, Նիւ Եորք գալով, դատաւոր Կորտոն Գավուրի անունը լսած է։ Այս անունը իր ուշադրութիւնը լարելով, կը սկսի գաղտնի փնտռտուքի։ Կը տեղեկանայ վերջապէս թէ դատաւորը ճարտարապետ զաւակ մը ունի, ու Նիւ Եորք կը բնակի։ Իր այս գիւտը ինծի հաղորդեց։ Անթուանի հետ հոս գալով, Հովարտը գտանք...

— Մարսելլան ալ տեսա՞ք, մրմնջեց Տիանա թախծութեամբ։ Այս բոլորէն տեղեկութիւն ունի՞։

— Ո՛չ տակաւին, պատասխանեց Նիթա, չոր կերպով մը։ Թերևս այդ մեր սխալը եղաւ։ Հեռաձայնի հասցէատետրին մէջ, Հովարտի անձնական հասցէն գտնելէ ետք, զինքը գործիքին գլուխը կանչեցի։ Կին մը որ ինքզինքը Տիկին Գավուր անուանեց, պատասխան տուաւ։ Այն ատեն յուզուեցայ՝ որ ընկալուչը տեղը դրի։ Քիչ յետոյ ամուսնոյն հեռաձայնեցի, գրասենեակին հասցէով։ Անմիջապէս մեր պանդոկը վազեց եկաւ, տժգունած, սարսափած և դողդղալով։ Օ՜հ, Տէր Աստուած, ի՞նչ հարկ կայ այդ տխուր պահը ոգեկոչելու. կը հասկնա՞ք, օրիո՛րդ...։

— Այո՛, կը հասկնամ։

— Վերջապէս, Հովարտ առաջարկեց 25000տոլար տալով այս խնդիրը փակել։ Եւ ես մեկնիմ, հեռանամ, առանց ոչ ոքի բան մը ըսելու։

— Դո՞ւք, ի՞նչ ըսիք։

Տիանա ապուշ կտրած ոտքի ելաւ։ Գիտէր թէ եղբայրը այդ գումարին մէկ հինգերորդն անգամ չունէր։

Ու անմիջապէս հասկցաւ, որ ինչո՞ւ եղբայրը Հաննա Միւրչանի գոհարեղէնները գողցած էր։

Վերջապէ՛ս, դէպքերը կը դասաւորուէին։ Եւ Նիթայի նայեցաւ չեշտակիօրէն.

— Իսկ դո՛ւք, ընդունեցա՞ք իր այդ առաջարկութիւնը։

— Ի՞նչ ընէի։

Մանկամարդ կինը յօնքերը կիտեց, վարանեցաւ և աչքերը վար առաւ։ Անթուան անմիջապէս խօսքի խառնուելով, ըսաւ.

— Այլևս իրարու հանդէպ սիրային ոչ մէկ զգացում ունին։ Նիթա չի փափաքիր այսուհետև ամուսնոյն հետ կենակցիլ. այսուհանդերձ չ'ուզեր ալ որ զինքը ապուշի տեղ դնելով քթին խնդան։ Մեր գործը հրապարակելով և գայթակղութեան տեղի տալով մեծ բան մը պիտի չշահէինք։ Մնաց որ այս կարգի խաղքութեանց տեղի տալ չենք սիրեր։ Հասուն խորհրդածութենէ վերջ, Հովարտի իմացուցի թէ, եթէ յօժարէր իր առաջարկած գումարը կրկնապատկելով կնոջը ապրուստը ապահովելու համար յիսուն հազար տոլար վճարել, մէկ կողմ քաշուելով խնդիրը մենք մեր մէջ պիտի կարգադրէինք։ Հովա՛րտ...

Մինչ Անթուան խօսելու վրայ էր, սենեակին դուռը սկսան յամառօրէն զարնել։ Տիանա զինքը անհանգիստ չընելու համար տրուած հրամանը անգոսնուած տեսնելով, ջղայնացած՝

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կ'ուզէք, հարցուց խիստ շեշտով մը։

— Ներողութի՛ւն ձեզի պատճառած դժգոհութեանս համար, օրիորդ, պատասխանեց դրան ետևի կողմէն անդրդուելին՝ Էմման։ Կ'ուզեմ յայտնել թէ ոստիկան մը եկած է և կ'ուզէ անմիջապէս ձեզի հետ խօսիլ։

(18)

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ ԵԴՈՒԱՐԴ ՔԱԿՈՐԵԱՆ և նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒԳԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՄՔԱՆՈՍ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ և Վ. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ — Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ և ԹՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» ՆՇԱՆ — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԷՄԱԴ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 57013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Զ. Պալաեան հեռ. 57013, [illegible] Ա. [illegible]ԵԱՆ և Գ. [illegible]ԵԱՆ. [illegible] 3000